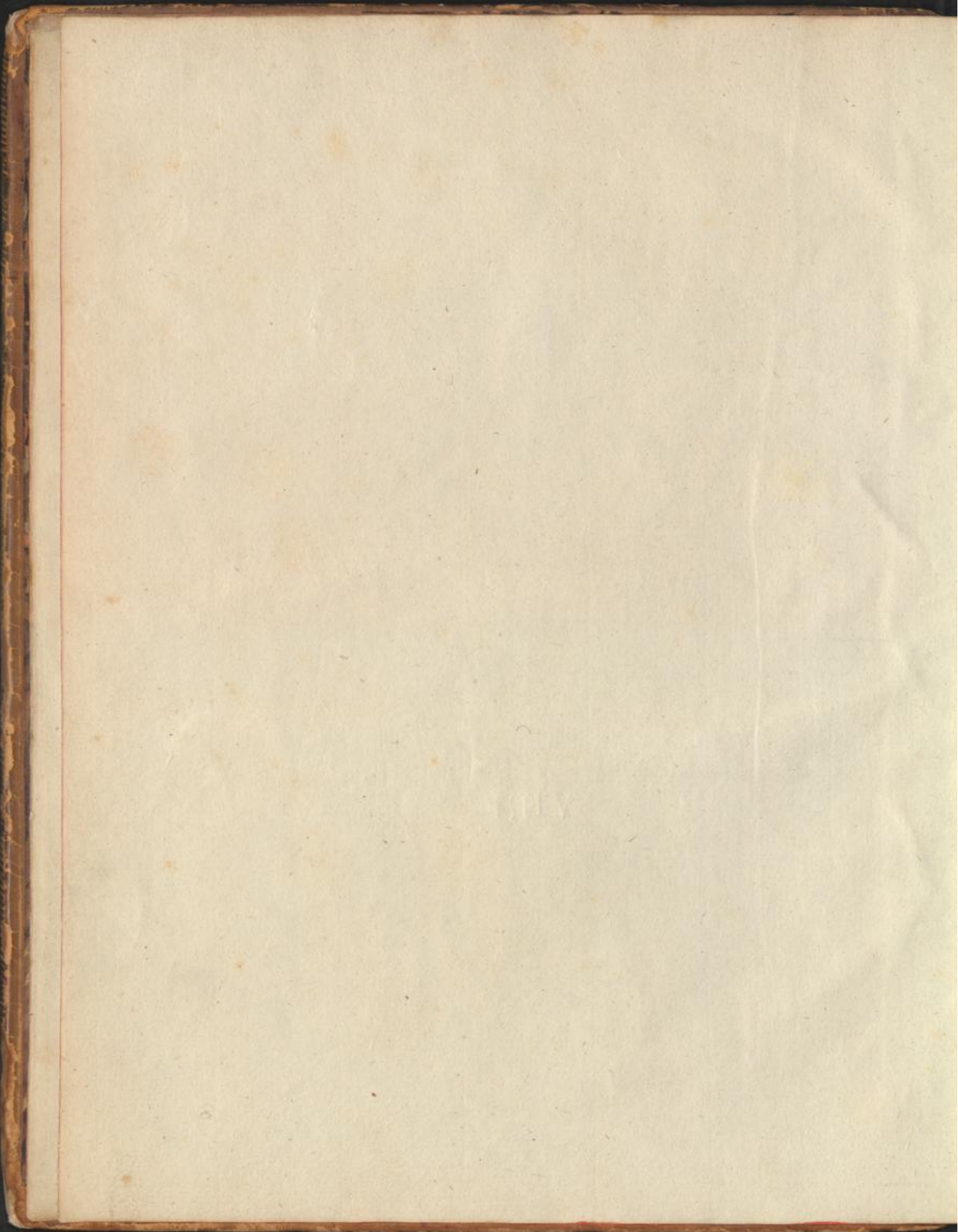

Dv 1015/2

6111/2

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
- Prof. Robertus Alt. -
Düsseldorf
V 1927

2192

D E
N I E U W E
B R I T S C H E
A P O T H E E K.

TWEEDE STUK III. en IV. DEEL.

BEHELZENDE DE
BEREIDINGEN EN SAAMENMENGSELS
VAN DE NIEUWE
LONDENSCH E N EDINBURGSCH E APOTHEEKEN.

Met zodanigen van de ouden, als in de Winkels gehouden worden; de beroemdste vreemde Geneesmiddelen; de nuttigste van die, welken in de Gasthuizen voorgeschreeven worden; verscheidene fraaije onbereide Voorchriften, die op staande voet gereed gemaakt worden enz. Alles in zodanig eene orde gebragt, dat het een geregeld Saamenstel van Kruidmeng-kunst uitmaakt; met Aanteekeningen omtrent derzelyver Bereiding en Gebruik; de Midde-len om vervalsching te ontdekken; en om de moeiljykste en gevaarlykste Bewerkingen gemakkelyk en veilig uit te voeren, enz.
Doorgaands doormengd met beoeffenende Waarfchouwingen en Opmerkingen.

Naar den Derden Druk van LONDEN uit het Engelsch vertaald,

DOOR

T H E O D O R U S VAN BRUSSEL.

Te A M S T E R D A M.

By G E R R I T B O M, 1 7 7 3.

V O O R R E D E

V A N D E N

V E R T A A L E R.

Nademaal een kundig en beroemd Geneesheer, het Bericht en de Voorwaarden van Inschryvinge op dit Werk, met eenige proeven van vertaalinge, gelezen hebbende, ons in eenen vriendelyken Brief te kennen gaf, dat zyn Ed. (dit zyn 's mans eigen woorden) „ zoo veele keurigheit en „ goeden smaak in de gegeevene proeven van vertaalinge gevonden heeft, dat „ hy lust kreeg om die staalen met het oorspronkelyke te vergelyken; en de „ wyl dezelve hem zoo wel voldaan hebben, dat zyn Ed. een en andere kleine „ aanmerking, die mogelyk nog ter volmaking deezer treffelyke Uitgave „ konden strekken, niet ondienstig geacht heeft onder het oog van den Heer „ Vertaaler en Uitgever te brengen;” zoo hebben wy ons aangemoedigd gevonden, om van deeze Aanmerkingen, en verdere pogingen van edelmoedige Liefhebbers, die ons mogten voorkoomen ons goed gebruik te maaken, en het Werk zoo fraai en volmaakt uit te voeren, als eenigzins in ons vermogen was. Hier door wierden wy *wel in de noodzaakelykheid gebragt, om eenigzins van ons gemaakt Ontwerp af te gaan, en het zelve, ingevolge van de gemelde Aanmerkingen te veranderen en te verbeeteren; maar deeze veranderingen zetten aan 't Werk meer luister en aanzien by, en dienen te gelyk tot gevalliger gebruik van het zelve: en hier van daan is het, dat het Werk in die gedaante te voorschyn koomt, in welke de Leezer het thans ziet.*

Want hier door is het, dat wy den tytel van *Britsche Apothek*, in plaats van dien van *Engelsche* en *Schotsche Apothek* genomen hebben: hier door is het mede, dat ik, op raad van bovengemelden Geneesheer, de Chymische en Pharmaceutische Kunstbenoemingen in 't Latyn onder aan de pagina gevoegd heb; alzoo die in dagelyks gebruik zyn en best verstaan worden: zoo ook van de naamen van veele Simplicia en Chemicalia.

* 2

De-

V O O R R E D E

Dewyl nu de byvoeging van alle deeze Kunstbenoemingen vry wat meer tyd gevorderd heeft, dan 'er tot de bloote Vertaaling zonder dezelve zoude noodig geweest zyn, gelyk een ieder ligtelyk zal toestemmen; zoo verwagt ik billyk van de Heeren Intekenaaren, dat zy my het langer agter blyven van de Uitgave deezes Werks, dan zy, en ik zelf, gedacht hadden, wel zullen ten goede neemen.

Verder hebbenwe, tot gevallen gebruik en vooral om de doorgaande Registers, het Werk zoo geschikt, dat het, schoon in twee Stukken uitgegeeven, echter gevoeglyk in een Boekdeel zal kunnen gebonden worden.

Voorts zal ik tot aanpryzyng van dit uitmuntend Werk niets anders bybrengen, dan het rechtmatig Oordeel en loffelyk Getuigenis van de Schryvers der Nieuwe Vaderlandsche Letteroeffeningen, welk zy over de Engelsche Uitgave gegeeven hebben in hun IV. Deel No. 4. bl. 154. Daar zeggen zy: " Ons is met aangenaamheid in handen gekoomen deeze Nieuwe Apotheek, waar van wy den tytel hebben opgegeeven, welke boven veele anderen te waardeeren is.

Wy vinden dit Werk met veel oordeel saamengesteld. Van de enkele middelen, gemeenelyk onder de benaaming van *Materies Medica* begreepen, wordt hier niet slegts, gelyk in de zogenaamde Apotheeken, een lyst opgegeeven, maar dezelve worden duidelyk, schoon kort, beschreeven, om dezelve te kunnen kennen; hunne eigenschappen van reuk, smaak, kragten, werking en nuttigheid aangewezen; als ook hoe dezelve best bereid, en met andere middelen vermengd worden. Men vindt 'er in niet alleen de Voorchriften van Saamenstellingen der *Londensche* en *Edinburgsche* Apotheeken, maar ook van veel anderen, welken van ouds, of nog dagelyks in gebruik zyn, of ook op staande voet gereed gemaakt worden; doorgaands verzeld van beoordeeling over de beste wyze van bereiding, vermenging, het gebruik, en het nut, welk men, met reden, van zulk een enkel of saamengesteld middel kan wagten, en van welken geen nut te wagten is. Men heeft hier, derhalve, in een kort bestek byeen, een beknopte, doch vry volledige Verhandeling van de geheele *Materies Medica*, zoo wel, als de bereiding van saamengestelde middelen; het beste en uitgezogtste uit de beste Schryvers en Schriften, welke voor handen zyn, byeen getrokken, de nieuwste ontdekkingen niet uitgezonderd; waarom wy niet schroomen, dit Werk Doctoren, Apotheekers en Chirurgyens, die het Engelsch verstaan, aan te pryzen, alzo het voor allen van nut zal kunnen zyn. Schoon de Schryver niet goed gevonden hebbe, zynen naam voor het zel-

VAN DEN OVERTAALER.

zelve te melden, is men echter genoeg verzekerd, dat hy de Heer LEWIS zy, die zich reeds door een ander Werk over de Geneesmiddelen by veelen geacht en bekend gemaakt heeft."

Zinstoorende Drukfouten heb ik, by het nazien der afgedrukte bladen, niet ontdekt; maar eenige weinige Letterfouten, die myn oog ontsnapt, en zoo 'er nog anderen mogten overgebleeven zyn, zal de gunstige Leezer zelf wel gelieven te verbeeteren en te verschoonen, wanneer hy overdenkt hoe bezwaarlyk het is, een Boek van zulk eene uitgebreidheid in de waereld te brengen zonder Drukfouten, en hoe ligt het Oog, dat geduurig op de Letters staart, eenigen kan voorby zien.

Deezen zullen wel de voornaamste zyn, die daarom hier zyn aangeteekend.

D R U K F E I L E N.

Bladz.	Reg.	staat	Lees
37.	12	<i>Spiritus Nitri Glauberi.</i>	<i>Spiritus salis Glauberi.</i>
171.	2, 15	v. bov. ASPHALTUS.	ASPALATHUS.
	19, 21		
181.	1, 20	v. ond. <i>Asphaltus.</i>	<i>Aspalathus.</i>
	2	v. ond. <i>Honds Mercuris.</i>	<i>Honds Mercurialis.</i>
	15	v. bov. MERCURALIS.	MERCURIALIS.

I N H O U D

VAN HET

T W E E D E S T U K,

I I I. D E E L.

Bebelzende

Een Saamenstel van Kruidmengkundige Bereidingen, Winkel-Bereidingen,
en die op staande voet gereed gemaakt worden.

	<i>Bladz.</i>
HOOFDD. I. <i>D'Eenvoudiger Bereidingen.</i>	261
II. <i>Van de Zelfstandigheden, die door Perfinge uit Plantgewassen verkree- gen worden.</i>	269
I. AFDEELING, <i>van de Sappen.</i>	<i>ald.</i>
II. AFDEELING, <i>van de Uitgeperste Oliën.</i>	271
III. <i>Van de Treksels in verschillende Scheivogten.</i>	274
I. AFDEELING, <i>van de Treksels en Kooksels in Water.</i>	<i>ald.</i>
1. ARTIKEL, <i>van de Treksels in koud Water.</i>	275
2. ARTIKEL, <i>van de Treksels in kookend Water.</i>	279
3. ARTIKEL, <i>van de Kooksels.</i>	284
II. AFDEELING, <i>van de Weyen.</i>	295
III. AFDEELING, <i>van de Azynen.</i>	296
IV. AFDEELING, <i>van de Wynen.</i>	299
V. AFDEELING, <i>van de Bieren.</i>	310
VI. AFDEELING, <i>van de Aftreksels met Geest, Elixirs; Wezendlyk- beden, en Balsems.</i>	312
VII. AFDEELING, <i>van de Oliën door Trekkinge en Afkookinge.</i>	341
IV. <i>Van de Bewaaring van versche Plantgewassen en derzelver Treksels enz. met Suiker en Honich.</i>	345
I. AFDEELING, <i>van de Conserven.</i>	<i>ald.</i>
II. AFDEELING, <i>van de Confituuren.</i>	349
III. AFDEELING, <i>van de Geleien.</i>	350
IV. AFDEELING, <i>van de Syroopen.</i>	351
V. AFDEELING, <i>van Honich en Honich Syroopen.</i>	363
	HOOFDD.

I N H O U D.

	Bladz.
HOOFDD. V. <i>Van de Afscheidinge en Versaameling van zulke deelen der Plantgewassen en diertyke Zelfstandigheden, die in de hitte van kookend Water vlug zyn.</i>	
I. AFDEELING, <i>van de Wezendlyke Oliën.</i>	367
II. AFDEELING, <i>van de enkele gedistilleerde Wateren.</i>	ald.
III. AFDEELING, <i>van de geestagtige gedistilleerde Wateren en Geesten.</i>	384
I. ARTIKEL, <i>van de gedistilleerde Geesten.</i>	396
2. ARTIKEL, <i>van de gedistilleerde geestagtige Wateren.</i>	398
VI. <i>Van de Versaameling der geneeskragtige deelen van de Sappen en Treksels in een middelpunt, door Uitdampinge.</i>	404
I. AFDEELING, <i>van de verdikte Sappen.</i>	416
II. AFDEELING, <i>van de Uittreksels met Water.</i>	ald.
III. AFDEELING, <i>van de Uittreksels met verbeterden Geest van Wijn.</i>	420
IV. AFDEELING, <i>van de Uittreksels met Geest en Water.</i>	426
V. AFDEELING, <i>van de Uittreksels door lang trekken.</i>	429
VII. <i>Van de brandige Oliën.</i>	432
<i>de Verbeetering der brandige Oliën.</i>	435
VIII. <i>Van de Zouten en zoutagtige Bereidingen.</i>	438
I. AFDEELING, <i>van de valke Loogzouten.</i>	440
II. AFDEELING, <i>van de vlugge Loogzouten, en Geesten.</i>	ald.
III. AFDEELING, <i>van de Vereeniging van Loogzouten met Oliën, en ontvlambare Geesten.</i>	447
IV. AFDEELING, <i>van de Zure Geesten.</i>	454
V. AFDEELING, <i>van de Vereeniging van Zuur met wynagtige Geesten.</i>	460
VI. AFDEELING, <i>van de Onzydige Zouten.</i>	470
VII. AFDEELING, <i>van de onregelmaatige Zouten.</i>	475
IX. <i>Van de Bereidingen van Zwavel.</i>	491
X. <i>Van de Bereidingen van Bergstoffen.</i>	501
I. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Goud.</i>	506
II. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Zilver.</i>	ald.
III. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Yzer.</i>	507
IV. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Koper.</i>	509
V. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Lood.</i>	515
VI. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Tin.</i>	518
VII. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Kwikzilver.</i>	520
VIII. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Spiesglas.</i>	524
IX. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Bismut.</i>	542
X. AFDEELING, <i>van de Bereidingen van Zink.</i>	558
XI. AFDEELING, <i>van de saamengestelde metaalagtige Bereidingen.</i>	ald.
	560

I V. D E E L.

Bebelzende

Geneeskundige Saamenmengfels, Winkel-Saamenmengfels, en die op
staande voet gereed gemaakt worden.

	<i>Bladz.</i>
HOOFDD. I. <i>Van de Poeders.</i>	564
II. <i>Van de Koekjes.</i>	578
III. <i>Van de Pillen.</i>	586
IV. <i>Van de Brokken.</i>	599
V. <i>Van de Slikmiddelen en Conserveen.</i>	607
VI. <i>Van de Likmiddelen.</i>	626
VII. <i>Van de Amandelmelken.</i>	629
VIII. <i>Van de Koeldrankjes, Mengfels, en Drankjes.</i>	633
IX. <i>Van de Wasschingen, Gorgeldranken, Inwerpsels, enz.</i>	644
X. <i>Van de Pleisters.</i>	650
XI. <i>Van de Zalven, Smeeringen, en Wasch-Zalven.</i>	660
XII. <i>Van de Oplegsels.</i>	675

** De nuttige Saamenmengfels van de *Apotbeek der Armen*, die in de voorgaande Uitgave een onderscheiden Deel uitmaakten, zyn hier in de twee voorgaande Deelen verspreid; om dat alle de Geneesmiddelen van gelyke gedaante nu, tot gemak des Leezers, byeen geplaatst zyn.

D E
N I E U W E
B R I T S C H E
A P O T H E E K.

III. D E E L.

BEHELZENDE

KRUIDMENGKUNDIGE BEREIDINGEN.

I. H O O F D D E E L.

D'Eenvoudiger Bereidingen.

TERREORUM, ALIORUMQUE, QUÆ
AQUA NON DISSOLVUNTUR CORPORUM
PRÆPARATIO. *De Bereidingen van aardag-
tige en andere vergruisbaare lichaamen, die
in water niet kunnen ontbonden worden.*

DEEZE Zelfstandigheden moeten eerst in
een mortier tot poeder gemaakt worden, en
dan op een hard en glad marmer, met een
weinig water, tot een onvoelbaar poeder ge-
weeven worden: dit poeder moet op een'
krytsteen gedroogd, en daar na, voor eenige
weilige dagen, in eene warme, of althans
zeer drooge plaats neer gezet worden. L.

Op deeze wyze moeten bereid worden;

ÆRUGO, *Kopperroest, of Spaansgroen.* L.
III. DEEL.

ANTIMONIUM, *Spiesglas, Antimone.* L. E.

CHELÆ CANCRORUM, *Kreefts Schaaalen.*
L. E.

CORALLIUM, *Koraal.* L. E.

CRETA, *Kryt.* L. E.

LAPIS BEZOAR, *Bezoar Steen; welke, in
't vryven met geest van wyn, in plaats van
water, moet vogtig gemaakt worden.* L.

LAPIS CALAMINARIS, *Kalamynsteen, voort-
af tot kalk gebrand, tot gebruik van de gee-
nen, die geel koper maaken.* L. Wanneer
men dit niet heeft, kan deeze Delfstof tot
L1 kalk

kalk gebrand worden, doorze driemaal gloei-
jend heet te maaken, en even zoo veele reizen
in water te bluffchen. E.

LAPIS HÆMATITES, *Bloed-steen*. L. E.

LAPIS LAZULI, *Lazuur-steen*. E.

MARGARITÆ, *Paerlen*. L. E.

OCULI CANCRORUM, *Kreefts-Oogen*, zoo
genaamd. L. E.

OSTREORUM TESTÆ, *Oesterschulpen*, schoon
gewasschen en van alle vuiligheid gezuiverd.
L. Deezen kunnen ook bereid worden door
dezelven eenige dagen aan de Zon bloot te stel-
len, en ze dan in een marmèren mortier tot
een soorte van deeg te stampen; dit moet dan
weider in de zon gedroogd worden, en daarna
tot een onvoelbaar poeder gestampt: de bolle
Schulpen zyn de besten [E.]; om dat ze meer
van de fyne witte aarde bevatten, naar even-
redigheid van derzelve buitenste ruwe zyde,
dan de dunne platte doen: de ruuwe stoffe
blykt ryklyk met zeezout bezwangerd te zyn.

OVORUM TESTÆ, *Eyerschaalen*, van het
vliesje, dat 'er aangebecht is, door kookinge,
gezuiverd. L.

SUCCINUM, *Amber*, *Barnsteen*. L. E.

TUTIA, *Niet*, *Oogniet*. L. E.

In het bereiden van Antimonie, Kalamyn-
steen, en Oogniet, moet men byzonderlyk
zorg dragen, dat ze tot de fynste poeder, die
mogelyk is, gemaakt worden. L.

Wanneer men groote menigten van de voor-
gemelde poeders bereiden moet, is men ge-
woon, in plaats van steen en vryfsteen,
handmolens te gebruiken; die tot dit gebruik
gemaakt worden, en uit twee steenen bestaan,
welker bovenste waterpas op den ondersten
draait, en eene opening in het midden heeft,
om 'er gemakkelyk nieuwe stoffe te kunnen
indoen, of om dezelfde, die 'er reeds door-

gegaan is, andermaal door te draaijen, tot dat
ze tot eene behoorlyke fynheid gebragt is.

Om harde lichaamen te vryven moet men
zorgvuldig in acht neemen, dat de werktui-
gen, die men ooit gebruikt, hard genoeg
zyn; anders zullen ze door de poeders afgee-
ven. De Bloedsteen (a), een hard Yzer-
erts, wordt best gevreeven tusschen twee yze-
ren platen; want als men de gemeene vryf-
steenen gebruikt, zal de Bereiding, als ze ge-
maakt is, byna al zo veel vreemde stoffe be-
vatten van het werktuig, als van den bloed-
steen.

Men heeft de gewoonte gehad, verscheide
Poeders, in 't vryven, met rooze water, bal-
sem, en andere gedistilleerde wateren te be-
vogtigen: doch deezen zyn niet beter, dan
gemeen water, om dat ze in de volgende op-
drooginge noodzaakelyk moeten vervliegen,
en geene andere kracht aan het geneesmiddel
agter laten, dan die men even goed van 't
zelve kan verwagten, als het met het element
van minder prys vervaerdigd wordt.

Sommige Zelfstandigheden zyn inderdaad
beter met geest van wyn, dan met water be-
reid. Dus wordt de groene kleur van *Be-
zoar*, die men gemeenlyk in die kostelyke be-
reidinge verwagt, ongemeen daar door ver-
beeterd. Ook kan men een weinig geest by
de andere dierlyke Zelfstandigheden doen, als
het water zeer heet is, en eene groote menig-
te te gelyk bereid wordt, op dat ze niet tot
verrotting overslaan; een toeval, dat in deeze
omstandigheden somtyds voorvalt, als ze al-
leen met water gevreeven worden. — Kreefts-
oogen, welken vol zyn van geleiagtige dierly-
ke stoffe, zyn voornaamelyk aan dit ongemak
onderworpen.

De waarschouwing hier voor gegeeven om-
trent de Antimonie, Kalamynsteen en het Oog-
niet, om dezelve tot de grootste fynheid,
die mogelyk is, te vryven, vereischt byzon-
dere oplettendheid. Want de tederheid der
deelen, tot welken de twee laaften gewoonlyk
gebeezigd worden, vordert dat dezelve vol-
komen vry zyn van alle grove prikkelende deel-
tjes. En het eerste, als het niet door en door
fyn

(a) *Hæmatites*.

fyn gemaakt is, zal niet alleen de maag met zyne scherpe puntjes, als naalden, wonden; maar ook weinig beantwoorden, als een geneesmiddel, aan de gewigtige oogmerken; dewyl het of als een onnutte last de ingewanden zal bezwaaren, of op zyn best 'er zal doorgaan zonder eenige andere merkbare uitwerkinge, dan eene vermeerdering der grovere ontlastingen: daar het anders, wanneer het tot eene zeer groote fynheid gebragt wordt, in een geneesmiddel van groot vermogen veranderd wordt.

De beste manier, om deeze Poeders tot de vereischte fynheid te krygen is, de fyner deeltjes 'er af te wasschen door middel van water, (Zie p. 53.) en de vryving van het overige te vervolgen tot dat het fyn genoeg is, om voor eenigen tyd in het vogt te blyven hangen; eene bewerking, die in de *Edinburgsche Apothek* aangenomen, en daar in voorgeschreeven is, als volgt:

Edinb.

Men moet eene menigte water op het gevreeven poeder gieten in een groot vat, en het vat verscheide reizen schudden, op dat de fyner deeltjes van 't poeder door 't water heen verspreid worden: dan moet men 'er het vogt afgieten, en nederzetten tot dat het poeder bezinkt. Het grootste gedeelte, welk door 't water niet opgenomen wordt, moet verder gevreeven en op dezelfde wyze behandeld worden.

Op deeze manier worden Spiesglas (b), Kalamyn-steen (c), Oogniet (d), Bloedsteen (e), Kryt (f) en Lazuur-steen (g), bereid.

Op deeze wyze, welke gemeenlyk voor de verwen der Schilders gebezigt wordt, kan men poeders verkrygen, zoo fyn als men ze maar begeert; en zonder het minste innemsel van de grover deelen, welken 'er altoos, zelfs na lang vryven, in gevonden worden: alle de grover deelen bezinken het eerst, en de fyner

blyven in 't water hangen, telkens langer naar den graad van derzelve fynheid. Dezelfde bewerking kan insgelyks met voordeel aangewend worden tot andere harde verguisbaare lichaamen uit het ryk der Delfstoffen, of bereidingen derzelve, die door kunst gemaakt worden; mits dat dezelve niet ontbindbaar zyn in, of soortelyk ligter, dan water.

De dierlyke en opilorpemde Poeders, als Kreefts schaalen, Kreeftsoogen, Oester schulpen, Eijerschaalen, Kryt, Paerlen, Koraal, en *Bezoar* zyn voor deeze behandeling niet geschikt; noch vereischen ook inderdaad dezelve niet. Want deeze *Zelfstandigheden* worden ligtelyk in zuure sappen ontbonden, zonder veele kleinmaakinge: en wanneer 'er geen zuur in de eerste wegen is, dan zyn ze in staat, om met de slymige stoffe, die daar gemeenlyk huisvest, saamen te stremmen tot harde onoplosbaare klompen; en hoe fyner zy gemaakt zyn, hoe bekwaamer zy zyn, om tot zulke klompen saamen te stremmen, en de mondtjes der kleine vaatjes te verstoppen. Zie pag. 61.

AXUNGLÆ PORCINÆ, SEVIQUE

Ovilli Curatio

De Zuivering of loutering van Reuzel en Schaapenvet.
Lond.

Hak ze in kleine stukken, en smelt ze op een bekwaam vuur, doet 'er een weinig water by; en kleins ze dan van de vliezen.

Het nut van het water is, om voor te komen, dat het vet niet aanbrande en zwart worde; welk het heel zeker uitwerkt, hoewel het de bewerking een weinig vertraagt, en voor een gedeelte van 't vet wordt opgenomen. De *Edinburgsche Apothek* ordonneert, het vet eerst van de vliezen, bloedvaten, en vezelen te zuiveren; dan in versche hoeveelheden van water te wasschen, tot dat het geene bloedige kleur meer aan 't vogt geeft;

(b) *Antimonium*. (c) *Lapis calaminaris*. (d) *Tutta*. (e) *Lapis hamatites*. (f) *Creta*. (g) *Lapis lazuli*.

geeft; daar na te smelten, te kleinzen, en digt geflooten voor de ongemakken van de lucht te bewaaren. De Winkels zyn gemeenelyk van deeze foorten van vet, reeds in voorraad bereid, genoeg voorzien.

ANXUNGLE VIPERINÆ *Curatio.*

*De Zuivering van Addersvet.
Lond.*

Laat het vet, van de darmen gefcheiden, op een bekwaam vuur gefmolten, en dan door een dunnen linnen doek geperst worden.

De hoeveelheid van dit vet, welke op eene reis gezuiverd wordt, is doorgaands zoo gering, dat de hitte gemakkellyk kan geregeld worden, om het aanbranden voor te komen, zonder eenig water daar by te doen. Het is juist niet noodzaakelyk, gelyk Dr. Pemberton wel aanmerkt, het vet zeer angstig uit te zoeken; het is genoeg als het hart, de lever en andere bloedige deelen 'er afgenomen zyn; want het overige van de vliezen krult op, terwyl het vet smelt; zoo dat het ligtelyk door kleinzing 'er af gefcheiden wordt.

MELLIS DESPUMATIO.

*De Schuiming of klaarmaaking van Honich.
Lond. en Edinb.*

Laat de Honich in een waterbad (dat is, door het vat, welk den Honich bevat, in een vat met heet water te zetten) gefmolten worden, en het fchuim 'er af genomen.

Het oogmerk van deeze bewerking is, den Honich te zuiveren van de wasch of andere droeffemagtige stoffen, welken zich, door 't geweldig persen, onder 't afscheiden van den raat, 'er meé gemengd hebben; en van meel en dergelyke zelfftandigheden, die 'er fomtyds bedrieglyk onder gemengd zyn. Wanneer de Honich, door de hitte gefmolten en dun geworden is, koomen deeze ligter stoffen van zelfs boven dryven.

SCILLÆ COCTIO.

Het Bakken van Zee-Uijens.

Laat de Zee-Uijen (van de buitenfte schil en het harder gedeelte, waar aan de vezeljes hangen, ontdaan) in een deeg, van tarwen blom en water gemaakt, beslooten en in een oven gebakken worden, tot dat het deeg droog en de Zee-Uijen door en door zagt en murw is.

Deeze Bereiding is zoo oud, als de *Theriaca*, en is in onze *Apotbeek* tot geen ander gebruik gebleeven, dan om de koekjes van Zee-Uijens te maaken, welken een van derzelve voornaamste innengfels zyn. De *Edinburgsche Apotbeek*, de *Theriaca* nu verworpen hebbende, heeft ook de gebakken Zee-Uijens en de koekjes verworpen, en hadt dezelve voor deezen enkel uit toegeevendheid voor de gewoonte toegelaaten, geevende uitdrukkelyk den voorrang aan maatig gedroogde Zee-Uijens. Het oogmerk in het bakken van den wortel is, deszelve scherpheid te verzwakken.

SCILLÆ EXSICCATIO.

*Het Droogen der Zee-Uijens.
Lond.*

Laat de Zee-Uijen, van zynen buitensten bast ontdaan, dwars door in dunne schyfsjes gefneeden, en op een zeer maatig vuur gedroogd worden.

Door deeze manier van behandelinge droogt de Zee-Uijen veel schiellyker, dan wanneer derzelve verscheidene zyden alleen van elkanderen gefcheiden worden, gelyk gewoonlyk voorgeschreven is geweest; dewyl het binnenste deel hier door bloot gelegd wordt, welk aan elken geheelen kant, met een dunne huid overdekt zynde de uitwaassening van 't vogt anders belet. De wortel verliest, in deeze behandeling vier vyfde deelen van zyn natuurlyk gewigt; de deelen, die vervliegen, zyn klaarblykelyk enkel wateragtig: hier van daan zyn zes greinen van den droogen wortel gelyk
aan

aan een half drachma van den verschen; eene omstandigheid daar byzonderlyk op gelet moet worden in het ingeeven van dit geneesmiddel. In de voorgaande Uitgaven van onze *Apotheek* waarfchouwde men byzonderlyk, om geen yzeren mes, maar een van hout, ivoor of ander been te gebruiken tot het doorsnyden van de Zee-Uijen: de grond van deeze waarfchouwing wordt gezegd te zyn, niet zoo zeer, dat de Zee-Uijen eenige kwaade hoedanigheid van het yzer zoude aanneemen; als wel, dat derzelver scherp sap, dat aan 't mes blyft hangen, eene wonde, met het zelve gemaakt, by uitnemendheid pynlyk, en zelfs gevaarlyk zoude maaken.

RHABARBARI & NUCIS MOSCATÆ
Torrefactio.

Het Roosten van Rhabarber en Nootmuschaat.
Lond.

Roost dezelve met eene zachte hitte tot dat ze gemakkelyk fyn gevreeven worden.

Nootmuschaaten zyn, in haaren natuurlyken staat, zoo zagt en vettig, dat ze bezwaarlyk tot poeder kunnen gemaakt worden, eene gedaante, die men somtyds noodig heeft; en Rhabarber is zeer moeiljk zoo te krygen, ten zy, dat ze door en door droog zy. Maar de roosting maakt, dat ze gemakkelyk tot poeder gebragt kunnen worden; en zoo haast, als ze daar toe gebragt zyn, moet men ophouden, of deeze drogeryen worden zeer benadeeld. Deeze behandeling wordt by sommigen onderfeld, de saamentrekkende kragt van de onderwerpen te bevorderen, misschien op geen zeer goeden grond: doch dezelve maakt de Rhabarber buiten twyfel minder buikzuiverende, en de Nootmuschaaten minder speceryagtig. Beide deeze drogeryen kunnen tot genoegzaam kleine deeltjes voor de meeste gebruiken gebragt worden door middel van een Rasp, zonder eenige verandering in derzelver natuurlyke eigenschap te maaken.

(b) *Morbi scrophulosi.* (i) *Qualitas emetica.*

SPONGLÆ USTIO.

Het branden van Spons:
Lond.

Brand de Spons in een beslooten aarden vat, tot dat ze zwart wordt, en ligtelyk kan fyn gevreeven worden; maak ze dan tot poeder in een glazen of marmereen mortier.

Dit geneesmiddel nu eerst in de Apotheek aangenomen, is al voor langen tyd in gebruik geweest; en gebeezigd tegen kropagtige ongemakken (b), en vuiligheden van de huid, in de gifte van een scrupel en meer. Derzelver kragt schynt te bestaan in een vlug zout, dat juist geformeerd en vereenigd is met derzelver eigene olie: want als de spons met eene sterker hitte gedistilleerd wordt, levert ze een groot gedeelte van dat zout in zyne eigene gedaante uit. En dit zout wordt door deeze bereidinge in zoo verre daar uit getrokken, dat het eene leelyke besmetting, en somtyds eene braaking verwekkende hoedanigheid (i) aanneemt, als de gebrande spons in een koperen mortier gevreeven wordt; om dat hetzelfde het metaal afbeit.

Beyen, Aardwurmen, en andere dierlyke zelfstandigheden, zyn door sommigen op dezelfde wyze bereid geweest, en in verscheidene ziekten aangepreezen; maar gelyk deeze zelfstandigheden veel by de spons te kort schieten in vlug zout, door vuur uit de zelve te haalen, uit te leveren; zoo zyn ze waarschynelyk ook veel minder in geneeskragten. Van alle de dierlyke stoffen, die beproefd zyn, is de ruwe zyde de eenigste, die de spons overtreft, of althans evenaart, in zout voort te brengen.

Groote oplettendheid is 'er noodig om de bestiering van deeze bewerking wel ten einde te brengen. De spons moet klein gesneden worden, en eenigen tyd in een mortier gestooten, op dat alle steenagtige stoffen daar uit gekregen mogen worden; welken, by de zwaarte van de spons, als ze bereid is, vergeleken zynde, somtyds eene vry groote menigte zullen bedraagen. Men moet met het bran-

branden ophouden, zoo haast als de stoffe maar geheel zwart is. Als de menigte, in eene reis in 't vat gedaan, groot is, zal de buiten zyde genoeg gebrand zyn, eer de spons van binnen aangedaan is; en het vlugge zout van het buitenste zal ten deele vervliegen, eer het zelve in het binnenste zal beginnen geformeerd te worden. Daarom is de beste wyze, om dit ongemak voor te komen, dat men de spons geduurig in beweginge houdt, in zulk een werktuig, als waar in men de koffie brandt.

CORNU CERVI CALCINATIO.

Het kalkbranden van Hartsboorn.
Lond.

Brand stukken hartsboorn in een aarden furnuis, tot dat ze volkomen wit worden; maakze dan tot poeder en vryfze op dezelfde wyze; als de andere aardagtige lichaa-men.

Het oogmerk hier van is, de olie, het zout, en de andere vlugge deelen geheel en al 'er uit te branden en uit te dryven; zoo dat 'er alleenlyk eene witte, smaakeloze dierlyke aarde overblyve. Tot dat einde is 'er een sterk vuur en de vrye toegang van de lucht noodig. Het aarden Furnuis wordt alleenlyk tot gemak voorgeschreeven; want by gebrek van zulks kan men een gemeen furnuis of stoof maaken, om 'er zich van te bedienen: spreid eenige glimmende houtskoolen op den grond van den roofter, en leg de hartsboorns daar op. Dit alles zal dan geweldig branden; de groeiende stoffe wordt tot asch; en de hoorns worden wit gebrand, behoudende nogthans derzelve oorspronkelyke gedaante, waar door ze ligtelyk van het andere kunnen onderscheiden worden: zoo haast als ze koud geworden zyn, moeten ze afgescheiden worden, om voor te komen, dat ze niet eenig vast zout, uit de asche der groeiende stoffe, door de lucht vogtig geworden, aantrekken. De hoorns, die na het distilleeren van vlug zout en olie van hartsboorn overblyven, zyn al zoo goed tot dit gebruik, als eenige anderen; want die bewer-

(k) *Casia fistularis.*

king versaaemeld alleen die deelen, welken hier in de lucht vervliegen.

Tot kalk gebrande hartshoorn is het zuiverste van de dierlyke opslorpemde poeders; dewyl ze volkomen vry zyn van alle lymige of olieagtige stoffe, welken in de meesten der anderen overvloedig veel zyn. Nogthans is het blykbaar, dat het een van de zwaksten is, in opslorpemde kragt, of het moeijelykste om in zuren te ontbinden.

PULPARUM EXTRACTIO.

Het Uittrekken van de vleeschige deelen der vrugten.
Lond.

Onrype vleeschige vrugten, en rype, als ze gedroogd zyn, moeten in eene kleine hoeveelheid van water gekookt worden, tot dat ze zagt worden: druk het vleesch dan uit door een haairen zeef, en kook het daar na af tot eene behoorlyke dikte, op een maatig vuur in een aarden vat; wel toeziende, dat men de stoffe geduurig roere, op dat ze niet aanbrande.

Het vleesch van de pyp *Casia (k)*, moet op dezelfde wyze uit de verbryzelde schillen gekookt worden, en daar na, door uitdampinge van het water, tot eene behoorlyke dikte gebragt.

Het vleesch van vrugten, die ryp en versich zyn, moet door het zeef uitgedrukt worden, zonder eenige voorafgaande kookinge.

STYRACIS COLATIO.

Het Kleinzen van Storax.
Lond.

Week Storax, of Jooden wierook in heet water; pers ze dan uit tusschen twee warme yzeren platen; en scheid de *Storax*, die nu gezuiverd is, van het water af.

Het is zeer noodzaakelyk de *Storax*, die men gemeenlyk aantrest, te zuiveren. Want

ze

ze bevat eene groote menigte hout stoffe, waar van deeze bewerking dezelve kragtiglyk ont- doet; hoewelze in andere opzigten aan eenige ongemakken onderhevig is. Want de houtagtige zelfstandigheid belet de werking van de pers op de *Storax*, en behoudt een gedeelte daar van agter: terwyl de *Storax* ondertus- schen in staat is, om eene groote uitwaasfening te ondergaan van haare vlugger deelen, waar in haare welriekendheid en voornaamste kragt gelegen is. Om derhalven dit laatste ongemak zoo veel mogelijk voor te koomen, moet de Bewerker zorgvuldig acht geeven, dat hy geene grooter hitte gebruike, dan volstrekt noodzaakelyk is; en dat hy vaerdig zy, zoo haast als de *Storax* genoeg geweekt is, in dezelve te kleinzen. Men heeft wel gevraagd, of deeze hars niet wel iets aan 't water, waar in ze gekookt is, mededeelt; gelyk de *Benzoin*, waar mede zy in haare andere kruidmengkundige eigenschappen overeenkomt, eene zoutagtige stoffe, die naar opgehevene bloem gelykt, aan 't water mededeelt? Doch, in de proef 'er van te neemen, kan men niet bemerken, dat 'er dus eenige zoutagtige stoffe van de *Storax* afgescheiden wordt; hoewel ze het water sterk met haare welriekendheid bezwangert.

De *Storax* kan by uitstek gezuiverd worden door Geest van wyn, welke deeze hars geheel ontbindt, zoo dat ze door een teems gaat; terwyl de onzuiverheden alleen agter blyven. En als men de *Storax* daarna in eene vaste gedaante noodig heeft; kan men dezelve daar toe uit deeze ontbindinge herstellen, door eene zagte distilleeringe van den Geest, welke zeer weinig van haaren geur zal opheffen; of door eene zekere hoeveelheid van water by denzelven te gieten. Zie het VI. Hoofdd. de 3 Afd.

OPIUM COLATUM vel EXTRACTUM THEBAICUM.

Gekleinsde Opium of het Thebaïsch Uittreksel.
Lond.

Neem van Opium, in schyfjes gesneden, een pond: ontbind het tot de dikte als vleesch van vrugten, in een pint kookend water,

wel toeziende, dat het niet aanbrande: en pers het, terwyl het nog zeer heet is, sterk uit van zyne vuiligheden, door een linnen doek: dan moet de gekleinsde Opium, door een waterbad, of andere zagte hitte, tot zyne behoorlyke en oorsprongkelyke dikte gebragt worden.

Als de Opium dus gesmolten is met eene geringe veelheid van water, gaat hy geheel en al door den teems; terwyl de droessem alleen agter blyft. Als hy in eene groote menigte van water ontbonden wierdt, dan zouden zyne harsagtige en gomagtige deelen van elkanderen gescheiden worden.

Als men groote hoeveelheden van Opium tegelyk zuivert, wordt de verdikking gemakelyklyk in een waterbad verricht: maar kleine hoeveelheden kunnen zeer veilig verdikt worden, door het vat onmiddelyk op een matig vuur te zetten, als men de stoffe in beweeging houdt, en het vat nu en dan eens van 't vuur neemt, wanneer men eenigzins vermoedt, dat het te heet wordt.

Door deeze bewerkinge zullen de grover onreinigheden van den Opium kragtig afgescheiden worden; doch sommigen der vreemde bymengfels, die voornaamelyk in stof en meelagtige deeltjes bestaan, zyn zoo fyn, dat ze gedeeltelyk mede door de gaatjes van den teems gaan, als dezelve door het persen verwydet worden; dit blykt klaar, als men den gekleinsden Opium in water kookt, en daar na in Geest; als wanneer 'er eene groote menigte van aardagtige stoffe, welke in geene van beide deeze scheivogten kan ontbonden worden, zal overblyven.

DE ANDERE GOMMEN, als ammoniacum, galbanum, *assa foetida*, en diergelyken, worden op dezelfde wyze gezuiverd, alleen met dat onderscheid, dat men hier eene grooter menigte van water, zonder enig nadeel, kan gebruiken. Als het gebeurt, dat het harsagtig gedeelte bezinkt, zoo neem het 'er uit, en bewaar het, om het 'er weér by te doen tegen dat de verdikking ten einde loopt; op dat het zelve met het overige in eenen gelykvormigen klomp moge vereenigd worden.

Eene

Eene Gom, die ligtelyk smelt, als Galbanum, kan insgelyks gezuiverd worden, door dezelve in eene blaas te doen, en dezelve in kookend water te houden, tot dat de Gom week genoeg is, om van haare onzuiverheden door een kanefassen teems geparst te worden. [L.]

In het kleinzen van alle de Gommen, moet zorg gedraagen worden, dat de hitte niet te groot zy, noch te lang duure; want anders zou men een groot gedeelte van derzelver kragtigste en vlugste deelen verliezen; een ongemak, welk door geene zorg geheel en al kan voorgekomen worden: hierom zyn de zuiverste traanen, gelyk de *Faculteit* van *Parys* wel aanmerkt, ongekleinft, veel beter, tot inwendig gebruik, dan de gekleinste Gommen. De laatste van bovengemelde wyzen, te weeten die van de gom in eene blaas te smelten, door uitwendige hitte zonder water daar by te doen, is klaarblykelyk te verkiezen boven alle de anderen, die dus eene genoegzaame smelting toelaten; niet alleen om dat de uitwaasfeming, gedurende de smelting voorgekomen wordt, maar ook om dat de gekleinste Gom tot haare oorspronkelyke dikte wederkeert, zonder de verdere hitte, die in de andere manieren tot de uitdamping van 't water noodig is, te ondergaan. Opium wordt mogelyk door de hitte minder benadeeld, dan de overige Gommen; dewyl de kragten deezer drogery meer in derzelver vaste, dan in de vlagger deelen schynen gelegen te zyn: nogthans is het dienstig, dat de reuk van den Opium, welke een nuttig kenmerk van zyne echtheid medebrenge, zoo veel mogelyk bewaard worde; want deeze zoude door de langduurigheid van de uitdampinge, welke zoude noodig zyn, als de menigte van 't water heel groot was, geheel en al vervliegen.

In de Edinburgsche Apotheek wordt voorgeschreeven, dat men Opium, en de vuiler foorten van Aloë zal zuiveren, door dezelve in eene genoegzaame veelheid van water te ontbinden met eene maatige hitte, de ontbindingen zal kleinzen, en dezelve tot de dikte van Honich uitdampen. De andere Gommen behoeven niet gezuiverd te worden.

Het ware te wenschen, dat de dikte of vastheid, tot welke de gekleinste ontbindingen moeten gebragt worden, wat naauwkeuriger bepaald was, byzonderlyk met opzigt tot den Opium; op dat 'er zoo weinig onzekerheid, als mogelyk is, in de gifte daar van mogte zyn.

MILLEPEDARUM PRÆPARATIO.

De Bereiding van Duizendpooten.
Lond.

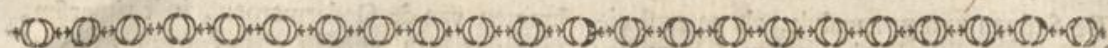
De Duizendpooten moeten in een dunnen kanefassen doek gedaan worden, en over heeten geest van wyn gehangen, in een beslootten vat, tot dat ze door den waasfem gedood, en vryfbaar gemaakt zyn.

Edinb.

Sluit ze in een bekwaam vat, en droog ze met eene zeer zachte hitte.

Beide deeze manieren zyn gevoeglyk, om de Duizendbeenen vergruisbaar tot poeder te maaken, zonder eenig gevaar van de kragten, die zy mogen bezitten, te verliezen.

II. HOOFD.

I I H O O F D D E E L.

Van de Zelfstandigheden, die door Perfinge uit Plantgewassen verkreegen worden.

I A F D E E L I N G.

Van de Sappen.

DE SAPPEN worden uit de sapagtige deelen der planten verkreegen, door dezelve, na datze behoorlyk gesneden, gekneusd enz. zyn, in een hairen zak te doen, en ze dan tusschen houten schyven zoo lang te persen, in de gemeene schroef pers, als 'er eenig vogt uitdruipt.

De harder vrugten moeten vooraf wel geklopt of gestampt worden; maar kruiden behoeven slegts maatig gekneusd te zyn; want als deezen te veel verbryzeld worden, zal 'er eene groote menigte van de kruidstoffe te gelyk met het sap uitgeperst worden. Hennepen of wollen zakken kunnen eenen onaangenaamen geur aan de sappen geeven; ook zwellen de draaden van deeze zakken naar maate dat ze vogt intrékken, waar door ze de vrye doorkleinsing van 't sap grooten deels beletten.

De sappen, dus uit sappige vrugten getrokken, zoo wel van de zuure, als van de zoete soorte, uit de meeste der scherpe kruiden, als lepelbladen, en waterkers; van de zuure kruiden, als zuuring en wilde zuuring; van de openende planten en die een' melkagtig sap hebben, gelyk paerdebloemen en havikskruid; en verscheidene andere plantgewassen, bevatten een groot gedeelte van den byzonderen smaak en de krachten hunner onderwerpen.

De sappen daarentegen uit de meesten der speceryagtige kruiden, als die van munte, en de welriekende Turksche Balssem, gemeenlyk genoemd Balssem van *Gilead*, hebben nauw-

welyks iets van den geur der planten, en verschillen weinig van de afkookfels van dezelve in water, zoo lang gekookt tot dat de vlugge welriekende deelen vervlogen zyn. Veelen van de welriekende bloemen, als de Lelie, de Viool, de Hyacinth, deelen niet alleen niets van derzelver welriekendheid aan heure sappen mede, maar verliezen dezelve reeds door de voorafgaande kneuzinge. Uit gebrek van genoegzaame oplettendheid op deeze byzonderheden, zyn de Beoeffenaars der Geneeskunst dikwyls bedrogen geweest, in de uitwerkingen der bereidingen van deezen rang: want men heeft wel dikwyls sap van Munte, als een maagmiddel (*a*), voorgeschreven; alhoewel het die hoedanigheid mist, waar door de Munte zelve, en haare andere bereidingen, tot dat oogmerk werken.

De Sappen dus met kracht uit de planten geperst, verschillen van die, welken van zelve of door insnydinge uit dezelve vloeijen; dewyl deeze laatsten voornaamelyk in zulke vogten bestaan, die niet door de geheele zelfstandigheid van het groeiend onderwerp verspreid zyn; maar in onderscheidene vaten bewerkt, of in byzondere ontvangplaatsen afgescheiden worden. Uit de bollen van Maankoppen, ligtelyk gewond zynde, vloeit een dik melkagtig vogt, welk, door eene maatige warmte, tot Opium verdroogt; terwyl het Sap, door perfinge van dezelve verkreegen, van eene donker groene kleur en veel zwakker in kracht is.

De

(a) *Stomachicum.*
III. DEEL.

De Sappen zyn gemeenlyk, als ze eerst uitgeperst zyn, dik, lymig, en zeer onzuiver: door kleinzinge wordt eene menigte van grove stoffe afgefcheiden, het sap wordt dunner, helder, en beter gefchikt tot geneeskundig gebruik, hoewel het dan nog niet volkomen zuiver is: want als het stil staat wordt het weér troebel, en gefchikt om tot gifting of verrotting over te gaan. Doch de helder- of klaarmaaking (b), met wit van Eyeren, maakt de sappen volmaakter fchoon; maar weinigen kunnen deeze behandeling verdraagen, zonder blykbare verminderinge van derzelver geur, fmaak en kragten.

De beste manier om deeze vogten te zuiveren en te bewaaren, is, de gekleinsde sappen in eene koele plaats te laten staan, tot dat derzelver grover droefem bezonken is, en doet ze dan verfcheidene reizen door eenen digten teems gaan, tot dat ze volkomen helder zyn; wanneer 'er omtrent een veertigfte van derzelver gewigt goede geeft van wyn mag bygedaan worden, en alles dan stil te laten staan, gelyk te vooren: nu zal 'er een nieuw bezinkzel nederzakken, waar van het vogt moet afgegooten worden, dan wederom gekleinst, en in kleine flesjes, die met geest gefpoeld en gedroogd zyn, gedaan. Een weinig olie moet 'er boven op gegooten, zoo dat de flesjes byna geheel gevuld zyn, en de monden derzelven geflooten met leder, papier, of met stroo toegestopt, gelyk de flessen, in welken de Florencer wyn by ons gebragt wordt: dit dient om 'er het stof uit te houden, en de lucht, die, by verloop van tyd, uit alle vogten van plantgewaffen opreift, te laten uitvliegen; welke lucht de glazen anders in gevaar zou brengen van te barften, of als ze van nieuws ingetrokken wierdt, derzelver inhebbend vogt dampig en vuil te maaken. De flessen moeten op den grond van eenen goeden kelder of kluis, met de halzen onder in zand, gelegd worden. Op deeze wyze kunnen de sappen een jaar of twee bewaard worden; en sommigen eenen veel langeren tyd.

Ik heb reeds aangemerkt, dat 'er groot onderscheid in de sappen is, voor zoo verre de

kragten van de Onderwerpen, in 't uitperfen, met dezelve vermeld gaan: even zoo veel verschil is 'er, ten aanzien van het behouden deezer kragten, en zulks zonder opzigt op de vlugheid der werkende stoffe, of derzelver gefchiktheid om te vervliegen. Want, zelfs de vlugge kragt van Lepelbladeren kan, eenen zeer langen tyd, op de bovengemelde manier, byna volkomen in derzelver sap bewaard worden; terwyl de werkende deelen van 't sap van wilde komkommers, schielyk van 't sap afgefcheiden en naa den grond zinken, en het vogt werkeloos laaten. Sappen van den wortel van Kalfsvoet (c), van Lisch, of blaauwe Lelie (d), van Brionie, en verfcheidene andere plantgewaffen, werpen hunne geneeskragten eveneens naa den grond.

SUCCI SCORBUTICI.

Sappen tegen de Scheurbuik:
Lond.

Neem van het sap van
Tuinlepelblad, tweepinten;
Beekboom, of Waterpungen,
Waterkers, van elk een pint;
Seville Oranjes een pint en een vierde;

Meng het t'saamen; laat het staan tot dat de droefem bezonken is, en giet het vogt 'er dan fchoon af, of kleins het door een teems.

Edinb.

Neem van sap van
Tuinlepelbladeren,
Oranjes, van elk anderhalf pint;
Waterkers,
Beekboom, van elk een pint;
Van witte Suiker, tien oncen;
Saamengefeld mierkswortel water een half pint.

Meng de Suiker met het sap, en zuiver het naar de kunft; en doet 'er dan het mierkswortel water by.

Beide:

(b) Clarificatio. (c) Ari radix. (d) Iris.

Beide deeze Saamenmengfels zyn van groot nut tot de oogmerken, in den tytel uitgedrukt; want het oranje sap is een uitsteekend hulpmiddel voor de lepelbladeren, en andere scherpe middelen tegen de scheurbuik, welken, dus vermengd zynde, door de ervaarenheid bevonden zyn, veel beetere uitwerkingen voort te brengen, dan dat ze op hun zelve gebeezigd worden. En deeze sappen kunnen van een once of twee, tot een vierde van een pint,

twee of driemaal daags, ingenomen worden: zy vermeederen gemeenlyk de afscheiding der pis, en brengen somtyds eene open lyf maakende gesteldheid voort. Met de bovengemelde omzigtigheid bewaard zynde, zullen ze eenen zeer langen tyd goed blyven; alhoewel ze, wat zorge men ook aanwendt in ze te bewaaren, bevonden worden, beter aan de oogmerken te beantwoorden, als ze verscht zyn.

II. A F D E E L I N G.

Van de Uitgeperste Oliën.

UITGEPERSTE OLIEN worden voornamelyk uit zekere Zaaden en kerns van vruchten verkreegen, door dezelve ter dege in een steenen mortier te stampen, of als de menigte groot is, dezelve in moolens klein te maalen, en ze dan te doen in een kanefassen zak, die in een haairen kleed gerold is, en dus sterk te persen tusschen yzeren platen. Als de Kanefas alleen gebruikt wierdt, zou ze zoo vast tegen de platen van de pers gedrukt worden, dat ze de Olie zoude beletten neër te loopen: daar de tusschenkomst van het haairen kleed eenen vryen doorgang aan de Olie vergunt.

Men heeft verscheidene werktuigen uitgedacht, zoo wel om de onderwerpen te kneuzen, als om de Olie uit te persen, tot gebruik van handwerken. Om de uitpersing gemakelyk te maaken, is men gewoon, of de platen van de pers warm te maaken; of het onderwerp zelf, na de kneuzing, in een bekwaam vat, en roerende, over het vuur te houden: dan scheidt de Olie, door de hitte gesmolten, gemakelyker en volkomener af. Als de Olie tot geneeskundig gebruik bestemd is, mag men deeze bewerking niet gebruiken; want de hitte, byzonderlyk als derzelver graad genoegzaam is, om de afscheiding der Olie met groot voordeel te bevorderen, maakt, dat de Olie zoo zagt en streelende niet is, eenen onaangenaamen geur krygt, en meer geschikt wordt,

om duf te worden: Hierom hebben de COLLEGIEN van *Londen* en *Edinburgh* uitdrukke-lyk bevolen, dat de bewerking zonder hitte moet uitgevoerd worden.

Ook moeten de Oliën, na de uitpersing niet in eene warme plaats gehouden worden. Want als ze maar weinige dagen aan eene hitte, die niet grooter is dan die van 't bloed in 't mensche-lyk lichaam, worden blootgesteld; zoo verliezen zy derzelver verzagende hoedanigheid, en worden in eenen hoogen graad duf en scherp. Men kan niet te veel zorgvuldigheid aanwenden, om de minste overhelling tot deezen scherpen prikkelenden staat voor te koomen, in geneesmiddelen, die zoo menigmaal gebeezigd worden, om onmaatige prikkeling te doen bedaaren.

Zoo zeer zyn deeze Oliën geschikt tot deeze schaadelyke verandering, dat ze zelfs in haare oorspronkelyke onderwerpen eene scherpheid en dufheid aantrekken. Hierom moet men zeer omzigtig zyn in het verkiesen der vette zaaden en kerns, die men dikwyls zeer duf vindt: de Amandelen zyn inzonderheid aan ongemakken van deeze soorte onderworpen.

Tot gebruik der Handwerken worden de Oliën uit verscheidene onderwerpen geperst, als nooten, maankopzaad, hennepzaad, raapzaad, en anderen. Die tot geneeskundige oogmerken in de *Londensche* en *Edinburgsche* *Apotheeken* voorgeschreeven worden; zyn de volgende:

Mm 2

OLEUM

OLEUM AMYGDALINUM.

Amandel Olie.

OLEUM SEMINUM LINI.

Lynzaad Olie.

OLEUM SEMINUM SINAPI.

Mosterdzaad Olie.

De Amandel Olie wordt van zoete en bittere amandelen, zonder onderscheid, bereid; dewyl de Oliën van beide de foorten alleszins dezelfde zyn. Ook is het verschil tusschen de andere Oliën niet heel groot; om dat de onderscheidende hoedanigheden der onderwerpen, niet in de Oliën gelegen zyn, die dus door uitpersinge verkregen worden: want de Olie van Mosterdzaad is al zoo zagt, smaakeloos en vry van prikkeling, als die van zoete Amandelen; dewyl de scherpheid van de mosterd, na de persing, geheel en al in den koek agter blyft. De verscheidene Oliën verschillen echter in sommige van derzelver eigenschappen van elkanderen; maar in de geneeskundige hoedanigheden zyn ze klaarblykelyk elkanderen alle zeer naa gelyk, en koomen in eene algemeene verzagende kragt overeen. Want zy verzagten en verslappen de vaste deelen, en verstoppen de scherpe vogten: en dus zyn ze dienstig, inwendig, in pynen, ontsteekingen, heete pis, heescheit, kittelende hoesten enz. in klistereen, om de darmen te bevogtigen, en de uitwerping van verharde vuiligheden te bevorderen; en in uitwendige aanwendingen tot spanning en styving van byzondere deelen. Derzelver gewoone gifte is een half ounce: in sommige gevallen worden ze tot drie of vier oncen ingegeven. Van de gemakkelykste gedaante, om ze in te geeven, zullen we hier na, in het Hoofdd. van de Amandelmelken, spreken.

De Oliën, die uit speceryagtige zelfstandigheden geperst worden, verschillen van de voorgaanden daarin, dat ze meest al een by-

mengsel van de speceryagtige stoffe van 't onderwerp behouden. Dus leeveren Nootmuschaaten en foelie, in 't uitpersen, eene Olie uit, die met den geur der speceryen bezwangerd is; en eene Olie van Anyszaad heeft een groot gedeelte van den byzonderen reuk van 't zaad. Ook wordt 'er in *America* eene buikzuiverende Olie getrokken uit de purgeerende zaaden van den Wonderboom (e). Doch het blykt niet dat de andere hoedanigheden der plantgewassen aan de uitgeperste Oliën worden medegedeeld.

De Schillen van de verscheidene Oranjes, Limoenen en Citroenen, leeveren, door eene foorte van uitpersinge, haare wezendlyke Oliën byna zuiver uit; en deeze Oliën komen zeer naby aan die, welken door distilleeringe van dezelve verkreegen worden. De wezendlyke Oliën, in welken de welriekendheid en de speceryagtige warmte deezer vrugten gelegen is, zyn begreepen in ontelb're kleine vaatjes, die met het bloote oog kunnen onderscheiden worden, over de gantsche oppervlakte van de schil verspreid te zyn.

Als de schil in schyfjes gesneeden is, en de schyfjes afzonderlyk dubbel gevouwen, of op verschillende plaatsen gebogen worden, en tusschen de vingers gedrukt, barsten de blaasjes in de bogt, en ontlasten de Olie in eene menigte van fyne kleine straaltjes. Als men een glazen plaat regt op in een glazen of porfelynen vat zet, en de schyfjes tegen de plaat gedrukt worden, vereenigen de straaltjes zich tot droppelen op de plaat, en druipen beneden op het vat neder. Doch, alhoewel deeze bewerking de waare natuurlyke Olie uitlevert, in denzelfden staat, als ze in 't onderwerp bestaat, zonder dat ze door vuur of andere werking veranderd is; zoo behoeft men ze echter niet tot zyn voordeel in 't werk te stellen, ten zy daar deeze vrugt overvloedig valt; dewyl op deeze wyze slegts een gering gedeelte van de Olie, die 'er in begreepen is, wordt uitgetrokken of versameld.

Nog volmaakter wordt de Olie afgescheiden, door de Schil op een' klont Suiker te wryven. De Suiker dient, door haare ongelyk-

(e) *Ricinus.*

lykheid voor een rasf, en scheurt de olieblaasjes open: en naar maate dat de olieblaasjes geopend worden, trekt de Suiker de Olie in. Als het buitenste van den Suiker klont genoeg bevogtigd is, schraapt men hem af, en vervolgt het werk op de nieuwe oppervlakte. De Olie, dus met de Suiker vereenigd, is tot alle de oogmerken bekwaam, tot welken zy in eenen vloeibaaren staat gebeezigd wordt. En inderdaad de zuivere wezendlyke Oliën, door distilleeringe verkreegen, worden dikwyls opzettelyk met Suiker vermengd, om derzelve gebruik gemakkelyker te maaken.

III. H O O F D D E E L.

Van de Trekfels in verschillende Scheivogten.

L A F D E E L I N G.

Van de Trekfels en Kookfels in Water.

WATER, het regte Scheivogt van Gommen en Zouten, trekt de gomagtige en zoutagtige deelen gereedelyk uit de plantgewassen uit. Nogthans is deszelfs werking tot deeze dingen niet bepaald; dewyl de harsagtige en oliagtige beginsels, in de meeste plantgewassen, zoo naauw met de gomagtige en zoutagtige stoffen vermengd zyn, dat ze, voor een groot gedeelte, te gelyk met dezelve opgenomen worden: sommigen der harsagtige buikzuiverende middelen, en de meesten der speceryagtige kruiden, zoo wel als bitteren en saamentrekkende, geeven het grootste gedeelte van hunnen reuk, smaak en geneeskragten aan water over. Zelfs van de zuivere wezendlyke Oliën, en de welriekende harsen van plantgewassen, van de andere beginselen afgescheiden, trekt het water een gedeelte van den geur aan; en door de kunstige bymenging van gomagtige of zoutagtige stoffe, wordt de gantsche zelfstandigheid der Olie of hars ontbindbaar gemaakt in water.

Van zuivere Zouten ontbindt water alleen eene zekere bepaalde hoeveelheid (zie bladz. 38.): door het zelve heet te maaken, wordt het gemeenelyk bekwaam om meer op te nemen, dan het koud zynde doet, en dit naar evenredigheid van den graad van hitte; maar als het vogt bekoelt, scheidt deeze meerdere veelheid zich weder af, en het water behoudt niet meer, dan het zonder hitte zoude ontbonden hebben. Met Gommen, in tegendeel, vereenigt het zich onbepaald, ontbindende geduurig meer en meer, tot dat het zyne vloeibaarheid verliest: de hitte bevordert de

werking van 't water wel, maar kan niet maaken dat het meer opneemt, dan het koud zynde doen zoude, als men het langer tyd vergunde. De werkende deelen, uit de meeste plantgewassen door water getrokken, en de Oliën, en Harsen, door de kunstige bymenging van gom ontbindbaar gemaakt in water, hebben dezelve eigenschap, als de zuivere gommen, dat ze ontbindbaar zyn zonder verzadiging.

Men heeft zich wel verbeeld, dat de versche plantgewassen derzelve kragten vryer en volkomener aan water zouden mededeelen; terwyl derzelve Olie, hars, en andere werkzaam deelen nog vermengd waren in het waterig vogt, dan wanneer derzelve natuurlyke vogtigheid door uitdrooginge vervlogen is: doch de ervarenheid toont, dat gedroogde plantgewassen gemeenlyk meer uitleeveren, dan de verschen; dewyl het water weinig op dezelve schynt te werken in deezen verschen staat. Want als men van twee gelyke hoeveelheden van munte, de eene versch in water trekt, en de andere gedroogd, en dan in dezelve hoeveelheid van water, en even langen tyd getrokken; zoo zal het trekfel van het gedroogde kruid ongelyk veel sterker zyn: en het blykt uit de ervarenheid, dat het met alle de plantgewassen, die men beproefd heeft, eveneens gelegen is.

In alle de Bereidingen, in dit Hoofddeel beschreeven, moet men begrypen, dat de onderwerpen matiglyk en nieuweyls moeten gedroogd zyn; ten zy dat ze uitdrukkeelyk geordonneerd waren, versch genomen te worden;

den; in welk geval men oordeelen moet, dat derzelver kragten door het droogen vervlogen of verminderd zyn.

De natuurlyke kleuren van veele plantgewassen worden, te gelyk met derzelver geneeskragten, aan water medegedeeld; veelen deelen eene kleur mede, die van hunne eigene verschilt; en anderen, schoon zelve van eene schoone en hooge kleur zynde, geeven naauwlyks eenige aan 't scheivogt over.

Van de eerste soorte zyn de geele en roode bloemen; van de tweede, de bladeren der meeste planten; van de derde, eenigen van de blaauwe bloemen, gelyk die van de Ridderspooren en blaauwe Korenbloem (a).

De zuure vogten veranderen de trekfels van de meeste bloemen, de geelen alleen uitgezonderd, in eene roode kleur; en de loogzoutagtige, zoo wel vaste als vlugge, in eene groene.

Uit dierlyke zelfstandigheden trekt water de geleiagtige en voedende deelen, waar van de lymen, geleyen, vleeschoppen enz. en te gelyk met die neemt het beginselen op, die werkzaamere zyn; als de scherpe stoffe van Spaansche Vliegen (b). Ook ontbindt het een gedeelte van steenagtige aarden tot kalk gebrand, zoo wel uit het ryk der dieren, als dat der delfstoffen; doch werkt niet op eenige andere soorte van aardagtige stoffe.

I. ARTIKEL, Van de Treksels in koud Water.

INFUSUM CARDUI.

Treksel van gezegenden Distel. (c)

Neem een once van de gedroogde bladeren van *Carduus benedictus*, en een pint gemeen water. Laat het zes uren staan trekken, zonder hitte, en kleins het vogt dan door papier.

Door deeze behandeling worden de fyner deeltjes van den gezegenden Distel alleen uitgetrokken, en het treksel wordt een aangenaam ligt bitter; het zit veel gemakelyker in de maag dan eenig ander geneesmiddel van de bittere soorte, dat ik ken; daar anders door lang vervolgde trekkinge, of door het aanwenden van hitte, de grover en onaangenaamer deelen worden opgenomen, en het vogt walglyk wordt, zoo dat het braaking verwekt. Ik heb menigmaal dit ligte bitter vogt, met groot voordeel, ingegeeven in zwakheden van de maag, wanneer de gemeene biters niet te pas kwaamen. Het kan naar welgevallen geurig gemaakt worden met spece-

ryagtige stoffen: want in plaats van zuiver water, kan men een mengsel van 't zelve, met eenig aangenaam gedistilleerd geestryk water, tot een scheivogt neemen; gelyk twaalf oncen gemeen water, en vier van het geestryk water van oranje schillen. De geringe hoeveelheid van den Geest, in dit saamenmengsel begrepen, zal niet veel verandering maaken in de ontbindende kragt van 't water.

Veele andere plantgewassen kunnen met voordeel op dezelfde wyze behandeld worden. Van deeze Treksels, die gering in kragt zyn, kan men ryker bekomen, door het vogt andermael op nieuwe hoeveelheden van 't onderwerp te laten trekken; dewyl het water meer en meer met de werkende deelen zal beladen worden. Deeze bezwangerde trekfels kunnen buiten twyfel tot gewigtige oogmerken in de Geneeskunst gebezigd worden; dewyl ze de beste, de fynste, en de werkzaamste beginselen der plantgewassen in een klein bestek bevatten; en zulks in eene gedaante, die gereedelyk met de vogten van het menschelyk lichaam kan vermengd worden.

TINC-

(a) *Cyanus*. (b) *Cantbarides*. (c) *Carduus benedictus*.

TINCTURA MENTHÆ.

*Aftreksel van Munte.
Edinb.*

Neem een half once van de gedroogde blade-
ren van wilde munte, en een pint van en-
kel muntwater. Week ze in een beslooten
vat, in eene warme plaats, vier uren lang,
en kleins het Aftreksel dan uit.

Het gedistilleerde water van munte, wordt
met zoo veele van de vlugge deeltjes van 't
't kruid bezwangerd, als water, door distil-
leeringe, kan in staat gesteld worden te be-
vatten. Nogthans neemt het, door Trekkinge
(*d*) nog meer op; dewyl het een even kragtig
scheivogt (*e*) is, als versch water; en hier door
wordt het Aftreksel zeer ryk in kragten van
de Munte. Dit is eene andere nuttige ma-
nier, om sterke Treksels van plantgewassen te
verkrygen; en zy kan naar welgevallen veran-
derd worden: want het gedistilleerde water van
de eene plant, kan tot een scheivogt van de
andere gebeezigd worden.

INFUSUM CORTICIS PERUVIANI.

Treksel van den Peruviaanschen Bast.

Neem een once van den Peruviaanschen Bast,
in fyne poeder, en twaalf oncen water.
Week het zonder hitte twintig uren lang,
het vat nu en dan eens omschuddende; giet
het vogt 'er dan klaar af, en kleins het door
een digten teems.

Het uittrekken der kragten van den Peru-
viaanschen Bast, met wateragtige vogten, is
tot hier toe ondernomen geweest door sterk
kookken: doch men heeft onlangs waargeno-
men, dat deeze droogery, strydig met andere
plantgewassen, meer aan koud, dan aan koo-
kend water overgeeft. In kookend water toch,
smelt eene harsagtige zelfstandigheid, die de
saamentrekkende kragt van den Bast in zich

bevat, schielyk uit door de hitte, maar wordt
niet waarlyk ontbonden door 't water; en hier
van daan begint ze onder 't koudworden af te
scheiden, maakt het vogt troebel, en zinkt ten
laatste naa den grond; daar anders de saamen-
trekkende en bittere deelen, door weekinge in
koud water, allengs te saamen worden uitge-
trokken, en zoo wel de eersten, als de laatste
in een' staat van volkomen ontbinding gehou-
den worden. Het Treksel is klaarblykelyk een
van de beste Bereidingen voor zwakke ma-
gen, en kan in giften van twee of drie oncen
ingegeeven worden, in afgaande Koortsen (*f*),
en in andere ziekten, waar in de versterkende
kragten van den Bast vereischt worden.

AQUA PICEA.

Teer Water.

Neem van
Teer, twee ponden;
Water, een gallon.

Schud het sterk te saamen en roer het on-
der een met een houten stok; en als het
twee dagen heeft staan bezinken, giet dan
het water af tot gebruik.

Teerwater is onlangs der waereld aange-
preezen, als een zeker en veilig geneesmid-
del in byna alle ziekten; als een langzaam,
maar toch kragtig veranderend middel (*g*)
in kwaade gesteldheden (*b*), in scheurbui-
ken (*i*), de bleekzucht, of vrysterziekte (*k*),
in moederkwaalen (*l*), in mild- en andere
slepende (*m*) ziekten; en als een spoedig
hulpmiddel in scherpe ongemakken, welke
schielyk verligting vereischen; als het zyd-
wee (*n*), Longontsteeking (*o*), de Kinder-
pokjes, en alle soorten van koortsen in 't
algemeen. Dit geneesmiddel, hoewel zeker-
lyk veel minder in hoedanigheid, dan 'er van
opgegeeven is, is buiten twyfel toch van
grootte nuttigheid in veele gevallen: want
het wakkert de pols merkelyk op; en het
veroorzaakt eenige groote ontlastingen, ge-
meen-

(*d*) Infusio. (*e*) Menstruum. (*f*) Febres intermittentes. (*g*) Alterativum. (*b*) Cachexia. (*i*) Scorbutus.
(*k*) Chlorotici. (*l*) Hystericales. (*m*) Hypochondriacales & Chronicales morbi. (*n*) Pleuritides. (*o*) Peripneumonia.

meenlyk door de uitwaaffeming of pis, hoewel fomtyds ook door stoelgang en braakinge: hierom wordt het onderfeld te werken door de levenskracht te vermeerderen, en de natuur instaat te stellen, om de zieke vogten uit te dryven.

Ik zal hier eenige aanmerkingen van deszelfs eersten Aanpryzer (Bischop Berkley), over de wyze om het te gebruiken, inlassen.

„ Teerwater, als 't recht is, is niet bleeker,
 „ dan Fransche, noch hooger van kleur, dan
 „ Spaansche witte wyn, en volkomen zoo
 „ helder; als men in het drinken niet zeer
 „ duidelyk eenen geeft bespeurt, moogt gy
 „ besluiten, dat het Teerwater niet goed is.
 „ Men kan het koud of warm drinken: in
 „ Kolieken houd ik het voor best, warm te
 „ drinken. Wat de hoeveelheid betreft; in
 „ gemeene sleepende ongesteldheden kan een
 „ pint daags genoeg zyn, op een ledige maag,
 „ in twee of vier reizen ingenomen; te weeten
 „ 's avonds en 's morgens, en omtrent
 „ twee uren na het middagmaal en na het
 „ ontbyt: sterke maagen mogen 'er meer van
 „ neemen. Doch die met groote en verouderde
 „ kwaalen te worstelen hebben, moeten eene
 „ grootere hoeveelheid drinken, ten minsten
 „ een quart iedere vierentwintig uren: alle
 „ die tot deezen rang behooren moeten veel
 „ geduld en standvastigheid hebben in 't
 „ gebruiken van dat zoo wel, als van alle
 „ andere geneesmiddelen, welken, hoewel zeker,
 „ nogthans door de natuur der zaake langzaam
 „ moeten zyn in 't geneezen van verouderde
 „ sleepende Ziekten. In scherpe Ziekten, in
 „ alle soorten van koortsen, moet het in 't
 „ bed gedronken worden, warm, en in groote
 „ hoeveelheid (als de koorts het den Lyder
 „ nog toelaat te drinken) mogelyk een pint
 „ ieder uur, welk ik weet dat verbaazende
 „ genceezingen uitgewerkt heeft. En het werkt
 „ zoo schielyk en geeft zulke geesten, dat de
 „ Lyder dikwyls denkt dat hy al geneezen is,
 „ eer de koorts hem nog geheel verlaaten heeft.”

AQUA CALCIS SIMPLEX.

Enkel kalk Water.

III. DEEL.

Lond.

Neem een pond levendige kalk, en anderhalf Galon water. Giet het water langzaamhand op de kalk, en als de opborling over is, laat alles dan staan om te bezinken; en kleins het vogt daar na door papier.

Edinb.

Neem een pond verschi gebrande levendige kalk, en twee Gallonnen water. Giet het water by weiniges op de kalk, en als de opborling over is, schud het vat dan sterk om: laat alles dan stil staan, op dat de kalk moge bezinken, en kleins het vogt twee dagen daar na; welk vogt in digt geslooten vaten moet gehouden worden.

Op dezelfde wyze kan men een kalkwater maaken van gebrande Oesterfchulpen.

De REDEN waarom men het water trapswyze by de kalk doet, is, dat het, indien men het alles te gelyk 'er by doet, het buitenste gedeelte tot een soort van modderagtige zelfstandigheid maakt, of tot een zagt deeg, welk eeniger maate belet, dat het water op het binnenste gedeelte konne werken. Doch het blykt niet, dat de verschillende gedeelten van water, in de twee bovengemelde Voorfchriften, eenige merkelyke verandering maaken in de kracht van 't voortbrengfel; dewyl de kalk alle haare ontbindbaare deelen op verre na niet aan een van beide deeze gedeelten overgeeft; want het overige van de kalk geeft nog eene sterke bezwangering aan verscheidene versche hoeveelheden van water, hoewel zoo sterk niet, als aan de eerste. De waarfchouwing om het water in digt geslooten vaten te houden, moet naauwkeurig in acht genomen worden; want in opene, begint de kalkagtige stoffe, die in 't water ontbonden is, schielyk aftefcheiden, en formeert eene witte korst op de oppervlakte van 't zelve. Deeze korst is niet van een zoutagtige stoffe, gelyk sommigen zich verbeeld hebben; maar eene smaaklooze aarde, die niet langer mengbaar is met wateragtige vogten.

Na

Het

Het Kalkwater is van grooten dienst bevonden in kropagtige en scheurbuikagtige ziekten (*p*), in sommige soorten van buikloopen (*q*), vrouwelyke zwakheden, en andere ongesteldheden, welken uit eene slapheid en zwakheid der vaste deelen voortkomen: voornaamelyk in lyvige en slymige gestellen. Ook is het openbaar, dat het eene steenverbryzelende kracht (*r*) bezit, en dat het in verscheidene gevallen van den steen, of 't graveel, groote verligting toegebracht heeft: het Kalkwater, van gebrande Oesterschulpen bereid, is bevonden krachtiger te zyn, tot dit oogmerk, dan dat van de gemeene steenkalk gemaakt is. Inwendig wordt het ingegeven tot de gifte van een vierde van een pint, drie of viermaal daags; ook wordt het uitwendig gebruikt, om vuile zweeren te wasschen.

AQUA CALCIS COMPOSITA.

Saamengesteld Kalkwater.
Edinb.

Neem van

Sassafras, wortel en bast, geschraapt, twee oncen;
Nootmuschaaten, wel gestampt, drie drachma's;
Zoethout, in schyfjes gesneden, een once;
Kalkwater, versich bereid, vier pinten.

Laat het alles te saamen twee dagen trekken in een zeer dicht geslooten vat; en kleins het vogt dan af.

AQUA CALCIS MINUS COMPOSITA.

Kalkwater, dat minder saamengesteld is.
Lond.

Neem van

Zoethout, een once;
Bast van Sassafras, een half once;
Enkel kalkwater, zes pinten.

Laat het twee dagen, zonder hitte, weken, en kleins het vogt dan af.

AQUA CALCIS MAGIS COMPOSITA.

Kalkwater, dat meer saamen gesteld is.
Lond.

Neem van

Guajacum hout, geschraapt, een half pond;
Zoethout, een once;
Bast van Sassafras, een half once;
Coriander zaad, drie drachma's;
Enkel Kalkwater, zes pinten.

Laat het twee dagen, zonder hitte, staan trekken, en kleins het vogt dan af.

Dit water is voor eenigen tyd in onze Gasthuizen gebruikt, onder den naam van AQUA LIBERANS, verlossend water. Om dat het *Guajacum* hout zyne krachten bezwaarlyk aan koud vogt mededeelt; zoo hebben sommigen ondernomen, het zelve in het kalkwater te kookken, eer de andere inmengfels 'er by gedaan worden; maar, alhoewel deeze behandeling de krachten van 't hout volkomener uittrekt; zoo benadeelt ze toch die van het Kalkwater heel veel; dewyl het grootste deel der stoffe, die het water van de kalk hadt opgenomen, door het kookken 'er afgescheiden en afgeworpen wordt. En 'er is inderdaad ook geene reden om toevlugt tot soortgelyke hulpmiddelen te neemen; want de hoeveelheid van 't hout, in de bovengemelde Voorschriften, is zoo ruim, dat het vogt eene genoegzaame bezwangering van 't zelve verkrygt, schoon het koud geweekt wordt. Indien het nogthans, om deeze of andere redenen dienstig geoordeeld wordt, de ontbindende kracht van 't kalkwater door kooking te vermeerderen; zoo kunnen wy zulks, zonder eenige benadeeling van het kalkwater, doen, op dezelve manier, als by het COLLEGIE van Londen is voorgeschreeven, om eene ontbinding van Zwavel in dit scheivogt te verkrygen; te weeten, door eenige kalk in zelfstandigheid 'er by te doen; welk zal aanhouden eene nieuwe bezwangering aan 't water te geeven, na dat de kalk, die 'er eerst in ontbonden was, door het kookken 'er afgescheiden is.

In

(*p*) *Morbi scrophulosi, & scorbutici.* (*q*) *Fluxus alvini.* (*r*) *Vis lithontriptica.*

In alle deeze saamenmengfels, neemen de bygevoegde Artikelen den kwaaden geur van 't Kalkwater wech, maaken het aangenaamer, zoo wel voor 't gehemelte, als voor de maag, en bevorderen te gelyk deszelfs geneezende kragt heel zeer; byzonderlyk, als het gebruikt wordt met oogmerk tegen huidziekten, en

vuilheid van 't bloed en de sappen. Zy mogen met dezelfde hoeveelheden, als de enkele Kalkwaters ingenomen worden, en men kan 'er ook eenigen tyd mede aanhouden; alleenlyk dat de Lyder, geduurende derzelve gebruik, maatig warm gehouden worde.

II. ARTIKEL, *Van de Treksels in Kookend Water.*

INFUSUM AMARUM.

Bitter Treksel.
Edinb.

Neem van
Gentiaan Wortel, twee drachma's;
Toppen van klein duizendgulde Kruid (s),
een half once;
Kookend water, een pint.

Laat het vier uren trekken, kleins het vogt dan af, en doet 'er een once specery water (t), of van geestryk kanceel water, by.

INFUSUM AMARUM SIMPLEX.

Enkel Bitter Treksel.
Lond.

Neem van
Gentiaan Wortel,
Versche geele schil van Limoenschillen, zorgvuldig ontdaan van het binnenste witte gedeelte, van elks een half once,
Gedroogde geele schil van Seville Oranje-schil, insgelyks van de witte bevryd, anderhalf drachma;
Kookend water, drie vierde van een pint.

Laat het een uur of twee staan weeken, kleins het vogt dan door papier, of giet het door een teems zonder perlinge.

Beide deeze Vogten zyn zeer aangenaame en nuttige biters; inzonderheid is het laatste

zoo aangenaam, als 'er een bedacht kan worden; dewyl de geele schillen 'er eenen fraaijen geur aan geeven, welk het eenigste byvoegsel is, dat de Gentiaan behoeft. De Geoommitteerden van het COLLEGIE van Londen hebben aangemerkt, dat „ van de meesten der „ inmengfels, welken gemeenlyk in de saamenstellingen der bittere Treksels koomen, „ door hen afzonderlyk bereid, onder alle de „ sterke Bitters, Gentiaan de onberispelykste „ kleur geeft; doch dat hy den bystand van „ een inmengsel noodig heeft, dat 'er eenen „ behaaglyken geur aan geeft, als daar is Zedoarie, kalmus (v) en diergelyken, die „ blyken recht aangenaam te zyn, uitgenoomen Oranje schillen en Cardamon Zaad: „ want de zaaden van Cardamon zyn slymig, „ en maaken het vogt wolkagtig; en Oranje „ schil is verzeld van eene heete Olie, welke „ vordert, dat ze maar spaarzaam gebruikt „ worde: Limoen schil heeft in haare buitenste schil, waar in all' haare geur bepaald „ is, geen bitter; maar voorziet dan Gentiaan „ aan veel beeter van 't geen aan den zelven „ ontbreekt; hoewel het Saamenmengsel, „ door eene maatige byvoeginge van Oranje „ schil, nog volmaakter wordt.”

INFUSUM AMARUM PURGANS.

Buikzuiverend bitter Treksel.
Lond.

Neem van
Zenebladeren (x),
Geele schil van Limoenen, versch, van elks drie drachma's;

Gen:

(s) *Centaurii minoris apices.* (t) *Aqua aromatica.* (v) *Calamus aromaticus.* (x) *Sena.*

Gentiaan wortel,
Geele schil van Seville Oranjes, droog;
Kleine Cardamom Zaden, van de schillen
ontdaan, van elks een half drachma;
Kookend water, vyf oncen by maate.

Laat het faamen weeken, en kleins het vogt
af, als het koud is.

INFUSUM AMARUM CUM SENNA.

Bitter Treksel met Zenebladeren.
Edinb.

Neem van
Zenebladeren, een drachma;
Gentiaan Wortel,
Zoet Fenkelzaad, van elks een half drachma;
Kookend water, een vierde van een pint.

Laat het vier uren trekken, en kleins het
vogt dan af.

Dit Treksel kan insgelyks bereid worden met
twee, drie of meermaal zoo veel Zenebla-
deren.

Beide deezen zyn nuttige buikzuiverende
Bitters. De hoeveelheden, hier voorgeschre-
ven, zyn geschikt voor eene gifte: de eerste
is de grootste, en de andere de kleinste gifte,
waar in Zenebladeren gewoonlyk gegeven
worden.

INFUSUM SENNAE COMMUNE.

Gemeen Treksel van Zenebladeren.
Lond.

Neem van;
Zenebladeren, anderhalf once;
Crystallen van Wynsteen (y), drie drach-
ma's;
Kleine Cardamom zaaden, van de schillen
bevryd, twee drachma's;
Water, een pint.

(y) *CrySTALLA tartari.*

Kook de Crystallen van wynsteen in 't water,
tot datze ontbonden zyn; giet het water
dan, terwyl het nog kookt, op de andere
inmengfels; en als 't koud is, kleins het
vogt af tot gebruik.

In onze voorige Apotheek, werdt een loog-
zoutagtig zout in het Treksel van Zeneblade-
ren gebruikt, in plaats van het zuure, hier
voorgeschreeven. Het eerste wordt onder-
feld, de werking van het geneesmiddel te be-
vorderen, door eenen graad van buikzuive-
rende kragt van zich zelve 'er by te doen,
en door het water instaat te stellen, om nog
iets meer uit het hoofdinmengsel uit te trek-
ken, dan het door zich zelve zoude kunnen
doen; daar zuuren veel eer eene tegengestelde
uitwerking hebben. Nogthans heeft de er-
vaarenheid genoeg getoond, (gelyk de Ge-
committeerden ons verzekeren) „ dat dit
„ Treksel, en het volgende met Limoensap,
„ niet mist aan hun oogmerk te beantwoor-
„ den: en in een geneesmiddel, dat voor
„ veelen zeer walglyk is, is het van groot
„ belang, het zelve zoo te bereiden, dat
„ de ligste en de minste onmaakelyke deelen
„ zelfs 'er uit getrokken worden.”

Loogzoutagtige zouten toch vermeederen
de leelykheid der Zenebladeren; daar de Cry-
stallen van wynsteen de kleur van het Treksel
veel verbeteren, en ook den smaak voor som-
mige menschen minder onaangenaam maaken.
Ontbindbaare wynsteen schynt een goed in-
mengsel in deeze soorte van faamenmengfels
te moeten wezen; dewyl het niet alleen den
smaak verbeert, maar ook de buikzuiveren-
de kragt van 't geneesmiddel bevordert; ook
maakt deeze byvoeging het Treksel minder
geschikt om krimpelingen en winden te veroor-
zaaken.

INFUSUM SENNAE LIMONIATUM.

Treksel van Zenebladeren met Limoen.
Lond.

Neem van
Zenebladeren, anderhalf once;

Gee-

Geele schil van Limoen schillen, versch,
een once;
Limoen sap, een once, by maate;
Kookend Water, een pint.

Laat het t'saamen trekken, en als het koud is,
kleins het vogt dan af.

Dit is een zeer aangenaam en vry kragtig
buikzuiverend middel (z): De *Gecommitteer-*
den hebben aangeteekend, dat het de aange-
naamste gedaante is, die zy hebben kunnen
uitdenken om *Zenebladeren* in te geeven aan
zulken, die ongemeen veel tegen den geur
derzelve hebben. De gifte is van twee tot
vier oncen.

INFUSI SENNAE UNCLÆ QUATUOR.

Een Treksel van vier oncen Zenebladeren.
Edinb.

Neem van
Zenebladeren, drie drachma's;
Gember, een scrupel;
Kookend water, vier oncen.

Laat het vier uren trekken, en kleins het
vogt dan af.

Dit Treksel is vry aangenaam, dewyl de
kwaade geur der *Zenebladeren* grooten deels
door de *Gember* bedekt wordt; de hoeveel-
heid is hier vermeerderd tot eens zoo veel,
als in de voorgaande *Apotheek*. Voor dee-
zen werden 'er twee drachma's van den grooten
Water-Zeugwortel (a) by gedaan. De
Water-Zeugwortel is bekend geworden te
zyn, het *Braziliaansche* kruid *iquetaia*, als
een soortelyk verbeeteraar van den geur van
Zenebladeren: nothans is deeze plant by de
ervarenheid niet bevonden, zoo kragtig aan
dit einde te beantwoorden, als zy onderfeld
werdt te doen, eer ze algemeen bekend was.

INFUSUM RHABARBARI.

Treksel van Rhabarber.
Edinb.

(z) *Purgans.* (a) *Scrophularia aquatica majoris radix.*

Neem van
Rhabarber, in schyfsjes, een once;
Cochenielle, een scrupel;
Kookend water, een pint.

Laat het eenen nagt staan trekken, en doet
by het afgekleinsde vogt een once Kaneel-
water.

Dit is klaarblykelyk een van de beste Berei-
dingen van *Rhabarber*, als men het tot een
buikzuiverend middel geschikt heeft; want
het water trekt derzelve kragt veel beeter uit,
dan wynagtige of geestagtige scheidvogten: en
in dit opzigt verschilt de *Rhabarber* van de
meeste andere buikzuiverende plantgewassen.

TINCTURA ROSARUM.

Afstreksel van Roozen.
Lond.

Neem van
Roode Roozen knoppen, van de witte hie-
len ontdaan, een half once;
Sterke Geest (olie genoemd) van vitriool,
een scrupel;
Kookend water, derde half pint;
Tweemaal gerafneerde Suiker, anderhalf
once.

Meng eerst den geest van *Vitriool* met het
water, in een glas, of verglaasd aarden vat,
en laat de *Roozen* in dat mengsel weeken;
als het vogt dan koud geworden is, kleins
het af, en doet 'er de *Suiker* by.

Edinb.

Neem van
Roode Roozen, van de hielen gezuiverd,
en gedroogd, een once;
Geest van *Vitriool* een drachma;
Kookend Water, twee pinten;
Witte *Suiker* twee oncen.

Meng den zuuren Geest met het water, en
trek de *Roozen* daarin vier uren lang;
kleins het vogt dan, en doet 'er de *Sui-*
ker by.

Sem-

Sommigen hebben voorgeschreeven, de Olie van Vitriool op de Roozen te gieten, eer het water daar by gedaan is: doch deeze manier is zekerlyk gebrekkig; want die Roozen, op welken dit brandend vogt, ongelengd, valt, zullen door 't zelve geschroeid worden, en haar weeffel verliezen. Anderen hebben eerst een Treksel van de Roozen in water gemaakt, en dan het zuur 'er by gedaan, zich verbeeldende, dat dit zuur, als 't by 't water gedaan wierdt, deszelfs kragt, als een scheivogt, zoude verminderen; maar, gelyk de *Gecommitteerden* wel aanmerken, hoe zeer de zuure Geest het water, in het uittrekken, ook moge hinderlyk zyn, zoo moet hy nogthans nederploffen, als hy 'er naderhand by gedaan wordt; alhoewel de olie van Vitriool, in deeze Bereidinge, zoo weinig evenredigheid heeft met het water, dat deszelven uitwerking, in dit opzigt, heel gering zyn zal. Het Treksel moet in een glas geweekt worden, of in een vat van Steenwerk (b), liever dan in een verglaasd aarden vat, want het zuur zoude infraat zyn, om de verglaazing van 't laatste af te byten.

Dit Aftreksel heeft eene fraaije roode kleur, en maakt een aangenaam byvoegsel uit voor koel drankjes (c), in bloedvloeiingen (d), en alle gevallen, die zagt verkoelende en saamentrekkende middelen vereischen: somtyds wordt het ingenomen met brokken of slikmiddelen (e) van den Koortsbaft; en maakt ook eenen goeden gorgel drank uit.

INFUSUM LINI.

Treksel van Lynzaad.

Neem van
Lynzaad, heel, twee lepels vol;
Zoethout, in schyfjes gesneden, een half
once;
Kookend water, vier pinten.

Laat het eenige uren by 't vuur staan trekken, en kleins het vogt dan af.

(b) Zie van deeze soorten van vaten I. Deel p. 34. (c) *Fulapia*. (d) *Hamorrhaginet*. (e) *Boli & Elix-
tuaria*. (f) *Rheumata*. (g) *Trifolium paludosum*. (h) *Aqua aromatica*.

Somtyds wordt 'er een once van Hoefblads, of Paerdsklaauw bladeren bygedaan; welk byvoegsel dit Geneesmiddel den tytel bezorgt van INFUSUM PECTORALE, *Treksel voor de borst*. Beide deeze Treksels zyn zachte, verzagende, slymige vogten; en als zodanigert wordenze ook voorgeschreeven in afvloeiingen van dunne scherpe zinkingen (f), en afbytingen der vaten. Zy worden tot de hoeveelheid van een pint daags ingegeven.

INFUSUM ANTISCORBUTICUM.

Treksel tegen de Scheurbuik.

Neem van
De bladeren van Boksboon, of Waterklaver (g), twee oncen;
Curassao Oranjes, een half once;
Saamengesteld Mierkswortel water, vier oncen;
Gemeen water, vier pinten.

Giet het gemeene Water kookend op de waterklaver en Oranjes, en laat het dan in een beslooten vat een nacht staan; kleins het vogt dan af, en doet 'er het Mierkswortel water by.

Dit Treksel is een zeer nuttig, en niet lelyk middel tegen de scheurbuik; want het is door de ervarenheid bekend, dat waterklaver een zeer kragtig kruid tot dit oogmerk is; terwyl de *speceryagtige stoffe*, hier by 't zelve gevoegd, deszelfs kwaaden geur verzagt, en te gelyk deszelfs kragt bevordert. Men kan van dit vogt een vierde van een pint drie of viermaal daags gebruiken.

INFUSUM CEPHALICUM.

Hoofd Treksel.

Neem van
Wilden Valeriaan wortel, twee oncen;
Rosmaryn, of Salie, een half once;
Specery water (h), vier oncen;
Gemeen water vier pinten.

Giet

(b) Zie van deeze soorten van vaten I. Deel p. 34. (c) *Fulapia*. (d) *Hamorrhaginet*. (e) *Boli & Elix-
tuaria*. (f) *Rheumata*. (g) *Trifolium paludosum*. (h) *Aqua aromatica*.

Giet het gemeene water kookend op het kruid en den wortel, en laat het een nacht in een beslooten vat staan; giet het Treksel dan af, en doet 'er het specerywater by.

Dit Treksel wordt geacht goed te zyn tegen vallende Ziekten en andere aandoeningen van het Zenuwgestel. De gifte is een vierde van een pint, twee maal daags ingenomen.

INFUSUM ALCALINUM.

Treksel van Loogzouten.

Neem van
Zout van Wynsteen (i), een half once;
Saffraan, een half drachma;
Wortel van Zoethout, twee oncen;
Kookend water, drie pinten.

Laat het agt of tien uren in eene warme plaatse staan, en kleins het vogt dan af tot gebruik.

Dit Treksel is van dienst in eene traagheid, of lymigheid van 't bloed en de sappen, de gevolgen van eene verstopte doorstraalinge, en veelyds de beginselen of oorsprong van ontsteekende ziekten (k): het verdunt de dikke vogten, en bevordert de natuurlyke afscheidingen. Het moet warm ingenomen worden, en in kleine hoeveelheden te gelyk, maar dikwyls herhaald.

INFUSUM DIURETICUM.

Pisdryvend Treksel.

Neem van
Alsem bladeren, gedroogd, een half once;
Zout van Wynsteen, twee scrupels;
Saamengefeld Jeneverwater, twee oncen;
Gemeen water, twaalf oncen.

Giet het gemeene Water, kookend, op den Alsem en het Zout van Wynsteen, en kleins het vogt af, als het koud geworden is; en meng 'er dan het Jeneverwater onder.

Dit Treksel is veel al van den zelfden aart, als het voorgaande. Het wordt voorgeschreeven in verstopheden der Ingewanden, welken dikwyls volgen op lange aanhoudende galkoortsen (l), of menigvuldige instortingen in dezelve, en welken gemeenlyk in eene waterzugt, geelzugt, of onge-regelde afgaande koortsen eindigen. De hoeveelheid, hier voorgeschreeven, moet elken dag ingenomen worden in drie giften, en nu en dan een buikzuiverend middel tusschen beiden. Wanneer de afgaande koortsen na de geneezing der andere ziekten wederkeeren, kunnen ze met goed gevolg met den Koortsbast behandeld worden.

Bereidingen van deezen aart zyn insgelyks van groot nut in ziekten van onzinnigheid (m); in welken, gelyk Dr. Mead aanmerkt, ontlastingen door de Nieren van grooter gevolg zyn, dan men gemeenlyk ondersteelt; byzonderlyk als de onzinnigheid (n), van eene woedende foorte is, en verzeld met koortsagtige hitte. Loogzoutagtige zouten zyn hier de kragtigste pisdryvende mid-delen.

INFUSUM PARALYTICUM.

Treksel tegen de Beroerdheid.

Neem van
Mierkswortel, geschraapt,
Mosterd Zaad, gestooten, van elks vier oncen;
Kookend water, vier pinten.

Laat het te saamen, vierentwintig uren, in een beslooten vat, weeken.

Dit Treksel wordt sterk bezwangerd met de prikkelende kragt van het Mosterdzaad en den mirkswortel, welken alle hunne kragten door deeze eenvoudige behandeling uitgeeven. Alhoewel dit geneesmiddel voornaamelyk geschikt is (gelyk de tytel meldt) tot een prikkelend middel (o) in beroerdheden; zoo zyn 'er toch verscheidene andere Ziekten, in welken het met voordeel kan gebeezigd worden; als

(i) *Sal Tartari.* (k) *Morbi inflammatorii.* (l) *Febres biliosae.* (m) *Morbi maniacales.* (n) *Mania.*
(o) *Stimulans.*

als in gevallen van scheurbuik, in 't byzonder, belooft het een geneesmiddel te zyn van groote nuttigheid: want gemeenelyk bevordert het de ontlasting van de pis, en als de Lyder warm gehouden wordt, ook de uitwaassening. Het wordt somtyds tot een half pint, tweemaal daags, ingenomen.

THEA ANTIPHTISICA:

Thea tegen de Teering.

Neem van

Nagelkruids (*p*) wortel, twee oncen;
Mannetjes Eerenprys (*q*),
Aard Veil (*r*), van elks anderhalf once;
Zoethout, een once;
Zoet Fenkel zaad, drie drachma's.

Deeze innengfels moeten, in stukken gesneden, gestampt, en wel onder een gemengd worden; en een half once van het Saamenmengsel eenige minuten, in vyf of zes Theekopjes vol kookend water, getrokken. In ge-

vallen van Teeringe, en ongemakken van de Borst, kan men elke uur of twee, een Theekopje van dit Treksel, met een Theelepeltje vol honich, drinken. Op deeze zelfde wyze kan men, van andere zelfstandigheden van plantgewassen, artseny Theeën maaken; als van Kamilbloemen, Lynzaad, Oranje schillen, Duivekervel (*s*).

INFUSUM CINNAMOMI.

Treksel van Kaneel.

Neem twee oncen tot poeder gemaakte kaneel, en twee pinten kookend water. Trek dat een half uur, in een beslooten vat, met eene maatige hitte; en kleins het vogt dan af.

Dit Treksel is aangenaam bezwangerd met den geur en de verwarmende kragt der specerye, en kan, in veele gelegenheden, de plaats van 't enkel Kaneel water vervangen.

III. ARTIKEL, *Van de Kookfels.*

De Uitwerkingen van de Kookinge verschillen van die der Trekkinge, in sommige stoffelyke byzonderheden. Een der blykbaarste verschillen is, dat de wezendlyke Oliën der plantgewassen, in welken derzelver voortelyke reuken bestaan, als vlug zynde in de hitte van kookend water, te gelyk met den wateragtigen damp uitwaassenen, en dus in het overige Kooksel verlooren zyn; daar ze in Treksels zoo wel in koud, als in kookend, water behouden worden. Derhalven zyn de welriekende zelfstandigheden, en in 't algemeen allen, welker kragten in derzelver vlugge deelen bestaan, onbekwaam voor deeze behandeling. Nogthans kunnen de ontbindbare deelen van dezelve, in deeze gedaante, met die van de lichaaamen van eene vaster natuur vereenigd worden; door de laatste te kookten tot dat derzelver kragten genoeg uit-

getrokken zyn, en de eersten dan in dit kooksel te laten trekken.

De uittrekking der kragten van 't onderwerp wordt gewoonelyk bevordert, of verhaaft door kookende hitte; doch deeze regel is zoo algemeen niet, als men doorgaands onderstelt. Wy hebben reeds aangemerkt, dat de Peruviaansche Bast zyne kragt veel volkomener door koud Treksel, dan door Kooking overgeeft. In sommige gevallen maakt de Kooking eene openbaare scheiding van de beginfelen des onderwerps: dus zal de Olie van Amandelen, als ze met koud water gestampt worden, vermengd zynde met de slymige of andere ontbindbare stoffe der amandelen, zich met het water vereenigen tot een melkagtig vogt, dat eene Amandelmelk (*t*) genoemd wordt: maar als men ze in water kookt, zal de Olie 'er zich afscheiden en boven dryven; en als men

(*p*) *Caryophyllata radix.* (*q*) *Veronica maris.* (*r*) *Hedera terrestris.* (*s*) *Fumariae folia.* (*t*) *Emulso.*

men de best bereide Amandelmelk doet kook-
ken, zal het zelfde gebeuren.

DECOCTUM ALBUM.

Het witte Kookfel.
Lond.

Neem van
Gebranden Hartshoorn (v), bereid, twee
oncen;
Arabische Gom, twee drachma;
Water, drie pinten.

Kook het zoo lang, tot dat 'er maar twee pin-
ten overblyven, en kleins het vogt dan af.

Edinb.

Neem van
Gebranden Hartshoorn, bereid zynde, een
once;
Arabische Gom; twee drachma's;
Gemeen Water, drie pinten;
Kaneel, gestampt, een drachma;
Witte Suiker, twee drachma's.

Kook den gebranden Hartshoorn en de Gom
in het water, tot dat 'er maar twee pinten
overblyven, en doet 'er de kaneel, als 't
op 't laatst loopt, by; ontbind de Suiker
dan in dit kookfel, zonder 't te kleinzen.

Deeze KOOKSELS worden als gemeene drank
gebruikt, in scherpe Ziekten, die met los-
lyvigheid verzeld gaan; en waar veele scherpe
vogten in de eerste wegen gevonden worden.
De Gom wordt 'er by gedaan, om het vogt
wat lymig te maaken en het dus in staat te
stellen, om meer van de kalk te kunnen ver-
draagen; welke een innengfel is, van welke
de kleur, maar waarschynelyk niet de kragt
van 't geneesmiddel afhangt. Want de ge-
brande Hartshoorn heeft geene hoedanigheid,
waar door hy bekwaam schynt, om, of de
vaten saamen te trekken, en te versterken,
geevende eene grootere vastheid aan dezelve,
tegen de dunne vloeistoffen; of om de scher-

pe vogten te verstoppen. Hy verstoppt de
zuure sappen, en slorpt ze op; maar scherp-
heid en zuurheid verschillen heel zeer: weini-
gen (mogelyk geenen der scherpe) ziekten
van volwassenen zyn met zuurheid verzeld;
en weinige van die der kinderen zyn 'er vry
van. Sommigen hebben styffel voorgesteld,
als een innengfel in deeze soorte van kookfels;
om dat eene kleine hoeveelheid van deeze
zachte geleiagtrige meelstoffs veel beeter schynt,
dan de aardagtrige kalk. Want men moet wel
aanmerken, dat het Water door het kookken
niet in staat gesteld wordt om eenig gedeelte
van de kalk te ontbinden; en dat de aarde,
in het kookfel, slegts in zelfstandigheid door
't water verspreid is, gelyk ze door schuddin-
ge ook zoude doen.

DECOCTUM ALBUM COMPOSITUM.

Saamengesteld wit Kookfel.
Edinb.

Neem van
Den wortel van Waal- of Smeerwortel (x),
Tormentil Wortels,
Gebranden Hartshoorn;
Kryt,
Witte Suiker, van elks een half once;
Kaneel, gestampt een drachma;
Gemeen Water, drie pinten.

Kook de Wortels in het gemeene water, zoo
lang, tot dat het vogt, gekleinst zynde,
niet meer dan een quart bedraagt, de ka-
neel omtrent het einde der kookinge daar by
doende; kleins het Kookfel dan af, doet
'er den gebranden Hartshoorn, het kryt, en
de suiker by, en meng het wel onder een.

Dit is een zeer wel uitgedacht saamenmeng-
fel tot een zagt, ligtelyk verdikkend saamen-
trekkend middel. Men mag 'er nu en dan een
vierde part van een pint, meer of min van in-
neemen, naar dat de toevallen 'er toe dringen.
De gebrande Hartshoorn en 't kryt, zyn klaar-
blykelyk de minst nuttige van deszelfs inneng-
fels.

DE-

(v) *Cornu Cervi calcinati.* (x) *Consolida majoris radix.*

DECOCTUM CRETACEUM.

*Afkookfel van Kryt.
Edinb.*

Neem van

Wit Kryt, bereid, een once;
Nootmuschaat, gestampt, een drachma;
Arabische Gom, twee drachma's;
Witte Suiker, een half once;
Gemeen water, drie pinten.

Kook het water met het kryt en de Gom, tot dat het tot een quart gebragt is, tegen het einde der Kookinge de Nootmuschaat 'er by doende; en ontbind de Suiker in het troebel kookfel.

Hier is de opflorpemde Aarde, even als in het witte Kookfel, alleen in zelfstandigheid met het water vermengd, en het nut van de Gom is, om voort te koomen, dat ze niet zinke. Het Kryt is een kragtiger geneesmiddel, dan de Hartshoorn, tot alle de oogmerken, waar toe deeze soorten van Aarden worden ingegeeven.

DECOCTUM JAPONICUM.

*Japoneesch Afkookfel.
Edinb.*

Neem van

Japoneesch Conferf (y), (hier agter onder de Slikmiddelen beschreeven) een once;
Gemeen Water, anderhalf pint;
Geestryk Kaneelwater,
Siroop van Maanpap (z), van elks een once.

Kook het Conferf in het gemeene water, tot dat het Vogt, na de kleinzing, een pint zal bedraagen, en doet, terwyl het nog troebel is, het Kaneelwater en de Siroop daar by.

Dit Kookfel wordt zoo wel tot drankjes,

als tot klistereen gebruikt, als een pynstillend en saamentrekkend middel, in vloedén. De hoeveelheid, hier voorgeschreven, houdt twee greinen en een half van Opium, zonder de Siroop te reekenen.

DECOCTUM ad ICTERICOS.

*Kookfel voor de Geelzugt.
Edinb.*

Neem van

Groote of stinkende Gouwe (a), wortels en bladeren,
Kurkema (b),
Meekrap (c), van ieder een once;
Duizendpooten (d), twee honderd;
Water, drie pinten.

Kook de groote Gouwe, de Kurkema, en de Meekrap in 't Water, tot dat 'er maar een quart van 't vogt, na de kleinzing, overblyft: pers dan het sap uit de Duizendpooten, en doet het by dit kookfel, als het koud geworden is.

De innengfels uit welken dit Kookfel saamgesteld is, zyn by veelen langen tyd gehouden geweest, als foortelyke middelen tot geneezing der Ziekte, in den tytel uitgedrukt. En dit Geneesmiddel wordt wel geacht, als het wel behandeld en behoorlyk ondersteund wordt, aan veele nuttige oogmerken te beantwoorden; hoewel 't niet weinig onaangenaam is voor 't gebruik. Men kan 'er een vierde van een pint twee- of meermaalen daags van inneemen.

DECOCTUM LIGNORUM.

*Afkookfel van Houten.
Edinb.*

Neem van

Guajacum schraapfel twee oncen;
Lange Rozynen (e), met de korls, twee oncen;

Saffa-

(y) *Confessio Japonica.* (z) *Meconium.* (a) *Chelidonii majoris folio & radix.* (b) *Curcuma.* (c) *Rubia Tinctorum.* (d) *Millepedes.* (e) *Uvae passae majores.*

Saffras hout, gefchraapt, een once;
 Zoethout, aan fchyfjes gefneeden, een half
 once;
 Water, een Gallon.

Kook het Guajacum hout en de Rozynen met
 het water, over een maatig vuur, tot dat
 het op de helft verkookt zy: en doet 'er op
 't laaft het saffras en 't zoethout by. Kleins
 het vogt af, en het eenigen tyd hebbende
 laaten ftaan, zoo giet het klaar van den
 droefflem af.

Dit Kookfel is zeer wel uitgedacht, en als
 dezelfs gebruik behoorlyk agtervolgd wordt,
 zal het grooten dienst doen in huidziekten, in
 onzuiverheid van 't bloed en de fappen, en
 fommige ongemakken van de borft; byzonder-
 lyk in koude flymige geftellen. Het kan op
 zich zelf by een vierde van een pint worden
 ingenomen, twee of driemaal daags; of als
 een hulpmiddel gebruikt worden, in den loop
 van veranderende middelen van Kwikzilver,
 of van Spiesglas (f); moettende den Lyder
 in alle gevallen warm gehouden worden, om
 de werking van het geneesmiddel te bevoor-
 deren.

DECOCTUM ad NEPHRITICOS.

Kookfel voor het Graveel.
Edinb.

Neem van
 Heemft (g) wortels, anderhalf once;
 Zoethout,
 Lynzaad, elk een half once;
 Muurkruid (b), een once;
 Lange Rozynen, met de korls, twee oncen;
 Water, zes pinten.

Kook het water met de Heemft wortels en
 Rozynen, tot vier pinten, de andere in-
 mengfels op 't laaft daar by doende.
 Kleins het vogt af, en laat het bezinken
 tot dat het helder is.

Dit Kookfel is voornaamelyk gefchikt, als
 een verzagtend middel, om 'er in aanvallen
 van Nier- of Graveelpyn rykelyk van te drin-
 ken; in welke gevallen hetzelve, door de dee-
 len te verzagten en te verflappen, dikwyls de
 pyn verligt, en eenen gemakkelyken uitgang
 aan de zandagtige ftoffe bezorgt. Dit Ge-
 neesmiddel wordt nu eenvoudiger gemaakt
 dan voor deezen, zonder eenige vermindering
 van zyne kragt, door het verwerpen van het
 zaad van wilde krooten, en vygen, welker
 plaats overvloedig vervuld is, door de ver-
 meerdering van den Heemftwortel, het Lyn-
 zaad, en het Zoethout. Het krooten zaad
 was inderdaad ongevoeglyk voor deeze ge-
 daante; dewyl het weinig van zyne kragt
 aan wateragtige vogten mededeelt.

DECOCTUM NITROSUM.

Afkookfel van Salpeter.
Edinb.

Neem van
 Zuiver Steenzout (i), een half once;
 Witte Suiker, twee oncen;
 Cochenielje, een scrupel;
 Water, derde half pint;

Kook het tot twee pinten, laat alles dan eeni-
 gen tyd ftaan, en giet het heldere kookfel af.

Dit is eene fraaije manier om het Steenzout
 te vermommen, en het zelve aangenaam te
 maaken, voor den Lyder; beide welke oog-
 merken volkomen bereikt worden door de
 Cochenielje en de Suiker. 'Er fchynt geene
 reden te zyn voor zoo eene lange kooking;
 want het water zal eene veel grooter hoe-
 veelheid van het Steenzout en de Suiker ontbin-
 den, dan hier boven is voorgefchreeven, zon-
 der eenige hitte; en het trekt ligtelyk eene
 fchoone kleur uit de Cochenielje.

De Kragten van het Steenzout zyn reeds
 vermeld in het voorgaande II. DEEL. Dee-
 ze of andere foortgelyke gedaanten zyn de
 ge-

(f) *Alterantia mercurialia, vel antimonialia.* (g) *Albae radix.* (b) *Parietaria.* (i) *Nitrum.*

gemakkelyksten om het in te geeven; want als het in eene vaste gedaante ingegeeven wordt, veroorzaakt het menigmaal ongemakkelykheid in de maag. Twee of drie oncen kan men van dit kookfel voor eene gifte inneemen.

DECOCTUM PECTORALE.

*Kookfel voor de Borst.
Lond.*

Neem van
Gemeene Garst,
Rozyne met de koris,
Vygen, van elks twee oncen;
Zoethout, een half once;
Water, vier pinten.

Kook eerst het water, met de Garst, doet 'er dan de Rozyne by, en laatfelyk (even voor het einde der bewerkinge) de Vygen en 't Zoethout; de kooking moet zoo lang vervolgd worden, dat het vogt, als het kleinft is, niet meer zy, dan twee pinten.

Edinb.

Neem van
Lange Rozyne met de koris,
Garst, van elks een once;
Vette Vygen,
Den Wortel van Florentynsche Iris,
Zoethout,
Bloemen van Hoefblad (k), van elks een half once;
Water, zes pinten.

Kook het Water met de Rozyne, de Vygen en de Garst, tot dat 'er maar vier pinten overblyven; doet 'er, tegen het einde, de overige innengfels by; en kleins het vogt dan af tot gebruik.

Beide dēze Kookfels zyn nuttige Bortsmiddelen; en zeer aangenaam voor 't gehemelte, inzonderheid het eerste. Zy zyn goede hulpmiddelen in scherpe afvloeiingen op

de Borst en Longen, en hebben, op zich zelven alleen ingegeeven, fomtyds dienst gedaen. Zy kunnen naar welgevallen gedronken worden.

DECOCTUM SERPENTARIÆ COMPOSITUM.

*Saamengesteld Afkookfel van Slangen-Wortel.
Edinb.*

Neem van
Virginifchen Slangen-Wortel (l), zes drachma's;
Edinburgsche Theriaca, (hier agter onder de sliktarten beschreven) een half once;
Cochenielje, een scrupel;
Water, twee pinten.

Kook het water met den Slangen wortel op de helft, doet 'er de Theriaca en Cochenielje op 't einde by; kleins het vogt dan af tot gebruik.

Deze bereiding is een nuttig-zweetmiddel en een verdryvend middel (m), bevattende byna alle de kragt van den Slangenwortel, en een groot gedeelte van die der Theriaca. De hoeveelheid van de Theriaca, hier voorgeschreven, houdt ten naasten by drie en een half greinen van Opium; zoo dat omtrent een vyfde van een grein Opium, of iets meer, in een once maat van het kookfel gaat.

DECOCTUM TAMARINDORUM cum SENNA.

*Afkookfel van Tamarinden met Zenebladeren.
Edinb.*

Neem van
Tamarinden, zes drachma's;
Kryftallen van Wynsteen, twee drachma's;
Zenebladeren, een drachma;
Siroop van Violen, een once;
Enkel Kaneelwater, een half once;
Gemeen Water, ander half pint.

Kook

(k) *Tussilaginis flores* (l) *Serpentaria virginiana* (m) *Sudorificum & alexipharmacum*.

Kook de Tamarinden met de Kryftallen van wynfteen in het gemeene water, zoo lang, dat 'er een pint van gekleinsd vogt overblyve; laat de Zenebladeren in 't zelve, terwyl 't nog heet is, vier uren trekken; kleins het vogt 'er dan af, en doet 'er de Syroop van Violen en het kaneel water by.

Dit Kookfel kan insgelyks met twee, drie of meermaalen zoo veel van de Zenebladeren bereid worden.

Dit is een vry kragtig en niet onaangenaam verkoelend buikzuiverend middel. De hoeveelheid, hier voorgeschreeven, is voor eene gifte geschikt, welke in drie of vier deelen kan verdeeld worden, om by korte tusschenpoozen ingenomen te worden, als de maag het verdragen wil.

AQUA HORDEATA.

Garsten Water.
Lond.

Neem van
Paerlgarf, twee oncen;
Water, vier pinten.

Wasch eerst de Garst, met koud water, van de meelige stoffe, die 'er aanhangt; kook ze dan een weinig met omtrent een half pint versh water, welk eene groote kleur van de zelve zal verkrygen. Werp dit gekleurde water wech; doet de garst dan in het voorgeschreeven water, eerst aan 't kookken gemaakt; en vervolg de kooking tot dat het water half verwaassend is.

Dit Water moet men rykelyk drinken, als een affpoeldrank, in koortsen en andere ziekten; derhalven is het van belang, het zelve zoo aangenaam te bereiden, als maar eenigzins mogelyk is: om deeze reden is het in de Apotheek ingevoegd, en de verscheide omstandigheden, welken iets tot deszelfs aangenaamheid toebrengen, daar by aangereekend; zoo 'er eene of andere van nagelaten wordt, zal de drank zoo veel te minder aangenaam

zyn. Hoe gemeen de Geneesmiddelen van deezen rang ook mogen voorkomen, zynze echter van meer belang, in het geneezen van Scherpe Ziekten, dan veele vry werkelyker bereidingen.

MUCILAGO SEMINUM CYDONIORUM.

Slym van Kweeën Zaad, of Pitten.
Lond.

Neem van
Kwee-pitten, een drachma;
Water, zes oncen by maate;

Kook ze over een zagt vuur, tot dat het water slymig wordt, byna zoo dik, als het wit van een Ey; doet het dan door een linnen doek.

Dit is een aangenaam zagt slym, van eenen eenigzins zoeten smaak, en eenen ligten aangenaamen reuk: in deeze opzigten, en in deszelfs gemakkelyke smelting in water, verschilt het van het slym van *Tragacanth* Gom, met welke sommigen onderfeld hebben, dat het gelyk staat: nog heeft het een ander verschil, maar tot zyn nadeel, dat het in 't bewaaren duf kan worden en beschimmelen.

GELATINA CORNU CERVI.

Galey van Hartshoorn.
Edinb.

Neem van
Geschraapten Hartshoorn, een half pond;
Water, drie quarts;
Witte Suiker, zes oncen;
Berg wyn een vierde van een pint;
Oranje (of Limoen) sap, een once.

Kook den Hartshoorn met het water, door eene maatige hitte, in een verglaasd aardden vat, tot dat twee deelen verkookt zyn; kleins het overblyvende vogt uit, doet de andere innengfels by 't zelve, en kook

kook het alles over een zagt vuur, tot de dikte van eene zachte geley.

JUS VIPERINUM.

Adders Soep.

Neem een Adder van middelmaatige grootte, van het hoofd, de huid, en de ingewanden ontdaan zynde; en twee pinten water. Kook het saamen tot anderhalf pint; neem het vat dan van 't vuur; en laat, als 't koud geworden is, het vet, dat op de oppervlakte saamentremt, als de Adder versch geweest is, 'er af genomen worden. Doet in dit sap, terwyl 't nog warm is, een kuiken van eene middelmaatige grootte, de huid en al 't vet 'er af gedaan zynde, maar al 't vleesch 'er aan houdende. Zet het vat dan weder op 't vuur, op dat het vogt moge kooken; neem het dan van 't vuur, en het kieken 'er uit, en hak deszelfs vleesch dan aanstonds in kleine stukjes: doet dezelve weder in het vogt, zet het over het vuur, en giet het sap, zoo haast als het opkookt, af; het schuim eerst zorgvuldig 'er afgedaan hebbende.

Hier zyn alle de omstandigheden, die tot de volmaaktheid van dit sop iets toebrengen, zorgvuldig ter neêr gesteld: en zelfs moet eenvoudig Kieken-sop, tot gebruik van een zieken, op dezelfde wyze gemaakt worden.

En dit schynt een van de beste Bereidingen van Adders te zyn; dewyl al 't voordeel, dat men uit dit dier verwagten kan, op deeze wyze verkreegen wordt.

Het is een zeer voedzaam en herstellend voedsel: eenen geruimen tyd agter een gebruikt zynde, heeft het somtyds goeden dienst gedaan in Melaatsheid en andere huidziekten. Het gedroogde vleesch van Adders, die van buitens lands gebragt worden, zyn gantsch niet beter, dan de verschen van ons eigen land: de wynen, en Aftreksels (n) van dit dier hebben waarschyndelyk weinig kragt: en het vlug-

ge zout, hoe zeer ook door sommigen aangeprezen, blykt niet te verschillen van dat, welk van elke dierlyke zelfstandigheid kan voortgebragt worden. Zie het VIII Hoofdd. de 2. Afd.

DECOCTUM ANTIHECTICUM.

Kookfel tegen de uitdroogende Koorts.

Neem van
Waal of Smeer-wortel (o),
Zee-Kruisdistel (p), van elks een half once;
Conferf van Roozen, twee oncen;
Zoetgemaakten Geest van Vitriool, veertig droppels;
Water, drie pinten.

Kook het water met de wortels en 't Conferf, tot dat 'er een pint van verkookt is; kleins het overblyvende vogt dan af, en doet 'er den zoetgemaakten Geest dan by.

Dit Kookfel wordt nuttiglyk ingegeven in gevallen van uitdrogende Koortsen, waar al te overvloedig scherpe vogten zyn, en in beginnende Teeringen. De gifte is een vierde van een pint twee of driemaal daags genomen.

DECOCTUM VULNERARIUM.

Kookfel voor Wonden.

Neem van
Het Kruid Aardveil (p*),
Weegbree Bladeren (q),
Witte Suiker, van elks een half once,
Water, drie pinten.

Kook de Kruiden in 't water, zoo lang tot dat 'er maar twee pinten van 't gekleinsde vogt meer overig zyn; waar in gy de Suiker moet ontbinden.

De Kruiden, die kragt aan dit kookfel geven, zyn lang vermaard geweest, als soortelyke

(n) *Tinctura.* (o) *Consolida majoris.* (p) *Eryngii radix.* (p*) *Hedera terrestris.* (q) *Plantaginis folia.*

lyke middelen, om inwendige kneuzingen en verzweringen te geneezen; gelyk ook voor hoesten en Longe Teering (*r*), ontstaande of uit kneuzingen, of van eene verbyting der Ingewanden, door scherpe vogten, die van zelfs ontstaan. Alhoewel nu de wezendlyke kragten deezer planten veel te kort schieten by de hoedanigheden, die 'er gemeenlyk aan toegeschreeven zyn; zoo heeft de ervarenheid nogthans geleerd, dat zy veel beeter zyn, dan veele anderen, die zeer sterk aangepreezen zyn.

DECOCTUM ANTIFEBRILE.

Kookfel tegen de Koorts.

Neem van

Slangenwortel (*s*) van Virginie, gekneusd,
Peruviaanschen bast, in poeder, van elks
drie drachma's;
Water, een pint.

Kook het tot een half pint, en als gy het vogt afgekleinsd hebt, zoo meng 'er mede van

Geeftryk Kaneel water, anderhalf once;
Siroop van July Nagelbloemen, twee
drachma's.

Dit Geneesmiddel is, in de kwaadaartige rotkoorts (*r*), uit bedorven lucht, in volle gasthuizen, of gevangenhuizen, ontstaan, met *aanmerkelyk goed gevolg, ingegeven geweest.* In den slegten staat deezer gevaarlyke ziekte, wanneer de pols, die te vooren ras sloeg, begint te zinken, de suffheid te vermeerderen, en de Peper-koorns (*v*), voor den dag te komen; zoo belooft het een zeer nuttig hulpmiddel te zullen zyn, om de levenskragt te ondersteunen, de uitzweeing tot de scheiding der ziekte (*x*) te bevorderen, en de bedorven vogten te verbeteren. Vier lepels vol van 't vogt moet men alle vier, of zes uren innemen; en middelmaatige hoeveelheden van wyn, of hartversterkende slikbrokken met

vlugge zouten, met behoorlyke tusschenpoozen, tusschen beiden.

DECOCTUM FEBRIFUGUM.

Kookfel om de Koorts te verdryven.

Neem van

Kamillbloemen (*y*), gedroogd, twee oncen;
Zout van Wynsteen (*z*), twee drachma's;
Water, drie pinten.

Kook het water met de Kamillbloemen tot dat een pint van 't vogt verkookt is; kleins het overgebleeven kookfel dan af, en ontbind het Loogzout dan in het zelve

In eenen dikken lymigen staat van 't bloed en de sappen, en in verstopheden der Ingewanden van den Onderbuik (*a*), heeft een vierde van een pint van dit Kookfel, drie of viermaal daags ingenomen, somtyds afgaande koortsen (*b*) wechgenomen, na dat de Peruviaansche bast te vergeefs beproefd was. Het komt zeer naby met de loogzoutagtige en pisdryvende Trekfels, hier voor beschreeven, overeen.

APOZEMA APERIENS.

Openend Afkookfel.

Neem van

Rhabarber,
Meekrap (*c*), van elks drie drachma's;
Zout van Wynsteen, twee drachma's;
Water, drie pinten.

Kook het t'saamen een uur lang, en het kookfel afgekleinsd hebbende, doet 'er dan drie oncen van Syroop van Gember by.

Dit belooft een zeer kragtig openend en verdunnend Geneesmiddel te zullen zyn, en van grooten dienst in gevallen van de Geel- en Water-Zugt (*d*).

De

(*r*) *Phtisis pulmonaria.* (*s*) *Serpentaria Virginiana.* (*z*) *Febris maligna putrida.* (*v*) *Petechia.* (*x*) *Diaphoresis critica.* (*y*) *Flores Chamomillorum.* (*z*) *Sal tartari.* (*a*) *Obstruções viscerum abdominalium.* (*b*) *Febres intermittentes.* (*c*) *Rubia Tinctorum.* (*d*) *Casus icterici & bydropticales.*

De gifte is drie oncen, en dit kan drie-
maal daags herhaald worden.

DECOCTUM ADSTRINGENS.

Saamentrekkend Kookfel.

Neem van

Zevenblad (e) wortel, een once;

Granaat appel schil,

Weegbree bladeren (f), van elks een half
once;

Water, drie pinten.

Kook het water met den Zevenblad wortel,
de Granaat appel schil, en de Weegbree
bladeren, tot dat 'er een pint van verkookt
is; en doet 'er de kaneel tegen 't einde by:
kleins het kookfel dan af, en meng de Sy-
roop met hetzelfde.

De Tytel deezer Bereidinge drukt derzel-
ver kragt genoegzaam uit. De gifte, in vloe-
den, waar in de zieke stoffe ontlast, en de
saamentrekking de eenige aanwyzing is, is
van een tot vier oncen, drie of viermaal daags.

DECOCTUM BARDANÆ.

Afkookfel van Kliffenkruid.

Neem van

De Wortels van Kliffenkruid, twee oncen;

Gevitrioleerden Wynsteen, een drachma;

Water, drie pinten.

Kook het water met de wortels zoo lang, dat
het vogt, als het gekleinsd is, slegts een
quart bedraagt; en doet 'er dan den gevi-
trioleerden wynsteen by.

Dit kookfel wordt gedronken tot de hoe-
veelheid van een pint daags, als een zagt,
openend, pisdryvend en verzoetend middel,
in scheurbuikagtige en zinkingagtige ziekten.

DECOCTUM CAMPECHENSE.

Afkookfel van Campeche hout.

(e) *Tormentilla radix.* (f) *Folia plantaginis.* (g) *Diaryhæa.* (b) *Parietaria.*

Neem van

Gefchraapt Campeche hout, drie oncen;

Kaneel, twee drachma's;

Water, vier pinten.

Kook het water met het Campeche hout, tot
dat het vogt half verkookt is, doet 'er de
kaneel tegen het einde by; en kleins het
kookfel dan af tot gebruik.

Dit is een aangenaam zagt saamentrekkend
middel, in Buikloopen (g), en andere vloe-
den, waar sterker saamentrekkende dingen on-
gevoeglyk, of onveilig zouden zyn. Het
verft den stoelgang gemeenlyk rood, het welk
by sommigen ongerustheid veroorzaakt heeft,
als of die kleur van eene ontlasting van bloed
voortkwam: daarom moet de Lyder vooraf
gewaarschuwd worden, dat hy zich daar over
in 't minste niet ontfelle.

DECOCTUM DIURETICUM.

Pisdryvend Kookfel.

I.

Neem van

Pieterfelie, of Fenkel wortels, een once;

Wilde Krooten Zaad, drie drachma's;

Muurkruid (b), een half once;

Rozynen, twee oncen;

Salpeter, een drachma;

Water, drie pinten.

Kook het water met de wortels, zaaden, het
muurkruid, en de Rozynen, zoo lang,
tot dat 'er maar twee pinten, na de klein-
zing, van 't vogt overblyven; en ontbind
de Salpeter daar in.

2.

Neem van

Gras wortels, twee oncen;

Zuuring, of wilde zuuring bladeren, een
handvol;

Tamarinden, anderhalf once;

Sal-

Salpeter, twee drachma's;
Garstenwater, drie pinten.

Kook de wortels in het Garstenwater, tot dat een pint van 't vogt verkookt is, en doet 'er, op 't einde van de kooking, de Zuurring, Tamarinden, en Salpeter by; kleins den Gezonddrank dan af tot gebruik.

3.

Neem van

Heemst wortel (i), versch, een pond;
Fenkel wortels, een half pond;
Salpeter, een half once;
Water, een Gallon.

Kook het water met de wortels, tot dat een vierde van 't vogt verkookt is; kleins het overblyvende Kookfel dan af, en ontbind de Salpeter daar in.

Deeze verkoelende openende Vogten worden even als het kookfel voor het Graveel, hier voor reeds beschreeven, als gemeene drank gebruikt, om de pis te bevorderen in graveel ziekten. Zy kunnen veilig ingenomen worden, en dikwyls met goed gevolg, in gevallen van ontsteeking, waar in de heete prikkelende pisdryvende middelen klaarblykelyk nadeelig zouden zyn.

*DECOCTUM PERUVIANUM.**Afkookfel van Peruviaanschen Bast.*

Neem van

Peruviaanschen Bast, in poeder, twee oncen;
Water, drie pinten.

Kook het saamen, tot dat een pint van 't vogt verkookt is; en kleins het overblyvende kookfel dan af tot gebruik.

Dit kookfel moet alleen door een groven teems gedaan worden, en gedronken terwyl het nog troebel is: want als men het laat staan tot

dat het klaar wordt, dan zullen de kragtige deelen van den Bast bezinken. Wy hebben hier voor reeds aangemerkt, dat de kragten deezer droogerye voornaamelyk in derzelver harsagtige zelfstandigheid bestaan; welke, alhoewel ze door de hitte van 't kookende water geheel en al 'er moge uitgesmolten zyn, alleen gedeeltelyk in dat scheivogt blyft hangen: zie bladz. 276.

*DECOCTUM SENEKÆ.**Kookfel van Ratelslangen Wortel.*

Neem van

Ratelslangen wortel, een once;
Water, anderhalf pint.

Kook het tot een pint, en kleins het.

De kragten van dit kookfel kunnen ligtelyk afgenomen worden uit die van den wortel, van welken het bereid wordt. Zie bladz. 231. De gifte, in gevallen van waterzugt, en zinkingen (k), of in Jicht pynen (l), is twee oncen, drie of viermaal daags te herhaalen, naar maate van derzelver uitwerkingen.

*DECOCTUM TERRÆ JAPONICÆ.**Kookfel van Japonische Aarde.*

Neem van

Japonische Aarde, twee drachma's;
Geefstryk kaneelwater;
Syroop van kweën, van elks twee oncen;
Gemeen water, een pint.

Kook het gemeene water met de Japanische aarde, tot dat omtrent een vierde van 't vogt verkookt is; laat het Kookfel dan bezinken, en het klare gedeelte daar af gegooten hebbende, doet 'er het geefstryk water en de Syroop by.

Dit Kookfel is een zeer aangenaam en nuttig geneesmiddel in vloedden, die niet gevaarlyk,

(i) *Albæ radix.* (k) *Casus hydropici & rheumatici.*(l) *Dolores arthritici.*

lyk, noch met toevallen verzeld zyn; en in eenen zwakken, slapen staat der darmen. Men kan 'er elke uur, of dikwyll'er, een lepel vol van inneemen: en dus behandeld, brengt het veel beeter' uitwerkingen voort, dan dat men grooter' giften op eene reis in geeft.

FOTUS COMMUNIS.

Gemeene Stooving.
Lond.

Neem van
Averuit bladeren (*m*), gedroogd,
Zee-Alsem toppen (*n*), gedroogd,
Kamilbloemen (*o*), gedroogd, van elk een
once;
Laurier bladeren, gedroogd, een half once.
Water, zes pinten.

Kook het een weinig, en kleins het Kookfel af tot gebruik.

Het is aan de keuze der Apotheekers overgelaten, de mannetjes of wyfjes plant van *Abrotanum* te neemen; dat is de Averuit, of de Lavendel Kattoen (zie de *Materia Med.* bladz. 73); welken, schoon in sommige opzigten van elkanderen verschillende, nogthans aangemerkt worden, als elkanderen gelyk, met betrekking tot de oogmerken, die met dit Saamenmengsel bedoeld worden: maar inderdaad kan geen van deeze beiden veel toe brengen, om de Kamilbloemen en den Alsem te ondersteunen. Het gebruik van dit Kookfel is in deszelfs Tytel uitgedrukt: de Geest van wyn, die doorgaands in stoovingen 'er by gedaan wordt, is aan den Voorschryver overgelaten, in zulk eene hoeveelheid te ordonneeren, als de byzondere gevallen mogen vereischen.

DECOCTUM COMMUNE pro CLYSTERE.

Gemeen Kookfel voor Klifteen.
Lond.

(*m*) *Abrotani maris folia.* (*n*) *Absinthii maritimi summitates.* (*o*) *Camomillorum flores.* (*p*) *Malva folia.*
(*q*) *Sambuci flores.* (*r*) *Feniculi dulcis semen.*

Neem van
Bladeren van Kaasjes (*p*) kruid, gedroogd een once;
Kamilbloemen, gedroogd,
Zoet Fenkelzaad, van elks een half once;
Water, een pint.

Kook het t'saamen, en kleins het kookfel af, tot gebruik.

De Tytel van dit Kookfel drukt deszelfs gebruik genoegzaam uit, als de grondslag van klifteenen. De *inmengfels* moeten zeer zagt gekookt worden, of althans de Kamilbloemen en het Feakelzaad niet eer, dan omtrent het einde, daar by gedaan; want een gedeelte van de kragt deezer dingen zou door 't koken ras verlooren worden.

DECOCTUM COMMUNE.

Het Gemeene Kookfel.
Edinb.

Neem van
Kamilbloemen, een once;
Vlierbloemen (*q*),
Zoet Fenkelzaad (*r*), van elks een half
once;
Water, twee quarts.

Doet het wel kookken, en kleins het vogt dan af. De kragten van deeze inmengfels kunnen ook genoegzaam uitgetrokken worden, door dezelve eenige uren in het kookend water te laten trekken.

Dit Kookfel is inderdaad geschikt, om aan de oogmerken van beide de voorgaanden te beantwoorden. En alhoewel het minder, dan een van die, met inmengfels beladen is, zal het toch, om die reden, mogelyk niet minder nuttig zyn.

FOTUS ANODYNUS.

Pynstillende Stooving.

Neem

Neem van
Tuin Maankoppen (s), een once;]
Vlierbloemen, een half once;
Water, drie pinten.

Kook het tot dat 'er een pint van verkookt is, en kleins het vogt dan af tot gebruik.

Deeze Stooving wordt geordonneerd voor gezwollen en ontstoken deelen, om de pyn en ontsteeking te doen bedaaren. Of de stofte van 't heulsap in de Maankoppen veel tot dit oogmerk toebrengt, is een vraagstuk; terwyl de uitwerkingen van het Saamenmengsel mogelyk meer zyn toe te schryven aan het warme vogt, dat de huid verzagt en slap maakt, dan aan de byzondere hoedanigheden der stoffen, waar mede het bezwangerd is.

FOTUS AROMATICUS.

Specery Stooving.

Neem van
Kruidnagelen,
Foelie, van elks een drachma;
Rooden Wyn, een pint.

Kook het een weinig, en kleins het vogt dan af.

Deeze Bereiding is niet alleen geschikt als een middel, om enkel plaatselyk toe te passen,

tot verzagting van uitwendige ongemakken, maar ook om de inwendige deelen te verlichten. De pynen der Ingewanden, die niet Roodeloopen (t) en Buikloopen (v), windrige kolieken (x), ongemakkelykheid in de maag, en neiging tot braaken verzeld gaan, zyn menigmaal bedaald geworden, door den Onderbuik (y), en het Gewest der mage (z), met dit warme vogt te stooven.

FOTUS ROBORANS.

Versterkende Stooving.

Neem van
Eiken bast, een once;
Granaat schil, een half once;
Aluin, twee drachma's;
Smits bluschwater (dat is water, waarin gloeiend Yzer eenige reizen gebluscht is), drie pinten.

Kook het water met den Eiken bast en de Granaatschil, tot dat 'er een derde van verteerd is; kleins het overgebleeven kooksel dan af, en ontbind den Aluin daarin.

Dit is een sterk saamentrekkend vogt, tot welk oogmerk het voorgeschreeven wordt; niet alleen als eene Stooving om verslapte deelen te versterken; maar ook als een Inwerpseel, om den witten vloed te stuiten.

II. A F D E E L I N G.

Van de Weyen.

SERUM SOLUTIVUM.

Open lyf maakende Wey.

Neem van
Damaft Roozen knoppen (a), versch, een once;
Wey, twee pinten;

Laat het te saamen een nagt staan weeken, en kleins de wey dan af tot gebruik.

De Wey, dus met de kragt van Damaft Roozen bezwangerd, werkt zeer zagt door den stoelgang, en wordt, tot dit oogmerk, by sommigen in groote achtinge gehouden. Derselver werking kan verlevendigd, en de smaak

(s) *Papaveris bortenfis Capita.* (t) *Dysenteria.* (v) *Diarrhaea.* (x) *Colica flatulentes.* (y) *Abdomen.*
(z) *Regio stomachi.* (a) *Rosarum Damascenarum Calyces.*

smaak aangenaamer gemaakt worden, door het bydoen van een gepast gedeelte van Krystal van wynsteen (b).

SERUM SINAPINUM.

Mosterd Wey.

Neem van
Mosterd Zaad, gekneusd, drie lepels vol;
Koeijen melk, twee pinten.

Zet de Melk op het vuur te kookken, en doet 'er het Mosterd Zaad by, op dat 'er wrongel van worde, waar van de Wey zorgvuldig moet afgescheiden worden.

Dit is eene gedaante, om Mosterd Zaad in te geeven, die niet aangenaam is; dewyl de prikkeling, en de geneeskragt, die daar van afhangt, in eene groote maate aan de Wey wordt medegeedeeld.

SERUM ALUMINOSUM.

Aluin Wey.
Lond.

Neem van
Koeijen Melk, een pint;
Aluin, in poeder, twee drachma's.

Kook het tot dat de Melk gestremd is, en scheid 'er de Wey dan zorgvuldig af.

Dit Geneesmiddel is een sterk, hoewel niet aangenaam, saamentrekkend middel. Het wordt in vloed van de Baarmoeder (c) ingegeeven, en somtyds in den Pis-vloed (d); met welk laatste inzicht het door Dr. Mead is aangepreezen. De gifte is een vierde van een pint, drie of viermaal daags. Het is ook aangepreezen geweest in afgaande koortsen (e), om tot de hoeveelheid, hier boven voorgeschreven, in te neemen voor de aankomst van eenen aanval, maar in verscheidene giften verdeeld: doch in deeze ziekte wordt groote omzigtigheid vereischt, om zulk een sterk saamentrekkend middel te gebruiken.

SERUM SCORBUTICUM.

Wey voor de Scheurbuik.
Lond.

Neem van
Koeijen Melk, een pint;
Scheurbuik sapp (f), een vierde van een pint.

Kook het te saamen tot dat de Melk gestremd is, en scheid de Wey dan zorgvuldig af.

Deeze Wey kan men, in gevallen van Scheurbuik, als gemeenen drank drinken: ten minsten moet men 'er, elken dag, zoo veel van drinken, als hier boven is voorgeschreeven, wanneer men 'er eene goede uitwerking van wil verwagten.

III. A F D E E L I N G.

Van de Azynen.

AZYN trekt de kragten, vry volkomen, uit verscheidene geneeskragtige Zelfstandigheden, maar zyne zuurheid maakt te gelyk eene merkelyke verandering in dezelve, of doet 'er daaronboven eene kragt van eene verschil-

lende soorte by; en daarom wordt hy met dat oogmerk veel zeldzaamer gebeezigd, dan zuivere wateragtige of geestagtige scheidvogen. Nogthans strookt de Azyn uitsteekend wel met sommige droogeryen, en ondersteunt dezel-

(b) *Cryſtalla tartari.* (c) *Fluxus uterini.* (d) *Diabetes.* (e) *Febres intermittentes.* (f) *Succi Scorbutici.*

zelve in sommige byzondere inzigten; als daar zyn Zee-Uijens (*g*), Look, *Ammoniacum*, en anderen: en in veele gevallen; waar in dit zuur zelf voornaamelyk vereifcht wordt, kan het zelve met voordeel bezwangerd worden met den geur van zekere plantgewassen; want de meeste welriekende bloemen deelen aan 't zelve haare welriekendheid, en te gelyk eene fraaije purperagtige, of roode kleur mede: *Violen*, by voorbeeld, met versche gedeelten in Azyn, maar koud, eenigen tyd lang getrokken, deelen aan 't vogt eenen aangenaamen geur, en eene donker purperagtig roode kleur mede. Azyn, gelyk andere zuuren, by trekfels of kookfels van water gedaan, ploft gemeenlyk een gedeelte neder, van 't geene het water ontbonden hadt.

ACETUM ROSACEUM.

Azyn van Roozen.
Edinb.

Neem van
Roode Roozen, gedroogd, een pond;
Sterken Azyn, een Gallon.

Zet het in de Zon, in een beslooten vat, vier dagen lang; en kleins het vogt dan af.

Dit wordt naauwlyks anders gebruikt, dan om 'er het hoofd en de slaapen mede te wryven, in sommige soorten van hoofdpyn enz. waarin het somtyds van dienst geweest is.

ACETUM SCILLITICUM.

Azyn van Zee-Uijens.
Lond.

Neem van
Gedroogde Zee Uijens, een pond;
Azyn, zes pinten.

Week de Zee-Uijens in den Azyn met eene zagte hitte; pers het vogt dan uit, en zet het neder tot dat de droeffsem bezonken is:

(*g*) *Scilla.*

den Azyn vervolgens afgegooten hebbende, doet 'er dan omtrent een twaalfde gedeelte van deszelfs hoeveelheid proefgeeft by, op dat die den Azyn des te langer, zonder modderig te worden, houde.

Het moet echter gevoeglyker voorkoomen, den Geest 'er by te doen, eer de Azyn afgegooten is; want hier door wordt de zuivering verhaaft en volkomener uitgewerkt, en het vogt belet voor de tweede maal vuil te worden, gelyk het ligtelyk doet, als 'er de Geest by gegooten wordt, hoe zorgvuldig het te vooren ook moge gezuiverd zyn.

Edinb.

Neem van
Zee-Uijens, in dunne schyffjes gesneden, een pond;
Sterken Azyn, zes pinten.

Zet het in de Zon, op dezelfde wyze, als van den Azyn van Roozen is voorgefchreven; en kleins het vogt daarna af.

De Wortel schynt, in dit laatste voorschrift versch gemeend te zyn, in welk geval d'Azyn veel minder kragt van de Zee-Uijens heeft, dan de voorige: dewyl een pond van de versche Zee-Uijens naauwlyks gelyk staat aan drie oncen gedroogde. Sommigen hebben gemeend, dat d'Azyn de kragt der Zee Uijens vermindert: doch zulks blykt uit de ondervindinge niet; dewyl de zuurheid van 't vogt de buikzuiverende bitterheid van den wortel slegts wat minder doet proeven.

Azyn van Zee-Uijens is een zeer oude Artfey: wy vinden in eene Verhandeling, die aan *Galenus* wordt toegeëigend, een bericht van deszelfs bereidinge, en van veele byzondere kragten, toen aan denzelfen toegeschreeven. Het is een zeer kragtig prikkelend, openend, en verdunnend middel van taaije sappen: en hierom is het dikwyls, met goed gevolg, gebeezigd in Borstziekten, die door eenen last van dik lymig lym veroorzaakt

waren; om de pis te bevorderen in gevallen van waterzugt enz. Zie de *Afdeeling* van de Scherpe dingen bladz. 68 en 69. De gifte van dit Geneesmiddel is van een drachma tot een half once; wanneer in de eerste wegen te veel rauwheden zyn, kan men het in 't eerst met ruimer giften ingeeven, om dezelve door braakinge te ontlasten. Allergevoeglykt wordt het met kaneel- of ander aangenaam speceryagtig water ingegeven, waar door de walging, die het anders, zelfs in kleine giften, zoude kunnen veroorzaaken, wordt wechgenomen.

ACETUM PROPHYLACTICUM.

*Voorbehoedende Azyn.
Paris.*

Neem van

Versche toppen van Gemeenen
Alsem,
Romeinschen Alsem,
Rosmaryn,
Salie,
Munte,
Wynruit, van elks anderhalf
once;

Lavendel bloemen, gedroogd, twee oncen;
Look,
Kalmus (*b*),
Kaneel,
Kruidnagelen,
Nootmuschaat, van elks twee drachma's;
Sterken Azyn, agt pinten.

Laat het alles trekken met de hitte van de Zon, of een zandbad, in een digt geslooten kolf, twaalf dagen lang; pers het vogt dan sterk uit, en kleins het af; en het zelve naderhand weêr gekleinsd hebbende, doet 'er een half once Kamfer, in geest van wyn ontbonden, by.

Dit Saamenmengfel is geschikt, gelyk zyn Tytel uitdrukt voor een behoedmiddel tegen de Pest. Men zegt, dat vier Menschen, gedurende de Pest te Marseille, door het ge-

bruik van dit voorbehoedmiddel, onbescha- digd, eene menigte van zulken, die besmet waren, hebben opgepast; dat zy, onder den schyn van deezen dienst, beide zieken en dooden beroofden; en dat een van hun, naderhand in hechtenis geraakt zynde, zich zelve van de galg bevryd heeft, door het middel te openbaaren. De Bereiding is daarvandaan ook genoemd *Vinai gre des quatre Voleurs*, de Azyn der vier Dieven. Daar is niet aan te twyfelen, of Azyn, met verrotting tegenstaande plantgewassen bezwangerd, zal veel toebrengen, om de uitwerkingen van eene besmettelijke lucht te beletten.

ACETUM THERIACALE.

*Azyn van Theriaca.
Edinb.*

Neem van

Edinburgsche Theriaca, onder de slikaarten hier na beschreeven, een pond;
Sterken Azyn, vier pinten.

Laat het t'saamen trekken, in eene zeer zagte hitte, drie dagen lang; en kleins het vogt dan af tot gebruik.

Deeze Artseny is grootelyks beroemd geweest, als een zweetverwekkend en verdryvend middel (*i*), in scherpe en besmettelijke ziekten. Sommigen hebben verkoozen, den Azyn liever als een voervogt, dan als een scheivogt van de Theriaca te bezigen; en in beide gevallen is dezelve onwederspreekelyk een nuttig byvoegfel tot verscheidene inzigten. Tot een half once, by maate, van het Saamenmengfel, hier beschreeven, gaat een weinig meer, dan een half grein Opium; hoewel het niet blykbaar is, dat dit Geneesmiddel alle die uitwerkingen heeft, die men van dat Artikel zou mogen verwagten.

ACETUM LITHARGYRITES.

*Azyn van Zilverschuim.
Edinb.*

Neem

(*b*) *Calamus aromaticus.* (*i*) *Sudorificum & alexipharmacum.*

Neem van
Zilverſchuim, vier oncen;
Sterken Azyn, een pint.

Laat het, drie dagen, in eene Zandhitte trekken, ondertuffchen dikwyls omſchuddende; en kleins het vogt dan af, tot gebruik.

Dit vogt is van den zelfden aart, als de

ontbindingen van Suiker van Lood (*k*), waar van hier na. Het wordt alleen uitwendig gebruikt, als een blanketfel, tegen uitſlag van de huid, roodheid, ontſteekingen enz.

Maar ook hier zelfs is het niet buiten alle gevaar: want 'er zyn voorbeelden, dat het aanhoudend gebruik 'er van verſcheidene kwaade gevolgen veroorzaakt heeft.

IV. AFDEELING.

Van de Wynen.

Het oorspronkelyk inzicht der Artseny wynen was, dat de geneesmiddelen, die voor eenen geruimen tyd agter een moesten gebruikt worden, in de gemeenzaamſte, en aangenaamſte gedaante mogten ingenomen worden; hier door volgde men het gebruik van Geneesmiddelen in, onaangezien de tegenſtrydigheid en den afkeer, welke de zieke menigmaal openbaarde tegen die middelen, welken onmiddelyk uit de winkels gehaald werden; en daar van daan kwam het, dat menſchen van een minder rang hun Artseny-bier hadden. Evenwel zyn de wynagtige vogten, om dat ze de kragten van verſcheidene enkelz geneesmiddelen uitteekend wel uittrekken, en niet kwaalyk geſchikt zyn om te bewaaren, ook als winkel ſcheivogten gebeezigd; en men heeft de kragtigſte zelfſtandigheden aan deeze gedaante toevertrouwd. Dewyl ze ſaamenmengfels van water en ontvlambaare geeſten zyn; zoo neemen ze zulke deelen van plantgewaſſen en dieren op, als door deeze vogten kunnen ontbonden worden; alhoewel de meeſten ook tegelyk eene menigte van ſlymige of lymige zelfſtandigheid bevatten, welke dezelve min kragtige ſcheivogten maakt, dan de zuiverer mengfels van water en geeſt zyn. Zy bevatten inſgelyks een fyn zuur, dat derzelver werking op zekere plantgewaſſen en dierlyke zelfſtandigheden nog verder ſluit; maar dezelve ook, naar evenredigheid van zyne hoeveelheid, inſtaat ſtelt, om eenige lichaamen

van bergſtoffelyken aart te ontbinden, en dus zich zelve te bezwangeren met de verſterkende kragten van ſtaal, de veranderende en braaking verwekkende kragt van Spiesglas (*l*), en de ſchadelyke hoedanigheden van Lood.

AANMERKING.

By alle de Artseny Wynen moogt gy, na datze gekleinſt zyn, omtrent een twintigſte van derzelver hoeveelheid van proefgeeſt bydoen, om ze voor het giften te bewaaren: en zy kunnen gemakkelyk bewaard worden in dezelfde foorte van vleſſen, als de wynen tot gemeen gebruik doorgaans gehouden worden; welken ook op dezelfde wyze zorgvuldig moeten gekurkt worden [L.]

VINUM ALOETICUM ALKALINUM.

Loogzoutagtige Wyr van Aloë.
Lond.

Neem van
Eenig vaſt Loogzout, agt oncen;
Socotorynſche Aloë,
Saffraan,
Myrrhe, van elks een once;
Gezuiverd Ammoniac-zout, zes drachma's;
Bergwyn, twee pinten.

(*k*) *Saccharum saturni.* (*l*) *Vis alterativa & emetica antimoni.*

Laat

Laat het zonder hitte een week, of langer, weeken; kleins den wyn dan door papier.

Dit is de *ELIXIR PROPRIETATIS* van *HELMONT*, met eenige kleine veranderingen, die meer den Menger, dan het saamenmengsel betreffen. Het is merkwaardig, dat het Ammoniac zout, in deeze bewerking, gescheiden wordt, op dezelfde wyze, als in het distilleeren van *Spiritus salis-ammoniaci*; (zie het VIII. HOOFD. de 2 *Afd.*) dewyl deszelfs zuur wordt opgenomen door, en *geneutraliseerd* met een deel van het vaste Loogzout, en deszelfs *vlugge Loogzout* los gelaaten wordt; zoo dat het voortbrengsel het zelfde is, als of 'er zoo veel zuiver vlug zout was bygedaan, als het ammoniac zout kan bybrengen; te weten byna een half once; en omtrent zes drachma's zee-zout.

Helmonts-Elixer wordt in onze voorgaande Apotheek dus voorgeschreeven:

Neem van

Rooden wynsteen (*m*),
Salpeter, van elks twaalf oncen;
Witten wyn, twee pinten;
Aloë,
Saffraan; van elks anderhalf once;

Laat de Salpeter en Wynsteen tot poeder gemaakt worden, en doet het mengsel langzaam in een heete finelkroes: als het genoeg gebrand is, doet de stoffe dan in een glazen mortier, en giet 'er den wyn by, als of gy 'er een loog van wildet maaken; met welke loog een Aftreksel moet getrokken worden van de Aloë en Saffraan.

Neem ook van

Ammoniac Zout, agt oncen;
Fontein water, twintig oncen;
Witten wyn, een pint;
Myrrhe, anderhalf once.

Ontbind het Ammoniac zout in het water, kleins de ontbinding; en damp ze uit, tot dat ze drooge is. Van dit drooge zout moet

(*m*) *Tartarus ruber*.

men een once in den Wyn ontbinden; en met deeze Ontbindinge een Aftreksel van de Myrrhe trekken.

Meng dan beide de Aftreksels t'saamen, in een beslooten vat, om ze dus tot een *Elixir* te maaken.

De Bereiding, op deeze moeilijke wyze gemaakt, verschilt niet van de voorgaande. Als de Salpeter en Wynsteen te saamen gebrand worden, maaken ze een Loogzout uit, welk gelyk is aan dat, waar van de Winkels voor minder prys voorzien zyn.

Helmont en anderen hebben een zeer hoog gevoelen van deeze Artfey gehad, en dezelve aangemerkt „ als een levendig maakenden „ en behoudenden Balsam, die in staat is, om „ de gezondheid te behouden en het leven te „ verlengen tot de uiterste grenzen.” Deeze Artfey is buiten twyffel zeer kragtig en nuttig tot veele oogmerken: want zy kan zoo beftierd worden, dat ze de lymige fappen verdunne, de verstoptheden in de afgelegenste deelen opene, en de ontlastingen, door byna alle de ontlastwegen bevordere. In giften van twee, drie, of vier drachma's vermeerdert ze de afscheiding der *pis*; en als de *Lyder* matig warm gehouden wordt, is ze gemeenlyk ook goed om de uitwaasfeming of zweeting te bevorderen; en in grooter giften, maaktze zagtelyk open lyf.

VINUM AMARUM.

Bittere Wyn.
Lond.

Neem van

Gentiaal Wortel,
Geele schil van Limoenschil, versch, van elks een once;
Lange Peper, twee drachma's;
Bergwyn, twee pinten.

Week het zonder hitte, en kleins het af tot gebruik.

Dit

Dit is een zeer fraai Bitter, dat door het bydoen van de lange Peper, zeer veel heeter wordt, dan het wateragtig trekfel is. Gentiaan en Limoenschil, gelyk wy reeds gezien hebben, maaken een Bitter van zeer aangenaamen geur: „ en de specery hier by gedaan, „ is, na de beproeving van veele andere stoffen, uitgekoozen.”

VINUM ANTIMONIALE.

Wyn van Spiesglas.
Lond.

Neem van
Saffraan van Spiesglas (n), gewasschen, een
once;
Bergwyn, anderhalf pint.

Laat het zonder hitte trekken, en kleins den
wyn door papier.

VINUM EMETICUM.

Wyn om te Braaken.
Edinb.

Neem van
Saffraan van Bergstoffen (o), een once;
Bergwyn, een pint.

Schud het wel door een; laat het mengfel dan
stil staan, tot dat het volkomen bezonken
is, en giet den Wyn zorgvuldig af.

Hoe zorgvuldig de bezinking en afgieting
ook mogen uitgevoerd worden; zoo blykt het
toch, dat de kleinzing van den Wyn door pa-
pier noodzaakelyk zy, op dat niet eenigen van
de fyner deeltjes van de Saffraan mogen over-
gaan, om in zelfstandigheid in den wyn te
blyven hangen. Het is hiermede niet, als
met de meeste andere wynen en Aftrekfels, ge-
legen, waar de stoffe, die niet ontbonden is
in 't scheivogt, van weinig gevolg is: want
de Saffraan van Spiesglas, blyft, na de wer-
king van den wyn, even vergiftig, als ooit

te vooren, en in slaat om nieuwe gedeelten
van 't vogt even sterk te bezwangeren, als
het eerste, en zulks, naar 't schynt, onuit-
puttelyk; en nogthans wordt het, na dertig
herhaalde trekfels, bevonden, naauwelyks
iets merkelyks van zyn gewigt verlooren te
hebben.

De Wyn van Spiesglas (p), bezit alle de
kragten van die delfstoffe, en kan zodanig in-
gegeeven en bestierd worden, dat hy alles
uitwerkt, wat door eenige bereidinge van
Spiesglas kan gedaan worden, met dit voor-
deel, dat deszelven werking zekerder is, om
dat het werkende gedeelte van het Spiesglas
hier alrede ontbonden, en met de dierlyke
vloeistoffen mengbaar gemaakt is. Van tien
tot vyftig of zestig droppels ingegeeven, werkt
hy gemeenlyk als een veranderend en zweet-
dryvend middel; in grooter giften, als een pis-
dryvend en buikzuiverend; terwyl hy tot drie of
vier drachma's meesten tyds geweldig braaking
verwekt. Tot dit laatste oogmerk is hy voor-
naamelyk gebruikt geweest, in sommige ge-
vallen van zinneloosheid en beroerte (q), en
hier van daan heeft hy den naam van *Braak-
wyn* verkreegen.

VINUM CHALYBEATUM.

Staal-Wyn.
Lond.

Neem van
Vylfel van Yzer, vier oncen;
Kaneel,
Foelie, van elks een half once;
Rhynschen Wyn, vier pinten.

Week het een maand lang, zonder hitte, het
vat dikwyls schuddende, en kleins den wyn
dan af tot gebruik.

Edinb.

Neem van
Vylfel van Yzer, drie oncen;
Cochenielle, een half drachma;
Rhynschen Wyn, twee pinten.

Laat

(n) *Crocus antimonii.* (o) *Crocus metallorum.* (p) *Vinum antimoniale.* (q) *Casus maniacales & apoplectici.*

Laat het, twintig dagen, t'saamen trekken, het vat dikwyls schuddende; en doet den Wyn dan door een teems.

Beide deeze Bereidingen zyn vry aangename Wynen: Want de Rhynsche Wyn is een uitneemend scheivogt voor staal, en ontbindt 'er eene groote hoeveelheid van; de Cochenielje, in 't tweede mengfel, deelt aan 't zelve eene fraaije kleur mede; en de speceryen, in 't eerste, geeven aan 't vogt eenen aangenaamen geur, doen het gemakkelyker in de maag zitten, en bevorderen te gelyk deszelfs geneeskragt. In de voorgaande uitgave der *Edinburgsche Apotheek*, was de trekking voorgeschreeven, in heet zand te doen, tien dagen lang. Sommigen hebben tegen het gebruik van hitte ingebracht, dat dezelve den Wyn sterk met het metaal bezwangert, en hem dus onaangenaamer maakt voor den smaak: doch indien dit het eenige ongemak was; zou het ligt te verhelpen zyn, door het mengfel met meer Wyn te verdunnen. Maar de hitte heeft nog eene andere uitwerking, die veel onaangenaamer is, en welke de kunst niet kan verhelpen; te weeten, dat ze eene onaangenaame verandering in de hoedanigheid van den Wyn zelve maakt.

Staalwyn is eene zeer nuttige Bereiding van dit metaal, en dikwyls ingegeven in de Bleekzugt (r), en andere ongesteldheden, waar staal middelen te pas kooien. *Boerhaave* pryft het aan als een van de edelste geneesmiddelen, die hy kende, om de kragt, door welke het bloed gemaakt wordt, in 't menschelyk lichaam te bevorderen, als de zelve, door eene enkel al te groote slapheid der vaste deelen, en door eene ongevoelige, koude, wateragtige ongesteldheid der sappen verzwakt is: want in deeze gevallen, zeidt hy, kan geene kragt van eenige groeiende, of dierlyke zelfstandigheid, geen levensregel, of bestier dat geene uitwerken, welk door yzer uitgewrocht is: doch het is schadelyk, waar de levenskrachten reeds al te sterk zyn, het zy zulks uit de vloeistoffen of uit de vaste deelen ontstaa. De giste is van een drachma

tot een half once; welk twee of driemaal daags kan herhaald worden.

Sommigen schryven ontbindingen van yzer, in wyn, of andere zuuren van plantgewassen gemaakt, voor, om ze tot de dikte van een Uittreksel uit te dampen, onder den tytel van *EXTRACTUM MARTIS* (s). Doch deeze Bereidingen hebben geen voordeel boven de gemeene staalmiddelen, ten aanzien van de kragten; hoewel ze in sommige gedaanten, byzonderlyk die van pillen, mogelyk met meer gemak kunnen ingegeven worden, dan de meeste winkelbereidingen van staal, van gelyke kragten. Zy kunnen op zich zelve alleen tot pillen gemaakt worden, en zyn ook taai genoeg om andere zelfstandigheden tot die gedaante te brengen.

VINUM CROCEUM.

Saffraan Wyn.
Lond.

Neem van

Saffraan, een once;

Canary Wyn, een pint.

Week het zonder hitte, en kleins den wyn af.

Sommigen hebben tegen den Canary Wyn ingebracht, dat hy geen gevoeglyk scheivogt is voor enkele geneesmiddelen, om dat hy eene groote hoeveelheid van vetagtige stoffe bevat, welke zyne ontbindende kragt belet; een pint van deeze soorte van wyn liet, na de uitdamping, twee oncen van eene honichagtige zelfstandigheid, niet ongelyk aan hard gekookten honich, agter. Nogthans is het een zeer gepast scheivogt voor Saffraan, dewyl hy zich zelve niet alleen genoegzaam belaad met derzelver kragten, maar te gelyk ook overeenstemt in het algemeene oogmerk van de *Artseny*, welk is, tot een hartversterkend middel.

De Bereiding, met Canary wyn gemaakt, is ook beeter geschikt om te bewaaren, dan wanneer men wynen beezigt, die eenigzins naa

zuur.

(r) *Chlorofsi.* (s) Uittreksel van staal.

zuurheid hellen; want Aftreksels, van Saffraan getrokken, met deeze laatsten, verliezen wel haast hunne schoone kleur, terwyl die, welken met den eersten gemaakt worden, dezelve veel langer behouden. De gifte van dit Aftreksel is van een drachma tot drie of meer.

VINUM IPECACOANHÆ.

Wyn van Ipecacoanha.
Lond.

Neem van
Ipecacoanha, twee oncen;
Geele schil van Seville oranjeschil, gedroogd,
een half once;
Canary Wyn, twee pinten.

Week het zonder hitte, en kleins den wyn af.

TINCTURA IPECACOANHÆ.

Aftreksel van Ipecacoanha.
Edinb.

Neem van
Ipecacoanha, in poeder, een once;
Bergwyn, een pint.

Laat het Aftreksel, na twee dagen getrokken te hebben, tot gebruik gekleinsd worden.

Beide deeze Wynen zyn zeer zagte en veilige braakmiddelen, en even dienstig, ook in Roodelopen, als de Ipecacoanha in zelfstandigheid; want deeze Wortel geeft byna alle zyne kragten over, zoo wel aan de Berg- en Canary Wynen, als hy een goed gedeelte daar van, zelfs aan wateragtige vogten doet. De gemeene gifte is een once, meer of min, naar den ouderdom en de kragten van den Lyder. Het COLLEGIE van *Edinb.* deelt 'er voor deezen een scrupel Cochenielje by; welk een schoone roode kleur aan 't vogt geeft: edoch dit artikel is 'er nu uitgelaaten, wegens eene klage, dat de roode kleur van de ontlaste stoffe den Lyder somtyds ongerust maakte, als

of dit van eene ontlasting van bloed voortkwam.

VINUM VIPERINUM.

Adder Wyn.
Lond.

Neem van
Gedroogde Adders, twee oncen;
Bergwyn, drie pinten.

Laat het met eene zagte hitte een week staan trekken, en kleins den Wyn dan af.

Men heeft 'er over geredentwift of levendige, dan of drooge Adders beeter waren, om deeze Artfey te bereiden: ondertusschen zyn de zulken, die maagtig en nieuwlings gedroogd zyn, mogelyk boven anderen te verkiezen; dewyl ze door het droogen alleen de slymige en wateragtige deelen schynen te verliezen. Of zy nu zoo veel kracht aan den Wyn mededeelen, het zy dat ze droog, of versch gebruikt worden, als zy onderfeld worden te doen; daaraan is grootelyks te twyfen. Sommige Saamenmengfels, onder deezen naam begrepen, zyn zeer beroemd geweest, als herstellende middelen, in zwakheden, of verval van het gestel; doch de kragten van deezen aart, die zy bezaten, werden voornaamelyk door andere innengfels aangebragt.

VINUM MILLEPEDATUM.

Wyn van Duizendpooten.
Edinb.

Neem van
Duizendpooten, gestampt, twee oncen;
Rhynschen Wyn, een pint.

Laat het te saamen een' nagt trekken, pers het vogt daar na door een teems.

Deeze Wyn is aangepreezen geweest, als een verwonderlyk middel, om alle de Ingewanden te zuiveren, voor geen ding wykende

de in de Geelzugt, en verstoptheden der Nieren of Waterwegen; van uitteekenden dienst in byna alle sleepende ziekten, zelfs in kropagtige en klieragtige gezwellen (*t*), en in afvloeijingen van Zinkinge (*v*), op de oogen. Edoch die deeze ongemeene kragten daarvan verwacht hebben, zyn menigmaal bedroogen uitgekomen; en voor tegenwoordig zyn 'er weinigen, die 'er eenige groote verwagting van hebben. De gifte, die voorgeschreeven wordt, is van een half once tot twee oncen.

TINCTURA CEPHALICA.

Afstreksel voor 't Hoofd.

Neem van

Wilden Valeriaan Wortel, vier oncen;
Virginischen Slangenwortel (*x*), een once;
Rosmaryntoppen een half once;
Witten Franschen Wyn, zes pinten.

Laat het drie dagen te saamen trekken, en kleins het *Afstreksel* dan af.

Deeze Bereiding belooft eene Artseny te weezen van zeer groote nuttigheid, als een middel voor 't Hoofd, dat is, in ziekten van het Zenuwgestel, waarin de Hersen vliezen dikwyls het meest aangedaan zyn, gelyk in duizeligheden (*y*), vallende Ziekten (*z*), en beroerhdeden (*a*). Het saamenmengsel is nu uit voorgaande uitgaven verbeterd, door het verwerpen van sommige inmengfels, welker besten overtollig waren; te weeten *Casumunar*, Effenkruid wortels (*b*), Peonie-wortels, Mistel of Maaren-tak (*c*), en Paauwen-drek. *Casumunar* is buiten twyfel een artikel van belang, doch veel minder, tot het tegenwoordig oogmerk, dan de inmengfels, die men nu behouden heeft.

Het zal hier niet onvoeglyk zyn aan te merken, dat, alhoewel sommigen der gedistilleerde wateren, (waarvan hierna zal gehandeld worden,) veele overtollige inmengfels krygen, zonder eenig groot nadeel van het

voortbrengfel; het nogthans met geneesmiddelen, die door trekking bereid worden, geheel anders gelegen is. Want daar doen inmengfels, die niets overgeeven, weinig schade; maar om dat ze hier, gelyk alle, die gemeenlyk in trekfels gebruikt worden, iets aan 't scheivogt mededeelen; zoo zullen ook de overtolligen, als ze toegelaaten worden, het vogt met eene nuttelooze stoffe belasten, en daar mede de plaats inneemen, welke van kragtiger middelen moest bezeeten worden.

TINCTURA CEPHALICA PURGANS.

Buikzuiverend Afstreksel voor het Hoofd.
Edinb.

Dit wordt gemaakt, door by 't voorgaande by te doen, van
Zenebladeren (*d*), twee oncen;
Zwarten Nieswortel (*e*), een once;
Witten Franschen Wyn, twee pinten.

Buikzuiverende middelen zyn dikwyls zeer noodzaakelyke byvoegfels tot Artsenyen van den voorgaanden rang.

Deezen, welken men hier uitgekoozen heeft, zyn wel geschikt tot dat oogmerk en in zulk eene hoeveelheid, dat ze den wyn zagte-lyk open lyf doen maaken, in giften van twee oncen.

TINCTURA RHABARBARI VINOSA.

Afstreksel van Rhubarber met Wyn.
Lond.

Neem van

Rhabarber, twee oncen;
Kleine Cardamom Zaad, van de schillen gevryd, een half once;
Saffraan, twee drachma's;
Bergwyn, twee pinten.

Trek het zonder hitte, en kleins het *Afstreksel* dan af.

Dit

(*t*) *Tumores seropulosi & strumatici.* (*v*) *Defluxiones rheumaticæ.* (*x*) *Serpentaria Virginiana.* (*y*) *Vertigines.* (*z*) *Epilepses.* (*a*) *Paralyfes.* (*b*) *Dicamni albi radices.* (*c*) *Visci querni.* (*d*) *Senæ folia.* (*e*) *Hel-lebori nigri radices.*

Dit is eene verwarmende, open lyf maakende, en hartversterkende Artfeny. Zy wordt voornaamelyk gebruikt, in zwakheid van de maag en ingewanden, en sommige foorten van losheden, om de kwaade stoffe te ontlasten; en de spanning der ingewanden te versterken. Zy kan by een halve lepel vol tot drie of vier lepels vol, of meer, worden ingegeven, naar de omstandigheden van de ziekte, en het oogmerk, dat men 'er mée bedoelt.

TINCTURA SACRA.

*Heilig Aftreksel.
Londen.*

Neem van

Socotorynsche Aloë, agt oncen;
Witte Kaneel, twee oncen;
Bergwyn, tien pinten.

Maak de Aloë en de Kaneel elk byzonder tot poeder, mengze dan onder een en giet 'er den Wyn op; week het daar na, zonder hitte, eene week of langer, het vat nu en dan eens omschuddende; eindelyk, kleins den wyn af.

Het zal niet ongevoeglyk zyn, een weinig wit zand, ter dege van alle vuiligheid gewasschen, onder de poeders te mengen, om het saamenstremmen der Aloë te beletten, dat ze anders, wanneer ze vogtig gemaakt wordt, geneegen is te doen.

Edinb.

Neem van

Socotorynsche Aloë, in poeder, een once;
Gember,
Virginischen Slangenwortel (f), van elks een drachma;
Cochenielle een scrupel;
Bergwyn, anderhalf pint.

Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftreksel dan af.

Dit Geneesmiddel is lang in groote achtinge geweest, niet alleen als een buikzuiverend, maar ook als een prikkelend middel (g); om dat de Wyn al dat gedeelte van de Aloë ontbindt, waar in deeze hoedanigheden huisvesten, en slegs een gedeelte van de minst werkzaam harsagtige stoffe agter laat.

De speceryagtige innengfels worden 'er bygedaan om het geneesmiddel te verwarmen, en den kwaaden geur der Aloë eenigzins te verzagten: en tot dit einde wordt de witte kaneel, of kruidnagelen, gezegd, best te kunnen dienen. De Slangenwortel, in het laatste der twee voorgaande Voorschriften, schynt bestemd te weezen om de prikkelende kragt der Aloë te bevorderen, en dus derzelver werking verder uit te strekken, dan zy op zich zelve instaat is te doen. Waarschynelyk heeft men, in onze voorgaande Apotheeken, de Mansooren of Hazelwortel (b), met dat zelfde inzicht tot een innengfel genomen; in de Uitgave, die de tegenwoordige onmiddelyk voorgegaan is, wordt het Aftreksel op deeze wyze voorgeschreeven:

Neem van

Aloë, agt oncen;
Mansooren (b),
Kaneel,
Zedoary,
Cardamom Zaad,
Saffraan, van elks vier drachma's;
Cochenielle, een scrupel;
Bergwyn, tien pinten.

Giet den Wyn op de andere innengfels, tot poeder gemaakt zynde, laat het saamen trekken, en kleins het Aftreksel daarna af tot gebruik.

Het heilig Aftreksel blykt door lange ervaringen, eene Artfeny te weezen van uitsteecken-

(f) *Serpentaria Virginiana.* (g) *Stimulus.* (b) *Afarum.*

kenden dienst, in kwynende slymige gestellen, niet alleen, om de eerste wegen te zuiveren; maar ook om de lymige sappen, in de verder afgelegene deelen, te verdunnen, en te ontbinden; om de vaste deelen te prikkelen, het gestel te verwarmen, de zuiveringen der (*i*) Baarmoeder, en den vloed der Ambeijen (*k*) te bevorderen, of te verwekken. De gifte van 't zelve, als een buikzuiverend middel (*l*), is van een tot twee oncen, of meer: het kan zelfs tot het gestel overgebracht worden, om groote en uitsteekende uitwerkingen voort te brengen, als een veranderend middel (*m*), door het in kleine giften in te geeven, met behoorlyke tusschen poezen; en dus behandeld, zal 't eenen geruimen tyd wel niet merkelyk door den stoelgang werken; maar ten laatsten evenwel buikzuiverend worden, en eene loslyvigheid (*n*) te weegbrengen, die veel langer duuren zal, dan die door de andere gemeene buikzuiverende middelen (*o*) wordt voortgebracht.

TINCTURA ad STOMACHOS.

Afstreksel voor de Maag.
Edinb.

Neem van
Kalmus (*p*),
Gentiaan wortel, van elks anderhalf once;
Peruviaanschen Bast (*q*) in poeder, twee oncen;
Curassao Oranjes,
Klein duizendgulden Kruids toppen (*r*);
Carduus benedictus Zaad, van elks een half once;
Vylfel van Yzer, (om in een zakje te binden) drie oncen;
Franschen witten Wyn, een Gallon.

Laat het drie dagen lang trekken, en kleins het Afstreksel dan af.

(*i*) Purgationes uterinae. (*k*) Fluxus hemorrhoidalis. (*l*) Purgans. (*m*) Alterans. (*n*) Laxus habitus.
(*o*) Cathartica. (*p*) Calamus aromaticus. (*q*) Cortex peruvianus. (*r*) Centaurii minoris apices. (*s*) Organum
Chylopoietica. (*t*) Galanga radix. (*v*) Laudanum liquidum Sydenhamii.

Dit Afstreksel kan ook zonder het yzer gemaakt worden.

Dit Afstreksel is een zeer kragtige Artfeyn, in zwakheden van de maag en der Chylmaakende Werktuigen (*s*), en in eenen slapen zwakken staat der ingewanden in 't algemeen. Het wordt hier veel fraaijer en aangenaamer gemaakt, dan het in de voorgaande uitgaven stondt, door het verwerpen van eenige wraakbaare inmengfels, als de Galanga (*t*), Zedoary, Kamillen en Alsem: de Zaaden van Carduus benedictus, en toppen van duizendgulden kruid, kunnen mogelyk nog zonder na-deel behouden worden, om dat zy niet schynen eenige kragten te hebben, welken de Gentiaan wortel niet in eene grooter maate bezit. De Seville Oranjeschil van de voorgaande uitgaven, is hier verruild voor de jonge onrype vrugt van den Oranjeboom, Curassao Oranjes genaamd; een artikel, dat wel geschikt is voor saamenmengfels van deezen aart, als zynde een speceryagtig bitter van eenen zeer aangenaamen geur.

TINCTURA THEBAICA.

Thebaïsch Afstreksel.
Lond.

Neem van
Gekleinsden Opium, twee oncen;
Kaneel,
Kruidnagelen, van elks een drachma;
Bergwyn, een pint.

Week het eene Week lang zonder hitte, en kleins het afstreksel dan door papier.

Dit is het vloeibaar Heulsap van SYDENHAM (*v*), met de verwisseling van Canariewyn, voor Bergwyn, en het agterlaaten van een once Saffraan.

De Speceryen zyn in de bovenstaande voorschrift-

fchriften in zulk eene geringe hoeveelheid voorgeschreeven, dat de Voorfchryver naauwlyks eenige aanmerkelyke uitwerking van dezelve kan verwagten; want het gedeelte van elk, dat tot een grein Opium gaat, bedraagt niet meer, dan een zestiende van een grein: en nogthans zyn deeze geringe gedeelten rykelyk genoeg, om den kwaaden reuk van den Opium wech te neemen; en dit fchynt alles te wezen, dat 'er mede bedoeld wordt.

De voornaamfte voordeelen van het ingeeven van Opium, in deeze gedaante, zyn, dat hy, door alreeds ontbonden te zyn, te eerder in het lichaam werkt; en dat de vogten door sommige menschen beeter kunnen ingenomen worden, dan slikbrokken of pillen. De gemeene giften van het Aftrefsel zyn van tien tot veertig, vyftig droppels, of meer, naar vereisch van zaaken. Het ware te wenschen, dat de gifte naauwkeuriger konde bepaald worden door maate ofte gewigt; om dat de droppels, schoon evenveel in getal, naar de verschillende omftandigheden kunnen veranderen in grootheid; en om dat een mislag daar in, in sommige gevallen, van groot gevolg kan wezen. Twintig droppels, als eene middelmaat, begrypen omtrent een grein Opium, of liever zoo veel als die hoeveelheid van wyn uit een grein zal uittrekken, want het vogt trekt alle de zelfftandigheid niet uit den Opium; noch is de ontbinding ook niet evenredig, in haare uitwerkingen, met de geheele hoeveelheid van Opium, die 'er toe gebruikt wordt.

Een vloeibaar Heultap, dat vry is van de ongemakken, over welken hier geklaagd wordt, zal van ons beschreeven worden onder den Tytel van de geestryke Aftreffels.

VINUM AROMATICUM.

Specery Wyn.

Neem van
Kruidnagelen,
Gember, van elks een half once;

(x) Cordiale. (y) *Trifolium paludosum.* (z) *Nasturtium aquaticum.* (a) *Decubunga.* (b) *Dictamnus* (s) *Traxinella.* (c) *Cochlearia.* (d) *Alliaria.* (e) *Iris Florentina.*

Kanceel,
Nootmuschaat, van elks een once;
Canary Wyn, zes pinten.

Stamp de Speceryen tot een grof poeder, en trek ze eenige dagen in den wyn; en doet het vogt dan door een teems.

Deeze wyn is een zeer kragtig hartversterkend middel (x), en grootelyks aangepreczen, om het gestel te verwarmen en het zenuwgestel te versterken. Hy is zoo heet van de Speceryen, dat hy vereischt by 't gebruiken verdund te worden, en dat men 'er maar weinig te gelyk van moet inneemen. Met een weinig limoenfap vermengd en een groot gedeelte melk daar by gedaan, maakt hy eene aangenaame en nuttige wey, in ligte koortfen.

VINUM ANTISCORBUTICUM.

Wyn tegen de Scheurbuik.
Paris.

Neem van
Bladeren van Waterklaver (y),
Waterkers (z),
Water Pungen (a),
Essenkruid (b),
Lepelblad (c),
Look zonder look (d),
Wortels van Mierkswortel, van elks een once;
Florentynsche Lifch (e), twee drachma's.
Witten Wyn een halve Gallon;

De Kruiden en wortels moeten alle, verscht vergaaderd en klein gesheden, in een digt-gelooten vat, vierentwintig uren lang in den wyn getrokken worden; waar na de wyn tot gebruik moet afgekleinst worden.

Dit Saamenmengsel is niet kwaalyk uitgedacht, om aan het oogmerk, in den tytel uitgedrukt, te beantwoorden; alhoewel sommige

gen

gen der innengfels niet onberispelyk zyn. Want een once van de Kruidagtige waterpun- gen heeft niets te beduiden in een halve Gal- lon trekfel van zulke kragtige innengfels; en niet is onzeeker, of de versche wortel van de Lisch wel eenige kragt aan het vogt mededeelt. De wortels van de Florentynsche Lisch zoo wel, als die van de gemeene, die in onze tui- nen gekweekt worden, zyn wel, als ze versch zyn, sterke buikzuiverende middelen; doch derzelver buikzuiverende stoffe is zoo weinig geschikt, om in de wateragtige scheivogten ontbonden te worden, dat ze van de uitgeper- ste sappn afscheidt, en naar den grond zinkt. In 't droogen veranderen ze van natuur; en de Florentynsche soorte kan, in den droogen staat, een nuttig byvoegsel zyn, om eenen aangenaamen geur aan den Wyn te geeven. De geur nu, welken deeze wortels aan de wynagtige vogten mededeelen, gelykt heel zeer naar dien van Braambozen.

VINUM SCHORBUTICUM.

Scheurbuik Wyn.

Neem van
Tuin-Lepelblad (f), een handvol;
Mirkswortel (g), geschraapt, een half
once;
Bast van Winters wortel (b), twee drach-
ma's;
Bergwyn, twee pinten.

Laat het t'saamen drie daagen, koud, slaan
trekken.

Deeze Wyn wordt in zoo verre met de
kragten der innengfels bezwangerd, dat hy
grooten dienst doet, in scheurbuikagtige ge-
stellen. Hy wordt voornaamelyk in de lente
gebruikt, tot de hoeveelheid van een gemeen
wynglas, twee, of driemaal daags. En schoon
deeze veel eenvoudiger is, dan de voorgaan-
de, is hy mogelyk daarom niet minder krag-
tig.

(f) *Cochlearia bortenst.* (g) *Rapbanus rusticanus.* (b) *Cortex radicis winterani.* (i) *Hydrolopathum.*

VINUM SCORBUTICUM MUNTINGII.

Scheurbuik Wyn van Munting.

Neem van
De Wortels van groote Waterpatientie (i),
zes oncen;
Gentiaan wortel,
Zoethout,
Kaneel,
Zwarte Peper,
Foelie, van elks drie oncen;
Saffraan, twee oncen;
Bergwyn, zeltien pinten;
Sterken Azyn, vier pinten;
Dooren van drie versche eijeren.

Maak de wortels en speceryen tot een grof
poeder, en giet 'er den wyn en den azyn
met de dooijers van de eijeren op: laat al-
les, in een beslooten vat, met eene maatige
warmte drie dagen trekken; en kleins het
vogt dan af tot gebruik.

De Uitvinder van dit saamenmengsel pryft
het aan als eene artseny van onfeilbaare uit-
werkinge tegen verouderde scheurbuiken, en
alle soorten van *scheurbuikagtige* ongemakken,
voornaamelyk de zulken, die verzeld gaan met
koortse, of ontsteeking: zelfs hebben be-
roerdheden en venus ziekten, zegt hy, daar
voor moeten wyken. De gifte is van drie tot
zes oncen, om 's morgens op een' nuchtere
maag in te neemen, en tien of twintig dagen,
of langer, daarmede aan te houden: men
moet ook een gedeelte daarvan vermengen met
den gewoonen drank des Lyders, welken hy
voorschryft te moeten wezen, of goeden
rhynschen wyn, of gezonde moutvogten, die
niet al te versch zyn. Wanneer de Lyder
klaagt over hitte, geweldigen hoest, droog-
heid, of als 'er eenige teekenen van teering
zyn, wordt de zwarte peper geordonneerd ag-
ter gelaaten te worden, en het zoethout in
derzelver plaats vermeerderd tot zes oncen.

Men zegt, dat een Saamenmengsel, dat
alleen

alleen van 't voorgaande verschilt, in het agterlaaten van den Azyn, en het gebruiken van Geest van wyn tot het scheivogt, onlangs te Parys in achtinge gekomen is tegen de Jicht.

VINUM FEBRIFUGUM.

Wyn om de Koorts te verdryven.
Paris.

Neem van

Koortsbast (k), in poeder, twee oncen;
Wrangen rooden wyn, twee pinten.

Trek het te saamen in een rondlopend vat (*), met eene maatige hitte, agtenteertig uren lang, het vat nu en dan eens omschuddende: laat alles dan koud worden, en doet den wyn door een teems.

Dit is de bereiding van den bast, welke de Ridder TABOR, of TALBOTS (een Engelsch Edelman, in Frankryk woonende) gebruikt heeft; hy was een van de eersten, die het geneesmiddel zelf weér tot zyne hoedanigheid herstelde, toen eenige kwaade gevolgen van deszelfs onvoorzigtig gebruik het in kleinachtige gebragt hadden. Hy hieldt deeze bereiding geheim, tot dat LODEWYK de XIV. dezelve voor eene groote somme gelds van hem kocht, en ze aan 't gemeen mededeelde. Nogthans was het niet de bereiding, maar eene recht geschikte behandeling van 't geneesmiddel, waar van het goed gevolg van zyne praktyk afhing. Zie pag. 200. Uit de ervarenheid blykt, dat deeze Wyn zoo zeecker niet is in 't geneezen van de koorts, als de bast in zelfstandigheid ingegeven: ook evenaart hy, tot dit oogmerk, niet om in 't algemeen te gebruiken, met wateragtige Trekiels pag. 276. beschreeven; om dat de Wyn belet, hem zoo rykelyk te gebruiken, als in veele gevallen wel vereischt wordt. Desnietteenstaande heeft hy zyne nuttigheid, in zoodanige afgaande koortsen (l), daar geene groote hoe-

veelheid van den bast noodig is; en byzonderlyk is hy dienstig in eene slapheid en zwakheid van de maag en darmen.

VINUM GUAJACINUM.

Guajacum Wyn.

Neem van

Guajacum hout,
Geel Sandelhout (m), van elks twee oncen;
Oranje Schil, gedroogd,
Zaad van kleine Cardamom, van elks een once;
Bergwyn, een Gallon.

Laat het t'saamen eene week staan trekken; en kleins den wyn dan af tot gebruik;

Dit is een redelyk warme en versterkende wyn. Hy wordt gebruikt in zenuwziekten, in gestellen, die door koude slymige vogten vervallen zyn; en het is een nuttig voorbehoedmiddel bevonden tegen zinkingagtige (n) en jichtagtige pynen (o). Men kan 'er twee oncen, of een gemeen wynglas vol, twee of driemaal daags van drinken, en eene maand of twee daar mede aanhouden.

VINUM GUAJACINUM CUM HELLEBORO.

Guajacum Wyn, met Nieswortel.

Neem van

Guajacum hout,
Zwarten Nieswortel (p), van elks twee oncen;
Zaad van kleine Cardamom,
Oranjeschillen, gedroogd, van elks een once;
Bergwyn, vier pinten.

Laat deeze innengfels t'saamen een week, of langer, trekken, en kleins den Wyn dan af, tot gebruik.

We-

(k) *Cortex peruvianus*. (*) *Vas circulatorium*. Van den toestel zulker Vaten, Zie I. Deel. IV. Hoofdd. p. 43. (l) *Febres intermittentes*. (m) *Santalum cirinum*. (n) *Dolores rheumatici*. (o) *Dolores artbritici*. (p) *Hellebori nigri radix*.

Wegens de verwarmende, prikkelende, en entfluitende hoedanigheden van deezen wyn, kan dezelve met groot voordeel gebruikt worden in koude slymige gestellen, waar de vogten, in de afgelegene vaten stilltaan, en waar eene geschiktheid is tot jichtige, zinkingagtige, of waterzugtige ziekten. Hy moet voornamelyk des avonds ingenomen worden, en dat in zulke kleine giften, dat hy niet door den stoelgang afloope.

V. A F D E E L I N G.

Van de Bieren.

GENEESKRAGTIGE Bieren worden als gezondranken voorgeschreven in slepende ongesteldheden. 'Er zyn twee wegen om Moutvogten met de krachten van geneesmiddelen te bezwangeren; voor eerst, door de onderwerpen in het vogt te weeken, na dat de gifting volkomen geeindigd is; en ten tweede, door het zelve te gelyk met het vogt te laten gizen, of althans door het, op 't laatst van de giftinge, daar by te doen, op dat deszelfs weeffel, door de ontbindende kragt van die bewerkinge moge geopend worden, en deszelfs geneeskrachten volkomenlyk 'er uit getrokken. *Neumann* merkt aan, dat de werkende krachten van veele plantgewassen niet alleen kragtig uitgetrokken, maar zelfs uitgebreid worden, als 't ware, door de giftinge: dat zoo veel gestooten Nootmuschaat, als op de punt van een mes kan liggen, eenen geur geeft aan een groot vat gistend Bier; daar anders de hoeveelheid van het vogt, aan welk het zelve eene even groote bezwangering mededeelt, na dat de giftinge geeindigd is, in vergelyking, zeer gering is.

CEREVISIA AMARA.

Bitter Bier.

Neem van
Gentiaan wortel,
Limoenschillen, versch, van elks vier oncen;

(g) *Aristolochia longa.* (r) *Centaurei minoris apices.* (s) *Sabina apices.* (t) *Indispositiones Cachectica & Oblerotica.*

Lange peper, een once;
Bier, een Gallon.

Laat het, zonder hitte, t'saamen trekken.

Dit is een aangenaam bitter Maagbier, veel beeter, dan de gemeene *Alsem* bieren, of eenig saamenmengsel van deezen aart, dat men in de onbereide voorschriften, of by de schryvers van ordonnantien, die op staande voet gereed gemaakt worden, ontmoet.

CEREVISIA APERIENS.

Openend Bier.

Neem van
Mosterdzaad, ongestampt, tien oncen;
Lang Geboorte Kruidswortel (q), zes oncen,
Toppen van klein duizendgulden kruid (r), twee oncen;
Toppen van Zevenboom (s), een once;
Versch klein Bier, tien Gallons.

Dit is een nuttige Gezonddrank in ongesteldheden van kwade gesteldheid en bleekzugt (t), en in alle gevallen, waar verstoptheden in de ingewanden beginnen te komen. Men moet 'er een half pint twee maal daags van innemen, op eene reis.

CER

CEREVISIA BUTLERI.

Doct. Butlers Bier.

ten, in beroerdheden (c), vallende Ziekten (d) en duizeligheden (e).

Neem van

Betonie,

Salie,

Agrimonie (v),

Tuin-Lepelblad (x),

Romeinſchen Alfem (y), van elks drie hand vol;

Alants wortel (z),

Mierkswortel (a), van elks vier oncen;

Verſch Bier, vier Gallonnen.

CEREVISIA DIURETICA.

Pisdryvend Bier.

1.

Neem van

Moſterd zaad, geheel,

Jenever beziën, van elks agt oncen;

Zaad van wilde krooten (f), drie oncen;

Gemeen en Alfem (g), twee oncen;

Verſch klein Bier, tien Gallonnen.

2.

Neem van

Brem toppen (b),

Moſterdzaad, van elks zeffien oncen;

Liſch wortel (i),

Scherp gepunte Patientie wortels (k), van elks twaalf oncen;

Baſt van Winters wortel (l),

Vlierbomen baſt (m),

Zaad van wilde krooten,

Jenever beziën, van elks twee pond;

Verſch Bier, twaalf Gallonnen.

De kruiden en wortels moeten in een zak gedaan, en in het Bier, terwyl het werkt, gehangen worden.

Dit vogt heeft het zoo ver gebragt onder den gemeenen man, dat het menigmaal gemaakt en in openbaare huizen verkocht is. Het wordt in de Lente gebruikt om het bloed te zuiveren, en ongemakken van ſcheurbuik voor te koomen.

CEREVISIA CEPHALICA.

Hoofd-Bier.

Neem van

Wilden Valeriaan wortel, tien oncen;

Moſterdzaad, geheel, zes oncen;

Rosmaryn, of Salie, drie oncen;

Virginiaanſchen Slangenwortel (b), twee oncen;

Verſch klein Bier, tien Gallonnen.

In gevallen van Waterzugt (n), en lyvige ſcheurbuikagtige geſtellen (o), zyn deeze vogten zeer nuttige Gezondranken. Men kan van elk derzelve een pint, twee of driemaal daags gebruiken.

De inmengfels van dit ſaamenmengfel zyn alle van de verwarmende en prikkelende foorte; en ſtrekken gevolglyk om het Zenuwgeſtel te verſterken, en den omloop der vogten te bevorderen. Van dit vogt, als gewoonen drank gebruikt, mag men eenig nut verwag-

CEREVISIA AD SCORBUTICOS.

Bier voor die de ſcheurbuik hebben.

Neem van

Mierkswortel, verſch, een pond;

Wortels van ſcherp gepunte Patientie, een half pond;

Wit-

(v) *Agrimonia folia.* (x) *Cochlearia bortenſis.* (y) *Absinthium Romanum.* (z) *Enule campanæ radix.*
 (a) *Raphani ruſticani radix.* (b) *Serpentaria Virginiana.* (c) *Paralyſes.* (d) *Epilepſes.* (e) *Vertigines.*
 (f) *Dauci ſylveſtris ſemen.* (g) *Absinthium commune.* (h) *Geniſtæ apices.* (i) *Iridis purpureæ naſtratis radix.*
 (k) *Oxylapathi radices.* (l) *Winterani radices Cortex.* (m) *Cortex ſambuci.* (n) *Cafus hydrofici.* (o) *Habitus ſcorbutici corpulentæ.*

Witte Kaneel (*p*), twee oncen;
Water drieblad (*q*), versh, agt oncen;
of gedroogd drie oncen;
Versh klein Bier, tien Gallonnen.

Dit Vogt, als gewoonen drank gedronken,
doet doorgaands grooten dienst in scheurbuikag-

tige ziekten, en onzuiverheid van 't bloed en de sappen. Alle de inmengfels zyn zeer kragtig tot het oogmerk, en wel geschikt voor de gedaante. En als de scherpgepunte Patientie wortels voor die van de groote Water-patientie (*r*) verwisseld wierden, dan zou het saamenmengfel zekerlyk nog sterker zyn.

VI. A F D E E L I N G.

Van de Aftreksels met Geest.

VERBEETERDE GEEST van wyn is het rechtstreeksche scheivogt (*s*), van de Harsen en wezendlyke Oliën van plantgewassen; en zy trekken deeze werkende beginsels geheel en al uit verscheidene plantgewassen, die dezelve, of geheel niet, of slegts ten deelen aan water overgeeven. Ook ontbindt hy de zoete suikeragtige stoffe van plantgewassen; en in 't algemeen die deelen van dierlyke lichamen, in welken derzelver byzondere reuk en smaak gelegen is.

De kragten van veele plantgewassen worden byna even goed door water, als door verbeterde Geest van wyn, uitgetrokken; doch tusschen de Aftreksels met water en met Geest is dit verschil; dat de werkende deelen, in de uittreksels met water, vermengd zyn met een groot gedeelte van werkelooze gomagtige stoffe, waar van derzelver ontbindbaarheid, in dit scheivogt, grooten deels afhangt; terwyl verbeterde Geest van wyn dezelve, byna geheel zuiver van gom, uittrekt. Hier van daan is het, dat, wanneer de Aftreksels met Geest, met wateragtige vogten vermengd worden, gemeenlyk een gedeelte, van 't geene de Geest van 't onderwerp opgenoomen heeft, zich afscheidt en naa den grond zinkt; om dat het dan bevryd is van die stoffe, welke het, toen het in 't oorspronkelyk gewas daar mede vermengd was, ontbindbaar maakte in water. Dit is echter niet algemeen; want de werkende deelen van sommige plantgewassen, door

verbeeterden Geest van wyn uitgetrokken, worden niet neêrgeploft door 't water, om dat ze in beide die scheivogten even goed kunnen ontbonden worden.

Verbeeterde Geest van wyn kan met alle kleuren geverwd worden, behalven blaauw: en de bladeren der planten in 't algemeen, die maar een weinig van derzelver natuurlyke kleur aan wateragtige vogten overgeeven, deelen alle hunne groene kleur, die voor 't meeste deel wel fraai, maar niet zeer duurzaam is, aan Geestagtige mede.

Vaste Loogzouten (*t*), maaken de kleur van geestagtige Aftreksels hooger; en hierom heeft men gemeend, dat ze de ontbindende kragt van 't scheivogt bevorderden; doch zulks blykt niet door de ondervindinge: want in de proeven die men gedaan heeft, om deeze zaak te bepaalen, bevondt men niet, dat 'er in de hoog gekleurde Aftreksels meer was opgenomen, dan in de bleeker van kleur, en dikwyls zelfs zoo veel niet; en als het Loogzout na de uittrekking van het Aftreksel 'er bygedaan wordt, zal het zelve de kleur even veel verhoogen, als wanneer het in 't eerst met de inmengfels vermengd wordt. Ook is de byvoeging deezer zouten niet alleen onnut, maar zelfs nadeelig, in 't maaken van Aftreksels; want zy bederven den geur der Speceryen, en doen 'er eene hoedanigheid by, die sommtyds regtdraads slydig is met het oogmerk der Artsenye. — Vlugges Loogzouten (*v*) be-

(*p*) *Canella alba.* (*q*) *Trifolii paludosi folia.* (*r*) *Hydrolapatbi majoris radices.* (*s*) *Menstruum.* (*t*) *Sales alcalini fixi.* (*v*) *Sales alcalini volatiles.*

bevorderen, in veele gevallen, de werking van den Geest. — Maar Zuuren verzwakken dezelve gemeenlyk; ten zy dat het Zuur voor af met den Geest van wyn vermengd geweest

zy, tot een saamenmengfel van nieuwe hoedanigheden, dat zoetgemaakte Geest (y) genoemd wordt.

Algemeene Regelen om Aftreksels te maaken; uit de Edingburgsche Apothek.

I.

De Zelfftandigheden van plantgewassen moeten maatig en onlangs gedroogd zyn, ten zy dat ze uitdrukkelyk anders voorgeschreeven zyn. Ook moetenze vooraf gefneeden en gekneusd zyn, eer het scheivogt 'er op gegooten wordt.

I L.

Wanneer de trekking in een bad geschiedt; dan hangt de goede uitflag geheel en al van een goed bestier van 't vuur af: het moet al den tyd door zagt zyn, ten zy dat het harde weeffel van het onderwerp vereifchte, het zelve te vermeerderen; in welk geval de hitte zoo verre moge vermeerderd worden, dat men het scheivogt, tegen het einde der bewerking, een weinig doe koo-ken.

I I I.

Tot dit einde moet men groote rondgaande vaten gebruiken, en die eerst heet maaken, eer men ze toefmeert.

Rondgaande Vaten (x), nu zyn zodanigen, welke dus uit gedacht en zoo hoog zyn, dat de damp, die gedurende de trekking opreift, in het bovenste deel moge verkoeld en verdikt worden, en wederom beneden in het vogt vallen: hierdoor wordt het vervliegen, zoo wel van den Geest, als van de vlugge deelen der inmengfels voorgekomen. Zy worden gemeenlyk saamgesteld uit twee lang-gehalsde kolven, of Zyp-glazen; de ope-

ning van 't eene moet in die van 't andere gestooken, en de saamenvoeging met een stuk van een natte blaas ter dege digt gemaakt worden. Het nut van 't vat heet te maaken is, een gedeelte van de lucht 'er uit te dryven; welke anders, in de bewerking zich uitzettende, dezelve in gevaar zoude brengen van te barften, of de bovenste kolf 'er af te blaazen. Een enkele kolf, met een langen hals, of met een glazen pyp in derzelve opening gestooken, is gemakkelyker, dan een dubbel vat. Zie pag. 43.

I V.

Gedurende de bewerking moet het vat dikwyls omgeschudt worden.

V.

Alle de Aftreksels moeten te bezinken staan, eer men ze aan den Zeigdock, of teems toebetrouwt.

V I.

In de Aftreksels (gelyk ook in de gedistilleerde geesten) voor inwendig gebruik geschikt, moet men geen anderen Geest (van mout, suiker droefflem (a) of andere giftende stoffen, getrokken) gebruiken, dan die uitdrukkelyk voorgeschreven is.

V I I.

Harsen en harsagtige gommen leeveren veel volkomener Aftreksels uit, wanneer ze, tot

(x) *Vasa circulatoria.* (y) *Spiritus vini dulcificatus.* (a) *Melaffer.*

tot poeder gestampt zynde, vermengd worden met eenig wit zand, dat wel gewasfchen en gedroogd is; waar door zal voorgekomen worden, dat ze niet door de hitte tot klompen faamenloopen. Doch als de voorgeschreevene poeders bekwaam genoeg zyn tot dat oogmerk, dan is zulk eene byvoeging onnoodig.

TINCTURA AMARA.

Bitter Aftrekfel.
Lond.

Neem van
Gentiaan wortel, twee oncen;
Geele schil van Seville-Oranje schillen, gedroogd, een once;
Zaad van kleine Cardamom, van de schillen gevryd, een half once;
Proefgeest, twee pinten.

Laat het zonder hitte trekken, en kleins het Aftrekfel dan af.

Dit is een zeer aangenaam geestagtig bitter. Dewyl deeze bereiding geschikt is om te bewaaren; zoo heeft de Limoenschil, anders een uitsteekend innengfel in de wateragtige bittere Trekfels, hier geene plaats in; om dat ze haaren geur te ras verliest. Het Cardamom zaad is hier een zeer gevoeglyk innengfel, om dat het, in dit geestagtig scheivogt, vry is van de ongemakken, waar aan het, in andere vogten, onderworpen is, te weeten, van dezelven troebel te maaken. De *Edinburgsche Apotheek* heeft een Saamenmengfel, tot een dergelyk oogmerk, als dit, onder den tytel van

ELIXIR STOMACHICUM.

Maag Elixir.

Neem van
Gentiaan wortel, twee oncen;
Curassao Oranjes, een once;

(b) *Serpentaria virginiana.* (c) *Languoret.*

Virginischen Slangenwortel (b), een half once;
Cochenielle, een half drachma;
Franschen Brandewyn, twee pinten.

Laat het drie dagen staan trekken, en kleins het Elixir dan af.

Dit Elixir verschilt van dat der voorgaande Uitgaven, in de verwisseling der Curassao Oranjes met de versche Oranje schillen, en in de byvoeginge van een half once van den Virginischen Slangenwortel. Het eerste is een aangenaam speceryagtig bitter; en het laatste doet 'er daarenboven eenen graad van prikkelinge by, die met het oogmerk zeer wel strookt. Beide deezen, zoo wel dit, als het voorgaande Saamenmengfel, zyn zeer nuttige maagbitters.

TINCTURA AROMATICA.

Specery Afreksel.
Lond.

Neem van
Kaneel, zes drachma's;
Zaad van kleine Cardamom, van de schillen ontdaan, drie drachma's;
Lange Peper;
Gember, van elks twee drachma's;
Proefgeest, twee pinten.

Trek het zonder hitte, en kleins het Afreksel dan af.

Dit is een zeer heete specery; ja al te heet, om zonder verlenging in te geeven. Men kan 'er een thee lepeltje vol van inneemen, in wyn of eenig ander gevoeglyk voervogt, in kwyningen (c), zwakheid van de maag, windrigheid, en andere diergelyke ongemakken. Het maag Afreksel, hier na beschreven, komt met dit in 't oogmerk overeen; maar is zoo heet van speceryen niet gemaakt, op dat het op zich zelf alleen moge ingenomen worden.

De

De *Edinburgsche Apothek* schryft nog een Saamenmengsel voor, dat met het voorgaande overeenkomt, onder den tytel van TINCTURA AROMATICA, vulgo SALUTIFERA, welk is als volgt,

Neem van
Wortels van Calmus (d),
Kaneel, van elks een half once;
Zaad van kleine Cardamom,
Zaad van Engelkruid (e), van elks drie drachma's;
Lange peper, een drachma;
Franschen Brandewyn, twee pinten.

Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftreksel af.

Deeze bereiding is uit de voorgaande Uitgaven verbeterd, door het agterlaaten van eenige artikels, die of overtollig, of vreemd van 't oogmerk waren; als de Galanga, Gentiaan, Zedoary en Laurierbeziën. Doch zoo, als 't nu verbeterd is, is 't een vry fraaije en heete specery.

TINCTURA BALSAMICA.

Balsem Aftreksel.
Edinb.

Neem van
Balsem Copaiva, een en een half once;
Balsem van Peru, een half once;
Engelsche Saffraan, een drachma;
Verbeeterden Geest van wyn, een pint.

Laaten deeze inmengsels saamen trekken, in een zandbad, drie dagen lang; en doet het Aftreksel dan door een teems.

Dit is een uitsteekend balsemagtig Aftreksel, zoo wel voor uitwendig, als voor-inwendig gebruik. Het wordt gewoonlyk ingegeven tot de giften van tien, twintig, of dertig droppels, in den witten vloed (f), druipers,

(d) Calamus aromaticus. (e) Agelica. (f) Fluor albus. (g) Cachexia. (h) Asthmata. (i) Doiores nephritici. (k) Constitutiones biliose & plethoricae.

kwaade gesteldheden (g), eenige soorten van amborsftigheden (h) en nierpynen (i), om de spanning der ingewanden te versterken, en het zenuwgestel in 't algemeen kragt by te zetten. Doch in 't gebruik van deeze verwarrende artsnyen moet men wat omzigtig wezen: want in koude, kwynende, slymige gestellen, hebben ze meesten deels wel goede uitwerkingen; maar in galagtige en bloedryke gesteldheden (k), waar eene geschiktheid tot ontsteeking, of onmaatige hitte plaats heeft, daar zyn ze klaarblykelyk nadeelig, en verwekken, of vermeerderen de koortsagtige toevallen.

TINCTURA CANTHARIDUM.

Aftreksel van Spaansche Vliegen.
Lond.

Neem van
Spaansche Vliegen, gestampt, twee drachma's;
Cochenielle, een half drachma;
Proefgeest, anderhalf pint.

Laat het saamen trekken, en kleins het Aftreksel daarna door papier.

Edinb.

Neem van
Spaansche Vliegen, twee drachma's;
Balsem Copaiva, anderhalf once;
Cochenielle, een drachma;
Verbeeterden Geest van wyn, anderhalf pint.

Laat de Spaansche Vliegen, twee dagen, in den Geest van wyn staan trekken; kleins het voigt dan af, en doet 'er den balsem en de Cochenielle by. Trek het dan wederom, vier dagen, in een zandbad; en kleins het Aftreksel af.

Deeze Aftreksels bezitten alle de kragten van

van de Vliegen, en zyn de eenige bereiding van dezelve, voor inwendig gebruik geschikt; dewyl Aftrekfels verre de gemakkelykste en veiligste gedaante van deeze droogery zyn, om in te geeven. Deeze twee Aftrekfels verschillen naauwlyks, in kragten, van elkanderen; dewyl de verbeterde Geest en de Proefgeest de geneeskragtige deelen der Vliegen, even volkomen uittrekken. De Cochenielje wordt alleen gebruikt als een innengsel, om 'er eene kleur aan te geeven: de Balsam, in het tweede Voorchrift, en de Guajacum Gom, de Camfer, en de wezendlyke Olie van Jeneverbeziën, die 'er voor deezen werden bygedaan, hoe zeer ook geschikt voor 't oogmerk der geneezinge, kunnen van weinig belang zyn, in eene Artseny, die tot zulk eene kleine gifte bepaald is. Wanneer men oordeelde, dat 'er eenige byvoeglyke zelfstandigheden vereischt wierden, om de uitwerking der Spaansche Vliegen te bevorderen, het zy als een pisdryvend middel (*l*), als een afvaagend (*m*), in verzweringen van de piswegen, of als een soortelyk saamentrekkend middel (*n*), voor zaadvloeden en den witten vloed; dan worden ze met meer voordeel, op staande voet, by het Aftrekfel gevoegd, of op zich zelve alleen, met behoorlyke tusschenpoozen, ingegeeven. De gewoone gifte deezer Aftrekfels is van tien tot twintig droppels, welke in een glas water, of eenig ander aangenaamer vogt, tweemaal daags, kan ingenomen worden; en elke reis met twee of drie droppels vermeerderd, naar dat de uitwerking is.

TINCTURA CARDAMOMI.

Aftrekfel van Cardamom.
Lond.

Neem van
Zaaden van kleine Cardamom, met schillen en al, een half pond.
Proefgeest, twee pinten.

Trek het zonder hitte, en kleins het Aftrekfel af.

(*l*) Diureticum. (*m*) Detergens. (*n*) Specificum adstringens.

Het Aftrekfel van Cardamom is al een zeer langen tyd in gebruik geweest; hoewel het nu eerst in de Apotheek aangenomen is. Het is een aangenaam verwarmend hartversterkend middel, en het kan, met eenig bekwaam voer-
vogt, van een drachma tot een lepel vol, of twee, worden ingenomen.

TINCTURA CASTOREI.

Aftrekfel van Bevergyl.
Lond.

Neem van
Russiesch Bevergyl, tot poeder gemaakt, twee oncen;
Proefgeest, twee pinten.

Trek het, tien dagen lang, zonder hitte, en kleins het vogt dan af.

Edinb.

Neem van
Russiesch Bevergyl, anderhalf once;
Verbeterden Geest van wyn, een pint.

Laat het drie dagen met eene zagte hitte trekken, en kleins het Aftrekfel naderhand af.

Voor deezen werdt 'er, in dit laatste Voorchrift, een Loogzout bygedaan, welk hier oordeelkundig verworpen is, als zynde ten minsten een nutteloos, zoo niet schadelijk, innengsel. Ook heeft men 'er over getwist; of zwakke, dan verbeterde Geest; en of eene koude, dan warme bewerking beeter ware, om dit Aftrekfel te maaken? Om dit stuk te beslissen, heeft men de volgende proeven genomen. „ Eenig best Siberiesch Bevergyl, „ twintig dagen lang, zonder hitte, in goeden Franschen Brandewyn getrokken zyn- „ de; was het Aftrekfel zeer slap: op het „ zelfde Bevergyl (de pap, of het overblyf- „ sel van het eerste Aftrekfel) goot men de- „ zelfde hoeveelheid van verbeterden Geest „ van wyn, als te vooren van Brandewyn; „ en

„ en na weinig uren warm getrokken te hebben, was 'er een Aftrefsel uit getrokken, dat veel sterker was, dan het voorgaande.” Doch deeze proef is niet voldoende; dewyl de uitwerkingen der twee Scheivogten in zeer verschillende omftandigheden met elkanderen vergeleeken zyn. Uit de proeven, die ik zelf 'er van genomen heb, is gebleeken, dat Bevergyl, zonder hitte geweekt, zyne fynfte en aangenaamfte deelen aan elk deezer scheivogten mededeelt; maar het volkomenfte aan verbeeterden Geest; dat de hitte beiden instaat stelt, om het grootfte deel van deszelfs grover en walglyker stoffe uit te trekken; en dat Proefgeest, dit laatste gereeder uittrekt, dan verbeeterde.

TINCTURA CASTOREI COMPOSITA.

*Saamengefteld Aftrefsel van Bevergyl.
Edinb.*

Neem van
Ruffifch Bevergyl, een once;
Duivels drek (o), een half once;
Vluggen olieagtigen Geest (gemeenlyk Geest van vlug Zout (p) genoemd) een pint.

Trek het zes dagen in een digt toegestopte fles, dezelve dikwyls omschuddende; en kleins het Aftrefsel dan af.

Dit Saamenmengfel is een Geneesmiddel van wezendlyke kragt, byzonderlyk in ongemakken van de Baarmoeder, en de verscheidene toevallen, die 'er mede vermeld gaan. De vlugge Olieagtige Geest, hier bedoeld, is de tweede van die, welken hierna onder dien tytel beschreeven worden: hy is een uitstekend scheivogt, zoo wel voor het Bevergyl, als voor den Duivelsdrek, en doet veel tot derzelve kragt toe.

TINCTURA CINNAMOMI.

Aftrefsel van Kaneel.

Lond.

Neem van
Kaneel, anderhalf once;
Proefgeest, een pint.

Trek het zonder hitte en kleins het Aftrefsel af.

Het Aftrefsel van Kaneel bezit zo wel derzelve saamentrekkende kragten, als de speceryagtige hartversterkende; en in dit opzigt verschilt het van de gedistilleerde wateren deezer specerye.

TINCTURA CORTICIS PERUVIANI SIMPLEX.

*Enkel Aftrefsel van Peruviaanschen Bast.
Lond.*

Neem van
Peruviaanschen Bast, vier oncen;
Proefgeest, twee pinten.

Trek en kleins het.

Voor langen tyd is 'er reeds een Geneesmiddel, van deezen aart, in groote achtinge geweest, en gewoonlyk in de Winkels gehouden; hoewel nu eerst in de Apotheek aangenomen. Sommigen hebben hooglyk verbeeterden Geest van wyn (q), tot een scheivogt gebruikt; welken zy volkomen deeden verza-digen, door hem op eene groote menigte van den Bast te laten trekken. Anderen dachten de werking van den Geest te ondersteunen; door het bydoen van een weinig vast Loogzout, welk echter niet blykt, eenig voordeel 'er aan te doen; en anderen hebben den voorrang gegeeuen aan het Zuur van Vitriool, welk onderfeld werdt, door den Geest te verdikken, den zelveu in staat te stellen, om meer te behouden, dan hy op zich zelveu alleen zoude kunnen doen; terwyl het zuur de Artseny tegelyk verbeetert, door de wrangheid

VAN

(o) *Alfa fatida.* (p) *Sal volatile.* (q) *Spiritus vini summe rectificati.*

van den Bast te vermeerderen. Dit laatste Aftreksel, en dat, met verbeterden Geest gemaakt, hebben elk hun voordeel; alhoewel het geen hier boven is voorgeschreeven, voor het algemeen gebruik, het best van allen is; om dat de Proefgeest byna alle de kragten van den Bast uittrekt. Het kan van een thee lepeltje vol tot een half, of heel once ingegeven worden, naar de verschillende oogmerken, die men 'er mede bedoelt. Zie PERUVIANUS CORTEX, pag. 206.

TINCTURA CORTICIS PERUVIANI VOLATILIS.

Flug Aftreksel van Peruviaanschen Bast.
Lond.

Neem van
Peruviaanschen Bast, vier oncen;
Geest van Ammoniac zout (r), twee pinten.

Trek het in een digt toegemaakt vat, zonder hitte; en kleins het vogt daar na af.

Dit Aftreksel is maar weinig met de kragten van den Bast bezwangerd; en is zoo scherp, dat de grootste gifte, die 'er veilig van gegeven kan worden, slegts een zeer kleine hoeveelheid van het onderwerp kan bevatten. Dit Geneesmiddel kan nogthans nuttig zyn, en goeden dienst doen in sommige gevallen, waar in sterker ongevoeglyk zyn; als in moeiljyke ademhaalinge, in verstoptheden en benaauwdheden van de Borst. Men kan wel sterker Aftreksels van deeze soorte verkrygen door zoetgemaakten Geest van Ammoniac Zout (s), of door den Geest met levendige kalk bereid. Alle deeze drie kunnen gebeezigd worden, als 'er geene groote hoeveelheid van den Bast vereischt wordt, gelyk op 't einde van de geneezing der afgaande koortfen, in zwakheid van de spysverteering, verzeld van een koudagtig gevoel in de maag, en in sommige vloedden, byzonderlyk die van de Baarmoeder, als de omloop slaauw is, de ve-

zelen verlappt zyn, en 'er eene gezette wederkeering van sluipkoortfen plaats heeft. In deeze gevallen heb ik menigmaal heilzaame uitwerkingen van een Aftreksel van Ammoniac Zout, in zoetgemaakten Geest, bevonden; tot de hoeveelheid van een thee-lepeltje vol, vyf of zesmaal daags, ingegeven zynde, in eenig daar toe geschikt voervogt.

TINCTURA CORTICIS PERUVIANI COMPOSITA.

Saamengesteld Aftreksel van Peruviaanschen Bast.
Lond.

Neem van
Den Bast, in poeder, drie oncen;
Virginischen Slangenwortel (t),
Gentiaan wortel, van elks twee drachma's;
Franschen Brandewyn, twee pinten.

Laat het drie dagen t'saamen trekken, en kleins het Aftreksel daarna af.

De Zelfstandigheden, hier by den Bast gevoegd, bevorderen, in veele gevallen, deszelfen kragt, in de geneezing van afgaande koortfen; en zyn niet zelden volstrekt noodzaakelyk. In sommige slegte gestellen, voornaamelyk, daar de sappen traag en slymig, of taai, de ingewanden en klieren van den onderbuik verstoppt zyn, is de Bast op zich zelve alleen zonder vrugt, indien niet nadeelig; daar hy anders, met versterkende, maag- en openende middelen saamengevoegd en ingegeven, zelden mist eene behoorlyke uitwerking te hebben. Gentiaan, en Virginische Slangenwortel worden onder de beste byvoegsels tot dit oogmerk gerekend; waar by somtyds nog staalmiddelen moeten gevoegd worden.

TINCTURA CROCI.

Aftreksel van Saffraan.
Edinb.

Neem

(r) Spiritus salis ammoniaci. (s) Spiritus salis ammoniaci dulcificatus. (t) Serpentina Virginiana.

Neem van

Engelſche Saffraan, een once;
Frantſchen Brandewyn, een pint.

Laat het Aftrekfel, na drie dagen getrokken te hebben, afgekleinf worden tot gebruik.

Dit Aftrekfel komt, in kragten, met de ſaffraan wyn overeen. Een geestagtig ſcheivogt wordt hier beeter gehouden, dan wyn; om dat een Aftrekfel, met het eerste getrokken, zyne fraaije kleur langer behoudt, en niet geschikt is om eenig gedeelte van 't geene het van de ſaffraan opgenomen heeft, in 't bewaaren te verliezen. De Winkels hebben de gewoonte gehad van Theriakel water, als een ſcheivogt van ſaffraan te gebruiken, met inzicht om derzelve kragt te bevorderen in 't gebruik, als een veranderend middel (v); maar het zuur van dat ſaamengeſteld water verderft wel haast de kleur van 't Aftrekfel.

TINCTURA FOETIDA.

Stinkend Aftrekfel.
Lond.

Neem van

Duivels drek (x), vier oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Trek en kleins het.

Dit Aftrekfel, nu eerst in de Apotheek aangenomen, is voor langen tyd in gebruik geweest: het bezit de kragten van den Duivels drek zelf; en kan van tien tot vyftig of zestig droppels worden ingegeven. Eerst werd het aan 't COLLEGIE voorgesteld om met Proefgeest te maaken: en deeze ontbindt wel meer van de *Assa fetida*, dan verbeeterde Geest; maar het Aftrekfel is troebel: en daarom heeft de verbeeterde Geest, die een helder doorschynend uittrekt, met recht den voorrang.

(v) *Alexipharmaeum.* (x) *Assa fetida.* (y) *Tinctura hysterica.*

Ss 2

TINCTURA FULIGINIS.

Aftrekfel van Roet.
Lond.

Neem van

Roet van hout, twee oncen;
Duivelsdrek, een once;
Proefgeest, twee pinten.

Trek en kleins het.

Edinb.

Neem van

Blinkend roet van hout, een once;
Duivelsdrek, een half once;
Frantſchen Brandewyn, een pint.

Trek het drie dagen, en kleins het.

De Proefgeest is hier niet onderworpen aan dezelfde tegenwerping, als in 't voorgaande Aftrekfel; want als 'er roet by gedaan wordt, zal het Aftrekfel nooit helder zyn, wat voor Geest men dan ook gebruikt. Fuller heeft een Geneesmiddel, in zyne *Huis-Apotheek*, onder den tytel van AFTREKSEL VOOR DE BAARMOEDER (y), dat met dit overeenkomt; alleenlyk met een weinig Myrrhe, welke niet veel weezendlyks by Duivelsdrek en roet zal byvoegen. Deeze Geneesmiddelen zyn dienstig bevonden niet alleen in gevallen, die de Baarmoeder betreffen; maar ook in andere zenuwziekten. Zy kunnen van een thee-lepeltje, tot een gemeene lepel vol, tweemaal daags ingegeven worden.

TINCTURA GUAJACINA VOLATILIS.

Vlug Aftrekfel van Guajacum.
Lond.

Neem van

Guajacum Gom, vier oncen;
Vluggen specery Geest, anderhalf pint:

Trek

Trek het zonder hitte in een digt toegestopt vat; en laat het Aftreksel daar na door een teems gaan.

Dit is een zeer fraai en kragtig Aftreksel; want de vlugge Geest ontbindt de Gom uitsteekent, en bevordert te gelyk deszelfs geneeskragt. In zinkingagtige gevallen, is een theelepeltje vol, dagelyks, 's morgens en 's avonds in een bekwaam voervogt ingenomen, van grooten dienst bevonden.

TINCTURA JALAPII.

Aftreksel van Jalappe.
Lond.

Neem van
Jalap wortel, agt oncen;
Proef Geest, twee pinten.

Kleins het Aftreksel, na behoorlyk getrokken te hebben, af.

Dit Aftreksel is een nuttig en zagt purgeermiddel; dewyl het scheivogt, hier gebeezeit, zoo veel van de gomagtige deelen opneemt, als genoeg is, om de krimping verwekkende hoedanigheid, waar van deeze hars anders verzeld is, te verbeteren. Het kan op zich zelfs alleen, van een drachma tot een half once toe, ingenomen worden; of in kleiner hoeveelheden, met buikzuiverende Treksels, of dergelyken vermengd.

TINCTURA JALAPPÆ.

Aftreksel van Jalappe.
Edinb.

Neem van
Jalappe, in grof poeder, drie oncen;
Franschen Brandewyn, een pint.

Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftreksel dan af.

(*) *Resina Jalapii.*

Voor deezen was de verbeterde Geest van wyn voorgeschreeven, om dit Aftreksel te bereiden; maar verbeterde Geest, weinig meer dan de zuivere harsagtige deelen van de Jalappe ontbindende, maakte het gebruik van dit Geneesmiddel wat moeilijker, dan dat van het Aftreksel met proefgeest bereid.

De meeste Aftreksels toch, die met verbeterden Geest getrokken worden, met water verdund zynde, om ze gevoeglyk te kunnen inneemen, maaken een troebel wit mengsel; maar men moet het nooit met de buikzuiverende wagen zonder een bymengsel van syroop of slym, om de hars met het vogt vereenigd te houden; want als die 'er afscheid tot haaren zuiveren onverdeelden staat, laat ze nooit na geweldige krimpings te veroorzaaken.

Sommigen hebben eene ontbinding, in Geest van wyn, van eene bekende hoeveelheid van de hars, uit den wortel getrokken, beeter geacht dan het Aftreksel van Jalappe; en merken aan, dat deeze ontbinding veel zekerer in kragt is, dan eenig Aftreksel, dat regttrecks van den wortel kan getrokken worden. Want, om dat de purgeerende kragt van Jalappe in zyne hars gelegen is, en om dat alle Jalappe uit de ervarenheid blykt niet even harsagtig te zyn; geevende sommige soorten vyf; en andere geen drie oncen hars van zestien; zoo volgt, dat, alhoewel de wortel altoos in dezelve evenredigheid met het scheivogt genomen wordt, en het scheivogt altoos naauwkeurig van dezelve sterkte is, het zelve nothans, naar den graad van goedheid van de Jalappe, met verschillende hoeveelheid van hars bezwangerd wordt, en gevolglyk ook verschilt in trap van sterkte. Alhoewel nu deeze Tegenwerping zoo ver niet gaat, als sommigen wel gemeend hebben, tegen dit Aftreksel; zoo moet ze de Apothekers toch zorgvuldig maaken in 't verkiezen van de wortels. De mindere soorten kunnen gebruikt worden, om de hars van Jalappe (*) te maaken, welke zy zoo volmaakt uitleeveren als de beste; hoewel niet in zoo groote veelheid. Neumann is van gevoelen, dat de wurmsteekige Jalappe zelfs

zoo goed is tot dat einde, als eenige andere.

TINCTURA JALAPPÆ COMPOSITA.

Saamengefeld Aftreksel van Jalappe.
Edinb.

Neem van
Jalappe, zes drachma's;
Zwarten Nieskruid wortel (a), drie drachma's;
Jenever beziën,
Guajacum schraapfel, van elks een half once;
Franschen Brandewyn, anderhalf pint.

Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftreksel daar na af.

Dit Aftreksel moet rykelyker ingenomen worden, dan een van de voorgaanden, indien men voor heeft, dat het volkomen, als een buikzuiverend middel, zal werken. Ook kan het in sommige gevallen, by kleine giften, met voordeel, als een veranderend middel, gebruikt worden. De hoeveelheid van de buikzuiverende stoffe, die tot een once van het Aftreksel gaat, is vyftien grein van Jalappe, en zeven en een half van den zwarten wortel van Nieskruid.

TINCTURA JAPONICA.

Japoneesch Aftreksel.
Lond.

Neem van
Japanische Aarde, drie oncen;
Kaneel, twee oncen;
Proefgeest, twee pinten.

Laat het Aftreksel, na behoорlyke trekkinge, door een teems gaan.

Een Aftreksel van deezen aart, met byvoe-

(a) *Hellebori asera radix.* (b) *Spiritus Cochlearie.*

ging van den Peruviaanschen Bast, Ambergrys, en muskus, by de inmengfels hier boven voorgeschreeven, werdt voor deezen in de winkels gehouden. Doch het aangenomen Aftreksel is veel beeter tot algemeen gebruik; en als 'er cenige andere inmengfels vereifche worden; zoo kunnen Aftreksels van dezelve met deezen vermengd worden, by gelegenheid van voorschriften, die op staande voet gereed gemaakt worden. De Kaneel is een zeer nuttig byvoegfel by de Japan Aarde, niet alleen om dat ze de maag verwarmt enz. maar ook om dat ze de wrangheid en saamentrekking van dezelve vermeerdert.

Dit Aftreksel is van goeden dienst in alle soorten van afvloeiingen, zinkingen, loslyvheden, Vloeiingen der Baarmoeder, en andere diergelyke ongesteldheden, waar zagte saamentrekkende middelen worden aangewezen. Twee of drie thee-lepeltjes vol tegelyk kan men 'er nu en dan van inneemen, in rooden wyn, of ander gevoeglyk scheivogt.

TINCTURA LACCÆ.

Aftröksel van Gom-lak.
Edinb.

Neem van
Gom-lak, tot poeder gemaakt, een once;
Myrrhe, in poeder, een half once;
Geest van Lepelblad (b), anderhalf pint.

Laat het zes dagen t'laamen trekken, in heet zand; en kleins het Aftreksel dan tot gebruik.

Dit Aftreksel wordt voornaamelyk gebee- zigt, om de Gommen te versterken, en in bloedingen, en derzelve scheurbuikagtige verzweeringen. Tot dit oogmerk kan het tot gebruik bekwaam gemaakt worden, door het zelve met honich van roozen, of diergelyken te vermengen. Sommigen pryzen het inwendig aan, tegen ongemakken van scheurbuik, en als een versterkend middel, in zaaddruipingen.

gen, vrouwelyke zwakheden enz. Deszelfs verwarmende kragt, prikkeling, en blykbaare bitteragtige en faamentrekkende smaak, toont aan dat deszelfs kragten, in deeze gevallen, zeer groot zyn; alhoewel de gemeene praktyk het by ons nog niet heeft aangenomen.

TINCTURA FLORUM MARTIALIUM.

Aftreksel van Bloem van Staal.
Lond.

Neem van
Bloem van staal, vier oncen;
Proefgeeft, een pint.

Laat het trekken en kleins het af.

TINCTURA MARTIS.

Aftreksel van Staal.
Edinb.

Neem van
Vylfel van Yzer, drie oncen;
Zoetgemaakten Geest van Zout, twee pond.

Laat het faamen trekken in eene zachte zand-
hitte, en kleins het Aftreksel dan af.

TINCTURA MARTIS IN SPIRITU SALIS.

Aftreksel van Staal in Geest van Zout.
Lond.

Neem van
Vylfel van Yzer, een half pond;
Glaubers Geest van zout, drie pond;
Verbeeterden Geest van wyn, drie pinten.

Laat het Vylfel van Yzer in den Geest van
zout, zonder hitte, trekken, zoo lang als
de Geest op het Yzer werkt: damp het
vogt, na dat de droeffem bezonken is, uit
tot een pond, en doet den Geest van wyn
daar by.

Alle de Aftreksels van staal zyn niet anders,

dan wezendlyke Ontbindingen van het Metaal
in zuuren gemaakt, en met Geesten van wyn
vereinigd. De drie Aftreksels, hier voorge-
schreeven, verschillen alleen in sterkte van el-
kander; dewyl het zuur in allen het zelfde is;
het eerste is het zwakste, en het laatste het
sterkste. In onze voorgaande Apotheek was
een Aftreksel van de stoffe, welke na de op-
heffing van de bloem van staal overblyft; welk
Aftreksel, schoon het wel goed schein, nu als
overtollig is uitgeschrap. Sommigen hebben
zoetgemaakten Geest van Salpeter, als een
scheivogt aangepreezen; maar alhoewel dit de
bergstoffe gereedelyk ontbindt, zoo behoudt
het toch dezelve niet in zich hangende. Het
zuur van Zeezout is het eenigste, dat hier kan
gebruikt worden.

Alle deeze Aftreksels zyn veel beeter, dan
kalken of saffraanen van Yzer, als werkende
niet alleen veel spoediger, maar ook veel ze-
kerer: want de laatste gaan, in sommige ge-
vallen, door de buis der darmen heen, zonder
veel uitwerking te doen; terwyl de Aftreksels
byna nooit feilen. Van elk deezer Aftreksels
kan men van tien tot twintig droppels, twee
of driemaal daags inneemen, in eenig gevoeg-
lyk voervogt; hoewel het zelden oorbaar is
de gifte tot de laatste genoemde hoeveelheid
uit te frekken; byzonderlyk met opzigt tot
het Aftreksel in Geest van zout, welk zeer
sterk van 't yzer is.

TINCTURA MELAMPODII.

Aftreksel van zwarten Nieswortel.
Lond. en Edinb.

Neem van
Zwarten Nieswortels, vier oncen;
Cochenielje, twee scrupels;
Proefgeeft, twee pinten.

Laat het faamen trekken, en kleins het Af-
treksel daar na door papier.

Dit is mogelyk de beste bereiding van Nies-
wortel, als zy tot een veranderend middel ge-
schikt is; dewyl het scheivogt, hier gebee-
zigt, alle de kragten van den wortel uitrekt.
Zy

Zy is, door de ervarenheid byzonder dienstig bevonden in verstopheden van de Baarmoeder; in bloedryke gestellen, waar staalmidde- len schadelyk zyn, zal het zelden missen, de maandelyksche ontlastingen te verwekken, en de kwaade gevolgen der opstoppingen te verdryven. Zoo groot is de kracht van dit geneesmiddel, dat, zoo de gewenschte ontlasting, wegens eenige wanfaltigheid der deelen of andere oorzaaken, op het gebruik van het zelve niet volgt, het bloed, gelyk Dr. Mead aangemerkt heeft, zoo geweldig wordt voortgedreeven, dat het zich eenen weg baane, door andere uitgangen. Men kan tweemaal daags een theelepeltje vol van het Aftreksel inneemen in warm water, of eenig ander gevoeglyk voervogt.

Het COLLEGIE van Edinburg hadt voor deezzen een Aftreksel van deezzen wortel met wyn. Maar Proefgeest is ongetwyfeld beeter, niet alleen als een scheivogt, maar ook om in te neemen.

TINCTURA MYRRHÆ:

Aftreksel van Myrrhe.

Lond.

Neem van
Myrrhe, drie oncen;
Proefgeest, twee pinten.

Kleins het Aftreksel, na behooryke trekking,
af.

Edinb.

Neem van
Myrrhe in poeder, anderhalf once;
Verbeeterden Geest van Wyn, een pint.

Laat het zes dagen in eene Zandhitte saamen staan trekkken; en kleins het Aftreksel dan af tot gebruik.

De Kruidmengkundige Schryvers zyn in 't algemeen van gevoelen geweest, dat men geen

goed Aftreksel van Myrrhe met geest van wyn alleen, zonder den bystand van vaste Loogzouten, konde maaken. Maar het blykt my uit eigene ondervindinge, dat deezze zouten alleen de kleur van 't Aftreksel hooger maaken, zonder het scheivogt in staat te stellen, om iets meer uit te trekken, dan het anders door zich zelve zoude doen. Verbeeterde Geest van wyn, zonder eenig byvoegsel, trekt al dat gedeelte van de Myrrhe uit, waar in derzelve byzondere reuk en smaak huisvest, te weten de Hars; en de Proefgeest ontbindt byna de geheele droogery, uitgenomen de onzuiverheden.

Aftreksels van Myrrhe wordt inwendig aangepreezen, om het gestel te verwarmen, lymige sappen te verdunnen, de vaste deelen te versterken, verstopheden te openen, byzonderlyk die van de Moeder-Vaten, en de verrotting tegen te staan. BOERHAAVE acht het hoog in alle kwynende ziekten, die uit enkele werkeloosheid voortkomen; in zulke vrouwe-lyke ongesteldheden, die veroorzaakt zyn door een waterig slym, traage gesteldheid der vogten, en eene verflapping van de vaten; inden witten vloed, en alle de ongemakken, die uit diergelyke oorzaake ontstaan. De gifte is van vyftien tot veertig, of meer droppels. Deezze Artseny kan buiten allen twyfel, in deezze gevallen, met voordeel worden ingegeven; hoe wel ze by ons meer uitwendig gebruikt wordt, om vuile zweeren te zuiveren, en de scheiding van het beenbederf te bevorderen.

TINCTURA MYRRHÆ & ALOES.

Aftreksel van Myrrhe en Aloë.

Edinb.

Neem van
Myrrhe; in poeder, anderhalf once;
Leverkleurige Aloe (c), in poeder, een once;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat het zes dagen, in heet zand, trekken, en kleins het Aftreksel dan af.

Dit

(c) *Aloë hepatica.*

Dit Aftreksel wordt alleen in Heelkundige behandelingen gebeezigd, om vuile zweeren te zuiveren, den voortgang van versterkingen (*d*) te stuiten, enz. tot welk oogmerk, de Aloë een zeer goed byvoegsel is by de Myrrhe. De leverkleurige Aloë wordt kragtiger geoordeeld tot dit inzicht, dan de betere Socotorynsche.

TINCTURA OPII, VULGO LAUDANUM LIQUIDUM.

Aftreksel van Opium, gemeenlyk genaamd, vloeibaar Heulsap. Edinb.

Neem van

Ruwen Opium, twee oncen;
Engelsche Saffraan, een once;
Specery water (*e*), of geeftryk (*f*) kaneel water, twintig oncen.

Laat het met eene maatige hitte in een zandbad trekken, en kleins het Aftreksel daarna af.

Het wordt ook zonder Saffraan gemaakt.

Dit is een zeer fraai vloeibaar Heulsap; dewyl het scheivogt byna de geheele zelfstandigheid van den Opium ontbindt, en deszelfs leelyken geur kragtig bedekt. De evenredigheid van het Scheivogt is wat grooter, dan in het Aftreksel met wyn, hier voor beschreeven (zie bladz. 306.): want 'er gaat een grein Opium tot omtrent twintig droppels van dat Aftreksel en tot vyfentwintig van dit. Desnietteenstaande, daar 't blykt, dat hier meer van den Opium ontbonden wordt, dan in 't andere; zoo zal dit Aftreksel mogelyk het sterkste van beiden wezen. Het ware te wenschen, dat de Winkels voorzien waren van een vloeibaar Heulsap, waar van de evenredige veelheid van 't scheivogt nog veel grooter was, zoo dat de gifte by maate of gewigt konde bepaald worden; om dat de manier, van by droppels te geeven, al te onzeker

schynt voor zoo eene kragtige Artseny. Tot dat einde is de volgende bereiding uitgedacht.

Neem van

Thebaïsch Uittreksel (*g*), een half drachma;
Hooglyk verbeeterden Geest van wyn, *al-cobol* genaamd, tien oncen;
Enkel Kaneelwater, twintig oncen.

Laat het t'saamen trekken tot dat de Opium ontbonden is, en kleins de ontbinding dan door papier.

Deeze bereiding is, naar myne gedachte, vry van alle die ongemakken, die de gemeene Aftreksels van Opium verzellen. Want het Scheivogt ontbindt den gantschen Opium, uitgenomen de onzuiverheden; en gevolglyk is het Aftreksel, ten aanzien van de sterkte aan geene onzekerheid onderworpen. De gifte kan ook met de uiterste naauwkeurigheid zeker bepaald worden: want een grein Opium is begrepen in een once by maate, welk zeer naagelyk is aan zeven drachma's by gewigt. Ook zyn de Aftreksels met wyn of proefgeest zoo bekwaam niet om te bewaaren, als men wel zoude wenschen; want als zy lang staan, wordt een gedeelte van den Opium van beiden allens afgetrokken, en gevolglyk wordt het Aftreksel hoe langer hoe zwakker: en het gedeelte, dat op deeze wyze afscheidt, bedraagt fomtyds, naar ik onderricht ben, byna een vierde van den Opium, die in 't eerst ontbonden was; het dryft op de oppervlakte van het Aftreksel met wyn, en in dat met proefgeest, zinkt het naa den grond. Maar in de bereiding, hier aangepreezen, heeft men niet bespeurd, dat 'er eenige scheiding geschiedt.

In plaatte van Kaneelwater, kan men zuiver water in het mengsel gebruiken; en waar speceryagtige byvoegsels vereischt worden, het zy om het als een geneesmiddel te gebruiken, het zy om den kwaaden reuk van den Opium te bedekken; zoo kan men 'er eenig gevoeglyk Aftreksel of gedistilleerd water op staande voet bydoen. Saffraan, een byvoegsel door het

(*d*) Gangrena. (*e*) Aqua aromatica. (*f*) Aqua spirituosâ cinnamomi. (*g*) Extractum Thebaicum.

het *Edinburgsche* COLLEGIE gebruikt, is aangemerkt geweest als een verbeeteraar van Opium; doch de hoedanigheden, die men tot de verbeetering onderfelde, waren slegts ingebeeld: en inderdaad kan dat artikel niet van veel belang zyn tot eenig oogmerk, in de kleine hoeveelheid, die in de gifte van het Aftrekfel gaat; want een grein Opium is slegts verzeld van een half grein Saffraan

TINCTURA RHABARBARI SPIRITUOSA.

Aftrekfel van Rhabarber met Geest.
Lond.

Neem van
Rhabarber, twee oncen;
Zaad van kleine Cardamom, met de schillen, een half once;
Saffraan, twee drachma's;
Proefgeest, twee pinten.

Laat het zonder hitte trekken, en kleins het vogt af tot gebruik.

TINCTURA RHEI AMARA.

Bitter Aftrekfel van Rhabarber.
Edinb.

Neem van
Rhabarber, een once;
Gentiaan wortel, anderhalf drachma;
Virginischen Slangenwortel (*b*), een drachma;
Cocheniëlje, een scrupel;
Franschen Brandewyn, een pint.

Laat het twee dagen trekken, en kleins het Aftrekfel dan af.

Dit Aftrekfel kan ook met Bergwyn gemaakt worden.

TINCTURA RHEI DULCIS.

b) Serpentaria Virginiana. (i) Habitus caccheticus.

III. DEEL.

Zoet Aftrekfel van Rhabarber.
Edinb.

Neem van
Rhabarber, twee oncen;
Zaad van kleine Cardamom; een half once;
Franschen Brandewyn, twee pinten.

Laat het twee dagen trekken; en het Aftrekfel afgekleinsd hebbende, doet 'er dan vier oncen witte Kandyfuiker, in poeder, by; en laat het andermaal trekken tot dat de Suiker gefmolten is.

De laatste deezer bereidingen is uit de voorgaande Uitgave eenigzins verbeeterd. Want de twee oncen Zoethout en een Rozynen; zyn vergoed door de vermeerdering van de Suiker; en de twee drachma's van de witte Kaneel, door het Cardamom zaad van twee tot vier drachma's te vermeerderen.

Alle de voorgaande Aftrekfels van Rhabarber zyn zoo wel geschikt tot maag- en versterkende, als tot purgeermiddelen: want de geestagtige vogten trekken uitsteekend wel die deelen van de Rhabarber uit, in welken de twee eerste hoedanigheden gelegen zyn, en de bygevoegde inmengfels bevorderen derzelve kragt. In zwakheid van de maag, gebrek van spysverteering, slapheid der darmen, Buikloopen, koliek en andere soortgelyke pynen, zyn deeze Artsenyen dikwyls van goeden dienst: het tweede is, in veele gevallen, ook een nuttig byvoegfel by den Peruviaanschen Balf, in het geneezen van afgaande koortfen, byzonderlyk in kwaade gesteldheden (*i*), als de ingewanden verftopt zyn. Tot deeze oogmerken kan men een lepel vol of twee voor eene gifte innemen, en zulks nu en dan herhaalen.

TINCTURA SATURNINA.

Aftrekfel van Lood.
Lond.

Neem van
Suiker van Lood (*k*),

Groene

(k) Saccharum saturni.

T t

Groene Vitriool, van elks twee oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Maak de zouten afzonderlyk tot een poeder;
doet 'er dan den Geest by, en laat het t'saamen
trekken zonder hitte: en kleins het Af-
trekfel daar na door papier.

TINCTURA ANTIPHTHISICA.

Aftrekfel tegen de Teering.
Edinb.

Neem van
Suiker van Lood, anderhalf once;
Vitriool van Yzer, een once;
Verbeeterden Geest van wyn een pint.

Laat 'er een Aftrekfel van getrokken worden
zonder hitte.

De Zouten *afzonderlyk* tot poeder te maaken, en het trekken *zonder hitte* te doen, zyn zeer noodzaakelyke omstandigheden; want als men onderneemt, de inmengfels te saamen tot poeder te maaken, zullen ze zagt worden en byna vloeibaar: en als men hitte gebruikt, zal men naauwelyks eenig Aftrekfel bekomen.

Deeze Aftrekfels worden somtyds van twintig tot dertig droppels ingegeven, om onmaatige afscheidingen te fluiten, byzonderlyk de verteerende zweetingen, die met de uitdroogende koortsen en teering ziekten verzeld gaan; waar van daan het den naam heeft van *Aftrekfel tegen de Teering*. Het zyn buiten twyfel Artsenyen van groote kragt in deeze gevallen, maar ook al te gevaarlyke, om het 'er schielyk mee te wagen. Sommigen hebben onderfeld, dat zy niets van de Suiker van lood in zich bevatten; maar de proeven, tot dat einde genomen, hebben getoond, dat zy het wel degelyk doen: en daarom heeft het COLLEGIE van Londen met veel oordeel den tytel van hun Aftrekfel veranderd in eenen, die uitdrukt, dat het eene bereiding van Lood is.

TINCTURA SENÆ.

Aftrekfel van Zenebladeren.
Lond.

Neem van
Rozynen, met de korls, zestien oncen;
Zenebladeren, een pond;
Carewey Zaad, anderhalf once;
Zaad van kleine Cardamom met de schillen,
een half once;
Proefgeest, een Gallon.

Trek het zonder hitte, en kleins dan het Aftrekfel.

TINCTURA SENÆ COMPOSITA, VULGO ELIXIR SALUTIS.

*Saamengefeld Aftrekfel van Zenebladeren,
gemeenlyk genaamd heilzaam Elixir.*
Edinb.

Neem van
Zenebladeren, twee oncen;
Rhabarber, een once;
Zoet Fenkelzaad,
Jenever beziën,
Guajacum schraapsel, van elks een half once;
Franschen Brandewyn, drie pinten.

Laat het drie dagen trekken; kleins het Aftrekfel dan af, en doet 'er drie oncen kandy suiker, in poeder, by.

Beide deeze Aftrekfels zyn nuttige windbreekende en buikzuiverende middelen, inzonderheid voor de geenen, die zich gewend hebben, om geestagtige vogten te gebruiken; dikwyls verligten zy Wind- en Kolkpynen, waar de gemeene hartversterkende middelen weinig vrucht doen: de gifte is van een tot twee oncen. Men heeft verscheidene bereidingen van deezen aart aan 't gemeen aangeboden, onder den naam van *Daffy's Elixir*: doch de twee bovengemelde kunnen alle anderen evenaaren, en gaan de meesten van die te boven. Het Guajacum, in het laatste der bovengaande Voorschriften is een zeer nuttig inmengsel; dewyl het bevonden is, zeer goede uitwerkingen te hebben, als 't by buikzuiveren-

rende middelen gevoegd is: want twee drachma's van Zenebladeren, in een half pint afkookfel van Guajacum getrokken, werken alzo schielyk, als drie drachma's in enkel water getrokken, en veel gemakkelijker voor den Lyder.

TINCTURA SERPENTARIÆ.

Aftreksels van Slangenwortel.
Lond.

Neem van
Virginiaanfchen Slangenwortel, drie oncen;
Proefgeest, twee pinten.

Trek het zonder hitte, en kleins het Aftreksel af.

Het Aftreksel van Slangenwortel, was in onze voorgaande Apotheek voorgeschreeven met het Aftreksel van zout (l) van Wynsteen; welk nu uitgeschrappt zynde, werd aan het COLLEGIE voorgesteld, om verbeterden Geest van wyn te gebruiken; maar om dat de hitte van deezen Geest belet, dit geneesmiddel in zulk eene ruime gifte in te neemen, als men anders wel zou doen; zoo heeft men een slapper Geest verkoozen. Men kan het Aftreksel, in dit scheivogt, welk alle de krachten van den wortel uittrekt, gemaakt, inneemen tot de hoeveelheid van een lepel vol of meer, elke vyf of zes uren.

Het COLLEGIE van *Edinburgh* schryft voor, dit Aftreksel te trekken met pestwater; zynde een gedistilleerd geestagtig water, bezwangerd met Meesterwortel (m), Engelwortel (n) en Vlierbloemen (o), en vermengd met gedistilleerden Azyn.

Neem van
Virginischen Slangenwortel, twee oncen;
Cochenielle, een drachma;
Pestwater, twee pinten.

Laat het drie dagen met eene maatige hitte trekken, en kleins het Aftreksel dan af.

Het Pestwater staat gelyk, als een scheivogt, met den enkelen proefgeest of verbeterden Geest; en komt insgelyks overeen met het algemeene oogmerk der Artseny, als een veranderend (p) middel, in koortsen.

TINCTURA STOMACHICA.

Aftreksel voor de Maag.
Lond.

Neem van
Rozyne met de korls, vier oncen;
Kaneel, een half once;
Carewei Zaad,
Kleine Cardamom in de schillen,
Cochenielle, van elks twee drachma's;
Proefgeest, twee pinten.

Laat het zonder hitte trekken, en kleins het Aftreksel af.

Dit is een maatig heet Aftreksel, en veel aangenaamer, dan de USQUEBAUCH (q), van onze voorige Apotheeken. Het kan zonder enig voervogt ingenomen worden tot een half once, of een once, hoewel het dikwylfer in mengfels gebruikt wordt.

TINCTURA STYPTICA.

Bloedstempend Aftreksel.
Lond.

Neem van
Groene Vitriool, tot kalk gebrand, een drachma;
Franschen Brandewyn (zodanige, die eene geele kleur van 't vat gekreegen heeft) twee pinten.

Meng het t'saamen, op dat de Geest zwart moge worden; en doet het dan door een teems.

Sommigen hebben gemeend, dat geene andere Geest, dan Fransche Brandewyn zoude

(l) *Tinctura salis tartari.* (m) *Imperatoria, seu magistrantiæ radix.* (n) *Angelica.* (o) *Flores sambuci.*
(p) *Alexipharmacum.* (q) Een zekere sterke drank, die in Ierland gedistilleerd wordt.

de slaagen in de zwarte kleur 'er aan te geven, om welker wille het Aftreksel geacht wordt. Doch alle Geest, die eene bezwangering van de eiken vaten, waarin deeze soorten van vogten gemeenlyk gehouden worden, of van andere saamentrekkende planten, verkreegen heeft, zal dit verschynfel eveneens te voorschyn brengen; en de Fransche Brandewyn zal het, zonder zulken onderstand, ook niet doen. De tytel van dit Aftreksel, drukt deszelfs geneeskundig oogmerk uit. Het vermaarde BLOEDSTEMPEND MIDDEL VAN HELVETIUS (welk gezegd wordt het zelfde te zyn met dat van EATON) verschilt niet anders van 't zelve, dan dat het werkelyker is om saamen te stellen. Zy worden zoo wel tot inwendig gebruik, als om uitwendige bloedingen (r) te stempfen, aangepreezen: derzelve kragten schynen niet zoo zeer van 't yzer, als het scheivogt af te hangen; dewyl de hoeveelheid van het ontbonden metaal ten uiterste gering is. In het bewaaren is het yzer 'er toegeschikt om aftecheiden, en het vogt, om zyne zwarte kleur te verliezen.

TINCTURA SUCCINI.

Aftreksel van Amber.

Neem van

Geel Amber, twee oncen;

Verbeeterden Geest van wyn, twintig oncen.

Laat het agt dagen in heet Zand staan trekken, en kleins het Aftreksel.

Dit is eene zeer fraaije bereiding van Barnsteen; van eenen aangenaamen balsmagtigen smaak, en eenen welriekenden reuk. BOERHAAVE, Hoffmann, en anderen, pryzen dezelve sterk aan in ongesteldheden, die uit eenen slapen staat der vaste deelen, en zwakheid van het Zenuwgestel voortkomen; in bellette maandelyksche ontlastingen, den witten vloed, zaaddruipingen, zinkingpynen, en sommige soorten van vallende ziekten: het

voorschrift om in te neemen is, van tien tot honderd droppels, in kanarie, of anderen ryken wyn.

Dit is buiten twyfel eene kragtige Artseny; hoewel ze nog veel kragtiger zoude zyn, als 'er een gedeelte van den Geest werdt afgenomen, zoo dat het geene hy van den Barnsteen opgenomen heeft, geconcentreerd tot de dikte van een balsm gelaaten wierd: men kan een theelepeltje vol hier van, drie of viermaal daags, met suiker, of in eenig gevoeglyk voerogt inneemen. De afgeditilleerde Geest, die rykelyk met den reuk van Amber bezwangerd is, kan bewaard worden, om een Aftreksel van een nieuw gedeelte van Amber uit te trekken. Een Aftreksel van Amber, in deezen Geest gemaakt, bezit alle de kragt van het saamentremsel, en is blykbaar een van de beste bereidingen van het zelve.

Gemeenlyk heeft men vaste Loogzouten in de bereidinge van dit Aftreksel gebeezygd; doch met geen goed gevolg; want zy bevorderen niet alleen de ontbinding van den Barnsteen niet, maar benadeelen ook de geneezende kragt der bereidinge. Naauwelyks is 'er eenige Zelfstandigheid, waar van men de proef genomen heeft, die eenigen bystand doet aan Geest van wyn, in het ontbinden van dit saamentremsel, uitgenomen het zuur van Vitriool; welk, als het met den zelve tot eenen zoetgemaakten geest op 't naauwste verenigd is, een scheivogt uitmaakt, dat gezegd wordt kragtiger te zyn voor Amber, dan de enkele Geest van wyn. Het COLLEGIE van Edinburg heeft daarom, in de laatste verbetering van hunne Apotheek, dit scheivogt verkoozen, en voorgeschreeven om het Aftreksel te maaken, als volgt:

Neem van

Geel Amber, twee oncen;

Zoetgemaakten Geest van Vitriool, een pint.

Laat het in een Zandbad trekken, met eene zachte hitte, drie dagen lang; en kleins het Aftreksel dan af.

TINC-

(r) *Hamorrhagines.*

TINCTURA SUDORIFICA.

Zweetverwekkend Aftreksel.
Edinb.

Neem van
Virginifchen Slangenwortel, zes drachma's;
Cochenielfe,
Engelfche Saffraan, van elks twee drachma's,
Opium, een scrupel;
Geest van Mindererus (s), een pint.

Laat het drie dagen t'faamen trekken, en doet het Aftreksel dan door een teems.

Dit Saamenmengfel is een kragtig zweetmiddel; dewyl de inmengfels van de sterkste foorte zyn, en het fcheivogt niet alleen die deelen uittrekt, waar in derzelve kragten beftaan, maar ook kragtig medewerkt tot het zelfde oogmerk.

Het Ruffifch Bevergyl, een overtollig inmengfel in voorgaande uitgaven, is nu agtergelaaten: en de Cochenielfe, welke, zoo als men uit de veelheid, te vooren gebruikt, kan opmaaken, een geneeskundig oogmerk fchynt gehad te hebben, is nu tot de helft gebragt; en van dezelve wordt niets meer verwagt, dan dat ze een aangenaame kleur aan het Aftreksel geeft. Een half once van het Aftreksel, bevat vyfagfte greinen van Opium.

TINCTURA SULPHURIS.

Aftreksel van Zwavel.

Neem van
Verbeeterden Geest van Wyn, een pint.
Lever van Zwavel (t), (dat is een mengfel van Zwavel en vast loogzout te faamen gefmolten) vier oncen.

Vryf de Lever van Zwavel tot poeder, terwyl ze heet van 't vuur komt, doet 'er den

Geest by, en laat het vierentwintig uren in eene maatige hitte trekken; giet het Aftreksel dan van den droeffem af.

De trekking kan gemakkelyk in een glazen Ontvanger verricht worden: giet den Geest eerst in het vat, en doet 'er het heete poeder op: fchud het dan onder een; en op dat niet een eenig gedeelte van den Geest, geduurende de trekking uitwaafleme; zoo fteek een glazen buis in den mond des Ontvangers.

Dit Aftreksel heeft een ryke goud kleur, een heeten fpeceryagtigen fmaak, en eenen byzonderen, niet onaangenamen reuk. Dezelfs kragten zyn die van een verwarmend, verdunnend, openend, en zuur verdryvend geneesmiddel. Sommigen hebben het aangepreezen, als eene laafte toevlugt in teeringen en verzwearingen van de longen (v); doch in deeze gevallen doet het weinig dienft, en is fomtyds fchadelyk bevonden. De gifte is van dien tot zellig droppels: het wordt gemakkelykft met kanarie of andere ryke wyne ingenomen.

TINCTURA ANTIMONII:

Aftreksel van Spiesglas.
Lond.

Neem van
Eenig vast loogzout, een pond;
Spiesglas, een half pond;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Maak het spiesglas tot poeder, vermeng het met het zout, en finelt het te faamen, een uur lang, met eene sterke hitte; giet de ftoffe dan uit, maakze tot poeder, doet 'er den geest by, en laat het drie of vier dagen trekken: kleins het Aftreksel daar na af tot gebruik.

Edinb.

Neem van
Spiesglas, in poeder, vier oncen;

Zout

(s) Spiritus Mindereri. (t) Hepar fulpburis. (v) Phibifes & ulcerationes pulmonum.

Zout van wynsteen (x), zes oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Vermeng het spiesglas met het zout van wynsteen, en werp het by weinigjes in een smeltkroes, die in een heet vuur gezet is. Dit mengfel smelt en wordt dun, en moet een half uur in dien staat blyven; waar na het in een droogen en heeten yzeren mortier moet gegooten worden. Maak de stofse dan, terwyl ze heet is, tot poeder, doet ze in een heetgemaakte kolf, en giet den geest daarop. Laat het drie dagen in eene zachte Zandhitte trekken; en giet het Aftekfel dan zagtjes af.

In deeze bewerkingen vereenigt het Loogzout zich met de zwavel van het spiesglas tot eene Lever; welke een Aftekfel aan den Geest mededeelt, dat aan het voorgaande gelyk is. Dit Aftekfel van spiesglas wordt onderfeld insgelyks eenige deelen van het Koningske der delfstoffen te bevatten, en wordt gezegd somtyds braaking verwekt te hebben, als het op eene ledige maag werd ingenomen, zelfs in eene kleine gifte. Het wordt aangepreezen in gifte van tien tot zestig of meer droppels, als een ontluitend middel, als een bevorderaar der pis, en zuiveraar van 't bloed.

TINCTURA ANTIMONII DIAPHORETICI.

Aftekfel van zweetverwekkend Spiesglas.

Neem van

Zweetverwekkend Spiesglas, zestien oncen;
Salpeter, vier ponden;
Door zout van wynsteen gezuiverden Geest (y), drie pinten.

Laat het Spiesglas en de Salpeter tot fyne poeder gemaakt, by een lepel vol te gelyk in eene gloeiend heete smeltkroes geworpen, en een half uur in eene smeltende hitte gehouden worden. Giet de stofse dan in een warmen yzeren mortier, maak ze tot poe-

der terwyl ze heet is, en doet 'er den Geest van wyn aanstonds by. Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftekfel dan af tot gebruik.

Dit Aftekfel wordt tot dezelfde oogmerken, als het voorgaande, en in de zelfde gifte aangepreezen. Het is zeer welriekend van reuk, en aangenaam voor den smaak.

TINCTURA SALIS TARTARI.

Aftekfel van Zout van Wynsteen.

Neem van

Zout van Wynsteen, zes oncen;

Smelt het in een smeltkroes tot dat het eene groenagtige kleur verkrygt; maak het tot poeder terwyl het heet is, en giet 'er aanstonds, in eene sterke langhalzige kolf, zoo veel verbeeterden Geest van wyn op, dat hy drie of vier duimen daar boven staat: laat het eenige dagen, in een redelyk sterke zandhitte trekken, zoo dat 'er een Aftekfel van verkreegen wordt.

Deeze Bereiding is uit onze voorgaande Apotheek genomen. Men heeft doorgaands verwacht, dat het van eene roode kleur zoude zyn; maar (gelyk de *Gecsmmitteerden* wel aanmerken) indien het Zout, noch de Geest eenig olieagtig Aftekfel hebben; zoo zal de Geest, schoon hy eenen heeten prikkelenden smaak van het Loogzout verkrygt, nauwelyks eenigen graad van kleur aanneemen, ten zy door een sprank van een kool, die by toeval in de smeltkroes valt, terwyl het zout tot kalk gebrand wordt. Om deeze reden is dit Aftekfel gemeenelyk op eene nabootfende wyze bereid, door eenig gedeelte van spiesglas by de Zwavel te doen, waar door het al te veel naar het Aftekfel van spiesglas gelykt; evenwel moeten ze beiden naar de laatste overziening behouden worden.

TINC-

(x) *Sal tartari.* (y) *Spiritus vini tartarizatus.*

TINCTURA TOLUTANA.

Aftreksel van Balsam van Tolu.
Edinb.

Neem van
Balsam van Tolu, anderhalf once;
Verbeeterden Geest van wyn, een pint.

Laat het in heet Zand trekken tot dat de Balsam gesmolten is; en kleins het Aftreksel dan af.

Deeze ontbinding van den Balsam van Tolu bezit alle de kragten van den balsam zelven. Zy kan inwendig ingenomen worden met de verschillende oogmerken, waar toe deeze kostelyke balsam geschikt is, tot de hoeveelheid van een theelepeltje vol of twee, in eenig gevoeglyk voervogt. Met eenvoudige fyroop van suiker vermengd, maakt ze eene fraaije balsmagtige fyroop.

TINCTURA VALERIANÆ SIMPLEX.

Enkel Aftreksel van Valeriaan wortel.
Lond.

Neem van
Wilden Valeriaan wortel (z), vier oncen.
Vluggen Speceryagtigen Geest, twee pinten.

Laat het, zonder hitte, in een digt geslooten vat trekken, en kleins het Aftreksel daar na af.

De vlugge Geest is hier een uitsteekend scheivogt, en hy bevordert te gelyk de kragten van den Valeriaan wortel grootelyks; welke in sommige gevallen eenen bystand van deezen aart noodig heeft. De gifte kan een theelepeltje vol of twee zyn.

TINCTURA VALERIANÆ VOLATILIS.

(z) *Valeriana sylvestris radix.* (a) *Veratri sive Hellebori albi radix.*

Vlug Aftreksel van Valeriaan wortel.
Lond.

Neem van
Wilden Valeriaan wortel, vier oncen;
Vluggen Speceryagtigen Geest, twee pinten.

Laat het, zonder hitte, in een digt geslooten vat, trekken; en kleins het Aftreksel daar na af.

De vlugge Geest is hier een uitsteekend Scheivogt, en bevordert te gelyk de kragten van den Valeriaan wortel, die in sommige gevallen een hulpmiddel van deezen aart noodig heeft, heel zeer. De gifte kan een theelepeltje vol of twee zyn.

TINCTURA VERATRI.

Aftreksel van witten Nieskruid wortel (a).
Lond.

Neem van
Witten Nieskruid wortel, agt oncen;
Proefgeest, twee pinten.

Laat het t'saamen trekken, en kleins het Aftreksel door papier.

Dit Aftreksel wordt somtyds gebruikt om buikzuiverende middelen aan te zetten, enz. en is een braakmiddel in beroerdheden en ziekten van onzinnigheid. Het kan ook zoobestierd worden, dat het een kragtig veranderend en ontsluitend middel worde, in gevallen daar zagter geneesmiddelen weinig uitwerking hebben. Doch men moet groote zorgvuldigheid aanwenden in deszelfs gebruik: de gifte moet eerst maar weinige droppels zyn; als ze groot is, wordt het geweldig braaking verwekkend of buikzuiverend.

BALSAMUM GUAJACINUM.

Bal-

*Balfem van Guajacum Gom.
Lond.*

Neem van
Guajacum Gom, een pond;
Balfem van Peru, drie drachma's;
Verbeeterden Geest van wyn, twee en een
half pint.

Laat het trekken tot dat de Gom ontbonden
is, en kleins den Balfem dan af.

ELIXIR GUAJACINUM.

*Elixir van Guajacum Gom.
Edinb.*

Neem van
Guajacum Gom, in poeder, twee oncen;
Balfem van Peru, twee drachma's;
Wezendlyke Olie van Saffras, een drach-
ma;
Vluggen olieagtigen Geest, een pint.

Trek de Guajacum Gom en den Balfem in
den vluggen Geest zes dagen lang, in een
digt beslooten fles, welke nu en dan moet
geschud worden; kleins het Aftrekfel daar-
na af en doet 'er de wezendlyke Olie by.

Beide deeze bereidingen zyn Artsenynen van
grootte kragt, en kunnen aan meenige goede
oogmerken beantwoorden. Want zy verwar-
men en versterken het gestel, en bevorderen
de ongevoelige doorstraaling. Twintig of
dertig droppels kunnen 'er twee, of drie, of
meermaal daags van ingenomen worden, in
een gevoeglyk voervogt, in zinkingagtige on-
gemakken, lelykheden van de huid enz. by-
zonderlyk als de Lyder van eene koude sly-
mige gesteldheid is, en de vaste deelen zwak
en verflapt. In heete galagtige gestellen, en
gespannenheid, of styfheid der vaten, zyn
ze, gelyk andere prikkelende Geneesmidde-
len, ongevoeglyk.

BALSAMUM COMMENDATORIS.

(b) Benzoinum. (c) Angelica radix. (d) Hypericum.

*Baume de Commandeur.**Aanpryzers Balfem.*

Neem van
Gedroogden Peruviaanschen Balfem, een
once;
Storax, in de traan, twee oncen;
Benjuin (b), drie oncen;
Socotorynsche Aloë,
Myrrhe,
Olibanum,
Engel wortels (c),
Bloemen van St. Jans kruid (d), van elks
een half once;
Geest van wyn, twee pond en agt oncen
by gewigt.

Laat het t'saamen, geduurende de hondsda-
gen, in de zon staan trekken, in een digt
toegestopt glazen vat; en kleins den Balfem
daar na door een linnen doek.

Deeze Balfem is, met weinig verandering,
in sommige buitenlandse Apotheeken inge-
voegd, en ook, als een geheim, in sommige
byzondere handen gehouden, onder de tytels
van *Balsamum Persicum*, *Balfem van Bern*,
Wade's Balfem, *Munniken Balfem*, *Jesuiten
droppels*, enz. De bovenstaande gedaante
is genomen uit het oorspronkelyk Voorschrift,
door *Pomet* gemeen gemaakt (*Histoire des Dro-
gues. Edit. 2. Tom. II. p. 56.*)

Het is zeer aangepreezen, uitwendig, om
zweeren en wonden te zuiveren en te genee-
zen; om koude gezwollen te verdryven,
jichtagtige, zinkingagtige, en andere oude
pynen en snerten te verzagten; gelyk ook in-
wendig, om de maag en darmen te verwar-
men en te versterken, winden te verdryven,
en koliek pynen te verligten. Uitwendig
wordt het met eene veer koud op het deel ge-
streeken; inwendig worden weinige droppels
teffens ingenomen, in wyn of eenig ander ge-
voeglyk voervogt.

BALSAMUM TRAUMATICUM.

Wort.

Wonder- of Wond-Balfem.
Lond.

Neem van

- Benzoin, drie oncen;
- Storax, gekleinsd, twee oncen;
- Balfem van Tolu, een once;
- Socotorynfche Aloë, een half once;
- Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat het trekken, dat de gommen zoo ras als mogelyk is gefmolten zyn; en kleins den Balfem dan af tot gebruik.

Dit is eene fraaije verbeetering van het voorgaande faamenmengfel, veel eenvoudiger, en nogthans niet minder in kragt. De Balfem van Tolu kan den droogen Peruviaanfchen Balfem, eene drogery, die men hier te lande weinig vindt, rykelyk vergoeden; de Olibanum, myrrhe, en Angelika wortels, hier nagelaaten, waren zekerlyk overtollig in een Geneesmiddel, dat zoo veele sterker inmengfels bevat; en de bloemen van St. Jans Kruid zyn 'er met zoo veel recht uitgedaan, als zy enkel uit vooroordeel of bygeloovigheid werden aangepreezen.

Edinb.

Neem van

- Benzoin, tot poeder gemaakt, drie oncen;
- Balfem van Peru, twee oncen;
- Leverkleurige Aloë (e), in poeder, een half once;
- Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat het, in heet Zand, drie dagen trekken; en kleins dan den Balfem af.

Dit is eene verdere verkorting van de *Baume de Commandeur*, zonder eenige benadeeling van den zelve, als een Geneesmiddel, althans met opzigt tot de oogmerken, tot welken de tytel toont, dat hy eigentlyk gefchikt is. De Socotorynfche Aloë is hier met oordeel verwiffeld met de leverkleurige, welke

(e) *Aloë hepatica.*
III. DEEL.

door de ervaarenheid blykt de dienftigfte te zyn voor uitwendig gebruik.

ELIXIR ALOES.

Elixir van Aloë.
Lond.

Neem van

- Aftreksel van myrrhe, twee pinten;
- Socotorynfche Aloë,
- Saffraan, van elks drie oncen;

Laat het t'faamen trekken, en kleins het Elixir af.

ELIXIR PROPRIETATIS.

Edinb.

Neem van

- Myrrhe, in poeder, twee oncen;
- Socotorynfche Aloë, anderhalf once;
- Engelfche Saffraan, een once;
- Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat de myrrhe met den Geest, vier dagen lang, in een zandbad trekken; doet 'er dan de Aloë, in poeder, en de Saffraan by; vervolg de trekking nog twee daagen langer, laat den droeflem bezinken, en giet het helder Elixir af.

Dit is het *Elixir proprietatis* van PARACELSUS, ten aanzien van de manier van bereiden verbeeterd. De myrrhe, saffraan, en aloë waren gemeenlyk voorgefchreeven, om te gelyk met den Geest te laten trekken; maar op die wyze werdt het fcheivogt haaff met de laafte beladen, zoo dat hy naauwelyks iets van de myrrhe opnam; terwyl een Aftreksel, eerst van de myrrhe getrokken, gereedelyk een groote hoeveelheid van de anderen ontbindt. Het Loogzout, in deeze bereidingen gemeenlyk geordonneerd, met oogmerk om de ontbinding van de myrrhe te bevorderen, is, gelyk we reeds hebben aangemerkt,

merkt, overtollig; en daarom nu ook overge-
slagen.

Deeze Artseny wordt grootelyks aan-
geprezen, en niet zonder reden, als een verwar-
mend prikkelend en openend middel. Het
versterkt de maag en andere ingewanden, zu-
vert de eerste wegen van taai slym, en bevoe-
dert de natuurlyke afscheidingen in 't algemeen.
Deszelfs aanhoudend gebruik heeft menigmaal
goeden dienst gedaan in gevallen van kwade
gesteldheid en de Geelzugt (f), in verstop-
heden van de Baarmoeder, en andere voortge-
lyke ongesteldheden; byzonderlyk in koude,
bleeke, slymige gestellen: wanneer de Lyder
van eene heete galagtige en sleurige gesteld-
heid is, komt dit geneesmiddel zoo wel niet
te pas, en is somtyds nadeelig. De gifte mag
weezen van twintig droppels tot een theelep-
tje vol of meer, twee of driemaal daags, naar
het oogmerk, dat men 'er mede bedoelt.

ELIXIR PROPRIETATIS VITRIOLI- CUM.

Edinb.

Neem van
Myrrhe, in poeder, twee oncen;
Socotorynsche Aloë, in poeder, een once;
Engelsche Saffraan, een half once;
Zoetgemaakten Geest van vitriool, ander-
half pint.

Laat het zes dagen lang in een zandbad trek-
ken; en den droeffem dan hebbende laten
bezinken, giet het klaare Elixir af.

Hier is de zoetgemaakte Geest van Vitriool
met veel oordeel genomen in plaats van den
Geest van Zwavel, die in andere Kruidmeng-
kundige Boeken voorgeschreeven is, om by
de voorgaande bereiding te doen; want dat
sterke zuur ploft een groot gedeelte neder van
't geene het vogt te vooren van de andere in-
mengfels hadt opgenomen; daar in tegendeel,
wanneer het zuur vooraf met den wynagtigen
Geest vereenigd is, en daar door zoetge-

maakt, gelyk hy genoemd wordt, zulks des-
zelfs ontbindende kragt niet verhindert. Dit
Elixer bezit de algemeene kragten van het
voorgaande, en wordt, in de kragt van 't
scheivogt, beter geacht, in heete gesteldhe-
den, en zwakheid van de maag. Zie *Elixir
Vitrioli*, op de volgende bladz.

ELIXIR PAREGORICUM.

Pynstillend Elixir.

Lond.

Neem van
Bloem van Benzoin;
Gekleinsden Opium, van elks een drach-
ma,
Kamfer, twee scrupels;
Wezendlyke Olie van anyszaad, een half
drachma;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Trek en kleins het.

Dit Elixir is genomen uit *Le Mort* met ag-
terlaating van drie onnoodige innengfels, als
honich, zoethout, en Loogzout. Oorspron-
kelyk werd het voorgeschreeven onder den
tytel van *ELIXIR VOOR AMBORSTIGHEID (g)*,
welken het niet kwaalyk verdient. Het brengt
veel toe om de kitteling, die geduurigen hoest
veroorzaakt, te verzagten; en, het wordt
onderfeld, te gelyk de borst te openen, en
ruimer vryheid van ademhaaling te bezorgen:
de Opium geeft (gelyk het zelf ook doet)
voor een tyd verligting van de toevallen; ter-
wyl de andere innengfels 'er toe geschikt zyn,
om de oorzaak wech te neemen, en derzelver
wederkeering te beletten. Het wordt aan kin-
deren ingegeven tegen den Kinkhoest enz.
van vyf tot twintig droppels; en aan volwasse-
nen, van twintig tot honderd. Een half on-
ce by maate behelst omtrent een grein Opium.

ELIXIR PECTORALE.

Borst Elixir.

Edinb.

Neem

(f.) *Casus cachectici & icterici.* (g) *ELIXIR ASTHMATICUM.*

Neem van

Balfem van Tolu, twee oncen;
Balfem van Peru, een once;
Bloem van Benzoin,
Engelfche Saffraan, van elks een half once;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat het drie dagen in heet Zand trekken, en kleins het Elixir dan af.

Dit balsmagtig Elixir wordt tot de hoeveelheid van een theelepeltje vol, twee of drie-maal daags, ingegeven, als een borstontlastend en afvaagend middel (b), in hoesten en verzweeringen van de borst. De Balfem van Peru is een-nieuw innengfel, in de tegenwoordige Uitgave ingevoerd; en de bloem van Benzoin is in de plaats van Benzoin in zelfstandigheid gesteld.

ELIXIR VITRIOLI ACIDUM.

*Zuure Elixir van Vitriool.
Lond.*

Neem van het

Speceryagtig Aftreksel, een pint;
Sterken Geest (olie genoemd) van Vitriool, vier oncen.

Meng het t'saamen, en kleins het Elixir, na dat de droefflem bezonken is, door papier.

Deeze Bereiding werdt oorspronkelyk van *Mynsicht* overgenomen, en is gemeenlyk door zynen naam onderscheiden geworden. Zy wordt hier bereid op eene wyze, die eenigzins verschilt van die des Uitvinders en van andere Boeken der Kruidmengkunst; dewyl de Olie van Vitriool en Geest van wyn daar eerst met elkanderen vermengd worden, en dan op de speceryen getrokken.

Mynsichts Elixir van Vitriool, is in onze voorige Apotheek voorgeschreeven geweest als volgt:

(b) *Expectorans & detergens*, (i) *Calamus aromaticus*. (k) *Mentha piperitidis folia*.

Vv 2

Neem van

Kaneel,
Gember,
Kruidnagelen, van elks drie drachma's;
Kalmus (i), een once;
Galanga, anderhalf once;
Salie,
Munte, van elks een half once;
Cubeben,
Nootmuschaten, van elks twee drachma's;
Hout van Aloë,
Citroen schillen, van elks een drachma,

Maak deeze innengfels tot een poeder, en doet 'er by van

Kandy suiker, drie oncen;
Geest van wyn, anderhalf pint.
Olie van Vitriool, een pint.

Laat het saamen trekken twintig dagen lang, en kleins het Aftreksel dan af tot gebruik.

In de nieuwe Uitgave van de *Edinburgsche Apotheek*, wordt het *Elixir Vitrioli* dus voorgeschreeven te bereiden.

Neem van

Kaneel, anderhalf once;
Gember, een once;
Pepermunte, de gedroogde bladeren (k), een half once;
Olie van Vitriool, zes oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat de Olie van Vitriool by weinigjes in den Geest van wyn druipen, en laat het t'saamen in een Zandbad trekken, drie dagen lang, in eene zeer zagte hitte: doet 'er dan de andere innengfels by; vervolg de trekking in dezelfde zagte hitte nog drie dagen; en kleins het Aftreksel daar na met een glazen trechter af.

Het oogmerk deezer bewerking is, een Aftreksel van speceryagtige planten met Geest van

van wyn te verkrygen, vereenigd met een groot gedeelte van het zuur van Vitriool. Wanneer het Aftreksel eerst met Geest van wyn getrokken is, en het Zuur daar na 'er wordt bygedaan, gelyk in 't eerste van de bovenstaande Voorschriften; zoo zal het zuur een groot gedeelte van 't geene de Geest te vooren hadt opgenomen, nederploffen: en aan de andere zyde; wanneer het zuur, onmiddelyk voor de uitrekking, met den Geest vermengd is, als in de tweede bewerkinge; zoo belet zulks de ontbinding van al 't geene zoude zyn neergeploft geweest door de voorige behandeling: door het zuur en den Geest van wyn vooraf te vereenigen door trekking, als in de laatste bewerking, wordt dit ongemak een weinig verminderd.

Alle deeze Saamenmengfels zyn kragtige Artsenynen in zwakheid en verflapping van de maag, en verval van gesteldheid, byzonderlyk in zulken, die voortkomen uit ongeregeldheden, die verzelde gaan met slauwe koortsagtige toevallen; of die op de stuiting van afgaande koortsen volgen. Zy hebben menigmaal plaats gevonden, na dat de biters en speceryen op zich zelve geene uitwerking hadden: en inderdaad hangt een groot gedeelte van derzelver kragt van het zuur van Vitriool af; welk, alleen met water verdund, in deeze gevallen, als de maag het zuur kon verdragen, gelukkige uitwerkingen heeft voortgebracht.

FULLER verhaalt (in zyne *Medicina gymnastica*) dat hy hersteld werd door *Mynsichs Elixir* van een uiterst verval van gesteldheid en geduurige neiging tot braaken. Zy kunnen allen van tien tot dertig of veertig droppels, of meer worden ingegeven, naar de hoeveelheid van 't zuur, twee of driemaal daags, wanneer de maag het ledigt is.

ELIXIR VITRIOLI DULCE.

Zoet Elixir van Vitriool.
Lond.

Neem van het
Speceryagtig Aftreksel, een pint.

(1) *Pharmacopœia reformata.*

Zoetgemaakten Geest van Vitriool, agt oncen by gewigt.

Meng het t'faamen.

Dit is ingericht voor Menschen, welker maag te zwak is, om het voorgaande zuure Elixir te kunnen verdragen; voor den sijnak is het aangenaam speceryagtig, zonder eenige merkelyke zuurheid. De zoetgemaakte Geest van Vitriool, hier voorgeschreeven, veroorzaakt weinig of geene nederplofing, als hy by het Aftreksel gedaan wordt.

Het COLLEGIE van *Edinburgh* gebruikte in zyne laatste voorgaande Apotheek, zoetgemaakten Geest van Vitriool tot het scheidvogt. De saamenstelling nu was, als volgt:

Neem van

Zoetgemaakten Geest van Vitriool, twee pond;

Wezendlyke Olie van Munte, een half once;

Van Limoenfchillen,

Van Nootmuschaaten, van elks twee drachma's.

Laat de Oliën langzaamerhand in den Geest druipen, en meng alles wel te saamen.

Dit Elixir wordt bevonden, als de wezendlyke Oliën goed zyn, en de zoetgemaakte Geest zoo gemaakt, als hy wezen moet (het welk zoo niet zynde, zal hy de Oliën niet ontbinden) een zeer fraai en aangenaam maagmiddel te zyn, gelyk aan 't voorgaande zoet Elixir: van elk derzelven kan men een theelepeltje vol twee of driemaal daags inneemen.

Een Geneesmiddel van deezen aart was voor deezen in groote achtung, onder den tytel van VIGANI'S VLUG ELIXIR VAN VITRIOL; waar van de saamenstelling eerst werd gemeen gemaakt in de verbeterde Apotheek (1). Het wordt bereid door een weinig vluggen Geest van Vitriool op een weinig wel gedroogde bladeren van munte te laten trekken, tot dat het vogt een fraaije groene kleur verkreegen heeft.

heeft. Indien de Geest, gelyk hy dikwyls doet, al te veel van 't zuur deelagtig is, zal deeze kleur niet wel slaagen: in zulk geval moet hy met een weinig vast loozout verbeterd worden, gelyk hier na in het VIII. Hoofdd. 5. Afd. wordt voorgeschreeven. De Munte wordt gemaklyklyk, in een fyn linnen doekje, in den Geest gehangen: hier door wordt de noodzaakelykheid van het kleinzen voorgelaten, gedurende welke, de vlugste deelen zouden vervliegen.

ELIXIR MYRRHÆ COMPOSITUM.

*Saamengesteld Elixir van Myrrhe.
Lond.*

Neem van

Uittreksel van Zevenboom (m), een once;
Aftreksel van Bevergyl (n), een pint;
Aftreksel van Myrrhæ (o), een half pint.

Laat het t'saamen trekken, en kleins het Elixir dan af.

Deeze Bereiding is verbeterd door eene andere, die in eenige voorige Apotheeken beschreeven is, onder den naam van ELIXIR VOOR DE BAARMOEDER (q). Het is een Geneesmiddel van groot belang in opstoppingen van de Baarmoeder (q), en in Miltziekten (r); hoewel 'er mogelyk middelen kunnen uitgedacht worden, om de krachten van Zevenboom met sterker uitwerking by een Aftreksel van Myrrhe en Bevergyl te voegen. Het kan van vyf tot twintig of dertig droppels, of meer worden ingegeven, in poleywater, of eenig ander gevoeglyk scheivogr.

ELIXIR SACRUM!

*Heilig Elixir.
Edinb.*

Neem van

Rhabarber, klein gesneden, tien drachma's;

(m) *Extractum Sabinae.* (n) *Tinctura Castorei.* (o) *Tinctura Myrrhe.* (p) *ELIXIR UTERINUM.* (q) *Obstruções uterinae.* (r) *Casus hypochondriaci.*

V v 3.

Socotorynsche Aloë, in poeder, zes drachma's;

Zaad van kleine Cardamom, een half once;
Franschen Brandewyn, twee pinten.

Laat het twee dagen trekken, en kleins het Elixir dan af.

SPIRITUS VINOSUS CAMPHORATUS.

*Gekamferde Geest van Wyn.
Lond. en Edinb.*

Neem van

Kamfer, twee oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Meng het te saamen, op dat de Kamfer mogefinelten.

Deeze ontbinding van Kamfer wordt voornaamelyk tot uitwendig gebruik gebeezygd, tegen zinkingpynen, verdoovingen uit beroerdheid ontstaan, ontsteekingen, om gezwellen te verdryven, versterkingen voor te koomen, of derzelve voortgang te stuiten. Om inwendig in te geeven is het al te scherp, zelfs wanneer het verlengd is, ook gelukt de verlenging niet wel; want als 'er wateragtige vogten bygemengd worden, scheidt de Kamfer allengs af, en loopt tot kleine brokjes saamen.

Hoffman, Rothen en anderen maaken gewag van een gekamferden Geest, die aan dit ongemak niet onderworpen is. Hy wordt bereid door de Kamfer met iets meer dan een gelyk gewigt van vast loozout te vryven, en 'er dan eene gevoeglyke hoeveelheid van proefgeest bytedoen, en door distilleeringe de helft 'er af te trekken.

Deeze Geest werdt aan het COLLEGIE VOORGESTELD, om by de laatste overziening in de Apotheek aan te neemen, onder den tytel van SPIRITUS CAMPHORÆ TARTARIZATUS. Doch op de proef beantwoordde hy niet aan de verwagtinge: want een gedeelte van de Kamfer,

ge-

gelyk de *Gecommitteerden* aanmerken, reift met den Geest in de distilleeringe op, hoewel maar een geringe hoeveelheid; waar van daan het komt, dat hy met een groot gedeelte water vermengd zynde, het zelve niet merkelyk troebel maakt; maar in eene behoorlyke hoeveelheid maakt hy dezelfde vertooning, als de gemeener gekamferde Geest: het blykt derhalve niet, dat Geest, van Kamfer gedistilleerd, met of zonder het loogzout, in dit opzigt eenigzins verschilt.

De gevoeglykste wyze, om Kamfer met wateragige vogten te vereenigen, tot inwendig gebruik, icht te wezen door middel van amandelen, of van slymen; met deezen gestampt wordende, vermengt ze zich gereedelyk met water tot de gedaante van eene amandelmelk, terwyl derzelve prikkelende kragt tegelyk grootelyks verzwakt wordt. Ook kan ze in de gedaante van een olieagtig drankje worden ingegeven; want uitgeperfte Oliën ontbinden ze geheel en al.

TINCTURA BENZOINI.

Aftreksel van Benzoin.

Neem van
Benzoin, vier oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, een pint.

Laat het drie of vier dagen in heet zand t'saamen trekken, en giet het Aftreksel dan zagtyes af.

Dit Aftreksel staat aangepreezen in Ambrosigheid (s), en aadere Longkwaalen, in giften van twintig tot zestig, of zeventig dropfels. Nogthans heeft men het voornaamelyk uitwendig gebruikt, als een blanketsel, om de huid helder en glad te maaken: tot deeze oogmerken wordt het met een groot gedeelte water vermengd, wanneer het een wit vogt uitlevert, dat MAAGDEMELK (t), genoemd wordt. Als men dit eenigen tyd laat staan,

zal de Benzoin nederploffen, in de gedaante van een wit fyn poeder (v), (van een zeer behaaglyken reuk, en niet onaangenaamen smaak), welk in de *Brandenburgsche Apotheek* beeter gehouden wordt, dan de bloem van Benzoin, om dat het vry is van den brandigen geur, die met deeze doorgaands verzeld is: nogthans is het van eene andere natuur, dan de bloem, dewyl het niet anders is, dan de Benzoin in haare geheele zelfstandigheid; daar de bloem een byzonder deel 'er van is, niet harsagtig, als het overige van den klomp; maar veel eer, gelyk we hier na zullen zien, van de zoutagige soorte.

De nederploffing wordt voorgeschreeven met roozewater te moeten geschieden.

GUTTÆ VITÆ.

Levens Droppels.

Neem van
Opium, vier oncen;
Saffraan, een once;
Virginiſchen Slangenwortel,
Cochenielje, van elks een half once;
Nootmuschaaten,
Maagwortel (x), van elks twee oncen;
Kamfer, een once;
Aftreksel van Zweetverwekkend Spiesglas
(y), een pint;
Water, twee pinten.

Laat den Opium met het water in eene broeiende hitte trekken, tot dat 'er zoo veel van ontbonden is, als mogelyk is, en doet de ontbinding door een teems. Laat de andere innengfels drie of vier dagen in het Aftreksel van Spiesglas trekken. Meng beide de vogten t'saamen, laat ze nog twee dagen in de trekking staan, en als de droeffem bezonken is, giet het klare dan af tot gebruik.

Dit Geneesmiddel is aangepreezen geweest,

(s) *Asthmata.* (t) *Lac virginis.* (v) *Magisterium,* by de Scheikundigen dus genoemd. (x) *Zedoaria.*
(y) *Tinctura antimonii diaphoretici,*

weeft, als beeter dan de gemeene bereidingen van Opium, en als minder gefchikt, om eene walging in de maag agter te laaten: de gifte is van tien tot veertig of vyftig droppels.

TINCTURA seu ESSENTIA AMBRÆ.

*Aftrekfel of het wezen van Ambergrys.
Paris.*

Neem van

Ambergrys, een drachma;
Getartarizeerden Geest van wyn,
Geest van Roozen, dat is hooglyk verbeterden Geest van wyn, van gedroogde Damastroozen getrokken, van elks anderhalf once.

Laat het in een Waterbad trekken.

De Ambergrys wordt hier, als ze zuiver is, geheel en al ontbonden tot een roodagtig vogt, mits dat de hitte genoegzaam zy om den Geest te doen koken, of althans zagties te doen koken: want met eene mindere hitte, of als de Geest niet hooglyk verbeterd is, zal de ontbinding niet gelukken: dit Aftrekfel is een groot hartversterkend middel (z): men kan 'er agt of tien droppels van met suiker inneemen.

TINCTURA seu ESSENTIA REGIA.

*Koninglyk Aftrekfel of Wezendlykheid.
Paris.*

Neem van

Ambergrys, twee scrupels;
Muskus, een scrupel;
Civet, tien greinen;
Kaneel Olie, zes droppels;
Olie van Roozenhout (a), vier droppels;
Zout van wynsteen (b), een half drachma;
Verbeeterden Geest van wyn,
Geest van Roozen,

Geest van Oranjbloemen, van elks anderhalf once.

Vryf het zout van wynsteen met de Ambergrys, de Muskus, Civet en de wezendlyke Oliën, tot dat ze geheel en al onder een gemengd zyn; doet 'er dan den Geest by, en laat het eenige dagen t'saamen trekken, het vat dikwyls omschuddende; laat het vogt daar na bezinken en giet het klaare van den droefflem af.

Dit Aftrekfel is een zeer verheven reukwerk; en het kan van die geenen, die zelfstandigheden van deezen rang kunnen verdragen, gelyk het voorgaande, als een hartversterkend middel worden ingenomen. Weinige droppelen 'er van geeven eenen lelyken geur aan eene groote hoeveelheid van andere vogten. De Ambergrys ontbindt hier met minder hitte, dan in de voorgaande bereidinge; dewyl de wezendlyke Oliën derzelver ontbinding bevorderen.

TINCTURA ODONTALGICA MYSICHTL.

*Mynsichts Aftrekfel voor de Tandpyn.
Straatsburg.*

Neem van

Guajacum hout, twee oncen;
Sassafras,
Sartaparilla, van elks een once;
Speekfel-wortel (c),
Aluin,
Berg-krystal (d), van elks een half once;
Luiskruid (e) zaad,
Bilzenkruid zaad (f), van elks twee drachma's,
Opium,
Kruidnagelen, van elks anderhalf once;
Wilde Thym (g),
Wilde Marjolein (h),
Saffraan, van elks een drachma;
Verbeeterden Geest van wyn,
Azyn, van elks anderhalf pint.

Maak

(z) Cordiale. (a) Oleum Rhodii. (b) Sol tartari. (c) Pyresbri radice. (d) Sal prinella. (e) Scavidisgrise semen. (f) Hyoscyami semen. (g) Serpyllum. (h) Origani folia.

Maak de drooge inmengfels tot poeder, en trek een Aftreksel uit dezelve met den Geest en den Azyn onder een gemengd.

„ Van dit Aftreksel moet men een weinig
 „ warm in den mond neemen, en zulks, in-
 „ dien 't nodig is, herhaalen. Het zelve zal
 „ de geweldigte tandpyn kragtig verligten;
 „ dewyl het den toevloed van vogten belet,
 „ en die reeds op de deelen gezonken zyn
 „ verwonderlyk uittrekt: in 't eerst schynt de
 „ pyn 'er door te vermeederen, maar kort
 „ daarna vermindert ze en gaat over.” Het
 „ bovenstaande Samenmengfel en dit bericht van
 „ deszelfs kragten zyn uit de *Straatsburgsche*
Apotheek ontleend.

ESSENTIA ALEXIPHARMACA STAHLII.

Stabs veranderende Wezendlykheid.
Straatsburg.

Neem van de wortels van
 Meesterwortel (i),
 Karlyn distel (k),
 Engel wortel (l),
 Witte Pimpernel (m), van elks een half
 once;
 Zwaluw-wortel (n),
 Alants wortel (o),
 Effenkruid (p),
 Tegengift wortel (q),
 Wilden Valeriaan (r), van elks een once.

Trek een fyne Geest, of Aftreksel uit deeze inmengfels, met eene genoegzaame hoeveelheid van hooglyk verbeeterden Geest van wyn.

Dit Aftreksel, door zynen eersten Uitvinder geheim gehouden, en eerst door *Juncker* gemeen gemaakt, wordt by veele Hoogduit-sche Geneesheeren hooglyk geacht, als een veranderend, en zweetverwekkend middel,

(i) *Imperatoria radix.* (k) *Carlina radix.* (l) *Angelica radix.* (m) *Pimpinella alba, sive Anagallidis folia.* (n) *Vincetoxici Asclepiadis, seu Hirculinaria radix.* (o) *Enula campana radix.* (p) *Fraxinellæ seu Nicotiani aibi radix.* (q) *Conrayerva.* (r) *Valeriana sylvestris radix.* (s) *Essentia lignorum concentrata.*

om lymige vogten te verdunnen, en zagtelyk de pis te bevorderen; beiden in ligte koortsen, byzonderlyk in puistige, als de uitslag gestuit is, en in sleepende Ziekten: de gifte is twintig of dertig droppels of meer. Het is ongetwyfeld een kragtig middel; hoewel sommigen van deszelfs inmengfels zonder benadeeling van zyne kragt zouden kunnen befnocid worden.

ESSENTIA LIGNORUM.

Wezendlykheid van Houten.
Straatsburg.

Neem van
 Sassafras, twee oncen;
 Guajacum, drie oncen;
 China Wortel,
 Sarsaparilla,
 Rood Sandelhout,
 Geel Sandelhout, van elks een once;
 Geest van wyn, zoo veel als noodig is om de bovenstaande inmengfels twee duimen onder te zetten.

Laat het agt dagen trekken en kleins den Geest dan af.

Deeze Wezendlykheid, of dit Aftreksel, wordt in venus- en zinkingagtige Ziekten, en in onzuiverheden van de vogten in 't algemeen, ingegeven van een scrupel tot een drachma, of meer. Door de helft van den Geest zagtjes 'er af te trekken, wordt het overblyvende naar evenredigheid zoo veel sterker, en wordt dan genoemd verdikte Geest van hout (s).

BALSAMUM VITÆ.

Levens Balsam.
Brandenburg.

Neem

Neem van

Wezendlyke Olie van Lavendel (t),
 Nootmuschaaten,
 Kruidnagelen,
 Roozenhout (v),
 Wilde Thym (x), van elks
 een half drachma;
 Kaneel,
 Limoen schillen,
 Bergamotte (y), van elks
 twee scrupels;
 Balsam van Peru, een drachma;
 Hooglyk verbeterden Geest van Lavendel,
 vyftien oncen.

Ontbind eerst den Balsam in den Geest, doet
 'er dan de Oliën by, en laat het dan trekken
 tot dat alles gesmolten is.

Deeze welriekende Balsam is eene verbeete-
 ring van eenen, die door *Hoffman* beschreeven
 is, in zyne Noten op *Poterius*, en is waar-
 schynelyk dezelve of byna dezelve met den
 Balsam, die daar na zoo zeer vermaard ge-
 worden is in de praktyk van dien Schryver;
 inwendig in slaauwten, kwyningen, zwakhe-
 den van het zenuwgestel, kolieken enz. om
 van tien tot twintig, of dertig droppels in te
 geeven; en uitwendig, in de neusgaten, of
 aan de slaapen van 't hoofd gedaan, enz. in
 duizeligheid (z), slaapziekte (a), en andere
 voortgelyke ongesteldheden. Dit is zeker, uit
Hoffmans eigene schriften, dat zyn Balsam uit
 welriekende Oliën, in verbeterden Geest van
 wyn ontbonden, was saamengesteld.

VII. AFDEELING.

Oliën door Trekkinge en Afkookinge.

UITGEPERSTE OLIËN trekken de harsagti-
 ge en olieagtige deelen uit de plantgewassen;
 maar werken niet op, noch verëenigen zich
 met, de gomagtige en slymagtige: hier van
 daan is het, dat de Olie uit slymen (b), van
 de winkels niets van het slym, waar mede der-
 zelve inmengfels vervuld zyn, bevatten. Dee-
 ze Oliën kunnen door stoffen van plantgewas-
 sen met byna alle kleuren geverfd worden; de
 bladeren van de meeste planten deelen eene
 groene; geele bloemen, eene slaauwe goud-
 kleur; sommige roode bloemen, eene licht roo-
 de; Offetongen wortel (c), eene schoone en
 donker roode kleur mede.

Om de Oliën der winkels uit de bladeren
 der planten te maaken, is veel oplettendheid
 noodig; op dat men aan dezelve die schoone
 groene kleur geeve, die in dezelve verwacht
 wordt. Wanneer men het kookken van het
 kruid in de Olie niet zoo lang vervolgt, tot

dat al het wateragtig vogt uitgewaassend is
 (het teken daar van is, dat de kruiden om-
 krullen); zoo zal de Olie eene vuile geelagti-
 ge kleur hebben; en wanneer men 'er langer
 mede aanhoudt; wordt ze zwart, en krygt
 eenen brandigen reuk.

De beste wyze om deeze bewerking uit te
 voeren schynt te weezen, dat men de Olie
 afkleinst, als ze genoeg met de kragten der
 plante bezwangerd is, en ze daarna, in een
 schoon vat, over een zagt vuur laat staan, tot
 dat het, door menigvuldige beproevingen op
 een witten tegel, blykt, dat ze de vereischte
 donkere groene kleur verkreegen heeft.

OLEUM CHAMÆMELLI.

Olie van Kamillen.
Edinb.

Neem

(t) *Oleum essentielle Abrotani femina.* (v) *Lignum Rbobian.* (x) *Serpyllum.* (y) Een zeker reukwerk,
 (z) *Vertigo.* (a) *Letbargia.* (b) *Oleum e mucilaginisibus.* (c) *Anchusa radix.*

III. DEEL,

X x

Neem van
Kamillen, met de bloemen, versch versaa-
meld en gekneusd, een pond;
Olyf Olie, drie pinten.

Kook het zagtjes tot dat het kruid byna ge-
kruld is; kleins en pers de Olie dan uit.

De Olien van andere kruiden worden op de-
zelfde wyze gemaakt.

OLEUM HYPERICI.

Olie van St. Janskruid.
Lond.

Neem van
De bloemen van St. Janskruid, volkomen
open, versch vergaderd, en van de
knoppen naauwkeurig ontdaan, vier on-
cen;
Olyf Olie, twee pinten.

Giet de Olie op de bloemen, en laat ze faa-
men staan trekken, tot dat de Olie genoeg
gekleurd is.

OLEUM à MUCILAGINIBUS.

Olie van Slymen.
Lond.

Neem van
Heemst wortel (*d*), versch, een half pond;
Lynzaad,
Fenegriek Zaad (*e*), van elks drie oncen;
Water, twee pinten;
Olyf Olie, vier pinten.

Kneus de wortels en zaaden, en kook ze zagt-
jes, een half uur in 't water: doet 'er dan
de Olie by, en vervolg de kooking zoo
lang tot dat al het water verwaasemd is;
laat de Olie daarna zorgvuldig afgegooten
worden tot gebruik.

(*d*) *Althææ radix.* (*e*) *Foeni Græci semen.* (*f*) *Majoranæ folia.* (*g*) *Absinthii maritimi folia.* (*b*) *Cha-
mazmelorum folia.*

OLEUM SAMBUCINUM.

Olie van Vlier.
Lond.

Neem van
Vlierbloemen, een pond;
Olyf Olie, twee pinten.

Kook de bloemen in de Olie, tot datze byna
gekruld zyn; pers de Olie dan uit, en zet
het neer tot dat de droessem bezonken is.

OLEUM VIRIDE.

Groene Olie.
Lond.

Neem van
Laurierbladeren,
Wynruit bladeren,
Marjolein bladeren (*f*),
Zee Alfem bladeren (*g*),
Kamilbladeren (*b*), van elks, versch ver-
gaderd, drie oncen;
Olyf Olie, twee pinten.

Kneus de kruiden, en kook ze zagtjes in
de Olie; tot dat ze byna gekruld zyn;
pers de Olie dan uit, laat ze staan bezin-
ken, en giet ze daar na van den droes-
sem af.

Alle de voorgaande Oliën zyn alleen voor
uitwendig gebruik geschikt. Zy worden ge-
houden, behalven haare algemeene verzag-
tende hoedanigheid, byzondere kragten van
de inmengfels te verkrygen: te weten, dat
die van Kamilbloemen een verwarmende en
ontbindende kragt hebbe; die van St. Jans-
kruid bloemen byzonder aangenaam zy voor
de zenuwen, dat ze groote verligting geeve
in alle soorten van pynen en ongemakken,
om

om gezwollen te ontbinden, en wonden en zweeren te heelen; en de Olie van slymen zagter en meer verzagende zy, dan de gemeene Olie. Eene Olie op dezelfde wyze van Alfem gemaakt, op het Maag- en Navel-Gewest gevreeven, wordt gezegd eedlust te verwekken, de ingewanden te versterken, en de Wurmen te dooden; en dat eene van Wynruit van byzondere kragt is tegen de Wurmen en koliek pynen, en zwellingen.

Nogthans is het te vermoeden, dat 'er thans weinigen zullen zyn, die veel meer van deeze bereidingen zullen verwagten, dan van de gemeene Olie zelve; welke het voordeel heeft, dat ze minder beledigen kan. De slymige innemfels, gelyk de Heemstwortels en 't Lynzaad, in de Olie uit Slymen, vermeerderen de kragt der Olie niet; want Slymen, gelyk reeds aangemerkt is, kunnen in Olie niet ontbonden worden.

Ook heeft de ervarenheid zulke byzondere hoedanigheden niet ontdekt in de bloemen van St. Janskruid, dat vier oncen van dezelve enige aanmerkelyke kragt aan een quart Olie zouden mededeelen. Van de andere kruiden vervliegen de kragtiger deelen door de kookende hitte: en alhoewel de overblyvende stoffe, als zy inwendig ingenomen wordt, het zy op haar zelve alleen, of in wateragtige of geestagtige vogten ontbonden, niet van alle werkinge moge ontbloot zyn; nogthans kan ze bezwaarlyk onderfeld worden, als ze met eene groote menigte Olie vereenigd is, enige wezendlyke uitwerkingen te hebben in uitwendige toepassingen. Daarom is het getal dier Oliën, in de laatste verbeetering (der Apotheek) met oordeel verminderd: de vyf over behoudene, boven vermeld, zyn niet het tiende deel van die, welken te vooren geordonneerd waren, om in de winkels te houden. De zekerste weg om de oogmerken, met deeze bereidingen bedoeld, te bereiken, schynt te wezen, dat men eene gevoeglyke hoeveelheid of van de natuurlyke harfen van plantgewassen, of van de wezendlyke Oliën en harsagtige uittreksels, door kunst van dezelve bereid, met de uitgeperste Olie vermene.

OLEUM CAMPHORATUM.

Gekamferde Olie.
Edinb.

Neem van

Verfch getrokken' Olie van Amandelen, of
Lynzaad, twee oncen;
Kamfer, een once.

Ontbind de Kamfer in de Olie.

Deeze Olie is geschikt, gelyk de voorgaande voor uitwendige oogmerken. Zy is voor eenigen tyd in gebruik geweest, in de Ziekenkamer van *Edinburgh*, voor brandingen, zinkingpynen, enz. en is van daar in de Apotheek van het COLLEGIE van *Edinburgh* overgenomen.

OLEUM ODORIFERUM.

Welriekende Olie.

Laat enig fyn gekaart kattoen in Olyfolie, of in Olie van *Ben* nooten, gedoopt worden, zoo dat het geheel en al met de Olie doortrokken zy, zonder dat het echter van zelfs druipe. Leg eene bedding van dit kattoen op den bodem van een tinnen of porfelynen vat, en spreid luchtig op dezelve eene redelyk dikke laag van eenige welriekende bloemen, verfch vergaderd, als *Jasmy*n bloemen, *Violen*, *Leliën* van den daale, enz. Spreid hier op nog meer kattoen, en dan nog meer bloemen, beurt om beurt, tot dat het vat vol is: fluit het dan dicht toe, en laat het vierentwintig uren in een zagte warmte staan. Dan zal een groot gedeelte van de welriekendheid der bloemen in de Olie van het kattoen trekken; en dit moet op dezelfde wyze met twee of drie verfche gedeelten van de bloemen gespreid worden, tot dat het genoeg van dezelve bezwangerd is; waar na de Olie in eene pers uit het kattoen moet geperst worden.

X x 2

Dit

Dit is klaarblykelyk de beste wyze, om de welriekende stoffe van zulke tedere bloemen, die weinig of geene wezendlyke Olie uitleeveren, in de uitgeperste Oliën over te brengen: de ruikende Oliën en Wezendlykeden van deeze bloemen, uit Italien over-

gebragt, worden op deeze wyze bereid. De welriekende deelen kunnen wederom van de Olie afgescheiden, en tot water of geest overgebragt worden, door dezelve met deeze vogten te distilleeren.

IV. H O O F D D E E L.

VAN DE BEWAARING VAN VERSCHE PLANTGEWASSEN EN DERZELVER
TREKSELS ENZ. MET SUIKER EN HONICH.

I. A F D E E L I N G.

Van de Conserven.

CONSERVEN zyn saamenmengfels van versche groeiende stoffen, tot eenen gelykformigen klomp met suiker saamengestampt.

Deeze behandeling werdt in gebruik gebragt, om zekere enkele Geneesmiddelen, in eene aangenaame gedaante, met zoo weinig verandering als mogelyk is, in derzelve natuurlyke kragten te bewaaren; en zy is zeer voordeelig op sommige onderwerpen toegepast. Want Plantgewassen, welker kragten in het droogen verlooren worden of vervliegen, kunnen eenen langen tyd, zonder nadeel, in deeze gedaante bewaard worden: want door den mond van 't vat, welk dezelve in heeft, wel te bezorgen, wordt het veranderen of vervliegen van derzelve werkende beginselen gemeenlyk voorgekomen; en de suiker bewaart ze voor 't bederf, dat sappige plantgewassen anders zouden ondergaan.

Nogthans zyn 'er verscheidene Plantgewassen, welker kragten door deeze behandeling verminderd worden. B. v. Slymige zelfstandigheden worden, door lang in suiker te liggen, minder lymig; en saamentrekkende dingen merkelyk zagter op de tong: En veelen van de welriekende Bloemen zyn van zoo een teder en fyn weeffel, dat ze haare byzondere hoedanigheden byna geheel en al verliezen, als ze gestampt of gekneusd worden.

In 't algemeen is 't klaar, dat alleen zelf-

standigheden van eene kragtige werkzaamheid, wegens de groote bymenging van suiker, in deeze gedaante, met voordeel, als geneesmiddelen kunnen gehouden worden. En inderdaad worden de Conserven tegenwoordig voornaamelyk aangemerkt als hulpmiddelen van kragtiger Artsenyen; of als middelfoortigen, om ze saamen te voegen. Zy zyn zeer bekwaam, om de zwaarder poeders tot slikbrokken of pillen te maaken, als het zoetgemaakte kwikzilver (a), de kalken van yzer (b), en andere bereidingen van delfstoffen (c); die aan dunne of min verdikte stoffen, als syroopen, niet willen hechten.

De Winkels waren voor deezen overlaaden met menige Conserven, die allen niets te beduiden hadden; de weinigen, die nu nog behouden zyn, of hebben in 't algemeen eenen aangenaamen geur, om zich zelve aan te pryzen, of zyn bekwaam om, als geneesmiddelen, aan eenige nutte oogmerken te beantwoorden.

Derzelve gemeene gifte is de grootte van een Nootmuschaat, of zoo veel, als op eens, of twee maal, op de punt van een mes kan opgenoomen worden. Doch in 't algemeen steekt 'er geen groot gevaar in, de maat hier in een weinig te buiten te gaan.

(a) *Mercurius dulcis.* (b) *Calces ferri.* (c) *Præparaciones minerales.*

Algemeene Wyze van Conserven te bereiden.

De bladeren worden van de steelen, en de bloemen van haare knoppen geplukt. Dan worden ze, in een marmeren mortier, met een houten stamper, tot eenen gelyken klomp gestampt; waar na driemaal derzelver gewigt van tweemaal gezuiverde suiker langzaamhand 'er wordt bygedaan, en het stampen voortgezet tot dat het gelykelyk vermengd is.

De suiker moet alleen tot poeder gemaakt en door een zeef gedaan worden, eer ze met den klomp der plantgewassen vermengd wordt; anderszins kan ze niet gemakkelyk tot zulk eene fynheid gebragt worden, dat ze zich behoordlyk laate inlyven. Sommige plantgewassen kunnen bezwaarlyk, door ze in een mortier te stampen, tot de vereischte fynheid gebragt worden: als daar is Oranje schil. Deeze wordt gemakkelyk geraspt of geryft van de vrugt; dan wel met de suiker gemengd, en dit mengfel, in een bellooten vat, eenige weeken neêrgezet; waarna het, met veel minder moeite dan in 't eerst, kan gelyk gestampt worden.

Deeze schil, en roode roozenknoppen worden gemeenlyk fyn gemaakt in een houten molen, die daar toe gemaakt is.

CONSERVA *foliorum COCHLEARIAE*
bortensis.

Conserf van de bladeren van Tuin Lepelblad.

L. E.

Dit is de eenige gedaante, waarin Lepelblad, zonder volkomen verlies van zyne kragten, kan gehouden worden. — Het Conserf behoudt zynen volkomen smaak en de kragt van 't kruid, eenen zeer langen tyd; als een jaar of twee; mits dat het vat ter degen digt geslooten en in eene koele plaats gezet zy.

(d) *Ari radix.*

Het kan, drie of viermaal daags, of meermaal in scheurbuikagtige gestellen, worden ingegeeven; hoewel het meer, als een hulpmiddel, by andere Artsenyen tot het zelfde oogmerk dienende, dan op zich zelf alleen gebruikt wordt. Het is een uitstekend byvoegfel by den wortel van Kalfsvoet (d) in zinkingen; en in deeze gedaante kan men zelfs den verschen wortel van Kalfsvoet vryelyk inneemen, zonder eenig ongemak van die onmaatige prikkeling, welke hy anders op zich zelve alleen op de tonge maakt.

Een once verschen wortel van Kalfsvoet, tot een deeg gestampt, en vier oncen, of minder, Conserf van Lepelblad, wel onder een gemengd, maaken een saamenmengfel, waar in de prikkeling van den wortel van Kalfsvoet bezwaarlyk geproefd wordt, en welk ik, met goed gevolg, twee of driemaal daags, tot de hoeveelheid van een nootmuschaat heb ingegeeven. En om de scherpheid van Kalfsvoet nog meer te verbergen, kan men het, met gelyk zyn gewigt tot poeder gemaakte Arabische Gom, stampen, voor dat men het met het Conserf vermengt.

CONSERVA *foliorum LUJULÆ.*

Conserf van de bladeren van wilde Zuuring.

L. E.

Dit is een zeer fraai en aangenaam Conserf; in smaak is het een weinig zuuragtig, met eenen byzonderen geur, die eenigzins naar dien van groene thee gelykt. Het wordt nu en dan gebruikt om dorst te lessen; en in heete ziekten om den mond en de keel te verkoelen. Het kan by het voorgaande, welks kragt het eenigzins bevordert, terwyl het te gelyk deszelfs smaak verbeert, met nut gevoegd worden.

CONSERVA *foliorum MENTHÆ*
vulgaris.

Con-

Conferf van de bladeren van Munte.
Lond.

Het Conferf van Munte behoudt den smaak en de kragten van 't kruid. Het wordt in zwakheid van de Maag en neiging tot braaken ingegeven; en het doet niet zelden goeden dienst in sommige gevallen van deezen aart, waarin de heeter en kragtiger bereidingen van Munte zoo wel niet zouden te pas komen.

CONSERVA foliorum RUTÆ.

Conferf van de bladeren van Wynruit.
Lond.

Dit Conferf wordt van een drachma tot een half once ingegeven, in raauwheden van de eerste wegen (e), om de spysverteering te bevorderen, en in ongesteldheden van de Baarmoeder (f): het prikkelt de vaste deelen zagtelyk, verdunt de lymige sappn, en verwekt de natuurlyke afscheidingen. Sommigen hebben 'er groote gedachten van gehad, als men 't 's morgens inneemt, als een behoedmiddel tegen de uitwerkingen van eene besmettelijke lucht, of uitwaasseming.

CONSERVA summitatum ABSINTHII
maritimi.

Conferf van de toppen van Zee-Alssem.
Lond.

Het Conferf van Alssem is beroemd geweest in Waterzuchten: *Matbiolus* verhaalt, dat verscheiden Menschen van die ziekte geneezen zyn door dat middel, zonder den bystand van eenig ander. En inderdaad, als de ziekte uit enkele slapheid en slaauwheid der vaste deelen voortkomt, zal het aanhoudend gebruik van dit geneesmiddel van eenigen dienst kunnen zyn; dewyl het blykt een niet onaangenaam zagt versterkend middel te wezen. Het wordt voorgeschreeven om by de gifte van een half once, omtrent drie uren voor den maaltijd in te geeven.

(e) *Prima via.* (f) *Indispositiones hysterica.* (g) *Ephemerides Germanicae.*

CONSERVA florum LAVENDULÆ.

Conferf van Lavendel-Bloemen.
Lond.

Dit Conferf is lang na zoo welriekend niet als de bloemen zelve. Nogthans is het aangenaam genoeg; en 't wordt somtyds gebruikt als een zagt hartversterkend middel, en in zwakheden van het zenuwgestel.

CONSERVA florum MALVÆ.

Conferf van de bloemen van Kaasjes kruid.
Lond.

Dit wordt aangemerkt als een verzagtend middel, en somtyds als zodanig gebruikt in ongesteldheden van de borst en de piswegen. Het is het geringste der Conserven: en de bloemen zelve schynen geen meer kragt te hebben.

CONSERVA florum ROSARUM
rubrarum immutatarum.

Conferf van de knoppen van roode Roozen.

L. E.

Dit is een zeer aangenaam en nuttig Conferf. Een drachma of twee, in warme melk ontbonden, worden menigmaal ingegeven, als een zagt saamentrekkend middel, in zwakheid van de maag, in hoesten, en teeringagtige ziekten.

In de *Hoogduitsche Dagboeken* (g) worden voorbeelden van zeer gevaarlyke Teeringen bygebracht, die door aanhoudend gebruik van deeze Artseny geneezen zyn: en in een van deeze gevallen waren twintig pond van het Conferf, in den tyd van eene maand, ingenomen; en in een ander meer dan dertig. *Riverius* vermeldt verscheidene andere soortgelijke voorbeelden.

CON.

CONSERVA *florum* RORISMARINI.*Conserf van Rosmaryn bloemen.*

L. E.

ROSMARYN bloemen verliezen haare byzondere welriekendheid door het stampen, en daar van daan heeft het Conserf zeer weinig van derzelve geur. Sommigen zyn daarom gewoon deeze bereiding van de bladeren der plante (die hunne kragt onder het stampen behouden) te maaken, of althans een gedeelte van dezelve by de bloemen te voegen. Het Conserf van Rosmaryn wordt in zwakheden van de zenuwen en als een ligt hartversterkend middel voorgeschreven.

CONSERVA *flavedinis* CORTICUM
AURANTIORUM
*Hispalensium.**Conserf van de geele schil van Seville Oranje schillen.*

L. E.

Dit is een zeer fraai Conserf, dat alle de kragten van de schil in zich bevat, in eene gedaante, die vry aangenaam is, zoo wel met opzigt tot de gifte, als de gemakkelykheid om in te neemen. Het is een aangenaam verwarmend maagmiddel, en wordt dikwyls met dat inzicht gebruikt.

CONSERVA FRUCTUS CYNOS-
BATI.*Conserf van de Vrucht van den wilden Doorn.*

L. E.

(b) Fluxus biliosi.

De Vrucht van den wilden Doorn, of Hagedoorn, heeft minder suiker noodig, om tot Conserf te maaken, dan de boven opgenoemde zelfstandigheden. Want twaalf oncen van 't vleesch der rype vruchten moeten maar met twintig oncen suiker gemengd worden.

Het Conserf van de Vrucht van Hagedoorn is in eenige achtinge als een zagt verkoelend saamentrekkend middel; drie of vier drachma's of meer worden op een reis ingegeven, in galagtige vloedden (*b*), scherpheid der pis, en heete ongesteldheden van de maag. In 't maaken van dit Conserf moeten de Apotheekers veel oplettendheid gebruiken: want het vleesch der vrucht kan eenigen van de prikkelige vezels, met welken de vrucht van binnen bekleed is, mede neemen; en als deezen in het Conserf behouden worden, zullen ze de maag prikkelen, zoo dat ze braaking verwekken.

CONSERVA PRUNORUM SYLVE-
STRIUM.*Conserf van Sleepruimen.
Lond.*

Laaten de pruimen in water gedaan, en op het vuur gezet worden tot dat ze zagt worden; zorg dragende dat ze niet barsten. Neem de Sleën dan uit het water, pers derzelve vleesch uit, en meng driemaal derzelve gewigt van tweemaal gezuiverde suiker daar mede.

Deeze bereiding is een zagt saamentrekkend middel, en kan als zodanig tot de gifte van twee of drie drachma's worden ingegeven. De graad van deszelfs saamentrekking zal veranderen naar de rypheid der Sleepruimen, en de lengte van tyd, dat het Conserf bewaard is.

III. AFDEELING.

Van de Confituuren.

CONFITUUREN worden gemaakt door versche enkele dingen eerst in water te doopen of te kookten; en dan in fyroop of gesmolten suiker. Daarna wordt het onderwerp of vogtig in de fyroop gehouden, of 'er uit genomen en gedroogd, op dat de suiker daarop moge konfytten; en dit laatste is de gewoonlykste manier.

In deeze bewerkinge worden eenige van de kragtigste deelen van 't onderwerp door het vogt uitgetrokken, en gevolgelyk van de bereidinge verlooren; doch men moet hier meer acht geeven op de smaakelykheid, dan op de geneezende kragt. Want inderdaad worden de meeste bereidingen van deezen aart eerder aangemerkt als Confituuren, dan als Artsenyen, en meer als het werk van een Confituurmaaker, dan van een Apotheker. Derhalve zal het niet noodig zyn, de giften der verscheide Artikelen te melden, of byzondere aanmerkingen over de wyze van dezelve te bereiden op te geeven.

RADIX ERYNGII CONDITA.

Gekonfytte Wortels van Zee-Kruisdistel.
Lond.

Kook ze in water, tot dat 'er de schil gemakelyk afgaa: snydze, als ze geschild zyn, midden door, doet 'er het pit uit, en wasch ze drie of viermaal in koud water. Dan zal elk pond van de wortels, dus bereid, twee pond van tweemaal gezuiverde suiker naa zich neemen; welke suiker in eene behoorlyke hoeveelheid van water moet ontbonden en op het vuur gezet worden: zoo ras nu als het vogt begint te kookten, moeten de wortels 'er in gedaan, en de kooking vervolgd worden tot dat ze zagt zyn.

Op deeze wyze worden gekonfyt

III. DEEL.

ANGELICÆ CAULES.

Stelen van Engelwortel.

CORTEX AURANTIORUM CONDITUS.

Gekonfytte Oranjeschil.
Lond.

Doop de versche schillen van Seville Oranjes in water, welk dikwyls moet herhaald worden, tot dat ze haare bitterheid verlooren hebben. Dan eene genoegzaame hoeveelheid van tweemaal gezuiverde suiker in water ontbonden hebbende, kook de schillen in dit vogt tot dat ze zagt en doorschynend worden.

Op dezelfde wyze worden gekonfyt

LIMONUM CORTICES.

Limoen Schillen [L.]

Op dezelfde, of eene diergelyke manier, kunnen ook gekonfyt worden

RADICES ANGELICÆ.

Wortels van Engelwortel [E.]

RADICES HELENII.

Alants Wortels [E.]

Alle soorten van Vrugten, Bloemen, en Zaa-den kunnen ook bewaard worden door dezelve of in fyroop te houden, of ze met suiker te overkorften; doch deeze soorten van bereidingen behooren naauwlyks tot de Kruidmengkunst.

Y y

Noot-

Nootmuschaaten en Gember worden, reeds gekonfyt, uit Oost-Indiën tot ons overgebracht [E.].

MARS SACCHARATUS.

Gekonfyt Staal.
Edinb.

Neem wat fyn gevyld Yzer, doet het in een koperen Ketel over een heel zagt vuur; doet 'er tweemaal deszelfs gewigt van witte fuiker by weinigjes by; welke fuiker tot de dikte van kandy moet gekookt zyn, na dat ze voor af, met styffel tot poeder gemaakt, vermengd is, in de evenredigheid van een drachma tot elk pond; de ketel moet geduurig gefchud worden, op dat het vyffel met de fuiker overkorft worde; en 'er moet

zorgvuldig op gelet worden, dat het niet tot klonten faamen fchiete.

Dit is eene zeer aangenaame bereiding van Staal; doch is tot hier toe alleen gemaakt door de Confituurmaakers.

Het COLLEGIE van *Edinburgh* nam dezelve in de voorgaande Uitgaven aan: maar, gelyk ze daar befchreeven is, was het byna onmogelyk te beletten, dat de stoffe tot klonten faamenfiep. Doch zy hebben het middeling, dat dit ongemak voorkomt, en welk de Confituurmaakers geheim gehouden hebben, nu ontdekt; te weeten, het bydoen van een weinig styffel by de fuiker. De bereiding kan tot de hoeveelheid van een half drachma worden ingegeven, in zulke gevallen, waar in staalmiddelen te pas koomen. Zie Bladz. 145.

III. A F D E E L I N G.

Van de Geleien.

DE GELEIEN van Plantgewaffen worden uit de fappen der Vrugten en fuiker, tot eene dikke vaftheid gekookt, faamengefteld. Behalven het bymengen van de fuiker, veroorzaakt de kooking eene blykbaare verandering in de hoedanigheid der fappen zelve. Want, daar de fappen der zomer vrugten genegen zyn tot giften, wordenze minder daar toe gefchikt, als ze gekookt zyn; en even daar door zyn ze ook veel minder onderhevig, om winderigheid, krimpelingen en vloedten in 't menfchelyk lichaam voort te brengen; alhoewel zy hunne natuurlyke verrotting- en ontfteeking-tegenftaande (a), en openende, of faamentrekken- de krachten nog in eenen niet geringen graad behouden.

GELATINA, seu miva CYDONIORUM.

Gelei, of verdikt fap van Kweën.
Edinb.

(a) *Virtutes antiseptica & anti-inflammatory.*

Neem drie pinten van gezuiverd kweën fap, en een pond witte fuiker. Kook het zagtjes t'faamen tot eene behoorlyke dikte.

Dit is een nuttig, verkoelend, faamentrek- kend Geneesmiddel: het wordt ingegeven in zwakheid van de maag, neiging tot braaken, buikloopen en roodeloopen, die uit eene heete ongesteldheid, of fcherpe galagtige vogten voortkoomen. Het wordt best in kleine hoeveelheden ingenomen, als by een theelepeltje vol of twee, het zy op zich zelfs alleen, of met eenige bekwaame vogten verdund.

GELATINA BERBERORUM.

Gelei van Berberiffen.
Edinb.

Neem een pond Berberiffen, fchoon uit de fteelen gezocht, en even zoo veel witte fuiker. Kook het met eene zachte hitte tot eene

eene behoorlyke dikte; en doet de Gelei dan door een fenellen doek.

GALATINA RIBESIORUM.

Gelei van roode Aalbezien,
Edinb.

Wordt op dezelfde wyze gemaakt.

Hier wordt het troebele van het uitgeperste sap behouden; om dat deeze zachte vrugten haar sap ligtelyk uitgeeven, en het zelve met de suiker in de bewerking wordt ingelyfd.

Beide deeze Bereidingen zyn aangenaame zuuragtige, en verkoelende; en met dat inzigt worden ze nu en dan gebruikt, om den mond en de keel te bevogtigen, in koortsagti-

ge of ontfteekende ziekten. In water ontbonden leveren ze een nuttigen afspoelenden drank uit van eenen zeepagtigen aart, die zich met het bloed, of deszelfs wei, als het verdikt is, vermengt; (gelyk in sommige soorten van koortfen) daar zuiver water, byna onveranderd, door de nieren heen loopt. Door dezelfde hoedanigheden worden zy ook dienstig bevonden in sleepende ziekten, die uit verstopheden der Ingewanden ontstaan, of verzeld gaan met onmaatige hitte: in galagtige loopen, en vuile scheurbuiken, heeft derzelver rykelyk en aanhoudend gebruik somtyds goede uitwerkingen gehad.

BOERHAAVE pryft deeze soorten van bereidingen sterk aan in ongemakken van scheurbuik, waar aan de Zee-vaarende Liederen byzonderlyk onderworpen zyn.

IV. A F D E E L I N G .

Van de Syroopen.

SYROOPEN zyn verzadigde ontbindingen van suiker, in water, of wateragtige of wynagtige trekfels, of in sappen gemaakt. Zy werden voor deezen aangemerkt als Geneesmiddelen van veel grooter belang, dan zy thans gehouden worden te zyn. Voor eenige Jaaren gebruikte men de Syroopen en gedistilleerde Wateren, als de groote veranderende middelen; in zoo verre, dat men de uitdryving van enig kwaad vogt nooit ondernam, voor dat men het zelve, door een behoorlyk beloop van deezen, te vooren, geregeld tot de uitdryving bereid hadt. Hier uit ontstond die overbodige versaameling van beiden, die wy in de Apotheeken ontmoeten: en in elk derzelven zyn gelyke mislagen begaan. Want gelyk 'er eene menigte van gedistilleerde wateren werden saamengesteld van stoffen, die onbekwaam waren, om eenige kragt aan den

helm over te geeven; zoo zyn 'er ook eene menigte van Syroopen bereid van innengfels, welken, in deeze gedaante, niet in genoegzaame giften kunnen ingenomen worden, om hunne kragten uitteoeffenen; want twee derden van de syroop bestaan uit suiker, en het grootste deel van het overige derde is een wateragtig vogt.

Thans worden de Syroopen voornaamelyk aangemerkt, als gevoeglyke voervogten voor kragtiger Artsnyen, en gebruikt om drankjes en koel drankjes zoet te maaken; om de ligter poeders tot slikbokjes en pillen te maaken; of voor slikmiddelen, en andere diergelyke oogmerken. Sommigen kunnen ook niet ongevoeglyk als geneesmiddelen zelve worden aangemerkt; gelyk die van saffraan en Rhybezien, of bezien van Hartsdoorn (a).

(a) *Spina cervina bacca.*

Algemeene Regelen om Syroopen te bereiden.

I.

Alle de Regelen, die wy tot het maaken van Afkookfels ter neer gesteld hebben, moeten ook waargenomen worden in het koken van Syroopen.

De plantgewassen, zoo wel voor Afkookfels, als voor Trekfels, moeten droog wezen; ten zy dat ze uitdrukkelyk anders geordonneerd worden [E.]

I I.

In de *Londensche Apothek* wordt alleen de zuiverste, of tweemaal gezuiverde suiker toegestaan.

In de *Edinburgsche* zyn de voorschriften zoo uitdrukkelyk niet. Want in zodanige Syroopen, als zonder koken bereid worden, is het aan de keuze des Bereiders gelaaten, of hy tweemaal gezuiverde, dan of hy de gemeene suiker wil gebruiken; welke laatste hy gelaft wordt te zuiveren voor deeze syroopen (niet voor de anderen) door dezelve vooraf in water te ontbinden, de ontbinding met wit van eijeren klaar te maaken, en dezelve tot eene dikke vastheid te koken; wel zorg dragende, dat het schuim, dat onder het koken opreift, 'er af gedaan worde.

In de Syroopen, die door kooking bereid worden, is men gewoon geweest, de klaar- of heldermaaking te verrichten met wit van eijeren, na dat de suiker in het Afkookfel van de plantgewassen ontbonden is. Doch deeze manier, is klaarblykelyk nadeelig voor de Bereidinge; want dus worden niet alleen de onzuiverheden van de suiker afgedaan; maar ook wordt een groot gedeelte van de geneeskragtige stoffe, welk het water te vooren van de inningsfels hadt opgenomen, te gelyk met dezelve afgescheiden. En inderdaad is de klaar- maaking en affchuiming van de suiker, op zich

zelve, niet zeer aan te raaden; want derzelver zuivering is, door deeze bewerking, zoo volkomen niet, als men verwagten zou; dewyl 'er, na dat ze deeze bewerking ondergaan heeft, door de zuiveraars nog een menigte van olieagtige stoffe van wordt afgescheiden, welke onaangenaam is voor zwakke maagen. Zie Bladz. 218. Het blykt derhalven best te zyn, beste suiker voor alle de syroopen te gebruiken; zelfs de buikzuiverende (welken gemeenlyk van grover suiker gemaakt zyn geweest, als eenigzins met derzelver oogmerk overeenkomende) niet uitgezonderd; want om dat buikzuiverende middelen doorgaands onaangenaam zyn voor de maag, zoo is het zekerlyk oneigen, een byvoegsel te gebruiken, dat derzelver leelykheid vermeerdert.

I I I.

Als het gewigt van suiker niet uitdrukkelyk bepaald is, moet men negenentwintig onzen van dezelve tot elk pint vogt neemen. De suiker moet tot poeder gemaakt, en met de hitte van een waterbad in het vogt ontbonden worden, ten zy dat het anders geordonneerd is [L.]

Alhoewel in de voorschriften van verscheidene Syroopen een dubbel gewigt van suiker tegen dat van het vogt geordonneerd wordt, zoo zal toch wat minder genoeg zyn. Ontbind derhalven eerst een gelyk gewigt van suiker in het vogt, en doet 'er van langzaammerhand nog wat meer, in poeder, by, tot dat 'er een weinig ongesmolten op den bodem blyft, welk daar na, door de syroop in een waterbad te zetten, mede moet ingelyfd worden [E.]

De hoeveelheid van de suiker moet zoo groot wezen, als het vogt in de koude kan ontbonden houden: als 'er meer is, zal 'er een gedeelte van afscheiden en tot kryffallen; of kandy saamenstremmen; en als 'er minder is, zal de syroop gevaar loopen van te gisten, by-
zon-

zonderlyk in warm weder, en in een wynagtig of zuur vogt veranderen. Indien de overtollige suiker, in het krystallizeeren, alleen afscheidt, zal zulks geen ongemak baaren, maar wanneer een gedeelte van de noodige suiker tot kandy wordt, zal de overblyvende syroop bevonden worden eene mindere evenredigheid te hebben, en zoo wel onderworpen zyn aan 't giften, als of ze in 't begin te weinig suiker gehad hadde.

I V.

Tot het maaken van zuure syroopen, of zulken, die uit sappen van vrugten worden saamgesteld, moet men geene koperen vaten gebruiken, ten zy dat ze wel vertind zyn [E.].

De Konfituurmaakers, die de bekwaamste Menschen van de waereld zyn tot deeze soort van bereidinge, gebruiken, om de kosten van het dikwyls vertinnen te vermeiden, zelden andere dan onvertinde koperen vaten, in het bereiden zelfs van de zuurste syroopen, als van Oranjes en Limoenen. Nogthans weeten zy, door nauwkeurig zorg te dragen, dat hunne koperen Vaten wel geschuurd en ter dege schoon zyn, en dat de syroop 'er niet langer in blyft, dan volstrekt noodzaakelyk is, wel te vermeiden, dat dezelve eenigen kwaaden smaak, of hoedanigheid van het metaal kryge. Evenwel is deeze praktyk den Apotheekeren geenszins aan te raaden.

V.

Wanneer de Syroop gemaakt is, moet zy tot 's anderen daags neer gezet worden: en als 'er een Suikeragtige korst op de oppervlakte te voorschyn komt, moet ze daar af genomen worden [L.]

SYRUPUS *ex* ALLIO.

Syroop van Look.
Lond.

(a) *Asbnata humoralia.* (b) *Oxymel ex allio.* (c) *Trichomanis folia.*

Yy 3

Neem van

Look, in schyfjes, een pond;
Kookend water, twee pinten.

Laat het, in een beslooten vat, twaalf uren trekken, kleins het vogt dan af, en ontbind een genoegzaame hoeveelheid van suiker daar in, dat het eene syroop worde.

Deeze Syroop wordt nu en dan gebruikt om lymig slym te verdunnen, en de borstontlasting te bevorderen in vogtige Amborstigheden (a), en in bezetheden van de borst: in deeze gevallen is het een zeer kragtig, hoe wel heel onaangenaam geneesmiddel; want het smaakt en ruikt heel sterk na de look. Het COLLEGIE heeft het als een middel aangenaamen, om de *Honich syroop van Look* (b) te vervangen, tot gebruik van die geenen, die tegen den Honich zyn.

SYRUPUS *ex* ALTHÆA.

Syroop van Heemst wortel.
Lond.

Neem van

Heemst wortels, versch, een pond;
Tweemaal gezuiverde suiker vier ponden;
Water, een Gallon.

Kook het water met de wortels tot op de helft: als het nu volkomen koud geworden is, giet het Afkooksel dan af, pers het uit, en zet het een nacht ter neder om te bezinken: giet het klare vogt den volgenden morgen af, doet 'er de suiker by, en kook alles te saamen tot het gewigt van zes ponden.

Edinb.

Neem van

Heemst wortels, drie oncen;
Zoethout, een once;
Engelisch Vrouwenhaar (c), anderhalf
once;
Witte suiker, zes ponden;
Water, zes pinten.

Kook:

Kook het water met de Heemst wortels tot dat 'er een derde van verkookt is, doet 'er tegen het einde het Zoethout en het Vrouwenhaar by; kleins het overblyvend Afkookfel dan af, en laat het eenigen tyd stil staan. Giet daarna het klaare vogt van den droeffem af, en kook het met de fuiker over een zagt vuur, de stoffe geduurig omroerende tot dat ze eene Syroop wordt. Deeze Syroop vervangt ook de plaats van de Borstfyroop.

De Syroop van Heemst wortels schynt eene soort van gunsteling geweest te zyn by de Kruidmengkundige Schryvers, die zich veele moeite gegeven hebben, om dezelve te veranderen en te verbeteren; maar zy zyn heel kiesch geweest, om eenig van derzelve Artikels te behoefjen. In de bovenstaande Voorfchriften is zy echter van haare overtolligheden behoefd, zonder eenige benadeeling van haare kragten. Zy wordt voornaamelyk gebruikt in gevallen van graveel (*d*), om verzagende Afkookfels, en diergelyken, zoet te maaken; op zich zelve kan ze weinig dienst doen, onaangezien het hooge gevoelen, dat sommigen 'er van hebben staande gehouden; want, wat kan men toch verwagten van twee of drie lepels vol van de fyroop, wanneer het Afkookfel, van 't welke twee, of drie ponden gemaakt worden, in een dronk of twee kan ingenomen worden? Het COLLEGIE van *Edinburgh* heeft daarom zeer gepast deeze en de Borstfyroop tot een vereenigd: want de Syroop van Heemstwortel heeft altoos, tot aan de laatste verbetering toe, de voornaamste inmengfels van de Borstfyroop bevat, en haar eigen voornaamste inmengfel strookt zeer wel met het zelfde oogmerk.

SYRUPUS e CORTICIBUS AURANTIORUM.

Syroop van Oranje Schillen.
Lond.

(*d*) *Casus nephritici.*

Neem van

Geele schil van Sevillie Oranjeschillen,
versch, agt oncen;
Kookend water, vyf pinten.

Laat het eenen nacht, in een beslooten vat trekken; kleins het vogt den volgenden morgen af, en ontbind daarin eene genoegzaame hoeveelheid van fuiker, om het tot eene Syroop te maaken

Edinb.

Neem van de

Geele schil van Oranje schillen, versch,
zes oncen;
Kookend water, drie pinten.

Laat het een' nacht trekken, in een beslooten vat; kleins het vogt dan af, laat het staan bezinken, en het zelve klaar van het bezinkfel afgegooten hebbende, ontbind daar in tweemaal deszelfs gewigt van witte fuiker, om het, zonder kooken, tot eene Syroop te maaken.

In het maaken van deeze Syroop is het byzonder noodzaakelyk, dat de fuiker vooraf tot poeder gemaakt, en in het trekfel ontbonden worde, met zulk eene zachte hitte, als maar mogelyk is, om het vervlieden van de vlugge deelen der schillen voor te koomen. Met deeze voorzorge bereid, is deeze Syroop een zeer fraaije en aangename *Artseny*, die een groot gedeelte van den fynen geur der Oranje schil bezit.

SYRUPUS BALSAMICUS.

Syroop van Balsem.
Lond.

Neem van

Balsem van Tolu, agt oncen;
Water, drie pinten.

Kook

Kook het twee of drie uren lang, in een rondgaand vat, of althans in eene lang gehalde kolf, welker hals ligtelyk bedekt is. Kleins het vogt af, als het koud geworden is, en meng daar eene gevoeglyke hoeveelheid van suiker mede, om het tot een fyroop te maaken.

De kooking kan gevoeglyk in een' omgedraaiden zyphelm, of *Retort*, verricht worden, met een' Ontvanger, die 'er toe gemaakt is; waar in het vogt, dat overkomt, nederwaards gestort wordt: of het water kan 'er geheel en al afgetrokken, en de suiker in het gedistilleerde vogt ontbonden worden.

Edinb.

Neem van

Syroop van suiker, zoo eerst gemaakt, en warm van het vuur, twee pond;
Aftreksel van Balssem van Tolu, een once.

Als de fyroop byna koud geworden is, roer 'er het Aftreksel dan by, met een weinig tefens, het ter dege saamen roerende, tot dat het volkomen vereenigd is. Dan moet het mengsel in de hitte van een waterbad gehouden worden, tot dat de Geest vervlogen is.

Deeze manier van fyroop van Balssem te maaken was in eene van de voorige uitgaven der *Edinburgsche Apotheek* uitgelaaten; op de klagte dat de Geest den smaak van de fyroop wechnaam; welk hy inderdaad in eene groote maate deedt, wanneer het Aftreksel met geest van mout getrokken was; om dat de walgende Olie, waar van alle de gemeene Geesten van mout verzeld gaan, in de fyroop wordt agter gelaaten, na dat het zuiver geestagtig gedeelte uitgedampt is. Daarom moet 'er byzonder zorg georaagen worden, dat de Geest, dien men tot het maaken van het Aftreksel gebruikt, ter dege zuiver, en van allen kwaaden geur volkomen verbeterd zy.

Het oogmerk van de Uitvinders der twee voorgaande bewerkingen schynt eenigzins te verschillen. Want in de eerste worden al-

leen de fynste en welriekendste deelen van den Balssem uit de grovere harsagtige stoffe uitgetrokken, en in de Syroop behouden: de andere Syroop bevat de geheele zelfstandigheid van den Balssem, in eene grooter hoeveelheid. Echter zyn ze beiden met den aangenaamen geur van den Balssem maatig bezwangerd.

In sommige Apotheeken wordt een fraaije Syroop van deeze soorte bereid, uit een Aftreksel van Balssem van Peru, met rooze water en eene gevoeglyke hoeveelheid van Suiker.

SYRUPUS CARYOPHILLORUM RUBRORUM.

Syroop van July-Nagelbloemen.
Lond.

Neem van

July-Nagelbloemen, versich verfaamd, en van de hielen ontdaan, drie ponden;
Kookend water, vyf pinten.

Week ze eenen nacht in een glas, of verglaasde aarden vat; kleins het vogt dan af, en ontbind deszelfs behoorlyk gedeelte van suiker daarin, om het tot een fyroop te maaken.

Edinb.

Een pond van de Bloemen moet in drie pinten water getrokken worden, en voorts de Syroop als boven, gemaakt, zonder ze te kooken.

Deeze Syroop is van een aangenaamen geur, en eene fraaije roode kleur, en om beide deeze eigenschappen wordt ze voornaamelyk geacht. Sommigen hebben eene andere in de plaats gesteld, die gemakkelyk te bereiden is in zulke Jaarfaizoenen, als de bloemen niet te krygen zyn: want een once van kruidnagelen wordt, eenige dagen, in twaalf oncen witten wyn getrokken, het vogt gekleinsd, en, met byvoeging van twintig oncen suiker, tot eene behoorlyke dikte gekookt: een weinig Cochemielje maakt de kleur volkomen gelyk aan die, welke van de July-nagelbloemen bereid

reid wordt; en derzelver geur is van den zelfden aart, hoewel zoo aangenaam niet. Het bedrog kan gereedelyk ontdekt worden, door een weinig loogzout, of loog by wat Syroop te doen; welk de oprechte Syroop in eene groene kleur zal veranderen, maar in de nage-maakte, zal het zulk eene verandering niet te weeg brengen; dewyl het de schaduw van het rood alleen verandert.

SYRUPUS CROCI.

Syroop van Saffraan.
Lond.

Neem van
Saffraan wyn, een pint;
Tweemaal gerafneerde suiker, vyfentwintig oncen.

Ontbind de suiker in den wyn, om 'er eene Syroop van te maaken.

Saffraan is zeer wel geschikt om eene syroop te maaken; dewyl eene genoegzaame gifte van dezelve, in deeze gedaante, in een redelyk bestek begreepen is. Deeze syroop wordt thans veel meer voorgeschreeven, dan de wyn waar van ze bereid is: het is een aangenaam hartversterkend middel, en geeft eene fraaije kleur aan verkoelende drankjes.

SYRUPUS CYDONIORUM.

Syroop van Kweën.
Lond.

Neem van
Kweën sap, gezuiverd, drie pinten;
Kaneel, een drachma;
Kruidnagelen,
Gember, van elks een half drachma;
Rooden port wyn, een pint;
Tweemaal gezuiverde suiker, negen ponden.

Laat het sap met de speceryen, zes dagen, in heete asche staan trekken; dan den wyn 'er by doende, kleins het vogt door een teems;

en ontbind de suiker daarna in het zelve, om 'er eene syroop van te maaken.

Wanneer de kweën, eenigen tyd, in eene luchtige plaats bewaard worden, eer het sap 'er uit geperst wordt, zoo zal de syroop veel fraaijer en ryker van de vrugt bevonden worden, dan wanneer ze verscht van den boom genomen zyn. In beide gevallen is de bereiding een zeer aangenaam, zagt, hartversterkend saamentrekkend middel; in sommige soorten van lasheden en ongesteldheden van de maag, kan het of op zich zelf worden ingenomen, tot de hoeveelheid van een lepel of twee op eene reis, of gebeezigd, om geneesmiddelen van onaangenaamer soorte met de maag en 't verhemelte overeen te brengen.

SYRUPUS KERMESINUS.

Syroop van Kermes.
Edinb.

Deeze syroop wordt, gereed gemaakt zynde, uit de zuider deelen van Frankryk tot ons gebragt.

De Syroop van Kermes heeft een aangenaamen smaak, en eene fraaije roode kleur. Zy wordt geoordeeld hartversterkende en versterkende te zyn, en onderfeld byzonderlyk dienstig in zwakheden en andere ongemakken van zwangere Vrouwen.

SYRUPUS E SUCCO LIMONUM.

Syroop van Limoensap.
Lond.

Neem van
Limoensap, welks droeffem bezonken, en dat naderhand gekleinsd is, twee pinten;
Tweemaal gezuiverde suiker, vyftig oncen.

Ontbind de suiker, in het sap, om 'er eene Syroop van te maaken.

Edinb.

Edinb.

Neem van

Limoen sap, gezuiverd, twee pond;
Witte Suiker, vier pond.Maak het volgens de kunst, tot een Syroop,
zonder het te koken.

Op dezelfde wyze worden bereid

SYRUPUS e SUCCO MORORUM.

Syroop van Moerbesien.

[L.]

SYRUPUS e SUCCO FRUCTUS RUBI
IDÆI.*Syroop van Braamboozen.*

[L.]

DEEZE ALLEN zyn zeer aangenaame verkoelende Syroopen, en worden by gelegenheid gebruikt in drankjes en koeldransjes, om dorst te lesschen, hitte te doen bedaaren enz. in galagtige of ontstekende Ziekten (*d**). Somtyds worden ze ook gebeezigd in gorgelranken (*e*), voor ontstekingen van den mond en de amandelen.

SYRUPUS e MECONIO, seu DIACODION.

{ *Syroop van de toppen van Maankoppen.*
Lond.

Neem van

Witte Papaver koppen, gedroogd en van
het zaad gezuiverd, drie en een half
pond;

Water, zes Gallonnen.

Snyd de Maankoppen in stukken, en kook ze
in 't water, het zelve nu en dan omroeren-

(*d**) *Morbi biliosi & inflammatorii.* (*e*) *Gargarismata.*
III. DEEL,

de, op dat ze niet aanbranden, tot dat 'er flegts een derde deel van 't vogt overblyft, het welk byna geheel en al door de Maankoppen zal ingetrokken worden. Zet het vat dan van 't vuur, pers het afkooksel sterk uit, en kook het tot omtrent vier pinten af: kleins het dan, terwyl het heet is, eerst door een zeef, en naderhand door een fyne wollen lap; en zet het eenen nagt neder, op dat de droefem moge bezinken. Giet het vogt, den volgenden morgen, klaar af, en kook het met zes pond tweemaal gezuiverde suiker, tot dat het gewigt van alles negen pond is, of iets meer; op dat het een Syroop van behoorlyke dikte moge worden.

Deeze Syroop, met de heulsappige stoffe der Maankoppen bezwangerd, wordt aan Kinderen ingegeven tot de gifte van twee of drie drachma's; aan Volwassenen, van een half once tot een once en meer, om scherpe vogten te verstoppen en te verdikken, pyn te verzagten, rust te bezorgen, en aan de andere oogmerken van zachte heulsap middelen te beantwoorden. In de bereiding van dezelve moet men byzonderlyk zorg draagen, dat ze altoos, zoo na als mogelyk is, van dezelfde sterkte gemaakt worde; en daarom is het COLLEGIE zeer naauwkeurig geweest in het beschryven van derzelve bereidinge.

SYRUPUS PAPAVERIS seu de MECO-
NIO, vulgo DIACODION.

*Syroop van witte Maankoppen, of van
Maankoppensap, gemeenlyk Diacodion
genoemd.*
Edinb.

Neem van

Witte Maankoppen, ter dege ryp en maatig
gedroogd, veertien oncen;
Kookend water, een Gallon.Laat dit te saamen een nagt staan trekken, en
dan gekookt worden tot dat de helft van
het

Z 2

het water verwaasfemd is: kleins en pers het overige sterk uit, en kook het, met byvoeging van vier ponden witte fuiker, tot de dikte van Syroop.

DEEZE bewerking verschilt heel zeer van de voorgaande. Want de Maankoppen worden zoo lang niet gekookt; en derzelver hoeveelheid is, naar evenredigheid van de Syroop, die 'er van komt, veel minder. Hoe verre nu dit verschil invloed hebbe op de kragt deezer bereidinge, zal ik niet onderneemen te bepalen.

SYRUPUS PAPAVERIS ERRATICI!

Syroop van wilde Maankoppen.

Lond.

Neem van
Wilde Maankop bloemen, versch, vier pond;
Kookend water, vier en een half pinten.

Giet het water op de Maankoppen bloemen, zet het op 't vuur, en roer het dikwyls om, tot dat de bloemen door en door vogtig zyn: zoo haast als zy onder 't water gezonken zyn, zet alles neer om een nacht te staan trekken: giet het vogt, den volgenden dag, af en pers het uit, en laat het dan nog een' nacht staan bezinken: doet 'er dan de behoorlyke hoeveelheid van tweemaal gezuiverde fuiker by, om het tot een Syroop te maaken.

Het oogmerk, met de bloemen op het vuur te zetten, is (gelyk Dr. *Pemperton* aanmerkt), dat ze een weinig mogen verbroeijen, en genoeg flinken, om alle onder 't water te kunnen bedolven worden; want zonder deeze kunstgreep, kunnen ze alle bezwaarlyk daar in gekreegen worden: doch men moet ze niet langer over het vuur laten, dan tot dat men dit oogmerk bereikt heeft, op dat het vogt niet te dik, en de Syroop lymmerig worde.

Deeze Syroop is aangepreezen geweest in

(f) *Pleuritides.* (g) *Trichomanis folia.*

borst kwaalen, hoesten, bloedspuuwingen, zydweeën (f), en andere ongemakken, zoo wel als een verzagtend, als ook tot een heulsapmiddel. Het is een van de lichtste heulsapmiddelen, en in dit opzigt zoo zwak, dat sommigen getwyfeld hebben, of het wel eenige pynstillende kragt heeft.

SYRUPUS PECTORALIS.

Borst Syroop.

Lond.

Neem van
Engelsch Vrouwenhaar (g), gedroogd, vyf oncen;
Zoethout, vier oncen;
Kookend water, vyf pinten.

Laat het eenige uren weeken, kleins het vogt dan af, en maak het, met eene genoegzame hoeveelheid van tweemaal gezuiverde fuiker, tot een Syroop.

De tytel van dit saamenmengfel drukt deszelfs geneeskundig oogmerk genoeg uit: want het wordt ondersfeld de scherpe vogten te verzagten, den kittelenden hoest te stillen, en de borst ontlasting van taai slym te bevorderen. Het oprechte Vrouwenhaar is de eenige soorte, die gemeenlyk in deeze bereidingen is voorgeschreeven geweest: doch het gebruik van het Engelsche is hier wyslyk toegelaaten; niet alleen om dat het gemakkelyker te krygen is, en dat het toch in de winkels in plaats van 't andere gegeeven werdt; maar ook om dat 'er geen geneeskundig onderscheid tusschen beiden schynt te weezen. *Fuller* vindt groot gebrek in beide deeze inmengfels, op eene onderstelling, dat alle derzelver kragten, in het droogen, vervliegen: doch hier in taffe hy zeer mis; want de kragten van beide deeze soorten van Vrouwenhaar bestaan in eene slymagtige zelfstandigheid, welke by het droogen geen nadeel lydt. 'Er is inderdaad een soort van Vrouwenhaar, dat van *Canada*, welk een ruime maat van aangenaamen reuk en geur,

geur, met zyn slym vereenigd, bezit; maar dat is tot nog toe weinig bekend in de winkels, hoewel niet ongemeen in sommige van onze tuinen.

SYRUPUS e FLORIBUS PARALYSIS.

Syroop van Sleutelbloemen.
Lond.

Deeze Syroop, wordt op dezelfde wyze gemaakt van Sleutelbloemen, als de syroop van de July-Nagelbloemen.

Zy is dienstig gehouden geweest in Zenuwziekten; derzelve aangename geur was den Lyder behaaglyk; hoewel 'er thans weinigen zyn, die gelooven, dat ze eenige byzondere krachten bezitte.

SYRUPUS ROSARUM SOLUTIVUS.

Losmaakende Syroop van Roozen.
Lond.

Neem het vogt, dat na de distilleering van zes pond Roozen van Damast overblyft; en van tweemaal gezuiverde suiker, vyf pond.

Het vogt uit de Roozen geperst hebbende, zoo verkook het tot drie pinten, en laat het eenen nacht staan bezinken; giet het den volgende morgen klaar van het bezinksel af, en de suiker daar by gedaan hebbende, kook het mengsel tot het gewigt van zeven en een half pond.

SYRUPUS ROSARUM PALLIDARUM.

Syroop van witte Roozen.
Edinb.

Neem van
Witte Roozen, versich versaaemeld, een pond;
Kookend water, drie pinten;
Witte suiker, twee pond.

Week de Roozen eenen nacht in 't water; kleins het vogt dan af, en de suiker daar by gedaan hebbende, kook het tot een syroop.

Deeze syroop kan ook gemaakt worden van het vogt, dat na het distilleeren van Roozewater, van zynen droeffem gezuiverd, overblyft.

Het vogt, dat na het distilleeren van Roozen overblyft, (mits dat de druiping volkomen helder zy) is even zoo goed, om deeze syroop te maaken, als eene versche trekking; want de distilleering trekt alleen die deelen uit, en versaaemeld die vlugger deelen, die in de lucht vervliegen, als het trekfel tot zyne behoorlyke dikte gekookt wordt. Deeze syroop is een aangenaam en zagt buikzuiverend middel voor Kinderen, tot de gifte van een halve lepel, of een lepel vol. Ook is ze zagtelyk open lyf maakende voor Volwassenen; en tot dat oogmerk kan ze van dienst zyn in hardlyvige gestellen. Derzelve voornaamste gebruik is in losmaakende klisfeeren.

SYRUPUS DE ROSIS SICCIS.

Syroop van drooge Roozen.
Edinb.

Neem van
Gedroogde roode Roozen, een half pond;
Witte Suiker, zes ponden;
Kookend water, vier pinten.

Laaten de Roozen een nacht in 't water trekken, kook ze dan een weinig, kleins het vogt af, en de suiker daar by gedaan hebbende, kook het tot de dikte van syroop.

Deeze syroop wordt ondersfeld, zagtelyk saamentrekkende te zyn: doch wordt voornaamelyk geacht om haare roode kleur. Het COLLEGIE van Londen heeft ze agtergelaaten, en anderen behouden, die, in dat opzigt, ten minste met dezelve evenaaren.

SYRUPUS SCILLITICUS.

Syroop van Zee-Uijens.
Lond.

Neem van
Azyn van Zee-ujens, anderhalf pint.
Kaneel,
Gember, van elks een once;
Tweemaal gezuiverde suiker, drie en een half pond.

Laat de Speceryen drie dagen in den Azyn staan trekken; kleins het vogt dan af, en doet 'er de suiker by, om 'er een syroop van te maaken.

Edinb.

Neem van
Azyn van Zee-ujens, twee pinten;
Witte suiker, vier pond.

Maak het tot een syroop, zonder te kookten.

In het eerste deezer saamenmengfels verligten de speceryen eenigzins de leelykheid der Zee-ujens; doch zoo veel niet, dat ze de Artfey geheel van haare onaangenaamheid bevryden. Zy wordt meest gebruikt, in de gifte van een lepel of twee, om lymig slym te verdunnen, en de borst ontlasting te bevorderen; het welk zy zeer kragtig doet.

SYRUPUS de SENNA & RHEO.

Syroop van Zenebladeren en Rhabarber.
Edinb.

Neem van
Zenebladeren, twee oncen;
Rhabarber, in schyffjes gesneden, een once;
Gember, gekneusd, twee drachma's.
Witte suiker, drie en een half pond;
Korinthen, twee oncen;
Water, vier pinten.

Kook het water met de Korinthen tot dat het op een vierde na verkookt is: en laten de Zenebladeren, de Rhabarber en de Gem-

ber een' nagt in het heete afkookfel staan trekken. Het vogt dan afgekleinsd zynde, moet staan bezinken, en klaar van den droessem afgegooten worden; dit gedaan zynde kook het met de suiker, over een zagte vuur, tot de dikte van een syroop.

Deeze syroop is voornaameyk geschikt tot een buikzuiverend middel voor Kinderen; doch zy is niet zeer aangenaam, noch wordt by ons dikwyls gebruikt. De voorgaande *Londensche Apothek* hadt een geneesmiddel van deezen aart, met eenige overtollige Artikels, welke de *Gecommitteerden* in hunne overziening verworpen hebben: ook hebben ze de Zenebladeren, als zynde op zyn best onnoodig, agter gelaaten; en alleen de Rhabarber, als een buikzuiverend inmengsel behouden: des niettegenstaande is het saamenmengsel ten laatste geheel en al uitgeschraapt, en zulks met recht; want, gelyk zy wel aanmerken, Rhabarber kan gemakkelyk aan jonge Kinderen, in poeder, of trekfel worden ingeeven, en de smaak kan door geene zoetheid aangenaam gemaakt worden.

SYRUPUS SIMPLEX.

Enkele Syroop.
Lond.

Ontbind in water zoo veel tweemaal gezuiverde suiker, als 'er noodig is, om 'er een syroop van te maaken.

SYRUPUS SACCHARI.

Syroop van Suiker.
Edinb.

Neem van
Witte suiker,
Water, van elks evenveel.

Kook het tot een syroop.

Deeze bereidingen zyn eenvoudige zoete vloeistoffen, zonder geur of kleur. Zy koomen te pas tot verscheidene inzigten, waar dee-

deze hoedanigheden niet noodig zyn, of be-
rispelyk zouden weezen.

SYRUPUS e SPINA CERVINA.

Syrop van Hartsdoorn.
Lond.

Neem van
Het sap van rype en versche Hartsdoorn be-
ziën, een Gallon;
Kaneel,
Gember,
Nootmuschaaten, van elks een once;
Tweemaal gezuiverde suiker, zeven pond.

Zet het sap eenige dagen te bezinken; giet
het dan door een teems, en week de speceryen
in een gedeelte daar van. Kook het
overige van het sap, en doet, tegen het
einde van de kookinge, dat gedeelte, waar
in de speceryen geweekt zyn, daar by; het
zelve eerst door een teems gedaan hebbende:
dit gedeelte der bewerkinge moet zodanig
bestierd worden, dat al het vogt tot
vier pinten moge gebragt worden. Doet
'er eindelyk de suiker by en maak het meng-
sel tot een fyroop.

Edinb.

Neem van
Het sap van Rype Hartsdoorn beziën, ge-
zuiverd, zes ponden;
Witte suiker, vier ponden.

Kook het tot de dikte van een fyroop.

Beide deeze Bereidingen, in de giften van
drie of vier lepels vol ingegeven, werken
wakker als buikzuiverende middelen. De
voornaamste ongemakken, die 'er mée ver-
zeld gaan zyn, dat ze zeer onaangenaam zyn,
en dat ze dorst en droogte in den mond en de
keel, en somtyds geweldige krimpelingen ver-
oorzaaken: doch beide deeze ongemakken
kunnen voorgekoomen worden, als men, ge-
duurende de werking, rykelyk water gruwel,
of andere warme vogten drinkt. Men heeft

de onaangenaamheid van den Hartsdoorn, in
het eerste der bovenstaande Voorchriften trach-
ten te verhelpen, door het bydoen van speceryen,
welken echter bezwaarlyk aan dat oogmerk voldoen.
Het tweede hadt voor deezen ook een byvoegsel van speceryen, tot het zelfde
einde, te weten een drachma wezendlyke
Olie van Kruidnagelen; doch hetzelfde zonder
vrugt bevonden zynde, is nu verworpen.

SYRUPUS VIOLARUM.

Syrop van Violen.
Lond.

Neem van
Violen, versh en wel gekleurd, twee
pond;
Kookend water, vyf pinten.

Laat het een heelen dag staan weeken, in een
glas, of althans in een verglaasd aarden
vat; giet dan het vogt af, en doet het door
een dunnen linnen doek; alle, ook de min-
ste perling zorgvuldig vermydende: daar
na, de behoorlyke veelheid van suiker daar
by gedaan hebbende, maak het tot een fy-
roop.

Edinb.

Neem van
Maart Violen, versh, een pond;
Kookend water, drie pinten.

Laat het een nacht saamen staan trekken, in
een verglaasd aarden vat, dat digt toegedekt
is: kleins het vogt dan af, en meng 'er
tweemaal deszelfs gewigt van witte suiker
mede, om 'er eene fyroop van te maaken,
zonder te koken.

Deeze fyroop heeft eenen zeer aangena-
men geur, en is voor Kinderen, in de hoe-
veelheid van een lepelvol of twee ingegeven,
een zagtelyk open lyf maakend middel. Doch
zy is 'er toe geschikt, om haare schoone blaau-
we kleur, die haar het meest doet achten, in
het bewaaren te verliezen; en daarom hebben
sommigen uitgedacht dezelve natebootfen met
stof-

stoffen, welker kleur bestendiger is. Edoch dit misbruik kan gereedelyk ontdekt worden, door eenig zuur, of loogzoutagtig vogt by een weinig van de verdachte fyroop te doen. Want als de fyroop echt is; zal het zuur derzelve blaauwe kleur in eene roode veranderen, en het loogzoutagtig vogt in eene groene; maar als ze nagemaakt is, zal deeze verandering niet geschieden. Hieruit is klaar te zien, hoe veranderlyk de kleur der Vioolen is, en dat gevolglyk de Voorfchryver bedroogen zal uitkoomen, indien hy zou verwagten, door het bydoen van de blaauwe fyroop, eenige blaauwe kleur aan drankjes of mengfels, die met zuur of loogzout gemaakt zyn, te zullen geeven.

SYRUPUS ZINGIBERIS.

Syroop van Gember.

Lond.

Neem van
Gember, in dunne fchyfjes gefneeden, vier oncen;
Kookend water, drie pinten.

Week het eenige uren, kleins het vogt dan af, en maak het, met behoorlyke hoeveelheid van tweemaal gezuiverde fuiker, tot een fyroop.

Edinb.

Neem van
Gember, gefneeden en gekneusd, drie oncen;
Witte fuiker, vier ponden;
Kookend water, drie pinten.

Laat de Gember, in een beslooten vat, een' nagt staan weeken; kook het dan een weinig, en zet het vogt, na het afgekleinsd te hebben, te bezinken. Giet het klaare vogt dan af, doet 'er de fuiker by, en maak het tot een fyroop.

Deeze zyn aangename en maatig speceryagtige fyroopen, die ligtelyk met den geur en de kragten van de Gember bezwangerd zyn.

CONFECTIO ALKERMES.

Conferf van Kermes.

Lond.

Neem van
Sap van Kermes korls, gewarmd en gekleinsd, drie ponden;
Damaft-Roozewater, zes oncen by maate;
Kaneel-Olie, een half scrupel;
Tweemaal gezuiverde fuiker, een pond.

Ontbind de fuiker in het Roozewater, met de hitte van een waterbad, tot een fyroop; meng deeze dan in het sap van Kermes, en doet 'er, als het koud geworden is, de kaneel Olie by.

Edinb.

Neem van
Syroop van Kermes, drie ponden;
Geel Sandelhout;
Kaneel, van elks zes drachma's;
Cochenielle, drie drachma's;
Saffraan, anderhalf drachma.

Damp de fyroop met eene zagte hitte uit, tot de dikte van Honich; meng dan de andere inmengfels, tot een fyn poeder gemaakt zynde, daar mede in.

Beide deeze Saamenmengfels zyn fraaije en aangename hartversterkende middelen; de gifte is, als ze op zich zelve alleen worden ingenomen, van een scrupel tot een drachma of meer. Het eerste heeft een voordeel, dat het zich eenvormig met drankjes vermengt, zondere dezelve van hunne heldere doorschynendheid te berooven, het welk de poeders in het tweede altoos doen. Doch men moet byzonder oplettend zyn in het verkiezen van de wezendlyke Olie, die meestendeels jammerlyk vervallicht is; en het is dienstig de Olie vooraf met een weinig fuiker te wryven, eer men ze by de andere inmengfels doet; want daar door zal ze te beeter met de overige inmengfels vermengd worden, en niet inftaat zyn, om zich in het bewaaren, van dezelve af te scheiden.

V. A F.

V. AFDEELING.

Van Honich en Honich-Syroopen. (a)

De vaste deelen der planten, in wateragtige vogten ontbonden, kunnen daaruit tot Honich overgebracht worden, door den Honich met het wateragtig afkookfel van 't sap der planten te vermengen, en het te saamen te kookken, tot dat het wateragtig gedeelte uitgedampt is, en de Honich in zyne oorspronkelijke dikte overblyft.

MEL ELATINES.

Honich van Eerenprys.
Lond.

Neem van
Gezuiverd sap van Eerenprys, vier pinten.
Heldergemaakten Honich, vier pond.

Kook het tot eene behoorlyke dikte.

Deeze Bereiding kwam eerst in 't licht in de voorgaande Uitgave van onze Apotheek. Zy is zeer zelden gebruikt, en niet veel in de winkels gehouden.

MEL HELLEBORATUM.

Honich van Nieswortel.
Lond.

Neem van
Witte Nieswortels, gedroogd en in schyffjes gesneden, een pond;
Heldergemaakten Honich, drie ponden;
Water, vier pinten.

Laat de wortels, drie dagen, in het water weeken, en dan een weinig kookken; pers het vogt uit, en het dan wederom gekleinsd hebbende, kook het met den Honich tot eene behoorlyke dikte.

(a) Mel & Oxymel. (b) *deguum*. (c) *Cafus maniacales*.

Men behoort naauwkeurig zorg te draagen, om deeze bereiding, zoo naby als mogelyk is, tot de dikte van Honich te brengen; op dat derzelve sterkte niet al te onzeeker moge zyn. Zy werkt, als een schieelyk en sterk werkend buikzuiverend, of braakmiddel (b), al te sterk en ongefehikt voor 't algemeen gebruik. Somtyds is ze ingegeven in gevallen van zinneloosheid (c), in de gifte van een of twee drachma's, of meer; hoewel ze meer gebeezigd wordt in klifteenen. De tegenwoordige praktyk maakt 'er in 't geheel zeer zelden gebruik van.

MEL MERCURIALE.

Honich van Bingelkruid.

Neem van
Het sap van Bingelkruid,
Honich, van elks drie ponden.

Kook het t'saamen tot de dikte van Honich, het schuim, dat boven komt, daar af doende.

Dit is voornaamelyk gefchikt voor klifteenen; doch wordt zeer zelden gebruikt, en daarom is het zoo wel by het COLLEGIE van Londen, als by dat van Edinburg uitgeschrapt.

MEL ROSACEUM.

Honich van Roosen.
Lond.

Neem van
Roode Roozeknoppen, van de hieien gevryd, en schieelyk gedroogd, vier oncen;
Kookend water, drie pinten;
Heldergemaakten Honich, vyf pond.

Week

Week de Roozen eenige uren in het water, kleins het vogt dan af, meng 'er den Honich mede, en kook het tot eene behoorlyke dikte.

Edinb.

Neem van

Roode Roozen, gedroogd, een half pond;
Kookend water, vier pinten;
Heldergemaakten Honich, zes pond.

Week de Roozen een' nagt in 't water, kleins het vogt dan af, doet 'er den Honich by, en kook het mengfel tot de dikte van Honich.

Deeze Bereiding wordt niet zelden gebruikt, als een zagt verkoelend afvaagend middel, byzonderlyk in Gorgeldranken voor verzweringen en ontsteekingen van den mond en de amandelen. Het oogmerk van het schieelyk droogen der Roozen, gelyk in de eerste der bovenstaande Voorschriften geordonneerd wordt, is, dat zy haare saamenttrekkende kragt des te beeter mogen behouden. Zie bladz. 258.

MEL SOLUTIVUM.

Losmaakende Honich.
Lond.

Neem van

Het vogt, dat na het distilleeren van zes pond Damast Roozen overblyft;
Kommyn Zaad, een weinig gekneusd, een once;
Bruine suiker, vier pond;
Honich, twee pond.

Kook het vogt, als gy het uitgeperft hebt, tot drie pinten; en doet 'er, tegen het einde de Zaaden, in een linnen doek opgebonden, by. Doet 'er dan den Honich en de suiker in, en verkook het mengfel tot de dikte van dunnen Honich.

(d) *Enula campana radices.*

Dit Saamenmengfel is zeer wel uitgedacht tot het oogmerk, dat in den tytel uitgedrukt staat. Byzonderlyk wordt het gebruikt in openlyf maakende klifteeren; en daarom wordt hier bruine suiker toegestaan; terwyl tot alle andere gebruiken de witte, of tweemaal gezuiverde wordt voorgeschreeven.

OXYMEL ex ALLIO.

Honich-Syrop van Look.
Lond.

Neem van

Look, in schyfjes gesneeden, anderhalf once;
Karewei Zaad,
Zoete Fenkel-Zaad, van elks twee drachma's;
Heldergemaakten Honich, tien oncen by gewigt;
Azyn, een half pint.

Kook den Azyn, met de gekneusde zaaden een weinig tyds, in een verglaasd aarden vat; doet 'er dan de look by, en dek het vat dicht toe; pers het vogt, als het koud geworden is, uit, en ontbind den Honich in het zelve, met de hitte van een waterbad.

Deeze Honich Syrop wordt aangepreezen om lymige sappen te verdunnen, borstontlastingen, en de vloeibaare afscheidingen in 't algemeen te bevorderen. Het is ongetwyfeld eene Artseny van groote kragt, hoewel zeer onaangenaam; om dat de geur van de Look altoos de overhand heeft, offchoon 'er speceryagtige zaaden worden bygedaan.

OXYMEL PECTORALE.

Honich-Syrop voor de Borst.
Edinb.

Neem van

Alants wortels (d), een once;

Flo-

Florentynsche Iris wortels (e), een half
once;
Ammoniac Gom, een once;
Azyn, een half pint;
Heldergemaakten Honich, een pond;
Water, drie pinten.

Azyn van Zee-Uijens, twee pinten.

Kook het tot de dikte van een fyroop.

Laat de wortels, gefneeden en gekneusd, in het water kookten tot dat een derde verwaasfemd is; kleins het vogt dan af, laat het staan bezinken, en het zelve klaar van den droeffem afgegooten hebbende, doet 'er den Honich, en de Ammoniac Gom, vooraf in den Azyn ontbonden, by; meng het dan te faamen, door het een weinig te kookten.

De Honich werdt voor deezen niet helder gemaakt, om in deeze bereiding te gebruiken; maar het fchuim, dat in zulk een geval, onder het kookten, boven komt, werdt 'er afgenoomen: hier door werden de onreinigheden van den Honich afgedaan; maar 'er wierden ook eenige geneeskragtige deelen van de Zee-Uijens, waarmede de Azyn bezwangerd was, tegelyk mede wech gedaan. Om deeze reden hebben de beide COLLEGIEN, van *Londen* en *Edinburgh*, nu wyslyk geordonneerd, den Honich, voor alle deeze foorten van bereidingen, vooraf op zich zelve klaar en helder te maaken.

De tytel van dit Saamenmengfel drukt deszelfs geneeskragten uit. Want het is bestemd voor zulke ongemakken van de borst, die uit een overlaf van lymig flym ontstaan (welken dit Geneesmiddel verdunt en doet ontlasten), en voor verstoptheden van de Long-Vaten.

Honich-Syroop van Zee-Uijens is een nuttig openend, afvaagend en borstontlastend middel, en van grooten dienft in vogtige hoesten, en andere ongemakken, waar overvloed van dik flym is. Het wordt met de giften van twee of drie drachma's ingegeven, tegelyk met speceryagtig water, als dat van kaneel, om de groote walging, die 't anders zoude verwekken, voor te koomen. In groote giften verwekt het braaking.

Men kan 'er elken avond en morgen twee of drie lepels vol van inneemen, en zulks eenigen tyd agtervolgen.

OXYMEL SCILLITICUM.

Honich-Syroop van Zee-Uijens.
Lond.

OXYMEL SIMPLEX.

Enkele Honich-Syroop.

[L. L.]

Neem van
Heldergemaakten Honich, drie ponden;
Azyn van Zee-Uijens, twee pinten.

Neem van
Heldergemaakten Honich, twee pond;
Azyn, een pint.

Kook het in een verglaasd aarden vat, over een zagt vuur, tot de dikte van een fyroop.

Kook het tot eene behoorlyke dikte.

Edinb.

Deeze eenvoudige Bereiding is niet minder kragtig, dan veele uitgewerkter Saamenmengfels. Het is een aangenaam, zagt, verkoelend, zeepagtig, afvaagend en verdunnend

Neem van
Heldergemaakten Honich, vier ponden;

(e) *Iridis florentinae radices.*
III. DEEL.

A 2 2

nend Geneesmiddel. Het wordt dikwyls gebruikt in verkoelende, afvaagende, Gorgel-dranken, en niet zelden als een borstontlastend middel.

Het kookken van Honich-Syroopen, in verglaasde aarden Vaten, is niet vry van ge-

vaar. Want derzelve verglaasd wordt gemaakt door een glasmaaking van Lood; en Azyn kan door eene kookende hitte zoo veel van het glas geworden Lood afbyten, dat by 'er schadelyke hoedanigheden van krygt. Zie bladz. 34.

V. H O O F D D E E L.

Van de Afscheiding, en Versaameling, van zulke deelen der Plantgewassen en dierlyke Zelfstandigheden, die in de hitte van kookend Water vlug zyn.

Daar zyn veele Plantgewassen, en sommige dierlyke Zelfstandigheden, welker kragten, geheel of ten deele, in zulke stoffe huisvesten, die, in de hitte van kookend water, geheel en al kan vervliegen. In de meesten der bewerkingen, die we tot hier toe beschreeven hebben, heeft men getracht, deeze vlugge stoffe, zoo veel als mogelyk is, te gelyk met de vastere deelen te behouden; het zy dat deeze vaste deelen zelve geneeskragten hadden, of alleenlyk, als dienstig tot de vereeniging van de vlugge stoffe met de vloeistof-

fen, gebeezigd wierden. Het oogmerk, in dit Hoofddeel, is, deeze fyne vlugge grondbeginsels volkomen aftefcheiden, en dezelve zuiver, buiten de grover deelen, te versaaamen, het zy in eenen geconcentreerden staat, of met water, of met Geest van wyn verdund. In eenen verdikten staat, gelykt het gemeenlyk naar Olie; welke, om dat ze altoos den soortelyken reuk, en dikwyls ook de andere geneeskragten van het onderwerp bevat, *wezendlyke Olie* genoemd wordt.

I. A F D E E L I N G.

Van de Wezendlyke Oliën.

De WEZENDLYKE OLIEN worden in een distilleer Helm, met een koelvat, door distilleeringe getrokken. Men doet een menigte water op het onderwerp, zoo veel als genoeg is, om het aanbranden voor te komen; en in dit water wordt het ook, voor de distilleering, een wyl tyds geweekt. De Olie komt met het water over; en dryft boven op 't zelve, of zinkt naa den grond, naar dat ze ligter of zwaarder is, dan deeze vloeistoffe [L.].

In de Edinburgsche Apotheek wordt geordonneerd, eenig Zeezout by het water te doen, zoo veel naamelyk als genoeg is, om het

een' ligt brakken smaak te geeven. De langduurigheid van de weeking moet veranderd worden naar het weeffel en de vastheid van het onderwerp: de tederste onderwerpen vereiffchen naauwlyks eenige weeking; die van een zagt en los weeffel zyn, moeten twee of drie dagen geweekt worden; en die lymiger zyn, een langer' tyd: hoe langer men voor heeft de weeking uit te rekken, hoe meer Zeezout 'er moet bygedaan worden. Uit lymige zelfstandigheden kan de Olie in een korter tyd verkreegen worden, door dezelve aan een zachte en niet al te lang aanhoudende gisting te onderwerpen; in welk geval het bydoen van Zeezout niet te

pas komt. Zaaden en Speceryen moeten vooraf voor de weeking, of gifting, gekneusd worden. [E.].

De WEZENDLYKE OLIEN worden alleen uit welriekende zelfstandigheden verkreegen; maar uit allen van deezen rang niet even veel, noch ook in evenredige veelheid naar den graad van hunnen reuk; want sommigen, die, als wy naar regelmaatigheid mogten oordeelen, zeer wel geschikt schynen voor deeze bewerking, leveren zeer weinig Olie, en anderen geheel geene, uit. Rozen b. v. en Kamillebloemen, welker sterke en aanhoudende reuk eenen overvloed belooft, worden by de proef bevonden, maar zeer weinig te bevatten: de Violet en Jasmyn bloem, die de lucht met haaren reuk vervullen, verliezen haare welriekendheid door de zagtste kookinge, en geeven het minste zichtbaar merkteeken van Olie niet, als ze gedistilleerd worden; ten zy men zeer groote menigten te gelyk aan de bewerking onderwerpe: terwyl de Zeevenboom (a), wiens onaangename reuk zich tot geen verren afstand uitstrekt, de meeste Olie van byna alle bekende plantgewassen uitleevert.

Ook zyn dezelve planten niet even bewaam tot deeze bewerking, als ze in verschillende gronden en jaargetyden voortgebragt zyn; of in verschillende tyden van haaren groei. Want sommigen geeven meer Olie uit, als de bladeren beginnen aftevalen, dan op eenigen anderen tyd; als Lavendel en Wynruit b. v. Anderen, als Salie, brengen de grootste menigte aan, als ze jong zyn, en eer ze eenige bloemen voortgebragt hebben: wederom anderen, als Thym, als de bloemen eerst te voorschyn gekomen zyn. Voorts leveren alle welriekende kruiden een grooter gedeelte Olie uit, als ze in drooge gronden en warme zomers voortgebragt worden, dan in de tegengestelde omstandigheden. Daar en tegen worden sommige der onaangenaam en sterkruikende kruiden, als Alfem, gezegd de meeste Olie te behelzen, als ze in regenagtige jaarfaizoenen, en vogtige vette gronden groeiën.

(a) *Sabina*.

VERSCHEIDEN SCHEIKUNDIGEN zyn van gevoelen geweest, dat de kruiden en bloemen, die maagig gedroogd worden, een grooter menigte van wezendlyke Olie uitleeveren, dan dat ze versich gedistilleerd waren. Men onderstelt naamelyk, dat de Olie, in de versche planten, reeds met een wateragtig vogt vermengd zynde, een groot gedeelte daar van, na de distilleering, door het water verspreid blyft, en in al te kleine deeltjes verdeeld, dan dat ze kunnen vereenigd en verzaameld worden; daar de olieagtige deeltjes, in het droogen, door de uitwaaseming van het vogt, dat dezelve verdeeld en verspreid houdt, tot bolletjes saamenloopen, die weinig gesteldheid hebben om zich met wateragtige vloeistoffen te vermengen, en ligtelyk afscheiden van het water, dat in de distilleeringe gebruikt wordt.

Deeze bespiegeling schynt echter niet volkomen voldoende te wezen; want alhoewel de Olie, in 't onderwerp, tot onderscheidene bolletjes verzaameld is; zoo reist ze toch niet op in die gedaante, maar tot damp ontbonden, en vermengd, en door de hitte mede bewogen met den damp van 't water; en indien de Olie, in een gedroogde plant, minder geschikt was, om zich met wateragtige vloeistoffen te vereenigen, dan in eene versche; zoo zou de drooge een zwakker trekfel moeten uitleeveren, dan de versche, waar van het tegendeel gemeenlyk ondervonden wordt plaats te hebben. Dewyl nu de Olie het volmaakte uit de gedroogde plant getrokken, en in 't water ontbonden gehouden wordt, voor de distilleering; zoo kan ik geen reden zien, waarom ze, naderhand, eene grooter geneigdheid zoude hebben, om van 't water af te scheiden.

Het gevoelen, dat drooge planten de meeste Olie uitleeveren, schynt zynen oorsprong te hebben uit eene Aanmerking van *Hoffman*, die, naar ik denk, niet wel verstaan is: „ Een pond, zeidt hy, van gemeene, of „ smalbladerige gedroogde Lavendelbloemen „ levert een once Olie uit; maar als ze versich „ gedistilleerd waren, zouden ze naauwelyks „ meer dan een half once uitleeveren; en het „ is

is eveneens gelegen met Balsam, Salie, enz. De reden is, dat het wateragtig vogt, in het droogen uitwaasfemt; en dewyl wy van twee pond van eene versche plant niet meer krygen dan een pond gedroogde, en in het droogen weinig van de fyne Olie uitwaasfemt; zoo volgt, dat de drooge plant meer Olie moet aanbrenge, dan de versche." De meening hier van is, naar myne gedachte, niet anders, dan dat een pond gedroogde planten, moet gelyk staan met twee pond versche; te weeten, als twee pond versche, door het droogen, tot een gebragt worden, zonder eenig verlies van de Olie. Een laater Schryver haalt een proef van Neumann aan, welke op dezelfde wyze kwaalyk verstaan schynt te weezen; want Neumann zeidt alleen, in de plaats, waar heen geweezen wordt, dat gedroogde Alfem bevonden wordt, meer Olie uit te leveren, dan een gelyk gewigt van de versche plant. Ik kan my geen voorbeeld te binnen brengen, waarin versche en drooge planten tot eene behoorlyke vergelyking gebragt zyn, door eene zekere hoeveelheid van het onderwerp in twee deelen van gelyke zwaarte te verdeelen, en het eene versch, maar het andere, na dat het zorgvuldig en maatig gedroogd was, te distilleeren.

Edoch, wat ook de uitwerking van maatige uitdrooginge moge weezen, dit is zeker, dat de voortgebragte Olie, indien de drooging lange duurt, minder, haare kleur veranderd, en de reuk ook zwakker zyn zal.

Met opzigt tot de hoeveelheid van water, als men geheele planten, die middelmatig gedroogd zyn, of schraapsel van houten gebruikt; zoo moet 'er zoo veel van elks in het vat gedaan worden, als met eene zagte persinge deszelfs halve holte zal vervullen; en 'er mag zoo veel water bygedaan worden, dat het tot twee derde van zyne hoogte reift. Het water en de innengfels te saamen moeten nooit meer, dan drie vierde van de Distilleerketel beslaan; want dan zal 'er vogt genoeg zyn, om alle gevaar van aanbranden voor te koomen, doch niet zoo veel, dat het al te ligt zoude overkookten en in den Ontvanger storten.

Het weeken moet zoo lang duuren, dat

het water de gaatjes van het onderwerp volkoomen moge doordringen. En om deeze uitwerking te bevorderen, moeten de houten dwarsdraads dun geschraapt of geschaafd worden, de wortels overdwars in dunne schyffjes gesneden, batten tot grove poeder gemaakt, en zaaden ligtelyk gekneusd worden. Zeer vaste en taaije Zelfstandigheden vorderen, dat ze een week of twee, of langer geweekt worden; maar die van een zagter en lossen weeffel zyn, hebben aan twee of drie dagen genoeg; terwyl sommige tedere kruiden en bloemen niet alleen in 't geheel niet noodig hebben geweekt te worden, maar zelfs daar door zouden benadeeld worden.

Of nu het byvoegen van Zeezout van eenigen wezendlyken dienst is; daaraan is grootelyks te twyfelen.

Het nut, dat men gemeenlyk daar aan toeschryft, is, met meer kragt in het weeffel van het onderwerp in te dringen en 't te ontsluiten, dan enkel water doen konne; en de gisting of verrotting voortekoomen, waar toe de stoffe wel zoude overflaan, in zulk een langen tyd, als de weeking menigmaal duurt. Doch Zeezout schynt de onderwerpen, zoo wel dierlyke, als die van plantgewassen, eer te verharden en vaster te maaken, dan te verzagten en te ontsluiten; en by aldien het de verrotting voorkomt, moet het juist om die reden meer nadeel dan voordeel toebrengen. Want de ontbinding, die men hier bedoelt, komt zeer naby aan het begin van verrottinge; en de zoutagtige stoffen verlengen, door deeze te vertragen, de weeking verre buiten den tyd, die 'er anders toe noodig zyn zou. Het staat in de magt van den Bewerker, als hy ziet, dat de bewerking tot dit punt gekoomen is, naar zyn welgevallen een eind daar van te maaken, en aanstonds tot de distilleering over te gaan: op deeze wyze zal de geheele zaak in een korten tyd afgedaan zyn, met ten minsten even gelyk voordeel in alle andere opzigten; mits dat de handbewerking van stampen; raspen, en diergelyke, welke in alle gevallen even noodig zyn, kundig en vaerdig uitgevoerd worden.

Lichaamen van een zeer lymig en vast weeffel worden, in de *Edinburgsche Apothek* geor-

geordonneerd, eenige dagen met een weinig gift te laten giften: de helft van derzelver hoeveelheid water is genoeg, om de gifting uit te werken; en zoo veel, als 'er meer noois, moet 'er naderhand bygedaan worden, eer men aan 't distilleeren gaat. Deeze bewerking bevordert, ongetwyfeld, de ontbinding van het onderwerp, en de uithaaling van de Olie; nogthans gebeurt het zelden dat men zodanige hulpmiddelen noodig heeft. Doch men moet byzonderlyk zorg draagen, dat de gifting niet te lange duure; of dat men, door eene kwaalyk gekoozene gift eenen kwaaden geur aan de Olie geeve, of van eenige te veel gebruike.

Sommige Scheikundigen hebben voorgegeeven, dat zy, door het bydoen van zouten en zuure geesten, instaat zyn, om meer Olie van zekere stoffen van plantgewassen te verkrygen, dan 'er, zonder zulke byvoegfels, met eenige mogelykheid uit kan gekreegen worden. Doch de proeven, met oogmerk om dit stuk vast te zetten gedaan, schynen het tegendeel te bewyzen: dit is althans standvastig waar bevonden, dat, wanneer 'er reden is om te denken, dat de uitleeving grooter zyn zal, dan gewoonlyk, de hoedanigheid van de Olie naar evenredigheid benadeeld is. Want de hoeveelheid van weezendlyke Olie kan, in de plantgewassen, geenszins vermeerderd worden; en die 'er weezendlyk in begrepen is, kan 'er gemakkelyk van afgescheiden worden, zonder zulke byvoegfels. Al wat de zoute stoffe, in dit opzigt, doen kan, is, het water vatbaar te maaken voor een grooter trap van hitte, dan het op zich zelf alleen kan bevatten, en het dus bekwaam te maaken, om een grove vetagtige stoffe op te neemen, die niet vlug genoeg is, om met zuiver water op te reizen; deeze grover stoffe nu, zich met de zuivere Olie vermengende, vermeerdert wel de hoeveelheid; maar moet tegelyk noodzaakelyk derzelver hoedanigheid verlegten. En inderdaad, als men alleen water gebruikt, is de Olie, die omtrent het einde van de bewerking overkomt, merkelyk minder welriekende, en dikker, dan die in den beginne opreift; en ten tweeden maale met eene zachte hitte gedistilleerd zynde, laat

ze eene groote menigte smaakelooze harsagtige stoffe agter.

De keuze van bekwaame werktuigen is ook van groot belang, om deeze bewerking met voordeel uit te voeren. Want 'er zyn sommige Oliën, die vry wel over den zwaanenhals van den helm der gemeene Distilleerketels heen gaan: anderen, die zoo vlug niet zyn, kan men niet gemakkelyk zoo hoog doen opreizen. Om dit laatste te verkrygen, zouden wy een wyden lagen helm, die eenen rand, of holle buis rondom zich heeft, aanpryzen: want in deeze buis wordt de Olie, in haare eerste opreizing' opgehouden, (en van daar aanstonds in den Ontvanger geleid) waar van de voordeelen blykbaar genoeg zyn.

Met opzigt tot het vuur, moet de Bewerker vaerdig zyn, in het zelve in 't eerst aan te wakkeren; en het, gedurende de geheele bewerkinge, op zulk eenen graad te houden, dat de Olie rykelyk moge afdruipe; anders zal de Olie aan eene onnoodige hitte blootgesteld worden; eene omstandigheid, die men, zoo veel mogelyk is, zorgvuldig moet vermyden. Want het vuur deelt aan alle deeze Oliën eenen onaangenaamen indruk mede, gelyk ten klaarste daar uit blykt, dat ze minder aangenaam zyn, als ze eerst nieuwelyks gedistilleerd zyn, dan na dat ze eenigen tyd in eene koele plaats gestaan hebben: en hoe langer de hitte duurt, hoe meer verandering zy in dezelve moet te weeg brengen.

De meeste Oliën vereischen, tot derzelver distilleering, de hitte van sterk kookend water; doch 'er zyn ook veelen, die met eene veel minder hitte opreizen: als daar zyn die van Limoen schillen, Citroen schillen, van de bloemen van Lavendel en Rosmaryn, en van byna alle de welriekendste soorten van bloemen. Wy hebben reeds aangemerkt, dat de welriekendheid deezer bloemen grootelyk benadeeld, of zelfs vernietigd wordt, door de zelve te slaan of te kneuzen: ook wordt ze, in de bewerking, daar we nu van spreken, verminderd door ze in 't water te dompelen, en zulks des te meer, naar evenredigheid dat ze langer in 't water zyn en de hitte grooter is: hier van daan is het, dat deeze Oliën, op de gewoone wyze gedistilleerd zynde,

de, minder aangenaam van reuk zyn, dan de onderwerpen zelven. Om de zelfstandigheden van deezen rang te distilleeren, heb ik derhalven eene andere wyze uitgedacht: te weten, in plaats van de bloemen in het water te dompelen, worden ze alleen aan den waasem van 't zelve blootgesteld. Want eene behoorlyke hoeveelheid van water in de distilleerketel gedaan zynde, worden de welriekende kruiden, of bloemen luchtig in een mandje gelegd, van zulk eene grootte, dat het in de distilleerketel kan, en even boven het water tegen derzelver kanten rust. Den helm dan op de ketel, en het water aan 't koken gemaakt zynde, trekt de waasem, die door het onderwerp heen zeigt, de Olie naa zich, zonder derzelver welriekendheid te verminderen, en brengt ze dus in den Ontvanger over. De Oliën, die dus verkreegen zyn; bezitten den reuk van 't onderwerp, in eenen uitmuntenden graad, en hebben niets van dien onaangenaamen reuk, die in zulken bespeurd wordt, welken naar de gemeene wyze, door ze in water te koken, gedistilleerd zyn.

Het zal hier niet ongepast zyn aan te merken, dat zulke Oliën, die met eene mindere hitte, dan die van kookend water, opreizen, by de Scheikundige en Kruidmengkundige Schryvers gemeenelyk *ligte* Oliën genoemd worden; en zulke, die de hitte van sterk kookend water noodig hebben, *zwaare* hieten. Deeze uitdrukkingen heb ik opzettelyk vermyd, om dat men zou kunnen denken, dat ze *betrekking hadden op de vergeleekene zwaarsen van de Oliën*; waar mede de vlugheid of vastheid nogthans geene verbintenis heeft. Want Olyfölie is ligter, dan de meeste wezendlyke Oliën; doch de hitte, die 'er noodig is om ze te doen uitdruijen, gaat die, in welke de zwaarste wezendlyke Oliën uitdruijen, nog veel meer te boven, dan de hitte van kookend water die van ys te boven gaat.

Het water, dat in het distilleeren van wezendlyke Oliën gebeezigd wordt, trekt altoos een gedeelte van de Olie in; als blykt uit den reuk, den smaak, en de kleur, welken het verkrygt.

Doch het kan niet meer, dan eene zekere hoeveelheid bevatten; en daarom kan zulk

water, dat reeds gebruikt is en zich zelf byna verzadigd heeft, met voordeel gebeezigd worden, in plaats van gemeen water, tot eene tweede, derde, of eenige volgende distilleering van het zelve onderwerp.

Sommige latere Scheikundige Schryvers pryzen het water aan, niet dat over komt, maar dat in de Distilleerketel blyft, om tot de tweedemaal te gebruiken. Doch dat kan van geen dienst zyn; dewyl het alleen zulke deelen van het plantgewas bevat, die niet in staat zyn om in de distilleeringe op te reizen, en die alleen dienen om de werking van het water, als een scheivogt, te verhinderen, en gevaar van aan te branden te veroorzaaken.

Na dat men eenige Olie gedistilleerd heeft, moet men byzonderlyk zorg draagen, dat de slang behoorlyk schoon gemaakt worde, eer ze wederom gebruikt worde tot het distilleeren van eene andere plant. Want sommige Oliën, als die van Alsem en Anyszaad b. v. kleeven 'er zoo sterk aan vast, dat ze niet door hitte daar uitgesmolten, noch met water kunnen afgewasschen worden: de beste wyze om de slang daar van te zuiveren is, een weinig Geest van wyn 'er door te laten loopen.

De wezendlyke Olien, moet men, na de distilleering, eenige dagen laten stil staan, in Vaten, die losjes met papier bedekt zyn, tot dat ze haaren onaangenaamen vuurigen reuk verlooren hebben, en helder geworden zyn; doet ze dan in kleine flesjes, die volkomen vol, dicht toegestopt, in eene koele plaats moeten gehouden worden: en met deeze voorzorgen zullen ze haare kragten, veele jaaren, volkomen behouden.

Wanneer ze daarentegen agteloos bewaard worden, verliezen ze met den tyd allengs van haaren geur, en worden grof en dik. Sommigen trachten dezelve te herstellen, na dat ze deeze verandering ondergaan hebben, door ze met driemaal derzelver gewigt aan gemeen Zout te vryven, en 'er dan een groot gedeelte water bygedaan hebbende, van nieuws te distilleeren: dan reist het zuiverste gedeelte wel dun en helder op, en bezit een grooten trap van den voorigen reuk en smaak der Olie, hoewel minder in beide opzigten, dan de Olie

in

in 't eerste was : doch deeze verbetering, gelyk het genoemd wordt, slaagt even goed zonder het zout; want als de Oliën dus veranderd zyn, dan zyn ze byna in denzelfden staat, als de Terpentynen, en andere verdikte Olieagtige sappen, die hunne zuiverer Olie, in het distilleeren, gereedelyk aan water alleen overgeeven.

Wanneer de wezendlyke Oliën haaren reuk geheel en al verlooren hebben, raaden sommigen aan, dezelve, in het distilleeren, by eene versche hoeveelheid van de Olie der zelfde plante te doen; waar door ze, zoo men zegt, zich op nieuws met de welriekende stoffe verzadigen, en volkomen vernieuwd worden. Doch deeze praktyk moet ongetwyfeld afgekeurd worden, als zynde niet anders, dan eene schoonschynende spitsvindigheid: want zy kan niets meer te weeg brengen, dan de werksaame stoffe, die tot de nieuwe Olie alleen behoort, tusschen de oude en de nieuwe te verdeelen.

De wezendlyke Oliën, geneeskundig beschouwd, koomen in de algemeene hoedanigheden van prikkeling en heetheid overeen; maar in de byzondere kragten verschillen ze zoo veel, als de onderwerpen, waar van ze verkreegen worden; dewyl de Olie het regtstreekse grondbeginsel is, waar in de kragten, of een gedeelte der kragten van de verschillende onderwerpen huisvesten. Dus worden de windbreekende kragt der heete Zaden, de pisdryvende van Jeneverbeziën, de maandflonden bevorderende van Zevenboom, de zenuw versterkende van Rosmaryn, de maagversterkende van Munte, en die tegen de scheinbuik van Lepelblad, de hartversterkende der Speceryen enz. in derzelver Oliën geconcentreerd.

Daar is nog een ander verschil tusschen de wezendlyke Oliën, waar van de grond zoo klaar niet is; te weeten, dat van den graad van prikkeling en heetheid; welken, gelyk men zou verwagten, geenszins gelyk staan met die van de onderwerpen, waar uit ze getrokken zyn. De Kaneel-Olie b. v. is uitteekend scherp en vuurig; ja als ze niet verdund is, byna brandende: daar Kruidnagelen, eene specery, die in zelfstandigheid veel scher-

per is, dan de andere, eene Olie uitleeveren, die veel minder prikkelt. Dit verschil schynt ten deele van de veelheid der aangebragte Olie af te hangen; dewyl Kaneel veel minder uitleevert, dan Kruidnagelen, en gevolglyk haare werksaame stoffe in een kleiner omtrek verfaamd heeft; ten deele van de natuur der werkende deelen zelve: want, alhoewel de wezendlyke Oliën altoos den foortelyken reuk en geur van derzelve onderwerpen in zich bevatten, het zy die aangenaam, of onaangenaam zyn; zoo behelzenze nogthans niet altoos alle de prikkelende kragt; want deeze huisvest dikwyls in eene vaster harsagtige stoffe, en reist met de Olie niet op. Immers na de distilleering van Kruidnagelen, Peper, en eenige andere speceryen, wordt een gedeelte van derzelve prikkelende kragt agtergelaaten bevonden: en een eenvoudige trekfel van dezelve, in verbeterden Geest van wyn, heeft zelfs meer prikkelende kragt, dan derzelve wezendlyke Oliën.

De welriekendste Oliën worden dikwyls gebruikt, om andere geneesmiddelen, die op zich zelve onsmakelyk zyn, geschikt te maaken, voor de maag. Gemeenlyk worden ze als verbeteraars van harsagtige purgeermiddelen gebeezigd; een gebruik, waar toe zy niet gevoeglyk schynen. Want al de dienst, dien ze hier kunnen doen, is, te maaken, dat de hars in 't eerst wat gemakkeliker in de maag zit: en verre van de prikkelende hoedanigheid, waar van de geweldigheid van haare werking afhangt, te verzwakken, voegen deeze scherpe Oliën 'er nog eene nieuwe aanprikkeling by. Zie het Artikel van de Buikzuiverende middelen, bladz. 71.

Wezendlyke Oliën worden nooit alleen ingegeeven, wegens derzelve uiterste heetheid en scherphed; welke in sommigen zoo groot is, dat een enkele droppel, die men op de tong heeft laten vallen, een koudvuuragtige roof voortbrengt. Van drooge suiker worden ze gereedelyk ingetrokken, en kunnen daarom, in deeze gedaante, gevoeglyk ingegeeven worden. Met agt- of tienmaal derzelve gewigt gewreeven zynde, wordenze ontbindbaar in wateragtige vogten, en dus kunnen ze tot eenen bepaalden graad verdund worden. Sly.

Slymen maaken ze ook mengbaar met water tot een eenvormig melkagtig vogt. Ook kunnen ze in Geest van wyn ontbonden worden; de welriekendste in een gelyk gewigt, en byna alle dezelve in minder dan viermaal haare eigene hoeveelheid: en deeze ontbindingen kunnen of met suiker, of met fyroop of iets diergelyks vermengd, worden ingenomen; als men ze met water vermengd, wordt het vogt melkagtig, en de Olie scheidt 'er af.

De scherpste Oliën worden uitwendig gebruikt, tegen ongemakken van lammigheid, gevoelloosheid, pynen en smerten, koude gezwellen, en in andere gevallen, wanneer byzondere deelen moeten verwarmd of geprikkeld worden. De Tandtpyn wordt somtyds door een droppel van deeze, byna brandende, Oliën verligt, als men ze in kattoen neemt, en voorzigtig in de holle kies of tandt brengt.

OLEUM ABSINTHII ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van de bladeren van Absent.

[L. E.]

Deeze is een van de aangenaamste Oliën: zy ruikt sterk naar den Absent; en ze bevat deszelven byzonderen walglyken smaak, maar heeft weinig of niets van zyne bitterheid; dewyl dezelve, gantschelyk in het afkooksel, na de distilleering, overblyft: derzelver kleur is donker groen, als ze uit het versche kruid getrokken wordt; van het gedroogde, bruinagtig geel. Deeze Olie wordt door Hoffman aangepreezen, als een zagt pynstillend middel, in krampagtige trekkingen: tot dat einde ordonneert hy een drachma van dezelve, in een once verbeeterden Geest van wyn te ontbinden, en zeven of agt droppels van 't mengsel, in eenig gevoeglyk voervogt in te neemen.

BOERHAAVE pryft, in anderendaagsche koortsen (b), sterk aan een geneeskragtige vogt, dat saamengesteld is uit omtrent zeven

(b) *Febres tertianæ.* (c) *Scirrhotas.* (d) *Suppuratio.*

grein van de Olie, eerst met een drachma suiker gewreeven, dan met twee drachma's van het zout van Alsem, en naderhand ontbonden in zes oncen van het gedistilleerde water van dezelfde plante: twee uren voor dat men de aankomst van de koorts verwacht, moet de Lyder zyne voeten en beenen in warm water baden, en dan elk kwartier uren twee oncen van het vogt drinken, tot dat de twee uren verstreken zyn: op deeze wyze en door dit middel, zegt hy, zullen alle gevallen van deezen aart doorgaands gemakkelyk en veilig geneezen worden; mits dat 'er geene knoestigheid (c), of verettering (d), plaats hebbe. By ons wordt de Olie van Alsem voornamelyk gebeezigd, als een middel om de wurmen te verdryven, en tot dat einde wordt ze zoo wel uitwendig op den buik gesmeerd, als inwendig ingenomen: zy wordt gevoeglyk ingegeven in de gedaante van pillen, waar toe ze kan gemaakt worden, door ze met kruim van brood te vermengen.

OLEUM SEMINUM ANETHI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Dilzaad.
Lond.

Deeze is een zeer heete Olie; van eenen niet zeer aangenaamen geur, doch minder zodanig, dan het zaad. Zy wordt somtyds, als een windbreekend middel ingegeven, in winderigheden, koliek pynen, den hik, en diergelyken, van een tot drie of vier droppels.

OLEUM SEMINUM ANISI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Anyszaad.

L. E.

Deeze Olie bezit den smaak en reuk van het Anyszaad volmaaktelyk. Zy is een van de zagste gedistilleerde Oliën; men kan 'er veilig

lig vyftien of twintig droppels van inneemen; hoewel de gemeene praktyk zelden tot de helft van dit getal gaat. Derzelve reuk is ten uiterfte duurzaam en uitgestrekt: de melk van eene Vrouw, na het inneemen van dezelve uit de borst getrokken, wordt met derzelve reuk bezwangerd bevonden; en dit is mogelijk ten deele de grond, waarop de kragten voor de borst gemeenlyk aan dezelve worden toegeschreeven: in winderigheden en kolieken wordt zy van fommigen gezegd, zoo kragtig niet te zyn, als de zaaden zelve.

Het is aanmerkelyk van deze Olie, dat ze faamenstremt, zelfs wanneer de lucht niet merkelyk koud is, tot de dikte van boter: en hierom moet de Bewerker, in het distilleeren niet al te zorgvuldig zyn, om het water, in het koelvat, al te koel te houden: integendeel moet hy 't liever wat heet laten worden, voornaamelyk tegen het einde van de bewerkinge; want anders zal de faamenstremmende Olie de slang zodanig kunnen opstoppen, dat ze den helm in gevaar stelle, van de ketel af te vliegen; althans zal 'er een groot gedeelte van de Olie in blyven hangen.

OLEUM SEMINUM CARUI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Karewei-Zaad.

L. E.

De geur dezer Olie gelykt nauwkeurig naar dien van de Karewei. Zy is een zeer heete en scherpe Olie; een enkele druppel is een maatige gift, en vyf of zes een zeer groote. Zy wordt niet zelden als een windbreekend middel gebruikt; en zy wordt van fommigen ondersteld byzonder dienstig te zyn, om de pis te bevorderen, waar aan zy eenigen graad van haaren reuk mededeelt.

OLEUM CARYOPHYLLORUM AROMATICORUM ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Kruidnagelen.

L. E.

Deeze Olie is zoo zwaar, dat ze in Water zinkt, en reift niet gemakkelyk op in distilleeringe: als het water, dat van de Kruidnagelen overkomt, weêr op de overblyvenden gedaan wordt, en de distilleering herhaald, zal men gemeenlyk wat meer Olie verkrygen, hoewel die veel minder is, in hoedanigheid, dan de eerste. De Olie van Nagelen wordt doorgaands beschreeven, als zynde „boven-„ maate heet en vuurig, en van eene goud „geele kleur (BOERHAAVE *Proceff.* 27).” En zodanig is inderdaad het faamenmengfel, dat wy uit Holland krygen; maar de echte Olie van Nagelen is een van de zagter Oliën: zy kan zeer veilig, (behoorlyk verdund zyn- de) tot de hoeveelheid van tien of twaalf droppels, worden ingenomen. Ook is derzelve kleur in 't geheel niet geel, ten zy dat ze lang en agteloos bewaard worde, of met al te geweldige hitte gedistilleerd zy: als ze op haar best is, dan is ze helder en zonder kleur, van eenen aangenaamen, maatig heeten en prikkelenden smaak, en eenen zeer behaaglyken reuk, die veel naar dien der specerye zelve gelykt. De Hollandsche Olie van Nagelen behelst een groot gedeelte van uitgeperste Olie, gelyk klaarlyk blykt, als men ze door distilleeringe beproeft. Nogthans kan dit byvoegfel het niet zyn, waaraan zy haare schertheid verschuldigd is. Maar een klein gedeelte van een harsagtig uittreksel van Nagelen deelt aan een groot gedeelte Olie een' donkere kleur en grooten trap van schertheid mede.

OLEUM FLORUM CHAMÆMELI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Kamilbloemen.
Lond.

Deeze is eene zeer scherpe Olie, van eenen sterken niet onaangenaamen reuk, naar dien der bloemen gelykende: haare kleur is geel met eenen groenagtigen of bruinen weerschyne. Somtyds wordtze als een windbreekend middel, in de gifte van weinige droppelen ingegeven, in ongemakken van de Baarmoeder; gelyk ook om de wurmen te verdryven: zy kan

kan gevoeglyk met kruim van brood tot pillen gemaakt worden.

Deeze Olie, hier beschreeven, is die van de gemeene Tuinkamillen verkreegen wordt, die de eenige foort is, in onze Apotheek voorgeschreeven (zie het voorgaande Deel bladz. 126, 127.). Daar is nog een andere foorte, die meer op de koorlanden, dan in onze tuinen gevonden wordt (*Chamamelum vulgare Ger. Rari Synops Ed. 3. p. 288.*), welke eene schoone blaauwe Olie uitleevert: en als de Olie wel en zorgvuldig bewaard wordt, blyft deeze kleur verscheidene jaaren lang; maar als 'er de lucht niet volkomen uitgeslooten is, verandert ze ras in eene geelgelyk de voorgaande.

OLEUM CINNAMOMI.

Kaneel Olie.

L. E.

Deeze geachte Olie is zeer heet en scherp, van eenen zeer aangenaamen geur, gelyk die van de Kaneel zelve. In koude kwynende gestellen, en gevallen van zwakheden der zenuwen, is zy een van de spoedigste hartversterkende en herstellende middelen. De gifte is een, twee, of drie droppels: welke altoos zorgvuldig met suiker enz. moet verslapt worden; want de scherphheid deezer Olie is zoo groot, dat eene druppel ongemengd op de tong gevallen, gelyk BOERHAAVE aanmerkt een roef van versterking te weege brengt. Tot het distilleeren van deeze Olie wordt, een geweldig vuur vereischt; en de laage helm met een rand rondom, hier boven (p. 370) tot het distilleeren van de minst vlugge Oliën aangepreezen, is voornaamelyk voor deeze noodig, welke een van de minst vlugge is, en in eene zeer geringe hoeveelheid van de specery verkreegen wordt. Het gedistilleerde water behoudt wel geen gering deel van de Olie; maar, deeze Olie zeer zwaar zynde, zinkt de zelve uit het water naa den grond, als ze twee of drie weeken in eene koele plaats gestaan heeft.

OLEUM SEMINUM CYMINI ESSENTIALE.

*Wezendlyke Olie van Komynzaad.
Lond.*

Deeze is een van de heeter en min aangename Oliën. Zy wordt voornaamelyk gebeezigd in koude, winderige ongemakken van de Baarmoeder, in giften van twee of drie droppels. Zy deelt haaren reuk sterk aan de pis mede, en wordt byzonder dienstig geacht, om derzelve ontlasting te bevorderen.

OLEUM SEMINUM FOENICULI ESSENTIALE.

*Wezendlyke Olie van Fenkelzaad.
Edinb.*

De Olie, die van zoet Fenkelzaad verkreegen wordt, is veel fraaijer en aangenaamer, dan die van de gemeene Fenkel, (zie bladz. 146.). Zy is een van de zagtste deezer bereidingen: zy heeft byna denzelfden graad van hitte, als die van Anyszaad; aan welke zy ook in geur gelyk is, hoewel veel aangenaamer. Zy wordt, als een windbrekend middel, ingegeven, in koude ongesteldheden van de maag; en in sommige foorten van hoesten, om de borstontlasting te bevorderen.

OLEUM foliorum HYSSOPI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Ysop bladeren.

De Olie van Ysop is matig scherp, van eenen sterken niet zeer aangename reuk, naauwkeurig met het oorspronkelyk kruid overeenkomende: de kleur is geelagtig met een groenagtigen weerschyn; welke, in 't bewaaren, in eene bruinagtige verandert. Zy wordt, in vogtige amborstigheden, aangepreezen, om de borstontlasting te bevorderen &c. van een tot twee, of drie droppels; maar zy wordt zelden gebruikt, en niet dikwyls in de winkels gevonden; waarom zy nu in beide COLLEGIEN, zoo wel dat van *Londen*, als dat van *Edinburgh* agter gelaaten is.

Bbb 2

OLE-

OLEUM *baccarum* JUNIPERI ESSENTIALE.*Wezendlyke Olie van Jenever beziën.*

L. E.

Deeze is een zeer heete en scherpe Olie, van eenen sterken geur, dien der beziën niet ongelyk. In de gifte van een droppel of twee, wordt ze een dienstig windbreekend en maagmiddel bevonden: in eene van zes, agt of meer, een prikkelend, afvaagend, pisdryvend en de maandstonden bevorderend, middel: zy schynt iets van de natuur der Terpenhynen, of derzelve gedistilleerde Oliën te hebben; dewyl ze, even als die, eenen reuk van Vioolen aan de pis mededeelt.

De Olie deezer beziën huisvest gedeeltelyk in blaasjes, die door de zelfstandigheid der vrugt verspreid zyn; en gedeeltelyk in kleine celletjes, die in de Zaden begreepen zyn: als de beziën droog zyn, en de Olie tot eene harsagtige zelfstandigheid verhard, wordt ze zichtbaar, als men de zaaden doorbreekt, in de gedaante van doorschynende droppeltjes.

Om deeze Olie dan met voordeel te verkrygen, moeten we de beziën, voor de distilleeringe, gantschelyk en ter dege kneuzen; zoo dat het zaad ook verbrooken zy, en de bewaarplaatsjes der Olie geheel en al open liggen.

OLEUM *florum* LAVENDULÆ ESSENTIALE.*Wezendlyke Olie van Lavendel bloemen.*

L. E.

Deeze Olie is, in haare grootste volmaaktheid zeer helder, van eene aangename geelagtige kleur, uitsteekend welriekend, en bezit den byzonderen reuk, die in de bloemen bewonderd wordt, in eenen uitmuntenden graad. Zy is eene Artseny van groote nuttigheid, zoo wel inwendig, als uitwendig gebee-

(e) Morbi paralytici & lethargici.

zigt, in ongemakken van beroerdheid en slaapziekte (*e*), in zinking pynen en zwakheden van het zenuw gestel. De gifte is van een tot vyf of zes droppels

De Lavendelbloemen leveren de welriekendste Olie, en in verre de grootste hoeveelheid, uit, als ze op 't punt zyn, om van zelve af te vallen: doch de bladeren geeven zeer weinig uit. De bloemen kunnen van 't overige der plante worden afgescheiden, door dezelve een weinig te droogen, en ze dan zagtjes te kloppen: dan moeten ze aanstonds aan de distilleeringe overgegeeven en de bewerking met een zagt en wel geregeld vuur verricht worden: want al te groote hitte zoude de kleur der Olie niet alleen veranderen, maar ook eene onaangename verandering in derzelve reuk maaken.

OLEUM *baccarum* LAURI ESSENTIALE.*Wezendlyke Olie van Laurierbeziën.*

De Olie van Laurierbeziën is dun en helder, maagtig scherp, van eenen sterken en redelyk aangenaamen reuk. Zy wordt ingegeeven in winderige kolieken, ongemakken van de baarmoeder, en om de baarensweën, na de verlossing, te verzagten; de gifte is van twee tot vyf of zes droppels. Zy wordt ook tot een innengsel in windbreekende klistereen gemaakt: en in sommige gevallen van de baarmoeder wordtze uitwendig toegepast.

ESSENTIA LIMONUM [L.], OLEUM *Corticum* LIMONUM [E.].*Het Wezen van Limoenen, of de Wezendlyke Olie van Limoenschillen.*

Deeze is eene aangename Olie, van eenen fraaijen reuk, byna zoo aangenaam, als die van de versche schillen: zy is een van de ligste en meest geachte wezendlyke Oliën, die wy hebben, volkomen helder en byna zonder kleur. Zy wordt in de gifte van twee of drie droppels ingegeeven, als een hartversterkend mid-

middel, in zwakheden van de maag enz. hoewel ze dikwyfser gebruikt wordt, als een reukwerk. Zy geeft een fraaijen geur aan den vluggen speceryagtigen Geest der winkels (f), en doet de Zeepillen gemakkelyk in de maag zitten.

OLEUM MACIS ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Foelie.

De wezendlyke Olie van Foelie is maatig fcherp, zeer fyn en vlug, van eenen sterken speceryagtigen reuk, gelyk die der specery zelf: zy is dun en helder, van eene bleeke geelagtige kleur, met een gedeelte dikker en donker gekleurde Olie op den grond. Deeze Olie is beroemd in braakingen, Hikken, koliek pynen enz. zoo wel inwendig, van een tot vier droppels, ingegeven, als uitwendig op het maag- en navel-Gewest toegepast. Nogthans wordt ze zelden gebruikt en niet dikwyls in de winkels gevonden.

OLEUM MAJORANÆ ESSENTIALE.

*Wezendlyke Olie van Marjolyn bladeren,
Lond.*

Deeze Olie is zeer heet en doordringende, en lang na zoo aangenaam van geur niet, als de Marjolyn zelve: in haare volmaaktheid is ze van eene bleek geele kleur, als ze lang bewaard wordt, verandert ze in roodagtige; en wanneer ze met al te groote hitte gedistilleerd wordt, reift ze ten eerste met deeze kleur op. Zy wordt byzonder dienstig gehouden in verflappingen, verstoppen en slymige ontlastingen van de baarmoeder: de gifte is een of twee droppels.

OLEUM MENTHÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van de bladeren der gemeene Munte.

L. E.

(f) *Spiritus volatilis aromaticus officinalis.*

Deeze Olie ruikt en smaakt sterk naar de Munte; maar is, in beide opzigten, wat minder aangenaam dan het kruid zelf. Zy is een nuttig maagmiddel; en wordt niet zelden ingegeven in gebrek van eetlust, zwakheid van de maag, neiging tot braaken, en andere dergelyke ongesteldheden, als ze met geene hitte of ontsteeking verzeld gaan: twee of drie, of meer droppels worden in eene gifte ingegeven. Zy wordt ook tot dezelfde oogmerken uitwendig gebeezeit; en ze is een uitsteekend innengsel in de Maagpleister der Winkels.

OLEUM MENTHÆ PIPERITIDIS ESSENTIALE.

*Wezendlyke Olie van Pepermunte,
Lond.*

Deeze bezit den reuk, smaak, en de kragten der Pepermunte volmaaktelyk; de kleur is groenagtig bleek geel. Zy is eene zeer fcherpe en fyne Artseny; en verspreidt, byna zoo ras als ze ingenomen is, eene gloeiende warmte door 't gantsche gestel. In kolieken, die met groote koude verzeld gaan, en in somnige ongemakken van de baarmoeder is zy van uitsteekenden dienst. Een droppel of twee is gemeenlyk eene genoegzaame gifte.

OLEUM NUCIS MOSCHATÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Nootmuschaaten.

L. E.

De wezendlyke Olie van Nootmuschaaten bezit den geur en de speceryagtige kragten van de Specerye in eenen uitmuntenden trap. In haare hoedanigheid, gelyktze naar die van Foelie, maar is wat minder aangenaam.

OLEUM ORIGANI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van wilde Marjolyn.

L. E.

Bbb 3

L. E.

Deeze Olie heeft een zeer scherpen prikkelenden smaak, en eenen doordringenden reuk. Zy is meest in gebruik geweest, als een niesmiddel, en om tandpynen te verligten.

OLEUM ESSENTIALE PIPERIS JAMAICENSIS.

Wezendlyke Olie van Jamaica'sche Peper.
Edinb.

Deeze is een zeer fraaije Olie, en kan gebruikt worden in de plaats van die der duurer speceryen. Zy is van eene schoone bleek kleur, in geur veel aangenaamer, dan de Olie van Nagelen, en niet veel minder, dan die van Nootmuschaaten. In water zinkt ze, als sommige van de Ooster'sche Speceryen.

OLEUM PULEGII ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van de bladeren van Poley.

L. E.

Deeze Olie gelykt in reuk en smaak naar de oorspronkelyke plant; welker krachten zy insgelyks bezit. In gevallen van ongemakken der baarmoeder wordt ze van een tot vier, of vyf droppels ingegeven.

OLEUM RORISMARINIESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Rosmaryn.

L. E.

De Olie van Rosmaryn wordt van de plante, in bloem zynde, getrokken. In haare volmaaktheid is ze zeer ligt en dun, bleek en byna zonder kleur; zeer welriekend, hoewel niet volkomen zoo welriekend als de Rosmaryn zelve. Zy wordt aangepreezen, in de gifte van weinige droppels, in zenuw ziekten en ongemakken, die de Baarmoeder betreffen. BOERHAAVE houdt ze in groote achtinge tegen vallende ziekten en opstoppingen van de

zuivering der Baarmoeder, die door zwakheid of werkeloosheid veroorzaakt zyn.

OLEUM LIGNI RHODIESSENTIALE.

L. E.

Wezendlyke Olie van Rozenhout.

L. E.

Deeze Olie is uitteekend welriekend, en wordt voornaamelyk, als een reukwerk, in ruikende pomaden en diergelyken gebeezigd. De gewoonte heeft, tot nog toe, geene bereiding van dit fraaije speceryagtige hout, tot inwendig gebruik, aangenomen.

OLEUM RUTÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Wynruit bladeren.

L. E.

De Olie van wynruit heeft een zeer scherpen smaak, en eenen doordringenden reuk, die naar dien van het kruid gelykt, maar veel eer nog onaangenaamer is. Somtyds wordt ze wel eens gebruikt, in ongesteldheden van de Baarmoeder en als een middel tegen de Wurmen; gelyk ook in vallende ziekten, die uit eenen slappen staat der zenuwen voortkoomen.

Wynruit geeft haare Olie zeer spaarzaam over. Men verkrygt 'er echter de grootste veelheid van, als de bloemen aan 't afvallen zyn, en het zaad zich begint te vertoonen: en een behoorlyke weeking voor het distilleeren, is hier ten uiterste noodzaakelyk.

OLEUM SABINÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Zevenboom bladeren.

L. E.

Zevenboom is een van de planten, die in de voorgaande Uitgave der *Edinburg'sche Apo-*

Apotheek geordonneerd waren, voor af zag-
telyk te moeten giften, eer ze gedistilleerd
werden: nogthans is dit niet zeer noodzaak-
lyk; want Zevenboom leever, zonder eenige
giftinge, en zelfs zonder veel weekinge, ee-
ne zeer groote menigte van Olie uit: maar het
voorgaande kruid heeft zulk eene behandeling
meer noodig. De Olie van Zevenboom is een
vermaard middel voor de Baarmoeder en om
de maandstonden te bevorderen: in koude sly-
mige gestellen is het ongetwyfeld een genees-
middel van goeden dienst, hoewel niet in staat,
om dat geene uit te voeren, dat men 'er zich
gemeenlyk van voorgesteld heeft. De gifte
is twee of drie, of meer droppels.

OLEUM SASSAFRAS ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Sassafras.

L. E.

Deeze is de zwaarste van alle de bekende
wezendlyke Oliën, doch reift, in het distil-
leeren, gemakkelyk genoeg op: zy ver-
toont zich zoo helder, als water, heeft eenen maa-
tig scherpen smaak, en eenen zeer welrieken-
den reuk; die naauwkeurig naar dien van Sas-
sabras gelykt. Zy is zeer aangepreezen, als
een zweetmiddel, en om het bloed en de sap-
pen te zuiveren: ook wordt ze onderfeld van
dienst te zyn in vogtige Ambortigheden en
hoesten. De gifte is van een tot agt of tien
droppels; alhoewel *Geoffroy* tot twintig gaat.

Het Afkookfel, dat na de distilleering der
Olie overblyft, leever, door verdikkinge,
(Zie het VI. Hoofdd.) een nuttig uittreksel
uit; dat een zagten bitteragtigen en eenigzins
saamentrekkenden smaak heeft. *Hoffman*
zeidt, dat hy het met groot voordeel, in gif-
ten van een scrupel, heeft ingegeven, als een
versterkend middel, in kwaade gesteldheden,
in het wyken van afgaande koortsen, en om
mildzugtige zenuwtrekkingen te doen bedaa-
ren.

OLEUM TEREBINTHINÆ.

(g) *Sciatica.* (b) *Resina flava.*

Olie van Terpentyn.

L. E.

Deeze wordt op dezelfde wyze, als de
voorgaande Oliën gedistilleerd: en is in den
naauwften zin eene wezendlyke Olie, schoon
gemeenlyk niet in dien rang geplaatst: zy
wordt doorgaands, maar oneigendlyk, zoo
als het COLLEGIE aanmerkt, Geest van Ter-
pentyn genoemd. Zy wordt in groote menig-
te tot sommige werktuigkundige oogmerken
gebeezigd; en hierom is de bereiding 'er van
eene byzondere handteering geworden.

Deeze Olie is eene zeer heete prikkelende
Artfeny (zie bladz. 245.). Somtyds wordt
ze als een zweet en pisdryvend middel tot de
gifte van twee of drie droppels ingegeven.
In grooter giften is ze in staat, om het lichaam
grootelyks te verhitten, pyn in 't hoofd, en
uitstorting van 't zaad en 't vogt der voorstan-
der klieren te veroorzaaken.

Nogthans is ze onlangs (te gelyk met ho-
nich of andere gevoeglyke scheivogten) in
groote giften ingenomen tegen de Heupjicht
(g); en zulks, naar men zegt, met goed ge-
volg. Sommigen hebben ze aangepreezen te-
gen de vloedten van Venus ziekte: doch in
dit geval heeft ze schaadelyke gevolgen voort-
gebracht, door de deelen te ontfteeken en de
ziekte te vermeerderen. Uitwendig is ze niet
zelden gebeezigd tegen zinking pynen, hoofd-
pynen, sproetels, om koude gezwollen te ver-
dryven, en bloedingen te stuiten.

Na het distilleeren van de Terpentyn, blyft
'er een brokkelige harsagtige zelfstandigheid
in de distilleerketel over, die van eene gee-
le kleur is, en geele hars (b) genoemd
wordt. [L.]

Het eenige gebruik hier van is tot uitwen-
dige toepassingen, om eene stevigheid aan
pleisters te geeven, en tot soortgelyke oog-
merken.

De meesten deezer voorgaande Oliën wor-
den door onze Scheikundigen getrokken, en
zyn

zyn

zyn gemakkelyk te bereiden in eenen draaglyken trap van volmaaktheid; die van Kaneel, Kruidnagelen, Nootmuschaat en Foclie alleen uitgezonderd. Deezen worden gemeenelyk van buitens lands gebragt; en zyn meestendeels zoo zeer vervalscht, dat het moeijelyk is zulken te vinden, die bekwaam zyn voor eenig gebruik.

En de vervalschingen van deeze soorte van bereidingen, zyn ook niet gemakkelyk te ontdekken. Het grootste misbruik kan inderdaad gemakkelyk ontdekt worden: want als de Olie met Geest van wyn vermengd wordt, zalze melkagtig worden, door het bydoen van water; indien met uitgeperste Oliën, zal verbeterde Geest de wezendlyke Olie ontbinden, en de andere agter laten; indien met Olie van Terpentyn, en een stuk papier in het mengsel gedoopt, en met een zachte hitte gedroogd is, zal de Terpentyn door haaren reuk verraden worden. Maar de fynder kunstenaars hebben andere spitsvindige wyzen uitgedacht, die alle beproevingen van deezen aart te leur stellen.

Sommigen hebben op de soortelyke zwaarte der Oliën acht gegeven, als op een zeker kenmerk van derzelver echtheid; en ingevolge hier van hebben we, op bladz. 35. en vervolgens eene Tafel der zwaarte van verscheidene opgegeeven. Doch hier op kan men geen volkomen staat maaken; want de echte Oliën, van dezelfde onderwerpen verkreegen, verschillen dikwyls in zwaarte al zoo veel, als die van verschillende getrokken worden. Kaneel en Kruidnagelen b. v., welker Oliën gemeenelyk in water zinken, leveren, als zy langzaam en voorzigtig gedistilleerd worden, eene zeer welriekende Olie uit, die nogthans soortelyk ligter is, dan het wateragtig vogt, dat tot derzelver distilleering gebeezygd is; terwyl integendeel de laatste druipingen van sommigen der ligter Oliën somtyds zoo zwaar zyn, dat ze in 't water zinken.

Dewyl alle de wezendlyke Oliën in de gemeene eigenschappen van ontbindbaarheid in Geest van wyn, onoplosbaarheid in water, mengbaarheid met water, door tusschenkomst van zekere middelingen, vlugheid in de hitte van kookend water, enz. overeenkomen;

zoo is het klaar, dat zy verscheidenlyk met elkandere kunnen vermengd worden, of de duurste bedrieglyk vereenigd met die beeter koop zyn, zonder dat het bedrog door eenige beproevinge van deezen aart met eenige mogelykheid konne ontdekt worden. En het zoude inderdaad den kooper weinig voordeel aanbrenge, zoo hy al onfeilbaare kenmerken der echtheid van elke byzondere Olie hadde. Want het is van al zoo veel belang, dat ze *goed*, als dat ze *echt* zyn; dewyl ik dikwyls echte Oliën gezien heb, die door achtelooze distilleeringe, en lange en zorgelooze bewaaringe, *zwakker waren in reuk en finaak*, dan de gemeene vervalschte.

De reuk en finaak schynen de eenige zekere getuigen te zyn, die de natuur der zaake toelaat. Want indien een bast in allen opzichte de gedaante van goede kaneel heeft, en onbetwistelyk bewezen werdt, de echte bast van den kaneelboom te zyn; doch, als hem de kaneel geur ontbreekt, of hy denzelven maar in eenen geringen trap bezit, zoo verwerpen wy hem: en even zoo is het met de Olie geleege. Het is toch alleen uit het gebruik en de gesteldheid, of uit vergelykingen van staaltjes van bekende hoedanigheden, dat we van de *goedheid der drogeryen zelve*, of van derzelver Oliën kunnen oordeelen.

De meeste wezendlyke Oliën zyn inderdaad, veel te heet en scherp, dan dat ze veilig zouden kunnen geproefd worden; en de reuk van 't onderwerp is in dezelve zoo zeer in een middelpunt saamen gedrongen, dat eene kleine *verandering, in dit opzigt, niet ligt te onderscheiden is*. Maar wy kunnen ze gereedelyk tot eenen bepaalden trap verdunnen. Want een droppel kan in Geest van wyn ontbonden worden; of in een beetje suiker ontvangen, en door dat middeling in water ontbonden worden. Nu zal de hoeveelheid van 't water, welk zy dus met haaren geur bezwangert, of de trap van geur, welken zy aan eene bepaalde hoeveelheid mededeelt, de maat van den trap der goedheid van de Olie uitmaaken.

Ik zal hier eenige proeven van, *nopens de hoeveelheid van wezendlyke Olie, uit verschillende plantgewassen verkreegen*, in de gedaante

te

te van eene Tafel gebragt, byvoegen. De eerste Colom behelst de naamen der byzondere groeiende zelfstandigheden; de tweede de hoeveelheid van elk, dat men aan de distilleering overgaf; en de derde de hoeveelheid der verkreegene Olie. In alle de andere deelen van dit Boek, waar van gewigt van *ponden* gesproken wordt, daar heeft men *trois* gewigt van twaalf oncen verstaan; maar om dat deeze proeven alle gedaan zyn met ponden van zestien oncen, zoo heeft men het dienstig geoordeeld dit stuk in zyn oorspronkelyk gewigt voor te stellen; voornaamelyk ook om dat de *verscheidene stoffen, die gemeenlyk in eene groote menigte tot het distilleeren van Oliën vereischt worden, by gewigte van het zelfde foort verkocht worden.*

Doch om alle onzekerheid, die hier uit ontstaan mogt, wech te neemen, en den Leezer te gemakkelijker van de uitlevering te doen

oordeelen, is hier eene verkorte berekening van de gewigten by gevoegd in de vierde Colom; welke het getal der deelen van elk onderwerp aantoon, van welken een deel Olie verkreegen is. By elk Artikel is des Schryvers naam, van wien de proef genoomen is, bygevoegd: en daar geen naam bygevoegd is, zyn myne eigene proeven.

De verscheidene distilleeringen van een en 't zelfde onderwerp, waar van 'er verscheidene in deeze Tafel gevoegd zyn, toonen hoe veranderlyk de uitlevering van de Olie is; en dat de uitheemsche Speceryen, zoo wel als onze inlandsche planten, niet altoos dezelfde hoeveelheid van dat werkend beginsel in zich bevatten; alhoewel men ook moet aanmerken, dat een gedeelte der verschillen waarfchynelyk ook konne voortkoomen uit de bewerkinge zelve, naar dat ze meer of minder zorgvuldig uitgevoerd zy.

Tafel van de hoeveelheid der wezendlyke Oliën, van verschillende Plantgewassen verkreegen.

Agallochum hout.	10 p.	leeverde wezendlyke Olie uit.	4 drach.	zoo dat een deel Wezendlyke Olie verkreegen werd van	320	Hoffm.
Engel Wortel.	1 p.		1 drach.		128	Carth.
Anyszaad.	1 p.		4 drach.		32	Neum.
Anyszaad.	3 p.		1 onc.		48	
Anyszaad.	4 p.		1 onc.		64	
Asia foetida.	4 onc.		1 drach.		32	Neum.
Kalmus.	50 p.		2 onc.		185	Hoffm.
Kalmus.	1 p.		2 scrup.		192	Neum.
Karewei zaad.	4 p.		2 onc.		32	
Karewei zaad.	2 p.		9 drach.		28½	
Karewei zaad.	1 cwt.		83 onc.		21½	
Wortels van Karlyndistel.	1 p.		2½ scrup.		153	Neum.
Cardamom zaad.	1 onc.		1 scrup.		24	Neum.
Krootten zaad.	2 p.		1½ drach.		171	
Cascarilla.	1 p.		1 drach.		128	Carth.
Kamilbloemen.	1 p.		30 grein.		256	Carth.
Gemeene Kamilbloemen.	6 p.	5 drach.	153			
Wilde Kamilbloemen.	1 p.	20 grein.	384	Carth.		
Wilde Kamilbloemen.	6 p.	2½ drach.	307			
Kervel bladeren versch.	9 p.	30 grein.	2304	Neum.		
Cederhout.	1 p.	2 drach.	64	Margg.		

Kaneel.	1 p.	1 drach.	128	Sala.
Kaneel.	1 p.	2 $\frac{1}{2}$ scrup.	153	Reum.
Kaneel.	4 p.	6 drach.	85 $\frac{1}{2}$	Lemerys
Kaneel.	1 p.	2 drach.	64	Carth.
Kaneel.	1 p.	8 scrup.	45 $\frac{1}{2}$	Carth.
Scharly zaad.	4 p.	2 drach.	256	
Scharly in bloem, verfch.	130 p.	3 $\frac{1}{2}$ onc.	594	
Kruidnagelen.	1 p.	1 $\frac{1}{2}$ onc.	10 $\frac{1}{2}$	Teichm.
Kruidnagelen.	1 p.	2 $\frac{1}{2}$ onc.	7 $\frac{1}{2}$	Carth.
Kruidnagelen.	2 p.	5 onc.	6 $\frac{1}{2}$	Hoffm.
Balfem Capaiva.	1 p.	6 onc.	2 $\frac{1}{2}$	Hoffm.
Balfem Capaiva.	1 p.	8 onc.	2	
Komyn zaad.	1 fchep.	21 onc.		
Dictamnus van Kreta.	1 p.	30 grein.	256	
Dilzaad.	4 p.	2 onc.	32	
Alantswortel.	2 p.	3 $\frac{1}{2}$ scrup.	245	Neum.
Elemi Gom, of Hars.	1 p.	1 onc.	16	Neum.
Gemeene Fenkelzaad.	2 onc.	1 scrup.	48	Neum.
Zoete Fenkelzaad.	1 fchep.	18 onc.		
Galanga wortel.	1 p.	1 drach.	128	Carth.
Wortel van Look, verfch.	2 p.	30 grein.	256	Neum.
Gember.	1 p.	1 drach.	128	Neum.
Mirkswortel, verfch.	8 onc.	15 grein.	256	Neum.
Hyflop bladeren.	2 p.	1 $\frac{1}{2}$ drach.	237	Neum.
Hyflop bladeren.	1 p.	1 $\frac{1}{2}$ drach.	85	Carth.
Hyflop bladeren.	1 p.	2 drach.	64	Carth.
Hyflop bladeren, verfch.	2 cwt.	6 onc.	597	
Hyflop bladeren, verfch.	10 p.	3 drach.	427	
Hyflop bladeren, verfch.	30 p.	9 drach.	427	
Jenever beziën.	8 p.	3 onc.	42 $\frac{1}{2}$	Hoffm.
Jenever beziën.	1 p.	3 drach.	42 $\frac{1}{2}$	Carth.
Lavendel in bloem, verfch.	48 p.	12 onc.	64	
Lavendel in bloem, verfch.	30 p.	6 $\frac{1}{2}$ onc.	72	
Lavendel in bloem, verfch.	13 $\frac{1}{2}$ cwt.	60 onc.	403	
Lavendel bloemen, verfch.	2 p.	4 drach.	64	Hoffm.
Lavendel bloemen, gedroogd.	4 p.	2 onc.	32	
Lavendel bloemen, gedroogd.	2 p.	1 onc.	32	Hoffm.
Lavendel bloemen, gedroogd.	4 p.	3 onc.	21 $\frac{1}{2}$	Hoffm.
Breedbladerige Lavendel bloemen, gedroogd.)	4 p.	1 onc.	64	Hoffm.
	1 p.	2 drach.	64	Carth.
Lavas wortel.	1 p.	1 drach.	128	Carth.
Foetie.	1 p.	5 drach.	25 $\frac{1}{2}$	Neum.
Foetie.	1 p.	6 drach.	21 $\frac{1}{2}$	Carth.
Marjoly in bloem, verfch.	81 p.	3 $\frac{1}{2}$ onc.	347	
Marjoly in bloem, verfch.	13 $\frac{1}{2}$ p.	3 $\frac{1}{2}$ drach.	493	
Marjoly in bloem, verfch.	34 p.	1 $\frac{1}{2}$ onc.	362	
Marjoly bladeren, verfch.	13 $\frac{1}{2}$ p.	4 drach.	592	
Marjoly bladeren, gedroogd.	4 p.	1 onc.	64	Hoffm.
Meefterkruid wortel.	1 p.	30 grein.	256	Neum.

leeverde wezendlyke Olie uit

zoo dat een deel wezendlyke Olie verkreegen werd van

Bloe-

Bloemen van Duizendblad, gedroogd.	14 p.	4 drach.	448	
Munt in bloem, versch.	6 p.	4½ drach.	177	
Munt bladeren, gedroogd.	4 p.	1½ onc.	42½	Hoffm.
Pepermunt, versch.	4 p.	3 drach.	170¼	
Myrrhe.	1 p.	2 drach.	64	Hoffm.
Myrrhe.	1 p.	3 drach.	42½	Neum.
Nootmuschaaten.	1 p.	1 onc.	16	Hoffm.
Nootmuschaaten.	1 p.	1 onc.	16	Geoffr.
Nootmuschaaten.	1 p.	4 drach.	32	Neum.
Nootmuschaaten.	1 p.	6 drach.	21½	Sala.
Nootmuschaaten.	1 p.	5 drach.	25½	Carib.
Pieterfelie zaad.	2 p.	1 drach.	256	
Pieterfelie bladeren, versch.	233 p.	2 onc.	1904	
Pastinaken zaad.	8 p.	2 drach.	512	
Poly in bloem, versch.	13 p.	6 drach.	277	
Peper (zwarte).	2 p.	6 drach.	42½	
Peper (zwarte).	1 p.	2½ drach.	82	Neum.
Peper (zwarte).	1 p.	4 scrup.	96	Carib.
Peper (zwarte).	1 p.	1 drach.	128	Heister.
Peper (zwarte).	6 p.	3 drach.	256	Geoffr.
Peper van Jamaica.	1 onc.	30 grein.	16	Neum.
Roozenhout.	1 p.	3 drach.	42½	Neum.
Roozenhout.	1 p.	2 drach.	64	Sala.
Roozenhout.	1 p.	3 drach.	42½	Sala.
Roozenhout.	1 p.	3 drach.	42½	Carib.
Roozenhout.	1 p.	4 drach.	32	Carib.
Rosmaryn in bloem.	1 cwt.	8 onc.	224	
Rosmaryn bladeren.	1 p.	2 drach.	64	Sala.
Rosmaryn bladeren.	1 p.	3 drach.	42½	Sala.
Rosmaryn bladeren.	3 p.	3½ drach.	121	Neum.
Rosmaryn bladeren.	1 p.	1 drach.	128	Carib.
Rosmaryn bladeren.	1 p.	1½ drach.	32	Carib.
Rosmaryn bladeren, versch.	70 p.	5 onc.	224	
Roozen.	100 p.	4 drach.	3200	Taaben.
Roozen.	100 p.	1 onc.	1600	Homb.
Roozen.	12 p.	30 grein.	768	Hoffm.
Wynruit.	10 p.	2 drach.	640	Hoffm.
Wynruit.	10 p.	4 drach.	320	Hoffm.
Wynruit in bloem.	4 p.	1 drach.	512	
Wynruit in bloem.	60 p.	2½ onc.	507	
Wynruit met het zaad.	72 p.	3 onc.	384	
Saffraan.	1 p.	1½ drach.	35½	Vogel.
Salie bladeren.	1 p.	5 scrup.	77	Carib.
Salie in bloem, versch.	34 p.	1½ onc.	544	
Salie (kleine) in bloem.	27 p.	6 drach.	576	
Salie (kleine) in bloem.	8 p.	1½ drach.	681	
Sassafras.	6 p.	1½ onc.	55	Hoffm.
Sassafras.	6 p.	2 onc.	48	Neum.
Sandelhout, geel.	1 p.	2 drach.	64	Carib.

Ccc 2

Pie.

Pieterfelie-wortel zaad (i)	1 p.	2 $\frac{1}{2}$ scrup.	154	Neum.
Stechas in bloem, verliche.	5 $\frac{1}{2}$ p.	2 drach.	368	
Thym in bloem, versch.	2 cwt.	5 $\frac{1}{2}$ onc.	652	
Thym in bloem, gedroogd.	3 $\frac{1}{2}$ p.	1 $\frac{1}{2}$ drach.	298	
Limoen Thym in bloem, versch.	51 p.	1 $\frac{1}{2}$ onc.	653	
Limoen Thym in bloem, versch.	98 p.	2 $\frac{1}{2}$ onc.	627	
Limoen Thym, wat gedroogd.	104 p.	3 onc.	555	
Alsem bladeren, gedroogd.	4 p.	1 onc.	64	
Alsem bladeren, gedroogd.	18 p.	1 $\frac{1}{2}$ onc.	192	
Alsem bladeren, gedroogd.	25 p.	3 $\frac{1}{2}$ onc.	114	
Zedoarie.	1 p.	1 drach.	128	Neum.
Zevenboom.	2 p.	5 onc.	62	Hoff.

II. AFDEELING.

Van de enkele gedistilleerde Wateren.

DE UITVLOEISELEN, die uit zeer veele planten, byzonderlyk van de welriekende soorte, in de lucht uitwaassenen, bestaan waar-schynlyk uit zeer fyne en werkzaame begin-selen, die instaat zyn om de hersenen en het zenuwgestel, voornaamelyk in dezulken, wier zenuwen zeer gevoelig zyn, sterk en schielyk aan te doen; gelyk ook om, op eene langzaamere wyze, op het gestel van grover vaten te werken. Dus merkt BOERHAAVE aan, dat de welriekende reuk van de Indiaansche Hyacinth, in moeder- en mildzieke menschen vreemde zenuwtrekkingen verwekt, die door den sterken reuk van wynruit verhg't worden; dat de uitvloeiselen van den Walnootboom hoofdpynen veroorzaakt, en 't lichaam hardlyvig maakt; dat die van Maankoppen slaap bezorgen; en dat de reuk van den bloesem van boonen, door langduurigheid de zinnen ongesteld maakt. Lemery verhaalt, uit eigene wetenschap, dat verscheidene menschen aan 't purgeeren raakten, door lang in eene kamer te staan, waar Damast Roozen gedroogd werden.

Sommige Scheikundigen hebben zich zelven toegegeeven in de vermaakelyke beschouwingen van deeze voortreffelyke of voorzittende Gee-

sten van Planten, gelyk ze genoemd worden; betreffende derzelve natuur in de verschillende soorten van planten; derzelve uitwaassening in den Dampkring door de hitte der Zonne, en de verstrooijing door de winden; hoe zy de lucht van byzondere plaatsen geneeskragtig maaken, of anderszins, naar den aart der planten, die daar overvloedig groeijen. Ook hebben zy verscheidene middelen uitgedacht, om deeze vlugtende uitvloeisels te verfaamelen, en ze in eene vloeibare gedaante te verdikken, en als tot een middelpunt saamen te trekken; gebrukende daar toe of de natuurlyke vogtigheid van het onderwerp, of een byvoegsel van water, als een voervogt of moer om ze te behouden.

DE BEWERKING, welke best met die van de Natuur schynt overeen te koomen is de volgende. Het onderwerp, in den tyd van zyn' grootsten fleur, met den morgen dauw 'er op, versch vergaaderd, wordt luchtig en ongekneusd, in een ondiep vat gelegd; voor 't welk een laage Helm met een Ontvanger gemaakt is; onder het vat wordt een vuur van glimmende koolen aangelegd, en nu en dan vernieuwd, om dus eene gelykmaatige hitte te onderhouden, die niet grooter is, dan die van

(i) *Apii seu Eleoselini semen.*

van den Dampkring in den Zomer; te weten van omtrent 85 graaden op *Farenheits* Thermometer. In deezen graad van hitte, reift 'er, by uitstek langzaam, een onzichtbaare damp op, die in den helm tot droppels, als die van den daauw, verdikt en in den Ontvanger nedervalt; en deezen damp heeft men onderfeld de eigenste zelfftandigheid te wezen, die de plant van zelve in de open lucht zoude hebben uitwaasfemd.

Doch ik heb, by het onderwerpen van verſcheidene foorten van welriekende plantgewaſſen aan deeze bewerkinge, altoos bevonden, dat de vogten, door dezelve verkreegen, veel verſchilden van de natuurlyke uitwaasfeminge der byzondere onderwerpen; want zy hadden zeer weinig reuk, en geen merkelyken ſmaak. Het bleek dan dat eene hitte, aan die van den Dampkring gelyk, niet inſtaat is, om in beſlootene vaten die deelen te doen opreizen, die zy in de open lucht uitwaasfemen. Derhalven mag men vermoeden, dat 'er, in dit laatſte geval, eene andere oorzaak tot de uitwerking mede werkt: en dat het gevolglyk de hitte der Zonne alleen niet is, die de welriekende beginſelen der plantgewaſſen doet opreizen en 'er de lucht mede bezwangert; maar dat de lucht zelve, of de wateragtige vogtigheid, waar mede ze vervuld is, als een waar ontbindmiddel werkende, dezelve uittrekt en opneemt; zoo dat de natuurlyke uitvloeifels van eene plant kunnen aangemerkt worden als een trekſel van de plant, in de lucht gemaakt. Want de buikzuiverende kragt der Damaſtroozen, en de ſaamentrekking van den Nootenboom, welken, gelyk boven is aangemerkt, eenigermaate aan de lucht worden medegedeeld, kunnen 'er geheel en al door trekkinge uitgehaald worden, zoo wel in wateragtige als geefstagtige ſcheivogten; doch reizen nooit op in diſtilleeringe met eenigen graad van hitte: en de vlotte welriekende deelen van ſpeceryagtige kruiden, welken in den laagſten trap van hitte door den Dampkring verſpreid zyn, kunnen niet gedistilleerd worden zonder eene hitte, die veel grooter is, dan ooit in eene beſchaduwde lucht ondervonden is.

Derhalven is het blykbaar, dat de bovengemelde bewerking, en de beſpiegeling, waar

op ze gebouwd is, valſch is in tweederly opzigt; (1) in de onderſtelling, dat alle de grondbeginſels, die natuurlyk uit de plantgewaſſen uitwaasfemen, door diſtilleeringe kunnen verſaameld worden; daar 'er veelen zyn, welken de lucht door haare ontbindende kragt uittrekt, en die ook alleen door ontbindende middelen met kunſt kunnen afgeſcheiden worden; (2) in het gebruiken van eenen graad van hitte, die ongenoegzaam is, om zelfs die deelen af te ſcheiden, die inderdaad door hitte kunnen uitwaasfemen.

DE VOORGAANDE wyze van diſtilleeren wordt, gemeenlyk *diſtilleering met de koude Diſtilleerketel* genoemd; maar die het in 't werk geſteld hebben, gebruikten doorgaands eene groote hitte. Een ondiep looden vat wordt met verſche kruiden, bloemen enz. gevuld, en boven het zelve opgehoopt, zoo dat het, wanneer de hitte toeneemt, een groot end heen daar mede gevuld wordt: men maakt een klein vuur onder den bodem van het vat, zoo groot nothans als genoegzaam is, om den bodem veel heeter te maaken, dan men aan de hand kan verdraagen; alleenlyk toeziende, dat dezelve niet zoo heet worde, dat eenig deel van het onderwerp gevaar loope van te ſchroeijen. Indien de bodem van het vat zoo heet niet gemaakt is, dat deeze uitwerking, in het gedeelte dat denzelven onmiddelyk aanraakt, plaats heeft; zoo heeft men niet te vreezen, dat de hitte, die aan de overige ingelootene ſtoffe medegedeeld wordt, groot genoeg zyn zal om dezelve eenig nadeel toe te brengen. Door deeze behandeling worden de vlotte deelen van verſcheidene welriekende planten kragtig overgedreeven; en als de bewerking kundig beſtierd wordt, zal het gedistilleerde vogt rykelyk met den natuurlyken reuk en geur van het onderwerp bezwangerd zyn, zonder eenige foorte van onaangenaam indrukſel door de hitte, die men gebruikt heeft, ontvangen te hebben.

Deeze bewerking is voornamelyk uitgevoerd in byzondere huizen; om dat de langzaamheid van het diſtilleeren, en de oplettendheid en zorg, die 'er noodig is om voor te koomen, dat niet een gedeelte van de plante ſchroeije, en eenen onaangenaamen brandigen geur

geur aan 't vogt mededeele, niet bestaan kan met de vaerdigheid, die in huizen van grooter omslag vereischt wordt.

DAAROM heeft men toevlugt genomen tot eene andere wyze; te weeten die van de gemeene Distilleerketel, in onderscheidinge van de voorgaande, *de heete Distilleerketel* genoemd. Hier wordt eene menigte water by de plant gedaan, om het aanbranden voor te koomen: en het vogt wordt byna in eene kookende hitte gehouden, of men doet het vollagen kooken, zoo dat de damp overvloedig in den Helm opreift, en van daar door eene schroefwyze pyp, of slang, die in een vat met koud water geplaatst is, heen gaande, wordt hy daar verdikt en loopt 'er met dropelen, die elkanderen schieyk volgen, of in eenen geduurigen stroom, uit. Het bygedaane water verzwakt het voortbrengsel in 't minste niet; want de vlugste deelen van 't onderwerp reizen het eerst op, en bezwangeren het vogt, dat eerst afdruipt: en zoo ras als de plant haare kragt genoegzaam overgegeeven heeft, welk men weet door 't vogt, dat uit den neus van de slange loopt, van tyd tot tyd te onderzoeken; moet men het distilleeren staaken.

Deeze is de wyze van distilleeren, die gemeenelyk in 't werk gesteld wordt tot het maaken van de winkel waters. Doch zy is verzeeld van een gebrek, dat zulke waters voornamelyk aankleeft, welker grootste waarde in de aangenaamheid van derzelver geur bestaat; dewyl dezelve niet weinig benadeeld wordt door de kookende hitte, die men gemeenelyk gebruykt, en door de medebeweeving der welriekende deeltjes van 't onderwerp met het water. Somtyds kleeft 'er ook wel een gedeelte van de plant aan de zyden van de Distilleerketel, en wordt in zoo verre geschroeid, dat het eenen onaangenaamen geur aan 't vogt mededeele.

DAAR is nog eene andere wyze, om deeze bewerking te bestieren, welke ik alreede gemeld heb voor het distilleeren van de vlugger wezendlyke Oliën, en welke even aanneemelyk is voor de gedistilleerde Wateren. Door

deeze wyze worden alle de voordeelen van de voorgaanden t'saamen vereenigd, en de ongemakken derzelven tegen gegaan. Want 'er wordt een menigte water in de kerel gegooten, en de kruiden of bloemen, in een mandtje, daar boven gezet, zoo dat 'er geen mogelijkheid is van aan te branden; men mag het water wel doen kooken, maar niet zoo hard, dat het in het mandtje opreift; want dat zoude het oogmerk van de uitvindinge te leurstellen. Dus zal de heete damp van het water, die ligtelyk door alle de tusschen ruimtens van het onderwerp heen dringt, de vlugge deelen intrekken, en dezelve onveranderd met hunnen natuurlyken geur overbrengen. Op deeze wyze worden de gedistilleerde Wateren van alle de zelfstandigheden, welker Oliën van de vlugger soorte zyn, in de grootste volmaaktheid en met genoegzaame vaerdigheid verkreegen; tot welk laatste einde de Distilleerketel tot den Helm toe gantschelyk kan opgevuld worden.

In het distilleeren van wezendlyke Oliën, trekt het water, gelyk in de voorgaande Afdeeling is aangemerkt, altoos een gedeelte van de Olie naa zich. Nu zyn de gedistilleerde vogten, waar van hier gehandeld wordt, niet anders dan water, dat dus met de wezendlyke Olie van 't onderwerp bezwangerd is; want wat voor reuk of smaak of kragt hier ook aan 't water medegedeeld, of in de gedaante van een wateragtig vogt verkreegen wordt, zal alles in eenen saamengetrokken staat in de Olie gevonden worden. De Wezendlyke Olie toch, of een gedeelte van dezelve, meer verdund en fyner dan het overige, is het regtstreeksche grondbeginfel, waarop de tytel van *Regerende Geest (a)*, of voorzittende Geest gegeeven is.

Derhalven zullen alle de plantgewassen, die eene wezendlyke Olie bevatten, eenige kragt, in 't distilleeren, aan water overgeeven: doch de graad van bezwangering van 't water, of de hoeveelheid van water, welk een plant met haare kragt kan verzadigen, staan geenszins gelyk met de evenredigheid van derzelver Olie. Want de Olie verzadigt alleen het water,

(a) Spiritus rector.

ter, dat met dezelve tegelyk overkomt: en als 'er meer Olie is, dan tot deze verzadiging genoeg is, scheidt het overtollige zich af, en verdikt in zyne eigene gedaante, welke niet mengbaar is met het water, dat naderhand opreift. Sommige welriekende bloemen, die zoo weinig Olie bevatten, dat 'er naauwlyks een blykbaar merkteecken van te voorschyn komt, ten zy 'er vyftig of honderd ponden te gelyk van gedistilleerd worden, geeven nogthans al zoo sterke bezwangering aan water, als zulke planten, die 't meest van Olie voorzien zyn.

VEELEN zyn van gevoelen geweest, dat gedistilleerde wateren meer en meer met de kragten van 't onderwerp konden bezwangerd worden, en dat derzelver sterkte tot een zekeren bepaalden graad konde vermeerderd worden, door *Wederoverhaling* (b), dat is, door dezelve verscheide maalen, by herhaalinge, met versche gedeelten van planten van dezelfde foorte te distilleeren. Doch de ondervinding heeft het tegendeel aange-toond; want een water dat in de eerste distilleeringe met kundigheid getrokken is, wordt door elke herhaalinge niet sterker, maar wel onaangenaamer. Want de water-agtige vogten kunnen niet meer dan eene zekere hoeveelheid van de vlugge Olie van plantgewassen na zich neemen, en deeze kan men ze doen opneemen zoo wel door eene, als door eene menigte distilleeringen: en hoe meermaalen de bewerking herhaald wordt, hoe de onaangename indruk, dien ze gemeenlyk, in de eerste reize zelfs, van 't vuur ontvangen, langer hoe grooter wordt. Plantgewassen, die ten eerste, geene sterke wateren genoeg uitleeveren, zyn gene gepaste onderwerpen voor deeze bewerkinge; dewyl derzelver kragt met meer voordeel door andere kan verkreegen worden.

Algemeene Regels om de enkele winkel Wateren te distilleeren.

I.

(b) *Cobotatie.*

De Planten en derzelver deelen moeten versche vergaaderd worden [E.].

Als zy versche geordonneerd worden, moeten zodanigen alleen gebeezigd worden; doch sommigen worden toegestaan droog te gebruiken, om dat ze in dien staat gemakkelyk te bekomen zyn, op alle tyden van 't Jaar; hoewel men veel fraijer waters van dezelve verkrygt als ze groen zyn [L.].

I I.

Het onderwerp een weinig gekneusd hebbende, giet 'er driemaal deszelfs hoeveelheid levendig, dat is springend of loopend water op: deeze hoeveelheid moet verminderd of vermeerderd worden, naar dat de planten meer of minder sappig zyn, dan gewoonlyk [E.].

Wanneer men versche en sappige kruiden moet distilleeren, zal driemaal derzelver gewigt aan water volkomen genoeg zyn: maar drooge vereischen eene veel grootere veelheid. In 't algemeen moet 'er zoo veel water zyn, dat, na alles wat men bedoelt te distilleeren overgekoomen is, 'er nog water genoeg overblyft om te beletten dat de stoffe niet aanbrande.

I I I.

Het distilleeren kan verricht worden in een distilleer Helm, met een Koelvat, de saamvoeging met leem toegesmeerd zynde [E.].

I V.

De distilleering moet zoo lang agtervolgd worden, als men bemerkt, dat het overkomende water eenigen reuk of smaak van de plant heeft [E.].

De planten verschillen zoo veel, naar den grond en 't saizoen, waar van ze de voortbreng-

brenghels zyn, gelyk ook naar derzelve eigen ouderdom, dat het onmogelyk is de hoeveelheid van water, die men van een zeker gewigt derzelve trekken moet, tot eene onveranderlyke regelmaat te bepaalen. Het distilleeren mag altoos zoo lang vervolgd worden, als het vogt met eenen goeden geur van 't onderwerp loopt, en niet langer.

Als de kruiden op hun best zyn, moeten ze by de voorgeschreevene gewigten genoomen worden. Maar als men versche in de plaats van droogen neemt, of als de planten zelve van ongunstige Jaarfaizoenen zyn, en zwakker dan gewoonlyk, moeten de hoeveelheden veranderd worden naar het goeddunken van den Kunstenaar [L.].

Na dat het welriekend water, dat men alleen tot gebruik bedoelt, is overgekoomen, reist 'er een zuuragtig vogt op, welk somtyds zoo veel van den koperen helm der Distilleerketel heeft uitgetrokken, dat het braking kan verwekken. Hier aan zyn zekere gedistilleerde wateren de wurmen verdryvende kragten, die men 'er aan toefchryft, verschuldigd.

V.

In de voorgaande uitgave van de *Edinburgsche Apotbeek* was geordonneerd, sommige plantgewassen zagtelyk met gift te laten gisten, eer men ze distilleert.

Het beginsel, waarop deeze behandeling gegrond is, is zekerlyk recht; want de gifting ontsluit en opent eenigzins derzelve weeffel, zoo dat ze dezelve, in de volgende distilleeringe, meer doen overgeeven, dan 'er zonder zulk een hulpmiddel uit dezelve kon overgehaald worden. Doch de planten, die zulk eene behandeling vereifchen, zyn geene gevoeglyke onderwerpen, om 'er enkele wateren uit te trekken; dewyl derzelve kragten voordeliger door andere bewerkingen te bekoomen zyn.

V I.

Als 'er eenige droppels Olie op het water dryven, moeten die 'er zorgvuldig afgedaan worden [E.].

V I I.

Op dat de Wateren zich te beeter mogen houden, kan men omtrent een twintigste deel van derzelve gewigt aan proefgeest by elk derzelve doen, na dat ze gedistilleerd zyn [L.].

Voor deezen hielt men een groote menigte gedistilleerde Wateren in de winkels, en zy worden nog gehouden in buitenlandsche Apotheken. De *Faculteit van Parys* ordonneert in de laatste uitgave van hun *Codex medicamentarius* (Boek der Geneesmiddelen) niet minder dan honderd en vyfentwintig verschillende wateren, en honderd en dertig verschillende inmengfels in een byzonder water. Byna de helft deezer bereidingen hebben nauwlyks eenige kragt of geur van 't onderwerp, en veelen van de anderen hebben niets te bealden.

De COLLEGIEN van *Londen* en *Edinburg* hebben deeze praelende oertolligheden verworpen; en een fraai en beknopt stel van Wateren opgegeeven, die genoeg zyn om aan zulke oogmerken te beantwoorden, als waar toe deeze foorten van bereidingen in de praktijk gebeezigd worden.

De gedistilleerde Wateren nu worden voornaamelyk gebruikt als aangenaame affpoelende middelen, als gevoeglyke voervogten voor kragtiger Artfnyen, of om onaangenaamer aanneemelyker te maaken voor 't gehemelte en de maag: weinigen zyn 'er, aan welken men op haar zelve iets toebetrouwt tot eenig oogmerk van belang.

AQUA ALEXETERIA SIMPLEX.

Enkel vergiftoerdryvend Water.
Lond.

Neem

Neem van
 Gemeene Munt (c) bladeren, versch, anderhalf pond;
 Zee Alfemtoppen, versch;
 Engelwortel bladeren (d) versch, van elks een pond;
 Water, zoo veel als genoeg is om het aanbranden voor te koomen.

bezwangerd overkomt, wordt somtyds gebee-
 zigt, als de grondslag van windbreekende
 drankjes. Het gelykt in geur naar een water,
 dat van Kareweizaad getrokken wordt; doch
 is zoo aangenaam niet.

AQUA ANGELICÆ.

Engelwortel Water.

Trek 'er, door distilleeringe, drie Gallonnen van.

Edinb.

Neem van
 Vlierbloemen, maatig gedroogd, twee pond;
 Engelwortel bladeren, versch vergaderd, een pond;
 Water, eene genoegzaame veelheid.

Neem van
 Angelica bladeren, versch, eenige hoeveelheid;
 Water, driemaal zoo veel.

Distilleer het zoo lang als het water met een goeden geur der plante afloopt.

DIT Water wordt zeer zelden by ons gebruikt. Het ruikt en smaakt sterk naar de *Angelica*; doch is zoo aangenaam niet, als men zou verwagten.

Distilleer daar twee Gallonnen van.

DEEZE Wateren zyn, ten opzigte van smaak en reuk, fraai genoeg; alhoewel weinigen zulke kragten van dezelve zullen verwagten, als de tytel schynt in te sluiten. Zy worden nu en dan gebeezeit als voervogten van uitdryvende Geneesmiddelen, of in drankjes, om na dezelve gedronken te worden, als met het oogmerk wel strookende; maar in 't algemeen worden ze niet geacht door zich zelve veel te zullen uitwerken.

AQUA ARTEMISIÆ.

Byvoet Water.

Neem van
 Byvoet bladeren, versch, zoo veel als 't u belieft;
 Water, een genoegzaame hoeveelheid;
 Gift, een weinig.

Laat het t'saamen in eene warme plaats staan, tot dat het begint te gisten, en distilleer het dan naar de kunst.

AQUA SEMINUM ANETHI.

Dilzaad Water.
Lond.

Neem van
 Dilzaad, een pond;
 Water, zoo veel als genoeg is, om het aanbranden te beletten.

Trek 'er, door distilleeringe, een Gallon af.

DIT water, welk vry sterk van het Dilzaad

BYVOET Water is by veelen in groote achtting gehouden geweest als een pisdryvend middel; doch het kruid zelf heeft weinig recht tot deezen rang, en het gedistilleerde Water in 't geheel geen. Thans wordt 'er nauwelijks ooit na gevraagd, of in de winkels gehouden.

AQUA CORTICUM AURANTIORUM SIMPLEX.

Enkel Oranje schil water.

Lond.

(c) *Mentha vulgaris folia.* (d) *Angelica folia.*

III. DEEL,

D d d

Lond.

Neem van

Geele schil van Seville Oranjes, gedroogd,
vier oncen;
Water, zoo veel als genoeg is, om 't aan-
branden te beletten.

Distilleer 'er een Gallon van.

DIT Water is zeer zwak van de Oranje
schil. Het is bestemd tot affpoeling, in
koortsën, en andere ongesteldheden, waarin
de maag en 't verhemelte onderhevig zyn,
om schielyk eene wansmaak te krygen; in
welke gevallen, (gelyk de *Gecommitteerden*
aanmerken) de hartversterkende Wateren,
voornaamelyk als ze lang gebruikt moeten
worden, maar weinig met eenigen geur, hoe
aangenaam ook, moeten bezwangerd zyn.

AQUA CARDUI BENEDICTI.

Water van Gezegenden Distel.

Dit wordt van de bladeren van *Carduus be-
nedictus* bereid, op dezelfde wyze, als het
Byvoet Water.

DIT water is aangemerkt geweest als een
zweet- en uitdryvend middel (d); en tot dat
oogmerk wordt het nog dikwyls door buiten-
landsche Geneesheeren in koel drankjes en an-
dere drankjes voorgeschreeven. By ons is het
al lang buiten gebruik, en als niets beduidende
gehouden, om dat deeze plant, hoe zeer ook
door giftinge geopend, niets van waarde aan
den Helm overgeeft. Het afkooksel, dat na
de distilleering overblyft, behoorlyk gezuiv-
verd en verdikt zynde, is een geneesmiddel
van eenig nut: want het is een maag sterk
bitter, dat naar het uittreksel van *Carduus*
gelykt; zie het VI. HOOFD. in het bewa-
ren schiet 'er somtyds eene groote menigte van
wezendlyk zout in.

AQUA CASTOREI.

(d) *Sudorificum & alexipharmacum.*

Bevergyl Water.

Lond.

Neem van

Ruffiesch Bevergyl, een once;
Water, zoo veel als genoeg is om 't aan-
branden te beletten.

Trek 'er twee pinten van,

Bevergyl geeft byna all' zynen geur, in het
distilleeren, aan water over; maar op dezelfde
wyze met Geest van wyn behandeld, geeft
het niets over. Hier van daan dat de Geest
van Bevergyl, voor deezen in de winkels ge-
houden, niets van den reuk of kragten der
drogery bezat; terwyl het water, hier voor-
geschreeven, als het eerst getrokken is, zeer
sterk daar mede aangedaan is.

Het is merkwaardig, dat de kragten van
deeze dicrlyke zelfstandigheid in eene wezend-
lyke Olie huisvesten, die met de wezendlyke
Oliën der plantgewassen overeenkomt: van
sommigen wordt bericht, dat ze, door het
distilleeren van eene groote menigte van de
drogery, een klein gedeelte Olie verkreegen
hebben, die zeer sterk na het Bevergyl riekt-
te, en haaren onaangenaamen reuk tot eenen
grooten afstand verspreidde.

Dit water wordt in gevallen, die de Baar-
moeder betreffen, en in sommige zenuwziek-
ten gebruikt; alhoewel het niet bevonden
wordt aan die oogmerken te beantwoorden,
die veele menschen 'er van verwagten: in het
bewaaren verliest het veel van zynen geur.

AQUA CERASORUM NIGRORUM.

Zwarte Karsen Water.

Laat eenige hoeveelheid van zwarte karsen
gekneusd worden, zoo dat de steenen ge-
brooken zyn; en dan, met slegts een wei-
nig water, naar de kunst gedistilleerd.

DIT is een zeer aangenaam water, en heeft
lang eene plaats in de winkels behouden. Me-
nig-

nigmaal is het door de Geneesheeren gebruikt als een voervogt, en hadt den voorrang boven andere gedistilleerde wateren; en by de Minnen en anderen, die de zorg over jonge kinderen hebben, was het de eerste Artseny tegen zenuwtrekkende ongemakken, waaraan kinderen zoo veel onderworpen zyn.

Nogthans is dit water onlangs in verachting gekoomen, en van sommigen als vergiftig aangemerkt. Zy merken aan, dat het zynen geur voornaamelyk van de karsensteen verkrygt; en dat deeze pitten, gelyk veele anderen eene overeenkomst van smaak hebben met de bladeren van den karsen-Laurierboom (e), welken men, eenigen tyd geleden, ontdekt heeft, door trekkinge of distilleeringe, het snelste vergift uit te leveren, dat 'er bekend is: sommige Geneesheeren van Worcester hebben onlangs, door proeven opzettelyk daar toe gedaan, bevonden, dat een gedistilleerd water, zeer sterk met den geur van de karsen pitten bezwangerd (zynde niet meer dan twee pinten van veertien pond karsen steenen gedistilleerd) insgelyks vergiftig is voor de Dieren: de Gecommitteerden van 't COLLEGIE van Londen herhaalden dezelve proeven, en bevonden de uitkomst overeenkoomende met het bericht van deeze Heeren.

Uit deeze proeven volgt echter geenszins, en men kan zich, na zoo lange onderving, niet verbeelden, dat het zwarte karsen water, als het niet sterker is, dan de winkels gewoon waren het zelve te bereiden, onveilig is. Deeze pitten gelyken, zoo als de Gecommitteerden aanmerken, volkomen naar Opium en sommige andere dingen, die alleen vergiftigen, wanneer ze in al te groote hoeveelheid ingenomen worden; het water van de Laurier bladeren zelfs is niet schadelyk, als het behoorlyk verdund is; en Geeft van wyn wordt zelfs een vergift, van eenen niet veel verschillenden aart, als hy tot een zekeren trap van onmatigheid gedronken wordt. Ook kan men niet besluiten uit de proeven, met het sterke zwarte karsen water op Honden enz. genomen, dat het dezelve uitwerking in 't menschelyk lichaam hebben zal: want de pitten van veele

soorten van vrugten zyn, in zelfstandigheid, vergiftig voor Dieren, schoon onschadelyk voor menschen.

Het kan echter waar zyn; dat dit water, in eenen zekeren graad van sterkheid, niet ten eenemaal veilig is, in de tedere Jaaren van kleine kinderen, als de grondbeginsels van 't leven, als 't ware, eerst beginnen zich te bewegen: het kan zyn, dat het in dezelve schadelyke uitwerkingen gehad heeft, zonder verdacht te zyn; om dat de toevallen, die het zelve zoude voortbrengen, als het schadelyk ware, zodanig zyn, als die, waar in de kinderen dikwyls vervallen door de ziekte, die men door dat middel meent te verligten. Deeze aanmerkingen hebben beide de COLLEGIEN van Londen en Edinburg doen besluiten, het zelve af te schaffen; en dat zoo veel te meer, om dat het al te dikwyls werdt vervalscht met water van bittere Amandelen gedistilleerd, die men weet, dat eene vergiftige hoedanigheid mededeelen.

AQUA CINNAMOMI SIMPLEX.

Enkel Kaneel Water.
Lond.

Neem van

Kaneel, een pond;

Water, zoo veel als het aanbranden belet.

Distilleer daar een Gallon van.

AQUA CINNAMOMI SINE VINO.

Kaneelwater zonder Wyn.
Edinb.

Neem van

Kaneel, een pond;

Water, anderhalf Gallon.

Laat het twee dagen saamen staan trekken; en distilleer het water dan af, tot dat het ophoudt melkagtig te loopen.

Dir

(e) *Lauro Cerasus.*

DIT is een zeer aangenaam en nuttig water, dat de welriekende en hartversterkende speceryagtige kragten van het onderwerp in eenen uitneemenden graad bezit. Doch men moet in het verkiezen van de Kanceel zeer omzigtig zyn, om niet bedrogen te worden met de *Casia*, die men in derzelver plaats verkoopt: want deeze laatste leevert een water uit, dat op verre na zoo aangenaam niet is, en welks geur klaarblykelyk brandig is. Ondertusschen kunnen deeze twee droogeryen gemakkelijk van elkanderen onderscheiden worden door de kenmerken, die in derzelver Artikels ter neer gesteld zyn, in het II. DEEL van dit Werk: zie bladz. 123, en 130.

De kragten van alle deeze Wateren hangen daar van af, dat ze een gedeelte van de Olie van het onderwerp bevatten. Nu is de Olie van Kaneel zeer zwaar, en reist veel bezwaarlyker op, dan de Olie van andere plantgewassen, van welken geordonneerd wordt enkele wateren te trekken. En deeze aanmerking onderrecht ons in het distilleeren van dit water, een snel vuur en eenen laagen Helm te gebruiken. Om dezelfde reden houdt het water zich zoo wel niet, als men wel zoude wenschen; want de zwaare Olie scheidt 'er met den tyd af en valt op den grond neder, wanneer het vogt zyne melkagtige kleur, zynen welriekenden reuk en speceryagtigen smaak verliest. Sommigen raaden aan, een klein gedeelte suiker daar by te doen; om de Olie met het water vereenigd te houden.

AQUA CHAMÆMELI.

Kamil Water.
Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van Kamil bloemen, en zoo veel water als noodig is, om het aanbranden voor te koomen. Distilleer het water af zoo lang als het sterk genoeg van den geur der bloemen is.

In de voorgaande Uitgaven was geordonneerd, de Kamilbloemen vooraf te laten gisten, eer men ze distilleerde, eene behandeling, die zy weinig noodig hebben; want zy

geeven, zonder eenige giftige, zoo veel over, als die bewerking haar kan doen overgeeven. In beide gevallen reist de byzondere reuk en geur der bloemen op, zonder iets van derzelver bitterheid; dewyl deeze in het afkooksel agterblyft; welk afkooksel, als het behoorlyk gezuiverd en verdikt wordt, een Uittreksel uitleevert, dat gelyk is aan het geen, op de gewoone wyze, uit de bloemen bereid wordt. Het gedistilleerde water is in winderige kolieken en diergelyken gebruikt geweest, doch wordt thans in geene groote achtinge gehouden.

AQUA FOENICULI.

Fenkel Water.
Lond.

Neem van
Zoete Fenkelzaad, een pond;
Water, zoo veel als genoeg is, om het aanbranden te beletten.

Distilleer daar een Gallon van.

Edinb.

Neem van
Fenkel bladeren, versh, eenige hoeveelheid;
Water, driemaal zoo veel.

Distilleer het zoo lang, als het water met eenen goeden geur loopt.

HET eerste deezer wateren is aangenaam genoeg, en het ander is niet onaangenaam: de bladeren moeten genomen worden eer de plant in bloem geschooten is; want na dien tyd zyn ze veel zwakker en zoo aangenaam niet. Sommigen hebben waargenoomen, dat de bovenste bladeren en toppen, eer de bloemen te voorschyn koomen, een fraaijer water en merkelyk schooner wezendlyke Olie uitleeveren, dan de laager; en dat de Olie, van de eersten verkreegen, op het water dryft, terwyl die van de anderen zinkt. Nogthans kan geen deel van de plant, in geur, het zaad evenaaren.

AQUA

AQUA HYSSOPI.

*Yfop Water.
Edinb.*

Dit Water wordt van de versche bladeren van Yfop gedistilleerd, op dezelfde wyze als het water van Fenkelbladeren.

Ysop water is van sommigen in zeer groote achtinge gehouden geweest, als een pisdryvend en borstmiddel. In de laatste Uitgave van de *Edinburgsche Apothek* werd het voorgeschreeven, om 'er de zwarte Borstkoekjes mede op te maaken, doch is nu met gemeen water verwisseld.

Thans zyn 'er weinigen die 'er enige byzondere kragten van verwagten, en het wordt zelden gebruikt, of in de winkels gevonden.

AQUA MELISSÆ.

*Melissen Water.
Edinb.*

Dit wordt bereid door de groene bladeren van Melissen, of Citroenkruid, op dezelfde wyze, als in de voorgaande bewerkinge, te distilleeren.

In de voorgaande Uitgaven der *Edinburgsche Apothek*, was geordonneerd, dit water weder over te haalen (f), of met nieuwe hoeveelheden van het kruid te distilleeren. Deze behandeling schynt van BOERHAAVE overgenomen te zyn, die van het water, dus bereid zynde, een zeer hoog gevoelen had: hy zeidt, dat hy zelf ongemeene uitwerkingen daar van in zich zelve, op een ledige maag her ingenomen hebbende, ondervonden heeft; dat het nauwelyks zyn weerga heeft in mildziekten en ongemakken van de Baarmoeder, de bleekzugt (g), en hartkloppinge, zoo menigmaal als deeze ongemakken meer voortkoomen uit ongesteldheid der Geesten, dan uit eenige vergaderinge van zieke stoffe.

(f) *Cobobare.* (g) *Colorosis.* (b) *Cobobatio.*

Wat my betreft; ik heb myn gevoelen, over de Wederoverhaaling (b) van deeze vogten, reeds gezegd; en zal hier alleen aanmerken dat, welke kragten ook in de Melissen mogen huisvesten, zy veel volmaakter en voordeeliger, in koude treksels met wateragtige of geestagtige scheidvogten, kunnen uitgetrokken worden: want in deeze bewerkingen lydt het vogt geen nadeel by de herhaalde trekking op nieuwe gedeelten van het kruid; en weinige herhaalingen zullen het met de kragten van het onderwerp beladen en hetzelfde zeer ryk daar van maaken, zie bladz. 275. Hier is de bezwangering byna zonder paalen; maar met gedistilleerde wateren is het geheel anders gelegen.

AQUA MENTHÆ.

*Munt Water.
Edinb.*

Neem van
Munt bladeren, versch, eenige hoeveelheid;
Water, driemaal zoo veel.

Distilleer het zoo lang, als het water, dat overkomt, eenigen smaak of reuk van de Munte heeft.

AQUA MENTHÆ VULGARIS SIMPLEX.

*Enkel Munt Water.
Lond.*

Neem van
Muntbladeren, gedroogd, anderhalf pond;
Water, zoo veel als genoeg is, om niet aan te branden.

Trek, door distilleeringe, een Gallon 'er af.

DEEZE wateren ruiken en smaaken zeer sterk naar de Munte; en zyn in veele gevallen nuttig.

tige maagmiddelen. BOERHAAVE pryft ze (*gecathobeeerd* zynde) aan, als eene gereede en onvergelykelyke Artfey, om eene zwakke maag te verfterken, en om braaking, die uit koud lymig flym voortkomt, te geneezen; gelyk ook in Spysloopen (i).

AQUA MENTHÆ PIPERITIDIS SIMPLEX.

Enkel Pepermunt Water.

L. E.

Neem van

Pepermunt bladeren, gedroogd, anderhalf pond;

Water, zoo veel genoeg is, dat het niet aanbrande.

Trek 'er door distilleeringe, een Gallon af.

Dit is een zeer fraai en nuttig water: want het heeft een heeten prikkelenden smaak, die naauwkeurig met dien van de Pepermunt zelve overeenkomt. Een lepel of twee teffens genomen, verwarmt de maag, en geeft groote verligting in koude, winderige kolieken. Sommigen hebben een eevouwdig trekfel van de gedroogde bladeren der plante in de plaats genoomen; en dat verschilt niet heel veel, in kragt, van het gedistilleerde water.

AQUA PETROSELINI.

Pieterfelie Water.

Dit wordt van de versche Pieterfelie bladeren gedistilleerd, op dezelfde wyze, als het Munt water.

NAAUWELYKS wordt 'er ooit na dit Water gevraagd, of het zelve in de Winkels gehouden. Pieterfelie geeft weinige kragt over, in het distilleeren; en de bladeren zyn het deel niet, dat het meest uitleevert. De Zaaden geeven een groot gedeelte van den geur, die niet onaangenaam is.

(i) *Zienteria.*

AQUA PIPERIS JAMAICENSIS.

*Water van Jamaicafche Peper.
Lond.*

Neem van

Peper van Jamaica, een half pond;

Water, zoo veel als genoeg is, om niet aan te branden.

Distilleer 'er een Gallon van.

Dit gedistilleerde Water is een zeer fraai, en is onlangs vry veel in gebruik gekoomen: de Galthuizen zelfs gebruiken het om de kostelyker specery wateren te vervangen. Het is echter, in aangenaamheid minder, dan het geesfryke water van dezelfde specerye, hier na voorgeschreeven.

AQUA PULEGHI SIMPLEX.

*Enkel Poly Water.
Lond.*

Neem van

Poly bladeren, gedroogd anderhalf pond;

Water, zoo veel als genoeg is, om niet aan te branden.

Trek 'er, met distilleeren, een Gallon van.

AQUA PULEGII.

*Poly Water.
Edinb.*

Neem van

Poly bladeren, versch, eenige veelheid;

Water, driemaal zoo veel.

Distilleer het zoo lang als 'er water overkomt, dat eenen goeden geur van 't kruid heeft.

DEZE Wateren bezitten den reuk, smaak, en de kragten van de Poly in een hoogen graad. Zy worden dikwyls ingenomen in gevallen van de Baarmoeder, en zulks niet zonder goed gevolg.

AQUA

AQUA ROSARUM DAMASCENARUM.

Damaft Rooze Water.
Lond.

Neem van
Damaftroozen, versc̄h vergaderd, zes pond;
Water, zoo veel als dezelve van 't aan-
branden bevrydt.

Distilleer een Gallon van 't water af.

Edinb.

Neem drie deelen Water tegen een van ver-
sche Damaftroozen; en distilleer het zoo
lang als het water, dat overkomt, eenigen
reuk van de bloemen heeft.

DIT water wordt voornaamelyk geacht om
zynen fraaijen geur, die zeer naby komt aan
dien men in de Roozen zelve bewondert. De
buikzuiverende kragt der Roozen blyft geheel
en al in het vogt, dat in de Distilleerketel ag-
ter blyft; het welk daarom gemeenlyk gebee-
zigd wordt om den losmaakenden Honich en
syrrop te maaken, in plaats van een afkook-
fel of trekfel van versche Roozen, opzettelyk
daartoe bereid: en dit stuk van zuinigheid
heeft het COLLEGIE nu ook toegestaan. In
de Winkels werdt somtyds na een gedistilleerd
water van roode Roozen gevraagd; en dat
werdt vervangen door dat van Damaft roo-
zen, met gemeen water verdund: dit is een
zeer vergeeflyke verwisseling; want het wa-
ter, dat van roode Roozen getrokken wordt,
heeft geene hoedanigheid, die dat van Damaft
roozen niet in een' veel hooger' trap bezit; en
noch de buikzuiverende kragt van het een,
noch de saamentrekkende van het ander, rei-
zen in het distilleeren op.

AQUA RUTÆ.

(*) Aqua angelica.

Wynruit Water.

Dit moet van de versche bladeren van Wyn-
ruit gedistilleerd worden, en wederom over-
gehaald op versche gedeelten van 't zelfde
kruid, op dezelfde wyze, als het Melissen
water.

WYNRUIT geeft all' zynen reuk, en een
groot gedeelte van zyne prikkelende kragt, in
deze bewerking, over. Het gedistilleerde
water staat aangepreezen in vallende Ziekten,
aandoening van de Baarmoeder, om de door-
straaling en andere natuurlyke afscheidingen te
bevorderen: zie bladz. 216.

AQUA SABINÆ.

Zevenboom Water.

Dit wordt van de versche bladeren van Ze-
venboom gedistilleerd, op dezelfde wyze,
als het Engelwortel water (k).

DIT water wordt by sommigen in groote
achtiging gehouden, tot dezelfde oogmerken,
als de gedistilleerde Olie van Zevenboom.
BOERHAAVE verhaalt, dat hy het zelve be-
vonden heeft (als het door *cobobering* bereid
was,) eene byna ongelooflyke beweging aan
het gantsche zenuwgestel te geeven, en dat
het, als het behoorlyk gebruikt wordt, uit-
steekend dienstig is, om de maandstonden, en
den vloed der ambeien te bevorderen.

AQUA SAMBUCL.

Vlierbloemen Water.

Dit wordt van versche Vlierbloemen gedistil-
leerd, op dezelfde wyze, als het Engel-
wortel water.

DIT Water ruikt sterk naar de Vlierbloe-
men; maar wordt zelden gebruikt.

III. AFDEELING.

Van de geestagtige gedistilleerde Wateren en Geesten.

De gedistilleerde Wateren zyn kunnen geur en krachten daaraan verschuldigd, dat ze bezwangerd zyn met een gedeelte der wezendlyke Olie van 't onderwerp, waar uit ze getrokken zyn, gelyk in de voorgaande Afdeeling reeds is aangemerkt. Geest van wyn, als een voervogt deezer Oliën aangemerkt, heeft dit voordeel boven het water, dat hy derzelve eigen scheivogt is, en alle de Olie, die met hem opreift, in een eenvormig helder vogt, volkomen ontbonden houdt.

Nogthans geeven veele zelfstandigheden, als ze met water gedistilleerd worden, haare krachten aan het zelve in groote volmaaktheid over; daar ze, op dezelve wyze met Geest van wyn behandeld, naauwelyks eenigen reuk of smaak aan denzelven overgeeven. Dit verschil komt daarvandaan, dat de Geest niet vatbaar is voor zoo groot een trap van hitte; als het water. Want de vogten hebben, in 't algemeen, als men ze doet kookken, zoo groot eene hitte ontvangen, als zy kunnen verdragen: als men nu de uitgestrektheid der hitte, tusschen vorst en kookend water, met den Thermomeeter afgemeeten, voor eene regelmaat neemt; zoo zal Geest van Wyn bevonden worden te kookken met minder dan vier vyfde van de hitte, of meer dan een vyfde minder dan de hitte van kookend water. Derhalven is het klaar, dat de zelfstandigheden vlug genoeg zyn om op te reizen met de hitte van kookend water, maar niet met die van kookenden Geest.

Dus, b. v. als men Kaneel distilleert met een mengfel van Geest van wyn en water, of met zuiveren proefgeest, die niet anders is dan een mengfel van omtrent gelyke deelen van die twee; zoo zal de Geest eerst opreizen, en zulks helder, zonder kleur en doorschynend, en byna zonder eenigen smaak van de specery; maar zoo haast als het zwaarder waterag-

tig vogt begint op te reizen, komt de Olie rykelyk met het zelve over, zoo dat ze het vogt hoogtyk welriekend, smaakelyk en van eene melkagtige kleur maakt.

De Proefgeesten, die men gemeenelyk in de winkels ontmoet, zyn verzeid van eenen graad van kwaaden geur; die, hoewel door middel van zekere byvoegfels verborgen, zich in het distilleeren duidelyk ontdekt. Deze walglyke smaak begint niet op te reizen, dan na dat het zuiverer deel van den Geest overgekomen is; het welk juist de tyd is, dat de krachten der innengfels ook het meest beginnen te distilleeren: en hier door krygen de vogten eene leelyke besmetting. Uit deeze zelfde oorzaak ontstaat ook de algemeene klagte, dat de hartversterkende middelen der Apothekers zoo aangenaam niet zyn, als die van dezelve soorte door de Distilleerders bereid; dewyl de laatsten zeer zorgvuldig zyn, om de Geesten van allen kwaaden geur te verbeeteren of te zuiveren (te weeten, als ze bestemd zyn tot het geene zy fyne goede noemen).

SPIRITUS VINI RECTIFICATUS.

*Verbeeterde Geest van wyn.
Edinb.*

Neem eenige hoeveelheid van Franschen brandewyn, en distilleer dien met eene zagte hitte tot de helft.

Deeze verbeeterde Geest, twee dagen met een vierde van zyne hoeveelheid aan droog zout van wynsteen, in poeder, getrokken, en dan in een glazen kolf, met eene zeer zagte hitte, gedistilleerd zynde, wordt ALCOHOL.

Gee-

Geesten, die van moutvogten, of andere gis- tende zelfstandigheden gedistilleerd zyn, vereifchen, na dat ze op deeze wyze ver- beeterd zyn, nog verdere zuivering; te wee- ten herhaalde distilleering met eene gelyke hoeveelheid van fontyn water.

FRANSCH Brandewyn is een al te duur ar- tikel in ons land, om tot distilleeren te gebrui- ken; en de Geest, die 'er van verkreegen wordt, is geenszins beter te achten, dan een, dien men van beter koop vogten kan beko- men. Want de groffte onvlambaare Geesten kunnen volkomen zuiver gemaakt worden, en voor de keurigste oogmerken geschikt, op de volgende wyze.

Indien de Geest bovenmaate vuil is, zoo meng hem met omtrent even zoo veel water, en distilleer hem met een langzaam vuur; maar staak de bewerking zoo ras als het vogt melk- agtig begint te loopen, en door zynen walgly- ken smaak ontdekt, dat het onzuiver en sly- mig deel opreift. Door deeze behandeling laat de Geest een groot gedeelte van zyne vui- le olieagtige stoffe in het water agter, het welk zich nu melkagtig en troebel vertoont, en een- nigzins onaangenaam van smaak is. Maar als de Geest in 't eerst niet zeer vuil is, zoo is deeze afspoeling niet noodig; als hy ten uiter- ste vuil is, zal het noodig zyn dezelve twee, drie of meermaalen te herhaalen.

Dewyl de Geesten met een minderen graad van hitte opreizen, dan wateragtige vogten, zoo worden wy daar door onderrecht, in het distilleeren van dezelve eene hitte te gebrui- ken, die minder is, dan die, waar door wa- ter kookt: en als op deeze omstandigheden be- hoorlyk gelet wordt, kunnen zeer zwakke Geesten, door een of twee nauwkeurige dis- tilleeringen genoegzaam van hun wateragtig slym gevryd worden; voornaamelyk als de distilleervaten zoo hoog zyn, dat de Geest, met de hitte van een waterbad, maar even over dezelve gaan kan: want in dat geval zullen de slymige dampen, die een end weegs te gelyk met den Geest opreizen, verdikt wor- den, en weder te rug vallen, eer zy den helm kunnen bereiken. Men heeft tot dat einde zeer pragtige werktuigen uitgedacht, en in

III, DEEL,

eene schroefwyze of slangswyze gedaante, tot eene ongemeene hoogte gebragt. De Geest, door dezelve opklimmende, moest dus all' zyne wateragtige deelen, die hy bevattede, in zynen weg agterlaaten, en volkomen zuiver en zonder slym overkoomen. Doch dee- ze Werktuigen zyn op dwaalende grondbe- ginsels gebouwd, dewyl derzelver buitenspoor- ige hoogte het einde, dat men 'er mede be- doelde, te leur stelde: want als men het wa- ter doet kooken, zal 'er eene groote menigte van louter slym te gelyk met den Geest over- koomen; en als de hitte niet tot dat punt ge- bragt is, zal 'er noch Geest, noch slym af- druijen. Het gevoeglykste werktuig derhal- ven is de gemeene Distilleerketel, tusschen welker lichaam en haaren helm een Ontvan- ger, of koperen buis moet gehecht worden.

Wanneer de Geest, gelyk boven voorge- schreven is, van zyne vuile Olie gewasschen, en, door eene zagte distilleering in een wa- terbad, van het grootste deel van zyn slym gezuiverd is; doet dan by elke Gallon van denzelven een pond of twee zuiver, droog, vast loogzout. Dit eenigen tyd te saamen hebbende staan trekken, zal het loogzout, wegens zyne bekende hoedanigheid van wa- ter en Oliën naa zich te trekken, het overge- bleeven slym, en dat gedeelte van de onaan- genaame vetagtige stoffe, welk nog in den Geest mogte overgelaaten zyn, opneemen en met dezelve naa den grond zinken. Indien de Geest nu nog eens zagties overgehaald wordt, zal hy volkomen vry van zyn slym en walgly- ken geur opreizen; maar sommige deeltjes van het loogzout zyn 'er toegeschikt, om me- de opgenomen te worden, en, gelyk de Werk- lieden het noemen, eenen pisagtigen smaak te geeven: doch dit kan men voorkoomen, door, by de laatste distilleering, vooraf een klein ge- deelte tot kalk gebrande Vitriool, aluin, of bitter purgeerzout by te doen; want het zuur deezer zouten zal zich met het loogzout ver- eenigen, en het zelve neutralizeeren, en dus kragtig verhinderen op te reizen; terwyl 'er niets anders van 't zuur der zouten ontwik- keld wordt, dan het geen het loogzout op- neemt.

De Geest, die door dit middel verkreegen
E e e wordt;

wordt, is uitsteekend zuiver, helder, volkomen zonder geur, en bekwaam tot de fraaiste oogmerken. Hy kan zelfs tot die sterkte gebracht worden, die men gemeenlyk proef noemt, door twintig oncen van denzelven (by gewigt) te vermengen met zeventien oncen water. De gedistilleerde hartversterkende middelen, met deezee Geest gemaakt, zyn veel fraaijer en aangenaamer, dan dat men de gemeene verbeeterde of proefgeesten der winkels gebruikt heeft.

Als de verbeeterde Geest eerst versch, met een snel vuur, van droog loozout gedistilleerd is, brengt hy een groote menigte van het zout

over, en in deezee staat wordt hy gehouden een kragtiger scheivogt te weezen, voor zekere zelfstandigheden, dan de zuivere Geest. Deezee gealkalizerde Geest wordt GETARTARIZEERDE GEEST VAN WYN genoemd.

De algemeene kragten van wynagtige Geesten zyn in 't voorgaande Deel reeds vermeld: de Geesten, die met de vlugge Oliën van plantgewassen bezwangerd zyn, waar van in dit Hoofddeel moet gehandeld worden, bezitten daar by de speceryagtige, hartversterkende, of andere kragten, die in de Oliën huisvesten.

I. A R T I K E L.

Van de gedistilleerde Geesten.

AQUA MELISSÆ COMPOSITA.

Saamengefeld Melissen water, gemeenlyk genoemd Eau de carmes.

Neem van

Melissen in bloem, versch vergaderd en van de steelen gezuiverd, twee pond;

Limoen schillen, versch, zoo haast als ze van de vrugt afgeschild zyn, vier oncen;

Koriander Zaad, agt oncen;

Nootmuschaaten,

Kruidnagelen,

Kaneel, van elks, gekneusd, twee oncen;

Engel wortels, gedroogd en gekneusd, een once;

Geest van wyn, hooglyk verbeeterd, tien pinten.

Week de verscheidene innengfels in den Geest, vier of vyf dagen lang; en trek 'er dan, met de hitte van een waterbad, tien pinten af. Verbeeter het gedistilleerde vogt, door eene tweede distilleering in een waterbad, en trek 'er omtrent alleen agt en drie vierde pinten af.

DEEZE bewerking is genomen uit de *Éléments de Pharmacie*, van M. Baumé, die aanmerkt, dat alle de speceryagtige Geesten op dezelve wyze moeten bereid worden. Wanneer de gemeene Geesten van deezee soorte braaf op de handen gewreeven worden enz., laten ze, na dat de vlugger deelen verwaasemd zyn, eenen onaangenaamen brandigen reuk na; en als zy met water verdund worden, en als geneesmiddelen ingenoomen, laatenze insgelyks eenen walglyken geur in den mond agter.

Om deezee onvolmaaktheid te verhelpen deed hy veele proeven, welken toonden, dat de Geest, om deezee vogten in de begerde hoedanigheid te verkrygen, niet alleen volmaakt zuiver weezen moest in 't begin, maar dat het vogt ook moest verbeeterd worden, na dat het van 't onderwerp gedistilleerd was. In deezee verbeetering reizen alleen de vlugger, fyner, speceryagtige deelen der innengfels op; terwyl 'er een wit vogt overblyft, dat scherp, bitter, alleen met de grover Olie beladen, en van allen den soortelyken geur van 't onderwerp beroofd is. Dus toont deezee zelfde onvol-

maakt

maaktheid, waar over geklaagd wordt, natuurlyk aan, dat de tweede distilleering het hulpmiddel is; dewyl ze doet zien, dat de Geest eene aangenaame en eene ongenaame stoffe behelst, welker eerste uitwaasfemt, terwyl de andere agter gelaaten wordt. Ja de Schryver zeidt, dat, als het Meliffen water (a), zoo bereid wordt als hierboven wordt voorgeschreeven, het zelve iets volmaakter in zich heeft, dan een der welriekende Geesten, welker uitmuntendheid zoo zeer uitgeschreeuwd wordt, en die den roem hebben van de besten te zyn.

De speceryagtige geestige Wateren hebben, in 't algemeen, minder reuk, als ze eerst gedistilleerd zyn, dan na dat ze omtrent zes maanden bewaard zyn: *M. Baumé* vermoedt, dat de bereidingen van deeze soorte, die meest in achtginge geweest zyn, zodanigen waren, die dus door 't bewaaren verbeterd waren geworden; en hy bevond, dat de goede uitwerkingen van den ouderdom, in een korten tyd door middel van koude konden voortgebracht worden. Hy dompelde mengelens flessen van het vogt in een mengsel van gestampt ys en zeezout; en toen de Geest de koude, die daaruit ontfond, zes of agt uren verdragen had, was hy al zoo aangenaam, als die verscheidene jaaren was bewaard geweest. Enkele wateren zyn insgelyks veel aangenaamer, na dat ze bevrooren geweest zyn, dan ze te vooren waren; hoewel ze altoos minder zodanig zyn, dan die met Geest getrokken en aan een zelfden graad van koude bloot gesteld geweest zyn. Deeze verbetering van gedistilleerde wateren door vorst is door *Geoffroy* aangeteekend, *Hist. Acad.* 1713.

SPIRITUS ROSISMARINI

*Geest van Rosmaryn.
Lond.*

Neem van

Rosmaryn toppen, versch vergaderd, anderhalf pond;
Proefgeest, een Gallon.

(a) *Aqua melisse.*

Distilleer het, in de hitte van een waterbad, tot dat 'er vyf pinten overgekomen zyn.

SPIRITUS ROSISMARINI, vulgo AQUA REGINÆ HUNGARIÆ.

Hongary's Water [E.].

Neem van

Rosmaryn bloemen, pas vergaaderd, twee ponden;
Verbeeterden Geest van wyn, een Gallon.

Doet het by een, en distilleer het aanstonds in een water bad.

Het wordt ons gemeenlyk van buiten's lands gebracht.

Deeze Geest is zeer welriekend, in zoo verre, dat hy, als een reukwerk, in gemeen gebruik zy: die van buiten's lands gebracht wordt, is welriekender, dan die gemeenlyk by ons gemaakt wordt. Om den zelve in volmaaktheid te bereiden, moet de Geest van wyn heel zuiver weezen; de Rosmaryn toppen moeten vergaderd zyn, als de bloemen in vollen bloei 'er op staan, en aanstonds aan de distilleeringe overgegeeven, wel zorg dragende van ze niet te kneuzen noch te persen. De beste wyze om het distilleeren te bestieren is, die hier voor is aangepreezen om de vlugger wezendlyke Oliën en enkele wateren te distilleeren; te weeten, den Geest het eerst in de Distilleerketel te doen, en dan boven het vogt, of een yzeren hoepel, met een hairen kleed 'er over gespannen, te zetten, waar op de bloemen luchtig moeten gespreid worden, of liever een mandje, dat door drie pinnen, die tot den bodem reiken, ondersteund wordt. Dan eene zachte hitte, die maar even genoeg is om den Geest te doen opreizen, gemaakt hebbende, zal de damp, zagtes door de bloemen zeggende, derzelve fynste en beste deelen in-trekken, zonder zulke onaangenaame verandering te maaken, als de vogten, in hunne grover gedaante tot zulke tedere onderwerpen gebee-

E e e 2

beezigd, gemeenelyk doen. Waarfchynlyk is het Franfche Hongary's water zyne uitmuntendheid, boven het geene by ons bereid wordt, aan eene verftandige behandeling van deezen aart verfhuldigd, of zulk eene, als in de voorgaande bereiding is aangepreezen, en aan het gebruiken van eenen volmaakt zuiveren Geest.

In de *Wirtembergfche Apotbeek* wordt 'er wat Salie en Gember by gedaan, in de evenredigheid van een half pond van het eerfte, en twee oncen van het laafte, tegen vier ponden van de Rosmaryn.

SPIRITUS LAVENDULÆ SIMPLEX.

*Enkele Geest van Lavendel.
Lond.*

Neem van

Lavendel bloemen, verfch vergaderd, anderhalf pond;
Proefgeest, een Gallon.

Trek 'er, met de hitte van een waterbad vyf pinten van.

HIER moeten dezelve voorzorgen in acht genomen worden, als in het distilleeren van den voorgaanden Geest. Beiden zyn ze zeer aangenaam en welriekend, als ze in volmaaktheid bereid zyn: zy worden menigmaalen aan de flaapen van 't hoofd gewreeven enz. onder den naam van te verfriffen, en de zeenuwen te verfterken; gelyk ook inwendig ingenomen, tot de hoeveelheid van een theelepeltje vol, als verwarmende hartverfterkende middelen.

SPIRITUS LAVENDULÆ COMPOSITUS.

*Saamengeftelde Geest van Lavendel.
Lond.*

Neem van

Enkelen Geest van Lavendel, drie pinten;
Geest van Rosmaryn, een pint;
Kaneel,
Nootmufchaaten, van elks een half once;
Rood Sandelhout, drie drachma's.

Trek het t'faamen, en kleins het dan af tot gebruik.

De faamengeftelde Geest van Lavendel van de voorgaande *Londensche Apotbeek* is als volgt.

Neem van

Lavendel bloemen, een Gallon;
Salie bloemen,
Rosmaryn bloemen,
Betonie bloemen, van elks een hand vol;
Bernagie (b) bloemen,
Oftetongen (c) bloemen,
Leliën van den dale,
Sleutelbloemen (d), van elks twee handen vol;
Meliffen bladeren (e),
Moederkruid bladeren (f);
Oranjeboomen bladeren,
Stoechas bloemen,
Oranje bloemen,
Laurier beziën, van elks een ons;
Franschen brandewyn, vier Gallonnen.

Giet den brandewyn op de andere, verfch vergaderde, *innengfels*, en als het behoortlyk getrokken heeft, distilleer 'er dan twee en een half Gallon van in een waterbad. Doet by deezen Geest de volgende *innengfels*:

Citroen fchillen,
Geel Sandelhout, van elks zes drachma's;
Kaneel,
Nootmufchaat,
Foelie,
Kleine Cardamom Zaad,

Cu

(b) *Borraginis flores.* (c) *Bugleffi flores.* (d) *Paralyfis flores.* (e) *Meliffa folia.* (f) *Matricaria folia.*

Cubeben, van elks een half once;
Hout van Aloë een drachma.

Laat dit twintig uren t'saamen trekken; kleins dan den Geest, en hang de volgende inmengfels daarin op (als zy noodig geoordeeld worden), in een dun linnen doekje opgebonden; te weten, van

Muskus,
Ambergreis,
Saffraan, van elks een half scrupel;
Roode Roozen, gedroogd,
Rood Sandelhout, van elks een half once.

In de Uitgave der *Edinburgsche Apotbeek*, die de tegenwoordige onmiddelyk voorgaat, wordt deeze Geest dus voorgeschreeven.

Neem van

Gedistilleerde Olien van
Lavendel, anderhalf once;
Rosmaryn, een once;
Marjolyn, zes drachma's;
Limoenschillen, een half once;
Nootmuschaaten, drie drachma's;
Kruidnagelen, twee drachma's;
Kaneel, een drachma.

Laat deeze Oliën, langzaamerhand, in drie Gallonnen Franschen brandewyn druipen, dezelve nu en dan te saamen omschuddende. Distilleer het mengfel, in een (g) Mariën-bad, tot twee derden; en hang, in den Geest die overkomt, de volgende inmengfels op, in een linnen doek gebonden zynde, te weten van

Rood Sandelhout, twee oncen;
Engelsche Saffraan,
Cocheniele, van elks een half once;

Waar by men, als men den Geest doorrui-
kend wil maaken, kan by doen van
Ambergreis, twee scrupels;
Muskus, een scrupel.

In de tegenwoordige *Apotbeek* van *Edin-
burgh* staat deeze Artfey aldus:

Neem van

Versehe Lavendelbloemen, twee ponden;
Versehe Rosmaryn bloemen, een pond;
Versehe geele Limoenschillen, drie oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, anderhalf
Gallon.

Distilleer het, in de hitte van een waterbad,
tot droogwordens toe, en week in den ge-
distilleerden Geest de volgende inmengfels,
drie dagen lang, te weten van

Kaneel, drie oncen;
Kruidnagelen,
Cubeben, van elks een once;
Schraapsel van Rood Sandelhout, twee on-
cen.

Kleins den Geest af tot gebruik.

Het roode Sandelhout is in dit Saamenmeng-
fel van geen ander gebruik, dan als een kleu-
rend inmengfel: Als men een geelen Geest
moest hebben, zoude het geele Sandelhout
een uitsteekend artikel zyn; dewyl het zelve
niet alleen eene schoone kleur, maar ook een
groot gedeelte van zyne geneeskragten mede-
deelt. Een Geest van Lavendel- en Salie-
bloemen gedistilleerd, in eene behoorlyke even-
redigheid, en een weinig tyds met wat Ka-
neel, Nootmuschaaten, en geel Sandelhout, in
de koude getrokken, is een zeer fraaije en
aangenaame Geest. Wanneer men wezendly-
ke Oliën beezigt, gelyk in de derde van de
bovenstaande bewerkingen, moet men byzon-
der omzigtig zyn in het verkiezen van dezel-
ven; want van derzelve goedheid hangt de
goedheid van het Geneesmiddel af. De trek-
king van den Geest met de speceryen enz.
moet zonder hitte verricht worden, of anders
zal de geur der Artfeyne benadeeld worden.

Alle deeze Geesten zyn aangenaame verle-
vendigende hartversterkende middelen: deeer-
ste,

(g) *Balneum Mariae*. Een Mariën-bad is, by de Chymisten, een welgeslooten Kolf, of Zypheim, in een
pot met heet water geplaatst, zoo dat het water, zagkens gewarmd wordende, de Kolf altoos in eene ma-
tige warmte houdt.

ste, schoon, zeer verre de eenvoudigste, is nogthans niet minder in fraaiheid, dan een van de anderen. Dit Geneesmiddel is langen tyd in groote achtinge geweest, onder den naam van **DROPPELS VOOR DE BEROERDHEID**, in alle soorten van flauwtens, zwakheid der zenuwen, en verval des ouderdoms: om welke reden, wy de verschillende voorschriften om het te bereiden, welken, eenigen tyd geleden, daar op gevolgd zyn, hebben opgegeven. Het kan gevoeglyk met suiker, van tien tot tagtig, of honderd droppels worden ingenomen.

AQUA ODORIFERA.

Een welriekende Geest, zoet honich water genoemd.

Neem van
Koriander Zaad,
Honich, van elks een pond;
Kruidnagelen, anderhalf once;
Nootmuschaaten,
Benzoin,
Storax, van elks een once;
Vanello's, vier in getal;
Geele schil van drie Limoenen;
Franschen brandewyn, een Gallon.

Laaten deeze inmengfels agtenveertig uren saamen trekken; en distilleer den Geest dan af in een Mariën-bad. Doet by een Gallon van deezen Geest.

Oranje bloeffem water,
Roozewater, van elks anderhalf pond;
Ambergreis,
Muskus, van elks vyf greinen.

Vryf eerst de Muskus en Ambergreis met een weinig van 't water, en giet het daar na alles te saamen in een grooten Kolf; schud het wel, en laat het eenige dagen en nagten rondgaan in eene zachte hitte; laat het dan koud worden, kleins het vogt af, en bewaar het dicht geflooten tot gebruik.

(b) *Melaffes.* (i) *Balneum Mariae.* zie bladz, 402.

Een Ander.

Neem van
Koriander Zaad, een pond;
Limoen schillen, versch,
Nootmuschaaten, van elks vier oncen;
Ambergreis,
Muskus, van elks vyf greinen;
Zuiveren Geest van Suiker droeffem (b),
twee Gallonnen.

Kneus de Nootmuschaaten en het Koriander zaad, en doet dezelve met de limoen schillen en den Geest in een kleine Distilleerketel, die in een Mariënbad (i) geplaatst is: bind een dunnen linnen doek over den mond van de Distilleerketel, en strooi de Ambergreis en Muskus, tot een fyn poeder gemaakt, daar op: doet den helm 'er op en smeer dien met leem digt toe, laat alles twaalf uren staan trekken, en distilleer zoo veel 'er van, als eene kookende hitte van het bad kan over dryven.

Voeg hier by, van
Rooze water een pint;
Oranje bloeffem water, een half pint.

DEEZE saamenmengfels zyn eer geschikt voor reukwerken, dan voor geneesmiddelen; hoewel ze ook van die geenen, die derzelve welriekendheid verdraagen kunnen, met voordeel in dit laatste opzigt kunnen gebruikt worden. De Muskus en Ambergreis deelen zoo veel van haaren reuk niet mede, als men wel zoude verwagten; en zy dienen voornaamelyk om den geur der andere inmengfels te verheffen, het welk deeze reukwerken uitsteekend doen, wanneer ze in zeer kleine gedeelten by alle de welriekende enkelen gevoegd worden, zonder iets merkelyk van hunnen eigen geur daar by te doen.

Beide de voorgaande Geesten zyn zeer aangenaam; weinige droppelen van een van beiden geeven eenen schoonen geur aan een

ne

ne groote veelheid van ander vogt. De Heer *Wilson*, van wien de eerste is overgenomen (*Pract. Chem.* pag. 354.) verhaalt ons, dat hy hem dikwyls voor Koning *JACOBUS II.* gereed maakte, en dat hy een van de aange-naamste reuken geeft, die men ooit ruiken kan. De andere wordt naar 't zelfde ontwerp gemaakt, door zulke artikels 'er af te laten, als blykbaar overtollig zyn in den eersten.

SPIRITUS COCHLEARÆ.

Geest van Lepelblad.
Edinb.

Neem van

Verfch lepelblad, gekneusd, tien ponden;
Verbeeterden Geest van wyn, vyf pinten.

Laat het kruid twaalf uren in den Geest staan weken; distilleer dan, in de hitte van een waterbad, vyf pinten 'er af.

DEEZE Geest is zeer sterk van 't Lepelblad, en kan in zulke gevallen, waar dit kruid te pas komt, van twintig tot honderd droppels worden ingegeven. De kragten van Lepelblad huisvesten in eene zeer fyne, vlugge Olie, die zoo wel in het distilleeren met water, als met zuiveren Geest opreift, en, als de vogten aan de lucht worden bloot gesteld, van beiden schielyk vervliegt. De Geest is zeer prikkelend, als hy eerst gedistilleerd is, maar als hy lang bewaard wordt, zelfs in beflooten vaten, wordt hy merkelyk minder zoudanig.

De Maakers van deezen Geest hebben dikwyls eene menigte Mirkswortels by het Lepelblad gedaan, en somtyds, in de plaatse van den zelve, eenen alleenlyk van den Mirkswortel getrokken gegeeven; zynde de geur van deezze twee Enkelen elkanderen zoogelyk, dat derzelver gedistilleerde Geesten bezwaarlyk van elkanderen te onderscheiden zyn. Hier dient wel opgemerkt, dat, alhoewel Kalfsvoet (*k*), en Dragon (*l*), gewoonlyk in den zelfden rang geplaatst worden met de twee

voorgaande plantgewassen, en aangemerkt worden als gelyk aan de zelve; deezze bewerking nogthans een merkelyk onderscheid ontdekt: dewyl de eersten alle hunne schertheid; in het distilleeren, aan water en Geest overgeeven; maar de laaften niets aan een van beiden mededeelen, en derzelver kragten evenwel in de distilleeringe verstrooid worden.

SPIRITUS COCHLEARÆ AUREUS.

Gouden, of buikzuiverende Geest van Lepelblad.

Neem van

Geest van Lepelblad, een pond;
Gambog, een once.

Ontbind de Gambog in den Geest, en als 'er eenig bezinkfel op den grond valt, giet het gekleurde vogt dan zagties af.

Deeze Geest wordt anders wel gemaakt van Schammonie, of hars van Jalappe, in plaatse van Gambog.

DEEZE is onder het gemeene volk in groote achtinge geweest, en door de Verkoopers sterk aangepreezen, in alle soorten van scheurbuik ziekten. Nogthans is het een zeer onverschillig geneesmiddel, en heeft weinig recht op den prachtigen tytel, die 'eraan gegeeven is. Het kan van twintig tot zestig droppels worden ingenomen, het zy met suiker, of met syroop vermengd.

AQUA ANHALTINÆ.

Anhalt Water.

Neem van

Terpentyn, zes oncen;
Olibanum, een once;
Aloë hout, drie oncen;
Kruidnagelen,
Kaneel,
Cubeben,

Ros

(k) *Arum.* (l) *Dracunculus.*

Rosmaryn bloemen,
Galanga,
Mastik,
Nootmuschaaten, van elks zes drachma's;
Saffraan, twee drachma's en een half;
Laurier beziën,
Fenkel zaad, van elks een half once;
Geest van wyn, vyf pinten.

Maak deeze innengfels, die zulk eene behandeling vereischen, tot poeder, en laat alles met den Geest zes dagen trekken; distilleer het dan, met eene zeer zagte hitte in een Marienbad: het vogt, dat klaar afloopt, moet van het troebele afgescheiden en alleen gehouden worden.

Wanneer een byvoegsel van Muskus vereischt wordt, moeten 'er vyftien greinen van in een zak gebonden, en in den helm van de Distilleerketel opgehangen worden.

Wy hebben dit saamenmengsel uit de *Bran-*

denburgsche Apotbeek hier ingevoegd, om dat het, in sommige plaatsen, in groote achttinge gehouden wordt. Het wordt op zwakke of lamme lendenen gewreeven, tegen zinkingen, oude pynen en hoofdpynen enz.; ook wordt het inwendig ingegeven, in giften van een half once, om de maag te versterken, winden te verdryven, koliek pynen te verligten, en de zuiveringen der Baarmoeder te bevorderen. Het is zeer onaangenaam voor het gehemelte; om dat de speceryagtige innengfels, schoon genoeg in getal, en by groote menigte, niet genoeg overgeeven, om den sterken geur van de Terpentyn te bedekken: daar zyn 'er inderdaad niet veel' onder, die iets van belang overgeeven. Doch men kan een fraaijer Geest van deeze soorte bereiden van Terpentyn, Rosmaryn, Lavendel, en Salie bloemen; of door den Geest eerst van de Terpentyn alleen te distilleeren, en dan eene genoegzaame hoeveelheid van eenige gevoeglyke wezendlyke Oliën in denzelfen te ontbinden.

I I. A R T I K E L.

Van de gedistilleerde geestagtige Wateren.

Door *gedistilleerde Geesten* worden zoodanigen verstaan, welken met eenen Geest getrokken worden, die vooraf verbeterd, of in de bewerking zeer naby tot die sterkte gebragt is: door *geestagtige Wateren* verstaat men zulken, waarin de Geest alleenlyk van de proeffterkte is, of die een bymengsel bevat van omtrent eene gelyke maate van water. Deeze laatsten zyn gewoonlyk saamengestelde wateren genoemd geweest, al wierden ze zelfs maar van een innengfel alleen gedistilleerd; gelyk aan de andere zyde die van gemeen water getrokken worden, schoon van eene menigte innengfels, enkele genoemd worden; om dat de tytel van *Enkel (m)*, hier, gene betrekking heeft op de eenvoudigheid der

Saamenstellinge, maar op het voervogt, dat *eenvouwdig water* is. De *Edinburgsche Apotbeek* noemt enkele wateren, die van een enig innengfel getrokken worden, het zy dat het voervogt gemeen water, of dat het geestagtig water is, en alle, die van meer dan een gedistilleerd zyn, noemt ze saamengestelde wateren.

Algemeene Regelen om geestagtige Wateren te distilleeren, uit de Edinburgsche Apotbeek.

I.

De planten en derzelver deelen moeten maa-

tig.

tiglyk en nieuwelings gedroogd zyn, uitgezonderd de zodanigen, die geordonneerd worden versich vergaderd te zyn.

I I.

Na dat de innengfels den voorgeschreeven tyd in den Geest getrokken hebben, moet men 'er zoo veel water by doen, als genoeg is om het aanbranden te beletten, of liever iets meer.

I I I.

Het vogt, dat in het distilleeren het eerst overkomt, wordt van sommigen alleen gehouden, onder den naam van Geest; en het andere, dat melkagtig afloopt door kunst helder gemaakt. Doch het is beter al het afdruipeel onder een te mengen, zonder het zelve helder te maaken, op dat de wateren de kragten der plante geheel en al mogen bezitten; het welk eene omstandigheid is, waarop men meer moet letten dan op derzelve fraaiheid of helderheid.

Wanneer de distilleering kundig bestierd wordt, de hitte eenpaarig, en den geheelen tyd door zagt, en 'er niet meer afgetrokken wordt, dan de voorgeschreevene hoeveelheid; zoo zullen de meeste wateren fraai en helder genoeg 'er uit zien: sommigen derzelve, die in den eersten opslag, als ze eerst overgehaald zyn, troebel zien, zullen, als ze eenige dagen gestaan hebben, helder en doorschynend worden. De Praktyk, hier verboden, van eenigen der eerste druipingen byzonder te houden, is zekerlyk nadeelig voor het saamenmengsel; dewyl het Water daar door niet alleen beroofd wordt, van eenigen der vlugste deelen van de innengfels, maar ook melkagtig gemaakt blyft, als ontbloot zynde van den Geest, die het vogt, door de Olie der innengfels, die 'er dit voorkomen aan geeven, te ontbinden, doorschynend zoude maaken. Ook is de manier, van troebel water door Aluin enz. helder te maaken, niet minder berispelyk; want deeze byvoegfels brengen hunne uitwerkingen alleen voort, door dat geene van

III. DEEL.

het vogt af te scheiden, welk het te vooren van de innengfels verkreegen hadt.

I V.

In deeze Wateren te distilleeren wordt de oprechte Brandewyn, die van wyn verkreegen wordt, voorgeschreeven. Als men deezen niet bekomen kan, zoo neem, in plaats van dien Proefgeest, half zoo veel van eenen wel verbeeterden Geest, die van eenige andere giftende vogten bereid is: week de innengfels hier in, en doet 'er dan zoo veel fontynwater by, als genoeg is, om de voorgeschreevene hoeveelheid over te haalen, en om het aanbranden voor te koemen.

Op deeze wyze kan men veel fraaijer Wateren verkrygen, dan dat men de gemeene proefgeesten, zelfs die van wyn niet uitgeslooten, gebruikt. Want alle de wynagtige Geesten verkrygen eenigen geur van de stoffe, waar uit ze getrokken zyn; en van deezen geur, welke voornaamelyk aan het slym of wateragtig gedeelte hecht, kunnen zy niet ontdaan worden, ten zy dat ze van het slym gescheiden en tot eenen verbeeterden staat gebracht worden.

AQUA ABSINTHII COMPOSITA.

Neem van
Kalmus,
Oranje schillen, versich,
Kaneel, van elks vier oncen;
Romeinschen Alfem, een half pond;
Munt, drie oncen;
Kleine Cardamom zaad,
Foelie, van elks een once;
Franschen Brandewyn, twee Gallonnen.

De Zaden en Speceryen gekneusd hebbende, en de andere innengfels gesneden zynde, giet den Brandewyn daar op, en alles 'saamen vier dagen hebbende laten trekken, distilleer 'er twee Gallonnen af.

Dit Water werdt voor deezen, als een maag-

F ff

maagmiddel, te gelyk met bittere trekfels voorgeschreeven; en tot dit oogmerk is dit het minst onbekwaam (als zynde het fraaiste en minst onaangenaam) van alle de Alfem wateren, waar van de Winkels voorzien zyn. Desniettegenstaande is het al te onaangenaam een byvoegfel by de fyne bitters van onze nieuwe Apotheeken; en kan niet geoordeeld worden iets tot derzelve kragt toe te brengen, dat aangenaamer geestagtige wateren niet even goed zouden doen. Sommigen hebben verwacht, dat Alfem water zelf een bitter zoude zyn; maar de reuk en geur van den Alfem reizen alleen in deeze bewerking op; terwyl de deelen, waarin de bitterheid huisvest, in de Distilleerkerkel agterblyven.

In de voorgaande Uitgaven der *Londensche Apotbeek* waren twee Alfem Wateren, welken by sommigen nog in achtinge gehouden worden; en zy werden door de *Gecommitteerden* voorgesteld, by de laatste overziening, om ze met eenige verbeteringen te behouden.

AQUA ABSINTHII MINUS COMPOSITA.

Min saamgesteld Alfemwater.

Neem van
Gemeenen Alfem bladeren, gedroogd, twee pond;
Kleine Cardamom zaad, twee oncen;
Koriander zaad, een half pond;
Franschen Brandewyn, vier Gallonnen.

Laat het eenigen tyd te saamen trekken, en distilleer 'er dan vier Gallonnen af.

AQUA ABSINTHII MAGIS COMPOSITA.

Meer saamgesteld Water van Alfem.

Neem van
Zee Alfem,
Gemeenen Alfem, van elks gedroogd, een pond;
Salie,
Munt,

Melissen, van elks gedroogd, twee handen vol;

Galanga,
Gember,
Kalmus,
Alants wortels,
Zoete Fenkel zaad,
Koriander zaad, van elks drie drachma's;
Kaneel,
Kruidnagelen,
Nootmuschaaten, van elks twee drachma's;
Kleine Cardamom zaad,
Cubeben, van elks een drachma;
Franschen Brandewyn, twaalf pinten.

De innengfels, die zulks vereischen, gekneusd, of gefneeden hebbende, trek dezelve eenigen tyd in den Brandewyn, en trek 'er daar na door distilleeringe twaalf pinten af.

AQUA ALEXETERIA SPIRITUOSA.

Geestagtig uitdrievend Water.
Lond.

Neem van
Munt bladeren, versich, een half pond;
Angelica bladeren, versich,
Zee Alfem toppen, versich, van elks vier oncen;
Proefgeest, een Gallon.
Water, zoo veel als het aanbranden belet.

Distilleer 'er een Gallon af.

Dit is een redelyk aangenaam water; Het wordt aangemerkt als een verdrievend en maagmiddel, en tot deeze oogmerken wordt het niet zelden in drankjes enz. gebruikt.

AQUA ALEXETERIA SPIRITUOSA
cum ACETO.

Geestagtig uitdrievend Water met Azyn.
Lond.

Neem van
Gemeene Munt bladeren,
Angelica bladeren, van elks een half pond;
Zee Alfem toppen, vier oncen;
Proef-

Proefgeest, een Gallon;

Water, zoo veel als genoeg is om het aanbranden voor te koomen;

Azyn, een pint.

Distilleer de versche kruiden met den Geest en 't water, trekkende een Gallon 'er af, en den Azyn daar by doende.

ANGELICA is, na het beproeven van verscheidene andere stoffen, de kragtigste bevonden, om den onaangenaamen geur te verdryven, dien de Azyn anders zoude mededeelen, en daarom wordt deeze plant hier in een ruimer maate voorgeschreeven, dan in de andere uitdruyende wateren. Mogelyk zou 't raadzaamer zyn, den Azyn by gelegenheid 'er by te doen; want als hy 'er in 't eerst mede vermengd is, kan hy eenige der kragtigste deelen, welken het water van de kruiden ontvangen heeft, in 't bewaaren, naa den grond werpen.

Dit water wordt in de plaats van het THERIAKEL WATER (m) gegeven, een Geneesmiddel van eenig belang, welk in de voorgaande *Edinburgsche Apotbeek* dus wordt voorgeschreeven:

Neem van

Dokke bladen wortels (n), een pond;

Angelica wortels,

Meeftwortelen (o), van elks een half pond;

Zedoary, vier oncen;

Waterlook (p) bladeren,

Wynruit bladeren, van elks zes oncen;

Theriaca; een pond;

Franfchen Brandewyn, drie Gallonnen;

Gedistilleerden Azyn een halve Gallon.

Laat de wortelen, bladeren en de Theriaca vier dagen in den Geest staan trekken; distilleer 'er dan twee en een half Gallon af; en doet daar den gedistilleerden Azyn by.

DIT Water wordt geordonneerd niet zoo zagt te trekken, als de andere gedistilleerde

wateren, en zulks zeer wyselyk; want het bydoen van den Azyn verzwakt het zelve heel veel, en als het zagt getrokken wordt, maakt hy 't zelve zeer onzigtelyk. Het is aan de keuze des Bewerkers overgelaaten, of hy de *Edinburgsche Theriakel*, dan die van *Andromachus* wil gebruiken: de eerste is de beste van de twee, doch geen van beiden zyn bekwaame onderwerpen om te distilleeren; want behalven dat drie deelen van de vier Honich zyn, die niets uitleeveren, zoo behelzen ze verscheidene andere inmengfels, die even weinig aanbrenge.

Het THERIAKEL WATER van de voorgaande *Londensche Apotbeek* is als volgt:

Neem van

Sap van groene Walnooten, vier pinten;

Wynruit, drie pinten;

Carduus,

Meliffen, van elks twee pinten;

Dokke bladen wortels, versch, een pond;

Angelica wortels,

Meeftwortels, versch, van elks een half pond;

Waterlook, versch, vier handen vol;

Veneetsche Theriakel, en

Mithridaat, eenigen tyd bewaard, van elks agt oncen;

Limoen sap, twee pinten;

Franfchen Brandewyn, anderhalf Gallon.

Trek 'er met distilleeren drie en een half Gallon af, en doet 'er dan een halve Gallon gedistilleerden Azyn by.

DE heerschende geur van dit water is die van de Wynruit en Angelica; het overige brengt alleen genoeg toe, om alles leelyker te maaken. Wat voore hoedanigheden het water kan ontvangen van de menigvuldige inmengfels der ingebeelde alvermogende *Theriaca*, kan hieruit opgemaakt worden, dat al' de specery van dat slikmiddel, die in een half ons van 't water, deszelfs gewoone gifte, gebruikt wordt,

(m) *Aqua Theriacalis*. (n) *Petasitidis radix*. (o) *Magistrantiae sive imperatoriae radices*. (p) *Scordium*.

wordt, nog geen enkel grein bedraagt; terwyl de *Muibridaat*, waar mede onze *Apotheek*, op raad van *Sir Theodore Mayerne*, de eer heeft van het saamenmengfel te verryken, ook juist van het zelfde belang in het zelve is.

HET COLLEGIE van *Edinburgh* heeft nu de volgende verbetering van dit Water opgegeeven, onder den tytel van

AQUA EPIDEMIA.

Edinb.

Neem van

Meeſterwortel, de wortels, anderhalf pond;
Angelica zaad,
Vlierbloemen, van elks een half pond;
Franschen Brandewyn, drie Gallonnen.

Laat het twee dagen trekken, distilleer 'er dan twee en een half Gallon af; en doet daar een halve Gallon gedistilleerden Azyn by.

De voorgaande Saamenmengfels zyn de eenige gedistilleerde Wateren, in welken de hitte van den Geest, door het bydoen van Azyn gemaatigd is, een innengfel, dat dezelve dienstig maakt in veele gevallen, waar in geestagtige wateren alleen niet gevoeglyk zouden zyn. Het Theriakel Water is lange in groote achtinge geweest, als een zweeren uitdryvend middel; en deezen, welken de COLLEGIEN van *Londen* en *Edinburgh* nu in de plaats hebben voorgeschreeven, hoewel veel eenvoudiger en fraaijer, zyn nogthans niet minder in kragt.

AQUA SEMINUM ANISI COMPOSITA.

Saamengeſteld Anyszaad-Water.
Lond.

Neem van

Anyszaad,
Angelica zaad, van elks een half pond;

(a) *Artemisia folia*: (r) *Matricaria flores*: (s) *Sabina apices*.

Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel als genoeg is om niet aan te branden.

Trek 'er met distilleeren een Gallon af.

DIT is een zeer fraai Anyszaad water; terwyl de zaaden van de *Angelica* den geur van 't Anyszaad grootelyks verbeteren; het is bekwaam om 'er melkagtig uit te kooften, als het zoo zagt getrokken wordt, als hier geordonneerd is.

AQUA CORTICUM AURANTIORUM SPIRITUOSA.

Geestagtige Oranjeschil-Water.
Lond.

Neem van

De buitenste schil van *Sevillie Oranjeschillen*, gedroogd, een half pond;
Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel als genoeg is, om het aan te branden te beletten.

Distilleer 'er een Gallon af.

DIT is heel veel sterker, van de *Oranjeschillen*, dan het enkel Water. Het wordt gebruikt als een hartversterkend, maag- en windbreekend middel.

AQUA BRYONIAE COMPOSITA.

Saamengeſteld Wilde Wyngaard Water.

Neem van

Wilde Wyngaard wortels, een pond;
Wilden Valeriaan wortel, vier oncen;
Poly,
Wynruit, van elks een half pond;
Byvoet bladeren (q),
Moederkruid (r) bloemen,
Zevenboom toppen (s), van elks een once;
Oranje schillen, versch,
Lavas zaad, van elks twee oncen;

Frans-

Franschen Brandewyn, twee en een halve Gallon.

De innengfels, die zulks vereifchen, gefneeden of gekneusd hebbende, week dezelve vier dagen in den Brandewyn; trek 'er dan met distilleeren twee en een half Gallon vogt af.

Dit Saamenmengfel, tot een middel tegen de Moederkwaalen gefchikt, is aan groote tegenwerpingen onderworpen, niet alleen ten opzichte van deszelfs byzondere innengfels, maar ook ten aanzien van 't geneeskundig oogmerk van alles. Want veelen zyn, door 't gebruik van dit en andere foortgelyke wateren, onder den naam van Geneesmiddelen, vervoerd geworden, tot de verderflyke hebbelykheid, om 'er drachma's van te drinken: daar echter, hoe zeer de geestagtige vogten voor een tyd verligting mogen geeven aan de kwyningen van moerzieke en mildzieke Menschen, geen zoo schielyk de kwaade gevolgen ondervindt, die met het geduurig gebruik derzelven verzeld gaan. De onaangenaame geur van dit Water maakt het ook berispelyk, als een voervogt van andere Geneesmiddelen tegen de Moederkwaalen, welken gemeenlyk op zich zelve leelyk genoeg zyn: en eene kleine vermeerdering in de gifte van de geneesmiddelen zelve (gelyk de *Londensche Gecommittaeerden* aanmerken) zal den bystand, die men van dit water kan verwagten, overvloedig vergoeden, en plaats voor een aangenaamer voervogt overlaaten.

Het COLLEGIE van *Londen*, heeft dit water daarom geheel agter gelaaten, zonder iets van gelyken aart in deszelfs plaats te geeven. Dat van *Edinburgh* behoudt het nog, maar heeft het Saamenmengfel verbeeterd en eenvoudiger gemaakt, door het verwerpen van de berispelyker innengfels. De Wilde Wyngaard wortel, waar van het water zynen naam heeft, is de berispelykste van allen: en dewyl deeze nu verworpen is, wordt het water onderscheiden door den naam van een ander zy-

ner innengfels; en op de volgende wyze voorgeschreeven:

AQUA VALERIANÆ COMPOSITA.

Saamengesteld Valeriaan Water.
Edinb.

Neem van

Wilden Valeriaan Wortel, anderhalf pond;
Lavaszaad (r), een half pond;
Poly bladeren (v), vier oncen;
Zevenboom toppen, twee oncen;
Franschen Brandewyn, twee Gallonnen.

Laat het twee dagen trekken, en trek 'er dan twee Gallonnen, door distilleering af.

AQUA SEMINUM CARDAMOMI.

Cardamom zaad Water.
Lond.

Neem van

Kleine Cardamom zaad, van de schillen gevryd, vier oncen;
Proefgeest, een Gallon;
Water zoo veel, als genoeg is om niet aan te branden.

Distilleer daar een Gallon af.

Dit Water is een aangenaam hartversterkend en windbreekend middel; dewyl het Cardamom zaad all' zynen geur, in deeze bewerking, overgeeft. Het is mogelyk niet zeer noodzaakelyk, zich veel te bekommeren, om de schillen 'er af te scheiden; want deezen deelen niets onaangenaams mede: het eenige onderscheid is, dat, wanneer men het zaad zonder de schillen gebruikt, men naar evenredigheid zoo veel meer van het zelve moet neemen.

AQUA SEMINUM CARUL.

Kar-

(r) *Levistici semen.* (v) *Fulegii folia.*

Fff 3

Karewy zaad Water.
Lond.

Neem van
Karewy zaad, een half pond;
Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel als het aanbranden belet.

Distilleer een Gallon 'er van.

Dit is een hartversterkend middel in algemeen gebruik: het bezit den geur van 't Karewy zaad volmaaktelyk.

AQUA CINNAMOMI SPIRITUOSA.

Geestagtig Kaneel Water.
Lond.

Neem van
Kaneel, een pond;
Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel, als het aanbranden zal voorkomen.

Trek 'er, met distilleeren een Gallon af.

AQUA CINNAMOMI CUM VINO.

Kaneel Water met Wyn.
Edinb.

Neem van
Kaneel, een pond;
Franſchen Brandewyn, een Gallon.

Laat het twee dagen t'saamen trekken, en distilleer dan een Gallon 'er af.

Dit is een zeer aangenaam en nuttig hartversterkend Water, doch zoo sterk niet van de Kaneel, als men zou mogen verwagten; want 'er reift nog maar zeer weinig van de kragten der Specery op, na dat het zuiver geestagtig deel gedistilleerd is. Hierom was in de voorgaande Uitgave der *Londensche Apothek* geordonneerd, het distilleeren nog voort te zetten tot dat 'er nog twee pinten meer, dan hier voorgeschreeven is, waren overgekomen. Doch

hier door werdt de geheele kragt van de Kaneel wel zuiniger, maar niet oordeelkundig verkreegen; want d'onāangename geur der vermommingsen van den Proefgeest, en het zuuragtig vogt, dat zoo wel van Kaneel, als van andere plantgewassen opreift, als derzelve distilleering lang aanhoudt, gaven aan alles een kwaaden sijnak; terwyl de Olie, die uit de specery getrokken was, door dit zuur werdt neergeworpen.

In de verbeterde Apothek is voorgesteld, dit Water te maaken, door het *Enkel Kaneel Water* met wat minder dan eene gelyke hoeveelheid van verbeterden Geest te vermengen: als men dit t'saamen schudt, verliest het vogt zyne melkagtige kleur, wordt ras helder, en veel fraaijer dan het water, dat op die wyze, als hier boven, gedistilleerd is: want het is even sterk van de Kaneel, en vry van dien walglyken geur, waar mede de gemeene proefgeesten bezwangerd zyn.

AQUA JUNIPERI COMPOSITA.

Saamengefeld Jenever Water.
Lond.

Neem van
Jenever beziën, een pond;
Zoete Fenkel zaad,
Karewy zaad, van elks anderhalf once;
Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel, als genoeg is om het aanbranden te beletten.

Distilleer 'er een Gallon van.

Dit Water, met omtrent eene gelyke hoeveelheid van het Conserf van Jenever beziën vermengd, is een nuttig Geneesmiddel in zinkingen, zwakheden van de maag en darmen, en moeiljelyke pisontlastinge. Het water is op zich zelf een goed hartversterkend en windbreekend middel: de dienst, welken dit en andere geestagtige wateren tot dit oogmerk doen, is al te bekend; alhoewel op de kwaade uitwerkingen, die derzelve aanhoudend gebruik volgen, al te weinig gelet wordt.

AQUA

AQUA MENTHÆ PIPERITIDIS SPIRITUOSA.

*Geestagtig Pepermunt Water.
Lond.*

Neem van
Pepermunt bladeren, gedroogd, anderhalf pond;
Proefgeest, een Gallon;
Water; zoo veel, als genoeg is om niet aan te branden.

Trek 'er, met distilleeren, een Gallon af.

DIT Water wordt in winderige kolieken, en andere soortgelyke ongesteldheden gebeezigd; in welken het dikwyls aantonds verligting geeft. Het ruikt en smaakt sterk naar de Pepermunt.

AQUA MENTHÆ VULGARIS SPIRITUOSA.

*Geestagtig Munt Water.
Lond.*

Neem van
Gemeene Munt bladeren, gedroogd, anderhalf pond;
Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel, als in staat is om het aanbranden te beletten.

Distilleer een Gallon 'er van.

DIT Water komt, als de Geest goed is, zeer fraai te voorschyn, en is veel beeter, in zwakheden van de maag, neigingen tot braaken, en diergelyken, dan veele uitgewerkter bereidingen. Als de ziekte met geene hitte of ontsteeking verzeld is, kan men een half once van dit water, met eenig aangenaam wateragtig vogt verdund, ingeeven.

AQUA MIRABILIS.

Wonder Water.

Neem van
Kaneel, twee oncen;
Limoen schil, een once;
Angelica Zaad,
Kleine Cardamon Zaad,
Foelie, van elks een half once;
Cubeben, twee drachma's;
Melissen bladeren, zes oncen;
Franschen Brandewyn, een Gallon.

Giet den Brandewyn op de andere inmengfels, gekneusd zynde; en trek 'er, na dat ze eenige dagen getrokken hebben, door distilleeringe, een Gallon af.

DE bovenstaande saamenmenging van dit Water, werdt voor deezen gevolgd. Doch by de laatste hervorming heeft het eene groote verbetering gekreegen: want de Cardamom, de Cubeben en Melissen zyn agter gelaten; en een byvoegsel van Pepermunt ingevoerd. Het Voorschrift is thans als volgt:

AQUA AROMATICA vulgo MIRABILIS.

*Specery Water, gemeenlyk genoemd,
Wonder Water.*

Neem van
Kaneel, twee oncen;
Versche geele Limoen schillen,
Angelica zaad, van elks een once;
Foelie, een half once;
Pepermunt, drie oncen;
Franschen Brandewyn, een Gallon.

Laat het twee dagen trekken, en distilleer dan een Gallon 'er af.

DIT Water is zeer ryk van de speceryen; en is een aangenaam heet hartversterkend en windbreekend middel. In zulken, die zich niet, door al te dikwyls dezelve te gebruiken, van 't voordeel van deeze soorte van vogten beroofd hebben, geeft het menigmaal spoedige verligting in sfaauwten, winderigheden, koliekpynen, en andere dergelyke ziekten.

Dewyl de speceryen, in deeze twee saamenmengfels veel te duur zyn, om 'er een gemeen hartversterkend Water van te maaken;

zoo stellen de beteroep Handelaars, naar ik onderrecht ben, eene specery van minder prys uit onze eigene Volkplantingen in de plaats, de Jamaicafche Peper. Ook wordt 'er van die specery, op haar zelve, een zeer fraai water bereid, in de volgende evenredigheid.

AQUA PIPERIS JAMAICENSIS SPIRITUOSA.

Geestagtig Water van Jamaicafche Peper.

Neem van
Jamaicafche Peper, een half pond;
Proefgeest, drie Gallonnen;
Water, eene genoegzaame veelheid om het aanbranden te beletten.

Trek 'er, door distilleeringe, drie Gallonnen af.

Dit Water is veel aangenaamer, dan een enkel water, van dezelfde specery getrokken; en heeft lang eene plaats gehad onder de hartversterkende middelen, zoo wel by de Distilleerders, als by de Apotheekers; alhoewel het nog niet in eene openbaare Apotheek is aangenomen.

AQUA NUCIS MOSCHATÆ.

Nootmuschaat Water.
Lond.

Neem van
Nootmuschaat, twee oncen;
Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel is genoeg is om niet aan te branden.

Trek 'er met distilleeren een Gallon af.

Dit Water (met byvoeging alleen van eenige Witte Doorn, of Haagdoorn bloemen, een artikel, dat zeer weinig te beduiden heeft) was voor deezen beroemd in graveel ziekten,

(x) *Dicamni albi, seu Fraxinellæ radis.*

onder den naam van AQUA NEPHRITICA *Graveel water.* Thans wordt het flegts aangemerkt als een aangenaam geestagtig water, dat flauwelyk met den geur van Nootmuschaaten bezwangerd is.

AQUA PŒONIE COMPOSITA.

Saamengefeld Peonie Water.

Neem van
Peonie wortels, twee oncen;
Wilde Valeriaan wortels, anderhalf once;
Wit Effenkruid (x) wortels, een once;
Peonie zaad, zes drachma's;
Leliën van den dale, versich, vier oncen;
Lavendel bloemen,
Rosmaryn bloemen, van elks twee oncen;
Betonie,
Marjolyen,
Wynruit,
Salie, de toppen van elks, een once;
Franschen Brandewyn, anderhalve Gallon.

Snyd of kneus de stoffen, die zulk eene behandeling vereischen, week ze vier dagen in den Brandewyn, en distilleer dan rykelyk anderhalve Gallon vogt 'er af.

Dit Water werdt voor deezen onderscheiden door den tytel van AQUA ANTIPILEPTICA; *Water tegen de vallende ziekte;* en 't werdt aangepreezen in alle soorten van *Vallende- en Zenuwziekten.* Eenigen tyd geleden werdt 'er weinig acht op geslagen, wordende weinig anders voorgeschreeven, dan als een voervogt, en zulks nog maar zelden. De innengfels, waar van het zynen naam ontleent, de Peonie wortels en zaad, deelen weinig of niets aan 't water mede; en wat voore kragten die ook bezitten, blyven dezelve toch agter in het afkookfel; ook zyn deeze de eenige berispelyke artikels niet; want het Effenkruid, de Betonie, en eenige anderen, hoewel van de speceryagtige soorte, brengen zoo weinig aan, dat

dat ze geene plaats verdienen onder de kragtiger stoffen.

Het bovenstaande Voorfchrift is genomen uit de Uitgave van de *Edinburgfche Apotbeek*, die de tegenwoordige onmiddelyk voorgaat. Het zelve is hier ingevoegd om die geenen te voldoen, die mogelyk nog eenige achting hebben voor zulke voorfchriften, die zoo lang aangenomen geweest zyn; en om dezelfde reden is het Peonie water van de laatste *Londensche Apotbeek* hier onder ook bygevoegd. De *Gecommitteerden* zochten het, by de laatste hervorming, te verbeteren, door alleen die inmengfels te behouden, by welken een starretje gevoegd is.

Neem van

Leliën van den dale *, versch vergaderd, een pond;

Linde bloesem *, een half pond;

Peoniebloemen *, vier oncen;

Mannetjes Peonie wortel *, derdehalf once;

Witten Dictamnus wortel,

Lang Geboortekruid, van elks een half once;

Miftel, of Marentak, van den Eikenboom (y),

Wynruit *, van elks twee handen vol;

Peonie zaad, met de schil, tien drachma's;

Wynruit zaad, drie en een half drachma;

Ruffiefch Bevergyl,

Cubeben *,

Foelie *, van elks twee drachma's;

Kaneel *, anderhalf once;

Rosmaryn bloemen, zes greepen;

Stoechas bloemen,

Lavendel bloemen, van elks vier greepen;

Betonie bloemen,

July Nagelbloemen,

Hemelfleutel (z), van elks agt greepen;

Sap van zwarte kersen, vier pinten;

Franschen Brandewyn *, twee en een halve Gallon.

Distilleer 'er, na behoorlyke weeking, vier Gallonnen af.

AQUA PULEGII SPIRITUOSA.

Geestagtig Poly Water.
Lond.

Neem van

Poly bladeren, gedroogd, anderhalf pond;

Proefgeest, een Gallon;

Water zoo veel als het aanbranden beler.

Distilleer 'er een Gallon af.

Dit Water heeft een goed deel van den geur van Poly, en is redelyk veel in gebruik als een windbreekend middel en tegen Moederkwaalen.

AQUA RAPHANI COMPOSITA.

Saamengefeld Mirkswortel Water.
Lond.

Neem van

Tuinlepelblad (a) bladeren, versch, vier pond;

Mirkswortel, versch,

Oranje schil, versch, van elks twee ponden;

Nootmuschaaten, negen oncen;

Proefgeest, twee Gallonnen;

Water, eene genoegzaame veelheid om niet aan te branden.

Trek 'er met distilleeren twee Gallonnen af.

Edinb.

Neem van

Mirkswortel,

Tuinlepelblad, versch, van elks drie ponden;

Oranje schillen, versch,

Jene-

(y) *Visci Querni lignum.* (z) *Paralyfis.* (a) *Cepblearia bortenfis folia.*

Jenever beziën,
Witte Kaneel (b), van elks vier oncen;
Franschen Brandewyn, drie Gallonnen.

Laat de Jenever beziën en de witte Kaneel twee dagen in den Brandewyn weeken; doet 'er dan de andere inmengfels by, en trek 'er drie Gallonnen af.

BEIDE deeze zyn zeer fraaije wateren, en zoo wel geschikt tot het oogmerk van een middel tegen scheurbuik, als 'er, in deeze gedaante, iets kan uitgedacht worden. De *Gesmitteerden* van het COLLEGIE van *Londen* merken aan, met opzigt tot het eerste, dat de Mirkswortel en het Lepelblad zeer wel by elkander voegen, en 'er eenen gelyken geur aan geeven, hoewel die niet zeer aangenaam is; dat de Nootmuschaat deezen geur zeer gelukkig verdooft, zonder iets van zyn eigen daar by te doen; en ten aanzien van het laatste, dat de Oranje schil (geen ongevoeglyk inmengfel tot het oogmerk van 't geneesmiddel) eenen zeer aangenaamen geur aan 't zelve mededeelt. De wortel van Kalfsvoet (c), heeft gemeenlyk eene plaats in dit water gehad, maar is hier met recht 'er uit geworpen; want geeft niets van zyne prikkelende kragt aan den helm over, onaan gezien al het geene sommige Schryvers van Apotheecken ten tegendele beweerd hebben.

Mosterd zaad, hoewel tot hier toe, zoo veel ik weet, nog niet gebreegd in deeze saamenmengfels, schynt een uitteekend inmengfel te zullen zyn; want het geeft al' zyne prikkelende kragt over; en is ook zoo vergangkelyk niet, als de meeste zelfstandigheden van deezen rang: en dit zaad heeft geen byvoegfel noodig, dan alleen eenige speceryagtige stoffe, om 'er eenen aangenaamen geur aan te geeven.

AQUA VULNERARIA, seu AQUA CATAPULTARUM.

(b) *Canella alba.* (c) *Ari radix.* (d) *Consolida majoris radix.* (e) *Artemisia.* (f) *Buglossus.* (g) *Sanicula folia.* (h) *Bellidis majoris folia.* (i) *Bellidis minoris.* (k) *Scrophularia aquatica majoris.* (l) *Plantaginis latifolia folia.* (m) *Verbena folia.* (n) *Hypericum.* (o) *Aristolochia longa.* (p) *Craffula folia.* (q) *Keronica.* (r) *Centaurii minoris.* (s) *Millefolium.* (t) *Auricula muris.*

Wond Water.

Straatsb. Apoth.

Neem van

Waalwortel (d), bladeren en den wortel,
Salie,
Byvoet (e),
Olfetong (f), van elks vier handen vol;
Betonie,
Breukkruid (g),
Osse oogen, of groote Madelieven (h),
Gemeene Madelieven (i),
Groot Speenkruid (k), of Water-Zeugwortel.
Weegbree (l),
Agrimonie,
Yzerkruid (m),
Alsem,
Fenkel, van elks twee handen vol;
St. Jans kruid (n),
Lang Geboorte kruid (o),
Smeewortel (p),
Eerenprys (q),
Klein duizendgulde kruid (r),
Duizendblad (s),
Tabak,
Muizen Ooren (t),
Munt,
Ysop, van elks een hand vol;
Wyn, vierentwintig ponden.

De kruiden gesneeden en gekneusd hebbende, giet 'er den Wyn op, en laat het saamen staan trekken, in paerde mist of andere soortgelyke hitte, drie dagen lang; distilleer het daar na met een maatig vuur in een Distilleerhelm.

Dit gedistilleerde Water is voor eenigen tyd in groote achtinge geweest, in kneuzingen, om geronnen bloed te ontbinden, builen, die by breuken van beenderen of ontwicingen opreizen, te verdryven, om den

voort-

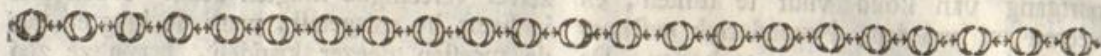

voortgang van koud vuur te sluiten, en zweeren en wonden, byzonderlyk geschooten wonden, te zuiveren en te heelen. De Fieur Lemery heeft de moeite genomen om 'er eene geheele Verhandeling over te schryven; waar in hy elk innengfêl byzonderlyk beschouwt, en vast stelt, dat het Water der-

zelve vereenigde kragten bezit. Doch hier in heeft hy misgetaft; want de kragten van de meesten deezer kruiden, laaten ze zoo groot zyn, als hy ze hebben wil, huisvesten in zulke deelen, die in deeze bewerkinge niet kunnen opgeheeven worden.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. Some words like 'W' and 'A' are visible.]

VI. HOOFDDEEL.

Van de Versaamelinge der geneeskragtige deelen van de Sappen en Treksfels in een (a) middelpunt, door Uitdampinge.

Wanneer de Sappen van Plantgewassen, of wateragtige, of geestagtige Afkookfels of Treksfels, aan eene aanhoudende hitte worden blootgesteld; zoo neemt het uitwaasfemende vogt zulke vlugge stoffen mede, als waarmede het bezwangerd was, en laat de vastere saamen in eenen klomp vereenigd. Gelyk nu het voorwerp van het voorgaande Hoofddeel was, de vlugge beginselen, welken te gelyk met het vogt uitwaasfemen, te vergaaderen; zoo is dat van het tegenwoordige de herëeniging en verdikking van de vaste stofte. De klomp, die van de uitdampinge van het uitgeperfte sap eener plante overblyft, wordt een *verdikt Sap* genoemd (b); van wateragtige Afkookfels, of Treksfels, een *Uittreksfel* (c); van geestagtige Afkookfels, eene *Hars* (d), of wezendlyk *Uittreksfel* (e). De benaaming van *Uittreksfel* wordt ook menigmaal gebruikt als eene algemeene benaaming van alle drie de soorten. De verdikte sappen, en wateragtige Afkookfels, byzonderlyk de eersten, als zy niet verder uitgedampt worden, dan tot de dikte van *Olie of Honich*, worden *Conserf*, of *Gely* genoemd; en geestagtige Afkookfels, tot eene gelyke dikte gebragt, hieten *Balssem*.

I. AFDEELING.

Van de verdikte Sappen.

Alles wat betrekking heeft tot het uitperfen der Sappen is reeds gemeld in het II. HOOFDDEEL. Ook zyn de beste middelen aan de hand gegeven, om dezelve in hunnen vloeibaaren staat te bewaaren, benevens een algemeen bericht, welke zelfstandigheden haare kragten met derzelve sappen uit en overgeeven, en welken zulks niet doen. In de Verdikking der sappen nu, moet men verder de vlugheid of vastheid van derzelve geneeskragtige deelen beschouwen. Want indien eene plant haare kragt, of een gedeelte van haare kragt, in het droogen, verliest, zoo is het klaar, dat het Sap al zoo veel moet verliezen, wanneer het tot droogwordens toe verdikt wordt, hoe zagt de hitte, waar mede de verdikking verricht wordt, ook anders zyn moge. Insgelyks moet men aanmerken, dat de geneeskragtige deelen van sommige Sappen, door het wateragtige vogt in een staat van volkomene ontbindinge gehouden worden, zoo als zy daar door volkomen kunnen gehouden worden, na dat het vogt

(a) Concentratio. (b) Succus inspissatus. (c) Extractum. (d) Resina. (e) Extractum essentielle.

vogt schoon gemaakt is, door bezinkinge, kleinzinge, of door andere middelen; terwyl de geneeskragten van anderen, die niet ontbindbaar zyn door wateragtige scheivogten, alleenlyk door het vogt verspreid zyn, op dezelfde wyze als de droeffem, en in het staan te gelyk met dien naa den grond zinken.

ROB BACCARUM SAMBUCI.

*Conferf van Vlier beziën.
Lond.*

Laat het gezuiverde Sap van Vlierbeziën met eene zagte hitte verdikt worden.

Edinb.

Neem twee quarten van het Sap van rype Vlierbeziën, en een half pond witte suiker. Damp het uit over een zagt vuur, of in een Waterbad, tot de dikte van Honich.

DEEZE bereiding, met of zonder suiker gemaakt, houdt zich wel, en is eene Artseny van groot belang, als een openend middel, 't welk de natuurlyke ontlastingen door den stoelgang, de pis, of zweetinge, in 't algemeen bevordert. De gifte is van een drachma of twee tot een once of meer. In gemeene verkoudheden neemt men gewoonelyk een lepel vol, met water verdund, des avonds in, als men naa bed gaat.

SUCCUS PRUNORUM SYLVESTRIUM, SIVE ACACIA GERMANICA.

*Verdikt Sap van Sleepruimen, of Duit-
sche Acacia.
Edinb.*

Laat eenige hoeveelheid van het Sap van onrype Sleepruimen over een zagt vuur verdikt worden.

DIT Sap wordt byna tot droog wordens toe verdikt; zorg draagende, dat het niet aan-

brande, gelyk in de volgende Afdeeling wordt voorgeschreeven, om Uittreksels met water te maaken. Het is een maatig sterk saamentrekkend middel, gelykende naar de Egyptische Acacia, waar voor het, in de winkels, gemeenlyk verkocht wordt. (Zie bladz. 73.)

Het wordt in vloeden en andere ongefteldheden, waar saamentrekkende middelen worden aangewezen, ingegeven, van een scrupel tot een drachma.

EXTRACTUM PLANTAGINIS.

*Uittreksel van Weegbree.
Edinb.*

Laat eenige hoeveelheid van Weegbree bladeren gezuiverd worden; het zy door het zelve te laten bezinken, en dan het klaare vogt zagties af te gieten; of door het te kleinzen, of door het klaar te maaken met wit van eijeren. Damp het Sap daar na uit in een zandbad tot de dikte van Honich.

Op dezelfde wyze kan men Uittreksels maaken van alle zuure, verkoelende, saamentrekkende sappige planten.

DIT is eene wyze van planten te behandelen, die weinig geoeffend wordt, maar die, als ze wel uitgevoerd wordt, geneesmiddelen van groot vermogen belooft uit te leveren. 'Er zyn veele verwaarloosde kruiden, als Weegbree, Muur (f) Kervel, enz. welker Sappen zoo wel, in hunnen verdunden staat, als de kruiden in zelfstandigheid, alle te saamen niets te beduiden schynen te hebben, maar die, als derzelver Sappen van de droeffemagtige stoffe wel gezuiverd, en door de uitdampinge van het vogt verdikt zyn, Uittreksels uitleeveren, die op den smaak geene geringe werkzaamheid ontdekken. Deeze Uittreksels worden, even als die van de Sappen der meeste zoomer vrugten bereid, als ze tot droog wordens toe verdikt zyn, wederom vogtig in de lucht.

EX.

(f) *Alfines folia.*

Ggg 3

EXTRACTUM CICUTÆ.

Uittrekfel van Scheerling of Dolle Kervel.

Neem Dolle Kervel bladeren, even voor dat de plant begint te bloeijen vergaderd; het welk zy gemeenlyk doet in July, of omtrent het laafte van Juny. Pers het Sap uit; en doet het aanftonds, zonder te laten bezinken, in een ondiepe verglaasde aarden pan, over een zeer zagt vuur; het zelve geduurig roerende, om het aanbranden voor te koomen, tot dat het tot een dikken groenagtig bruinen klomp gebragt is. Deeze klomp kan met een weinig poeder van de gedroogde bladeren der plante tot pillen gemaakt worden.

Dit is de bereiding van Dolle Kervel, die onlangs te Weenen door Dr. STORCK gemeen gemaakt is; die hetzelfde als een sterk ontbindend middel aanpryft, in veele hardnekkige ongefeldheden, waar de gewoone Geneesmiddelen niets uitwerken. Hy merkt aan, dat men altoos met kleine giften moet beginnen, als van twee greinen, tot pillen gemaakt, twee maal daags, en dat men, de gifte langzaamerhand vermeerderende, het kan ingeeven tot twee, drie, of zelfs vier drachma's op een dag, en in die hoeveelheden verfcheidene weeken daarmede kan aanhouden: dat het veilig kan gebruikt worden van Kinderen, oude Lieden en Zwangere Vrouwen: dat het den omloop (der vogten) noch verhaaft, noch fluit; noch verhit, noch verkoelt; noch eenigen invloed heeft op de dierlyke werkingen: dat het de affcheidingen vermeerdert, en den mond vogtig maakt; zelden purgeert; zeer zelden doet braaken, fomtyds de uitwaaffeming bevordert; dikwyls eene overvloedige ontlafing van flymige pis te weeg brengt; doch in veele Lyders geene gevoelige ontlafing vermeerdert: dat het verftoptheden en derzelve gevolgen wech neemt; zinkingpynen verligt, al zyn ze van langen duur geweest; knoefagtige gezwellen (g), zoo wel

inwendige, als uitwendige, verdryft, en Waterzugten (b) en Teeringen, die uit Knoeftagigheden (i) ontftaan, geneeft; dat het menigmaal de Staar (k) ontbindt, of derzelve voortgang fluit, en fomtyds de heldere Druiping (der oogen) (l) verdreeven heeft; dat verouderde uitwerpfelen van de huid, zeere hoofden, kwaadaartige Zweeren, Kankers, de kwaadaartige witte vloed en langduurige zaadruipinge (m), hardnekkige overblyffelen der Venusziekte, en bederf der beenderen, gemeenlyk voor het zelve moeten wyken: dat het meeften deels noodzaakelyk is, met het gebruik van dit Geneesmiddel een zeer langen tyd aan te houden, eer de geneezing uitgewerkt, ofte veel voordeel van het zelve verkreegen wordt: dat het in fomnige gevallen milt, eenige verligting te geeven, en dat hy fomnige Menfchen ontmoet heeft, die deszelfs werking niet konden verdraagen; en dat 'er gevolglyk eenig verborgen verfchil in het geftel moet wezen, waar van de merkteekenen tot nog toe onbekend zyn: dat, alhoewel het geenszins onfeilbaarer is, dan andere Geneesmiddelen in derzelve betrekkelijke oogmerken, het groot getal van droevige gevallen, die door 't zelve gelukkig geneezen zyn, echter genoeg is, om het zelve tot verdere beproevingen aan te pryzen. De kragtige uitwerking van deeze Artfeny is door veele uitmuntende Praktizyns buiten's lands bevestigd; fchoon de proeven, tot hier toe in dit Land daar van genomen, niet veel goed gevolg gehad hebben. Mogelyk komt zulks eenigzins van den tyd, waar in de plant vergaaderd is, en van de wyze van het Uittrekfel te bereiden. Doct. STORCK, tekent zelf eenige mislagen aan, die in dit opzigt begaan zyn: want fomnigen hebben het kruid verfcheidene dagen op een hoop laten liggen, waar door een gedeelte van 't zelve verweerde, een gedeelte rottede, en het Sap dik en flymig werdt: anderen hebben eene zeer groote menigte van 't Sap genomen, en het zelve met eene groote hitte, in koperen Vaten, afgekookt, waar door een fterke ftank zeer verre verspreid werdt,

(g) Tumores scirrrosi. (b) Hydropes. (i) Scirrrositates. (k) Cataracta. (l) Gutta serena seu emulgens.
(m) Gonorrhœa.

werdt, en de kragtigste deelen verftrooid raakten: wederom anderen hebben het Sap met groote zorgvuldigheid helder gemaakt, en dus een zwart taai Uittreksel verkreegen, dat maar eenen geringen graad van den foortelyken reuk der plante behieldt: het uittreksel behoortlyk bereid zynde naar het bovenstaande Voorfchrift, is van eene groenagtig bruine kleur; en van eenen zeer onaangenaamen reuk, gelykende naar dien van muizen. Maar, alhoewel 'er reden is om te gelooven, dat veelē van de Uittreksels, die hier gebruikt zyn, kwaalyk bereid waren, zoo kunnen wy geenszins toestaan, dat de algemeene kragteloosheid daar aan toe te fchryven zy; want alhoewel 'er weinig bewyzen zyn, dat het eenige vermogende geneeskragten ontdekt, zoo zyn 'er toch verscheiden, dat het werking genoeg heeft, zelfs in kleine giften ingegeven, om ontruftende toevallen voort te brengen.

ELATERIUM.

*Sap van wilde Komkommers.
Lond.*

Snyd rype Wilde Komkommers in fchyfjes, en het Sap zeer zagt uitgeperst hebbende, doet het door een fyn hairen zeef, in een verglaasd aarden vat. Als 't eenige uren gestaan heeft, zal het dikker gedeelte naa den grond zakken; waar van het dunner moet afgooten worden, en de vogtige stoffe, die 'er nog overgelaaten is, moet 'er door kleinzing van afgescheiden worden. Het overblyvende dik gedeelte moet met een linnen doek gedekt, en aan de zon, of eene andere zachte hitte blootgesteld worden, tot dat het geheel en al droog geworden is.

Het geen in de voorgaande bereidinge ten deele gebeurde, geschiedt hier volkomen; te weeten, dat de geneskrachtige stoffe van zelfs van het Sap afscheidt, als het maar een korten tyd stil staat: en dit zelfde heeft plaats in de Sappen van verscheidene andere plant-

gewassen, als die van den wortel van Kalfsvoet (*n*), en Bryonie wortel. De bereidingen van deezen aart zyn gemeenlyk FOGCULÆ, *Droeffems* genoemd geweest. De kleinzing hier boven voorgeschreeven, om dat gedeelte van 't wateragtig vogt af te zeigen, dat 'er niet, door zagtjes af te gieten, kan afgescheiden worden, is niet de gemeene kleinzing door papier; want die slaagt hier niet; dewyl de grover deelen van 't Sap, naa den grond zinkende, eenen flymigen koek maaken, waar door het vloeibaare niet heen kan. Maar de afscheiding moet op eene andere wyze ondernomen worden, zoo dat men het vogt van boven aftappe: dit wordt verricht door het eene eind van eenige vogtige strooken van wollen doek, strengen kattoen, of foortgelyke dingen in het Sap te steeken, en het ander eind over den rand van het vat te leggen, zoo dat het laagere nederhange, dan de oppervlakte van het vogt is: door deeze bestieringe slaagt de afscheiding volmaaktelyk wel.

De *Edinburgsche Apotbeek* ordonneert de wilde Komkommers te vergaderen eer ze volkomen ryp zyn; en niet meer van het Sap te neemen, dan het geen 'er van zelfs uitvloeit, als men ze in fchyfjes snydt. Na dat het bezonken is, moet men het vloeibaare deel wech werpen, en het overgebleeven dikke, zonder verdere aftapping of kleinzinge, in de zon laten droogen.

Het Sap van de onrype vrugten wordt gezegd geweldiger te werken, dan dat van de rypen. Doch de voorgaande voorfchriften vershillen mogelyk zoo veel niet ten opzigte van den trap van rypheid, als in de wyze van het sap uit te persen; want beiden schynen te bedoelen, dat de vrugt genomen worde even voor dat dezelve zoo door en door ryp zy, dat ze barst en haar Sap op het aanraaken uitstort. En indien 'er eenige persing gebruikt wordt, moet ze zeer zagt zyn; want anders zal 'er eenig gedeelte van de vleezige stoffe der vrugt te gelyk met het Sap uitgedrukt worden.

(n) *Asi radix.*

den, en de sterkte van het *Elaterium* zeer gering zyn; een stuk van het uiterste belang om te vermeiden, in een geneesmiddel van zulk eene kragtige werkinge, en dat aan zulk eene kleine gifte bepaald is.

Elaterium is een sterk prikkelend buikzuiverend middel, en werkt veelyds ook als een

braakmiddel. Men moet het 'er nooit mede waagen, dan in ongevoelige slymige gestellen, als in Waterzugten, waar in het van sommigen byzonderlyk wordt aangepreezen. Twee of drie greinen zyn gemeenlyk eene genoegzaame gifte.

II. AFDEELING.

Van de Uittreksels met Water.

Deeze Uittreksels worden bereid, door het onderwerp in water te kookten, en het afgekletsde afkooksel tot eene verdikte vastheid uit te dampen.

DEEZE bewerking levert ons eenigen van de werkzaamere deelen der planten uit, die vry zyn van de nuttelooze, onoplosbaare aardagtige stoffe, die het grootste gedeelte van haaren omtrek uitmaaken. 'Er is een groot onderscheid in de groeiende zelfstandigheden, ten aanzien van derzelve bekwaamheid tot deeze bewerkinge; want sommigen geeven alle kragten daar aan over, anderen nauwelyks eenigen. Die deelen, in welken de zoete, slymige, verzagtende, verkoelende, bittere, wrange, saamentrekkende kragten huisvesten, worden meestendeels uitgetrokken door kookend water, en blyven byna volkomen over, na het uitdampen: terwyl die, welken den

byzonderen reuk, geur en speceryagtige hoedanigheid bevatten, of in 't geheel niet uitgetrokken worden, of te gelyk met het scheivogt uitwaassenen.

Dus levert Gentiaan wortel, die byna enkel bitter is, een Uittreksel uit, dat den geheelen smaak en alle de kragten des wortels, in een klein bestek bezit: *Alsem*, die eenen graad van heetheid en sterken geur met het bitter vereenigd heeft, verliest de twee eersten in de uitdampinge, en geeft een Uittreksel, dat weinig van 't voorgaande verschilt: de speceryagtige hoedanigheid van Kaneel wordt door deeze behandeling verstrooid, terwyl derzelve saamentrekking overblyft: en een Uittreksel, van Lavendel en Rosmaryn bloemen gemaakt, ontdekt niets van den smaak, reuk, of de kragten van de bloemen.

Algemeene Regelen om Uittreksels met Water te maaken.

1. Het is, ten opzichte van het Geneesmiddel onverschillig, of het onderwerp verscht, dan of het droog gebruikt worde; naardien 'er niets van 't geene in deeze bewerkinge kan behouden worden, door het droogen zal verlooren worden. Maar ten aanzien van de gemakkelykheid der uittrekkinge, is 'er een groot verschil in; dewyl de plantgewassen hunne kragten, in 't algemeen, veel gereeder uitgee-

ven, als ze maatig gedroogd, dan wanneer ze verscht zyn.

2. Zeer vaste drooge zelfstandigheden moeten tot zeer kleine stukken gemaakt worden, eer men 'er het scheivogt by giet.

3. De hoeveelheid moet niet grooter zyn, dan noodig is om de kragten van het onderwerp uit te trekken. Want een verschil daar in zal somtyds eene verandering in de hoedanig-

nigheid van 't voortbrengfel veroorzaaken: en hoe grooter de veelheid van 't vogt is, hoe langduuriger vuur 'er zal vereifcht worden, om het zelve uit te dampen, en gevolglyk, hoe veel te meer van de vlugge deelen zullen verftrooid worden. Eene langduurige hitte maakt ook eene groote verandering in de stoffe, die niet vlug is: want zoete zelfstandigheden worden, door lang kookken met water, walglyk; en de fchielyk en fterk werkende purgeermiddelen verliezen hunne geweldigheid; hoewel zonder eenige merkelyke verminderinge hunner deelen.

4. De Afkookfels moeten door kleinzinge gezuiverd worden; en naderhand voor een dag of twee ftill staan, wanneer men gemeenlyk eene groote menigte bezinkfel op den bodem vindt. Als het vogt, klaar afgegooten, een weinig gekookt, en naderhand koud wordt, zal het een nieuw bezinkfel afleggen, waar van het zagties moet afgegooten worden, eer gy voortgaat, om de uitdamping te voltooijen. Doch de Afkookfels van zeer harsagtige zelfstandigheden vereifchen deeze behandeling niet, en worden 'er eer door benadeeld; dewyl de hars te gelyk met de werkelooze droesfems zal nederzinken.

5. De Uitdamping wordt gemakkelykft verricht in wyde ondiepe vaten: want hoe grooter de oppervlakte van 't vogt is, hoe de wateragtige deelen eerder zullen uitwaaffemen: gelyk deeze uitwerking ook door beweeging kan bevorderd worden.

6. Als de stoffe begint dik te worden, moet men nauwkeurig zorg draagen, dat ze niet aanbrande. Dit toeval, byna onvermydelyk, als de menigte groot is, en 't vuur, gelyk gemeenlyk gefchiedt, onder de uitdampann gelegd, kan nogthans met zekerheid voorgekoomen worden, door de verdikking niet langer, op de gewoone wyze, voort te zetten, dan tot de dikte van eene fyroop, wanneer de stoffe in ondiepe tinnen of aarden pannen moet overgegooten, en in eenen maatig heeten oven, met de deur open, geplaatst worden; welke hitte, op alle de deelen van 't vogt gelykelyk werkende, het zelve fchielyk tot eenigen trap

van de begeerde dikte zal brengen. Dit kan insgelyks, en veel veiliger in een Marienbad (a) verricht worden, door het uitdamp vat in kookend water te zetten; doch de uitdamping is hier ten uiterfte langzaam en verdrietig.

7. De Uittreksels moeten met een weinig Geest van wyn gefprengd worden, om het duf worden voor te koomen [L.]. En zy moeten in blaazen, met zoete Olie bevogtigt, bewaard worden.

EXTRACTUM ABSINTHIL

*Uittrekfel van Alfem.
Edinb.*

Kook gedroogde Alfem bladeren in water, nu en dan met versh water aanvullende, tot dat het kruid, alle zyne krachten aan 't vogt heeft overgegeeven. Kleins het Afkookfel door een wollen doek, en damp het uit, in eene zandhitte, tot de dikte van Honich.

Dit Uittrekfel is byna enkel bitter, dewyl de byzondere geur van den Alfem in de uitdamping verftrooid wordt. De Chemiften bereiden het Uittrekfel van Alfem gewoonelyk van het Afkookfel, dat na de distilleering van de wezendlyke Olie in de Distilleerketel overblyft: en deeze zuinigheid, mits dat de Distilleerketel ter deege fchoon zy, en het vogt niet al te lang na de distilleering daar in geftaan hebbe, is niet af te keuren; nademaal het overblyvende Uittrekfel het zelfde zyn zal, of wy den uitwaaffemenden damp hebben opgevangen, dan of wy hem in de lucht hebben laaten vervliegen.

EXTRACTUM CENTAURII MINORIS:

*Uittrekfel uit klein Duizendgulden kruid.
Edinb.*

Dit wordt voorgeschreeven op dezelfde wyze te bereiden, als het voorgaande. Het is het ondfte Uittrekfel, daar we eenig bericht van hebben: deszelfs bereiding is zeer nauwkeu-

(a) *Bainum Mariae*. Zie daar van bladz. 401.

keurig en omftandig ter neder gefield in een Boek, dat gemeenlyk aan GALENUS wordt toegefchreeven, *de Virtute Centauræ*. De Schryver van die verhandeling pryft dit Uittrekfel aan, als een Geneesmiddel van uitftekenden dienft, in menige gevallen; en merkt de Centaurie aan als een foortelyk middel tegen de beete van een dollen Hond, en andere venynige Dieren. Buiten twyffel is het een nuttig bitter, dat de algemeene kragten der zelfftandigheden van dien rang bezit; doch het kan niet wel onderfeld worden eenige anderen te hebben.

EXTRACTUM CHAMÆMELI.

Uittrekfel van Kamillen.
Edinb.

Dit Uittrekfel wordt van de Kamilbloemen bereid, op dezelfde wyze, als de twee voorgaanden van de bladeren der planten. Ook verfchilt het niet heel veel van dezelve in hoedanigheid; dewyl de foortelyke geur der Kamillen in de uitdamping vervliegt. De Chemiften bereiden het gemeenlyk, als dat van Aifem, van het Afkookfel, dat na het diftilleeren van de wezendlyke Olie overblyft.

EXTRACTUM ENULÆ CAMPANÆ.

Uittrekfel van Alantwortel.
Lond.

Kook de wortels van Alantwortel in water, pers en kleins het Afkookfel uit, en zet het wech om te bezinken. Giet het vogt dan klaar af, en verkook het tot de dikte van pillen; zorg draagende, byzonder op het laafte, dat het niet aanbrande.

Dit Uittrekfel behoudt een groot gedeelte der kragten van den wortel: deszelfs fmaak is eenigzins heet, en niet onaangenaam bitteragtig. Het wordt van een scrupel tot een drachma ingegeeven, in eenen flappen staat der vezelen van de Maag, en in lömmige Borftkwaalen.

EXTRACTUM GENTIANÆ.

Uittrekfel van Gentiaan.

L. E.

Dit Uittrekfel wordt van de Gentiaan wortels bereid, op dezelfde wyze, als de voorgaande Uittrekfels. Het heeft eene roodagtig bruine kleur, en eenen fellen bitteren fmaak; zynde een van de fterkfte bitters van Plantgewaffen.

EXTRACTUM GLYCYRRHIZÆ.

Uittrekfel van Zoethout.
Lond.

Kook verfch zoethout zagtes in water, pers het Afkookfel door een teems, en damp het, na dat de droeffem bezonken is, uit, tot dat het niet langer aan de vingers kleeft; zorg draagende, dat het op 't laafte niet aanbrande.

EER men den wortel kookt, is het dienftig, denzelven overdwers in kleine stukjes te fnyden; op dat hy zyne kragten des te gereeder moge uitgeeven door eene zagte kooking: want als de kooking lange duurt, zal de ryke zoete fmaak, wegens welke deeze bereiding in achtinge is, grootelyks benadeeld worden. Om dezelfde reden moet de veelheid van water niet grooter wezen, dan volftrekt noodzaakelyk is, om de kragten uit den wortel te trekken: een quart, of ten hoogften drie pinten zullen volkomen genoeg zyn voor een pond zoethout. Het zoude zeer voordeelig voor de bereidinge, en mogelyk, (als men eene groote menigte maaken moest) min koftbaar voor den Bereider zyn, als men, in plaatfe van het Afkookfel, het fap van zoethout, tuffchen yzeren rollen (als het fuikerriet buitenslands behandeld wordt, om het fap 'er van te krygen) uitgeperft, gebruikte.

Gemeenlyk zyn ons groote menigte van Uittrekfel van Zoethout uit Spanje en andere vreemde landen gebragt; doch men vindt het zel-

zelden volkomen goed in de winkels; dewyl de *Maakers* van deze gerieflykheid, zoo wel binnen als buitenslands, of zeer slordig zyn in derzelver bereidinge, of her zelve wel met voordacht met zand en andere onreinigheden vermengen. Als het met behoorlyke zorgvuldigheid gemaakt wordt, is het by uitstek zoet, niet het minste bitteragtig, noch walglyk, en aangenaamer van smaak, dan de wortel zelf; van eenen behaaglyken reuk, eene roodagtig bruine kleur, en als het tot draaden uitgetrokken wordt van eene glanzige goudkleur; geheel ontbindbaar in water, zonder eenigen droefem af te leggen.

Deze bereiding zoude in de winkels zeer bekwaam zyn tot veele oogmerken, als het in wat zagter gedaante gehouden wierdt, dan die van een Uittreksel. Het eenige ongemak, dat met deze zachte gedaante verzeeld gaat is, dat het in een korten tyd dof wordt: doch dit kan men kragtig voorkomen, door 'er een weinig Geest van wyn by te doen.

EXTRACTUM HELLEBORI NIGRI.

Uittreksel van de zwarte Nieswortels.

L. E.

Dit Uittreksel wordt van de zwarte Nieswortels gemaakt, op dezelfde wyze, als dat van de Alants wortels, hier boven beschreeven. Het purgeert met zeer veel minder geweldigheid, dan de Nieswortel in zelfstandigheid; en schynt een van de beste bereidingen van dien wortel te zyn, als men voor heeft, dat hy alleen als een buikzuiverend middel zal werken. De gifte is van agt of tien greinen tot vyftien of meer.

EXTRACTUM LIGNI CAMPECHENSIS.

*Uittreksel van Campeche hout.
Lond.*

(v) *Diarrhoea.*

Neem van Campechehout, tot poeder gemaakt, een pond. Kook het, in een Gallon water, tot dat de helft van 't vogt verteerd is, de kooking met versch water vier maal of meer herhaalende: de verscheide afkookfels moeten dan onder elkanderen gemengd, door een teems gedaan, en tot eene behoorlyke dikte uitgedampt worden.

Dit hout geeft zyne kragt zeer bezwaarlyk aan wateragtige scheidvogten over, en hierom is het zeer noodzaakelyk het zelve eerst tot fyn poeder te maaken. De *Edinburgsche Apotheek* ordonneert, Geest van wyn tot hulp te neemen; zie de volgende AFDEELING.

Het Uittreksel van dit Verfhout is voor een zeer langen tyd in onze Gasthuizen in gebruik geweest; maar is nu eerst in de Apotheek aangenomen. Het heeft een aangenaamen zoeten smaak, met eenigen graad van saamentrekkinge; en hierdoor wordt het dienstig in Buikloopen (b), om de scherpe vogten te verstoppen, en de darmen en openingen der kleiner vaten maatic saamen te trekken: het kan van een scrupel tot een half drachma ingegeeven, en zulks vyf of zes maal daags met voordeel herhaald worden. Gedurende het gebruik van deze Artseny, wordt de stoelgang dikwyls door dezelve rood geverwd, het welk sommigen ongeruft gemaakt heeft, als of deze kleur van bloed voortkwam: daarom moet de Voorfchryver den Lyder waarschouwen, dat hy zich daar over niet moete ontzetten.

EXTRACTUM CORTICIS PERUVIANI.

molle & durum.

*Uittreksel van Peruviaanschen Bast, zagt en hard.
Lond.*

Kook een pond tot poeder gemakten Bast, in vyf of zes quarten water, een uur of twee, en giet het vogt dan af; welk,

ZOO

Hhh 2

zoo lang het heet is, rood en doorschynend zyn zal, maar als het koud is, geel en troebel wordt. De overgebleeven Bast moet wederom, in dezelfde hoeveelheid van water, als te vooren gekookt worden, en deeze bewerking herhaald tot dat het vogt, als het koud wordt, helder en doorschynend blyft. Alle deeze Afkookfels, gekleinsd en met elkanderen gemengd zynde, moeten over een zeer zagt vuur tot eene behoorlyke dikte uitgedampt worden; wel zorg draagende, dat de stoffe niet aanbrande.

Dit Uittreksel wordt geordonneerd in de winkels te houden, zoo wel in eene zachte, als in eene harde gedaante; de eerste van eene behoorlyke dikte om 'er pillen van te maaken; en de andere, om het tot poeder te brengen.

PERUVIAANSCH E BAST is eene harsagtige droogery: de hars smelt 'er door de hitte uit, maar wordt door het water niet volkomen ontbonden; hier van daan is het, dat ze, in het koud worden, daar van afscheidt, het vogt troebel maakt, en gedeeltelyk naa den grond zinkt, gelyk klaarlyk blykt, als men het bezinkfel met Geest van wyn beproeft (zie het Bericht van dit Artikel op bladz. 200.) Dit Uittreksel zal mogelyk voordeeliger zyn, met bystand van Geest van wyn, op dezelfde wyze, als dat van Jalappe; en deeze manier heeft het COLLEGIE van *Edinburgh* voorgeschreeven.

Maar, gelyk de *Gecommitteerden* aanmerken, alle de Geesten, die men by ons kan verwagten tot deeze bewerking gebruikt te zullen worden, zyn verzeld van eenen graad van kwaaden geur: en deeze hecht zeer sterk aan het slymig gedeelte van den Geest, het welk laatst uitdampende, deezen kwaaden geur aan 't Uittreksel moet mededeelen; eene omstandigheid, die van groot belang is; dewyl deeze Artseny voor zulken geschikt is, welker Magen te zwak zyn, om eene behoorlyke hoeveelheid van den Bast in zelfstandigheid te kunnen verdraagen. Tien of twaalf greinen van het harde Uittreksel worden even

kragtig gerekend, als omtrent een half drachma van den Bast zelve.

EXTRACTUM LIGNI GUAJACI. *molle & durum.*

*Uittreksel van Guajacum Hout, zagt en hard.
Lond.*

Kook een pond geschnaapt Guajacum hout in een Gallon water, tot dat de helft van het vogt verwaassend is; de bewerking vier of meer reizen, met dezelfde hoeveelheid van versich water, herhaalende. De verscheidene Afkookfels door een teems gedaan zynde, moeten te saamen vermengd en verdikt worden; wanneer de wateragtige deelen byna geheel uitgewaassend zyn, moet 'er een weinig verbeterde Geest van wyn worden bygedaan; op dat alles tot eenen gelyken en taaijen klomp moge gebragt worden. Dit Uittreksel moet, even als het voorgaande, in eene zachte en harde gedaante bereid worden.

HIER zyn de harsagtige deelen van 't hout, welken door 't water uitgekookt zyn, 'er toe geschikt om tegen het einde der verdikkinge af te scheiden; hierom is een byvoegsel van Geest van wyn noodzaakelyk, om dezelve met de overige stoffe vereenigd te houden. Het Uittreksel komt met het hout in kragten overeen; zie bladz. 152.

EXTRACTUM RUTÆ.

*Uittreksel van Wynruit.
Lond.*

Dit wordt van Wynruit bladeren bereid, op dezelfde wyze, als dat van Alantswortels, hier voor reeds beschreeven. Het behoudt een groot gedeelte van de heetheid en prikkelende kragt der Wynruit; want, alhoewel de voornaamste kragten der Wynruit in eene wezendlyke Olie huisvesten, zoo is de Olie van deeze plante nochtans niet van eene zeer vlugge soorte, gelyk hier voor

in

in het *Hoofdd.* van deeze bereidingen is aangemerkt; zie bladz. 378.

EXTRACTUM SABINÆ.

Uittreksel van Zevenboom.
Lond.

Dit Uittreksel wordt van de bladeren van Zevenboom getrokken, op dezelfde wyze als het voorgaande. Het behoudt zo veel niet van de krachten van zyn onderwerp, als dat Uittreksel doet; dewyl de Olie van Zevenboom vlugger is, dan die van Wynruit.

GUMMI & RESINA ALOES.

Gom en Hars van Aloë.
Lond.

Kook vier oncen van Socotorynsche Aloë in twee pinten water, tot dat 'er zoo veel van de Aloë ontbonden is, als maar mogelyk is. De ontbinding, eenen nacht stil gestaan hebbende, zal de Hars op den bodem van 't vat afleggen: waar na het overblyvende vogt, als 't noodig is, moet gekleinsd, en vervolgens uitgedampt worden; op dat de Gom moge overblyven.

De Gom van Aloë is wat minder buikzuiverende, en heel veel minder onaangenaam, dan het rauwe Sap. Deeze verandering is niet toe te schryven, gelyk men zou mogen onderstellen, aan de afscheidinge van de Hars; want de zuivere Hars van Aloë is nog minder onaangenaam, en minder purgeerende, dan de Gom; ja sommigen hebben ontkend, dat ze in 't geheel eenige buikzuiverende kracht heeft, en anderen schryven 'er eene saamentrekkende hoedanigheid aan toe. Ik heb deeze Hars, door wryvinge met de aardagtige poeders verdeeld, ingegeeven, in de gifte van een scrupel, zonder eenige uitwerking 'er van te bespeuren (zie bladz. 81.). De Gom schynt het eenigste deel te zyn, dat hier voor geneeskundig gebruik bedoeld wordt: en indien de Hars vereischt wordt, moet ze verder, door ontbindinge in Geest van wyn, gezuiverd

worden; want als ze door nederploffinge uit eene wateragtige ontbindinge van onzuivere Aloë verkreegen wordt, zullen alle de onzuiverheden der droogery, die niet ontbindbaar zyn in water, te gelyk met dezelve nederploffen.

PILULÆ SEU EXTRACTUM RUDI;

Pillen of Uittreksel van Rudijs.
Edinb.

Neem van
Zwarte Nieswortels,
Koloquint,
Socotorynsche Aloë, van elks twee oncen;
Schammonie, een once;
Gevitrioleerden Wynsteen, twee drachma's;
Gedistilleerde Olie van Kruidnagelen, een drachma.

Kneus de Koloquint en Nieswortel, giet 'er twee quarts water op, en kook het vogt tot op de helft af: doet het Afkooksel door een teems, en damp het uit tot de dikte van Honich; dan de Aloë en Schammonie, tot fyn poeder gemaakt, daar by doende: en wanneer de klomp van 't vuur genomen is, meng 'er dan gevitrioleerden Wynsteen, en de gedistilleerde Olie in.

Deeze bereiding is een Geneesmiddel van veel aangelegenheid, als een buikzuiverend middel, overeenkomende met een ander, dat hier na op bladz. 431. onder den tytel van *Extractum Catharticum*, beschreeven wordt. Water schynt een beeter scheivogt, zoo wel voor Koloquint als voor den Nieswortel, dan geestagtige vogten: want de Uittreksels met Water prikkelen veel minder, dan die met Geest gemaakt zyn, alhoewel mogelyk niet minder krachtige purgeermiddelen.

ROB BACCARUM JUNIPERI.

Conserf van Jenever Beziën.

Laat Jeneverbeziën, ter dege gekneusd, in eene genoegzaame veelheid van water gekookt,

Hhh 3

koekt, het vogt gekleinsd, en tot de dikte van Honich verdikt worden.

DEEZE bereiding kan ook van het Afkookfel, dat na het distilleeren van wezendlyke Olie van de Beziën overblyft, gemaakt worden. Zy heeft een zoeten balsmagtigen smaak, met eene meerder' of mindere bitterheid verzeld, naar dat het zaad der Beziën

meer of minder door en door gekneusd was. Deeze fraaije bereiding, schoon in onze Apotheek niet aangenomen, schynt eene plaats in de winkels niet onwaardig te zyn. *Hoffman* heeft 'er groote gedachten van, in zwakheden van de maag en darmen, en in moeilijke pisonafstingen, die zoo gemeen zyn by menschen, die op hunne Jaaren koomen.

III. A F D E E L I N G.

Van de Uittreksels met verbeterden Geest van Wyn.

VERBEETERDE Geest van wyn ontbindt de wezendlyke Oliën en Harsen van plantgewassen, en verliest de Olie niet ligt in de uitwaasfening; om dat de hitte, die genoeg is om zuiveren Geest uittewaasfemen, veel minder is, dan die, waar in water zeer sterk uitdamp, of de meeste wezendlyke Oliën afdruijen. Hierom zal een harsagtig of geestagtig Uittreksel van *Alsem*, geheel anders dan dat met water gemaakt is, zoo wel de heetheid en geur, als de bitterheid van het kruid bevatten; een van *Kaneel* gemaakt bezit zoo wel derzelver speceryagtige kragt, als de saamentrekkende; en een van *Lavendel* en *Rosmaryn* bloemen behoudt een groot gedeelte van derzelver geur en kragten; dewyl de vlugge deelen; die door 't water, in de uitdampinge wech gedaan worden, door den Geest agter blyven.

De Geest, die tot dit oogmerk gebeezigd wordt, moet volkomen vry zyn van allen kwaaden geur; welke ten deele aan de bereidinge zoude medegedeeld worden; gelyk ook van alle bymengfels van slym of water, welk niet alleen deszelfs ontbindende kragt zou veranderen, maar ook, tegen het einde van de verdikking' uitdampende, de vervliegung der vlugger deelen van 't onderwerp bevorderen. Hierom moet het onderwerp zelf altyd droog zyn: want zulke zelfstandigheden, die haare kragt door het droogen verliezen, die verliezen ze eveneens, als ze aan deeze behande-

ling met den zuiversten Geest onderworpen worden.

De verdikking moet van 't begin af in de zachte hitte van een waterbad verricht worden. Het is niet noodig, dat men den Geest in de lucht late uitdampen; want het grootste gedeelte van den zelve kan verkreegen worden, door den damp in de gemeene distilleervaten te vergaderen. (Zie het V. HOOFD.). Indien de gedistilleerde Geest bevonden wordt eenigen geur van 't onderwerp overgebracht te hebben, zoo kan hy met voordeel bewaard worden, om hem tot het zelfde oogmerk daar na nog eens te gebruiken.

Het is merkwaardig, dat, alhoewel de verbeterde Geest het eigen scheivogt van de zuivere vlugge Oliën en van de grover harsagtige stoffe der plantgewassen is, en water dat van de slymige en zoute stoffen; deeze beginselen nogthans, byna in alle planten, zoo naauw met elkanderen vereenigd zyn, dat, welk vogt van deeze beiden ook eerst moge gebruikt worden, het zelve een gedeelte zal opneemen van dat geene, welk alleen regstreeks door het andere kan ontbonden worden. Hier van daan leveren verscheide plantgewassen, die zeer harsagtig zyn, en welker kragten voornaamelyk in hunne hars bestaat, nogthans zeer nuttige Uittreksels uit met water, hoewel niet evenaarende met die, welken door eene voorzigtige toepassing van Geest verkreegen worden. Hier van daan zyn de

Uit-

Uittreksels, met zuiveren Geest van de meeste plantgewassen gemaakt, ook geen' loutere Harfen; want 'er wordt een gedeelte van de gomagtige stoffe, indien het onderwerp 'ereenige bevat, tegelyk met de Hars opgenomen, een bymengfel dat zeer voordeelig voor 't Uittreksel is, als men het met een geneeskundig oog beschouwt. De geestagtige Uittreksels van verscheidene groeiende zelfstandigheden, als Munt bladeren, Rhabarber, Saffraan, worden zoo wel in water, als in Geest ontbonden.

Zuivere Harfen worden, door vermenging van eene menigte Water met geestagtige Aftreksels van zeer harsagtige plantgewassen, bereid. De Hars, in 't water niet ontbonden kunnende blyven, scheidt af en valt naa den grond; latende zulke andere grondbeginfels van de plante in het scheivogt over, als de Geest te saamen met het zelve in 't eerste moge uitgetrokken hebben.

RESINA JALAPPÆ.

*Hars van Jalappe.
Edinb.*

Neem eenige hoeveelheid van wortel van Jalappe, wel ter dege gekneusd. Giet 'er zoo veel verbeeterden Geest van wyn op, als genoeg is, om het vier vingeren diep onder te zetten; en trek het te saamen in een zandbad, op dat de Geest de kragt des wortels moge uittrekken. Kleins het Aftreksel door papier, doet het in een glazen Distilleerkolf, en distilleer de helft van den Geest 'er af. Doet eene bekwaame hoeveelheid water by het overgebleevene, en de Hars zal naa den grond nederploffen: verdeel ze in kleine koekjes, en droog ze met eene zeer zachte hitte.

DEEZE bereiding is eene zuivere Hars; want de gomagtige deelen, die de Geest, mogt opgenomen hebben, blyven in het scheivogt hangen. Derzelve onoplosbaarheid in eenig wateragtig vogt, en derzelve kleeverige hoedanigheid, waar door ze aan de zyden der darmen blyft hangen, en groote

prikkeling en krimpelingen veroorzaakt, beletten dezelve ooit alleen en op haar zelve te geeven. Zy wordt tot gebruik bekwaam gemaakt, door ze ter dege wel te stampen, met aardagtige poeders; door ze met Amandelen of tot poeder gemaakte gom te wryven, en het saamenmengfel met water tot eene amandelmelk te maaken; of door ze in Geest van wyn te ontbinden, en de ontbinding met eene bekwaame hoeveelheid van fyroop of slym te vermengen. Zes of agt greinen, op eene van deeze wyzen bereid, zyn kragtig buikzuiverend, en gemeenlyk zonder krimpinge, of het lichaam veel te ontroeren.

Men heeft gezeid, dat de Hars van Jalappe veelyds vervalscht is met gemeene Hars; en dat dit misbruik kan ontdekt worden door Geest van wyn, die de eerste ontbindt, en de laatste onaangeroerd laat. Op dit kenmerk kan men evenwel niet volkomen staan maaken; want 'er zyn veele goed koop harfen, die, zoo wel als de Hars van Jalappe, ontbindbaar zyn in Geest van wyn; en 'er is geen eene, die niet door kunst zodanig te maaken is.

RESINA SCAMMONII.

*Hars van Schammonie.
Edinb.*

Deeze Hars wordt op dezelfde wyze bereid, als de voorgaande; waar mede zy in de algemeene eigenschappen overeenkomt; als dat ze, alleen op haar zelve ingenoomen, geweldige krimpelingen veroorzaakt, en gemeenlyk veilig genoeg werkt, als ze behoorlyk verdeeld is. Schammonie is buiten twyfel een kragtig purgeermiddel; doch wat voordeel 'er zy in het scheiden van de purgeerende Hars van derzelve natuurlyke verbeteraar, het gomagtig deel, is zoo klaar niet.

RESINA GUAJACI.

*Hars van Guajacum.
Edinb.*

Dee-

Deeze Hars wordt op dezelfde wyze bereid, als de twee voorgaanden, of van het hout, dat Guajacum genoemd wordt, of van dat geene, welk Guajacum Gom hiet: doch gemakkelyk wordt ze van het laatste verkreegen.

De kragt van Guajacum bestaat ganschelyk in deszelfs Hars; en de Hars van 't hout en van de zoo genaamde Gom is volkomen een en 't zelfde; zynde de Gom de natuurlyk uitvloeijing van den boom. Als men deeze uitvloeijing zuiver konde hebben, dan zou 'er geene plaats voor eenige kunstige bereidinge van deezen aart overblyven; maar zy bevat altoos een groot gedeelte aardagige stoffe, zoo dat het ten uiterste noodzaakelyk is, deeze wyze van zuivering te gebruiken. Zestien oncen van de beste Guajacum Gom, leeveren niet meer uit, dan twaalf oncen zuivere Hars. Dezelfde hoeveelheid van 't hout leevert omtrent drie oncen, meer of min, uit, naar dat het goed is. De bast is eenigzins minder harsagtig, dan 't hout.

RESINA CORTICIS PERUVIANI.

*Hars van Peruviaanschen Bast.
Edinb.*

Deeze Hars wordt op dezelfde wyze gemaakt, als de voorgaande, en is eene fraaije bereiding van den Bast, veel sterker, dan het wateragtig Uittreksel, in de voorgaande AFDEELINGE beschreeven: zy is byna even kragtig, als tienmaal derzelver hoeveelheid van den Bast in zelfstandigheid. Nogthans blykt het niet, dat de afscheiding van de zuivere Hars, door het bydoen van water eenig voordeel aanbrengt, noch in dit, noch in de andere Artikelen. Met opzigt tot den Bast in 't byzonder, is het raadzaamer, daarop toe te leggen, om alles, dat 'er door wateragtige of geestagtige scheivogten kan uitgetrokken worden, in een saamenmengsel te vereenigen: en ingevolge hier van heeft het COLLEGIE van *Edinburgh* eene bereiding van deeze soorte aangenoomen, welke in de volgende Afdeeling beschreeven is.

EXTRACTUM CROCI.

*Uittreksel van Saffraan.
Pharm. Brandenb.*

Laat Saffraan in versche gedeelten van zuiveren Geest van wyn trekken, zoo lang als de Geest eenige kleur daar uit trekt. Meng de verscheidene Afireksels te saamen, en distilleer den Geest in een hoog glazen vat, met de hitte van een waterbad, af, tot dat het overblyffel de dikte van Olie of Balsam schynt te hebben.

Dit is eene algemeene bewerking om Uittreksels van speceryagtige en andere welriekende zelfstandigheden te bereiden; welke Uittreksels gemeenlyk onderscheiden geweest zyn door den naam van *wezendlyke*, om dezelfde reden als de *vlugge Oliën* zoo genaamd worden; te weeten dat ze den *soortelyken* reuk en geur van 't onderwerp behouden. In 't maaken der Uittreksels van deezen rang, moet de verdikking nooit verder voortgezet worden, dan tot de dikte, die hier boven is voorgeschreeven; want als de stoffe dik geworden is, waasemt de Geest bezwaarlyker uit, dan te vooren, en is ook beeter instaat om eenige van de vlugge deelen mede te neemen. Als men de bereiding in eene dikke of vaste gedaante hebben moet, is het raadzaamer, eene gepaste hoeveelheid van eenige gevoeglyke poederagtige stoffe daar by te mengen, dan het verlies van derzelver kragt aan eene verdere uitdamping te waagen. En als men eenig byvoegzel noodig heeft om het Uittreksel van Saffraan te verdikken, dan schynt de Saffraan in zelfstandigheid het best te zyn.

Het wezendlyk Uittreksel van Saffraan is een fraai en verheven hartversterkend middel. BOERHAVE zeidt, dat het zulke vervolykende kragten bezit, dat het, wanneer men het een weinig te rykelyk gebruikt, een geduurig en onmaatig lachen veroorzaakt; hy merkt aan, dat het de pis met eene roode kleur verft; en dat het zich met Water, Geest, en Oliën vermengt; maar best met een glas Kanary, of anderen ryken wyn, wordt ingenomen. Weinige druppelen 'er

van zyn eene genoegzaame gifte. De gedistilleerde Geest bevat ook eenig gedeelte van de *kragt* der Saffraan, hoewel veel minder dan het Uittreksel: en hy wordt gezegd een groot voordeel boven de meeste andere hart-versterkende Geesten vooruit te hebben; te weeten, dat hy den Lyder tot zweeten schikt; hy mag, behoorlyk verdund zynde, van een drachma tot een half once worden ingenomen.

IV. A F D E E L I N G.

Van de Uittreksels met Geest en Water.

DAAR zyn *verscheidene Plantgewassen*, byzonderlyk van eenen *harsagtigen aart*, die voordeelijker met een mengsel van Water en Geest behandeld worden, dan met een van beiden alleen. De kragten van harsagtige houten, basten en wortels, kunnen door lang kookken, in *versche gedeelten* van water, inderdaad wel voor een groot gedeelte uit dezelven getrokken worden; maar zy lyden te gelyk ook groot nadeel van de langdurige hitte, die 'er noodig is, tot de uittrekking, en tot de volgende uitdamping van zoo groot eene menigte vloeistoffe. Verbeeterde Geest van wyn is aan dat ongemak niet onderhevig; maar de Uittreksels met den zelvevren kreen, van de zelfstandigheden, die hier bedoeld worden, zyn byna louter harsagtig, en minder geschikt voor 't algemeen gebruik, dan zulken, in welken de hars door een bymengsel van de gomagtige stoffe verdeeld is, waar van Water het regtstreeksche scheivogt is.

Daar zyn twee wegen, om deeze saamen gestelde of gom-harsagtige Uittreksels te verkrygen; de eene is, door Proefgeest, dat is een mengsel van omtrent gelyke deelen van Geest en Water, voor het scheivogt te gebruiken; de andere, door het onderwerp eerst in zuiveren Geest te laten trekken, en dan in water; en naderhand de beide deelen, welken de twee scheivogten afzonderlyk uitgetrokken hebben te saamen te vereenigen. In sommige gevallen, wanneer eene genoegzaame hoeveelheid van gomagtige stoffe in 't onderwerp ontbreekt, kan zulks door kunst vergoed worden, door het geestagtig Aftreksel tot de dikte

van een Balssem te verdikken, dan eene dikke ontbinding van eenige enkele gom, als slym van Arabische Gom, door en door daar mede te vermengen, en het saamenmengsel met eene zachte hitte uit te droogen. Op deeze wyze verkrygt men fraaije Gom-Harfen, die op staande voet met water tot een melkagtig vogt kunnen vermengd worden.

EXTRACTUM JALAPII.

Uittreksel van Jalappe.
Lond.

Giet eenigen verbeeterden Geest van wyn op poeder van Jalappe, en trek 'er met eene zachte hitte een Aftreksel af: kook de overblyvende Jalappe in versche gedeelten van Water. Kleins het eerste Aftreksel, en trek 'er den Geest af, tot dat het gene overblyft dik wordt: kook het gekleinsde Aftreksel insgelyks tot dezelfde dikte: meng de beide verdikte stoffen dan te saamen, en breng alles, met eene zachte hitte, tot de dikte van pillen.

Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van Jalap wortel, ter dege wel gekneusd, giet 'er zoo veel verbeeterden Geest van wyn op, dat de stoffe vier vingeren breed onder staat, en laat het saamen in een zandbad trekken: giet dit Aftreksel af, en giet op den overblyvenden droeffsem eene genoegzaame hoeveelheid van water: laat het een uur saamen

men kookten: doet het afkookfel dan door een teems, en damp het daar na uit tot de dikte van Honich; tegen het einde van de uitdampinge het geestagtig aftreksels daar by mengende, en het zelve geduurig in beweeging houdende met roeren, op dat alles tot eenen gelyken klomp, zonder klonters moge gebragt worden. Een groot gedeelte van het geestagtig Aftreksel kan door distilleeringe herkreegen worden; voor dat het by het wateragtig Afkookfel gemengd wordt.

Dit Uittreksel is een nuttig buikzuiverend middel, en beter te achten dan de rauwe wortel, als hebbende gelykformiger sterkte, en zynde de gifte, door 't wechwerpen van de houtagtige deelen, ook kleiner gemaakt: de minste gifte is twaalf greinen. Wanneer het geestagtig Aftreksel op zich zelf alleen verdikt wordt, zal het eenen harsagtigen klomp uitleveren, die, alhoewel door gevoeglyke bymengfels gantschelyk verdeeld, geweldige krimpingen veroorzaakt, en nogthans niet genoegzaam buikzuiverend is; de wateragtige Afkookfels leveren een Uittreksel uit, dat ten uiterste zwakkelyk werkt: maar beiden, te saamen vereenigd, gelyk in deeze bereidinge, maaken een kragtige en veilige purgatie uit. Deeze wyze van Uittreksels te maaken, kan met voordeel op verscheidene andere harsagtige zelfstandigheden toegepast worden, als op drooge houten, wortels, basten, enz. Eene kleine hoeveelheid van Geest neemt de Hars op, en veel minder water, dan anderszins noodig zyn zoude, trekt alle de andere ontbindbare deelen uit.

In de voorgaande Uitgave van de *Edinburgsche Apotbeek* was geordonneerd, een weinig vast Loogzout te doen by 't water, waar in de Jalappe, na de werking van den Geest, gekookt werd; op eene onderstelling, dat het water dus inslaat gesteld wordt om meer van den wortel uit te trekken, dan het door zich zelf alleen zoude doen. Maar, voor zoo verre de hoeveelheid van het Loogzout iets doen kan, heeft het eene tegengestelde uitwerking; dewyl het de werking van het water verhindert. De harsagtige deelen van

de Jalappe worden door den Geest opgelost; en 'er blyft weinig meer dan de gomagtige stoffe voor 't water om uit te trekken over. Wanneer nu zuivere Arabische Gom, te gelyk met eenig Loogzout in water gedaan wordt, zal het zout het water buiten staat stellen om de Gom te ontbinden: en als de Gom vooraf ontbonden is, zal het bydoen van eenig Loogzout dezelve nederploffen.

EXTRACTUM CORTICIS PERUVIANI.

Edinb.

Het COLLEGIE van *Edinburgh*, heeft geordonneerd, het Uittreksel van den Koortsbast met water en Geest te maaken, op dezelve wyze, als het voorgaande. Wy kunnen in den Bast twee soorten van smaak onderscheiden, eenen saamentrekkenden en eenen bitteren; welker eerste in de harsagtige stoffe schynt te huisvesten, en de laatste voornamelyk in de gomagtige. Het wateragtig Uittreksel (op bladz. 423. beschreeven) is redelyk sterk, ten aanzien van de bitterheid, maar ten opzichte van de saamentrekkende kragt, heeft het maar eenen geringen graad. De zuivere Hars integendeel, (bladz. 428.) is sterk in de saamentrekkinge, en zwak in de bitterheid. Beide hoedanigheden zyn in dit Uittreksel, daar wy nu van spreken, vereenigd; welk derhalve blykt de beste bereiding van deeze soorte te zyn, die men van deeze kostelyke droogery kan bekomen.

EXTRACTUM LIGNI CAMPECHENSIS.

Uittreksel van Campeche Hout.
Edinb.

Dit Uittreksel wordt in de *Edinburgsche Apotbeek* voorgeschreeven, even als het voorgaande te bereiden; en dezelve behandeling is met veel oordeel voor alle de harsagtige droogeryen in 't algemeen geordonneerd.

EX-

EXTRACTUM CATHARTICUM.

Buikzuiverend Uittreksel.
Lond.

Neem van

Socotorynsche Aloë, anderhalf once;
Coloquint, zes drachma's;
Schammonie,
Kleine Cardamom, met de schillen, van
elks een half once;
Proefgeest, een pint.

De Coloquint klein gesneden, en het C. zaad gekneusd hebbende, giet 'er den Geest van wyn op, en laat het vier dagen met eene zachte hitte trekken. Pers het Aftreksel uit, en ontbind de Aloë en Schammonie daarin, dezelve eerst vooraf tot poeder gemaakt hebbende: trek den Geest 'er dan af, en verdik den overblyvenden klomp tot de dikte van pillen.

Dit saamenmengsel beantwoord zeerkrachtig aan 't oogmerk, in deszelfs tytel uitgedrukt; zoo dat men 'er zich op verlaaten kan in gevallen, waarin het leven des Lyders daar van afhangt, dat zulks plaats hebbe: de gifte is van vyftien greinen tot een half drachma. De Proefgeest is een zeer bekwaam scheivogt voor de buikzuiverende stoffen; ontbindende byna de geheele zelfstandigheid van de Aloë en Schammonie, uitgezonderd de onreinigheden; en trekkende uit de Coloquint niet alleen de prikkelende hars, maar ook een groot gedeelte van de gomagtige stoffe. De purgeerende kracht van dit Artikel schynt inderdaad genoegzaam door 't water uit het zelve gekreegen te worden; en het wateragtig Uittreksel zagter te werken, dan dat met proefgeest gemaakt is, hoewel gemeenlyk met goed gevolg. Het *Edinburgsche Collegie* heeft daarom het water beeter gekeurd, in het maaken van eene bereidinge tot dat zelfde oogmerk, als dit, op bladz. 425. beschreeven. In onze voorgaande Apotheek worden drierly Speceryen in dit saamenmengsel gebeezeit, als Kaneel, Foe-lie, en Kruidnagelen: het Cardamom zaad, dat nu ingevoerd is, is beeter, om dat des-

zelfs speceryagtige stoffe van eenen minder vluggen aart is; schoon 'er een groot gedeelte van den geur, zelfs van dit, gedurende de uitdampinge van het slymige deel van den Proefgeest, vervliegt.

CONFECTIO CARDIACA.

Hartversterkend Conserf.
Lond.

Neem van

Rosmaryn toppen, versch,
Jenever beziën, van elks een pond;
Kleine Cardamom Zaad, met de schillen,
Zedoary,
Saffraan, van elks een half pond.

Trek een Aftreksel van deeze innengfels, met omtrent anderhalf Gallon Proefgeest: laat het Aftreksel afgekleinsd en door eene zachte hitte tot het gewigt van omtrent twee en een half pond gebragt worden: doet 'er dan de volgende innengfels, tot zeer fyne poeder gemaakt, by, en maak alles tot een slikmiddel.

Saamengesteld poeder van Kreefts schaalen,
zestien oncen;
Kaneel,
Nootmuschaaten, van elks twee oncen;
Kruidnagelen, een once;
Tweemaal gezuiverde suiker, twee pon-
den.

Dit Conserf wordt saamengesteld uit de onberispelykste innengfels van een saamenmengsel, dat voor deezen in groote achtinge was, en 't welk, naar zynen Uitvinder, CONFECTIO RALEIGHANA genaamd werdt. De *Gecommitteerden*, die tot de verbeetering der *Londensche Apotheek* bestemd waren, merken aan, dat het oorspronkelyk Conserf uit niet minder dan vyfentwintig byzondere Artikels was saamengesteld; welken zy elk afzonderlyk onderzochten, uitgezonderd een, *Ross-lis*, of *Rosa solis* genaamd, welks bloem te klein is, om in eene genoegzaame veelheid tot algemeen gebruik van 't Geneesmiddel ver-
gaa-

gaarder te kunnen worden; en de plant bezit ook schadelijke hoedanigheden, als blykt in 't vee, dat weidt daar ze groeit. In dit onderzoek kwamen veele van de Uittreksels zoo heel walglyk uit, dat het onmogelyk was, dezelve, met eenig behoorlyk opzigt op den smaak van 't saamenmengsel, aan te houden. Maar eenige weinige, die met eenigen van de overigen gelyke kragten hadden, en van eenen draaglyken smaak en geur waren, werden in verschillende gedeelten saamengemengd; en als een saamenmengsel na veele beproevingen goedgekeurd was, werdt de hoeveelheid van elk innengsel, dat zulk een gedeelte van Uittreksel, als in dit saamenmengsel moest koomen, zoude uitleeveren, gerekend; en hier uit zyn de gedeelten saamen gebragt, als nu ter neder gesteld is: en naar deeze schikking werdt het saamengesteld Uittreksel gemaakt, en bevonden aan de verwagtinge te beantwoorden.

Het Conferf, zoo als het nu verbeterd is,

is een aangenaam genoeg, en machtig verwarmend hartversterkend middel; en wordt met dat oogmerk dikwyls ingegeven, van agt of tien greinen tot een scrupel en meer, in slikbrokken en drankjes. Het Uittreksel behoudt een groot gedeelte van den geur en de kragt van de innengsels, schoon op verre na zoo veel niet, als dat men verbeterden Geest van wyn gebruikt hadt. De Bewerker moet byzonderlyk zorg draagen, dat hy zoo veel van de innengsels uittrekke, als de Geest kan opneemen; anderszins zal de verdikte stoffe, zoodun en met zoo weinige taaiheid te voorschyn koomen, dat de poeders, in het bewaaren, van dezelve zullen kunnen affcheiden en bezinken. Het poeder van Kreeftsklauwen schynt niet zeer noodzaakelyk te weezen, en is 'er eer uit inschikkelykheid voor 't oorspronkelyke ingevoegd, dan dat het iets wezendlyks tot het oogmerk van 't Geneesmiddel zoude toebrengen.

V. A F D E E L I N G.

Van de Uittreksels door lang trekken.

In het voorgaande gedeelte van dit Hoofdst. is reeds aangemerkt, dat de kragten der Afkookfels van plantgewassen door lang kookken veranderd worden. Afkookfels of Treksels van plantgewassen die schielelyk en sterk werken (a) verliezen, door langduurig kookken of trekken, meer en meer van hunne geweldigheid; en leggen ter zelve tyd meer en meer van een grof bezinksel af, dat waarschyneelyk voortkomt uit de oplossing van derzelve werkzaame deelen. Op deezen grondslag heeft men ondernomen, veilige en zagte bereidingen van verscheidene vergiftige droogeryen te verkrygen, en sommige Chemisten hebben deeze bewerking sterk aangepreezen, alhoewel zonder te byzonderen, of eenige onder-

richting te geeven, hoe lang de kooking duren moet, om de behoorlyke zagtheid in verschillende onderwerpen voort te brengen. *M. Baumé* heeft, in zyne *Elements de Pharmacie*, onlangs uitgegeeven, een byzonder bericht gegeeven van een Uittreksel van Opium, volgens deeze grondbeginselen bereid; de voornaame inhoud daar van is als volgt.

Uittreksel van Opium, door lang kookken bereid.

Laat vyf pond goeden Opium, in stukken gesneeden, omtrent een half uur kookken, in twaalf of vyftien quarten water; kleins het Afkooksel, en kook het overblyffel nog eens

(a) *Vegetabilia drastica.*

eens of tweemaal in versche gedeelten water, op dat 'er zoo veel uit den Opium verkreegen worde, als in water kan ontbonden worden. Damp de gekleinsde Afkookfels uit tot omtrent drie quarten; het welk in een tinnen distilleer vat gedaan, en dat in een zandbad geplaatst zynde, op zulk een vuur moet gehouden worden, dat het dat vogt byna doet kookken, drie maanden lang, als men het vuur nagt en dag gaande houdt, en zes maanden, als men het des nagts laate uitgaan; het vat geduurig met water opvullende, naar maate dat het uitdampst; en den bodem van tyd tot tyd met een houten spatel afschraapende, om 'er het bezinkfel af te houden, dat na eenige dagen trekkens nederploft. Doch het bezinkfel behoeft 'er niet uitgenomen voor dat de kooking geeindigd is, als wanneer het vogt, koud geworden zynde, moet gekleinsd, en tot een Uittreksel van behoorlyke dikte, om tot pillen te maaken, uitgedampst worden.

De Uitrinder merkt aan, dat de verdrietige bewerking zeer veel kan verhaast worden, door het vogt sterk kookende te houden, en dat de zes maanden trekkens tot vier kunnen gebragt worden: dat 'er, in den beginne der trekkinge, eene dikke lymige, olieagtige stoffe opreift, die een groot vlies maakt, als 't vogt koud wordt; dit wordt ondersteid overeen te koomen met de wezendlyke Oliën, schoon derzelver vluigheid daaraan ontbreekt: dat de Olie omtrent het einde van de eerste maand begint te verdwynen, maar nog merkelyk blyft duuren tot het einde van de derde maand; formeerende slegts wolkjes zoo menigmaal als het vogt koud wordt: dat de hars ter zelver tyd, in het koud worden, op den grond gaat zitten, heure harsagtige gedaante eenen langen tyd behoudende, maar allengs poederagtig wordende, en onbekwaam om door de hitte te doen smelten en aantekleeven; dat wanneer de bewerking ten einden is, een gedeelte daar van nog een volmaakte hars blyft, die in Geest van wyn kan ontbonden worden, en een deel een onoplosbaar poeder: dat, wanneer het getrokken vogt tot omtrent een quart

is uitgedampst, en tot den volgenden dag in de koude gezet, het zelve eene bruinagtige aardächtig-zoute stoffe uitleevert, het wezendlyke zout van Opium genaamd, ten naafften by van gedaante, als het pynstillende zout, dat van Borax verkreegen wordt, doormengd met naaldwyze Crystallerjes. Hy geeft een bericht van zes of zeven reizen, dat hy deeze bereiding gemaakt heeft. Het vat, dat hy gebruikte, was omtrent derdchalven duin over 't kruis in den mond: de hoeveelheid van het uitgedampste water, was omtrent vierentwintig oncen op een dag, en van honderd en dertig, tot honderd en veertig quarts gedurende de gantsche trekkinge. Van vierenzestig oncen Opium, bleeven zeventien oncen onopgelost in het water over: de hoeveelheid der harsagtige stoffe, die gedurende de trekking nederplofte, was twaalf oncen: van het vogt, tot een quart uitgedampst zynde, verkreeg hy een drachma wezendlyk zout, en, zeidt hy, 'er kon meer afgescheiden geweest zyn: het vogt dan verder uitgedampst zynde tot de dikte van pillen, was het gewigt van 't Uittreksel eenendertig oncen.

Men heeft ondersteid, dat de verdoovende kragt van den Opium, in de Olie- en harsagtige deelen huisvestte; en dat het gomagtig Uittreksel, door de boven voorgestelde bewerking bereid, voorzien is van de bedaarende, stillende, of pynstillende kragten van den Opium, ontdaan zynde van de verdoovende hoedanigheid, gelyk het is van den reuk; en niet langer die wanordens kunnende voortbrengen, welken de Opium zelf, en de andere bereidingen daar van menigmaal veroorzaken. 'Er wordt een geval verhaald, waar uit de onschadelykheid en zagtheid van 't Geneesmiddel blykbaar zyn; want vyf greinen op een dag ingenomen zynde, werden bevonden wel te bekomen, daar men de gemeene bereidingen van heulsap niet kon verdraagen. Doch welk gedeelte van de eigene kragten van Opium het bezit, is zoo klaar niet; want de geneezing van stuipagtige bewegingen van de maag en braakingen, welke ten laatste gelukt, na dat het Uittreksel dagelyks, verscheidene jaaren (*plusieurs années*) lang, in de boven-

gemelde giften gebruikt was, kan mogelijk niet oprechtelyk aan het Geneesmiddel worden toegeschreeven.

Indien de bespiegeling van deeze bewerking en van de verandering, door dezelve in den Opium voortgebracht, recht is; zoo kan men, in een' veel korter tyd, eene bereiding bekoomen, die de bovengemelde evenaart. Indien het oogmerk is, de harsagtige en olieagtige deelen van den Opium af te scheiden, kunnen ze door zuiveren Geest van wyn afgescheiden worden in zoo veele uren, als de trekking anders maanden vereischt. Ook zal de afscheiding, ten aanzien van de overblyvende Gom, even volkoomen zyn, hoewel een gedeelte van de Gom op deeze wyze zal verlooren worden; dewyl een gedeelte daarvan tegelyk met de andere beginsels door den Geest zal opgenomen worden.

In welk gedeelte van den Opium deszelfs byzondere kragten huisvesten, is tot nog toe misschien niet onwederspreekelyk bevestigd; maar dit schynt uit de proeve te blyken, dat de zuivere Gom, ontdaan van alles, wat de Geest kan ontbinden, weinig of liever niets van deszelfs slaapverwekkende kragt bezit. Ook zyn 'er redenen om te vermoeden, dat, wanneer wy dat gene, welk de verdoovende, slaapverwekkende, venynige hoedanigheid van den Opium genoemd wordt, vernietigen of verminderen, wy insgelyks deszelfs heilzame werking zullen vernietigen of verminderen. Want de kwaade uitwerkingen, welken dezelve in zekere gevallen voortbrengt, schynen geene anderen te zyn, dan de noodzaakelyke gevolgen van dezelfde kragt, waar door dezelve zoo voordeelig is in andere gevallen.

V I I . H O O F D D E E L .

Van de brandige Oliën.

WANNEER groeiende en dierlyke zelfstandigheden, en delfstoffelyke pikken (a) tot roodwordens toe heet gemaakt worden, hebben ze haare oorspronkelyke eigenschappen verlooren, en zyn ontbonden of veranderd in voortbrengfels van eenen verschillende aart van 't geene te vooren in 't onderwerp bestond. Door dezelve in de open lucht te verbranden, wordt een gedeelte in asche veranderd, een gedeelte in roet, en een gedeelte wordt door de lucht ontbonden. In beslooten vaten aan de lucht bloot gesteld, (als in die, welke Retorts, kromhalsen, genoemd worden, en die ontvangers hebben, geschikt om de vlugge deelen in op te houden) worden ze tot stinkende Olie ontbonden; en tot verschillende soorten van zoutagtige stoffe, die in den Ontvanger opreift; en tot eene zwarte kool, die overblyft, en die, alhoewel niet meer veranderlyk in beslooten vaten, als men de lucht toelaat, tot witte asche verbrandt.

De Oliën, wegens haaren stinkenden brandigen reuk, brandige (b) Oliën genaamd, zyn de voorwerpen van dit Hoofdd. Sommigen echter van deezee, die door dezelfde bewerkinge verkreegen worden, als zekere zoutagtige lichaamen, die van meer belang zyn als zy zelve, worden tot het Hoofddeel der bereidingen van zouten gebragt.

OLEUM BUXI.

*Olie van Busboom.
Lond.*

Distilleer stukken van Busboomen hout, met eene zandhitte, die langzaamer hand aangewakkerd wordt: de Olie zal te gelyk met een zuuren Geest overkoomen, welke door een trechter moet afgescheiden worden.

OLEUM GUAJACI.

*Olie van Guajacum hout:
Edinb.*

Doet eenige snippers of spaanders van Guajacum hout in een aarden Langhals, of een glazen Kromhals, en distilleer ze in een zandbad of in een open vuur, de hittelangzaamerhand vermeerderende. Eerst zal 'er een zuur vogt overkoomen, daarna eene licht roode Olie, en ten laatsten, in den uitersten trap van de hitte des vuurs, eene dikke zwarte Olie, welke door de andere vogten heen naa den bodem des Ontvangers zinkt.

Op dezelfde wyze kan men van allerlye soorten van houten Oliën verkrygen.

De Retort kan byna tot den hals toe opgevuld worden met snippers of kleine stukjes Busboomen- of Guajacum hout, die de Wieldraaijer wechwerpt. Smeer 'er een glazen Ontvanger, met deeg van lynzaad meel en water, aan: zet den Kromhals op den bodem van eene diepe yzeren pot, met een weinig zand 'er onder; en vul de ruimte tusschen

(a) *Bitumina mineralia.* (b) *Empyreumatica Olea.*

schen dezelve en de kanten van de pot verder met zand op. Leg eerst een zagt vuur aan en vermeerder het allengs tot den uitersten graad van hitte, dien het Furnuis kan uitleeveren. Byzonderlyk moet men zorg draagen, de hitte niet te snel aan te wakken, als de eerste roode Olie begint over te koomen; want op dien tyd wordt 'er eene groote menigte veerkragtige damp uit het hout ontwikkeld, welke, als 't vuur versterkt wordt, of geenen uittogt heeft, de vaten zal doen barsten; als de distilleering geëindigd is, en de vaten koud geworden zyn, maak den Ontvanger los, en scheid de Olie van het zuure vogt af: de manier om dit door een trechter te doen, gelyk in de eerste der bovenstaande bewerkingen wordt voorgeschreeven, is als volgt. Giet de verscheidene vogten in een glazen trechter, wiens pyp met den vinger gestopt is; de zwaare zwarte Olie zinkt het laagste: laat 'er deeze uitloopen; fluit de pyp dan weder, en scheid daar na het zuure vogt, op dezelfde wyze, van de ligter Olie af. Doch zy worden volmaakter afgescheiden, door ze in een hollen kegel van kleinspapier te gieten, dat met water vogtig gemaakt en in een trechter geplaatst is; het zuure vogt gaat 'er door, en de Olie blyft in 't papier.

De Oliën, door deeze behandeling van verschillende houten en planten verkreegen, hebben ten naasten by dezelfde hoedanigheden: zy hebben alle eenen zeer onaangenaamen scherpen smaak, en eenen brandigen stinkenden reuk; zonder iets van den byzonderen geur, smaak, of de kragten van 't onderwerp, dat dezelve uitleevert. De tegenwoordige praktyk beezigt deeze Oliën zelden anders, dan tot uitwendige oogmerken, als tot zuivering van vuile beenderen, voor de tandpyn, tegen sommige soorten van huid uitslag, oude pynen en smerten, en dergelyken; en voor dezelve nog niet heel dikwyls.

OLEUM LATERITIUM.

*Olie van Tichelsteenen,
Lond.*

Maak Tichelsteenen gloeiend heet, en blusch dezelve in Olyfolie, tot dat ze alle de Olie ingetrokken hebben: breek ze dan in zulke kleine stukjes, dat ze gevoeglyk in een Kromhals kunnen gedaan worden; en distilleer ze met eene zandhitte, die allengs vermeerderd wordt: dan zal 'er eene Olie opreizen, tegelyk met eenen Geest, die 'er van afgescheiden moet worden, gelyk in de voorgaande bewerkinge.

DEEZE bereiding heeft eene plaats gehad in de meeste Apotheeken, onder de prachtige naamen van *Oleum Philosophorum, sanctum, divinum, benedictum*, dat is Philosophische, heilige, godlyke, gezegende Olie, en andere, al zoo ongevoeglyk als die, onder welken zy hier boven staat.

Het is wezendlyk niet anders dan Olyfolie, die door hitte sterk brandig gemaakt is: de Geest, die zoo genoemd wordt, is niet meer dan slym, of water, met den brandigen geur der Olie besmet. Zy is beroemd geweest voor verscheidene uitwendige oogmerken, byzonderlyk voor jichtagtige en zinkingpynen, doofheid en zuisen der ooren enz. en ook somtyds inwendig ingegeeven. Doch de gemeene praktyk schynt dit lastige Geneesmiddel nu geheel verworpen te hebben; en het COLLEGE van *Edinburg* heeft het uit hun Boek uitgeschrabt.

OLEUM PETROLEI BARBADENSE.

*Olie van Barbados Teer.
Lond.*

Distilleer Barbados Teer met eene zandhitte; en 'er zal eene Olie opreizen, te gelyk met eenen Geest, die 'er van afgescheiden moet worden.

Dr. *Pemberton* merkt aan, dat deeze Olie meer of minder dun zal zyn, naar dat de distilleering langer of korter duurt: dat de Teer ten laatste tot eene zwarte kool zal gebragt worden, en dat de Olie dan vry donker van kleur zal zyn, hoewel volkomen vloeibaar: dat deeze Olie eene eigenschap heeft, gelyken.

kende naar die van het Aftrekfel van Graveel hout in water, dat zich blaauw vertoont, als men 'er op ziet, maar van eene oranje kleur, als men het tuffchen het licht en de oogen houdt. Doch ik heb waargenomen, dat ze deeze eigenschap verliest, als men ze lang bewaart. Zy is zoo aangenaam niet als de voorgaande Oliën, hoewel zeer fcherp en prikkelende.

OLEUM TEREBINTHINÆ ÆTHE-
REUM; & *empyreumaticum* sive BAL-
SAMUM.

De Lucht-Olie van Terpentyn, en de brandige Olie, of Balssem.
Lond.

Distilleer de wezendlyke Olie van Terpentyn in een Kromhals, met een zeer zagt vuur, tot dat het gene overblyft de dikte van een Balssem verkreegen heeft.

Insgelyks kan men Balssem verkrygen van de geele Hars, die na het distilleeren der wezendlyke Olie agter gelaaten wordt: want als men deeze in een Kromhals distilleert, reist 'er eerst een gedeelte dunne Olie op, welke alleen moet gehouden worden, en naderhand een dikke Balssem: en in den Kromhals blyft eene zwartagtige Hars over, die *Colophonie* genaamd wordt, dat is Grieks Pek, of Spiegel Hars.

Edinb.

Smelt eene hoeveelheid van Terpentyn, over een zagt vuur, en doet ze in een glazen Kromhals, zoo dat hy half vol zy: doet 'er dan een Ontvanger met klei digt gefmeerd aan, en distilleer ze in een zandbad. Leg eerst een klein vuur aan, waar op een zuure Geest zal overkomen, en als men het vuur allengs vermeerdert, zal 'er een heldere Olie, gemeenlyk Lucht-Geest van Terpentyn genoemd, en ten laatsten eene geele Olie opreizen. Op den bodem van den Kromhals, blyft eene harsagtige klomp

over, die *Colophonie* genaamd wordt: welke, wanneer nog verder gedreeven wordt met opklimmende graaden van hitte, tot den hoogften toe, eerst eene roode Olie geeft, en naderhand eene donkerer van kleur, die door de andere vogten heen naa den grond zinkt.

DEEZE bewerkingen zyn verdrietig en met veel gevaar verzeld; want zoo de toeleeming niet zeer digt is, zal 'er eenige damp kunnen doorkomen, welke, indien vuur vat, de vaten onseilbaar zal doen barften. De Olie, die hier Lucht-Olie genoemd wordt, verschilt niet heel veel in foortelyke zwaarte, reuk, smaak, of geneeskragtige hoedanigheden, van de beter koop Olie, die door het bydoen van water in de gemeene distilleer ketel verkreegen wordt: ook zyn de brandige dunne Olie en Balssem in de praktyk in geene groote achtinge.

OLEUM COPAIVÆ COMPOSITUM.

Saamengestelde Olie van Balssem Copaiva.
Lond.

Neem twee ponden Balssem Copaiva, en viert oncen Guajacum Gom. Distilleer het in een Kromhals, en vervolg de bewerking tot 'er een pint Olie overgekomen is.

Dit mengfel, ongedistilleerd zynde, is een Geneesmiddel van groot vermogen in zinkingen enz. In het distilleeren geeft de Guajacum Gom weinig over, dienende voornaamlyk tot het zelfde oogmerk, als de Tichelsteen, in de Olie van Tichelsteen (c). De Balssem in een Kromhals met of zonder de Gom gedistilleerd, levert eerst een licht gekleurde Olie-uit, die zeer sterk naar 't onderwerp ruikt; deeze wordt aanstonds van een donkerer Olie gevolgd, en naderhand van eene blaauwe, welke beiden weinig anderen reuk hebben, dan den brandigen, die de Oliën van deezen rang onderscheidt: derzelve smaak

is

(c) *Oleum lateritium.*

is zeer fcherp en prikkelende. Deeze Balfem, met water gedistilleerd, leever al zoo veel wezendlyke Olie uit, als de boven gemelde brandige geeft.

OLEUM CERÆ.

*Olie van Wasch.
Edinb.*

Smelt geel Beyen Wasch met tweemaal zoo veel zand, en distilleer het in een Retort, die in een zandfurnuis geplaatst is. Eerft reift 'er een zuur vogt op, en naderhand een dikke Olie, die in den hals des Retorts blyft zitten, ten zy dezelve, door eene glimmende kool 'er tegen te houden, heet gemaakt zy. Deeze kan tot eene dunne Olie verbeterd worden, door ze verscheidene maalen, zonder eenig byvoegfel, in eene zandhitte te distilleeren.

BOERHAAVE ordonneert het Wasch, in stukken gefneeden, eerft in den Kromhals te doen, zoo dat hy half vol is; wanneer 'er zoo veel zand mag bygedaan worden, dat de andere helft ook gevuld zy. Dit is een zindelyker en gemakkelyker wyze, dan dat men het Wasch smelt en met het zand vermengt, eer men het in den Kromhals doet. De aangehaalde Schryver pryft deeze Olie sterk aan tegen ruuwheid en barften van de huid en andere diergelyke oogmerken: Het COLLEGIE van Straatsburg spreekt ook van de zelve inwendig in te geeven, en zegt, dat het een kragtig pisdryvend middel is, (*ingens diureticum*) in giften van twee tot vier en meer droppels; doch derzelver onaangenaame reuk heeft belet, dat ze by ons in gebruik gekoomen is.

BALSAMUM ANODYNUM, VULGO GUIDONIS.

*Pynstillende, gemeenlyk Guido's Balfem
genaamd.
Edinb.*

Neem van
Tacamahaca, in poeder,
Veneetsche Terpentyn, van elks even veel.

Doet het in een Kromhals, zoo dat ze tweederden mogen vullen, en distilleer het met een allengs aanwakkerend vuur. Scheid de roode Olie, of Balfem van het vogt, dat 'er boven op dryft, naar de kunst af.

DEEZE Olie wordt onderfeld pynstillende en verdryvende te zyn. In buitenlandsche Apotheeken, en in de voorgaande Uitgaven van de *Londen- en Edinburgsche*, waren Oliën voorgeschreeven, op dezelfde wyze te distilleeren van verscheidene harsagtige en Gornharsagtige lichaamen, als Tacamahaca, Storax, Ammoniac, Galbanum, Sagapenum enz. doch het blykt niet, dat zy stoffelyk van elkanderen verschillen, ten aanzien van derzelver uitwendig gebruik, welk het eenigste oogmerk is, waar toe ze gebruikt zyn geweest. Het bovenstaande Saamenmengfel heeft een van zyne innengfels verlooren, te weten de Galbanum, zonder eenige benadeeling zynner kragt.

OLEUM ANIMALE DIPPELII.

Dierlyke Olie van Dippelius.

Neem eenige hoeveelheid van brandige Olie, die van dierlyke zelfstandigheden gedistilleerd is, als van Hartshoorn, (welker bereiding, gelyk ook die van het vlugge Zour, en den Geest, in 't volgende Hoofdst. beschreeven wordt.) Doet het in een glazen Kromhals, en eenen Ontvanger daaraan gehecht hebbende, distilleer het in eene Zandhitte: de Olie zal bleeker gekleurd opreizen, en minder stinkend zyn; en 'er zal eene zwarte koolagtige stoffe agter blyven. Herhaal de distilleering in versche Kromhalsen, tot dat de Olie ophoude eenigen droesem over te laten, en tot dat ze haeren kwaaden reuk verliest, en eenen aangenaamen verkrygt.

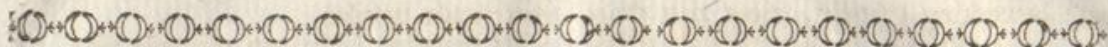
De hoeveelheid der Olie, die men in deeze bewerking gebruikt, moet zeer groot zyn; want zy laat, in de verscheidene distilleeringen, zoo veele zwarte stoffe agter, dat ze ten laatste tot een klein gedeelte van haare eerste veelheid gebragt wordt. De distilleering moet ten minste twaalf reizen herhaald worden; en menigmaal zal de vereischte fynheid naauwelyks met minder dan twintig distilleeringen bekomen worden. Men zegt, dat de uitwerking kan verhaast worden, door de Olie met levendige kalk tot een zagt deeg te vermengen; dewyl de kalk meer van de grove stoffe zal onderhouden, dan 'er zonder dit byvoegfel zou agter blyven.

Dierlyke Oliën, dus verbeterd, zyn dun en helder, van eenen fynen, doordringenden, en niet onaangenaamen reuk en smaak. Zy worden sterk aangepreezen, als pynstillende en kramptrekking tegenstaande middelen, in giften van vyftien tot dertig dropfels. *Hoffman* verhaalt, dat ze een zagten en zoeten slaap bezorgen, die somtyds twintig uren duurt, zonder van eenige flauwheid of zwakheid gevolgd te worden, en den Lyder veel eer vlugger en vrolyker latende, dan hy te vooren was: dat ze insgelyks een maatig zweet verwekken, zonder de hitte van het bloed te vermeerderen: dat ze, tot twintig of meer droppels op een ledige maag gegeven, zes uren voor de aankomst van eene afgaande koorts, die ziekte dikwyls verdryven: en dat ze ook een zeer edel herftelmiddel zyn, in verouderde en gezettelyke vallende Ziekten, en in stuipagtige bewegingen; byzonderlyk als ze voor den gewoonen tyd der aanvallen in-

gegeven, en door behoorlyke ontlastingen voorgegaan worden.

De brandige Oliën van plantgewassen, op dezelfde wyze door herhaalde distilleeringen verbeterd, ondergaan eene gelyke verandering, als die van de dierlyke zelfstandigheden; verliezende derzelve zwarte kleur en leelyken reuk, en wordende helder, doordringend en aangenaam: in deezen staat worden ze onderfeld, gelyk de dierlyke Oliën, pynstillende, kramptrekking tegenstaande, en zweetverwekkende te zyn. Merkwaaardig is het, dat alle de brandige Oliën in Geest van wyn ontbonden worden, en dat, hoe dikwylser zy gedistilleerd worden, zy des te eerder ontbonden worden; eene omstandigheid, waarin zy merkelyk van de wezendlyke Oliën verschillen, die, door herhaalde distilleeringen, hoe langer hoe moeilijker worden om te ontbinden.

Hoe verre nu deeze bereidingen de krachten, die aan dezelve toegeschreeven worden, waarlyk bezitten, is tot nog toe niet genoeg door ervaarenheid bepaald; om dat de verdrietigheid en moeilijkheid der verbetering verhinderd heeft, dat ze in gemeen gebruik gekoomen of dikwyls gemaakt zyn. Ook zyn ze aan een nog wezendlyker ongemak, ten opzigte van derzelve geneeskundig gebruik onderworpen, de vergangkelykheid van derzelve hoedanigheid; want hoe volmaakt zy ook verbeterd zyn, verliezen zy echter, in 't bewaaren, langzamerhand de hoedanigheden, die zy door de bewerking verkreegen hadden, en keeren meer en meer tot derzelve oorspronkelyke stinkendheid weder.

VIII. H O O F D D E E L.

Van de Zouten en zoutagtige Bereidingen.

I. A F D E E L I N G.

Van de vaste Loogzouten.

DE Afche der meeste Plantgewasschen, in water geweekt of gekookt, geeven aan 't zelve eene zoute zelfstandigheid over, die, door het water uit te dampen, tot eene vaste gedaante kan afgescheiden worden. Deze soorte van Zout bestaat nooit te vooren in het Plantgewas, maar wordt altoos geduurende de verbrandinge voortgebracht. Het wordt vast Loogzout genaamd.

SAL TARTARI.

*Zout van Wynsteen.
Lond.*

Laat eenige soorte van Wynsteen in sterk bruin papier, eerst vogtig gemaakt, opgerold, of in een bekwaam vat gedaan, en aan 't vuur blootgesteld worden, zoo dat deszelfs Olie moge uitbranden: kook het dan in water, kleins de ontbinding, en damp ze uit, tot dat 'er een droog Zout overblyve; het welk in een digt geslooten vat moet bewaard worden.

Edinb.

Roel eenige hoeveelheid witten Wynsteen in vogtig papier, en verbrand het, in een (a) terugdryvend Furnuis, tot kalk, tot dat het uitsleekend wit worde. Ontbind het dan in warm water, kleins de ontbinding,

(a) *Fornax reverberatoria.* (b) *Reverberare.*

en damp ze in een schoon yzeren vat uit; tot dat 'er een Zout agter gelaaten wordt, dat volmaaktelyk droog en zoo wit als sneeuw is; wel zorg draagende, dat men de stoffe, tegen het einde van de bewerkinge, geduurig roerende houde met een yzeren lepel, om het kleeven aan den bodem van het vat te beletten. Als men een sterker Zout van Wynsteen noodig heeft, laat men het witte Zout in een smeltkroes smelten, met den sterksten graad van hitte, en eenige uren doorvlammen (b), tot dat het eene groenagtige of blaauwe kleur verkreegen heeft.

De witte en roode soorte van Wynsteen zyn even goed tot het oogmerk om vast Zout te maaken; het eenige onderscheid is, dat het witte wat meer uitleevert, dan het andere; want van zestien oncen van deeze soorte verkrygt men meer dan vier oncen vast Loogzout. Het nut van het papier is, voor te koomen, dat de kleiner stukjes van den Wynsteen niet door de tusschen ruimtens van de koolen heen in den askuil vallen, als men het eerst in 't Furnuis werpt.

De kalkbranding van het Zout (als de Wynsteen in 't eerst genoeg gebrand is) vermeerdert deszelfs sterkte zoo veel niet, als men onderslelt: nochte is de groenagtige of blaauwe kleur eenig zeker kenteeken, of van deszelfs sterkte, of dat het lang aan een geweldig vuur

vuur blootgesteld geweest is: want als de smeltkroes ter dege schoon, dicht geflooten is, en zonder barsten het vuur doorgestaan heeft, zal het Zout 'er wit uitkoomen, al is het nog zoo lang gesmolten en doorvlamd gehouden; terwyl, in 't tegendeel, een geringe barst in de smeltkroes voorgevallen, of een sprank van een kool 'er in gevallen zynde, in weinige minuten aan het zout de kleur zal geeven, die men zoo zeer bewondert. En inderdaad is de kleur veel eer een kenmerk van eenige ontvlambaare stoffe, die het bevat, dan van deszelfs sterkte.

Dit Zout heeft een prikkelenden vuurigen smaak; en veroorzaakt eene soorte van pisagtigen geur in den mond, waarschynelyk door eene ontbindinge, die het in 't speeksel voortbrengt. Het wordt gereedelyk in water ontbonden, en smelt in de lucht; maar zuivere Geesten van wyn werken 'er niet op. Ja in plaats van door wynagtige Geesten ontbonden te worden, als men eene verzadigde ontbinding in water, in den zuiveren Geest laat druipen, zal het zich daar niet mede vermengen, maar afgescheiden op den grond vallen: en by aldien water met den Geest vermengd wordt, zal het bygedaane vaste Loogzout het Water intrekken, en met het zelve, gelyk in het andere geval, een onderscheiden vogt op den grond formeeren: deeze eigenschap brengt eene gemakkelijke wyze voort, om wynagtige Geesten van hun slym te zuiveren; of derzelver wateragtig gedeelte af te scheiden, gelyk wy reeds gezien hebben op blad. 397.

Zout van Wynsteen, of ontbindingen van 't zelve in water, verwekken eene gifting, als men 'er zuure vogten bymengt; en zy verdryven derzelver zuurheid, terwyl het Loogzout en het Zuur zich met elkander vereenigen tot een saamenmengsel van nieuwe hoedanigheden, dat onzydig genaamd wordt: aardagtige zelfstandigheden, en de meeste bergstoffelyke lichaaften, vooraf in 't zuur ontbonden, worden door het Loogzout van hetzelfde neergeploft. Het Loogzout verandert de kleuren der blaauwe bloemen van planten, of derzelver trekfels, in eene groene: dezelfde uitwerking heeft het op de heldere roo-

de bloemen, en op de ongekleurde trekfels van witte; maar in veele donker roode, als die van de wilde Maankoppen, en van de geelen, brengt het zulk eene verandering niet voort.

Ontbindingen van dit Zout doen alle dierlyke Sappen smelten, uitgenomen melk; zy verbyten de vleeschagtige deelen tot eene soorte van slymige stoffe; stremmen met dierlyke Vetten, en Oliën van Plantgewassen tot eene Zeep; en ontbinden Zwavel tot een rood vogt; voornaamelyk als ze door een kookende hitte ondersteund, en met levendige kalk, die derzelver werking grootelyks bevordert, vermengd worden. Op zuivere Aarden en steenen doen deeze vogten geene merkelyke uitwerking; maar als de Aarde of steenen met vier- of vyfmaal derzelver gewigt van het drooge Zout vermengd, en met een sterk vuur gedreeven worden, smelten zy te gelyk met het zelve, en worden naderhand volmaakt ontbindbaar, zoo wel in water, als in de vogtigheid van de lucht: met een kleiner gedeelte van het Zout, dan een gelyk gewigt, loopen ze tot eene onoplosbaare glasagtige stoffe t'saamen.

De Geneeskragten van dit Zout zyn, de sappen te verdunnen, verstoptheden te openen, en de natuurlyke afscheidingen te bevorderen. Eene verlengde ontbinding van 't zelve, warm in 't bed gedronken, verwekt gemeenlyk zweet: en indien deeze ontlasting niet begunstigd wordt, dan is deszelfs werking in die van de pis te bespeuren. Het is een uitteekend middel in hardlyvige gestellen, voornaamelyk als men nu en dan eenige weinige greinen Aloë tusschen beiden gebruikt; met dit voordeel boven andere purgeer- en openlyfmaakende middelen, dat het ongemak eens wechgenomen zynde, niet kan wederkeeren. Wanneer in de eerste wegen al te veel zuur gevonden wordt, slorpt dit Zout het zuur op, en wordt met het zelve tot een zagt openend onzydig zout vereenigd. Dewyl het een van deszelfs voornaamste werkingen is, de dierlyke vogten dunner te maaken, zoo is het klaar, dat wanneer zy reeds te veel verdund zyn, als in scheurbuiken, en in alle rotziekten in 't algemeen, dit Geneesmiddel niet ge-

gevoeglyk is. De gemeene gifte van het Zout is van twee of drie greinen tot een scrupel; in sommige omstandigheden heeft men het tot een drachma uitgestrekt, in welk geval het rykelyk met wateragtige vogten moet verdund worden.

SAL ABSINTHII.

*Zout van Alfem.
Edinb.*

Laat eenige hoeveelheid van Alfem, het zy versh vergaderd, of maatig gedroogd, in een yzeren pan gedaan, en met een zagte vuur tot witte asche gebrand worden. Kook deeze Asche met eene genoegzaame hoeveelheid fontein water, kleins het vogt, en damp het uit, tot dat 'er een droog Zout overblyft; dit zal van eene bruine kleur zyn; doch door herhaalde ontbindinge, kleinzinge en verdikkinge, wordt het ten laatste zuiver en wit.

Men verwacht het in de Winkels gemeenlyk van eene bruine kleur, en door dit kenmerk onderscheiden van de zuiverer Loogzouten van Wynsteen. Wanneer men ze wit begeert te hebben, zullen de middelen, hier boven aangepreezen, naauwelyks instaat zyn, om het zoodanig te maaken; dewyl de overblyfselen van de Olie der plante, waar van de bruine kleur afhangt, 'er niet volstrekt van afgescheiden kan worden, zonder eene sterke kalkbrandinge. Indien de Asche volkoomen tot kalk gebrand is, eer het water daar by gegooten is, zal het Zout 'er in eens wit uitkoomen.

Lond.

Laat de Asche van Alfem (waar van de Winkels gemeenlyk van 't land voorzien worden) in een yzeren pot, of eenig ander bekwaam vat gedaan worden, en eenige uren gloeiend heet over het vuurgehouden; dezelve dikwyls omroerende, op dat de overgeblevene oliagtige stoffe moge uitgebrand worden; kook de Asche dan in

water, kleins de loog door papier, en damp het uit tot dat 'er een droog Zout overblyft; welk in een digt geslooten vat moet bewaard worden.

Op dezelfde wyze kan men een Zout bereiden van alle die plantgewassen, die deeze soorte van Zout uitleeveren, [L.] als boonen struiken, heide, enz. [E.].

DEEZE Zouten worden met meer voordeel van drooge, dan van versche planten verkreegen; nothans moeten ze niet al te droog noch te oud zyn; want in zulk geval brengen ze maar weinig zout aan. Het vuur moet zoo bestierd worden, dat het onderwerp ruim moge branden, maar niet in eene felle vlam uitbarsten; want dit laatste geval zoude het uitleeveren van 't Zout grootelyks verminderen; en eene zeer beslooten doovende hitte zal deeze uitwerking in nog grooter trap hebben: hier van daan is het, dat de Aschen van houtskoolen naauwelyks eenig Zout uitleeveren; terwyl het hout, daar ze van gemaakt is, wanneer het ten eersten in de open lucht verbrand wordt, eene groote menigte geeft.

Wanneer de Asche niet tot kalk gebrand wordt, blyft 'er een groot gedeelte der Olie van 't onderwerp onverteerd in dezelve over: en hier door komt het Zout onzuiver voor den dag, is van eene bruine kleur en wat zeepagtig. *Tachenius*, *BOERHAAVE*, en anderen, hebben een hoog gevoelen van dit olieagtig Zout gehad, en getracht de olie, zoo veel als mogelyk was, daar in te houden. Nogthans zyn ze aan een groot ongemak onderworpen, de onzekerheid van haare sterkte, zonder eenig voordeel te belooven, dat daar tegen kan opweegen: indien men begeert, dat de gemeene Loogzouten zagter en zoo scherp niet gemaakt worden, (welk het eenige oogmerk is, dat men in deeze geneeskragtige Zouten, gelyk ze genoemd worden, bedoelt) kunnen ze by gelegenheid door bekwaame byvoegfels zoo gemaakt worden. Zuivere Loogzouten, met eene zekere hoeveelheid van uitgeperste Olie vereenigd, maaken (gelyk wy hier na zullen zien) eene volmaakte Zeep uit, waarin de prikkelende smaak van het Loogzout geheel onderdrukt is: derhal-

halven is het klaar, dat de prikkelende kragt, op het zelfde grondbeginfel, voor een gedeelte kan bedekt worden; en zulks naar evenredigheid van de veelheid der olieagtige stoffe, die 'er mede vereenigd wordt. Doch wy kunnen, door eene bewerking, die op de volgende bladzyde beschreeven wordt, (onder den tytel van *Sal alkalinus salis marini*) een veel fraaijer, volmaakt zuiver wit Loogzout, en zoo zagt als men 't wenschen kan, verkrygen.

Voor deezen waren de Winkels met eene groote menigte deezer Zouten overladen, die nu zeer wyslyk verworpen zyn; terwyl deezen, hier behouden, overvloedig genoeg zyn, om aan alle de nuttige oogmerken te beantwoorden, die men van deeze soorten van bereidingen kan verwagten. Want alle de vaste Loogzouten, van wat voore plantgewassen zy ook mogen verkreegen zyn (die van zekere Zeeplanten, welken zeezout of deszelfs Loogzout deelagtig zyn, uitgezonderd) zyn byna een en het zelfde ding, en kunnen niet van elkanderen onderscheiden worden, althans in derzelver uitwerkingen als Geneesmiddelen: en hierom heeft het COLLEGIE van Londen, in de meeste saamenmengfels, waar van deeze soorten van Zout innengfels zyn, toegestaan om eenig vast Loogzout te gebruiken.

Eenig onderscheid is 'er inderdaad tusschen dezelve opgemerkt, zoo als ze gemeenlyk bereid worden; maar dit hangt van de wyze af, waarop de bewerking om ze te verkrygen bestierd wordt, of van eenige zoutagtige stoffen van eene verschillende foorte, welke of te vooren in de plante bestonden, of in het branden waren voortgebragt, en met het Loogzout vermengd gebleeven. Verder maakt eene verandering in de hitte, met welke de plant verbrand wordt, of tot kalk gebrand, ook eene verandering in de scherphheid van het voortbrengfel: want hoe geweldiger en langduuriger het vuur is, (tot eenen zekeren trap) zoo veel te scherper is het Zout. Ook maaken de omstandigheden, of men de Asche versch gebrand, of na dat ze lang aan de lucht bloot gesteld geweest zy, gebruikt; en of men het water heet, of koud op de Asche doet,

eene groote verandering. Door Loogzouten, zelfs die door levendige kalk brandende gemaakt zyn, lange aan de lucht bloot te stellen, verliezen ze alle de aangekomene scherphheid, die zy door die behandeling verkreegen hadden; en de Chemisten verzekeren, dat zy door langheid van tyd een gedeelte vitriool zuur van de lucht aantrekken, waar door een gedeelte derzelven in een onzydig Zout veranderd wordt, het zelfde als de *Tartarus vitriolatus der winkels*; gelyk het ook zeker is, dat zulk een zout dikwyls in de Asche van plantgewassen gevonden wordt; alhoewel het mogelyk niet van die oorzaake voortkomt. Ondertusschen wordt dit onzydig Zout door kookend water uit de Asche opgenomen; terwyl koud water alleen het zuiver Loogzout uit dezelve trekt, ten zy, dat men het in al te groote hoeveelheid gebruikt, of te lang daar op laten staan heeft. Kookend water ontbindt ook meer, dan koud, van de olieagtige deelen van 't onderwerp, zoo 'er nog eenigen onverteerd overig zyn.

NITRUM FIXUM.

Vast Steenzout.

Neem van
Steenzout, tot poeder gemaakt, vier onzen;
Houtskool, in poeder, vyf drachma's.

Meng het ter dege door een, door het zelve in een Vyzel te stampen, en het mengfel met een weinig tefens in eene gloeiende smeltkroes te werpen. By elke inwerping zal 'er een verbranding, of heldere vlam met een fiffend geluid ontstaan: en alle de stoffe dus verbrand zynde, zoo houd het vuur nog een half uur sterk gaande.

Steenzout wordt saamgesteld uit het gemeene Loogzout van plantgewassen, en een byzonder zuur. In deeze bewerking wordt het zuur vernietigd, of in eene andere natuur veranderd; en het overgebleevene Zout is louter Loogzout, in hoedanigheid van het *Sal tartari* niet verschillende, uitgenomen dat een

zeer

zeer gering gedeelte van het Steenzout gemeenlyk onveranderd blyft; het zout nu wordt door ontbindinge in water, door kleinzinge en uitdampinge gezuiverd. Hier mag men wel aanmerken, dat het Zout geene merkelyke vermeerdering krygt van de koolen van plantgewassen, die tot de verbranding gebruikt worden; want de *Afſche* van houtskoolen heeft ten uiterſte weinig zoutagtige ſtoffe; en de hoeveelheid der koolen, hier boven voorgeſchreeven, leevert ſlegts een grein of twee *Afſche* uit.

SAL ALKALINUS SALIS MARINI.

Loogzout van Zeezout.

Neem van

Teerlingswyze Steenzout (bereid zoo als hier na in de VI. Afdeel. van dit Hoofdd. beſchreven wordt) vier oncen;
Houtskool, vyf drachma's.

Meng en verbrand het, als in de voorgaande bewerkinge.

TEERLINGSWYZE Steenzout wordt ſaamengeſteld uit het ſalpeteragtig Zuur, met den loogzoutagtigen grondslag van Zeezout vereenigd: en dewyl het zuur hier in de verbrandinge afgeſcheiden wordt, zoo blyft dat Loogzout byna zuiver over. Het bezit de algemeene eigenschappen van de voorgaande bereidinge; veranderende blaauwe bloemen in groene; ontbindende oliën, zouten, en zwavel; doende aarden en ſteenen ſmelten, en formeerende met dezelve, naar maate van zyne hoeveelheid, of een glasagtig, of een ontbindbaar ſaamenſtelfel; giftende met zuuren; aarden, en metaalen, die in dezelve ontbonden zyn, nederploffende, en zich met het zuur tot een onzydig Zout vereenigende. Het verſchilt van de voorgaande Loogzouten daarin, dat het zagter is van ſmaak; zoo ligt niet in water ontbonden wordt; in de lucht in 't geheel niet ſmelt; dat het ligtelyk, gelyk de onzydige Zouten, eene gedaante van Cryſtal aanneemt; en dat het met alle de gemeene zuuren ſaamenmengfels uitleevert, die heel veel

verſchillen, zoo wel in derzelve gedaante als hoedanigheden, van die, welke uit de vereeniging der Loogzouten van plantgewassen met de betrekkelijke zuuren ontfaan. De Cryſtallen zelve van dit Zout, zyn kantzuilagtig, grootelyks gelykende naar die van het Zout, dat *Sal mirabile*, Wonderzout genoemd wordt. (Zie de Afdeeling van het onzydige Zout). Aan eene warme lucht blootgeſteld vallen ze tot eenen ſponsagtigen vrybaaren klomp, en verliezen meer dan twee derden van hun gewigt.

Hoe veel dit Zout van de andere Loogzouten in geneeskragt verſchilt, is niet genoegzaam bekend. Het bezit waarſchynelyk dezelfde algemeene kragten; en dewyl het veel zagter is, kan het in veel grooter giften worden ingegeeven.

Te Alikante en eenige andere plaatſen wordt een Zout, van denzelfden aart als dit, maar dat zoo zuiver niet is, dewyl het een bymengſel van het gemeene Loogzout bevat, bereid van de *Afſche* van zekere Zeeplanten, *Kali* genaamd; welke planten onderſteld worden den oorfprong aan den naam van *Alkali* gegeeven te hebben. Het zout der *Kali* planten wordt *soda*, of *bariglia* genoemd: het is in *Frankryk* lange als een geneesmiddel in gebruik geweest, en begint nu ook in dit Land in de praktyk te worden ingevoerd; maar het bovengemelde zuivere Loogzout, van Zeezout getrokken, is buiten twyfel beter te agten dan dit.

LIXIVIUM TARTARI [L.]

Liquamen Salis Tartari, vulgo Oleum Tartari per deliquium [E.]

Loog van Wynſteen, of Olie van Wynſteen door ſmeltinge.
Lond.

Laat Wynſteen, tot witwordens toe, tot kalk gebrand worden, en in eene vogtige plaats neêrgezet om te ſmelten.

Edinb.

Doet

Doet eenige hoeveelheid van Zout van wynsteen in een platte glazen schotel, en zet het eenige dagen bloot aan de lucht, in eene vogtige plaats: dan zal het tot een vogt verfmelten, welk of door papier moet gekleinsd, of door zagties af te gieten van zynen droefem moet gescheiden worden. — Hoe 't zout hooger tot kalk gebrand is, hoe gereeder het in de lucht zal smelten.

De ontbindingen van vaste Loogzouten, door dezelve aan eene vogtige lucht bloot te stellen *uitgewerkt*, worden *gemeenelyk aangemerkt als zuiverer*, dan die, by welke men *aanflonds* water doet: want alhoewel het zout herhaalde reizen in water ontbonden, gekleinsd, en uitgedroogd is; zal het toch, als het aan de vogtigheid van de lucht wordt blootgesteld, nog een gedeelte van aardagtige stoffe afleggen: doch men moet wel aanmerken, dat het opgedroogde Zout altoos eene aardagtige stoffe agter laat, zoo wel wanneer het ontbonden wordt in water, als wanneer het in de lucht gesmolten is. Of het nu op de eene wyze meer agter laat, dan op de andere, heb ik niet onderzocht. De gesmolten Loog wordt gezegd byna een part Loogzout, tegen drie deelen wateragtig vogt te bevatten. Voor de Loog zelve is het even veel, of men gebruik maakt van de witte Afsche van Wynsteen, of van 't Zout, dat uit dezelve getrokken is: maar om dat de Afsche veel meer aarde agter laat, is de afscheiding van de Loog veel *moeijelyker*.

LIXIVIUM SAPONARIUM.

*Loog van Zeep.
Lond.*

Neem van
Russische Potäsch,
Levendige Kalk, van elks evenveel gewigt.

Sprenkel langzaamerhand zoo veel water daarop, als 'er noodig is, om de Kalk te bluschen, giet 'er dan meer water op, alles
III. DEEL.

wel te saamen roerende op dat het Zout moge ontbinden: laat de Loog bezinken; giet ze in een ander vat over, en als het noodig is, kleins dezelve. Een wyn pint van deeze Loog, met de grootste naauwkeurigheid gemeeten, moet net zeltien oncentroy's gewigt weegen. Als het zwaarder bevonden wordt, moet men, voor ieder drachma, dat het dit gewigt te boven gaat, by ieder pint vogt anderhalf once water, by maate, bydoen: indien het ligter is, zoo kook het tot dat dezelve hoeveelheid verwaalsemd is, of giet het op versche Kalk en Afsche.

Levendige Kalk vermeerderd de sterkte der Loogzouten grootelyks; en daar door is deeze Loog veel scherper, en werkt, als een scheivogt, veel sterker op Oliën, Vetten, enz. dan eene ontbinding van de Potäsch alleen; de Kalk moet versch van den Oven genomen worden; want door 't lang bewaaren, zelfs in beslootene vaten, verliest ze van haare sterkte: men moet zodanige verkiesen, die ter dege door en door gebrand, of gecalcineerd is, het welk men uit haare vergeleekene ligtheid weeten kan.

Alle de werktuigen, die in deeze bewerking gebeezigd worden, moeten van hout, aardewerk, of glas wezen: want de gemeene metaalen vaten zouden door de Loog verbeeten worden, zoo dat ze miskleurd, of onaangename hoedanigheden aan dezelve zouden medegedeeld worden. Indien het noodig zyn zal, het vogt te kleinzen of te doorzeigen, moet men zorg draagen, dat de teems of het zeigtuij van groeiende stoffe zy; want wollen, zyde, en die soorte van kleinspapier, welke van dierlyke zelfstandigheden gemaakt is, worden schielyk door het zelve verbeeten en ontbonden.

Het vogt wordt best gewoogen in een naauwgehalsde glazen fles, die zoo groot is, dat de maat van een wyn pint tot eenige hoogte in den hals moge opreizen; de plaats, tot welke het reikt, moet met een diamant geteekend worden. Een pint van de gemeene Loogen van onze zachte-Zeepmakers weegt meer dan zeltien oncen: en men heeft bevonden, dat
L II hun-

hunne Zeep-Loog tot de regelmaat, die hier voorgesteld is, zal kunnen gebragt worden, door dezelve met iets minder dan een gelyke maat van water te vermengen.

LAPIS SEPTICUS, SEU CAUTERIUM
POTENTIALE.

*De Rotsteen, of het kragtig Brandmiddel.
Edinb.*

Neem van
Potäffche,
Levendige Kalk, van elks evenveel;
Water, driemaal het gewigt van beiden.

Week het twee dagen, het zelve nu en dan eens omschuddende; kleins dan de Loog, en damp ze uit tot dat ze droog is. Doet den droogen klomp in een smeltkroes, en dryf hem met een sterk vuur, tot dat hy als Olie vloeit: giet deeze vloeijende stoffe dan uit op een platte heet gemaakte plaat; en fryd dezelve, terwyl ze nog zagt is, in stukken van eene bekwaame grootte en gedaante, om in een glazen, digt geflooten, vat te bewaaren.

DEEZE bereiding is een sterk en schielyk brandmiddel. Het heeft een ongemak, dat het al te week wordt op het deel, op welk het gelegd wordt; zoo dat het niet gemakelyk te bepaalen is binnen de grenzen, binnen welken men voorheeft, dat het werke: en inderdaad hangt de schielykheid van deszelfs werkinge, van deeze gesteldheid om week te worden, af.

CAUSTICUM COMMUNE FORTIUS.

*Het sterker gemeene Brandmiddel.
Lond.*

Verkook eenige hoeveelheid van de Zeep-Loogen, hier boven beschreeven, tot een vierde deel: dan moet 'er, terwyl het kookende blyft, wat levendige Kalk, die eenige maanden in een glazen vat, met een

kurk digt toegestopt bewaard is, by weinigjes in gestrooid worden, tot dat ze al het vogt opgenomen heeft, zoo dat het een soort van deeg wordt; welk in een vat, dat zeer digt geflooten is, tot gebruik moet bewaard worden.

HIER maakt het bydoen van Kalk in zelfstandigheid de bereiding minder geschikt om te smelten, dan de voorgaande, en gevolgelyk beeter bepaalbaar tot de voorgestelde grenzen; maar ook naar evenredigheid slapper in haare werkinge. Het oogmerk met de Kalk vooraf te bewaaren is, dat derzelve scherphheid wat moge verzwakt worden.

Het is merkwaardig, dat beide deeze Brandmiddelen en de Zeep-Loogen, dat is, de Loogzouten, in hunne sterkte door levendige Kalk vermeerderd, niet gilten, noch luchtbelletjes uitwerpen, althans in eenen grooten trap, wanneer men 'er zuuren bymengt; alhoewel deeze gifting gemeenlyk voor een van de voornaamste onderscheidende kenmerken van Loogzouten is gehouden geweest. Lange aan de lucht bloot gesteld wordende; herkrygen zy hunne kragt om te gilten van langzaamhand, en verliezen naar evenredigheid van hunne toegevoegde werkzaamheid, welke de levendige Kalk in dezelve hadt voortgebragt.

CAUSTICUM COMMUNE MITIUS.

*Het zagter gemeene Brandmiddel.
Lond.*

Neem van
Versche levendige Kalk,
Zagte Zeep, van elks even veel.

Meng het wel te faamen, als gy 't gebruikt.

DIT Brandmiddel is veel zagter, onaangezien dat de Kalk versch gebruikt wordt, dan het voorgaande; dewyl de scherphheid van 't Zout hier bedekt wordt door de Olie en de talk, waar door het tot Zeep gemaakt is.

II. A F D E E L I N G.

Van de vlugge Loogzouten.

GELYK de vaste Loogzouten in en onder het branden van plantgewassen worden voortgebracht, en in derzelver Assche agter blyven; zoo worden de vlugge Soorten door eenen gelyken graad van hitte voortgebracht, uit dierlyke zelfstandigheden, en reizen, in het distilleeren, tegelyk met de andere vlugge grondbeginselen op; het toelaaten van de lucht, zoo noodzaakelyk tot het voortbrengen van de eersten, is niet noodig voor de laatsten. Deeze Zouten worden ook van sommige groeiende stoffen verkreegen; en van het roet van plantgewassen en dieren. Alhoewel 'er een sterk vuur vereischt wordt, om dezelve voort te brengen, worden ze nogthans, eens volkomen geformeerd zynde, door de zagtste warmte verstrooid: in het distilleeren reizen zy eerder op, dan de hoogst verbeeterde Geest van wyn. Zy worden, in pis, door verrottinge zonder vuur voortgebracht; en zy ver-vliegten 'er ook van zonder vuur.

SPIRITUS, SAL ET OLEUM CORNU CERVI.

Geest, Zout en Olie van Hartshoorn.
Lond.

Distilleer stukken van Hartshoorn met een vuur, dat langzaamerhand byna tot den hoogsten trap van hitte vermeerderd wordt; zoo zal 'er een Geest, Zout en Olie opreizen.

Indien de Olie afgescheiden, en de Geest met het Zout weder t'saamen gedistilleerd wordt, met eene zeer zachte hitte; zoo zullen ze beiden zuiverer opreizen. En by aldien dit verscheidene reizen zorgvuldig

herhaald wordt, zal het Zout uitsteekend wit, de Geest helder als water, en van eenen aangenaamen reuk worden.

Het Zout van den Geest gescheiden, en eerst van een gelyk gewigt zuivere Kalk, en naderhand van een weinig verbeeterden Geest van wyn opgeheeven (a), wordt des te eerder zuiver.

Tot kalk gebrande Hartshoorn wordt gemeenlyk gemaakt, door de Hoorns, die na deeze distilleering overblyven te verbranden.

Op dezelfde wyze wordt een Geest, Zout en Olie verkreegen van alle soorten van dierlyke zelfstandigheden.

Edinb.

Doet stukken van Hartshoorn in een groote yzeren pot, die van een aarden helm voorzien is; en eenen ruimen Ontvanger daaraan gehecht, en de saamenvoegingen wel toegeloomd hebbende, distilleer het in een open vuur, dat van langzaamerhand versterkt wordt. Eerst reist 'er een slym op, dan een Geest, en naderhand een vlug zout, van eene Olie verzeld: de eerste Olie die overkomt is geelagtig van kleur; maar als men de distilleering verder voortzet, zoo volgt 'er eene roodagtige, die naa het zwarte helt. Op den bodem van de yzeren pot blyft een zwarte kool over, welke tot witwordens toe in de open lucht gebrand zynde, wordt genaamd tot kalk gebrande Hartshoorn.

Alle de verschillende stoffen, die overgekomen zyn, dan uit den Ontvanger gegooten zynde, kunnen op de volgende wyze

van

(a) Sublimatum.

van een gefcheiden worden: de Olie fcheidt in het kleinzen van het flym en den Geest af; want de twee laatften zullen 'er door heen gaan, en de Olie blyft in den teems.

Het flym kan, door distilleeringe in een hoog vat, met eene zachte hitte, van den Geest afgefcheiden worden; want de Geest zal in den Ontvanger overkoomen, en het flym op den bodem van het distilleervat blyven.

De Geest kan in een vlug Zout en flym verdeeld worden, door hem in een zeer hooge en naauwe Kolf te distilleeren; het zout zal opreizen, en in eene drooge gedaante aan den helm hechten; terwyl het flym agter blyft.

Het Zout kan van de Olie ontdaan worden, door het zelve van tweemaal deszelfs gewigt aan potäsch op te heffen; want de Olie wordt door potäsch nedergehouden, terwyl het Zout opreift.

De Geest wordt insgelyks zuiverer gemaakt, door twee oncen potäsch by ieder pint te doen, en het in een glazen Kromhals te distilleeren.

De overblyvende potäsch kan wederom tot gebruik gezuiverd worden, door dezelve in een open vuur tot kalk te branden, om 'er de Olie uit te branden, die zy van het zout of den Geest hadt opgenomen.

Op dezelfde wyze kan men een Geest, zout, en Olie van alle de vaste deelen van Dieren verkrygen.

DE Groffiers hebben zeer groote potten met zarden helmen, gelyk die van de gemeene Distilleerketel, om Hartshoorn te distilleeren: tot Ontvangers gebruiken zy een paar Oliepotten, welker monden faamengevoegd en digt gefmeerd worden; de pyp van den helm gaat in de onderfte pot, door een gat, tot dat einde in derzelve bodem gemaakt.

Wanneer men eene groote menigte van 't onderwerp moet distilleeren, is het gebruikelijk, de bewerking eenige dagen agter een te vervolgen; den helm alleenlyk nu en dan los maakende, om 'er verfche stoffen by te doen.

Wanneer men flegts een weinig Geest of zout noodig heeft, kan men een gemeene yzeren

pot, zoo als men gemeenlyk in een zandfurnuis vast maakt, beezigen; zynde een yzeren helm daaraan gevoegd. De Ontvanger moet groot weezen, en een glazen, of tinnen aanneemer tuffchen den zelve en de pyp van den helm ingevoegd worden.

Het Distilleervat met stukken van Hartshoorn beladen zynde, legt men een maatig vuur aan, welk langzaam vermeerderd, en ten laatften byna tot den hoogften graad aangestookt wordt. Eerft reift 'er een flymig vogt op; de veelheid daar van zal minder of meerder zyn, naar dat de Hoorns min of meer droog waren: dit wordt van het Zout en de Olie gevolgd; het Zout wordt eerft in flym ontbonden, als het overkomt, en maakt dus uit het geene Geest genoemd wordt: en als het flym verzadigd is; stremt het overige van 't Zout te faamen, in een vaste gedaante, tegen de zyden van den Ontvanger. Als men al het Zout vast en onopgelost begeert te hebben, moet men het flym wech doen, zoo ras als het Zout begint op te reizen, welk men uit het te voorfchyn koomen van witten rook weeten kan: en om dit te gemakkelijker te kunnen verrichten, moet men den Ontvanger niet digt smeeren, tot dat dit eerfte deel der bewerkinge geeindigd is. De witte dampen, die nu opreizen, komen fomtyds met zulke geweld aan, dat ze den Ontvanger daaraf werpen, of doen barften: om dit toeval voor te koomen, laat men gevoeglyk eene kleine opening in het faamenfmeerfel, welke met een houten pin nu en dan geopend of geflooten wordt, naar dat de Bewerker het noodig vindt. Na dat al het Zout opgereezen is, komt 'er eene dikke, zwart gekleurde Olie over: nu moet men met de bewerking ophouden, en de vaten; koud geworden zynde, los maaken.

Wanneer men nu alle de vloeibare stoffe uit den Ontvanger gegooten heeft, moet men het Zout, dat aan deszelfs kanten blyft hangen, met een weinig water afwaffchen, en by het overige doen. Het is goed, dat men alles eenige uren laat ftill staan, op dat de Olie zich te beter van het vogt moge ontdoen, als men ze eerft door een trechter afscheidt, en naderhand volkomener door vogtig papier. Het Zout en de Geest moeten

ten dan verder gezuiverd worden, gelyk hier boven is voorgefchreeven.

De Geest van Hartshoorn, die men in de Winkels ontmoet, is zeer onzeker ten aanzien der sterkte; dewyl de hoeveelheid van Zout (waar van deszelfs werking afhangt) daarin begreepen, verandert naar dat de distilleering om hem te verbeteren, een korter of langer tyd agtervolgd wordt. Indien, na het opreizen van het vlugge Zout, zoo veel van het slym, of het wateragtig gedeelte, overgekoomen is, als genoeg is om hetzelve te ontbinden; zal de Geest volkomen verzadigd zyn, en zoo sterk, als hy gemaakt kan worden: en by aldien men de bewerking op dit tydftip niet sfaakt, moet het slym, dat vervolgens opreift, den Geest geduurig hoe langer hoe zwakker maaken. Derhalven moet men op dit tydftip met de bewerking ophouden, of liever, terwyl 'er nog wat zout onopgelost is: dus zal de Geest altoos gelyk bevonden worden, en de Kooper een zeker kenmerk van zyne sterkte hebben. Zeer weinigen hebben de bovengemelde ongemakken van deeze foorten van Geest in aanmerking genomen; en het middel om ze te verhelpen is eerst in de hervormde Apotheek opgegeeven. Over de zuiverheid van den Geest kan men uit zyne klaarheid en aangenaamen reuk gemakkelyk oordeelen.

VLUGGE Loogzouten, en derzelver ontbindingen, Geesten genoemd, koomen, in veele opzigten, met de vaste Loogzouten, en derzelver ontbindingen, of Loogen, overeen; als in 't veranderen van de kleur der blaauwe bloemen in eene groene; het giften met en neutralizeeren van Zuuren; het doen smelten van dierlyke sappen, en het verbyten van de vleeschagige deelen; als wanneer ze op de huid gedaan worden, en om als brandmiddelen, door de uitwaassening met een gevoeglyk bedekfel te verhinderen, te werken; in het ontbinden van Oliën en Zwavel, hoewel zoo gereed niet, als de vaste Loogzouten; waarfchynelyk om dat ze geene groote hitte kunnen verdragen, waar door derzelver werking

zoude bevorderd worden. Derzelver voornaamste vershil van de andere Loogzouten schynt in derzelver vlugheid te bestaan: want zy waassenen of werpen prikkelende dampen uit in den koudsten staat van den Dampkring; en door derzelver prikkelenden reuk zyn ze dienstig in flauwtens en bezwymingen. Inwendig ingenomen zynde, ontdekken zy eene grooter weekmaakende zoo wel, als prikkelende kragt; want het bloed, na dezelve eenigen tyd gebruikt te hebben, uit eene ader getrokken, wordt merkelyk dunner bevonden, dan te vooren: ook zyn ze beeter geschikt om door uitwaassening, en op het Zenuwgestel te werken. Byzonderlyk zyn zy dienstig in gevallen van Slaapziekten (a); in ongemakken van de Baarmoeder en de mildziekte, en in de flauwtens, hoofdpynen, opgeblaazenheden van de maag, winderige kolieken, en andere toevallen, die met dezelve verzeld gaan: zy worden in 't algemeen dienstiger bevonden voor bejaarde Menschen en in slymige gestellen, dan in de tegengestelde omstandigheden. In sommige koortsen, byzonderlyk van de zagte foorte, die met hoest, heeschheid, overvloedig slym, en lymigheid van 't bloed verzeld gaan, zyn ze van groote nuttigheid; dewyl ze de lymige Sappen verdunnen, de levenskragt opwekken, en een heilzaam zweeten veroorzaaken; maar in Rotkoortsen, scheurbuiken, en overal, waar het bloed reeds dun en scherp is, doen ze kwaad.

Dewyl zy kragtiger zyn dan de vaste Zouten, om lymig bloed en taaije sappen te verdunnen, zoo zyn ze ook veel schadelyker, als de vogten reeds in eenen verdunden staat zyn. In afgaande (b) Lente Koortsen, byzonderlyk die van de zagte foorte, en waar het bloed dik of lymig is, zyn ze menigmaal de kragtigste Geneesmiddelen. De Hr. Bisset, merkt aan, in zyne Proeven omtrent de geneeskundige Gesteldheid van Groot Bri tanje, dat, alhoewel 'er veele gevallen voorkoomen, die voor geen andere Geneesmiddel dan den Bast willen wyken, hy 'er nothans vry veel ontmoet heeft, die van tyd tot tyd door den Bast alleen ondergehouden, maar door loogzoutag-

(a) Casus letbargici. (b) Febres intermittentes.

tige Geesten volkomen geneezen waren: dat deeze Geesten dikwyls afgaande lente koortfen zullen wechneemen, zonder eenige voorafgaande ontlasting; doch dat ze gemeenlyk van beter uitwerking zyn, als 'er eene purgatie voorafgaat; en in gevallen van bloedrykheid of ontsteeking, of waar de koorts eene verpoozende (c) verbeeldt, eene aderlaating.

Deeze Zouten worden best in eene vloeibaare gedaante, rykelyk verdund, ingenomen; of in die van een slixbrok, die alleen moer opgemaakt worden, als men hem noodig heeft. De gifte is van een grein of twee tot tien of twaalf. Tien droppels van eenen welbereiden Geest, of verzadigde ontbinding, worden gerekend omrent een grein van het Zout te bevatten. In afgaande koortfen geeft men vyftien of twintig droppels van den Geest in een Theekopje vol fontein water, en herhaalt de gifte vyf of zesmaal in elken tusschen tyd van de Koorts.

De vlugge Zouten en Geesten, van verschillende dierlyke zelfstandigheden bereid, zyn aangemerkt geworden, als konden ze verschillende uitwerkingen in 't menschelyk lichaam voortbrengen, en soortelyke kragten van derzelver onderwerpen ontvangen. Het Zout van Adders is byzonder dienstig geacht geweest in de ongesteldheden, die door de beete van dat dier veroorzaakt werden; en een zout van de Hersenpan van een Mensch getrokken, in ziekten van 't hoofd. Doch de laater Praktyk erkent zulke verschillende uitwerkingen van deeze bereidingen niet; en de scheikundige proeven hebben derzelver eenheid aangetoond. Daar is inderdaad, als ze niet genoegzaam gezuiverd zyn, een merkelyk onderscheid in den reuk, smaak, trap van prikkelinge, en vlugheid deezer Zouten; en in deezen staat verschillen derzelver geneeskragten genoeg, om 'er acht op te geeven: maar dit verschil hebbenze gemeen, naar dat ze meer of min met Olie beladen zyn, en niet naar dat ze van de zelfstandigheid van dit of dat dier voortgebracht zyn. Als zy eerst gedistilleerd zyn, kunnenze als eene vlugge Zeep

worden aangemerkt, waar in de Olie het voornaamste grondbeginfel is: in deezen staat hebbenze veel minder van de eigen loogzoutagtige schertheid en prikkeling, dan dat ze herhaalde distilleeringen, en zulke andere bewerkingen ondergaan hebben, die de Olie van het Zout afscheiden; want daar door verliezen zy hunne zeepagtige hoedanigheid, en worden, door 't verkrygen van een grooter trap van schertheid, Geneesmiddelen van eenen anderen rang. Deeze bereidingen verschillen derhalven zoo veel niet van elkanderen, als zy van zich zelven in verschillende staaten van zuiverheid verschillen. Voeg hier by, dat, wanneer wy ze als met Olie beladen beschouwen, de kragten van de gedistilleerde dierlyke Olie zelve insgelyks in aanmerking moeten genomen worden.

Deeze Olien zyn, als ze eerst gedistilleerd worden, zeer stinkend en leelyk, van eene uitteekend heete hoedanigheid en van zulk eene werkinge, dat, naar *Hoffman* bericht, een halve droppel, in een drachma Geest van wyn ontbonden, genoeg is, om een overvloedig zweeten te verwekken. Door herhaalde verbeteringen verliezen ze derzelver leelykheid, en worden te gelyk zagt in derzelver geneeskragtige werkingen: de verbeterde Olien kunnen tot de hoeveelheid van twintig of dertig droppels worden ingegeeven, en worden gezegd pynstillende en kramptrekking tegenstaand te zyn, eenen zigten slaap en maatig zweet te bezorgen, zonder het lichaam te verhitten of in sterke beweging te brengen. (Zie bladz. 438.). Derhalven is het klaar, dat de Zouten en Geesten moeten verschillen, niet alleen ten aanzien van de hoeveelheid van de Olie, die zy bevatten, maar ook ten opzichte van de hoedanigheid der Olie zelve, in haare verschillende staaten.

De vlugge Zouten en Geesten zyn, als ze eerst gedistilleerd zyn, bruin van kleur, en hebben eenen zeer leelyken reuk: door herhaalde verbetering, zoo als in de bewerking, hier boven ter neer gesteld, voorgeschreeven is, verliezen zy een groot gedeelte van de Olie, waar van deeze hoedanigheid

(c) *Febris remittens.*

heid afhangt; en het Zout wordt wit, de Geest helder als water, en van eenen aangenaamen reuk; en dit is het kenmerk, dat ze genoegzaam verbeterd zyn.

Tegen de herhaalde verbetering van deeze bereidingen heeft men ingebracht, dat door de Olie af te scheiden, dezelve gelyk gemaakt worden aan het zuivere Zout en den Geest van Ammoniac Zout, die men voor een minder prys kan bekoomen. Maar het is met de zaak geheel anders geleegeen. Want het oogmerk is niet, dezelve geheel en al van de Olie te zuiveren, maar het grover deel 'er van af te scheiden, en het overige te verfynen, om dezelve tot dien zelfden staat te brengen, als of de Olie op zich zelve verbeterd ware. Ik heb de verbetering van Geest van Hartshoorn twintigmaal agter een herhaald, en bevonden, dat hy nog Olie deelagtig was, maar eene Olie, die zeer veel verschilde van 't geen zy in de eerste distilleering was.

De verbeterde Oliën worden, als men ze lang bewaart, weder stinkende. De Zouten en Geesten, hoe zorgvuldig ook verbeterd, ondergaan door lengte van tyd ook dezelfde verandering; derzelve bruine kleur en kwaaden reuk wederom aanneemende; een klaar bewys, dat het 'er verre van daan zy, dat de verbetering dezelve geheel en al van de Olie zoude ontdaan hebben.

SPIRITUS, SAL, & OLEUM FULIGINIS.

Geest, Zout, en Olie van Roet.
Lond.

Distilleer Roet op dezelfde wyze, als hier boven voor Hartshoorns is voorgeschreeven: maar hier wordt meer arbeid vereischt om den Geest en 't Zout zuiver te maaken.

De vlugge Geest en 't Zout van Roet verschillen, als ze genoegzaam gezuiverd zyn, niet in hoedanigheid van die van dierlyke zelfstandigheden; alhoewel sommigen dezelve beeter gehouden hebben in Zenuwziekten, byzonderlyk in gevallen van Vallende-ziekte.

SPIRITUS & SAL VOLATILIS SALIS AMMONIACI.

Vlugge Geest en Zout van Ammoniac-Zout.
Lond.

Neem anderhalf pond van eenig vast Loogzout, een pond Ammoniac-Zout, en vier pinten water. Distilleer 'er met eene zagte hitte twee pinten Geest af.

Het vlugge Zout wordt gemaakt van een pond Ammoniac-zout, met twee ponden zuiver kryt gemengd, en in een kromhals, om met een sterk vuur op te heffen, gezet.

Edinb.

Neem gelyke deelen van Ammoniac-zout, en zout van Wynsteen: vryf elk byzonder tot poeder, meng het dan onder een, en doet het in een glazen Retort; doende langzamerhand zoo veel water daar by, als genoeg is, om de zouten te ontbinden. Distilleer de ontbinding met eene zagte hitte in een Zandbad: het zout reist eerst op, en stremt in den Ontvanger. Als men het zout in eene drooge gedaante noodig heeft, zoo doet den Ontvanger wech eer dat 'er eenig water overkomt: als gy eenen Geest noodig hebt, vervolg dan de distilleering, tot dat 'er zoo veel water overgekomen is, als genoeg is, om het zout te ontbinden; zorg draagende dezelve niet langer uit te rekken.

AMMONIAC-zout is een onzydig zout, uit vlug Loogzout en zuur van Zeezout saamgesteld. In deeze bewerkingen wordt het zuur door het vaste Loogzout, of het Kryt opgenomen; en het vlugge Loogzout van zelfs vry gelaten.

Het vaste Loogzout begint op het Ammoniac-zout te werken, en trekt 'er eenen prikkelenden pisagtigen reuk uit, zoo haast als zy t'saamen vermengd zyn. Hierom is het niet gevoeglyk dezelve te vermengen, voor dat ze in het Distilleervat gedaan worden: de twee zouten kunnen afzonderlyk in water ontbonden, de ontbindingen in den Krom-

Kromhals gegooten, en aanstonds een ontvanger daaraan gevoegd worden. Een gelijk gewigt van het vaste zout, is volkomen, misschien meer dan genoeg, om al het vlugge te ontwikkelen.

Kryt begint niet op het Ammoniac-zout te werken, ten zy 'er eene groote hitte toe aangewend worde. Derhalven kunnen deez, zonder ongemak, en moeten inderdaad door en door vermengd worden, eer ze in den Kromhals gedaan worden: de oppervlakte van het mengfel kan met een weinig meer poeder van kryt bedekt worden, om te beletten dat de deeltjes van 't Ammoniac-zout, die misschien boven op liggen, niet onveranderd opgeheeven worden. Alhoewel het vuur hier veel grooter zyn moet, dan wanneer men vast Loogzout gebruikt, zoo moet het evenwel niet al te sterk zyn, noch al te schielijk aangestookt; want als dat geschiedt, zal een gedeelte van het Kryt, (schoon niet in staat om door eenigen graad van hitte op zich zelfs allen op te reizen) te gelyk met het vlugge zout opgenomen worden. De Hr. *Du Hamel* heeft de juiste waarheid van deeze Aanmerking ondervonden: hy verhaalt in de Gedenkschriften van de *Fransche Academie der Wetenschappen* voor 't jaar 1735, dat hy menigmaal bevondt, dat zyn vlug zout, als men een sterk vuur in de opheffing gebruikte, meer bedroeg, somtyds de helft meer, dan het gewigt van het ruuwe Ammoniac-zout, dat 'er toe gebeezeit was; en dat, schoon het zeker is, dat geen drie vierde van dit saamenstremfel zuiver vlug zout is, de vaste aardagtige stoffe echter, dus eens door het Loogzout vlug gemaakt, tegelyk weder met het zelve opreest, by de zachte opheffing, met het zelve in water ontbonden werdt, en met hetzelfde in de lucht uitwaasfemde.

Wanneer al het zout opgeheeven is, en de Ontvanger koud geworden, kan hy 'er afgenomen worden, en aan eenen anderen Kromhals gevoegd en toegesmeerd, die met versche stoffen voorzien is: deeze bewerking kan herhaald worden, tot dat de Ontvanger met vlugt zout tot eene aanmerkelyke dikte bezet

is; dan moet het vat gebrooken worden om het zout te bekomen.

Het vlugge zout en de Geest van Ammoniac-zout zyn de zuiverste van alle de Geneesmiddelen van deeze soorte. Zy zyn wat sekerper, dan die regstreeks van dierlyke zelfstandigheden voortgebragt worden; welken altoos een gedeelte van de Olie van 't onderwerp bevatten, en daar door eenen zekeren graad van zeepagtige hoedanigheid ontvangen. Deeze laatste kunnen tot denzelfden graad van zuiverheid gebragt worden, door dezelve met zuuren tot Ammoniac zouten te vereenigen; en het vlugge Loogzout naderhand uit deeze saamenmengfels te herkrygen, door de bewerkingen hier boven voorgeschreeven.

De stoffe, die, na de distilleering van den Geest en de opheffing van 't zout, in de Retort overblyft van het Ammoniac-zout, wordt bevonden uit zuur van Zeezout, en het vaste Loogzout of het Kryt, dat men gebruikt heeft, te beltaan. Wanneer men vast Loogzout als het middeling gebeezeit heeft, leevert het overgebleevene, of doodekop, gelyk het genoemd wordt, als men het ontbindt en kruitallizeert, een zout uit, dat naauwkeurig overeenkomt met *Spiritus salis marini coagulatus*, hier na te beschryven: en hier uit kunnen wy oordeelen van de ongemeene kragten, die men voor deezen aan deeze zouten heeft toegegeschreeven, onder de naamen van *sal antihystericum*, *antihypochondriacum*, *febrifugum*, *digestivum Sylvii*, &c.

Het *Caput mortuum*, of de doodekop van het vlugge zout, waar kryt als een middeling gebruikt is, aan eene vogtige lucht bloot gesteld, loopt tot een prikkelend vogt, welk byna het zelfde is, als eene ontbinding van kryt, die regstreeks met het zuur van zeezout gemaakt is: zy wordt van sommigen *Oleum Creta*, Olie van kryt genaamd. Als tot kalk gebrande schulpen, of andere dierlyke kalken met Ammoniac-zout gemengd worden, zal men eenen klomp verkrygen, die insgelyks in de lucht vloeibaar wordt, en een gelyksoortig vogt maakt. Dit vogt schynt het geheim te weezen van sommigen, die voorgeeven een ontbindmiddel voor den graveelsteen te bezitten,

SPI-

SPIRITUS VALATILIS CAUSTICUS.

Flugge brand Geest.

Neem van
Ammoniac Zout, een pond;
Levendige kalk, anderhalf pond;
Water, vier pinten.

Blusch de Kalk in het water; en dit mengsel in een Kromhals gedaan hebbende, doet 'er het zout in poeder by. Maak aanstonds een *Ontvanger gereed*, en trek 'er met eene zeer zachte hitte twee pinten af.

DEEZE Geest wordt gemeenlyk naar het middeling, *Geest van Ammoniac-zout met levendige Kalk*, genoemd. De uitwerking van de levendige Kalk op het Ammoniac-zout verschilt heel veel van die van 't Kryt en het Loogzout, in de voorgaande bewerking. Want zoo haast als 't gemengd wordt waasemt 'er een doordringende damp uit; en in het distilleeren reift al het vlugge zout in eene vloeibare gedaante op; terwijl geen gedeelte in eenen vasten staat te voorschyn komt, hoe zagt het vogt ook weder gedistilleerd wordt. Deze Geest is veel prikkelender dan de andere zoo wel in reuk, als in smaak; en gelyk de vaste Loogzouten, door het zelfde middeling tot brandmiddelen gemaakt, verwekt het geene gifting, als 'er zuuren bygemengd worden.

Deze Geest, wordt al te scherp gehouden voor inwendig gebruik, en is daarom meest gebeezigd in slaauwtens om aan te ruiken enz. alhoewel hy, behoorlyk verdund zynde, veilig kan ingegeven worden. Hy is een uitneemend scheidvogt voor sommige groeiende

zelflandigheden, als Peruviaanschen Bast, waar van andere Geesten weinig uittrekken.

Sommigen hebben eene menigte van deezen met de Geesten der Winkels vermengd, zoo wel van Ammoniac-zout, als van Hartshoorn; die dus prikkelender wordt, zoo dat hy eene groote menigte Water kan verdraagen, zonder gevaar van door reuk of smaak ontdekt te worden. Dit misbruik kan voorgekoomen worden, als het gene te vooren als een kenmerk van de sterkte dezer Geesten ter neer gesteld is (blyvende eenig vlug zout ongesmolten in dezelve over) zich daar na schikt. Het kan ontdekt worden, als men by een weinig van den verdachten Geest, omtrent een vierde van deszelfs hoeveelheid verbeterden Geest van wyn doet; welke, als de geest oprecht is, een gedeelte van zyn vlug zout zal nederploffen, maar geene merkelyke afscheiding, noch verandering veroorzaaken, in den brandigen Geest, of in die, welken 'er mede vervalscht zyn.

Anderen hebben, in de plaats van den Geest van Ammoniac-zout, eene ontbinding van ruuw Ammoniac-zout en Loogzout, te saamen vermengd, gegeeven. Dit mengsel legt, even als de oprechte Geest, op het bydoen van Geest van wyn, eene zoutagtige stoffe af; echter kan het van denzelven onderscheiden worden, door het zout, dat dus afgescheiden wordt; dewyl het geen vlug Loogzout, maar een vast onzydig zout is. Ja het misbruik kan nog veel gereeder ontdekt worden, door een droppel of twee van ontbinding van zilver in sterkwater gemaakt; welk geene verandering in de gedaante van den oprechten Geest zal brengen, maar den nagemaakten troebel en melkagtig maaken.

III. A F D E E L I N G.

Van de Verëeniging van Loogzouten met Oliën, en ontvolambaare Geesten.

SAPO AMYGDALINUS.

Zeep van Amandelen.

Lond.

Neem eenige hoeveelheid van versck gemaakte Olie van Amandelen, en driemaal derzelve hoeveelheid, by maate, van de voorgaande Zeep-Loogen. Trekze saamen in zulk eene hitte, dat zy maar even. mogen kookken, of zagtsjes kookken, en zy zullen zich in weinige uren vereenigen: waar na het vogt, in het kookken wel haast lysterig, en in eene goede maate, doorschynend zal worden; een weinig 'er van koud latende, worden, zal 'er uitzien als gely. Wanneer dit gebeurt, doet 'er dan by weiniges wat gemeen zout by, tot dat het kookkende vogt zyne lymigheid verliest; en vervolg de kookking tot dat men, door een droppel of wat op een tegel te laten vallen, bevindt, dat de Zeep begint te stremmen, en het water zich rykelyk daar van afscheidt. Als het vuur dan wech genomen wordt, zal de Zeep allengs boven op het vogt komen dryven: neem ze daar af, eer ze koud wordt, en doet ze in een houten vorm, die een doek tot zynen bodem heeft: neem 'er de Zeep daar na uit, en zet ze wech tot dat ze genoeg gedroogd is.

Op dezelfde wyze kan men ook eene Zeep met Olyfolie maaken; maar men moet de zuiverste Olie gebruiken, op dat de Zeep zoo min onaangenaam zyn moge als mogelyk is, zoo wel voor 't gehemelte, als voor de maag.

DEEZE bewerking is zoo volkomen beschreeven, dat geene verdere onderrichting noodig zy. De algemeene kragten van Zeep zyn reeds op bladz 225. opgegeeven: die op

deezze wyze bereid wordt versckilt niet in hoedanigheid van de harde soorte, daar gemeld. De sterkte der Zeepen verandert heel veel met derzelve ouderdom, en naar de wyze op welke zy bewaard worden: versche Zeep, hoewel oogenschynelyk van eene goede vastigheid, verliest byna een derde van haar gewigt, als ze door en door droog wordt; al welk verlies enkel water is; eene omstandigheid, waarop byzonderlyk moet gelet worden, by het ingeeven van dit Geneesmiddel.

Zeep kan los gemaakt (of het Loogzout en de Olie, waar uit ze saamengefeld is, van elkanderen gescheiden worden) door alle zuuren; en hierom schuimt ze niet met water, dat eenig zout bevat, welk niet geneutralizeerd is. In zuiver water wordt ze tot een melkagtig vogt ontbonden, welk, als 'er wat Olie van Vitriool in druipet, een soort van stremfel wordt: als 'er wat meer van 't zuur bygedaan wordt, zal 't vogt helder worden, de Olie van de Zeep boven op dryven, en derzelve Loogzout met het zuur zich vereenigende, zal eenige zoutagtige saamentremfels op den grond formeeren. De Olie, zorgvuldig versaaemeld zynde, wordt veel zuiverer bevonden, dan toen ze eerst in 't innengsel kwam van de Zeep; en kan in Geest van wyn, even als de wezendlyke Oliën van plantgewassen, ontbonden worden: mogelyk kan ze wel tot verscheide nuttige oogmerken gebeezigd worden, dewyl ze van haare grover stoffe schynt ontdaan te wezen, zeer zuiver, en vry van de prikkelende eigenschap der wezendlyke Oliën.

Uit de bovenstaande proeven blykt dan, dat men nooit eenige soorte van zuur tegelyk met zeep moet gebruiken; dewyl alle zuuren het Loogzout van de Zeep uit de Olie opslorpen. Onzydige Zouten hebben deezze uitwerking niet; om dat derzelve zuur reeds met eenig Loogzout verzadigd is: maar zouten, die uit

een.

een zuur en een aardagtig of metaalig lichaam saamgesteld zyn, gelyk het bittere purgeerzout, Vitriool enz. ontbinden de zeep eveneens als zuivere zuuren; dewyl de zuuren eene aarde of metaal verlaaten, om zich met een Loogzout, dat binnen derzelve bereik komt, te vereenigen.

Zeep wordt insgelyks, maar in eene geringe hoeveelheid, in zuiveren Geest van wyn ontbonden: het is merkwaardig van deeze ontbinding, dat ze, aan eenen graad van koude, die een weinig grooter is, dan in welken water begint te bevriezen, bloot gesteld zynde, tot eenen doorschynenden klomp saamenstremt.

Het scheivogt dat Zeep het volkomenste en in de grootste hoeveelheid ontbindt, is zuivere proefgeest. De gemeene proefgeest heeft eene geringe zuurheid, die inderdaad niet te onderscheiden is door den smaak, of de gewoone wegen van beproevinge, maar evenwel genoeg, om eenige melkagtige kleur te geeven aan ontbindingen van Zeep, die met dezelve gemaakt zyn. Doch dit kan door het bydoen van een weinig Loogzout verbeterd worden: en de Hr. Geoffroy merkt aan, in de *Gedenkschriften der Fransche Academie*, dat agt- en twintig deelen van goeden Proefgeest, met byvoeging van één deel zout van Kali (zie bladz. 444.) tien deelen van goede harde zeep tot een volmaakt helder vogt zal ontbinden. De gemeene Loogzouten, gelyk dat van Wynsteen, beantwoorden, in dit opzigt, eveneens aan 't oogmerk, als dat van Kali; maar het laatste, zoo scherp niet zynde, schynt beeter te keuren, als de ontbinding voor geneeskundig gebruik geschikt is.

Deze gemakkelykheid van zeep los te maaken door zuuren, maakt ze tot een nuttig kenmerk van eenen laag trap van ongeneutralizeerde zuurheid in water enz. De klare ontbinding van zeep in proefgeest, in eenig vogt gedroopen, dat of eenig zuiver zuur, of een zout uit eenig zuur met eenige aarde of metaal saamgesteld, bevat, maakt het vogt aanstonds melkagtig, meer of min naar de veelheid, met welke het bezwangerd is.

Mmm 2

SAPU PURIFICATUS.

Gezuiverde Zeep.

Scherf een pond drooge, harde Genuasche, Alikantsche, of eenige andere Olie-Zeep, in een schoon tinnen vat, en giet 'er twee gallonnen verbeterden Geest van wyn op. Zet het vat in een waterbad, en maak 'er zulk eene hitte onder, die den Geest doet kookken; wanneer hy de Zeep schielik zal ontbinden. Laat het vat dicht toegedekt staan, in eene warme plaats, tot dat het vogt volkomen klaar geworden is; en zoo 'er eenige oliagtige stoffe boven op dryft, schuim 'er die zorgvuldig af. Giet het klare vogt dan zagtes van den droeffsem af, en distilleer 'er al den Geest, die met de hitte van een waterbad wil opreizen, af. Stel het overige eenige weinige dagen aan eene drooge lucht bloot, en het zal een witte, ondoorschynende, en eenigzins vrybaare klomp worden. *Pract. Chem.*

ZEEP, die dus gezuiverd is, heeft weinig; of geenen reuk, en is, als men ze onderzoekt, geenszins scherp, maar gantschelyk zagt, en gevolgelyk wel geschikt voor geneeskundige oogmerken.

SAPU TARTAREUS.

Zeep van Wynsteen.

Neem eenige hoeveelheid van zout van Wynsteen, zeer wel tot kalk gebrand, en terwyl het heet is tot poeder gemaakt: giet 'er aanstonds, in een wyd glazen vat, tweemaal deszelfs hoeveelheid terpentyn Olie op; en laat het eenige weken t'saamen in een kelder staan, tot dat de Olie in het zout gedrongen is: doet 'er dan langzamerhand meer Olie by, tot dat het zout driemaal deszelfs hoeveelheid opgenomen heeft, en beiden tot eene zeep vereenigd te voorschyn komt; het welk, als men het alle dagen omchud of roert, in eene maand of twee zal geschieden. Deze uitwerking zal

zal

zal ſchielyker ſlagen, als men het vat, dat de ſtoffe in heeft, aan een wiek van een windmolen, of eenig ander werktuig dat ſnellyk omdraait, vaſtmaakt.

DEEZE verdrietige bewerking, die uit de voorgaande uitgave der *Edinburgſche Apotheek* genomen is, kan in eenen zeer korten tyd ten einde gebragt worden, als men behoorlyk acht geeft op eene omſtandigheid, welke onze Chemiſten, en de Kruidmengkundige Schryvers in 't algemeen over 't hoofd gezien hebben; en welke veelen onderſield hebben een middel te zyn, om het goed gevolg te beletten. Wanneer de Olie op het ſyn gemaakt zout gegooten wordt, terwyl het zeer heet is, zullenze zich aanſtonds vereenigen met een ſiffend geluid; en door ze maar weinige minuten in een heeten mortier te ſtampen, eenen oprechten zeepklomp maaken, de juifte Artſeny, die hier bedoeld wordt. Als men het zout laat koud worden, eer de Olie 'er bygedaan wordt, is 't byna niet mogelyk dezelve te vereenigen, gelyk de *Gecommitteerden* van het COLLEGIE van *Londen* aanmerken, zonder een weinig water daar by te doen, het welk de uitwerking, in dit geval, bevordert. De geregelde eenvormige beweging beantwoordt zoo wel niet aan het oogmerk, als de ſchudding of ſtamping in een mortier; want de verſchillende graden van middelpunt ſchuwendende kragt, welken de Olie en 't zout verkrygen, als ze in 't ronde bewogen worden, zyn 'er toegelchikt om ze afzonderlyk en geſcheiden te houden. Het zout behoudt zoo veel van de Olie niet, als men zou mogen verwagten; dewyl ver 't grootſte gedeelte van deeze vluige vloeïſtoffe in de bewerking vervliegt. De Hr. *Baumé* verhaalt, in zyn *Manuel de Chemie*, onlangs uitgegeeven, dat proeven hem overtuigd hebben, dat de Zeepen alleen beſtaan uit het harſagtig gedeelte der Olie, met het Loogzout vereenigd; dat, hoe vloeibaarer en meer verbeeterd de Olie is, hoe minder zeep verkreegen wordt; en dat de bewerking, door een weinig *Terpentyn* in zelfſtandigheid 'er by te doen, grootelyks verhaaft wordt.

Deeze Artſeny is grootelyks beroemd ge-

weeft, als een piſdryvend middel, in graveel pynen, en als een verbeeteraar van zekere groeiende zelfſtandigheden, byzonderlyk van *Opium*: voor deezen was het een groot geheim in de handen van den eerſten Bereider, *STARKEY*, onder den naam van *Philosophiſche Zeep*, de verbeeteraar van plantgewaſſen enz. Derzelve kragten zyn echter door de onderſinding niet genoegzaam bevestigd; en de tegenwoordige praktyk geeft 'er in 't geheel geen acht op. Hierom hebben de beide COLLEGIEN, van *Londen* en *Edinburgh* het zelve, by de laaſte hervorming van hunne Apotheeken, gantſchelyk verworpen.

LOTIO SAPONACEA.

Wafch-Zeep.

Lond.

Neem van
Damast Rozewater, drie vierde van een pint;
Olyf Olie, een vierde van een pint;
Loog van Wynſteen, een half once, by maate.

Vryf de Loog van wynſteen en de Olie te ſaamen, tot dat ze vereenigen; en doet 'er dan langzaamerhand het Rooze water by.

DIT is tot uitwendig gebruik beſtemd, als een afvaagend wafchmiddel; en beantwoordt, gelyk andere zeepagtige vogten, zeer kragtig aan dit oogmerk. Als men het nog ſterker afvaagende begeert, kan men het by gelegenheid zodanig maaken, door het bydoen van een weinig ontbinding van eenig vaſt Loogzout.

LINIMENTUM SAPONACEUM.

Seepagtig Smeerſel.

Lond.

Neem van
Geest van Rosmaryn, een pint;
Harde Spaanſche Zeep, drie oncen;
Campfer, een once.

Week

Week de Zeep in den Geest van Rosmaryn, tot dat ze ontbonden is; en doet 'er dan de Kampfer by.

**BALSAMUM SAPONACEUM, vulgo
OPPODELDOCH.**

*Zeep-Balsem, gemeenlyk genaamd Opedeldok.
Edinb.*

Neem van

Spaansche Zeep, tien oncen;
Kampfer, twee oncen;
Wezendlyke Olie van wilde Marjolein (a),
van elks een half once,
Verbeeterden Geest van wyn, vier pinten.

Week de Zeep in den Geest van wyn, met eene zachte hitte, tot dat ze ontbonden is; doet 'er dan de Kampfer en de Olie by, en schud het alles wel door een, op dat het volkomen moge vermengd zyn.

DEEZE saamenmengfels worden ook voornaamelyk tot uitwendige oogmerken gebee- zigt, tegen zinking pynen, verrekkingen, kneuzingen, en andere soortgelyke ongemak- ken. De zeep werkt veel beeter, als ze dus in eene weeke gedaante opgelegd wordt, dan in eene harde van een pleister.

**BALSAMUM ANODYNUM, vulgo BA-
TEANUM.**

*Pynstillende Balsem, gemeenlyk genaamd
Bates Balsem.
Edinb.*

Neem van

Witte Zeep, twee oncen;
Ruwen Opium, een half once;
Kampfer, zes drachma's;
Wezendlyke Olie van Rosmaryn, een
drachma;
Verbeeterden Geest van wyn, agtien on-
cen.

(a) *Origanum.*

Trek den Geest met de Zeep en den Opium, in eene zachte zandhitte drie dagen lang: kleins het vogt dan af, en doet 'er de Kam- pfer en wezendlyke Olie by.

Dit saamenmengfel wordt grootelyks aan- geprezen om pynen te verzagten, en wordt gezegd somtyds met voordeel gebruikt te zyn, zelfs in de jicht; als men een doek, in het zelve gedoopt, op de plaats gelegd heeft. Somtyds wordt het ook voorgeschreeven om inwendig te gebruiken, in dezelfde ongesteld- heid, gelyk ook in zenuw kolieken, de Geel- zucht enz. van twintig tot vyftig droppels en meer; alhoewel het gebruik van heulsappige Artsenyen, in gevallen van de jicht, zeker- lyk veele omzigigheid vereischen. Een grein Opium is in omtrent negentig droppels van den Balsem begrepen.

LINIMENTUM VOLATILE.

Vlug Smeersel.

Lond.

Neem van

Amandel Olie, een once by maate;
Geest van Ammoniac zout, twee drach-
ma's, by gewigt.

Roer het te saamen in een wydmondige fles, tot dat het volkomen vereenigd is.

EPITHEMA VOLATILE.

Vlug Oplegsel.

Lond.

Neem van

Gemeene Terpentyn,
Geest van Ammoniac zout, van elks even
veel gewigt.

Roer de Terpentyn in een mortier, den Geest 'er langzaamerhand latende indruipen, tot dat ze in eenen witten klomp vereenigen.

EM-

Mmm 3

EMPLASTRUM VOLATILE.

Vlugge Pleister.
Edinb.

Neem van
Veneetfche Terpentyn,
Geest van Ammoniac zout, van elks een
once;

Giet den Geest langzaamerhand in de Terpen-
tyn, dezelve vlytig in een mortier roerende.

DE drie voorgaanden zyn zeer scherpe,
prikkelende faamenmengfels, en worden voor-
naamelyk aangewend tegen zinkingagtige en
heupjichtagtige pynen (b). Het oplegfel, of
de Pleister, werdt voor deezen fleviger en
kleeviger gemaakt, door het bydoen van wat
Tacamahaca; 't welk hier wyslyk agter gela-
ten is, om dat het de Pleister verhin-
dert, zoo fchielyk van het deel genomen te
worden, als deszelfs groote prikkelende kragt
fomtyds wel zoude vereifchen.

SPIRITUS SALIS AMMONIACI DUL-
CIS.

Zoetgemaakte Geest van Ammoniac Zout.
Lond.

Neem een half pond van eenig vast Loogzout,
vier oncen van Ammoniac zout, en drie
pinten Proefgeest van wyn. Distilleer 'er,
met eene zagte hitte, anderhalf pint af.

DEEZE Geest is onlangs veel in achtging ge-
komen, zoo wel als een Geneesmiddel, als
tot een fcheivogt. Het is eene ontbinding van
vlug zout in verbeeterden Geest van wyn;
want fchoon men proefgeest gebruikt, reift
deszelfs flymig of waterig deel niet mede op
in het distilleeren, en dient alleen om de wer-
king van den zuiveren Geest op het Ammo-
niac zout te gemakkelyker te maaken. Verbee-
terde Geest van wyn ontbindt de vlugge
Loogzouten niet door ze enkel faamen te

mengen: in 't tegendeel ploft hy dezelve
neder, gelyk reeds aangemerkt is, als ze
vooraf in water ontbonden zyn: maar in de
bewerking, daar wy nu van fpreeken, wordt
een groot gedeelte van het vlugge Loog-
zout met den Geest vereenigd. Mogelyk is
het, tot fommige inzigten, raadzaamer, ge-
bruik te maaken van den vluggen Geest,
die met levendige kalk gemaakt is: want
deeze kan in eens met verbeeterden Geest
van wyn gemengd worden, in zekere even-
redigheid, zonder het minfte gevaar van ee-
nige affcheidinge van het vlugge Loogzout.

SPIRITUS VOLATILIS FOETIDUS.

Stinkende vlugge Geest.
Lond.

Neem van
Eenig vast Loogzout, anderhalf pond;
Ammoniac zout, een pond;
Affa foetida, vier oncen;
Proefgeest van wyn, zes pinten.

Trek 'er, met eene zagte hitte, vyf pin-
ten af.

DEEZE Geest is voor een middel tegen
de Moederkwaalen (c) bestemd, en is on-
getwyfeld een zeer fraai daar toe. Door-
gaands worden 'er vlugge Geesten, met ver-
fcheidene flinkende dingen bezwangerd, tot
dat oogmerk in de winkels gehouden; maar
het innengfel, dat men hier gekoozen heeft,
is 'er het beste van allen toe gefchikt, en
evenaart in kragt aan alle de anderen. Als
de Geest eerst gedistilleerd is, ziet hy 'er
bleek uit, maar verkrygt in het bewaaren
eene hooge kleur.

SPIRITUS VOLATILIS AROMATICUS,

Vlugge speceryagtige Geest.
Lond.

Neem van
Wezendlyke Olie van Nootmuschaaten;
We

(b) *Dolores rheumatici & ischiatici.* (c) *Antihystericus.*

Wezendlykheid van Limoenen, van elks twee drachma's;

Wezendlyke Olie van Kruidnagelen, een half drachma;

Zoetgemaakten Geest van Ammoniac zout, een quart.

Distilleer het met eene zeer zagt vuur.

SPIRITUS VOLATILIS OLEOSUS, vulgo SALINUS AROMATICUS.

Flugge oliagtige Geest, gemeenlyk genoemd, zoute speceryagtige Geest. Edinb.

Neem van

Vlug Zout van Ammoniac zout, agt oncen;

Wezendlyke Olie van Rosmaryn, anderhalf once;

Olie van Barnsteen, een once;

Wezendlykheid van Limoenschil, een half once;

Franschen Brandewyn, anderhalf Gallon.

Trek 'er omtrent een Gallon, in de hitte van een waterbad, met distilleeren af.

VLUGGE zouten, dus met speceryagtige dingen vereenigd, zyn niet alleen veel aangenaamer van geur, maar ook veel bevalliger voor de maag, en zoo scherp niet, als in derzelve zuiveren staat. Beide voorgaande saamenmengfels komen uitvloekend te voorschyn, mits dat de Oliën goed zyn, en de distilleering kundig uitgevoerd is. De gifte is van vyf of zes droppels tot zestig of meer.

Geneesmiddelen van deeze soorte kunnen op staande voet gereed gemaakt worden, door eenige gevoeglyke wezendlyke Olie in den zoetgemaakten Geest van Ammoniac zout te laten druipen, het welk de Olie gereedelyk zal ontbinden, zonder hulpe van distilleeringe, gelyk in de volgende saamenmengfels; in welke de Jamaicafche Peper voor de speceryagtige stoffe gekoozen is; als zynde een goedkoop en aangenaam genoeg innengfel, en wel geschikt voor het algemeen gebruik.

SPIRITUS VOLATILIS OLEOSUS EXTEMPORANEUS.

Flugge oliagtige Geest, die op staande voet gereed gemaakt wordt.

Neem van

Zoetgemaakten Geest van Ammoniac zout, een pint;

Wezendlyke Olie van Jamaicafche Peper, twee drachma's.

Meng het saamen, op dat de Olie moge ontbonden worden.

Of.

Neem van

Geest van wyn, hooglyk verbeeterd,

Geest van Ammoniac zout, van elks een half pint;

Wezendlyke Olie van Jamaicafche Peper, twee drachma's.

Ontbind de Olie in den Geest van wyn, en meng deeze ontbinding met den Geest van Ammoniac zout: aanstonds zal 'er een wit stremfel geformeerd worden, het welk in eene warme plaats schielyk tot een doorschynend vogt ontbindt, en eene menigte van oliagtig vlug zout aflegt.

Door beide bovenstaande wyzen, kan men by gelegenheid eenen vluggen oliagtigen Geest verkrygen, en naar welgevallen tot byzondere oogmerken bekwaam maaken, door eene wezendlyke Olie, die daar bekwaam toe is, te verkiezen. Dus is, in ongemakken van de Baarmoeder, waar het aan derzelve zuiveringen ontbreekt, eene bereiding van deeze soorte, met de Oliën van Wynruit, Zevenboom, poly, of andere foortgelyke planten, een nuttig geneesmiddel; voor zwakheid van de maag kan men Olie van munt neemen; waar een hoofdmiddel vereischt wordt, Olie van marjolein, lavendel, of rosmaryn; in koudheid of bezwymingen, Olie van Kaneel; in gevallen van winderigheden, de Oliën van anyszaad, en zoete fenkel zaad. Deeze laatste

ste

ſte bedekt de prikkeling van den vluggen Geest grootelyks, en maakt hem verdraaglyk voor het gehemelte. De Geesten, die dus door enkele vermenging gemaakt worden, zyn geenszins minder in geneeskragt, dan die door diſtilleeringe bereid worden; ſchoon de kleur, die zy van de Olie ontvangen, dezelve voor ſommige menſchen wat onooglyk maakt.

SPIRITUS VOLATILIS SUCCINATUS.

Vlugge Geest van Barnſteen.

Neem van
Verbeeterde Olie van Barnſteen, van twaalf tot zefstien droppels.
Verbeeterden Geest van wyn, een once;

Vluggen Geest van Ammoniac-zout, met levendige kalk bereid, twaalf oncen.

Meng ze te ſaamen, en diſtilleer het in een Kromhals, met eene maatige hitte.

Dit ſaamenmengſel is zeer doordringend, en is onlangs in achttinge gekoomen, byzonderlyk om in ſlaauwtens en bezwymingen aan te rieken, onder den naam van *Eau de luce*. Het is tot hier toe uit *Frankryk* gebragt. Het zelve is niet volkomen helder, want de Olie van Amber ontbindt ſlegts onvolkomen in den Geest: en by aldien de vlugge Geest niet uitſteekend ſterk is, zal 'er naauwlyks iets van de Olie ontbonden worden.

IV. A F D E E L I N G.

Van de Zuure Geesten.

SPIRITUS VITRIOLI tenuis, & fortis
(Oleum dictus E.) atque COLCOTHAR.

*Zwakke Geest van Vitriool, en ſterke, die Olie genaamd wordt, en Colcothar.
Lond.*

Laat Vitriool, tot kalk gebrand, gedistilleerd worden in aarden vaten, met een terugdryvend vuur, drie dagen lang zonder ophouden. Het geen in het vat overblyft, wordt *Colcothar* van Vitriool genaamd.

Doet het gedistilleerde vogt in een glazen Kromhals en zet dien in een zandfurnuis: de zwakke Geest zal overkoomen, en de ſterke (oneigentlyk Olie van Vitriool genaamd) zal agter blyven.

Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van groene Vitriool, tot eene ſlegt geele kleur gecalcineerd,

en tot poeder gemaakt. Vul daar mede de helft van een aarden Retort, zet dien in een terugdryvend furnuis, voeg 'er eenen zeer wyden Ontvanger aan, en ſmeer de ſaamenvoegingen ter deege toe: ga dan voort tot de diſtilleering, het vuur allengs vermeerderende tot den uiterſten graad, welk moet gaande gehouden worden zoo lang als 'er eenige dampen opreizen.

Het ſlym, de Geest, en de Olie, oneigentlyk zoo genaamd, kunnen van elkanderen geſcheiden worden, door alles te diſtilleeren in een Retort, die in een zandfurnuis geplaatſt is. Het ſlym (dat 'er weinig by zal zyn, als de Vitriool behoorlyk gecalcineerd is) zal met eenen kleinen graad van hitte opreizen, en de Geest met een ſterker; laatende de Olie agter.

DE Vitriool moet zoo lang gecalcineerd worden tot dat ze eene geelagtige kleur bekomt, die naa het roode helt: wanneer ze alleen tot witwordens toe gebrand wordt, gelyk

lyk gemeenlyk is voorgeschreeven geweest, zal ze, in de distilleervaten, tot een harden vasten klomp worden, waar uit men nooit de behoorlyke hoeveelheid van zuur kan verkrygen, ofschoon ze een zeer langen tyd met een allergeweldigst vuur gedreeven wordt. Een Retort is een ongevoeglyk werktuig om ze in te distilleeren: want hy vereischt eene ongemeene koste aan brandstoffs, en veel tyd om het zwaare zuur van Vitriool zoo hoog te voeren, als de gedaante van dit vat vereischt: de vaten, die men doorgaands gebruikt, zyn zodanig uitgedacht, dat de damp ter zyden uitgaat, zonder eenige opklimminge; en deezen worden langhalzen genoemd: de saamenvoegingen derzelven kunnen toegesmeerd worden, met windfortsche klei, die met eene ontbindinge van eenig vast Loogzout bevogtigd, en dan met een weinig paerden mist opgeslaagen is. Indien het vuur sterk genoeg is, zal de distilleering in veel minder tyd, dan drie dagen geeindigd zyn, alhoewel de dampen niet zullen ophouden, lang na dit tydscip te voorfchyn te koomen: wanneer de bewerking nog een zekeren tyd vervolgd wordt, het welk BOERHAAVE tot agtien uren bepaald heeft, zal de Geest, die opreift, de kosten niet goed maaken: nothans moet men hierin acht geeven op de grootte van 't furnuis, op de hoeveelheid van de Vitriool in elk distilleervat, en op den graad van hitte, die men gebruikt heeft: zy, die deeze gerieflykheid in menigte bereiden, vervolgen de bewerking niet langer, dan tot dat de dampen, die uit den Langhals koomen, op den grootsten afstand van het vuur, beginnen te verminderen, en de Ontvangers wat klaar worden.

Deeze bewerking is met geen voordeel uit te voeren zonder eenen zeer grooten toefstel. Hierom is het een byzondere tak geworden van scheikundige handteering; en men heeft 'er groote werken toe aangelegd, in zodanige deelen van 't Koningryk, waar in de brandstoffs gemakkelykst te bekoomen is: sommige Furnuizen zyn zoo ruim, datze een honderd aarden Langhalzen, of Distilleervaten te gelyk kunnen bevatten. Het metaalagtig gedeelte van de Vitriool, of *Colcothar*, dat na de distilleering over blyft, wordt in molens fyn ge-

III. DEEL.

maakt, met water zoet gemaakt, en als blanketfel gebeezygd: in geneeskragt verschildt het niet van sommige kalken van yzer, waar van hier na zal gesprooken worden.

De zuure Geest komt, als hy eerst opreift, met eene donkere, of zwartagtige kleur te voorfchyn, en bevat een groot gedeelte slym. In de tweede distilleering reizen de slymige deelen eerst op, tegelyk met de ligter zuure, die alleen gehouden worden onder den naam van zwakken Geest: ter zelve tyd verliest de overblyvende sterke Geest, of Olie, zoo als hy genoemd wordt, zyne zwarte kleur, en wordt klaar: en dit is het gewoone kenmerk, dat men het distilleeren moet staaken. De Manieren om dit zuur verder te zuiveren tot kiescher oogmerken, zyn in de *Beoeffenende Scheikunde bladz. 144.* beschreeven.

De Geest van Vitriool is de zwaarste van alle de vogten, die wy kennen; en de kragtigste van alle de zuuren. Als eenig ander zuur met een vast Loogzout of Aarde vereenigd wordt; zoo zal zodanig zuur, op het bydoen van dat van Vitriool, verdreeven worden, en op het aanwenden van eene maatige hitte opreizen; latende het zuur van Vitriool in de bezittinge van het Loogzout; schoon het zonder dit byvoegsel niet zou wyken voor de geweldigste hitte. Met water gemengd zynde, vat het aanstonds zulk eene hitte, dat glazen vaten van het mengfel zullen kunnen barsten, ten zy het zeer zagt en langzaam uitgevoerd worde: aan de lucht bloot gesteld, trekt het vogtigheid naa zich, en verkrygt wel haast een aanmerkelyke vermeerdering van zwaarte. In de Geneeskunst wordt het voornaamelyk gebeezygd als een hulpmiddel by andere bereidingen: ook wordt het niet zelden vermengd onder de koel drankjes en dergelyken, in zulk eene hoeveelheid, als genoeg is, om eene aangename wrangheid aan 't vogt te geeven, als een verkoelend verrotting tegenstaand, saamentrekkend, en maagmiddel. Zie bladz. 335.

SPIRITUS SULPHURIS. per Campanam.

Geest (gemeenlyk genaamd Olie) van Zwavel, met de klok.

Nonn

Lond.

Lond.

Laat de Zwavel op vuur gezet worden, onder een glazen vat, daar toe gemaakt, een klok genaamd; en laat de zuure Geest, die langs de zyden van de klok af droppelt, in een glazen schotel, daar onder geplaatst, opgevangen worden.

Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van Zwavel: smelt ze in een aarden schotel, en doop gevogten strooken van linnen in dezelve, als of men een gezwavelde lont maakte. Maak dit vast in den mond van een flesje, welk op den bodem van eene glazen, of aarden schotel moet gezet worden in eene vogtige plaats, die van den wind afgesloten is: ontsteek de zwavel dan met een gloeiend yzer; en hang 'er eene glazen klok over, op zulk eenen afstand, dat de vlam dezelve niet raake. Dan zal de damp van de Zwavel in de klok door de koude verdikken, en langs haare zyden, als water, in het vat, welk 'er onder geplaatst is, nederdruppen.

HET Glas, dat gewoonlyk by de Chemisten tot dat einde gebeezigd wordt, verschilt heel veel van de gedaante van een klok; want deszelfs buik is klootswyze, en heeft eenen rand aan den bodem, die een weinig binnenwaards gekeerd is; het bovenste deel eindigt in een langen open steel: een lange Ontvanger, met een gat in den bodem gesneden, en een lange pyp in deszelfs mond geslooken, zoude even goed aan het oogmerk beantwoorden. Indien de Zwavel donker begint te branden, wordt het glas 'er afgenomen, en de stoffe met een yzerdraad, of schoone tabakspyp omgeroerd: en als ze verteerd is wordt 'er versche bygedaan, tot dat al de Zwavel, tot dit gebruik bestemd, verbrand is. De verdikking van de dampen, hangt grooten deels van het intrekken der wateragtige vogtigheid af: hierom zal de bewerking in vogtig weder, of in eene dampige plaats het beste slaagen. In droog weder is men gewoon de klok vogtig te maaken, door dezelve

ve eenigen tyd over den waasssem van kookend water te hangen.

Deeze bewerking is vry moeijelyk, en de zuure Geest, dien ze uitleevert, zeer weinig; dewyl het grootste deel der dampen in de lucht ontsnapt, deels op den bodem, en gedeelyk door de bovenste opening van de klok.

Om dit ongemak voor te koomen heeft men verscheidene uitvindingen bedacht. Een van de besten, die in 't algemeen bekend zyn, is, die beschreven is in het V. *Stuk*, *Art.* 14. van de *Edinburgsche proeven*; in plaats van de klok gebruikt men een grooten Retort, die een pypwyzen Ontvanger heeft (met de pyp opwaards gekeerd) en aanden hals gevoegd is; in plaats van de groote opening in den bodem van de klok, wordt 'er eene kleine in den bodem van den Kromhals gemaakt: en door de opening dus te verkleinen, de ruimte van 't vat te vergrooten, en den doorgang van den rook te verlengen, verkrygt men een veel grooter menigte van de dampen, dan in de gemeene werktuigen.

Deeze Toefel kan nog grootelyks verbeterd worden, door het gat in de zyde van den Retort te snyden, en een once of twee warm water op den bodem te gieten, in welks midden een ondiepe steenen kop met de Zwavel gezet wordt. De hitte van de brandende Zwavel wordt ras aan het water medegedeeld; zoo dat het zelve daar door geduurig waasssemende gehouden wordt: met deezen wateragtigen damp wordt de rook van de Zwavel, in 't opklommen, kragtig vermengd; en in eene groote menigte opgehouden, in een veel minder evenredigheid van slym, dan dat men de gemeene wyze volgt: want hier wordt het werk der verbetering of zuivering van slym ter zelve tyd uitgevoerd, dat de zuure Geest verzaameld wordt.

En dit Werk kan nog al verder verbeterd worden. Op de gemeene wyze met de klok, wordt, in de gunstigste omstandigheden, naauwelyks meer dan twee drachma's van zuuren Geest verkreegen van zestien oncen Zwavel: by den tweeden toefel kan men

men een *once* verkrygen van dezelfde hoeveelheid; en by den anderen, meer dan twee *oncen*. Nogthans blykt het uit proeven, door *Stabl* en anderen opgegeeven, dat uit zestien *oncen* Zwavel, ten minsten vyftien *oncen* zuiver zuur verkreegen werdt, van zulk eene sterkte, dat het met een meer dan gelyk gewigt van water moest verlengd worden, om het tot de prik van gemeenen Geest van zwavel te brengen. Hieruit volgt derhalven, dat, wanneer wy eene wyze kunnen uitdenken; om de zwavel zodanig te branden, dat al de rook behouden worde, wy van dezelve meer zullen verkrygen, dan haar eigen gewigt van een zuur van de gewoone sterkte.

Het zuur van Zwavel is, in alle opzigten gelyk aan dat van Vitriool. Het zuur van Zwavel met yzer of koper vereenigd, maakt een waare Vitriool; en het zuur van Vitriool, met ontvlambaare stoffen vereenigd, brengt Zwavel voort, die van zuivere gemeene Zwavel niet te onderscheiden is. De eenzelvigheid deezer zuuren is aan sommige byzondere Menschen zeer wel bekend, die ons byna van alles voorzien, dat nu onder den naam van Olie van Vitriool verkogt, en van den rook van brandende Zwavel bereid wordt. De wyze, waar op zy het zuur zoo overvloedig en voor zoo goed koop prys verkrygen van dit saamenstremfel, dat het zelve tot hier toe zoo spaarzaam heeft uitgeleeverd, verschilt van de bewerking hier boven beschreven. Want in plaatse van een open klok, of een Retort met den mond open, gebruiken zy, om de Zwavel in te branden, zeer groote klootfchwyze glazen vaten, die tot dat oogmerk geblaazen worden, van grootte als een oxhoofd of grooter, met slegts eene openinge, waar door de Zwavel 'er in gebragt, en welke daar na aanstonds geslooten wordt, tot dat de rook van de Zwavel neergezakt en met den damp van 't warme water, dat in 't onderste deel van 't vat geplaatst is, ingelyfd is.

AQUA SULPHURATA.

Gezwaveld Water, gemeenlyk Gas, of fyne Geest van Zwavel genoemd.
Lond.

Neem een quart Water, en een half pond Zwavel. Laat een deel van de Zwavel in een yzeren lepel op 't vuur gezet, en boven het water in een beslooten vat gehangen worden: zoo haast als de dampen nederzakken, moet 'er nog wat meer van de zwavel in brand gestooken worden op dezelfde wyze; en zulks herhaald tot dat alles verbrand is.

Een gevoeglyke wyze, om deeze bewerking te bestieren is, het water in een glazen Ontvanger te doen, die ter zyden het vat geplaatst is; en de lepel, die de brandende Zwavel bevat, aan een houten pen zodanig vast gemaakt te hebben, dat ze ruim in den hals van het vat gaa; het nut van de houten pen is, de lepel buiten het water te houden: de dampen, die tusschen dezelve en het glas uitgaan, kunnen met een doek, die rondom den hals gedaan is, gestuit worden.

In deeze bewerkinge wordt het Water met een fyn vlug zuur bezwangerd, dat in veel opzigten van de voorgaande Geesten van Zwavel en Vitriool verschilt. Het zuur kan ook in den zelfden vluggen staat verkreegen worden, zoo wel van Vitriool, als van Zwavel, zonder water. Indien het gebeurt, dat de Retort, of Langhals, onder het distilleeren van Olie van Vitriool in het vuur barst, zoo wordt al het zuur, dat naderhand opreift, bevonden dus vlug gemaakt te wezen.

Wanneer doeken, met eene ontbindinge van vast Loogzout vogtig gemaakt, over brandende Zwavel opgehangen worden, zoo zullen de zuure dampen door het Loogzout in getrokken worden, en met het zelve een onzydig zout uitmaaken: en wanneer dit onzydig zout van de doeken afgewreeven, en wat gemeene Olie van Vitriool daar op gegooten wordt, zoo zal het vlugge zuur, dat het van de Zwavel hadt ingetrokken, 'er aanstonds weder uitgetrokken, en kan door distilleeringe vergaaderd worden. Het zuur wordt in alle deeze gevallen zoo vlug bevonden, dat het met eene hitte distilleert, die naauwlyks grooter is, dan de hand kan verdraagen: het heeft eenen prikkelenden verftikkenden reuk, gelyk die van den rook van brandende Zwavel; maar ont-

ontdekt in den smaak weinig zuurheid of verbytende kragt. Eenigen tyd aan de lucht bloot gesteld, verliest het deeze eigenschappen, en wordt een vast zuur, en verbyt, gelyk gemeene Olie van Vitriool.

Het Zwavel-Water (*a*), is aan groote onzekerheid, in opzigt tot de sterkte, onderhevig; ten deele om dat het Water met meer of minder veelheid van de dampen bezwangerd is, naar dat de bewerking meer of minder kundig bestierd is; en gedeeltelyk om de bovengemelde verandering van het zuur uit een vluggen tot een vasten staat. Als het eerst bereid is, dan is het ten hoogsten vlug en prikkelend, smeltende als brandende Zwavel, maar in smaak eerder bitteragtig, en wrang, dan zuur: in het bewaaren verliest het de vlugheid en den reuk, en het vogt wordt (vroeger of laater, naar dat de lucht meer of minder tot het zelve toegelaaten is) in alle opzigten het zelfde, als water, met een weinig gemeene Olie van Vitriool zuurgemaakt.

Deeze bereiding wordt gezegd verligting te geeven in de aanvallen van stuiptrekkende Amborsstigheden (*b*). Het wordt tot de hoeveelheid van een lepel vol, of een half ounce, twee of driemaal daags, in een gevoeglyk voervogt, ingenomen.

SPIRITUS NITRI Glauberi.

*Glaubers Geest van Salpeter.
Lond.*

Neem drie ponden Salpeter, en een pond van den sterken Geest, of Olie van Vitriool. Meng het zorgvuldig en langzaamerhand te saamen, onder een schoorsteen; en distilleer het dan, eerst met eene zagte, en naderhand met een sterker hitte.

Edinb.

Doet twee ponden Salpeter in een glazen Retort; en doet 'er langzaamerhand een pond Olie van Vitriool by, die met even zoo veel warm water verdund is.

(*a*) *Aqua sulphurata.* (*b*) *Asthmata convulsiva.*

Distilleer het met eene zandhitte, die langzaamerhand vermeerderd wordt, tot dat de stoffe droog overblyft.

Deeze Geest wordt door eene tweede distilleeringe verbeterd, met de hitte van een waterbad, in een glazen distilleervat met zyn' helm en Ontvanger: het slym reift op, en laat den Geest agter.

HIER dryft het zuur van Vitriool dat van het Steenzout uit, in roode verbytende dampen, die aanstonds na de vermenging beginnen uit te gaan, en welke de Bewerker zorgvuldig moet vermyden. Een pond Olie van Vitriool is genoeg om al het zuur van omtrent twee ponden van Salpeter uit te dryven, maar niet van meer: sommigen schryven gelyke deelen van beiden voor. De Geest is in beide gevallen dezelve, ten aanzien van de hoedanigheid; en het verschil heeft in dit opzigt alleen plaats in het overblyffel. Wanneer men twee deelen van Salpeter tegen een van Vitriool neemt, wordt de overblyvende loogzoutagtige grondslag van het Steenzout volkomen verzadigd met het Vitriool zuur, en het voortbrengsel is een onzydig zout, het zelfde met gevitrioleerden Wynsteen, gelyk wy hier na zullen zien: als 'er meer Salpeter gebruikt wordt, zal 'er een gedeelte van de Salpeter in zelfstandigheid, met dit gevitrioleerde zout vermengd, overblyven: indien minder Salpeter, kan dezelve geen loogzout genoeg aanbrengen, om het vitriool zuur te verzadigen, en het overblyffel zal geen onzydig zout, maar een heel zuur zout zyn. In dit laatste geval is een gemak; want het zuure zout wordt gereedelyk in water ontbonden, zoo dat het, zonder den Retort te breeken, kan uitgehaald worden, hoedanig het met de andere zouten niet gelegen is.

Het zuur van Salpeter komt het naast in sterkte aan dat van Vitriool, en verdryft alle ander, behalven dat van Loogzouten en Aarden. Het verschilt van alle andere zuuren, in het verbranden met ontvlambaare stoffen: wanneer eene ontbinding van eenige ontvlambaare zelfstandigheid, als Hartshoorn enz. in dit zuur gezet wordt, om uit te dampen; volgt

volgt 'er *aanftonds*, zoo haast als de stoffe droog wordt, eene geweldige kraaking. Het voornaamste gebruik van dit zuur is tot een scheivogt voor zekere delfstoffen, en om tot een grondslag te dienen van eenige byzondere bereidingen; waar van hier na zal gehandeld worden. Het is ook wel, met eenig gevoeglyk voervogt verdund, als een pisdryvend middel ingegeven, van tien tot vyftig dropfels.

SPIRITUS SALIS MARINI. Glauberi.

*Glaubers Geest van Zeezout.
Lond.*

Neem twee ponden Zeezout, en de zelfde hoeveelheid van sterken Geest, of Olie van Vitriool. Verdun den zuuren Geest met een pint Water, en giet dit mengfel, onder een schoorsteen, by weinigjes op het zout; distilleer het dan, eerst met eene zachte hitte, en naderhand met een sterker vuur.

Edinb.

Doet twee pond Zeezout, uitgekookt (dat is, over het vuur gedroogd, tot dat het ophoudt te kraaken) in een glazen Retort, en giet, by weinigjes daar op een pond Olie van Vitriool, met even zoo veel warm water verdund. Zet den Retort in zand; en distilleer het, met een langzaam aanwakkerend vuur, tot dat het droog is. Deeze Geest wordt door eene tweede distilleeringe verbeterd, in een glazen Distilleer vat, met eenen helm en Ontvanger daar aan gevoegd: het slym zal met de hitte van een Waterbad opreizen, en den Geest agter laten.

HET Zeezuur reist niet in roode dampen, gelyk dat van Steenzout, maar in witten op. Het bydoen van Water is hier noodzaakelyker, dan in de voorgaande bewerkingen; dewyl de dampen van het Zeezout zoo vlyg

zyn, dat ze naauwlyks verdikken zonder eenige bykoomende vogtigheid; en hier van daan zal de verbetering, in de tweede bewerking voorgeschreeven, zoo wel niet slaagen, als die van het zuur van Salpeter; dewyl een gedeelte van den Geest van 't Zeezout te gelyk met het slym opreift. De Olie van Vitriool wordt gevoeglyk met het Water, in een vat van aarde, of steenwerk, gemengd; want, zoo de vermenging niet heel zagt en langzaam geschiede, wordt het zoo heet, dat een glazen vat gevaar zoude loopen van te barsten.

De Geest van Zeezout is de zwakste van de delfstoffelyke zuuren, maar sterker dan een van de zuuren van Plantgewassen: hy vereischt een sterker vuur tot het distilleeren, dan die van Salpeter; doch vervliegt veel eer door de werking van de lucht. Hy wordt voornaamelyk als een scheivogt gebruikt, om andere bereidingen te maaken: somtyds wordt hy ook, behoorlyk verdund zynde, ingegeven als een ontsteeking (a) tegenstaand, openend (b) en pisdryvend (c) middel, van tien tot zestig, of zeventig dropfels.

SPIRITUS SALIS.

Geest van Zout.

Neem een pond Zeezout, door en door gedroogd, en drie pond van tot poeder gemaakte Tichelsteenen. Meng en doet het in een aarden Kromhals, van zulk eene grootte, dat het alleen de helft vol maakt. Zet den Kromhals in een terugdryvend furnuis, voeg 'er een grooten Ontvanger aan, en smeer de saamenvoegingen wel toe. Laat het vuur in 't eerst zeer spaarzaam aangelegd worden, en naderhand trapswyze vermeerderd, tot dat alle de Geesten, in de gedaante van Wolken, overgedreeven zyn. Giet het vogt, als de vaten koud geworden zyn uit, in een glazen distilleervat, en trek het slym 'er zagtjes af, het welk den Geest zuiver zal overlaaten.

IN

(a) Antiphlogisticum. (b) Aperiens. (c) Diureticum.

IN PLAATSE van stof van Tichelsteenen, hebben sommigen, bolus aarden en kleijen gebruikt. Men heeft ondersteld, dat deeze zelfstandigheden werken door de deeltjes van het zout te doen ophouden en te verdeelen, zoo dat ze het vuur instaat stellen, om den Geest uit te dryven: doch als dit waar was, dan zou glas of zand even dienstig zyn, en het zelfde middelding zoude zoo wel voor veele reizen, als voor de eerste aan dat oogmerk beantwoorden; maar het tegendeel is door proeven getoond waar te zyn. Tichel-aarde en andere soortgelyke zelfstandigheden bevatten maar een klein gedeelte Vitriool zuur, welks bekende eigenschap is, het zuur van Zeezout los te maaken; en dit is het eenigste gebruik, dat zy in deeze bewerking hebben. De hoeveelheid dan van den Geest, door deeze middeldingen verkreegen, is alleen evenredig met die van het zuur, dat in dezelve begrepen is; en die is ten uiterste gering. Dit heeft aan sommigen oorzaak gegeven, om gebruik te maaken van Vitriool, als bevattende eene grooter veelheid van het Vitriool zuur: doch, offchoon Vitriool, in dit opzigt veel beter is dan stof van Tichelsteenen, of kleiagtige Aarden; is zy nogthans, in een ander, minder te verkiezen; om dat derzelve metaalagtig deel zoo sterk aan het zuur hecht, dat het 't zelve onder houdt, na dat het van zynen grondslag afgescheiden is, of anders te gelyk met het zelve opreift, en het voortbrengsel besmet. Hierom zyn deeze wyzen van den Geest uit zout te trekken voor eenigen tyd nagelaaten; dewyl de voorgaande, waar in het zuivere Vitriool zuur zelf gebruikt wordt, veel gevoeglyker en voordeeliger is.

AQUA FORTIS.

Lond.

Neem van
Salpeter,
Ongecalcineerde groene Vitriool, van elks
drie ponden;
Dezelfde Vitriool, gecalcineerd, anderhalf
pond.

AQUA FORTIS SIMPLEX.

*Enkel Sterkwater.
Edinb.*

Neem twee deelen tot wit wordens toe gecalcineerde Vitriool, en één deel tot poeder gemaakte Salpeter. Meng ze wel te saamen, en vul een aarden Retort tot tweederde daar mede; voeg 'er dan een grooten Ontvanger aan, en gaa tot het distilleeren over; het welk op dezelfde wyze moet uitgevoerd worden, als voor Geest van zout is voorgeschreeven.

DE Vitriool is hier niet onderworpen aan 't ongemak, dat in de voorgaande Aanmerking vermeld is: zy veroorzaakt alleen, dat 'er eene grooter hitte noodig is, dan wanneer men het zuivere Vitriool zuur gebruikt; want het zuur der Vitriool moet eerst ontwikkeld worden, eer het op de Salpeter kan werken: het vuur moet evenwel niet uitsteekend sterk zyn, of anders zullen eenigen der geneeskragtige deelen van de Vitriool te gelyk met het zuur van de Salpeter over gedreeven worden: het voorschrift, om de inmengsels door en door te vermengen, moet wel inacht genomen worden; want als dat verzuimd, of maar slegt gedaan wordt, zal de behoorlyke hoeveelheid van het zuur niet verkreegen worden. Het voortbrengsel deezer bewerking is een Geest van Salpeter, die zoo veel meer slym, of wateragtige vogtigheid, dan *Glaubers Geest* bevat, als de Vitriool, in deszelfs bereidinge gebeezeit, meer bedraagt, dan eene gelyke hoeveelheid van Olie van Vitriool.

AQUA FORTIS DUPLEX.

*Dubbel Sterkwater.
Edinb.*

Neem van
Groene Vitriool, tot witwordens toe gecalcineerd,
Klei, gedroogd en tot poeder gemaakt,
Salpeter, tot poeder gemaakt, van elks
even veel,

Meng

Meng het wel te saamen, en distilleer het in een aarden Kromhals, als boven.

DEEZE is eene onkunstige bewerking. De Klei schynt van zeer weinig nut te zyn; alhoewel de Uitvinders deezer bewerking dezelve, wegens de verandering van de Vitriool, van veel belang schynen geacht te hebben: doch al wat ze doen kan is, het smelten van de zouten hinderlyk te zyn. Het zoude buiten twyfel beeter zyn, de Klei agter te laten, en de hoeveelheid van de Vitriool te vermeerderen; welke, om het sterkwater van zulke sterkte te maaken, als hier bedoeld wordt, eenen verderen trap van kalkbranding zoude moeten ondergaan.

Het groot gevraag naa Sterkwater, in verscheidene handteeringen, heeft veroorzaakt, dat de bereiding daar van een handel op zich zelve geworden is. Hierom heeft men grooter en min kostbaare werktuigen, dan die hier boven gemeld zyn, uitgedacht. Het gemeene Distilleervat is een groote yzeren pot, met een Distilleerhelm van aardenwerk, of van steenwerk, waaraan een groote glazen kloot, of anders een Oliepot, van dezelfde klei, als de helm gemaakt, gevoegd wordt.

De Werklieden bekommeren zich niet om de Vitriool te droogen, noch de Salpeter te vergruizen, maar werpen ze beiden onder elkanderen in de pot, daar 't vuur ze haast doet smelten, en ze te saamen vermengt. Het Sterkwater, dat op deeze wyze bereid wordt, is zeer onzuiver, en ten uiterste onbekwaam tot veele oogmerken; in 't byzonder tot het ontbinden van Zilver en van Kwikzilver: want het geweldige vuur, dat 'er toe gebeezeit wordt, kan nooit missen eenigen van de metaalagtige deeltjes van de Vitriool op te heffen; de Salpeter wordt ruuw of ongezuiverd gebruikt, welke, een gedeelte van Zeezout bevattende, eenig zuur van 't Zeezout tegelyk met het zuur van de Salpeter overzandt; ook zyn de inmengfels niet vry van stukjes hout, of andere groeiende stoffen, welken in de bewerking verbrand wordende, den Geest met eene brandige Olie besmetten, en tegelyk eene

hooge kleur aan denzelven geeven. Wanneer derhalve in eenige geneeskundige bereiding Sterkwater moet gebeezeit worden, zoo moet hetzelfde vooraf gezuiverd worden; waar toe de beste wyze is, als volgt:

AQUA FORTIS PURIFICATA.

Gezuiverd Sterkwater.

Laat een droppel of twee ontbinding van Zilver in het Sterkwater druipen. Als het melkagtig, of wolkig wordt, doet 'er dan een weinig meer van de ontbinding by, tot dat het verder bydoen geene verandering maakt; vergunnende aan de witte stoffe behoorlyke tusschenpoozen om te kunnen bezinken; op dat men de uitwerking van elke nieuwe bydruping des te beter moge bemerken. Giet het vogt dan in een glazen Retort, en distilleer het in eene Zandhitte tot dat het droog is.

De melkagtigheid, door de ontbinding van Zilver voortgebragt, is een zeker kenmerk, dat 'er zuur van Zeezout, of van Vitriool in het Sterkwater is; dewyl het Zilver deeze zuuren opneemt, en met dezelve een saamenstremfel formeert, welk het vogt niet in staat is ontbonden te houden. Indien het Sterkwater door deeze ontbinding in 't geheel niet wolkig wordt; zoo kunnen wy verzeekerd zyn, dat het vooraf vry geweest is van 't minste bymengsel deezer anderfoortige zuuren; en als het door eene nieuwe bydoening van de ontbindinge ophoudt melkagtig te worden; zoo kunnen wy even zeer verzeekerd zyn, dat, hoeveel het ook in 't eerst daar van mogte bevat hebben, nu alles volkomen daar van afgescheiden is.

De ontbinding van Zilver moet in Sterkwater, dat reeds gezuiverd is, gemaakt worden; en als men dit niet bekoomen kan, kan de geringe hoeveelheid, die tot dat oogmerk gemeenlyk genoeg is, in de gemeene soorte van onzuivere soorte van Sterkwater gemaakt worden; welke gedurende de ontbindinge zelfs zal gezuiverd worden. Doet een dun stukje Zilver in een weinig van het sterkwater, en zet

zet de fles in eene zandhitte: indien het sterkwater zuiver is, zullen 'er ontelbaare bobbel-tjes van alle kanten uit het Zilver koomen, en het metaal zal langzaamerhand ontbinden, zondere de doorschynendheid van 't vogt te veranderen: maar als het sterkwater zuur van Zeezout, of Vitriool, in zich bevat, zal het schieklyk melkagtig worden; dewyl deeze zuuren zich met het zilver zullen vereenigen, gelyk in de bovenstaande bewerkingen, zoo valt als het zuur van Salpeter het zelve ontbindt. Wanneer de witte stoffe nederploft op, en zich vereenigt met de oppervlakte van het Zilver, zoo dat het de verdere werking van het scheivogt verhindert; moet het vogt gekleinsd en van nieuws met een stukje Zilver op dezelfde wyze behandeld worden: en by aldien 'er nog al eenige melkagtigheid overblyft, moet de bewerking met een ander stukje van het metaal herhaald worden, tot dat alle de vreemde zuuren afgescheiden zyn, en het zilver bevonden wordt klaar te ontbinden.

Het zilver kan uit het witte bezinksel herkreagen worden, zonder eenig groot verlies, op de volgende wyze.

Laat de stoffe door en door droog worden, dan met een weinig potasch vermengd, en het mengsel met Olie tot een deeg gemaakt. Doet dit deeg in een distilleerfles, dezelve rondom met een weinig meer potasch omringende. Zet de distilleerfles in een bekwaam furnuis, en stook het vuur langzaamerhand sterker aan, om alles tot smelten te brengen. Wanneer de fles koud geworden is, zal 'er een klomp fyn zilver op den bodem gevonden worden.

AQUA FORTIS COMPOSITA.

Saamengefeld Sterkwater.
Lond.

Neem zestien oncen van Sterkwater, en een drachma van Zeezout. Distilleer het saamen tot dat het droog wordt.

(a) *Mercurius ruber corrosivus.* (b) *Mercurius ruber precipitatus.*

Dit is tot een scheivogt voor Kwikzilver geschikt, om het roode verbytende Kwikzilver te bereiden (a), of het roode nedergelofte, gelyk het genoemd wordt (b); welk het zuur van Zeezout, in dit saamengefeld vogt, van eene meer flikkerende gedaante maakt, en schooner voor het oog, dan wanneer het met zuur van Salpeter alleen gemaakt wordt.

AQUA REGIA.

Konings Water.
Edinb.

Doet een once Ammoniac-zout in een groote distilleerfles, en doet 'er, by weiniges te gelyk vier oncen Geest van Salpeter, of dubbel Sterkwater by. Laat het saamen in eene zandhitte staan, tot dat het zout geheel en al ontbonden is.

HET Glaß, waarin het mengsel gemaakt wordt, moet onder een schoorsteen gezet worden (om den lelyken damp op te trekken), en deszelfs mond geenszins gestopt, voor dat het zout volkomen ontbonden is, en de dampen ophouden, met geweld op te reizen. Deeze voorzorgen zyn ten uiterste noodzaakelyk, als de bewerkingen naar de bovenstaande voorschriften bestierd worden. Maar als het Ammoniac-zout, tot fyne poeder gemaakt, langzaamerhand by den zuuren Geest gedaan wordt, (welke van eene middelmaatige sterkte zyn moet, tusschen enkel Sterkwater en sterken Geest van Salpeter) zoo zal de ontbinding zonder eenig ongemak gelukken; en ze zal in een redelyk kort bestek van tyd geëindigd worden, mits dat het mengsel nu en dan eens geroerd worde. — Het eenige gebruik van Konings-Water en Sterkwater is, om voor zekere mineraale zelfstandigheden tot scheivogten te dienen.

ACETUM DISTILLATUM, vel SPIRITUS ACETI.

Gedistilleerde Azyn, of Geest van Azyn.
Lond.

Lond.

Laat Azyn met eene zachte hitte gedistilleerd worden, zoo lang als de droppels rykelyk neervallen, zonder brandigheid. Als een gedeelte van den Geest, die eerst overkomt, wech geworpen wordt, zoo zal de overige des te sterker zyn.

Edinb.

Doet eenige hoeveelheid van besten Azyn in een groot, ondiep, glazen vat, en damp 'er met eene zachte hitte, in een zandbad, omtrent een vierde deel van uit: distilleer het overige dan in een distilleer vat met een glazen helm; het vuur allengs versterkende, zoo lang als de Geest 'er klaar af komt.

DEEZE bewerking kan in een gemeene distilleerkerketel, met haaren helm, of in een Retort verricht worden. Doch men moet de beste soorten van Wynazyn gebruiken: want die van Montvogten gemaakt worden, hoe zuiver en helder zy ook mogen schynen te wesen, bevatten eene groote menigte van lymige zelfstandigheden, als blykt uit de slymigheid en langheid, aan welke zy zeer veel onderworpen zyn; en dit belet niet alleen de zuure dampen rykelyk op te reizen, maar is 'er ook toe geschikt om den Azyn te doen overkookten in den Ontvanger, en te gelyk denzelven bloot te stellen, om eenen onaangenaamen indruk van het vuur te ontvangen. En inderdaad is het ten uiterste moeijelyk, met de beste soorte van Azyn, als de distilleering zeer lang agtervolgd wordt, eenige brandigheid te vermyden. De beste wyze, om dit ongemak voor te koomen is, als men een Kromhals gebruikt, om het zand maar een klein end weegs op zyne zyden te plaatsen, en als 'er wat meer dan de helft van 't vogt overgekoomen is, even zoo veel verschen Azyn op het overige te gieten, als het vogt, dat 'er afgetrokken is: dit kan drie- of viermaal herhaald worden; en de Azyn, die

'er telkens bygedaan wordt, moet vooraf heet gemaakt worden: want het bydoen van koud vogt zoude niet alleen de bewerking langduuriger maaken, maar ook den Kromhals in gevaar brengen van te barsten. Wanneer men de gemeene distilleerkerketel gebruikt, moet dezelve insgelyks nu en dan met verschen Azyn aangevuld worden, naar maate dat de Geest afloopt; en dit moet vervolgd worden, tot dat de bewerking niet gevoeglyk langer kan voortgezet worden: de gedistilleerde Geest moet door eene tweede distilleeringe in een Kromhals, of glazen distilleerfles, verbeterd worden; want alhoewel de helm en ontvanger van glas of steenwerk zyn, zal het zuur nogthans eene metaalagtige besmetting van de tinnen slange aantrekken.

Het overblyffel van deeze bewerkinge wordt gemeenlyk, als onnut, wech geworpen, schoon het, kundig behandeld zynde, tot nut en voordeel kan aangewend worden; dewyl de meeste zuure deelen nog in het zelve blyven. Want, met omtrent driemaal deszelfs gewigt fyn en droog zand vermengd, en aan de distilleeringe met een welgeregeld vuur, in een Retort, overgegeeven zynde, levert het eenen uitsteekend sterken zuuren Geest uit; tegelyk met eene brandige Olie, welke den Geest met eenen onaangenaamen reuk besmet. Dit zuur is desnietteenstaande, zonder eenige verbeteringe, beeter tot sommige oogmerken, (dewyl het weinig 'er van zeer strekzaam is) dan de zuivere Geest; byzonderlyk om het pisdryvend zout (c) van de *Londensche Apothek* te maaken; want daarin wordt de olieagtige stoffe, waaruit de lelyke geur voortkomt, door de kalkbranding uitgebrand.

De Geest van Azyn is een zuiverer en sterker zuur, dan de Azyn zelf, met welken hy in andere opzigten overeenkomt. Over de geneeskragten van deeze zuuren kan men de *AFDEELING* van de zuuren bladz. 59., en onder het *Arikel ACETUM*, bladz. 74., nazien. Derzelve voornaamste verschil van de mineraal zuuren bestaat daarin, dat ze zagter zyn, minder prikkelen, minder geschikt zyn om de nieren aantedoan en de afscheidingen der pis te be-

(c) *Sal diureticus.*

bevorderen, of de dierlyke sappen te doen stremmen. De stoffe, die na de distilleering in een glazen vat overgelaaten wordt, schoon in de Geneeskunst niet in gebruik, zou buitengewoon nuttig in de Geneeskunst wezen.

V. A F D E E L I N G.

Van de vereeniging van Zuur met wynagtige Geesten.

ALLE de mineraale zuren doen eene groote opborling en hitte, als ze met Geest van wyn vermengd worden, ontstaan. Als het zuur zeer weinig is, vereenigt het zich zeer naauw met den Geest van wyn, zoo dat het met denzelfden in 't distilleeren opreift. De sijnak en alle de teekenen van zuurheid worden vernietigd; en het mengsel verkrygt eenen aangenaamen geur, welken geen van beide de inmengfels te vooren bezat.

SPIRITUS VITRIOLI DULCIS.

Zoetgemaakte Geest van Vitriool.

Lond.

Neem van den sterken Geest, of Olie van Vitriool, een pond; van verbeeterden Geest van wyn, een pint. Meng het zorgvuldig, by weinigjes telfens, te saamen, en distilleer het mengsel met eene zeer zachte hitte, tot dat 'er een zwart schuim begint op te koomen: doet dan alles aanstonds van 't vuur, op dat dit schuim niet in den Ontvanger overgaa, en de bewerking te leur stelle.

Edinb.

Laat een pond Olie van Vitriool zorgvuldig in vier pinten verbeeterden Geest van wyn druipen. Laat het agt dagen in een digt beslooten kolf, met eene zeer zachte warmte in zand staan trekken; en distilleer het dan met een zagt vuur, tot dat 'er oliagtige droppels beginnen voor den dag te koomen in den hals van den Retort.

ten twyfel een dienstig afvaagend, zeepagtig zuur zyn; en in dit licht is het door BOERHAAVE aangepreezen.

Doet eene gelyke maate van water by den gedistilleerden Geest, waarin wat zout van wynsteen ontbonden is, in de evenredigheid van een drachma van 't zout tegen een pint water: meng het ondereen door het vat te schudden; en trek 'er den Geest met eene zachte hitte weder af.

De verschillende evenredigheid van den zuuren Geest tegen den wynagtigen, maakt, in deeze bewerkinge, geene verandering in de hoedanigheid van het voortbrengsel, mits dat het distilleeren behoorlyk uitgevoerd zy; dewyl al het overtollig zuur in het overblyffel gelaaten wordt.

'Er wordt groote voorzigtigheid vereischt, om de twee vogten te mengen. Sommigen ordonneeren, dat men den Geest van wyn eerst in den Kromhals moet doen, en de Olie van Vitriool, in eens, op den zelfden gieten: maar dit is eene wyze van doen, die geenszins aan te raaden is; dewyl 'er altoos een geweldige hitte en opbruiscing op volgt, welke niet alleen een gedeelte van het mengsel doet vervliegen, maar het vat ook in gevaar stelt van te barsten, tot groot gevaar ook van den Bewerker. Anderen doen de Olie van Vitriool eerst in den Kromhals, dan gieten zy, door middel van een trechter met een lange pyp, die nederwaards juist tot de oppervlakte van het zuur reikt, den Geest van wyn daarin: wanneer dit met genoegzaame zorgvuldigheid gedaan is, zal de Geest van wyn zich op de oppervlakte van de Olie van Vitriool uitspreiden, en de beide vogten vertoonen zich onderscheidenlyk: als ze een week of twee stil staan, wordt de Geest van wyn

al-

allengs ingetrokken, zonder eenige beweeging, en het vat mag dan veilig gefchud worden, om de vermenging te voltoojen; maar als de Geest 'er al te haastig in gegooten wordt, of het vat bewoogen, eer de twee vogten een zekeren graad van inlyving bekoomen hebben, zal dezelve uitwerking volgen, als in het voorgaande geval. De eenigste veilige weg is, de Olie van Vitriool, met eene kleine hoeveelheid teffens, by den Geest van wyn te doen; wagtende telkens tot dat het eerste byvoegfel ingelyfd is, eer men eene andere hoeveelheid daar by doet: door deeze behandeling is de hitte, die 'er op volgt, niet groot, en de vermenging wordt zonder eenig ongemak verricht.

Het distilleeren moet met eene gelykmatige en zeer zagte hitte geschieden, en niet zoo lang agtervolgd worden, tot dat 'ereen zwart schuim te voorschyn begint te koomen; want voor dien tyd zal 'er een vogt opreizen van eenen zeer verschillenden aart van den Geest, die hier bedoeld wordt.

De verscheidene voortbrengfels worden gemaklyk byzonder gehouden, door eenen pypagtigen Ontvanger te gebruiken, die zoo geplaatst wordt, dat deszelfs pyp de stoffe, die overkomt, in een flesje voert, dat 'er onder geplaatst is: de saamvoegfels van den Kromhals en den Ontvanger moeten met een deeg, van lynzaadmeel gemaakt, toegesmeerd, en verder met een stuk van een natte blaas bezorgd worden: de onderste saamenvoeging kan alleen met wat weke wasch toegemaakt worden; op dat het flesje nu en dan gemaklyk moge wech genomen worden.

De oprechte zoet gemaakte Geest reift in dunne fyne dampen op, welken in regte streepen aan de zyden van den Ontvanger verdikken. Hy is zonder kleur, als water, zeer vlug, onvlambaar, van eenen uitsteekend welriekenden reuk, en wat speceryagtig van smaak.

Na dat het vuur eenige dagen aangehouden heeft, reizen 'er witte dampen op, welken onregelmatige streepen formeeren, of in ronde droppels, als olie, verfaamd worden: zoo haast als deezen te voorschyn

koomen, moet het flesje (of de Ontvanger, als men eenen gewoonen gebruikt) wech genomen worden. Als men een ander in de plaats stelt, en de distilleering vervolgt, komt 'er een zuur vogt over, van eenen zeer sterk prikkelenden reuk, gelyk de rook van brandende zwavel. Ten laatste begint 'er haastig een zwart schuim op te koomen, en belet ons de bewerking verder voort te zetten.

Op de oppervlakte van den zwavelagtigen Geest, vindt men eenige weinige Olie dryven, van eene licht geele kleur, eenen sterk doordringenden, en zeer aangenaamen reuk. Deeze Olie schynt zeer naby van den zelfden aart te weezen, als de wezendlyke Oliën van plantgewassen. Dezelve ontbindt gereedelyk en geheellyk in verbeeterden Geest van wyn, en deelt den smaak en reuk van den speceryagtigen, of zoetgemaakten Geest, aan eene groote menigte van dat scheivogt mede.

De stoffe, die na het distilleeren overblyft, is van eene donker zwartagtige kleur, en nog zeer zuur. Met verschen Geest van wyn, op dezelfde wyze, als te vooren behandeld, leever hy het zelfde voortbrengfel uit; tot dat eindelyk al het zuur, dat zonder vlug te worden overblyft, met de ontvlambaare olieagtige stoffe van den Geest verzadigd zynde, het saamenmengfel een bitumineuze, zwavelagtige klomp wordt; welke, in opene vaten aan 't vuur bloot gesteld, gereedelyk brandt, en eene groote menigte van vaste asche agter laat; in besloten vaten, barft hy met geweld uit; en met vaste Loogzouten formeert hy een saamenmengfel, aan een van Loogzouten en zwavel saamengesteld byna gelyk.

Zoetgemaakte Geest van Vitriool is voor eenigen tyd grootelyks geacht geweest niet alleen als een scheivogt, maar ook als een Geneesmiddel. Hy ontbindt fommige harsagtige en bitumineuze zelfstandigheden veel gereeder, dan Geest van wyn alleen, en trekt fraaije Aftreksels uit verscheidene plantgewassen; byzonderlyk als hy van een weinig vast Loogzout, op de tweede bovenstaande wyze verbeeterd wordt, om 'er eenige overtollige zuurheid van af te scheiden. Als eene

Artfey bevordert hy de doorwaassening en de afscheiding der pis, dryft de winderigheden uit, en doet in veele gevallen krampagtige trekkingen bedaaen, stilt pynen, en bezorgt slaap; de gifte is van tien tot tagtig of negentig droppels in eenig gevoeglyk voervogt. Hy verschilt niet wezendlyk van het pynstillend vogt van *Hoffman*; by het welke hy door den uitvinder zelven niet zelden als een opvolgend middel is voorgeschreeven.

LIQUOR. ANODYNUS MINERALIS HOFFMANNI.

Delfstoffelyk pynstillend vogt van Hoffman.

Giet anderhalf pint hooglyk verbeterden Geest van wyn, by weinigjes, door eenen trechter met een lange pyp, op een half pond geconcentreerde Olie van Vitriool, in een grooten glazen Retort. Stop de opening van den Kromhals toe, laat het eenige dagen trekken, en distilleer het met eene zeer zachte hitte. Eerst zal 'er eene welriekende Geest van wyn opreizen; en daarna een nog welriekender vlotte Geest, die in eenen verschen Ontvanger moet gevangen worden. De Ontvanger vervolgens weder veranderd zynde, komt 'er een zwavelagig, vlog, zuur slym over; en ten laatsten een zoete Olie van Vitriool, die ten eerste daar van moet afgescheiden worden; op dat ze niet door het slym worde opgeslorpt. Meng dan den eersten en tweeden Geest te saamen, en ontbind twaalf droppels van de zoete Olie in twee oncen van dit mengsel. Zoo het vogt eenigen zwavelagtigen reuk heeft, distilleer het van een weinig zout van Wynsteen. *Paris.*

Of dit nu juist dezelve bereiding is, door *Hoffman* zoo zeer aangepreezen, en zoo menigmaal voorgeschreeven, als een pynstillend en kramprekking tegenstaand middel, kunnen wy niet bepalen. Wy leeren uit zyne eigene schriften, dat zyn pynstillend vogt was saamengesteld uit den zoetgemaakten Geest van Vitriool, en de speceryagtige Olie, die na denzelven opreift; maar niet in welke gedeelten hy dezelve saamenmengde. Het Col-

LEGIE van *Wirttemberg* schynt van gevoelen te zyn, dat alle de Olie vermengd werdt, met all' den Geest, die in eene bewerking verkreegen werdt, zonder opzigt op de juiste hoeveelheden.

AQUA RABELLIANA.
Eau de Rabel.

Rabel's Water.

Neem vier oncen Olie van Vitriool, entwaalf oncen verbeterden Geest van wyn. Giet den Geest van wyn langzaamerhand in het zuur, en laat het in een beslooten kolf staan trekken. *Paris.*

Dit vogt is grootelyk vermaard geweest, in *Frankryk*, als een saamentrekkend middel, en tot de zelfde oogmerken, als de zoetgemaakte Geest; waar van het daar in verschilt, dat het eene groote zuurheid heeft.

SPIRITUS ÆTHEREUS.

Lucht Geest.
Edinb.

Neem zoetgemaakten Geest van Vitriool, zodanig verbeterd, als in de tweede van de voorgaande bewerkingen op bladz 470. onder dien tytel is voorgeschreeven.

Water, waar in zout van wynsteen ontbonden is, in de evenredigheid, die daar is voorgeschreeven; van elks even veel.

Meng het te saamen, laat het dan stil staan, en scheid den Lucht Geest, die naa boven reift, af.

Een groot gedeelte van den zoetgemaakten Geest van Vitriool, kan door distilleeringe, uit het overblyvende vogt herkreegen worden.

De bereiding van dit zonderling vogt, dat nu eerst in eene openbaare Apotheek aangenomen is, was tot hier toe aan weinige handen bepaald; want, alhoewel 'er verscheidene bewerkingen, om het zelve te ver-

verkrygen gemeen gemaakt waren, zoo waren de gevolgen van de meesten derzelven van geen belang, en sommigen van dezelve waren zelfs gevaarlijk voor den Bewerker. De voornaamste zwaarigheid bestaat in het distilleeren van den zoetgemaakten Geest van Vitriool: wanneer men dien Geest zelve alleen noodig heeft, zal de wyze hier boven voorgeschreeven, volmaakt wel slaagen: maar als hy met betrekking tot de lucht gemaakt wordt, is 'er eene kleine verandering noodig; want 'er kan maar eene geringe hoeveelheid van lucht van den Geest, die dus bereid is, worden afgescheiden. Want daar wordt de distilleering met een gelykmaatige en zachte hitte verricht; maar hier moet het vuur schieklyk aangestookt, om het vogt te doen kooken; want van deeze omstandigheid hangt de goede uitslag van 't voortbrengsel, in beide gevallen, voornaamelyk af. (Zie een Geschrift over dit onderwerp door Dr. Morris, in het tweede Stuk van de Geneeskundige Aanmerkingen en Onderzoekingen, door een Gezelschap van Geneesheeren te Londen uitgegeeven.). De hitte kan tot deezen trap aangehouden worden tot dat het zwarte schuim begint voor den dag te koomen: maar het is raadzaam, de hitte te verzagten, als de opborling eenigen korten tyd geduurd heeft. Doeh de veiligste weg zal zyn, het vuur gantschelyk wech te doen, zoo haast als het mengsel met groote bobbel kookt: de Retort moet, in een yzeren pot, met zand omringd zyn, en de hitte, welke deezen op dien tyd verkreegen hebben, zal genoeg zyn, om de opborling nog eenigen tyd gaande te houden, en de distilleering te voltoojen. De gedistilleerde Geest moet wederom van eenig vast Loogzout overgehaald worden; maar het bydoen van water schynt in deeze verbetering niet noodig te wezen. De Lucht moet, op de boven voorgeschreeven wyze, van den verbeeterden Geest worden afgescheiden.

De Lucht, of Lucht-Geest, is het lichtste, vlugste, en ontvlambaarste, van alle bekende vogten. Het is ligter dan de hoogst verbee-

terde Geest van wyn, in de evenredigheid van omtrent 7. tot 8: een droppel op de hand latende vallen, vervliegt dezelve byna in een oogenblik, en maakt het deel naauwlyks vogtig. Het vermengt zich niet, of slegts in eene geringe hoeveelheid, met water, Geest van wyn, Loogen van Loogzout, vlugge loogzoutagtige Geesten, of zuuren; maar is een kragtig ontbindmiddel voor Oliën, Balsams, Harsen, en andere soortgelyke zelfstandigheden. Het heeft een' welriekenden reuk, die naar de vlugheid van het vogt, door een grootte ruimte verspreid wordt. Deszelfs geneeskragtige uitwerkingen zyn thans nog niet veel bekend, hoewel 'er niet aan te twyfelen is, dat een vogt van zoo groote fynheid, zeer groote uitwerkingen hebben moet. Het is menigmaal bevonden verlichting te geeven in hoofdpynen, door uitwendig op het deel geplaatst te zyn, en de tandtpyn te verzagten, door op de aangedaane kaak gelegd te worden. Ook is het wel met voordeel inwendig ingegeeven geweest, in roepende hoesten, en gevallen die de Baarmoeder betreffen, van twee of drie droppels tot vyfentwintig, in een glas wyn of water; welk zoo schieklyk als mogelyk is moet doorgeslikt worden, om dat de lucht zoo ras vervliegt.

SPIRITUS NITRI DULCIS.

*Zoetgemaakte Geest van Salpeter.
Lond.*

Neem een quart Verbeeterden Geest van wyn, en een half pond van Glaubers Geest van Salpeter. Meng het t'saamen door den Geest van Salpeter in den anderen te gieten; en distilleer het met eene zachte hitte, zoo lang als het vogt, dat overkomt, eenen gisting verwekt met loogagtige zouten.

Edinb.

Doet drie deelen van verbeeterden Geest van wyn in een groote kolf, en doet 'er langzaamhand een deel Geest van Salpeter by. Laat het twee dagen saamen trekken, en distilleer het dan in eene zandhite naar

de kunft; wel zorgdraagende tegen het einde van de bewerkinge, dat de Retort niet barfte door al te groote hitte.

HIER moet de Bewerker wel zorgdraagen, dat hy de orde van de twee vogten te vermengen niet omkeere, door den wynagtigen Geest in het zuur te gieten; want zoo hy dat deedt, zou 'er eene geweldige gifting en hitte op volgen, en de stoffe in zeer schadelyke roode dampen verspreid worden. De beste en veiligste wyze, om deeze menging te verrichten, schynt te weezen, dat men den ontvlambaren Geest in een groot glazen lichaam met eene kleine opening doet, en het zelve onder een schoorsteen geplaatst hebbende, het zuur daar op giet, door middel van een glazen trechter, met zeer kleine weinigjes te gelyk; het glas aanstonds schuddende, zoo haast als de gifting, die op elke bydoening volgt, ophoudt, eer men 'er eene versche hoeveelheid bydoet: door dit middel zal het glas gelykelyk heet, en belet worden te barsten. Gedurende de werkinge der twee Geesten op elkander, moet het vat ligtelyk gedekt worden; want als het digt toegestopt wordt, zal het barsten; en als het gantschelyk open gelaaten wordt, zullen 'er eenigen van de kragtige deelen uit vervliegen. *Lemery* ordonneert de vermenging in een open vat te doen; door welke onkundige bewerking, hy gemeenlyk, zoo als hy zelf erkent, de helft van zyn vogt verloor; en wy mogen wel denken, dat het overgebleevene de Artfey niet was, die hier bedoeld wordt.

De vogten saamen vermengd zynde, moet men dezelve ten minste twaalf uren laten stilstaan, op dat de dampen ten eenemaal mogen nederzakken, en de vereeniging eeniger maate voltooid worden. Het distilleeren moet met een zeer langzaam en wel geregeld vuur verricht worden; anders zal de damp zich met zoo veele kragt uitbreiden, dat de vaten moeten barsten. *Wilson* schynt de waarheid van deeze aanmerking ondervonden te hebben; en hierom ordonneert hy, dat de saamenvoeging van den Kromhals en Ontvanger niet, of maar zeer los moet toegesmeerd worden: als men een pypwyzen Ontvanger, met zyne

regtopgaande lange pyp gebruikt, en de distilleering met de hitte van een waterbad uitgevoerd wordt, kunnen de vaten zonder eenig gevaar toegesmeerd worden: en deeze manier heeft nog een ander voordeel, dewyl ze den zekeren tyd aanwyst, dat de bewerking geëindigd is: want den gedistilleerden Geest elk ommezien met Loogzouten te onderzoeken, gelyk hier boven is voorgeschreeven, is vry lastig; daar we, in een waterbad, vryelyk alles mogen overhaalen, wat 'er opreift; want deeze hitte zal niet meer van het zuur opheffen, dan het gene door den Geest van wyn zoetgemaakt is.

Zoetgemaakte Geest van Salpeter is lange en niet zonder reden in groote achtinge gehouden geweest. Hy verlaat dorst, bevordert de natuurlyke ontlastingen, dryft winderigheden uit, en versterkt de maag middelmatiglyk; hy kan van twintig droppels tot een drachma, in een gevoeglyk voervogt, worden ingegeeven. Met een weinig Geest van hartshoorn vermengd zynde, gelyk ook met den vluggen speceryagtigen, of eenigen anderen loogzoutagtigen Geest, is hy een zagt, hoewel kragtig zweetdryvend middel, en dikwyls aanmerkelyk pisdryvend; voornaamelyk in sommige gevallen van koortsen, waar zulk eene heilzame ontlasting vereischt wordt. Een klein gedeelte van deezen Geest, by mout Geesten gedaan, geeft aan dezelve eenen geur, die zeer naby aan dien van brandewyn komt.

SPIRITUS SALIS DULCIS.

*Zoetgemaakte Geest van Zout.
Edinb.*

Deeze wordt met Geest van zout gemaakt, op dezelfde wyze, als de zoetgemaakte Geest van Salpeter.

De Zoetmaking van den Geest van Zout geschiedt zoo volkomen niet, als die der twee voorgaande zuuren, dewyl maar alleen een klein gedeelte daar van met den Geest van wyn vereenigd wordt; en ten zy dat de bewerking kun-

kunde beftierd worde, naauwlyks iets. Som- fterk drinken voortkoomende; maar tegen- migen hebben deezen Geeft in groote achtin- woordig wordt hy zeldzaam gebruikt, en wei- ge gehouden tegens zwakheid der maag, ge- nig in de winkels gehouden. brek van fpeisverteering en dergelyken, uit

VI. A F D E E L I N G.

Van de Onzydige Zouten.

WANNEER eenig Zuur en eenige Loogzouten te faamen vermengd worden, in zulk eene evenredigheid, dat geen van beiden de overhand heeft, formeeren zy, door hunne vereeniging een nieuw faamenmengfel, dat ONZYDIG genaamd wordt. In alle de vereenigingen van deezen aart (uitgezonderd eenigen van die met zuuren van plantgewaffen) worden de loogzouten en zuuren zoo fterk van elkanderen valtgehouden, dat ze door geen graad van hitte kunnen gefcheiden worden. Het zuur, hoe vlug anders op zich zelf alleen, met een Loogzout vereenigd zynde, wordt byna, al zoo vast bevonden, als het zuivere Loogzout: Indien het Loogzout van de vlugge foorte is, wordt het faamenmengfel ook vlug, en in zyne geheele zelfftandigheid opgeheeven, zonder eenige affcheidinge van zyne deelen. Nogthans zyn 'er middelen, om deeze fcheiding door tuffchenkomst van andere lichaaamen te weeg te brengen, gelyk wy reeds gezien hebben in de fcheidinge van het vlugge Loogzout van het Ammoniac-zout, en van de zuuren van Salpeter en Zeezout: maar in alle de gevallen van deezen aart, kan men alleen een van de inmengfels van het onzydig Zout op zich zelf verkrygen; dewyl de fcheiding daar van alleen gefchiedt uit kragt van het bygedaane lichaam, dat zich met het andere vereenigt.

Daar is nog een andere foort van faamen-geftelde Zouten, die door de vereeniging van zuuren met aard- en metaalagtige Lichaamen geformeerd worden. Deeze verfchillen van de waare onzydige Zouten in verfcheide blykbaare eigenschappen: want sommigen derzelven veranderen blaauwe fappen van plantgewaffen in eene groene, even als de Loogzouten doen, en anderen in eene roode kleur, gelyk de zuuren; terwyl de onzydige Zouten geene verandering in de kleur maaken: met kookende melk gemengd, doen zy die ftemmen; terwyl Loogzouten veel eer de ftemming beletten: van de meesten derzelven wordt het zuur door hitte afgefcheiden, zonder eenige tuffchenkoomende ftoffe, waar van wy een voorbeeld gezien hebben in de diftilleringe van het zuur van Vitriool: maar het algemeenfte en onderscheidenfte kenmerk deezer Zouten is, dat ontbindingen van dezelve, op het bydoen van eenig vast Loogzout, troebel worden, en derzelver Aarde of Metaal afleggen. Het ware wel te wenfchen, dat het gebruik eenen byzonderen naam aan de Zouten van deezen rang hadde toegeëigend, om voor te koomen, dat ze niet met de anderen verward wierden, gelyk verfcheidene derzelven menigmaal met de volkomen onzydige gedaan zyn.

Zuur

	ZUUR VAN VITRIOOL.	ZUUR VAN SALPETER.	ZUUR VAN ZEEZOUT.	ZUUR VAN AZYN.
GEMEEN VAST LOOGZOUT.	Gevitrioleer- de Wynsteen.	Gemeene Sal- peter.	Wedergeboo- ren Zeezout.	Pisdryvend Zout.
LOOGZOUT VAN ZEEZOUT.	Glaubers Zout.	Taerlingswy- ze Salpeter.	Zeezout.	Een Zout dat naar pisdryvend Zout gelykt.
VLUG LOOG- ZOUT.	Philosophifch Ammon. Zout.	Vlugge Salpe- ter.	Ammoniac Zout.	Geest van Min- dererus.
KALKAGTIGE AARDE.	Selenites.	Kalkagtige Salpeter.	Kalkagtig pe- kel Zout.	Eenigzins faamen- trekk. Zout.
MAGNESIA.	Bitter buik- zuiverend Zout.	Purgeerzouten, die door geenen byzonderen naam onderscheiden zyn.		
ONTBINDBAARE AARDE VAN KLEY.	Aluin.	Saamentrekkende Zouten, die door geenen byzonderen naam onderscheiden zyn.		

De voorgaande Tafel vertoont, met eenen opslag, aan 't oog de verscheidene saamengestelde Zouten, die, uit de vereeniging van elk der zuivere Zuuren met ieder van de gemeene Loogzouten en ontbindbaare Aarden, ontstaan; zynde de Zuuren boven aan geplaatst, de Loogzouten en aarden aan de linkerhand, en de saamengestelde Zouten in de betrekke-lyke tusschenfneeden; en moet dus verstaan worden.

In de regt opgaande kolommen zyn, onder elk Zuur, de verscheidene saamengestelde Zouten te zien, die uit de vereeniging van dat Zuur met de betrekke-lyke Loogzouten en Aarden aan de linker zyde ontstaan. In de dwarfe Kolommen zyn, tegen over elk byzonder Loogzout en aarde, de saamengestel-

de Zouten te zien, die uit de vereeniging van dat Loogzout of die Aarde, met de betrekke-lyke Zuuren boven aan, voortkoomen; en, omgekeerd, worden de saamenstellende deelen van elk der saamengestelde Zouten, in de Tafel uitgedrukt, boven aan gevonden in de regtopgaande kolom, en op de linker zyde van de dwarfe kolom, in welker tusschenfneede dat byzonder Zout geplaatst is. Van sommigen deezer Zouten is in de MATERIA MEDICA reeds gehandeld; maar het schein evenwel niet ongevoeglyk te zyn, dezelve hier in eenen opslag te vereenigen, tot grooter klaarheid van derzelve saamenstellinge, en der verschillende eigenschappen, welken derzelve saamenstellende deelen aanneemen, in verschillende vereenigingen.

KRI-

KRYSTALMAAKING VAN ZOUTEN.

Dit is eene algemeene bewerking van de onzydige en de meeste andere saamengestelde Zouten. Zy steunt op deeze grondbeginselen: dat water, met eenen zekeren graad van hitte, alleen eene zekere bepaalde hoeveelheid van eenig byzonder Zout ontbindt: dat het zelve, door het vermeerderen van de hitte, meer en meer ontbindt (uitgenomen in een voorbeeld, het gemeene Zout) tot dat het aan 't kooken komt, op welken tyd zoo wel de hitte, als de ontbindende kracht beiden op haar hoogste zyn: dat, wanneer het tot zyne eerste gemaatigheid wederkeert, het zelve alles wederom wech werpt, wat de toegevoegde hitte het bekwaam maakte om te ontbinden: dat, buiten eenige vermeerdering of vermindering van de hitte, eene trapswyze uitdamping van 't vogt zelfs eene evenredige afscheiding van het zout zal veroorzaaken: en dat de deelen van het zout, in deeze afscheidinge van het water, zoo ze niet te schielijk by een gedreeven worden door eene haastige koeling, of sterke uitdamping, of door uitwendige oorzaaken verward, gemeenlyk tot doorschynende en regelmatige klompen, die men Krystallen noemt, zullen saamstremmen. De verscheidene Zouten nemen, in 't krystallizeeren, byzondere eigene gedaanten aan: dus zyn de krystallen van Salpeter zeshoekige kantzuilen; die van het Zeezout taerlingen; die van Aluin agtkantige klompen; terwyl het Ammoniac zout tot dunne vezelagtige plaatjes, als veders, schiet.

Het nut van de Zouten in de gedaante van krystallen te bereiden, bestaat niet blootelyk in derzelve fraaiheid, maar is een kenmerk van, en een middel tot beveiliging van derzelve zuiverheid en volmaaktheid. Want door de voorafgaande ontbindinge en kleinzinge, wordenze gezuiverd van zodanige zelfstandigheden, die in water niet ontbonden worden; en door het krystallizeeren wordt het eene Zout gezuiverd, van een bymengsel van zulke zoute stoffen, die of gemakkelijker, of moeilijker dan het zelve ontbonden worden. Want als twee of meer Zouten, in eene zee-

kere hoeveelheid heet water, te saamen ontbonden worden, zal het Zout, dat de grootste hitte tot zyne ontbinding noodig heeft, in die hoeveelheid van water, onder het koud worden eerst afscheiden: en als het water in eene gelykmatige hitte uitdampende gehouden wordt, zal het Zout, dat het meeste water in die hitte vereischt, het eerste zyn in het krystallizeeren. In alle gevallen van deezen aart, zyn de eerste scheuten, indien de bewerking anders wel bestierd is, gemeenlyk wel gevormd en zuiver: de volgende, vroeger of laater, naar de hoeveelheid van de andere Zouten in het vogt, behouden een bymengsel van die zouten, welken zy door hunne kleinheid en door hunne gedaante verrazden.

Om zoutagtige ontbindingen te krystallizeeren, is men gewoon het vogt te kooken, tot dat 'er zoo veel van de vloeistoffe uitgewaasfemd is, dat het zout uit het zelve begint saamen te stremmen, zelfs terwyl het nog heet is, door het formeeren van een vliesje boven op de oppervlakte, die aan de lucht bloot gesteld is; wanneer dit kenmerk te voorschyn komt, moet het alles in eene koude plaats gezet worden. Deze manier brengt zelden volkomene krystallen voort: want als het water dus met zout verzadigd is, in eene kookende hitte, en dan schielijk koud wordt; zoo loopen de deeltjes van het zout haastig en onregelmatig te saamen, en formeeren slegts eenen verwarden en halfdoorschynenden klomp. Door langzaame saamenstremming neemen de meeste zouten hunne krystallyne gedaante volmaaktelyk aan.

De uitdamping moet zagt zyn, en niet langer aanhouden, dan tot dat eenige droppels van het vogt, in eene hitte beneden kookende, op eene koude glazen plaat gevallen zynde, krystallyne draadtjes ontdekken: dan moet het vogt aanstonds van 't vuur gezet worden, in eene min warme, maar geene koude plaats; en het vat met een kleed toegedekt, om te beletten, dat de koude lucht 'er bykome, en een vliesje formeere, welk, door het vogt nederzakkende, de geregelde krystalmaking zoude verhinderen. Dit is de beste wyze voor de meeste zouten; hoewel 'er equi-

gen zyn, welker kryftallizeering kan uitgewerkt worden, niet door verzagting van de hitte, maar door eene aanhoudende gelykmaatige uildampinge van het vogt; zodanig is byzonderlyk het Zeezout.

De Zouten behouden, in het kryftallizeeren een gedeelte van het wateragtig vogt, zonder eenig teeken daar van aan 't oog te ontdekken; en hier van hangt derzelve kryftallyne gedaante grootelyks af. De hoeveelheid van flym of water verfchilt in verfchillende zouten: want drooge kryftallen van Salpeter werden, na verfcheidene zorgvuldige beproevingen, bevonden omtrent een twintigfte van derzelve gewigt te bevatten; die van Aluin een zesde; Zeezout een vierde; Borax, groene Vitriool, en het Purgeerzout, niet minder dan de helft. Het zelfde zout fchynt altyd byna dezelfde hoeveelheid te behouden.

Sommige zouten ontbinden in Geest van wyn; en hier wordt de ontbinding ook, als in water, bepaald; fchoon het zout niet gemakkelyk in eene kryftallyne gedaante herkreegen wordt. Zodanig zyn in 't byzonder de veeeningen van het zuur van Salpeter met vlugge Loogzouten, en met kalkagtige aarden; van het zuur van Zeezout met alle de ontbindbaare Aarden; van het zuur van Azyn met vafte en vlugge Loogzouten. Naauwelyks worden eenige der faamengeftelde zouten, welker zuur dat van Vitriool is, door Geesten van wyn aangedaan.

De Zouten verfchillen grootelyks in derzelve gefteeldheid, om de gedaante van kryftal aanteneemen en te behouden. Want veelen, zelfs van de faamengeftelde foorte, trekken de vogtigheid aan, als de vafte Loogzouten, zoo dat ze bezwaarlyk kryftallizeeren, en als ze gekryftallizeerd zyn, of door hitte uitgedroogd, wederom in de lucht fmelten. Zoodanig zyn de veeeningen van het zuur van Salpeter en Zeezout met alle de ontbindbaare Aarden, en van het zuur van Azyn met Aarden zoo wel als met Loogzouten. Het zuur van Vitriool daarentegen formeert met alle de zelfftandigheden, die het ontbindt, beftendige kryftallen; gelyk ook de andere zuuren van delfstoffen doen met alle de Loogzouten.

De Kryftalmaaking van die zouten, die in Geest van wyn niet ontbonden worden, wordt gemeenlyk bevorderd door het bydoen van een weinig van dien Geest; welke, het water intrekke, of deszelfs ontbindende kragt op het zout, verzwakkende, het zout gefchikt maakt, om vryer van hetzelve aftefcheiden.

De Bewerker moet nogthans zorg draagen, dat hy 'er niet te veel van den Geest bydoe; voornaamelyk als het zout uit een aardagtig of metaalagtig lichaam, met het zuur vereenigd, faamengefteld is; op dat de zelve niet zoo wel het zuur als het water intrekke, en, in plaats van te kryftallizeeren, de aarde of het metaal in de gedaante van poeder nederploffe.

DE Hr. Rouelle van de Franfche Academie der Wetenschappen heeft de verfchynfelen der kryftalmaakinge van zouten met grootte oplettendheid onderzocht, en de uitkomsten van zyne waarneemingen, in verfcheidene stukken der Gedenkschriften van die Academie, uitgegeeven. Onder andere merkwaardige byzonderheden heeft hy eene algemeene verdeeling van de zouten gegeeven, met opzigt op derzelve kryftallizeering, die den Kunftbewerkeren in de praktyk van nut kan zyn.

Hy verdeelt naamelyk de uildamping in drie graaden; *de ongevoelige uitwaaffeming*, of die uitgewerkt wordt door de natuurlyke warmte van den dampkring, van vorft af tot de hitte van de zomer Zon; *de kleine uildamping*, beginnende met de hitte der Zonne, en zich uittrekkende tot die, in welke de uitwaaffemende damp zichtbaar is voor het oog, en het vogt te heet, om op de hand te kunnen verdraagen worden; en *de fterke uildamping*, reikende van dit punt tot kookken toe. De Zouten verdeelt hy in zes rangen; de onderfcheidingen van welken genomen zyn van den graad van uildampinge, in welken zy het volmaaktste kryftallizeeren; van de gedaante van derzelve kryftallen; van derzelve gefchiktheid om enkel te blyven, of in klompen te vereenigen; en van het ontvangen eener vermeerderinge door het vervolgen van de kryftalmaaking.

I. De eerste rang bestaat uit zouten, die in kleine plaatjes of zeer dunne schilfers kryftallizeeren. De kryftallen zyn enkel. Zy zyn van alle de zouten die, welke het meeste op de oppervlakte van derzelver ontbindingen kryftallizeeren, die het minste water in derzelver kryftallen behouden, en het meeste vereifchen om in ontbonden te worden. Zy kryftallizeeren het volmaakte door de ongevoelige uitdampinge.

II. Zouten, welker Cryftallen taerlingen zyn, taerlingen met stompe hoeken, of pyramiden van vier of zes zyden. Zy formeeeren elk alleen, en veranderen derzelver gedaante door nieuwe aangroeifels. Door de ongevoelige uitdampinge kryftallizeeren zy op den bodem, door de kleine uitdampinge op de oppervlakte, en door de beide foorten worden ze volmaakt en regelmatig: door de sterke uitdampinge krygt het vogt een vliesje, en levert in het koud worden weinige ftyftallen, en die nog van eene flegte gedaante, uit.

III. Zouten, welker kryftallen vierhoekig, pyramidaal, langwerpig vierkant, ruitvormig, en ruitvormig langwerpig vierkant zyn; met de hoeken verſcheidenlyk afgekort zynde naar de verſchillende omſtandigheden. Zy formeeeren elk alleen (uitgenomen dat eenige weinige by den grond vereenigen) en veranderen hunne gedaante door nieuwe aangroeijingen. Zy kryftallizeeren op den bodem, het volmaakte door de ongevoelige uitwaſſeming: door de kleine en sterke uitdampinge krygt het vogt een vliesje, en in het koud worden hangen de kryftallen aan het vliesje, en zyn verward en kwalyk geformeerd. Zy behouden eene groote veelheid van water.

IV. Zouten, welker kryftallen platte langwerpig vierkanten zyn; met de uiteinden, die in twee oppervlakten eindigen, naa elkanderen gekeerd; zoo dat ze met de breede zyden een kant en fcherpe hoeken maaken. Zy vereenigen zich, by den grond tot bosjes te faamen. De kryftallen zyn het grootste en regelmatigſte door de ongevoelige uitdampinge: door de kleine en haaltige uitdampinge wordt een vliesje geformeerd, en in het koud worden zyn de kryftallen zeer klein. Zy behouden, in het kryftallizeeren, eene groote menigte water, en vereifchen weinige om in te ontbinden.

V. Zouten, welker kryftallen zeer lang zyn, in de gedaante van naalden, kantzuilen, of kolommen van verſcheide oppervlakten. Zy ſchieten op den bodem, en vereenigen zich tot troffen te faamen, met onregelmatige gedaanten. Door de ongevoelige uitdampinge kryftallizeeren zy naauwelyks ooit wel. Door de kleine en sterke uitdampinge geeven zy een vliesje, en in het langzaam koud worden, leveren zy, als de uitdampinge niet te ver gedreeven is, volmaakt wel geformeerde kryftallen uit; welken eerst dryven, maar wel haast na den grond zinken. Als de uitdampinge te lang geduurd heeft, zyn de kryftallen verward en kwaalyk gevormd.

Ontbindbare Wynſteen. Wynſteen met vlieg Loogzout vereenigd. Wynſteen met oplospende Arde vereenigd.

Sal ammon. Phil. Sal ammon. Nitr. Vol. Nitr. Glaubers Zout. Zout van amh. Azyn met kryt vereenigd, vlieg vitriool zuur, met vafſ loogzout vereenigd.

VI. Zouten, welker kryftallen in zeer kleine naaldtjes of andere onbepaalde gedaanten fchieten. Geen van hun kryftallizeeren door de ongevoelige uitwaaffening, en weinigen van dezelve door den kleinen graad. Zy moeten door de sterke uitdamping tot eene dikke vaftheid gebragt worden: dan verkrygen zy een vliesje, en kryftallizeeren verwardelyk. Als men de kryftallen regelmatig hebben moet, dan moet men Geest van wyn gebruiken, of een ander middeling, als het zout in Geest ontbindbaar is. Zy ontbinden geredelyk in water, en fmelten in de lucht.

Sal diures. Zuur van Zeez. met opflorpende Aarden verenigd, Zuur van Salp. met opflorpende Aarden verenigd.

NITRUM PURIFICATUM.

Gezuiverde Salpeter.
Lond.

Kook Salpeter in water tot dat ze ontbonden is; kleins de ontbinding door papier; en zet het dan, na behoorlyk uitgedampt te zyn, in eene koele plaats neder; op dat de Salpeter tot kryftal moge fchieten.

Edinb.

Het vogt, dat na de kryftalleering overblyft, kan verder uitgedampt worden, en te fchieten gezet, als te vooren; doch deeze bewerking moet niet al te lang uitgerekt worden.

GEMEENE Salpeter bevat doorgaands een groot gedeelte Zeezout, welk in deeze bewerking wordt afgefcheiden; dewyl het Zeezout ontbonden blyft, na dat het grootste gedeelte der Salpeter gekryftallizeerd is. De kryftallen, die na de eerste uitdamping fchieten, zyn groot, regelmatig, en zuiver: maar als het overige vogt verder uitgedampt wordt, en dit een tweede of derde reis herhaald wordt, zyn de kryftallen ten laafte klein, onvol-

maakt, en met taerlingswyze kluitjes van Zeezout beflagen.

Wanneer ruuwe Salpeter, in den staat, waar in ze eerst uit de Aarden getrokken wordt, die 'er mede bezwangerd zyn (zie bladz. 187.) op deeze wyze behandeld wordt, blyft 'er op 't laaft een vogt over, moeder-Loog genaamd, welk niet langer eenige kryftallen zal uitleeveren. Dit fchynt het zuur van Salpeter en Zeezout af te werpen, en eene aardagtige stoffe, die door deeze zuuren ontbonden is, te bevatten. Als men 'er loogen van Loogzout bydoet, wordt de aarde nedergeploft, en als ze door en door met water afgewafchen is, bevindt men ze fmaakeloos. Wanneer het vogt tot droogwordens toe uitgedampt wordt, blyft 'er een bitteragtige zoutte stoffe over; welke, in een distilleerkolf sterk gecalcineerd zynde, van het zuur af fcheidt, en, gelyk in de andere gevallen, fmaakeloos wordt.

Deeze Aarde is beroemd geweest als een uitfteekend purgeermiddel, in de gifte van een drachma of twee; en in kleiner giften, als een veranderend in mild- en andere ziekten. Deeze *Arfseny* werdt voor eenigen tyd voor een groot geheim gehouden, onder den naam van *Magnesia alba*, *panacea nitrosa*, *Graaf Palmers poeder*; *il polvere albo Romano*, *poudre de Sentinelle* enz. tot dat *Lancisi* dezelve gemeen maakte in zyne Noten op de *Metallotbeca Vaticana*. Men heeft onderfeld, dat deeze Aarde geene andere is, dan een gedeelte van de kalk, die gemeenlyk, in de uittrekking van de Salpeter, by de Europeefche Salpeter werken, 'er by gedaan wordt: maar alhoewel de staaltjes van *Magnesia*, door *Neumann* onderzocht, en fommigen van die, welken onlangs van buitens lands hier gebragt zyn, duidelyke tekenen gaven van eenen kalkagtigen aart; zoo moet de oprechte *Magnesia* toch eene aarde zyn van eene verfchillende foorte; dewyl de kalkaarden veeleer faamentrekkende dan purgeerende zyn. De aardagtige grondslag van het bitter purgeerzout wordt bevonden de eigenfchappen, aan de waare *Magnesia* van Salpeter toegefchreven, te bezitten, en fchynt juist dezelfde foorte van aarde te zyn: daarom wordt dit geneesmiddel

nu.

nu ook van dat zout bereid, gelyk we hier na zullen zien.

SAL AMMONIACUS PURIFICATUS.

*Gezuiverd Ammoniaczout.
Lond.*

Dit Zout wordt gezuiverd door het zelve in water te ontbinden, te kleinzen, en te kryftallizeeren, op dezelfde wyze, als boven voor de Salpeter is voorgefchreeven.

Edinb.

Het vogt, dat na de kryftalmaaking overblyft, moet verder uitgedampt worden, en de kryftallizeering herhaald zoo lang als 'er eenig zout van fchieten wil.

DE onzuiverheden van ammoniac zout zyn gemeenlyk zodanig, dat ze niet in water ontbonden worden; en daarom wordt de zuivering door ontbinding en kleinzingen vericht. De allerlaatste kryftallen ontdekken zelden een bymengfel van eenig ander zout.

FLOS SALIS AMMONIACI.

*Bloem van Ammoniac zout.
Lond.*

Neem eenige bekwaame hoeveelheid van droog Ammoniac zout, in poeder: doet het in een aarden distilleervat; en eenen blinden helm daaraan gevoegd hebbende, hef het zout op met een langzaamerhand aanwakkerend vuur.

DEEZE bewerking fchynt ingericht tot eene verdere zuivering van het zout. Dewyl Ammoniac zout echter, gelyk het gemeenlyk door eene foortgelyke bewerking bereid wordt, zelfftandigheeden, die op zich zelve niet vlug zyn, mede neemt, en door herhaalingen van dezelve mogelyk eenige verandering in zyne hoedanigheid ondergaat; zoo fchynt de opheffing noch noodzaakelyk, noch voordelig te zyn.

Neumann merkt aan, dat het, door herhaalde opheffing, ten laafte eene geelagtige kleur verkrygt, benevens eenen byzonderen reuk, waar van het in 't eerst niets ontdekt, en welken hy toefchryft aan de ontwikkeling der Olie of ontvlambaare ftoffe van deszelfs vlugge dierlyk zout; want dat Ammoniac zout een ontvlambaar beginfel bezit, blykt uit deszelfs verbranding met Salpeter.

VITRIOLUM PURIFICATUM vulgo GILLA VITRIOLI.

*Gezuiverde witte Vitriool, gemeenlyk genaamd Gilla van Vitriool.
Edinb.*

Ontbind witte Vitriool in eene genoegzaame hoeveelheid warm water, kleins de ontbinding, en damp ze uit tot twee derden: zet het overblyvende in eene koude plaats, op dat het zout tegen de zyden van het vat tot kryftallen moge fchieten, en droog de kryftallen daar na in de zon. Het overige vogt moet verder uitgedampt, en, gelyk te voren, neergezet worden om te kryftallizeeren; en deeze bewerking moet zoo lang herhaald worden, tot dat 'er geen zout meer fchieten wil.

ONTBINDINGEN van witte Vitriool leggen, onder het ftilltaan, eene geelokeragtige zelfftandigheid af; welke, zoo men ze niet laat affcheiden eer het vogt verwaasfemd en te fchieten gezet is, de kryftallen zal befmetten. *Wilson* ordonneert, dat de Vitriool in juist zoo veel water moet ontbonden worden, als dezelve van het kryftallizeeren zal afhouden, te weten, twee ponden, of derdehalf pond water tegen een pond Vitriool; en de gekleinsde ontbinding warm gehouden, om te bezinken, vierentwintig uren lang: en dan uitgedampt zynde tot een gevoeglyk punt om te kryftallizeeren, wordt 'er dikwyls nog eene geele ftoffe op den bodem gevonden, waar van het vogt zagtes moet afgegooten, eer het te fchieten gezet wordt. Hier moet men gedachtig zyn, dat de affcheiding ver 't volkomenfte en

spoedigste zal geschieden terwyl het vogt nog kookt: want ontbindingen, die eenige dagen in de koude gestaan hadden, en volkomen helder scheenen, werden, als ze gekookt wierden, aanstonds troebel, en wierpen eene geele oker af.

SAL VITRIOLI.

Zout van Vitriool.
Lond.

Neem van

Witte Vitriool, een pond;
Sterken Geest (Olie genaamd) van Vitriool, een once by gewigt;
Water, zoo veel als genoeg is.

Kook het t'saamen tot dat de Vitriool ontbonden is; kleins het vogt dan, en zet het, na behoorlyke uitdamping, in eene koude plaats om te krystallizeeren.

HET oogmerk is hier niet om de okeragtige stoffe van de Vitriool af te scheiden, maar om derzelve scheiding en het kleuren van de krystallen te beletten. Hier aan wordt kragtig beantwoord door het bydoen van het zuur, waar door de zelve ontbonden gehouden wordt.

ALUMEN USTUM.

Gebrande Aluin.
Lond.

Laat Aluin in een yzeren of aarden vat gebrand worden, zoo lang tot dat het borrelt en opzwelt.

De borreling of blaasnaaking komt uit het slym, dat in de krystallen begrepen is, voort: na dat het zelve uitgedreeven is, kan het zout niet gesmolten worden door eenigen graad van hitte. Aluin wordt saamgesteld uit het zuur van Vitriool en eene Aarde: en het is opmerkelyk, dat vereenigingen van dat zuur met alle Aarden, met de meeste Metaalen, en zelfs met de vaste

loogzouten van Plantgewassen, onsmeltbaar zyn.

De Aluin, dus van haar slym ontdaan, is heel veel sterker en scherper, in zoo verre, dat hy somtyds tot het verteeren van sponsagtig vleesch gebeezigd wordt; maar men zegt, dat hy een ongemak heeft, van eene hardheid op het deel te laten.

VITRIOLUM CALCINATUM.

Tot kalk gebrande Vitriool.
Lond.

Laat groene Vitriool in een aarden vat tot kalk gebrand worden, met een open vuur, tot dat het door en door droog wordt: breek dan het vat, neem 'er de Vitriool uit, en zet ze wech tot gebruik, wel beslooten zynde voor de lucht. De Vitriool is genoeg gecalcineerd, als ze aan de zyden en den bodem van het vat eene roode kleur gekreegen heeft.

DEEZE bewerking slaagt vry wel voor kleine hoeveelheden; maar beantwoordt niet volkomen voor grooter menigten. Want om dat het vuur zyne werking eerst op de buitenste deelen van den klomp doet, zullen deezen het eerst gecalcineerd worden, en, als de menigte groot is, het merkteken van genoegzaame calcineeringe vertoonen, terwyl het binnenste gedeelte byna onveranderd blyft: en zelfs, als de bewerking verder voortgezet wordt, zal de gewenschte uitwerking niet voortgebragt worden; want de buitenkant eerst hard wordende, belet de uitdamping der wateragtige deelen van binnen.

Edinb.

Stel eenige hoeveelheid groene Vitriool, in een onverglaasd aarden vat, aan de werking van een maagtig vuur bloot, tot dat ze wit wordt; de stoffe geduurig roerend houdende, om het kleeven aan den bodem te beletten, en om eene steenagtige hardheid te verkrygen. Als ze met een geweldiger vuur gedreeven wordt, gaat ze tot

tot eene donker roode zelfstandigheid over, die *Colcothar* van Vitriool genaamd wordt.

DEEZE manier is vry moeijelyk; want, ten zy dat de hitte zeer zagt, en de stoffe zeer dun over den bodem van een wyd ondiep vat verspreid zy, is het byna onvermydelyk dat ze smelte; het welk de stoffe aan de zyden van de pan doet hechten, en de voorafgaande vergruizing tot eenen vergeeffchen arbeid maakt.

De wyze by de Chemiften gemeenlyk in gebruik, is, een diepe aarden pan, met wat Vitriool daarin, op een zagt vuur te zetten; de Vitriool smelt ras, kookt op, en bekorft de zyden van het vat langzaamerhand: dan doet men 'er wat meer Vitriool in, en laat ze op dezelfde wyze bekorften, en deeze bewerking wordt herhaald tot dat de pan byna vol is van de faamengestremde stoffe, welke witagtig van kleur is, uitgenomen de buiten zyde aan de pan (welke moet gebroken worden, om ze daar uit te neemen), daar ze geelagtig of roodagtig 'er uitziet; naar de langduurigheid en graad van hitte. Als men de Vitriool verder van haar vogt ontdaan wil hebben, kan zulks gemaklyk verricht worden, door den klomp tot een grof poeder te maaken (dat nu niet langer smelten zal) en het zelve dan over een sterk vuur te calcineeren in een ondiepe yzeren pan, tot dat het den vereifchten graad van droogheid verkrygt; het welk men uit deszelfs kleur kan weeten. — Het voornaamste gebruik van gecalcineerde Vitriool is, om den Geest van Vitriool te distilleeren; want als men ze tot dat oogmerk ongecalcineerd gebruikt, zal ze in het distilleervat smelten, en tot eenen klomp faamenloopende naauwelyks eenigen Geest uit leveren; en de weinige, die men verkrygt, zal zeer zwak zyn.

TARTARUM VITRIOLATUM.

Gevitrioleerde Wynsteen.
Lond.

Ontbind agt oncen groene Vitriool in vier

pinten kookend water: en werp zout van Wynsteen, of eenig ander loogzout, terwyl het vogt nog kookt, daarin, tot dat 'er geene gifting meer opkomt, als men 'er een versch gedeelte bydoet; het welk gemeenelyk gebeurt, als men vier oncen of een weinig meer gebruikt heeft. Kleins het vogt dan door papier, en zet het, na behoorlyke uitdamping, om te kryftallizeeren.

HIER zal het zuur van de Vitriool het yzer, waar van het te vooren in bezit was, verlaaten, om zich met het Loogzout te vereenigen: doch men moet byzonderlyk acht geeven, dat de hoeveelheid van het Zout genoeg is, om het zuur volkomen te verzadigen, anders zal het af het metaal niet afleggen. Het is gevoeglyk, zelfs na dat de verzadiging, wegens het ophouden der giftinge, schynt voltooid te zyn, nog een weinig meer van het Loogzout daarin te werpen; want daar door wordt men zeker, dat de bereiding geene metaalagtige stoffe meer bevat; terwyl het overtollig gedeelte van het Loogzout geen nadeel doen kan, om dat het ongekryftallizeerd blyft.

Het is opmerkelyk dat, offchoon het zuur van Vitriool en vast Loogzout, elk alleen, gereedelyk met water vereenigt, en de vogtigheid, zelfs van de lucht, sterk aantrekt; het onzydig Zout, uit de vereeniging van die beiden voortkoomende, de gevitrioleerde Wynsteen, nogthans een van de Zouten is, die het moeijelykst te ontbinden zyn; dewyl zeer weinig van het zelve door koud water wordt opgenomen.

Hierom hebben sommigen voorgeschreeven, het vogt in deeze bewerkinge te kleinzen, als het zeer heet is; vermoedende dat, als men het laat koud worden, een groot gedeelte van het Zout zoude afgelegd en op het papier gelaaten worden. Evenwel heeft het COLLEGIE dit ongemak vermyd, door te ordonneeren, eene genoegzaame hoeveelheid van water te gebruiken, om het zout in de koude, of althans in eene maatige warmte, ontbonden te houden.

Edinb.

Edinb.

Neem Olie van Vitriool, met eene gelyke hoeveelheid van warm water verdund; doet het in een groot glazen vat, en laat 'er langzaamerhand Loog van Wynsteen (a) in druipen; tot dat de gisting ophoudt. Kleins het vogt dan af, damp het uit tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt, en zet het op eene koude plaats neêr om te kryftallizeeren.

Dit is een fraaije en een van de gemaklykste wyzen, om dit Zout te bereiden. Het COLLEGIE van *Edinburgh* ordonneert, in hunne voorige Uitgaven, het zuure vogt in het Loogzoutagtige te laten druipen: doch door de omgekeerde bewerking, die nu aangenomen is, is het klaarblykelyk veel gemaklyker, de bereiding voor eene overtollige zuurheid te beveiligen: en tot meerder zekerheid in dit stuk kan het goed zyn, gelyk in de voorgaande bewerking, een weinig meer van de loogzoutagtige loog in het vogt te laten druipen, dan het ophouden van de gistinge schynt te vereischen.

Maar alhoewel de wyze van bereidinge, hier voorgeschreeven, de gemaklykste voorkomt te weezen, is 'er toch eene onvolmaaktheid in de bewerkinge, te weeten, een gebrek in de hoeveelheid van water. Want daar is lang na geen water genoeg om gevitrioleerden Wynsteen ontbonden te houden, en gevolglyk, dewyl het Loogzout door het zuur zoo vast geneutralizeerd wordt, valt 'er een groot gedeelte van op den bodem van 't vat in de gedaante van poeder. In de *Leidsche Apotheek* is wyslyk in dit ongemak voorzien: want de Olie van Vitriool wordt met viermaal derzelver hoeveelheid van water verlengd, en de loog van het Loogzout langzaamerhand daarin gedroopen zynde tot dat men het punt van verzadiging bekomt, wordt 'er nog viermaal zoo veel water bygedaan, en het mengfel gekookt, op dat het gedeelte van het zout, dat neergeploft was, moge ontbonden worden: dan wordt het vogt gekleinsd

terwyl het nog heet is, en neergezet om te kryftallizeeren. Om volmaakte en welgevormde kryftallen te verkrygen, moet het vogt niet in de koude gezet worden, maar in zulk eene maatige warmte gehouden, als de hand naauwlyks kan verdraagen, op dat het water langzaam moge uitdampen.

Gevitrioleerde Wynsteen, in kleine giften, als van een scrupel of half drachma, ingegeven, is een nuttig openend middel, in grooter, als van vier of vyf drachma's, een zagt buikzuiverend, welk zoo schielyk niet afgaat, als het bitter buikzuiverend Zout (b), of het Zout van *Glauber*, en schynt zyne werking verder uit te strekken.

De Groffiers in geneesmiddelen hebben gemeenlyk, in plaats van dit, een artikel, dat anders byna nutteloos in hunne winkels is, verkogt, te weeten het overblyffel van *Glaubers Geest van Salpeter*: dit zoude als een vergeeflyk bedrog mogen aangemerkt worden, indien de Geest zoo bereid ware als te vooren is voorgeschreeven, en het overblyffel ontbonden en gekryftallizeerd; maar het is een zeer gevaarlyk bedrog, als het zuur van Vitriool in eene al te groote hoeveelheid gebruikt is, en het *caput mortuum* zonder kryftalmaakinge gebeezigd; want het Zout zal, in dit geval, in plaatse van een onzydig Zout van eenen maagtig bitteren smaak te zyn, zeer zuur weezen. De Kooper moet derhalven daarop staan, dat het Zout in de gedaante van kryftal zy. Wanneer de kryftallen volkomen zyn, dan zyn ze langwerpig, met zes platte zyden, en aan de beide einden met eene zeszydige pyramide eindigende: sommigen schynen uit twee pyramiden, aan den voet vereenigd, saamengesteld; en veelen, zelfs in de volmaaktste kryftalmaakingen, zoo als ik zelf gezien heb, zyn zeer onregelmatig. Zy knappen in het vuur, eenigzins op dezelve wyze als die van het Zeezout, voor welken zy somtyds verkeerdelijk genoomen zyn.

NITRUM VITRIOLATUM.

Gevitrioleerde Salpeter.

Lond.

(a) *Oleum tartari per deliquium.* (b) *Sal catharticus amarus.*

Lond.

Ontbind in warm water den klomp, die na het distilleeren van Glaubers Geest van Salpeter overblyft: kleins de ontbinding door papier, en maak het Zout tot kryftal.

DIT Zout verschilt niet van gevitrioleerden Wynsteen (c), zynde faamengesteld uit het zuur van Vitriool en den loogzoutagtigen grondslag van Salpeter, welk Loogzout geen ander is, dan het gemeen vast loogzoutagtig zout van plantgewassen, gelyk zout van wynsteen, of potāsch: want inderdaad krygt de Salpeter, die in Europa bereid wordt, haaren grondslag uit de affchen van plantgewassen. Zoo 'er eenige onveranderde Salpeter in den klomp blyft, wordt dezelve in het water opgelost, terwyl het gevitrioleerde Loogzout kryftallizeert.

SAL POLYCHRESTUM.

*Veel-kragtig Zout.
Edinb.*

Neem van
Salpeter in poeder,
Bloem van Zwavel, van elks evenveel.

Meng het wel te faamen, en werp het mengfel, met weinigjes te gelyk, in een gloeiend distilleerglas; houd het distilleerglas, na dat de ontvlammig opgehouden heeft, nog een uur lang in het vuur. Het Zout kan gezuiverd worden, door het zelve in warm water te ontbinden, de ontbinding te kleinzin, en dezelve uit te dampen tot dat ze droog is; of door kryftalmaakinge.

DIT is eene andere wyze om het zuur van Vitriool met het gemeene vaste Loogzout van plantgewassen te vereenigen. Beiden, de Salpeter en de Zwavel, worden losgemaakt in de bewerking: het zuur van de Salpeter, en het ontvlambaar beginsel van de Zwavel kraaken te faamen, en worden van een ge-

felcheiden; terwyl het zuur van de Zwavel (welk, gelyk wy reeds gezien hebben, niets anders is, dan het zuur van Vitriool) met den loogzoutagtigen grondslag van de Salpeter vereenigd blyft.

Hierom hebben de Winkels de voorgaande bereiding in de plaats van het veelkragtig zout gesteld.

SAL PRUNELLÆ.

Edinb.

Neem van
Zuivere Salpeter, tot poeder gemaakt,
twee ponden,
Bloem van Zwavel, een once.

Smelt de Salpeter in een smeltkroes, en strooi de Zwavel by weinigjes teffens in dezelve. Wanneer de verbranding over is, giet het gesmolten zout dan op een schoone, drooge en warme koperen plaat, om het tot kockjes te maaken.

DIE Sal prunel in groote menigten bereiden, gebruiken, in plaatse van een smeltkroes, een schoone yzeren pot; en als het Steenzout gesmolten en de Zwavel verbrand is, neemen zy het zout met een yzeren lepel daaruit, en gieten het in koperen vormen, die daar toe gehouden worden.

De voorafgaande stamping van de Salpeter, boven voorgeschreeven, kan hier, als eene onnoodige moeite, worden nagelaaten.

Deeze bereiding was voor deezen in groote achtinge, en wordt somtyds nog wel in voorschriften geordonneerd. Desniettegenstaande is zulks gebouwd op eenen valschen grond, welke onderstelt, dat de Salpeter gezuiverd wordt door de verbrandinge, die ze ondergaat, als men 'er een weinig Zwavel op werpt: maar uit gevoeglyke proeven blykt, dat het 'er zoo verre van daan is, dat de Zwavel de Salpeter zoude zuiveren, of tot derzelver verbetering, als een Geneesmiddel, zoude strekken, dat ze dezelve inderdaad

ver-

(c) *Tartarus vitriolatus.*
III. DEEL.

verandert, voor een gedeelte, tot een zout, welk gantsch andere hoedanigheden heeft. De wezendlyke uitwerking van deeze bewerking zal gemakkelyk uit de voorgaande kunnen begrepen worden: daar wordt byna al de Salpeter losgemaakt; en een zout, dat niet verschilt van gevitrioleerden wynsteen in derzelve plaats gevonden: hier ondergaat slechts een vierentwintigste gedeelte derzelve deeze verandering. BOERHAAVE ordonneert, in plaats van de Salpeter met Zwavel te verbranden, dezelve, op de gemeene wyze, wel te zuiveren, en dan van zelfs te laten smelten, en in vormen te gieten: de smelting dient hier om het zout tot een kleiner omtrek te brengen, door het wateragtig vogt, dat met het zelve in de krySTALLIZERINGE saamen gestremd is, uit te dampen; hoewel het, zelfs tot dat oogmerk, van weinig nut is, dewyl de hoeveelheid van 't water, dat de Salpeter behoudt, niet heel groot is.

SAL CATHARTICUS GLAUBERI.

*Het buikzuiverend Zout van Glauber, gemeenlyk genaamd Wonderlyk Zout.
Lond.*

Ontbind den klomp, die na het distilleeren van Geest van Zeezout overblyft, in warm water: kleins de ontbinding, en krySTALLIZEER het Zout.

Edinb.

Indien de krySTALLEN (als boven verkreegen) al te scherp zyn, ontbind ze wederom in water, kleins het vogt, en damp het zorgvuldig maar tot zulk een punt uit, dat het Zout geschikt zy om te krySTALLIZEEREN.

DAAR is geen groot gevaar, dat de krySTALLEN te scherp zullen zyn, zelfs wanneer de Geest van zout met de grootste hoeveelheid van Olie van Vitriool, hier boven onder die bewerking voorgefchreeven, gemaakt is. Het vogt, dat na de krySTALLMAAKING overblyft, is

(d) *Sal catharticus amarus.*

inderdaad zeer zuur; en met betrekking tot deeze bewerking behoort het zoo te zyn; want anders zullen de krySTALLEN zeer klein en ook zeer weinigen zyn. Als 'er geen genoegzaam gedeelte Olie van Vitriool in het distilleeren van den Geest gebruikt is, moet 'er noodzaakelyk eenige in het vogt gedaan worden, om de krySTALLMAAKING van het zout te bevorderen.

De tytel van dit Zout drukt deszelfs geneeskragten uit. Van een half once tot een once of meer, ingenomen, is het een zagt en nuttig buikzuiverend middel; en in kleiner giften, rykelyk verdund, een dienstig openend en pisdryvend middel. De Winkels geeven, in plaatse van dat, dikwyls het bitter buikzuiverend Zeezout (d) (zie bladz. 220.), welk byna van dezelfde hoedanigheid is, doch wat onaangenaamer, en, naar men zegt, zoo zagt niet in zyne werkinge. Doch zy kunnen gemakkelyk van elkanderen onderscheiden worden, door de uitwerkingen van loogzoutagtige zouten op ontbindingen van dezelve. Want de ontbindingen van *Glaubers* Zout ondergaan geene zichtbaare verandering op het bydoen van die zouten, dewyl derzelve eigen grondslag een waar vast Loogzout is: maar de ontbinding van het bitter buikzuiverend zout wordt aanstonds wit en troebel; dewyl derzelve grondslag, die eenearde is, door het loogzoutagtig zout rykelyk ontwikkeld wordt; gelyk in de volgende bewerking geschiedt.

MAGNESIA ALBA.

*Witte Magnesia.
Edinb.*

Ontbind bitter buikzuiverend zout, in eene genoegzaame veelheid van water. Kleins de ontbinding, en doet daar een gekleinsde loog van Potasch by, zoo lang als een nieuwe bydoening eene melkagtigheid blyfs veroorzaaken. Dan zal 'er een wit poeder nederploffen; het welk, van het vogt afgescheiden zynde, zorgvuldig, zoo wel in

ver-

versche gedeelten van koud als heet water moet gewasschen, en naderhand gedroogd worden.

Dit Poeder schynt van den zelfden aart te zyn, als dat uit de moeder-loog van Salpeter (zie bladz. 480.) verkreegen wordt, het welk voor eenige jaaren een beroemd geheim was in de handen van eenige byzondere personen buitens lands. *Hoffman*, die de bereiding van de salpeteragtige *Magnesia* beschryft, geeft het de hoedanigheid van een nuttig middel tegen het zuur, een veilig en onschadelyk openlyf maakend, in giften van een drachma of twee; en van een zweet- en pisdryvend middel, wanneer het in kleiner giften van vyftien of twintig greinen wordt ingegeven. Na dien tyd heeft het eene groote plaats in de praktyk der buitenlandsche Geneesheeren gehad, en begint nu ook by ons in achtinge te koomen, byzonderlyk in het zuur in de maag, en om de menigvuldige onpaffelykheden, waar in kinderen zoo menigmaal gestort worden, door overtollige zuure vogten in de eerste wegen, wech te neemen; het wordt, om zyne openlyf maakende hoedanigheid, beter gehouden, dan de gemeene opslorpemde dingen, welke (ten zy men nu en dan zagte purgeermiddelen tusschen beiden ingeeve om ze afgedryven) 'er toe geschikt zyn, om in 't lichaam te blyven huisvesten, en eene hardlyvigheid te veroorzaaken, die voor kinderen zeer schadelyk is.

Offchoon de bereiding deezer *Artfeny* nu algemeen bekend is, worden echter derzelve eigenschappen en natuur zeer weinig verstaan: dewyl sommigen onderstellen dat ze ongemeene kragten bezit; anderen verzeekeren dat, wanneer ze behoorlyk zoet gemaakt is, dezelve in geenerly opzigte van gebranden harts-hoorn, of van eenige andere enkele dierlyke, of groeiende aarde verschilt. Ondertusschen zullen de volgende Aanmerkingen genoegzaam zyn om dit stuk te bepaalen.

Als de *Magnesia alba* volmaakt bereid wordt, is zy eene witte en zeer fyne Aarde, volkomen ledig van reuk en smaak, en van dien rang, die in zuuren ontbonden worden.

Zy ontbindt overvloedig, zelfs in het zuur van Vitriool; welk, door de gewoone wyze van ontbindingen te maaken, maar alleen een gering gedeelte van andere Aarden opneemt. En met dit zuur vereenigd maakt zy een bitter zout uit, dat zeer ligt in water ontbonden wordt; terwyl de gemeene opslorpemde dingen niet het zelfde zuur byna smaakeloze saamenstremfels formeeren, die zeer moeilyk te ontbinden zyn. Ontbindingen van *Magnesia* in alle zuuren zyn bitter en buikzuiverende; terwyl die van de andere Aarden meer of minder wrang en saamentrekkende zyn. Een groote gifte van *Magnesia* purgeert niet, noch heeft eenige merkelyke uitwerkingen, zoo 'er geen zuur in de maag is, dat dezelve ontbindt: een matig zuur, zoo 'er eenig huisvest, of als men zuure vogten na dezelve inneemt, bezorgt verscheide stoelgangen, daar de gemeene opslorpemde dingen, in dezelfde omstandigheden, in plaats van los te maaken, het lyf veel eer sluiten. Derhalven is het klaar, dat de *Magnesia* soortelyk van de andere Aarden verschilt, en dat ze tot nutte oogmerken in de Geneeskunst kan aangewend worden.

NITRUM CUBICUM.

Teerlingswyze Salpeter.

Ontbind Kryt of Kalk in gezuiverd Sterkwater, en doet deeze ontbinding langzaamterhand by eene ontbinding van Glaubers zout in water, zoo lang als eene versche bydoening eenige melkagtigheid nog veroorzaakt: dan zal 'er een wit poeder nederploffen; waarna het vogt moet afgekleinst, en na behoorlyke uitdamping ter krystallizeering neergezet worden.

In deeze bewerking worden beide ontbindingen losgemaakt, en twee nieuwe saamenstremfels voortgebracht. Want het Vitriool zuur van Glaubers zout vereenigt zich met het kryt, en formeert met het zelve een onoplosbaar selenitesagtig saamenstremfel, welk doorgaands nederploft; terwyl het Loogzout van Glaubers zout en het zuur van de Salpeter

Qqq 2

tot

tot een onzijdig zout vereenigen, het welk door kryftalmaakinge van het vogt gefcheiden wordt: de kryftallen zyn ruitagtig, van eenen verkoelenden fmaak, grootelyks naar dien van gemeene Salpeter gelykende. In hoe verre dit zout in geneeskragt van de gemeene Salpeter verfehilt, is niet bekend.

Deeze bewerking is hier ingevoegd, ten deele om dat ze zeer tot onderrichting dient, ten aanzien van de veranderingen, die 'er voorvallen op het vermengen van verfcheiden zoute lichaamen; en ten deele om dat ze de beste middelen aan de hand geeft, om den zuiveren loogzoutagtigen grondflag van Zeezout te verkrygen. In de distilleeringe van Geest van zout, werdt die grondflag losgemaakt van zyn eigen zuur, en met dat van Vitriool vereenigd; maar hier wordt dezelve van het zuur van Vitriool tot dat van Salpeter overgebracht: en op bladz. 444. hebben wy eene wyze opgegeeven, om het zuur van Salpeter te verdryven of te vernielen, en het Loogzout, dat met het zelve vereenigd was, zuiver over te laten.

SPIRITUS SALIS MARINI COAGULATUS.

*Gestremde Geest van Zeezout.
Lond.*

Laat een loog van eenig vast Loogzout in Glaubers Geest van Zeezout druipen, tot dat alle gifting ophoudt: en damp het vogt dan uit, tot droogwordens toe.

DEEZE bereiding is, onder den zelfden titel, in de *Wittembergsche Apotbeek* ingevoegd. Het is doorgaands wedergeboren Zeezout genaamd geweest, hoewel met weinig gevoeglykheid, dewyl het in zynen grondflag van dat zout verfehilt; en het gemeene Loogzout van plantgewassen hier gesteld wordt in plaats van het mineraal Loogzout van Zeezout. Hoe ver het zelve nu, in zyne geneeskragtige hoedanigheden, van Zeezout verfehilt kan ik niet op my neemen te bepalen: het is klaarblykelyk fcherper in fmaak, en wat moei-

jelyker zoo wel om in water te ontbinden, als in het vuur te smelten.

TARTARUS REGENERATUS.

*Wedergeboren Wynsteen.
Edlnb.*

Doet eenige hoeveelheid droogen wynsteen, in poeder, in een groot glazen vat; en giet daar by weiniges zoo veel gedistilleerden Azyn op, als 'er noodig is, om het zelve te verzadigen. Kleins het vogt, en damp het, over een zeer zagt vuur, tot droogwordens toe uit; wel zorgdraagende dat de stoffe geene brandigheid aantrekke. Giet op het overblyvende zout nog zoo veel meer Geest van Azyn, als noodig is, om het te verzadigen; zuiver het vogt dan wederom, en droog het zorgvuldig uit tot een droog zout.

Als men de gemeene Loogzouten tot deeze bewerkingen gebruikt, moeten ze vooraf door ontbindinge en kryftallizeeringe gezuiverd worden, van het onzijdige zout, dat zy gemeenelyk bevatten.

De gedistilleerde Azyn moet volkomen vry zyn van alle brandige befmettinge: het is niet noodig den zelve af te flymen, of den eerften loop in het distilleeren wech te werpen; nadeemaal die zoo wel een gedeelte van het zuur (iets dat hier vereifcht wordt) als het slym bevat.

Het is moeijelyk het punt van verzadiging tuffchen het zuur van Azyn en het Loogzout te treffen. Na dat 'er omtrent veertien deelen van sterken gedistilleerden Azyn langzaamerhand op één deel van het vaste Loogzout gegooten zyn, zal het bydoen van een weinig meer van het zuur geene verdere gifting in de koude maaken; maar als het mengfel nu sterk geroerd en wel geheet is, zal de gifting van nieuws beginnen; wanneer nog een weinig meer Azyn daar moet bygedaan worden, tot datze wederom ophoudt. Nu is de verzadiging nog niet volkomen; want als de wateragtige deelen uitgedampt zyn, zal het overblyvende zout met verfchen Azyn nog giften.

Als

Als 'er nu zoo veel zuur bygedaan is, dat 'er geene teekenen van eenige giftinge meer te voorschyn koomen, kan men 'er nog een weinig meer Azyn ingieten, eer men tot de laatste uitdamping overgaat; hier door zal de verzadiging van het Loogzout zeker zyn; terwyl het zuur, zoo het overtollig is, zal uitwaassenen.

Het zout, dus bereid, heeft eene donker bruine kleur, enen byzonderen, niet onaangenaamen reuk, een doordringenden, zeepagtigen, zouten smaak, in geenen deele loogzoutagtig of zuur. Deszelfs bruine kleur, en zeepagtige hoedanigheid, ontstaat uit de olieagtige deelen van den Azyn; en op de zuivering van het zout van deeze heeft men in de voorgaande bewerking niet gestaan. In de *Londensche Apotbeek* heeft men geordonneerd het zout te zuiveren tot dat het volkomen wit zy, onder den tytel van

SAL DIURETICUS.

Pisdryvend Zout.
Lond.

Neem een pond van eenig vast Loogzout, en kook het, met eene zeer zachte hitte, in vier of vyfmaal deszelfs gewigt van gedistilleerden Azyn. Doet 'er, als de opbruifching ophoudt, nog meer gedistilleerden Azyn by; en gaa dan voort met versche gedeelten daar by te doen, tot dat de Azyn byna uitgedampt zynde, versche Azyn geene opbruifching meer maake; welk gemeenlyk gebeurt, als men twintig ponden gedistilleerden Azyn verbruikt heeft. Damp het dan langzaam uit tot dat het droog is.

Smelt het overblyvende onzuivere zout een korten tyd, maar niet al te lang, over een zagt vuur; ontbind het dan in water, en kleins de ontbinding door papier. Wanneer de smelting behoorlyk uitgevoerd is, zal het gekleinsde vogt helder en zonder kleur zyn, als water; maar anders van eene bruine kleur.

Damp de klaare ontbinding uit, in een ondiep glazen vat, met eene uitsteekend zachte hitte; het zout, terwyl het droogt

nu en dan eens omroerende; op dat deszelfs vogt des te eerder moge uitdampen. Bewaar het daar na tot gebruik in een zeer dicht beslooten vat; want het door de vogtigheid van de lucht zoude smelten.

Dit Zout behoort volmaakt wit te zyn; en zal geheel en al ontbonden worden, zoo wel in water als in Geest van wyn, zonder eenigen droefsem agter te laten. Indien het zout, hoe wit het ook zy, eenige vuiligheden aflegt in Geest van wyn; zoo moet het alles in dien Geest ontbonden, de ontbinding gekleinsd en wederom uitgedroogd worden.

De zuivering van dit Zout is niet weinig moeiljelyk. Want de Bewerker moet, in het zelve te smelten, byzonderlyk zorg draagen, geene al te groote hitte te gebruiken, of het zelve al te lang gesmolten te houden; men moet 'er nu en dan een weinig uit neemen en 't in water doen; en zoo haast als het vryelyk van zyne zwarte kleur begint aftefcheiden, moet het alles van het vuur genomen worden. In de laatste drooging moet de hitte zoo groot niet zyn, dat ze het zout doet smelten; anders zal het niet volkomen ontbindbaar zyn. Indien de ontbinding in Geest van wyn uitgedroogd wordt, en het overblyvende zout met een zeer zagt vuur gesmolten wordt, verkrygt het die bladeragtige gedaante, die het den naam van *terra foliata*, bladeragtige aarde verworven heeft.

In den vierden band van de Gedenkschriften der Leden van de *Fransche Academie*, laastelyk uitgegeeven, heeft de Hr. *Cadet* eene manier opgegeeven, om het zout door de eerste uitdamping wit te maaken, zonder eenige moeite van verdere zuivering. Hy merkt aan, dat de bruine kleur van de olieagtige stoffe van den Azyn afhangt, die brandig geworden is door de hitte, die men gemeenlyk in de uitdamping gebruikt heeft; en zyne verbetering bestaat in het verminderen van de hitte, op dien tyd, als deeze branding kan voorvallen, en de bewerking, die hy aanpryft, is de volgende.

Q99 3.

Ont

Ontbind een pond Zout van wynsteen, in eene genoegzaame hoeveelheid koud water, kleins de ontbinding, en doet 'er langzaamerhand zoo veel gedistilleerden Azyn by, als het zelve zal verzadigen, of een weinig meer. Zet het vogt uit te dampen, in een vat van steenwerk, met eene zachte hitte, die zoo sterk niet is, dat ze hetzelfde doe kookten: als 'er een vliesje op de oppervlakte komt, moet het overige van de bewerkinge in een water-bad geëindigd worden. Het vogt verkrygt allens de dikte van olie, en een redelyk hooge bruine kleur; maar het vliesje, of het schuim boven aan ziet 'er witagtig uit, en als het afgenomen en koud geworden is, vertoont zich eene verfaaming van kleine glinsterende zilveragtige plaatjes. De stoffe moet geduurig roerende gehouden worden, tot dat ze gantfchelyk in zulk eene witte platte stoffe veranderd is; het volkomen opdroogen van dezelve kan gevoeglyk in een warmen oven verricht worden.

Wy zullen niet op ons neemen te bepaalen, of het zuivere, dan onzuivere zout het beste zy tot geneeskundig gebruik; alleenlyk aanmerkende, dat het laatste van een zeepagtiger aart is, en het eerste zuurder, hoewel wat aangenaamer voor de maag. De Heer *Cadet* rekent het zout, dat op deeze wyze gemaakt is, beter, dan het witte zoo wel als het bruine, dat op de gewoone wyze bereid is, als bevattende beiden, zoo wel de olieagtige hoedanigheid van het eene, als de aangenaamheid van het andere, en als zynde altoos gelykvormig, of van dezelfde kragt; daar de anderen aan groote veranderlykheid onderhevig zyn, naar den graad van hitte, die in de uitdamping gebeezigd is. Zy zyn alle Geneesmiddelen van groot vermogen, en kunnen zodanig by vershillende giften ingegeven en bestierd worden, dat ze of zagte purgeerende, of kragtig pisdryvende zyn:

weinig van de zoutagtige openende middelen kunnen by de zelve in kragten haalen. De gifte is van een half scrupel tot een drachma of twee. Een bloot mengsel van loogzoutagtig zout en Azyn zonder uitdrooging, is mogelyk niet veel minder, als een geneesmiddel aangemerkt, dan het meer uitgewerkte zout: Ik weet, dat twee drachma's Loogzout, met Azyn verzadigd, tien of twaalf stoelgangen veroorzaakt hebben, in gevallen van de Waterzugt, en eene overvloedige ontlasting van pis, zonder eenig ongemak.

SPIRITUS MINDERERI.

*Geest van Mindererus.
Edinb.*

Neem eenige hoeveelheid van het vlugge Loogzout van Ammoniac-zout, en giet langzaamerhand gedistilleerden Azyn daar op, tot dat de opbruifching ophoudt; het mengsel nu en dan eens omroerende, om de werking van den Azyn op het zout te bevorderen.

Dit is een uitneemend openend zoutagtig vogt. Warm in 't bed ingenomen zynde, is het gemeenlyk een kragtig zweetmiddel; en dewyl het zonder hitte werkt, zoo komt het te pas in kortsagtige en ontsteekingagtige ongesteldheden, waarin geneesmiddelen van de heete soorte, als zy missen zweet te bezorgen, de ziekte verzwaaren. Deszelfs werking kan ook tot de Nieren bepaald worden, door wat heen en weer te wandelen in een koele lucht. De gemeene gifte is een half once, het zy op zich zelf alleen, of te gelyk met andere Artsenyen, die tot dat zelfde oogmerk geschikt zyn. Deszelfs sterkte is zeer onzeker en hangt grootendeels van die van den Azyn af; een ongemak, dat niet gemakkelyk tegen te gaan is, om dat de zoute stoffe niet tot een gestremd zout kan gebragt worden.

VII. A F D E E L I N G.

Van de onregelmaatige Zouten.

CRYSTALLI TARTARI.

*Kryftallen van Wynsteen.
Edinb.*

Laat poeder van witten Wynsteen in twintigmaal deszelfs hoeveelheid aan water, gekookt worden, tot dat het volkomen ontbonden is; en de ontbinding, terwyl ze nog heet is, door kleins papier gedaan, of door een wollen doek, en in een houten vat ontvangen worden: stel het dan eenen nacht of langer aan de koude lucht bloot; op dat de Kryftallen mogen gevormd worden, en tegen de zyden van het vat mogen schieten: het water nu afgegooten zynde, moeten de kryftallen vergaderd en tot gebruik gedroogd worden.

De kleinzing der ontbindinge van Wynsteen door papier geschiedt zeer langzaam, en zoo ze niet met veele oplettendheid bestierd wordt, in 't geheel niet: want zoo haast als het kookende vogt merkelyk kouder begint te worden, legt het veel van den Wynsteen over de gantsche oppervlakte van het papier af; welk het overige verhindert, om 'er door te gaan. *Zwelffer* ordonneert, in zyne *Aanmerkingen* over deeze bewerking in de *Augsburgsche Apotheek*, de ontbinding met wit van eijeren klaar te maaken, en ze alleen door een linnen doek te kleinzen; hy schryft insgelyks oordeelkundig voor, dat het vat digt toegelooten, en de krystalmaaking in eene warme plaats verricht worde: want als men de ontbinding zeer schielyk laat koud worden, zal men te vergeefs verwagten, dat 'er eenige kryftallen te voorschyn zullen koomen; en de Wynsteen zal onvermydelyk, in de gedaante van zand, op den bodem van het vat nederploffen. En inderdaad is het werk van Wynsteen te zuiveren en te krySTALLIZEEREN zulk een

ne lastige bezigheid, en vereischt zulk eenen grooten toefsel, dat naauwelyks iemand der Apotheekers, of zelfs van de handelende Chemisten, zich 'er mede bemoeijen; maar denzelven, of reeds gezuiverd uit Holland brengen, of hier van sommige menschen, die 'er hun eenigste werk van maaken, koopen. Zie het Artikel TARTARUM, bladz. 243.

CREMOR TARTARI.

*Room van Wynsteen.
Edinb.*

Neem eenige hoeveelheid ontbinding van Wynsteen, op dezelfde wyze, als in de voorgaande bewerking gemaakt, en door een teems gedaan. Kook het over 't vuur, tot dat 'er een dik vliesje op de oppervlakte komt, welk met een houten schuimspaan, die vol met gaten geboord is, daar moet afgenomen worden: vervolgd de kooking tot dat 'er een nieuw vliesje opkomt, welk, even als te voren, daar moet afgenomen en de bewerking herhaald worden, tot dat al het vogt dus verteerd is. Droog alle de vliesjes daarna te saamen in de zon.

DEEZE bewerking schynt alleen ingevoegd te wezen om eenen naam te behouden, die lang gemeenzaam geweest is in de winkels; want de bereiding zelve verschilt in geenerly opzigt van de kryftallen van Wynsteen, tot poeder gemaakt. En inderdaad mag de Kooper de kryftallen altoos wel beter achten; want het poeder is dikwyls met zoute stoffen van eenen anderen aart vervalscht.

Het COLLEGIE van *Edinburgh* merkt aan, dat zoo wel de kryftallen als de room
VAN

van buitens lands tot ons gebragt worden: dat ze, in hoedanigheid, niet van elkanderen verschillen, en dat goede witte Wynsteen, ongezuiverd, niet minder is dan een van die beiden.

TARTARUM SOLUBILE.

*Ontbindbaare Wynsteen.
Lond.*

Ontbind een pond van eenig vast Loogzout in een gallon kookend water; en werp 'er langzaamerhand krystallen van Wynsteen in, zoo lang als eene nieuwe bydoening eenige gifting veroorzaakt; het welk gemeenlyk gebeurt eer dat 'er drie pond krystallen gebruikt zyn. Kleins het vogt dan af, en zet het, na behoorlyke uitdampinge, te krystallizeeren; of damp het uit tot dat het droog is, en bewaar het overblyvende zout tot gebruik.

Edinb.

Kook krystallen van Wynsteen, tot dat ze volkomen ontbonden zyn, in tienmaal derzelve hoeveelheid water; en laat in de ontbinding, terwyl ze nog kookt, langzaamerhand loog van Wynsteen (a) druipen, tot dat de gifting ophoudt. Kleins het vogt terwyl 't heet is, en damp het uit tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt, op dat het, als het in eene koude plaats wechgezet wordt, moge krystallizeeren.

De gemeene witte Wynsteen is mogelyk beter, voor deeze bewerking, dan de krystallen, die men doorgaands ontmoet (Zie het Artykel TARTARUM bladz. 243.). Deszelfs onzuiverheden kunnen hier geene tegenwerping maaken: dewyl hy genoegzaam gezuiverd wordt door de volgende kleinzinge.

De bereiding deezer Artlenye, op eene van de bovenstaande wyzen, is zeer gemaklyk; alhoewel sommige Chemisten dezelve vry moeijelyk gemaakt hebben door eene kiesch-

heid, die gantsch onnoodig is. Zy staan 'er sterk op om het juiste punt van verzadiging tusschen het Loogzout en het zuur van den Wynsteen te bepaalen; en waarfchouwen den Bewerker om zeer oplettend te zyn, als hy tot aan dit merk komt; op dat hy, door al te veel van een van beiden daar by te doen, het zout niet al te zuur, of al te loogzoutagtig maake. Doch wanneer men het vogt een weinig koel laat worden, eer men het kleinst, en het dan behoorlyk laat uitdampen en krystallizeeren, kan 'er geen mislag van deezen aart voorvallen, schoon de verzadiging juist zoo naauwkeurig niet bepaald was: want naardien de krystallen van Wynsteen zeer moeijelyk te ontbinden zyn zelfs in kookend water, en als ze reeds daar in ontbonden zyn, wederom saamen stremmen, als het vogt koud wordt; zoo zal het overtollige, indien 'er iets meer van de krystallen gebruikt is, dan het Loogzout heeft opgenomen, op den teems gelaaten worden: en aan de andere zyde, als 'er te veel Loogzout gebeezigd is, zal het ongekrystalliseerd blyven. De krystalmaaking van dit zout kan inderdaad niet zonder veel moeite verricht worden: daarom is het gevoeglyk, het zuure zout eerst de overhand te laten hebben, de overtollige veelheid 'er af te scheiden, door het vogt een weinig te laten bekoelen voor de kleinzinge, en dan tot de volkomen uitdamping van het wateragtig vogt over te gaan, welk het begeerde onzydige zout zal agter laten. Het gevoeglykste vat tot dit oogmerk is een van steenwerk: een yzeren maakt het zout wankleurig.

Ontbindbaare Wynsteen, in giften van een scrupel, een half drachma, of een drachma ingegeven, is een zagt verkoelend openend middel: twee of drie drachma's maaken gemeenelyk openlyf; en een once is vry sterk buikzuiverende. *Malouin* zeidt, dat het, in purgeerende kragt, gelyk is aan het buikzuiverende zout van *Glauber*. Het is een gewoon byvoegsel by de buikzuiverende middelen van eenen harsagtigen aart, om dat het derzelve werking bevordert, en ter zelve tyd derzelve krimpig verwekkende

(a) *Oleum tartari per deliquium.*

kende hoedanigheid verbetert. Doch het moet nooit in vereeniging met eenig zuur gegeven worden; want alle zuuren maaken het los; terwyl ze deszelfs Loogzout opflorpen, en den Wynsteen nederploffen.

SAL RUPELLENSIS.

*Zout van Seignette, of Rochel Zout.
Paryfche Apoth.*

Laat het zout, uit de affche van de kelp of kali van Alikante getrokken, gecalcineerd worden, tot dat het finelt, dan in water ontbonden, de ontbinding gekleinsd, en, na behoorlyke uitdamping, neergezet worden, op dat het Zout tot zuivere witte kryftallen moge fchieten. Ontbind dan kryftallen van Wynsteen in kookend water, en verzadig de ontbinding met de kryftallen van het Kali: de evenredigheden, tot dit oogmerk noodig, zullen zyn, omtrent zestien oncen van het laafte tot twintig van het eerfte. Damp het vogt behoorlyk uit in de hitte van een waterbad, en zet het, na gekleinsd te zyn, in de koude om te kryftallizeeren.

DEEZE is eene foorte van ontbindbaaren Wynsteen, die met het zout van kali of soda gemaakt wordt, welke het zelfde is met het mineraal Loogzout, of de grondslag van Zeezout (zie bladz. 444.). Hy kryftallizeert veel gemakkeliker, dan de voorgaande bereiding, en wordt niet, als die, vogtig in de lucht. Hy is ook veel minder buikzuiverend, maar wordt op dezelfde wyze door zuuren los gemaakt.

Het fchynt een zeer fraai zout te wezen, en begint nu, in dit Land, in achting te koomen, gelyk het al lange in Frankryk geweest is.

SAL ESSENTIALE ACETOSÆ.

*Wezendlyk Zout van Zuring.
Lond.*

Laat het fap van Zuuring, na dat het bezon-

ken en van den droeffem zagties afgegooten is, uitgedampt worden, tot dat 'er flegts een derde van overblyft, dan door een fienellen zak gekleinsd, en wederom uitgedampt, tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt. Doet het vogt dan in een glazen vat, en een weinig olyfolie daar op gegooten hebbende, zet het in een kelder neer tot dat 'er eene menigte van kryftallen van geformeerd zyn: deezen moeten zagties met water afgewafchen, en daar na weder gedroogd worden.

Op dezelfde wyze kan men wezendlyke zouten verkrygen van alle zuure, wrange, faamentrekkende en bitteragtige planten, die maar eene geringe hoeveelheid van Olie bevatten.

Kruiden van eenen droogen aart moeten, in het kneuzen, vogtig gemaakt worden, met een weinig water; op dat het fap te gemakkeliker moge uitgeperft worden.

De wateren van zulke planten, die men te vergeefs getracht heeft, door distilleeringe over te haalen, kunnen, door eene genoegzaame menigte van derzelve wezendlyke zouten in gemeen water te ontbinden, verkregen worden.

SOMMIGE Kruidmengkundige Schryvers ordonneeren, de planten vroeg in den morgenftond te vergaderen; maar dat is van weinig belang. Om het onderwerp zyn fap gereedelyk te doen overgeeven, moet het in ftukken gekapt, en in eenen marmeren mortier wel gekneusd worden, eer men het in de pers doet: de pap die in den zak blyft, en geen gering gedeelte van de zoute ftoffe overhoudt, kan met voordeel in water gekookt, en het afkookfel by het uitgeperfte fap gedaan worden. Daarna kan men alles te faamen zuiveren, het zy op die wyze, als hier boven is voorgefchreeven, of door het vogt eenige reizen door een linnen doek te laten loopen. In sommige gevallen is het noodig een groot gedeelte water daar by te doen; op dat het fap, dus verdund, des te beter van zynen droeffem moge fcheiden; van welke affcheidinge het goed gevolg deezer bewerkinge grootelyks afhangt.

R r r

De

De uitdamping moet verricht worden of in ondiepe glazen bekkens, of in zulke aarden kommen, die van een digt vast weefsel zyn; zodanigen zyn die men gemeenlyk steenwerk noemt. De gemeene aarden vaten zyn aan 't ongemak onderworpen, dat derzelver verglaasd afgebeeten worde, en zyn doorgaands zoo heel gaatagtig, dat ze een groot gedeelte van het vogt kunnen intrekken en behouden: en de metaalen vaten zyn 'er byzonderlyk toe geschikt om door deeze zuure soorten van sappen afgebeeten te worden.

De voorchriften omtrent den tyd om met de tweede uitdamping op te houden, kunnen zoo gemakkelyk niet in acht genomen worden, als men wel zou wenschen. Deeze sappen zyn zoo lymig, en zoo vol van vreemd-
zartige stoffe, die van eene geheel andere natuur, dan eenige zoutagtige stoffe, is, dat men te vergeefs een vliesje, of zuivere zoutagtige bekorfing op de oppervlakte verwacht. Weshalven BOERHAAVE en de andere ervaren Schryvers, in de kruidmengkundige stookkunde, met veel oordeel ordonneeren, de uitdamping van het overtollige vogt zoo lang te vervolgen, tot dat de stoffe de dikte van room verkreegen hebbe. Indien men het dan een uur of twee in eene warme plaats laat staan, zoo zal het, onaan gezien de voorgaande zuiveringen, een nieuw zetsel afleggen, waar van het bezwaarlyk zoude afgegooten geweest zyn, eer het in het vat gedaan was, in 't welk men voor hadt het zelve te laten kryfstallizeeren.

Sommigen pryzen een onverglaasd aarden vat aan, als beter zynde tot dit oogmerk dan een verglaasd; onderstellende dat het laatste hinderlyk is voor het zout om 'er zich aan te hechten; terwyl het sap zich gemakkelyk in de gaatjes van het eerste indringende, een groot voordeel heeft, om zyne zoutagtige puntjes aan de zyden van het vat te schieten. Anderen bekorften de zyden en den bodem, van wat voor een vat zy ook gebruiken, met een zeker mineraal zout, welk het sap grootelyks geschikt maakt om te kryfstallizeeren, daar het van zich zelfs zeer ongenegen toe is: maar, alzoo dit byvoegsel, ten opzichte van deszelfs geneeskragten, zeer verschilt van 't

zout dat hier bedoeld wordt, zoo onthouden wy ons van het zelve te melden.

Het nut van de Olie is, het sap onbedorven te houden, en voor te koomen, dat hetzelfde, gedurende den langen tyd, tot deeze bewerking vereischt, niet in gisting raake of verrotte: en zoo veel Olie, als de oppervlakte volkomen kan bedekken, is tot dat oogmerk genoeg. Het wasschen van de krystallen dient, om dezelve te zuiveren van den slymagtigen droesem, die het zelve aankleeft: dit moet met de uiterste zorgvuldigheid verricht worden, om te beletten, dat niet eenig gedeelte van 't zout zelf ontbonden worde. Het vogt, dat na de krystalmaaking overblyft, kan door eene zachte doorzyging gezuiverd worden, en, na behoorlyke verdikking, wederom te schieten gezet; wanneer men eene verdere uitlevering van krystallen zal bekoomen.

De bewerking, tot verkryging deezer krystallen, is zeer verdrietig, in zoo verre, dat ze naauwelyks in minder dan zeven of agt maanden voltooid wordt; en de hoeveelheid der krystallen, die men verkrygt, is zeer gering: hierom wordenze naauwelyks ooit in de Winkels gemaakt of verwacht.

De Chemisten hebben verscheidene wyzen uitgedacht om de bewerking te verhaaften, onder welken de twee volgende de meeste aanmerking schynen te verdienen.

Neem eenige hoeveelheid van *Alsem, Carduus benedictus*, of soortgelyke planten, maatig in de schaduw gedroogd. Giet daar eene bekwaame hoeveelheid Geest van wyn op, en laat het, met een zagt vuur saamen trekken, tot dat het scheivogt eene groene kleur verkreegen heeft. Dit aftreksel moet in een glazen distilleervat gedaan, en met de hitte van een waterbad gedistilleerd worden, tot dat 'er zoo veel van den Geest overgekoomen is, dat het overblyvende gedeelte zoo dik als honich gelaaten worde. Alles nu onbewoogen latende blyven tot dat het volkomen koud geworden is, zullen 'er schoone pyramidaale krystallen bevonden worden geschooten te zyn, van de zyden van het vat af tot aan zyn middelpunt. *Spies-*
fuis,

fus, in *Miscell. Berolin. Continuat. II.*
p. 91, 92.

Deeze Heer verhaalt insgelyks, dat hy, eene Wezendlykheid (dat is, een verzadigd aftrekfel) van Alands wortels met Geest van wyn gemaakt, en hetzelfde een Jaar lang onbewoogen bewaard hebbende, bevóndt, dat het eene groote menigte kryftallen gefchooten hadt, van den bodem van het vat af opwaards, zoo dik als een schaft, en omtrent een duim lang. — De kryftallen, op deeze wyze verkreegen, worden gezegd van de salpeteragtige foorte te zyn, maar van een fyner smaak, dan de gemeene Salpeter, geevende alleen eenen koelen indruk op de tong.

De tweede bewerking is van den beroemden Dr. *Stabl.*

Neem *Alsem*, Water-Guichel-heil (a), Muurkruid (b), Bingelkruid (c), Zeepkruid (d), of eenige andere planten van den zelfden aart, schieleyk op eene beschaduwde plaats gedroogd. Snyder het kruid klein, en giet eene genoegzaame hoeveelheid van hooglyk verbeterden Geest van wyn daar op: laat het saamen trekken tot dat het scheivogt met de Olie, of harsagtige deelen van de planten verzadigd wordt; giet het gekleurde vogt dan af, en doet van nieuws geest van wyn op de planten, laat het trekken als te vooren, en vervolg met meer Geest van wyn daar op te gieten, tot dat het scheivogt in 't geheel geene kleur meer van de plantgewassen aanneemt. De plant dus van haare olieagtige stoffe ontdaan zynde, moet zagties gedroogd en in water gekookt worden, tot dat het vogt derzelver zoute deelen opgenomen heeft: dan moet het afkookfel door een teems gedaan, vervolgens tot eene behoorlyke dikte uitgedampt, en in eene koele plaats neergezet worden, en het zal tot zoutagtige kryftallen schieten, welken, onderzocht zynde, klaarblykelyk salpeteragtig bevonden worden. *Stablii Fund. Chem. pag. 68. & alibi.*

DE beide voorgaande bewerkingen koomen maar slegt met elkanderen overeen; in hoeverre zy aan 't bedoelde oogmerk beantwoorden, is tot nog toe niet onderzocht. Dit is zeker dat de Geest van wyn de fyne Oliën en de harsen van plantgewassen ontbinden, welken anders het kryftallizeeren van het zout zeer beletten; waaruit het zoude schynen, dat het zout naderhand, met meer voordeel, uit het overige met water zoude kunnen bereid worden. Maar het is ook zeker, dat dit Scheivogt eenige der natuurlyke deelen van 't zout zelf ontbindt; en dat het zout, wanneer het aftrekfel genoeg met de ontbindbaare deelen van het onderwerp beladen is, afscheidt; terwyl de oliagtige en harsagtige stoffe ontbonden blyft. Dus wordt Manna, een wezendlyk zout van de zoete foorte, geheel en al in verbeterden Geest ontbonden, en hoe vuil ze anders is, wordt ze zoo wit als sneeuw herkreegen, blyvende derzelver olieagtige onzuiverheden in het scheivogt; en dus leggen de geestagtig aftreksels van Selderie, Beetwortels, en andere planten van de zoete foorte, in het stil staan, waare suikeragtige saamenstremfels af. Het is derhalve waarfchynelyk, dat de eene bewerking beeter is voor sommige planten, en de andere voor andere plantgewassen: de eerste is buiten twyffel geschikter voor de zoete foorten en de andere voor zuure kruiden, als zuuring en wilde zuuring.

De kragten der wezendlyke Zouten zyn door de ondervinding nog niet genoeg bepaald. Dit is ondertusschen zeker, dat ze de kragten van de onderwerpen niet geheel en al bezitten, gelyk men ondersfeld heeft, uitgenomen alleen de zuure en zoete. De anderen schynen byna allen even eens te zyn, van wat voor planten zy ook mogen verkreegen zyn. In wateragtige uittreksels van *Alsem*, *Carduus*, *Kamillen* en veele andere plantgewassen, heb ik dikwyls fyne uitbloefels op de oppervlakte waargenomen, die ten naasten by alle den zelfden smaak hadden, eenigzins naar Salpeter gelykende. Zy worden van sommigen ondersfeld, in den grond niet anders te zyn, dan een onzuivere foorte van vlugge Salpeter, (dat is,

(a) *Becabunga.* (b) *Parietaria.* (c) *Mercurialis.* (d) *Saponaria.*

is, een zout dat uit het zuur van Salpeter, en vlugge Loogzouten saamgesteld is:) die, welke door de Chemisten der *Fransche Academie* onderzocht zyn, in 't vuur verbrand, en met vaste Loogzouten gestampt zynde, waassenden eenen pisagtigen reuk uit; klare bewyzen, dat zy deeze twee mengfels bevatteden.

SACCHARUM LACTIS.

*Suiker van Melk.
Parysche Apoth.*

Neem gemeene wey van Koemelk, die men met stremfel heeft doen runnen. Maak het met wit van eyeren klaar; en, als het niet volkomen helder is, doet het dan door een teems. Damp het dan uit, in een glazen vat, met de hitte van een waterbad, en zet het in een kelder neer om te krySTALLIZEEREN. De krySTALLEN moeten met koud water afgewasschen worden.

DEEZE bereiding is zeer beroemd geweest in borstziekten, maar was verre van te beantwoorden aan 't geen men 'er van verwachtte. Zy heeft weinig zoetigheid, en is moeijelyk in water te ontbinden. Men kan eene zoutagtige zelfstandigheid, die veel beter den naam van suiker verdient, verkrygen door het uitdampen van nieuwe melk, byzonderlyk die van eene Eselin, tot droogwordens toe, door de drooge stoffe in water te laten trekken, tot dat het water derzelver ontbindbaare stoffe uitgetrokken heeft, en dan het gekleinsde vogt te verdikken. Deze bereiding is zeer zoet, hoewel niet wit noch krystalagtig: ook zyn de geneeskragten van de Melk mogelyk niet in derzelver zuivere krystalbare deelen gelegen.

FLORES BENZOINI.

*Bloem van Benzoin.
Lond.*

Doet eenig poeder van Benzoin in een aarden pot, die in zand gezet is; en hef de

bloem, met eene Zandhitte, op in een kegelvormigen papieren helm, die aan de pot gehecht is.

Of, de opheffing kan in een glazen retort verricht worden; en de bloem zal met eene zachte hitte in den hals opreizen. Wanneer de bloem eene geele besmetting heeft, meng ze dan met pypaarde, en hef ze weder op.

Edinb.

De opheffing moet in een verglaasd aarden vat verricht worden, en in dezelfde werktuigen, met versche gedeelten van Benzoin herhaald worden, tot dat de papieren kap vuil van olie wordt.

BENZOIN, in een Kromhals, aan een zagt vuur blootgesteld, smelt en geeft witte blinkende krystalagtige bloem in den hals op, welke van eene olieagtige zelfstandigheid gevolgd wordt. Als men den helm een weinig doet reizen (door eenen ontvanger aan den hals van den retort te voegen) komt 'er een dunne geelagtige olie over, die met een zuur vogt vermengd is, en naderhand eene dikke boteragtige zelfstandigheid; dit laatste in kookend water gesmolten zynde, geeft eene groote menigte zoutagtige stoffe aan hetzelfde over, (die door kleinzing en behooryke uitwaassening kan afgescheiden worden) welke, in alle opzigten aan de bloem schynt gelyk te wezen.

Het blykt derhalven, dat de gantsche hoeveelheid van bloem, welke Benzoin in staat is uit te leveren, door de bovenstaande bewerkingen niet kan verkreegen worden; dewyl 'er nog een groot gedeelte opreift, na dat men met dezelve opgehouden heeft: dat het grootste gedeelte opreift met een minder graad van hitte, dan 'er noodig is om de Olie op te heffen: maar dat de Olie, indien de bewerking haastig voortgezet wordt, of het vuur niet uitneemend zagt is, tegelyk met de bloem zal opreizen, en dezelve vuil maaken. Hierom is het, in den koophandel, ten uiterste moeijelyk dezelve zoo te bereiden, dat ze de vereischte witheid en

zuiv.

zuiverheid hebbe; dewyl de hitte, die 'er noodig is, om groote menigte van Benzoin te gebruiken, zoo groot wordt, dat ze eenige Olie te gelyk met de bloem over dryft.

Om deeze bloem dan in volmaaktheid te bekomen, moet men alleen eene kleine hoeveelheid Benzoin op eene reis in het vat doen: en op dat zulks de vereischte vaerdigheid niet verhindre, kan men eene menigte ondiepe, plat-bodemde, aarden schootels gebruiken, alle met een omgekeerd vat over dezelve 'er aangevoegd. Met deezen kunt gy een zandfurnuis vullen; hebbende versche schotels gereed staan, om in derzelver plaats te zetten, zoo ras als het blyken zal, dat de bewerking in de eersten geëindigd is: het overblyffel van de Benzoin moet uit alle de vaten geschrapt worden, eer men 'er versche gedeelten in doet.

Wanneer deeze bloem in volmaaktheid bereid wordt, heeft ze een aangenaamen smaak en welriekenden reuk. Zy wordt geheel en al in Geest van wyn ontbonden; gelyk ook met behulp van hitte in water; maar scheidt van 't laatste weder af, als het koud wordt, scheidende tot zoutagtige puntjes, welke zich tot onregelmaatige klompen vereenigen. Door bemiddeling van Suiker blyfze in koud water hangen, en formeert dus eene fraaije balsmagtige fyroop. Sommigen hebben ze in groote achtinge gehouden, als goed voor de borst en om te doen zweeten, in de gifte van een half scrupel of meer: maar de tegenwoordige praktyk maakt 'er zelden gebruik van, wegens de lelyke Olie, waar mēe ze, zoo als ze doorgaands bereid wordt, besmet is, en waar van ze door eene nieuwe opheffing met pypaarde niet zoo kragtig gezuiverd wordt, als men wel zoude wenschen. De waarneemingen, hier boven verhaald, wyzen eenen weg aan, om ze volmaakter te zuiveren; te weeten door ontbindinge, kleinzinge en krySTALLIZEERINGE.

SAL SEDATIVUS.

Zout van Borax, pynstillend zout genaamd.

Doet agt oncen Borax, tot poeder gemaakt, in eenen wydgehalsden kromhals; giet daar

drie oncen water op; en doet 'er dan drie oncen Olie van Vitriool by. Zet den kromhals in een bekwaam furnuis, voeg 'er eenen ontvanger aan, en vermeerder het vuur tot dat het vat gloeiend wordt. Het pynstillende zout zal dan in den hals opreizen, in de gedaante van dunne blinkende plaatjes, welke 'er met een veer moeten uitgeveegd worden: en 'er zal een weinig vogt in den ontvanger gaan. Wanneer de stoffe in den Kromhals koud geworden is, giet het gedistilleerde vogt dan weder op dezelve, en hefze van nieuws op. Vervolg deeze bewerking by herhaaling zoo lang, als de Borax eenige aanmerkelyke veelheid van zoutagtige bloem uitleevert.

Of.

Ontbind de Borax in eene genoegzaame hoeveelheid warm water, en doet 'er de Olie van Vitriool by. Damp dit mengsel uit, tot dat 'er dunne plaatjes op de oppervlakte te voorschyn koomen; laat het vuur dan verslappen, en het vat onbewoogen staan, tot dat 'er eene menigte krystallen geformeerd zyn, die wel met koud water moeten afgespoeld, en dan tot gebruik gedroogd worden.

In de bereidinge van dit Zout door opheffing, moet het vuur vaerdig opgewakkerd worden, als de stoffe begint droog te worden; want het is juist op dit tydftip, dat het zout opgeheven wordt. Het opgeheven zout zelf, is, in eenen volkomen droogen staat, vast in het vuur: als het met water bevochtigd wordt, en dan aan eene scherpe hitte blootgesteld, zal een gedeelte daar van blyven opreizen, tot dat de vogtigheid geheel en al uitgewaasemd is: waarna niets meer kan opgeheven worden, door hitte, ten zy dat het zout weder bevochtigd is. Hier van daan komt het gebruik van het gedistilleerde vogt daar weér by te doen, en de opheffingen te herhaalen. *Lettery* zeidt, dat hy bevondt, dat de bloem bleef opreizen tot de zesendertigste opheffing toe; en dat de hoeveelheid, door alle deeze opheffingen ver-

Rrr 3

Kreg-

kreegen een half once en vyfendertig greinen van twee oncen Borax bedroeg.

Het gedeelte van de Borax, dat niet opgeheven wordt, schynt het zelfde te zyn, (als men de gemeene gezuiverde Borax der winkels gebruikt heeft) als het loogzoutagtig zout van Zeezout: het pynstillend zout, met dat Loogzout vereenigd, stelt de Borax wederom t'saamen. De ontwikkeling van het pynstillend zout uit de Borax geschiedt op het zelfde grondbeginsel, als dat van het zuur van Zeezout uit Zeezout; te weten, het zuur van Vitriool met het Loogzout vereenigd; en het overblyffel is in beide gevallen het zelfde; te weten, het zout, dat wonderlyk zout, of het zout van Glauber genaamd wordt: ook kan het pynstillende zout uit Borax ontwikkeld worden door andere zuuren, maar het gemaklykste en kragtigste door dat van Vitriool.

De bewerking door krySTALLIZEERINGE is zoo lastig niet, als die door opheffinge; maar het zout is gemeenelyk zoo wit niet, en is 'er toe geschikt om ook een gedeelte van Glaubers zout te behouden, byzonderlyk als de uitdamping wat te lang uitgerekt is.

Het pynstillende zout schynt op den smaak een onzydig zout te wezen; maar met Loogzouten onderzocht zynde, heeft het de eigenschappen van een zuur, opbruiscgende, zich vereenigende, en krySTALLIZEERENDE met dezelve; en derzelver loogzoutagtige hoedanigheid vernietigende. Het wordt zoo wel in water, als in Geest van wyn ontbonden; hoewel niet zeer gereedelyk in een van beiden. Wat deszelfs kragten aangaat; het wordt onderfeld, een zagt pynstillend middel te zyn, (waar van het zynen naam heeft) om de hitte van het bloed te doen bedaaren in heete koortsen, om de toevallen van ylhoofdigheid voor te koomen of wechteneemen, en de aandoeningen van kramptrekkinge, het zy van mild- of moederziekte, te verzagten, ten minste voor een tyd. De gifte is van twee tot agt greinen; in eenig gevoeglyk voervogt.

SPIRITUS SAL & OLEUM SUCCINI.

*Geest, Zout en Olie van Barnsteen.
Lond.*

Distilleer Barnsteen in eene zandhitte, langzaamhand aangewakkerd; zoo zal 'er een Geest, eene Olie, en een zout met de Olie besmet, overkoomen.

De Olie, wederom alleen op zich zelve gedistilleerd, wordt verdeeld in een dunner Olie, die opreift; en een dikker gedeelte, dat agter blyft, Balsam van Amber genaamd.

Het zout moet in den gedistilleerden Geest, of in gemeen water gekookt worden, en te krySTALLIZEEREN gezet; op deeze wyze wordt het van de aankleevende Olie ontdaan. Hoe meermaalen dit herhaald wordt, hoe zuiverer het zyn zal.

Edinb.

Meng witten Barnsteen, tot poeder gemaakt, met driemaal deszelfs gewigt aan schoon zand, en doet het in een glazen Retort, zoo dat die half vol zy van het mengsel: voeg 'er dan een grooten ontvanger aan, en distilleer het, in een Zandfurnuis, met een langzaamhand aanwakkerend vuur. Eerst zal 'er een Geest met eenige geele Olie overkoomen; dan nog meer geele Olie, tegelyk met een weinig zout; en als men de hitte vergroot, nog meer zout, met eene roodagtige Olie.

Als de distilleering geëindigd is, maak den ontvanger dan ledig van het zout; en het geen van 't zelve aan de kanten zit vergaderd hebbende, droog het door het zagtelyk tusschen de vouwen van eenig vloeipapier te drukken.

De Olie kan door kleinzinge van den Geest afgescheiden worden: en naderhand verbeeterd, door ze van pekkel van Zeezout te distilleeren.

Het zout moet op de volgende wyze verbeeterd worden: vryf het wel met tweemaal deszelfs hoeveelheid van Zeezout, en doet het mengsel in een hoog en naauw glazen distilleervat: doet 'er een blinden helmaan, en gaa tot het distilleeren in een Zandbad over, zorg draagende, dat de Olie niet opreize. Als de vaten koud geworden zyn, veeg het zout 'er dan met een veder uit.

IN

In het distilleeren van Amber, moet het vuur eenigen tyd zagt gehouden worden; den graad, waar door water kookt, naauwelyks te boven gaande, tot dat het wateragtig slym en de dunne Olie opgereezen zyn; waar na het zagtes moet versterkt worden. Als het vuur schielyk vermeerderd wordt, zal de Barnsteen opzwellen, en in zyne geheele zelfstandigheid in den ontvanger opreizen, zonder de losmaking of afscheiding zyner deelen te ondergaan. Als 'er zand of andere middelingen mede vermengd zyn, is hy minder aan deeze verdunning onderworpen, en het vuur kan wat spoediger opgewakkerd worden; hoewel dit geringe voordeel mogelyk niet opwegen kan tegen de plaats, die het zand in den kromhals beflaat.

Onze Chemisten laaten den ontvanger gemeenelyk los, zonder toe te smeeren, op dat dezelve nu en dan konne wechgenomen worden, als het zout opreift en in den hals van den Retort saamentremt, waaruit het telkens moet geschraapt, om te beletten, dat de Olie het zelve niet nederhaale in den ontvanger. Als 'er eene grove dikke Olie begint op te reizen, en 'er geen zout meer te voorschyn komt, slaakt men het distilleeren; hoewel men het mogelyk nog langer met voordeel zou kunnen vervolgen.

De Heer Pot onderrecht ons (in eene merkwaaerdige Verhandeling over het zout van Barnsteen, uitgegeeven in het negende Stuk der *Gedenkschriften van de Academie der Wetenschappen te Berlyn*,) dat de Pruisische Werklieden, die groote menigten van dat zout bereiden, om buitenslands te voeren, de distilleering van snippers en kleine stukjes Barnsteen zonder eenig middeling en in een open vuur verrichten: dat, het uitveegen van het zout uit den hals van den Kromhals al te lastig zynde, zy toelaaten dat de Olie het zout beneden in den ontvanger brenge, en dat zy het naderhand daar af scheiden, door middel van vloeipapier, dat de Olie intrekt en het zout droog laat; welk papier naderhand geperst en gedistilleerd wordt: dat zy de distilleering zoolang vervolgen tot dat alles, wat overgedreeven kan worden, opgereezen is, alleen zorgdraagende, dat ze de laatste dikke Olie in eenen

byzonderen ontvanger opvangen; en dat zy eene groote menigte zout uit deeze uittrekken, door dezelve met drie of vier versche gedeelten heet water in een sterk vat te schudden, en het gekleinsde water uit te dampen en te krySTALLIZEEREN.

De Geest van Barnsteen, dus genaamd, is niet anders, dan eene ontbinding van een klein gedeelte van het zout in slym of water; en zulks wordt daarom zeer gevoeglyk gebeezigd tot ontbinding van 't zout, om het zelve te krySTALLIZEEREN.

Het zout, van zoo veel Olie als het vloeipapier kan intrekken, bevryd zynde, behoudt nog zoo veel daarvan, dat het 'er donker bruin uitziet. De Heer Pot zeidt, dat de manier, die hy bevonden hadt best en met het minste verlies te slaagen, is; het zout in heet water te ontbinden, en een weinig kattoen, met wat Olie van Barnsteen vogtig gemaakt, in het papier te doen, door 't welk de ontbinding moet gezeigd worden. Dit zegt hy houdt een goet gedeelte der Olie van het zout te rug, en de ontbinding gaat 'er zoo veel te zuiverer door. Het vogt, met eene zeer zachte hitte, gelyk die van een waterbad, uitgedampt, en te schieten gezet zynde, zullen de eerste krystallen doorichynende zyn, met eene geringe geelagtige kleur; maar de volgende zyn bruin, olieagtig, en bitter; en moeten derhalven op dezelve wyze gezuiverd worden. De gantsche hoeveelheid van de krystallen bedraagt omtrent een dertigste van het gewigt van den ruuwen Barnsteen, die 'er toe gebruikt is. Door ophessing van Zeezout, gelyk boven voorgeschreeven is, wordt het zout volmaakter en spoediger gezuiverd: de Heer Pot werpt tegen de ophessing tegen; dat een gedeelte van 't zout door dezelve losgemaakt wordt, terwyl 'er eene koolagtige stoffe agter gelaaten wordt, zelfs alschoon het zout vooraf gezuiverd was door krySTALLIZEERINGE: nochtans mag men vermoeden, dat deeze kool eerder uit de verbranding van eenige overblyffelen der Olieagtige stoffe, dan uit de losmakinge van eenig gedeelte van het waare zout voortkomt.

Het zuivere zout van Barnsteen heeft eenen doordringenden, eenigzins saamentrekkenden

zou-

zuuren smaak. Het wordt zoo wel in water, als in verbeterden Geest van wyn ontbonden; hoewel niet gereedelyk in een van beiden, en naauwlyks in 't geheel iets in het laatste, zonder hulp van hitte: van koud water vereischt het in den zomer, tot zyne ontbinding, omtrent twintigmaal zyn eigen gewigt; van kookend water slegts omtrent tweemaal zyn gewigt. Aan eene hitte, een weinig grooter, dan die van kookend water, in een glazen vat, bloot gesteld, smelt het eerst, dan reist het in een witten damp op, en stremt wederom t'saamen, in het bovenste gedeelte van het glas, tot fyne witte vlokjes; latende slegts, ten zy het volmaakt zuiver zy, een weinig koolagtige stoffe achter. Met Loogzouten, zoo wel vaste als vlugge, bruist het op, en formeert met dezelve onzijdige zouten, die zeer gelyken naar de zulken, die van dezelfde Loogzouten en de zuuren van plantgewassen saamen gesteld worden. Met zuure vogten vermengd, maakt het geene merkelyke beweging. Met vaste Loogzoutagtige Zouten gevreeven, waassemt het geenen pisagtigen reuk uit. Door deeze kenmerken begrypt men wel, dat dit zout gereedelyk te onderscheiden is van alle de andere stoffen, die men 'er mede vermengd of voor verkogt heeft. Ten aanzien van deszelfs kragten, wordt

het geacht openend, pisdryvend, en om dat het eenig gedeelte van de Olie bevat, tegen de moederziekte dienstig te zyn: BOERHAAVE geeft het den naam van *diureticum* & *antihystericorum princeps*. Deszelfs hooge prys heeft echter belet, dat het in gemeen gebruik gekoomen zy; en mogelyk voldoen deszelfs wezendlyke kragten niet aan de hooge verbeelding, die men 'er gemeenlyk van gemaakt heeft.

De verbeterde Olie heeft een sterken bitumineuzen reuk, en een prikkelenden scherpen smaak. In eene gifte van tien of twaalf droppels ingegeven, verhit, prikkelt en bevordert het de vloeibaare afscheidingen: het is voornaamelyk beroemd in moederziekten, en in gebrekkelyke ontlastingen van de baarmoeder. Somtyds wordt het uitwendig gebruikt in smeeringen voor zwakke of beroerde lendenen, en zinkingpynen. Deeze Olie verschilt van alle, die uit het Plantryk zyn, en komt met de mineraale Petrolien daar in overeen, dat ze niet ontbindbaar is, het zy in haaren verbeterden, of onverbeterden staat, door Geest van wyn, vast-loogzoutagtige Loogen, of vlug-loogzoutagtige Geesten; dewyl de Olie, na lang trekken of bewegen, al zoo vry 'er afscheidt, als gemeene Olie van water.

I X. H O O F D D E E L.

Van de Bereidingen van Zwavel.

FLORES SULPHURIS.

*Bloem van Zwavel.**Lond.*

Hef Zwavel op, in bekwaame vaten; en maak de bloem, die saamenstremt, tot poeder, het zy in een houten molen, of in een marmeren mortier met een houten stamper.

Edinb.

Doet eenige hoeveelheid geele Zwavel, tot grove poeder gemaakt, in een aarden distilleervat, dat in een zandfurnuis geplaatst is; en een glazen blind-helm, of een ander aarden distilleervat omgekeerd daaraan gevoegd hebbende, zoo begin de opheffing met eene zachte hitte, welke naderhand kan vermeerderd worden. De Bloem zal in het bovenste gedeelte van de vaten opreizen, waar uit zy zorgvuldig moet geveegd en met zeer heet water gewasschen worden.

DEEZE bewerking wordt zelden by de Apotheekers ondernomen; om dat 'er zoo een groote toestel noodig is, om dezelve met voordeel uit te voeren. Die de bloem van Zwavel in groote hoeveelheid bereiden, gebruiken een groote yzeren pot, die twee of drie honderd pond houdt, om in te sublimeeren; deeze heeft gemeenschap met een verwulfd kamer, met verglaasde tegelen bekleed, die voor den ontvanger dient.

Deeze bereiding van Zwavel maakt gee-
III. DEEL.

ne verandering in derzelver hoedanigheden; dewylze alleen derzelver onreinheden afscheidt, en ze te gelyk tot een fyner poeder maakt, dan ze ligtelyk door eenig ander middel kan gebragt worden. Op den bodem van het sublimeervat blyft een zwaare grysklenrige klomp, die uit zand, aarde, steenagtige, en somtyds metaalagtige stoffen, saamengefeld is, met een klein gedeelte Zwavel, die de opheffende hitte ontsnapt is. Deeze wordt gemeenelyk in stukken gebrooken, en in de winkels, onder den naam van *sulphur vivum*, levendige Zwavel, verkogt.

FLORES SULPHURIS LOTI.

*Gewasschen Bloem van Zwavel.**Lond.*

Giet zoo veel water op de bloem, dat het vier vingeren breed boven dezelve opreift, en kook het eenigen tyd: dit water dan afgietende, laat 'er wat koud water bygedaan worden, en de bloem ter degen gewasschen; waar na ze tot gebruik moet gedroogd worden.

DEWYL de bloem van Zwavel gemeenelyk opgeheeven wordt in zeer ruime vertrekken, die eene groote menigte lucht bevatten, of in vaten, die niet zeer dicht geflooten zyn; zoo zyn sommige gedeelten van dezelve, die het eerst opreizen, in staat om vuur te vatten, en worden dus veranderd in een vloggen zuuren damp, welke zich met de bloem, die vervolgens opgeheven wordt, vermengende, eenen aanmerkelyken graad van zuurheid aan dezelve mededeelt.

S s s

In

In dat geval is afwaffching, hier voorgefchreeven, volftrekt noodzaakelyk; want de bloem, dus met zuur befmet, veroorzaakt fomtyds krimpelingen, en kan, in andere opzigten, uitwerkfelen voortbrengen, die van die der zuivere Zwavel verschillen. Het COLLEGIE van *Edinburgh* staat toe, als in de voorgaande bewerking blykt, dat alleen de gewaffchen bloem in de Winkels gehouden worde: echter zyn 'er eenige byzondere vereenigingen, waar toe ze bekwaamer geoordeeld wordt, wanneer ze ongewaffchen is, gelyk derzelver vereeniging met kwikzilver tot het aethiopiefch mineraal; en daarom wordt de ongewaffchene bloem door het COLLEGIE van *Londen* tot die bereiding voorgefchreeven.

BALSAMUM SULPHURIS SIMPLEX.

*Enkele Balfem van Zwavel.
Lond.*

Kook bloem van Zwavel, met viermaal derzelver gewigt Olyfolie, in een pot, die luchtig bedekt is, tot dat zy tot de dikte van Balfem vereenigen.

BALSAMUM SULPHURIS CRASSUM.

*Dikke Balfem van Zwavel.
Edinb.*

Neem een pint Lynolie, en vier oncen bloem van Zwavel. Kook het t'faamen over een zagte vuur, het zelve geduurig roerend houdende, tot dat het de dikte van een Balfem verkrygt.

LYNOLIE ontbindt de Zwavel veel gereeder, dan Olyfolie, en de bereiding, met de zelve gemaakt, wordt gehouden wat onaangenaamer te zyn. Het vat, daar ze ingekookt worden, moet zoo groot zyn, dat het ten minste driemaal zoo veel, als de inmengfels be draagen, kan bevatten. Zoo haast als de Olie op de Zwavel begint te werken, welk omtrent het punt van opborling voorvalt, wordt het mengfel zeer veel verdund, en uitgebreid, zoo dat het in het furnuis zoude overkookten, by

aldien het niet voorzigtiglyk van het vuur genomen werdt; en dewyl deeze stoffe zeer ligt vlam vat, zyn 'er gevaarlyke gevolgen van te wagten, voornaamelyk als de hoeveelheid groot is. Derhalve moet de Bewerker, in het behandelen van deeze bewerking, zeer op zyne hoede zyn.

BALSAMUM SULPHURIS BARBADENSE.

*Balfem van Zwavel met Barbados Teer.
Lond.*

Deeze wordt op dezelfde wyze als de voorgaande gemaakt, door Barbados Teer in plaatse van Olie te gebruiken.

BALSAMUM SULPHURIS TEREBINTHINATUM.

*Balfem van Zwavel met Terpentyn-Olie.
Edinb.*

Neem twee oncen gewaffchen Bloem van Zwavel, en zes oncen Terpentyn-Olie. Laat het t'faamen in een zandbad trekken, tot dat de Olie met de Zwavel verzadigd is.

BALSAMUM SULPHURIS ANISATUM.

*Balfem van Zwavel met Anys Olie.
Edinb.*

Neem twee oncen gewaffchen bloem van Zwavel; zes oncen Terpentyn-Olie; en vier oncen wezendlyke Anys-Olie. Laat het te faamen trekken, als in de voorgaande bewerkinge.

DEEZE bereidingen worden gevoeglyker en veiliger in een hoog glazen lichaam gemaakt, met den mond van ten minsten een duim over de middellyn, dan in rondgaande, of beslootten vaten, waar in zy gemeenlyk voorgeschreeven zyn, gemaakt te moeten worden: want als de Zwavel en de Olie geweldig opelkanderen beginnen te werken, breiden zy zich niet alleen uit tot eene groote uitgestrektheid, maar dryven ook met geweld eene groote menigte van veerkragtige dampen uit, welken, als de va-

va-

vaten beslooten zyn, of de monden niet groot genoeg, om eenen vryen uitgang aan dezelve te verleen, dezelve onfeilbaar doen barten: *Hoffman* verhaalt eene zeer merkwaardige gebeurtenis van de uitwerkselen van een toeval van deezen aart. In het vat, hier boven aangepreezen, kan de bewerking, zonder gevaar, in vier of vyf uren volbragt worden, door het vuur behoorlyk te bestieren; het welk eenigen tyd zeer zagt moet weezen, en naderhand vermeerderd wordt tot dat men de Olie even doet opborlen, of kooken; in welken staat het moet gehouden worden, tot dat al de Zwavel schynt opgenomen te zyn.

Wezendlyke Oliën, als scheivogten voor Zwavel gebeezigd, ondergaan eene groote verandering, door den graad van hitte, die 'er noodig is, om ze in staat te stellen, dat ze de Zwavel ontbinden; en hier van daan is het, dat de *Balsems lang na zoo veel geur niet hebben, als men zou mogen verwagten*. Het schynt derhalven raadzaamer, eene behoorlyke hoeveelheid van de wezendlyke Olie by den enkelen *Balsem* te doen: deeze wordt gereedelyk ingelyfd door eene zachte warmte, als het vat nu en dan maar eens geschud wordt. Zestien deelen wezendlyke Olie, en zes van den dikken *Balsem* van Zwavel, maaken een veel fraaijer *Balsem* uit, dan die op de voorgaande wyze gemaakt worden, en welke zoo veel van den geur der Olie behoudt, als 'er noodig is, om den smaak der Zwavel eenigermate te bedekken, en ze verdraaglyk te maaken.

De *Balsems* van Zwavel zyn zeer beroemd geweest en sterk aangepreezen in hoesten, teeringen, en andere Borst- en Long-ziekten. Maar de achting, die zy in deeze gevallen gehad hebben, schynt niet gebouwd geweest te zyn op eenige beproevingen of ondervinding van derzelve kragten. Zy zyn klaarblykelyk heet, scherpagtig en prikkelende; en moeten derhalve met de uiterste omzigtigheid gebruikt worden. Zy zyn dikwyls bevonden den eetlust te benadeelen, de maag en ingewanden te beledigen, het lichaam te verdroogen, en dorst en koortsagtige hitte te veroorzaaken.

De gifte van enkelen *Balsem* is van tien tot veertig droppels: die met wezendlyke Oliën

worden in niet half zoo groote hoeveelheid ingegeven. Uitwendig worden ze tot het zuiveren en geneezen van vuile loopende zweeren gebeezigd: *BOERHAAVE* gift, dat derzelve gebruik in deeze gevallen, aanleiding geveven heeft, om de bovengemelde kragten aan dezelve toe te schryven, als ze inwendig gebruikt wierden.

HEPAR SULPHURIS.

Lever van Zwavel.

Edinb.

Neem drie oncen bloem van Zwavel; en anderhalf once tot poeder gemaakt Zout van wynsteen. Smelt de Zwavel in een aarden schotel, onder een schoorsteen, en doet 'er het zout van wynsteen langzaamerhand by; houdende de stoffe geduurig roerende met een spatel, tot dat ze eene roode kleur verkrygt: men moet wel zorg draagen dat het geen vuur vatte.

HET is veel gevoeglyker de Zwavel eerst op zich zelve alleen te smelten, en het zout van wynsteen langzaamerhand daar by te doen, gelyk hier wordt voorgeschreeven; dan het zelve saamen te vryven, en naderhand trachten te smelten, gelyk in de voorgaande Uitgaven was geordonneerd: want het mengsel zal, in deeze bewerking, niet dun genoeg vloeijen, om door wryvinge behoorlyk vereenigd te worden; en de Zwavel zal, of vuur vatten, of in bloem opreizen, het welk waarschynelyk de reden geweest is, waarom men gemeenelyk zoo groote menigte van dezelve heeft voorgeschreeven. Zelfs in deeze bewerkinge zal een groot gedeelte van de Zwavel verstooid worden; en zoo dat niet geschiedde, zoude de *Lever* haare behoorlyke hoedanigheid niet hebben: want een deel van Zwavel vereischt twee deelen van het loogzoutagtig zout, om het zelve volkomen ontbindbaar te maaken in water, hoedanig deeze bereiding behoort te weezen.

De *Lever* van Zwavel heeft een stinkenden reuk, en eenen walglyken smaak. Ontbindingen van dezelve in water, met suiker tot

fy-

fyroop gemaakt, zyn aangepreezen geweest tot het zelfde oogmerk, als de Balsems, hier boven gemeld: onze Apotheeken hebben deeze fyroop nogthans met recht verworpen, gelyk de gemeene praktyk byna de Balsems gedaan heeft. De Lever in verbeterden Geest van wyn getrokken, deelt een ryke goud kleur, een verwarmenden, eenigzins speceryagtigen smaak aan denzelven mede, gelyk ook eenen byzonderen, niet onaangenaamen reuk: een Aftreksel van deezen aart wordt in de Winkels gehouden, onder den naam van een ander mineraal.

SULPHUR PRÆCIPITATUM.

Nedergeplofte Zwavel.
Lond.

Kook Bloem van Zwavel in water, met driemaal derzelve gewigt aan levendige kalk, tot dat de Zwavel ontbonden is. Kleins de ontbinding, en laat 'er wat van den zwakken Geest van Vitriool in druipen; dit zal een nederploffel afwerpen, het welk in versche gedeelten water moet afgewasschen worden, tot dat het smaakeloos wordt.

LAC SULPHURIS.

Melk van Zwavel.
Edinb.

Kook de Lever van Zwavel, tot poeder gemaakt, drie uren lang, in viermaal zoo veel water; meer water daar by doende, zoo het noodig is. Kleins de ontbinding dan terwyl ze heet is, en laat 'er Geest van Vitriool in druipen, tot dat de opbruifching ophoudt; dan zal 'er een poeder op den boden nederploffen, welk met heet water moet afgewasschen worden, en naderhand gedroogd tot gebruik.

De manier om deeze Melk, gelyk zy genoemd wordt, met Lever van Zwavel te bereiden, is de vaerdigste, en minst moeije-

lyk, mits dat de Lever wel gemaakt zy: en aan de andere zyde, geeft de levendige kalk aan de bereiding eene beeter gestelde witheid. Sommigen hebben de gewoonte van een gedeelte loogzoutagtig zout by de kalk te doen, om derzelve ontbindende kragt te bevorderen.

Het Geneesmiddel is ten naasten by het zelfde, in beide gevallen. Het zoude naauwkeurig het zelfde zyn, indien de nederploffing met eenig ander zuur, dan dat van Vitriool geschied was: want dit zuur formeert, met de ontbonden kalk, een selenitesagtig saamenstremfel, welk tegelyk met de Zwavel nederploft, en is 'er naderhand niet af te scheiden door eenige affpoelinge; terwyl het onzydige zout, welk dat zuur met het vaste loogzout der Lever maakt, geheel en al kan ontbonden, en door herhaalde affpoelinge, met heet water, afgewasschen worden; en de vereenigen van alle de andere zuuren, zoo wel met de kalk als het Loogzout, worden met koud water afgewasschen. Het is waarschyneelyk, dat de bereiding met kalk gemaakt, haare schoone kleur aan het mengfel der witte selenitesagtige stoffe, uit het zuur van Vitriool en kalk voortkoomende, verschuldigd is.

Zuivere Melk van Zwavel verschilt, in hoedanigheid, niet van zwavel zelve; boven welke zy te verkiezen is in Zalven, enz. alleenlyk om haare kleur. Want de witheid komt niet voort uit eenig verlies van haare deelen, dat de Zwavel in de bewerkinge zoude geleden hebben, of uit eenige nieuwe bygekoomene stoffe; want als gemeene Zwavel met loogzoutagtige zouten gevreeven, en ter opheffinge neergezet wordt, reist ze met eene even gelyke witte kleur op, terwyl de gantsche hoeveelheid van het Loogzout onveranderd over blyft; en als de Melk met een zagte vuur gesmolten wordt, keertze tot geele Zwavel weder.

Men mag hier wel aanmerken, dat de naam van *Lac sulphuris*, of Melk van Zwavel, by ons aan het nedergeplofte gegeven, by de Fransche Schryvers gehecht wordt aan het vogt, eer dat het nederploffel daar van neergevallen is.

TINC.

TINCTURA SULPHURIS VOLATILIS.

Flug. Aftreksel van Zwavel.

Neem van

Bloem van Zwavel, zes oncen;

Ammoniac zout, een pond;

Levendige kalk, anderhalf pond.

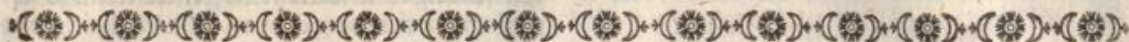
Sprenkel wat water op de kalk, en vryf ze, als ze gebluscht en tot poeder gevallen is, eerst met de Zwavel, en naderhand met het Ammoniac zout, met weinigjes te gelyk: distilleer het mengsel dan in een Retort, met een langzaamerhand aanwakkerend vuur. Het gedistilleerde vogt moet in een digt toegestopte fles bewaard worden tot gebruik.

Dit vogt heeft een sterken lelyken reuk, eenigzins gelykende naar dien, die in de nederploffinge van de Melk van Zwavel opreift. De damp verspreidt zich, in beide gevallen, tot eenen verren afstand uit, verandert zilveren of koperen gereedschappen in eene bruine

of zwartagtige kleur, en brengt onaangename veranderingen in verscheide geneeskundige bereidingen voort: op deeze omstandigheid dient derhalven behoorlyk acht gegeeven te worden in de uitvoering van deeze bewerkinge, en in het bewaaren van dit Aftreksel. Als men een stuk papier, met eene verzadigde ontbinding van lood in zuur van plantgewassen beschreeven, en zagtelyk gedroogd, in het midden van een rol papier, of een redelyk dik boek doet, en digt by den geopenden hals van de fles, met dit Aftreksel vervuld, brengt; zal de damp het zelve wel ras bereiken, en het onkleurige schrift in een leesbaar zwart veranderen.

Hoffman heeft eene groote verbeelding van deeze bereiding. Hy zeidt, dat een mengsel van één gedeelte van dit Aftreksel met drie van Geest van wyn, in eene gifte van dertig of veertig droppels, een zeer kragtig zweetmiddel is; en dat een vogt van dit en kamfer saamengefeld, de jichtpyn wechneemt, door de voeten daar mede te baden, of te betten. Dit Aftreksel mag een kragtig geneesmiddel zyn, maar het is zekerlyk een zeer onaangenaam.

X. H O O F D D E E L.

Van de Bereidingen van Bergstoffen.

I. A F D E E L I N G.

Bereidingen van Goud.

G O U D is het zwaarste en volmaaktste van alle metaalen: het blyft vast en onveranderd in het sterkste vuur; en geen Loogzout, noch eenig enkel zuur scheivogt heeft 'er vat op. Alleen wordt het in koningswater ontbonden, tot een geele doorschynende vloeistof: deeze ontbinding maakt de huid enz. met purperen vlakken: de Luchtgeest van wyn, en eenige wezendlyke Oliën, neemen het goud daar van op; Loogzouten ploffen het metaal neder in de gedaante van een geel slyk, het welk uitgedroogd en aan eene kleine hitte bloot gesteld zynde, geweldig losbarst.

Wat de geneeskragten van dit metaal aangaat; de ondervinding heeft genoeg getoond, dat het geene van belang altoos bezit. In deszelfs gedaante van metaal, hoe fyn ook vergruisd, wordt het werkeloos bevonden; als het met zuur verzadigd is, verbytende; en, in de middelstaaten, heeft het niets te beduiden, of is onveilig.

AURUM POTABILE.

Drinkbaar Goud.

Ontbind een half drachma fyn Goud, met eene matige hitte, in twee oncen koningswater; en doet een once wezendlyke Olie van Rosmaryn by de ontbinding. Schud

het t'saamen, en laat het dan stil staan: het zuur verliest zyne geele goud-kleur; en de Olie, die naa de oppervlakte opreift, wordt daar rykelyk mede bezwangerd. Scheid de Olie door zagties af te gieten, daar af, en doet 'er vier of vyf oncen verbeeterden Geest van wyn by: laat dit mengsel eene maand trekken, en het zal eene purperagige kleur verkrygen.

VERSCHEIDENE bereidingen van deezen aart zyn 'er uitgedacht door de baatzugtige Chemisten, en zy hebbenze aan de ligtgelovige eenvoudige lieden bedrieglyk verkogt, als hartversterkende en zweetverwekkende Artsnyen van onschatbaare waarde. De bovenstaande schynt een der beste en veiligste van die te zyn; alhoewel ze even dienstig zoude zyn, als een geneesmiddel, wanneer ze gemaakt wierdt zonder dat inmengsel, waar van het zyn naam ontleent. Het goud wordt inderdaad van het zuur opgenomen, en door de Olie voor een tyd ontbonden gehouden; maar onder het stilstaan scheidt het zich geheel en al weër af, in de gedaante van fyne geele vliesjes, als bladergoud. De uitwerking is dezelfde, of de Olie, dan of de Geest van wyn by de ontbinding van 't Goud in koningswater gemengd

mengd zy: het eenigste onderscheid is, dat het Goud van de Olie afgeworpen wordt tegen de zyden van het glas; terwyl de Geest van wyn het zelve herstelt tot zulke fyne vliesjes, dat ze op de oppervlakte van 't vogt dryven. Tot nog toe is 'er geen middel uitgevonden, om Goud bestendig verenigd te houden met Oliën of Geesten van wyn.

AURUM FULMINANS.

*Blixemend Goud.
Parys.*

Doet een drachma vyffel van Goud, met een half once koningswater, nieuwelyks gemaakt, in een kolf, die in zand gezet is. Wanneer het scheivogt ophoudt te werken, giet 'er dan de ontbinding af; en zoo 'er iets van 't Goud agter gelaaten wordt, doet 'er dan nog zoo veel koningswater by, als genoeg is om het zelve te ontbinden. Verleng de ontbinding met tienmaal derzelve hoeveelheid warm water; en laat 'er dan loog van wynsteen (a) in druipen tot dat de opbruifching en nederploffing ophoudt.

Nu moet men het alles nederzetten om te bezinken, het klaare vogt moet dan afgegooten, en de nedergeplofte stoffe met warm water afgewasschen worden, tot dat ze smaaleloos wordt, en naderhand uitgedroogd.

Dit Poeder moet met de uiterste omzigtigheid uitgedroogd worden; want met eene kleine hitte barst het met groot geweld los: dezelfde uitwerking volgt insgelyks, als men het sterk vryft. Deeze eigenschap heeft den naam aan de bereiding gegeven; en deeze is de eenigste, waarom men 'er thans acht op geeft. Het is inderdaad aangepreezen geweest, in koortsen, als een zweetverwekkend middel, in de gifte van weinige greinen: deszelfs zekerer uitwerking nogthans is, nederwaards te werken, en dat niet altoos veilig; *Konig en Ludovici* verhaalen, dat het, in sommige gevallen van koortse, byna doodelyke buikloopen veroorzaakt; en *Stahl* (*de proxeucrist medica*, Sect. VIII.) bericht, dat de darmen van 't zelve doorknaagd zyn bevonden. Hoe meer het door en door gewasschen en verzoet is, hoe minder invreetende het is in des menschen lichaam, en hoe minder geweldig het blixemt, als het heet gemaakt wordt.

II. A F D E E L I N G.

Bereidingen van Zilver.

ZILVER is, naast Goud, het bestendige van alle metaalen in het vuur. Het ontbindt, in het zuivere zuur van Salpeter tot een onkleurig, doorschynend geweldig bitter en invreetend vogt. Deeze ontbinding, uitgedroogd zynde, voorziet de winkels van een nuttig brandmiddel; het welk ook wel inwendig is ingenomen geweest, in kleine giften, en met andere zelfstandigheden vermengd, als een water afdryvend middel: het maakt de huid met zwarte vlakken.

CAUSTICUM LUNARE.

*Het Maan-Brandmiddel.
Lond.*

Laat zuiver Zilver, in omtrent tweemaal deszelfs gewigt sterkwater, ontbonden worden, op warm zand; vermeerder de hitte dan zagties, tot dat de drooge klomp overblyft. Smelt dit in een distilleerglas, op dat het in bekwaame vormen moge gegooten

(a) *Oleum tartari per deliquium.*

ten worden; zorgvuldig vermydende, dat de hitte niet te groot worde, op dat de stoffe niet te dik moge worden.

CAUSTICUM LUNARE, seu LAPIS INFERNALIS.

*Het Maan-Brandmiddel, of helsche Steen.
Edinb.*

Neem eenige hoeveelheid van wel getoetst Zilver, tot plaatjes plat geslaagen, en in stukjes gesneeden. Ontbind het met de hitte van een zandbad, in driemaal deszelfs gewigt Geest van Salpeter. Damp de ontbinding uit tot droogwordens toe, en doet de overblyvende kalk in een groote smeltkroes. Laat het vuur in het eerst zagt zyn, en vermeerder het langzaamerhand, tot dat de klomp als Olie vloeit, en ophoudt te rooken: giet het dan in yzeren pypen, die tot dat einde gemaakt zyn; vooraf heet gemaakt en gesmeerd: laat het eindelyk gedroogd, en in glazen vaten, digt toegestopt, tot gebruik bewaard worden.

STERKE Geest van Salpeter zal iets meer dan de helft van 't gewigt van zuiver Zilver ontbinden; en de zwakker van het Sterkwater, hier voor beschreeven, naar evenredigheid zoo veel minder, als de hoeveelheid van het zuivere zuur van Salpeter minder is. Somtyds bevat deeze Geest een gedeelte van de zuuren van Vitriool, of van Zeezout; welk, hoe weinig ook, den zelven onbekwaam maakt, om dit metaal te ontbinden, en moet 'er derhalven zorgvuldig van afgescheiden worden, eer de ontbinding ondernomen wordt. De wyze, welke de Zuiveraars gebruiken, om de zuiverheid van hun Sterkwater te onderzoeken, en 't zelve te zuiveren, als het noodig is, is deeze, dat ze eenige weinige droppeken van eene volmaakte ontbinding van Zilver, die reeds gemaakt is, in het zelve laten druipen: indien het vogt klaar blyft, en in 't minst niet troebel of wagtig wordt, zoo is het bekwaam voor hun gebruik; anders doen zy 'er nog een weinig van de ontbinding by, welk het alles aanstonds in eene melk witte

kleur verandert: als men het mengsel dan eenigen tyd laat staan, legt het een wit bezinkfel af: waar van het voorzigtiglyk wordt afgegooten, van nieuws onderzocht, en, als het noodig is, verder gezuiverd, door een nieuw gedeelte van de ontbinding daar by te doen. Zie bladz. 467.

Het zilver, tot dunne platte plaatjes gemaakt, gelyk in de tweede van de bovenstaande bewerkingen voorgeschreeven is, behoeft niet in stukjes gesneeden te worden: want de ontbinding zal des te spoediger slaagen, als zy maar rond gedraaid worden tot ronde rolletjes, zoo dat ze gevoeglyk in het glas kunnen gedaan worden, wel zorgdraagende dat de verscheidene oppervlakten elkanderen niet raaken: door deeze behandeling wordt 'er een grooter uitgestrektheid van de oppervlakte aan de werking van het Scheivogt blootgesteld, dan dat de plaatsjes in stukjes gesneeden en op elkanderen gelegd worden. Goed Sterkwater zal ontrent half zyn gewigt van Zilver ontbinden, en het is niet raadzaam, meer van het Scheivogt te gebruiken, dan 'er noodig is, om de ontbinding uit te werken; want al het overvullige moet in de volgende smelting uitgedampt worden.

De Smeltkroes moet groot genoeg zyn, om vyf- of zesmaal de hoeveelheid der drooge stoffe te bevatten; want het bobbelt en zwelt grootelyks op, zoo dat het anders zoude kunnen overloopen: gedurende deezen tyd moeten 'er ook eenige droppels nu en dan op gesprenkeld worden, welker brandigheid door derzelve hitte vermeerderd wordt, en tegen welken de Bewerker moet op zyne hoede zyn. Het vuur moet maagtig gehouden worden tot dat de opborling ophoudt, en tot dat de stoffe dik wordt in de hitte, die dezelve te voren deedt koken: versterk het vuur dan schieelyk tot dat de stoffe, als olie, dun op den bodem vloeit, waar na dezelve aanstonds moet in den vorm gegooten, zonder te wagtten dat de rook ophoudt zich te vertoonen; want als dit gebeurt, is de bereiding niet alleen al te dik, om vryelyk in den vorm te loopen, maar ook minder invreerende, dan men verwacht, dat ze zyn zal.

By gebrek van een bekwaamen yzeren vorm,

vorm, kan men 'er een van getemperde pyp-aarde maaken, die niet al te vogtig is, door in een klomp van dezelve, met een gladden stok, die vooraf gesmeerd is, zoo veel hollen te maaken, als mogelyk is: giet dan de vloeibaare stof in die holligheden, en neem ze daar uit, als ze gestremd is, door den vorm te breeken. Het vat moet van elk stuk schoon afgeveegd worden; en dan alleen elk byzonder in zagt droog papier gewonden, niet alleen om te beletten, dat de lucht 'er niet op werke, maar ook dat ze de vingers, in 't handelen niet verbyten of wankleurig maaken.

Deeze bereiding is een sterk brandmiddel, en wordt dikwyls als zodanig gebruikt om de wratten en andere vleeschuitwassen te verteeren, om sponsagtig vleesch in wonden en zweeren onder te houden, en tot andere foortgelyke gebruiken. Het wordt zelden toegepast, daar een diepe roef vereischt wordt, als in oplegsels op verzweringen en builen; want de veelheid daar van, die tot dit oogmerk noodig is, door de vogtigheid van de huid smeltende, verspreidt zich buiten de paalen, binnen welken men voorheeft, dat het zal werken.

PILULÆ LUNARES.

Maan Pillen.

Ontbind zuiver Zilver in Sterkwater, gelyk in de voorgaande bewerking, en zet het

vogt, na behoorlyke uitdampinge te krySTALLIZEEREN. Laaten de krystallen wederom in water ontbonden en met eene ontbinding van een gelyk gewigt Salpeter gemengd worden. Damp dit mengsel uit tot dat het droog wordt, en vervolg de uitdrooging met een zagt vuur, de stoffe geduurig roerend houdende tot dat 'er geen rook meer opreift.

HIER is het noodig het vuur gaande te houden, tot dat de rook geheel en al ophoudt, dewyl 'er meer zuur vereischt wordt, om te vervliegen, dan in de voorgaande bewerking. Nogthans is de Bereiding zeer scherp van smaak, geweldig bitter en walglyk; op zweeren gelegd werkt ze als een brandmiddel, maar veel zagter, dan het voorgaande. BOERHAAVE, Boyle, en anderen pryzen het sterk aan in gevallen van Waterzugt. De eerste verzeekert ons, dat twee greinen van het zelve, met kruim van brood en een weinig suiker tot pillen gemaakt, en op een ledige maag ingenomen, (wat warm water met honich zoet gemaakt, aanstonds daarop gedronken zynde) zagtelyk purgeert zonder krimpinge, en een groote menigte water wech raakt, zonder dat de Lyder zulks merkt: dat het wurmen doodt, en dat het veele verouderde zweeragtige ongemakken geneest. Nogthans waarfchouwt hy, het zelve niet al te veel noch in te groote giften te gebruiken; en merkt aan, dat het altoos verbytende en verzwakkende is, byzonderlyk voor de maag.

III. A F D E E L I N G.

Bereidingen van Yzer.

YZER wordt gemakkelyk tot kalk verbrand door vuur, en smelt het moeijelykste van alle metaalen. Zwavel bevordert deszelfs smelting, en verandert het in eene zelfstandigheid, die niet veel verschilt van eene vereeni-

III. DEEL.

ging van het metaal met het zuur van Vitriool. Alle zuuren ontbinden dit metaal; zelfs de lucht verbyt het tot roest of kalk.

Yzer werkt, in zyne gedaante van metaal, of ligtelyk gekalcineerd, of met zuuren van

Ttt

plant-

plantgewassen of mineraalen vereenigd, in het menschelyke lichaam op dezelfde wyze, (maar met verschillende trappen van kragt) door de vezelen saamen te trekken. In alle deeze staalen bevordert, of wederhoudt het de afscheidingen, als het gebrek of de overtolligheid voortkomt uit eene slapheid of zwakheid van de vaten; en wekt, in 't algemeen, de pois op en verlevendigd de doorstraaling. De kalken schynen de minst werkzaame bereidingen te zyn; het ruuwe metaal, behoorlyk fyn gemaakt, wordt gemakkelyker ontbonden in de dierlyke vogten, en als 'er verzuurde vogten in de eerste wegen huisvesten, openbaart deszelfs werking zich ras door oprispingen, die naar gebraden vet ruiken, en door de zwarte kleur van den afgang: als het vooraf met zoutagtige lichaamen vereenigd wordt, zal het nauwelyks ooit missen eene goede uitwerking te hebben.

Om dat de kalken van Yzer bezwaarlyk door zuuren te ontbinden zyn, zoo heeft men daar uit beslooten, dat ze in 't menschelyk lichaam niet ontbonden worden, en datze derhalven, niet anders zyn aan te merken, dan als eene loutere werkelooze aarde. Maar de volstrekte onoplosbaarheid van Yzer, zoo lang als het een kalk is, eens toegestaan zynde, moet men toch aanmerken, dat de kalken van dit metaal zeer gemakkelyk tot haaren staat van metaal kunnen hersteld worden.

De Heer *Baumé* verhaalt, dat kalk van Yzer, voor een uur of twee in Olyfolie getrokken, haare volkomen natuur weder aanneemt, zoo dat het door den Zylsteen worde aangetrokken, en geheel en al ontbindbaar zy in zuuren; waar uit hy besluit, dat 'er eene gelyke herstelling van het metaal in 't menschelyke lichaam geschiedt. Het is eene algemeene waarneeming, dat kalken van Yzer den afgang zwart verwen, een zeker kenmerk, dat zy uitwerking hebben: hoewel derzelve uitwerking zoo spoedig, noch zoo groot niet schynt te weezen, als die van Yzer in eenige andere gedaanten.

(a) *Regulus arsenicis.*

CHALYBIS RUBIGO PRÆPARATA.

Bereide Roest van Staal.
Lond.

Stel vyffel van Staal aan de lucht bloot, hetzelfde dikwyls met azyn of water bevochtigende, tot dat het in roest verandert; vryf het dan in een mortier, en water daarop gegooten hebbende, was het fynder poeder over. Het overblyffel moet van nieuws aan de lucht bloot gesteld en als te vooren bevochtigd worden, dan wederom gestampd en gewasschen, en het poeder, dat overgewasschen is, gedroogd en tot gebruik bewaard worden.

MARTIS LIMATURA PRÆPARATA.

Bereid Vyffel van Yzer.
Edinb.

Zet Vyffel van Yzer, eerst door den Zylsteen gezuiverd, op eene vogtige plaats, op dat het in roest moge veranderen, die tot een onvoelbaar poeder moet gewreeven worden. Het kan ook, door het zelve met azyn te bevochtigen, bereid worden.

HET zuiveren van Yzer vyffel, door middel van den Zylsteen, is zeer verdrietig, en beantwoordt zoo wel niet aan het oogmerk, als men zou mogen verwagten; want als het roestig is, zal het door den zelve niet, of niet genoegzaam aangetrokken worden; ook zal het door dit middel volkomen bevryd worden van geel koper, rood koper, of andere metaalagtige zelfstandigheden, die aan 't zelve gehecht mogen zyn. Het blykt uit de proeven van *Henckel* (*Pyritolog. Cap. vom eisen in kieff*, over het yzer in de keisteenen) dat, indien Yzer door smeltinge vermengd is met even zoo veel gewigt van eenige andere metaalen, Koningske (a) van Spiesglas alleen uitgezonderd, het saamenmengsel door den Zylsteen kragtig zal uitgetrokken worden. —

De

Den Roest van Yzer moet men tot eenen matigen prys van de handelaars in Yzer bekoomen, denzelven vry zynde van alle onzuiverheden; uitgezonderd die met water kunnen afgewaschen worden.

De Roest van Yzer, als een geneesmiddel aangemerkt, is beeter dan de kalken of saffraanen, die door een sterk vuur gemaakt worden. *Hoffman* verhaalt, dat hy denzelven dikwyls met aanmerkelyk goed gevolg heeft ingegeeven, in gevallen van hardnekkige bleekzugt of vryfterziekte (b), verzeld met zwaare hoofdpyn, en andere geweldige toevallen; en dat hy gemeenelyk pimperl, wortel van kalfsvoet (c), en zout van wynsteen, met een weinig kaneel en suiker, daar by voegde. De gifte is van vier of vyf greinen tot twintig of dertig: sommigen zyn tot een drachma toe gegaan; maar alle de bereidingen van dit metaal beantwoorden best in kleine giften, welken liever dikwyls moeten herhaald, dan vergroot worden.

ÆTHIOPS MARTIALIS.

Etbopisch Martiaal.

Doet Vylfel van Staal in een onverglaasd aarden vat, met zoo veel water, dat het omtrent vier duimen boven het Vylfel staat; dit alles moet dagelyks wel geroerd worden, en meer water daar by gedaan, naar maate het geen in 't vat is uitwaasemt, zoo dat het Vylfel altoos bedekt blyve: vervolg deeze bewerking verscheiden maanden, tot dat het zyn metaalagtig aanzien verlieze, en tot een fyn poeder, zoo zwart als inkt, gebragt zy.

DEEZE Bereiding is door *Lemery* in de Gedenkschriften der *Fransche Academie* beschreeven. Men zegt, dat het Vylfel, als men het eenige dagen ongeroerd laat, zoo vast t'saamen vereenigt, dat de klomp nauwelyks, door hem met een hamer te slaan, tot poeder kan gebragt worden; als men het eenigen korten tyd onbedekt met water laat staan, volgt de donkere zwarte kleur niet, dewyleen

gedeelte van het zelve in roest verandert. De Heer *Malouin* merkt aan, dat deeze *Æthiops* beter voor het algemeen gebruik geschikt is, dan eenige andere bereiding van Yzer; dat het metaal hier in al zulken fynen staat is, als in de saffraan van Yzer; en dat het niet meer los gemaakt, of in zyne natuur veranderd wordt, dan het ruuwe Vylfel. Hy pryft derhalven aan, het zelve in de plaats te stellen van het Vylfel en de Saffraan van Yzer, in de giften van vier tot agtien greinen.

De verdrietigheid van de bewerking heeft echter belet, dat het in gemeen gebruik gekoomen is; byzonderlyk om dat het geen voordeel belooft, boven de gemeene bereidingen van staal, welk tegen dat ongemak kan opweegen.

CHALYBS CUM SULPHURE PRÆPARATUS.

Staal met Zwavel bereid.
Lond.

Heet het Staal met een zeer geweldig vuur tot eene zeer gloeiende hitte; en doet het in deezen staat, tegen een rol Zwavel, boven een vat met water gehouden; zoo zal het Staal smelten, en in droppels nedervallen, die van de Zwavel, welke met dezelve nedervalt, moeten afgenomen, en tot een onvoelbaar poeder gevreeven worden.

VEELEN hebben onderfeld, dat deeze bereiding niets anders ware, dan gemeene Zwavel, en dat ze niets van het Staal bevattede. En inderdaad, als het Staal niet ten uitersten heet is, zoo zal 't niet smelten door het tegen de Zwavel te houden, en de laatste zal alleen in het water loopen: maar als het metaal heet gemaakt is tot den graad, die boven is voorgeschreeven, zal het gereedelyk smelten, en in droppels van eene bruine kleur nedervallen; terwyl de Zwavel tot lange geele draaden loopt.

De hitte, tot dit oogmerk vereischt, kan in de gemeene furnuizen der Apotheekers niet lig-

(b) *Chlorosis obstinata.* (c) *Ari radix.*

ligtelyk verkreegen worden; en indien het Staal in 't eerst zelfs heet genoeg is, zal het toch schieleyk al te koud worden, om door de Zwavel verbeeten te worden. Om deeze reden, en wegens de lelyke rook, die zeer overvloedig opstyg, en niet te vermyden is voor den bewerker, is deeze bewerking al lange nagelaaten. De Winkels worden gewoonelyk voorzien van eene bereiding van Staal en Zwavel, tot een veel beter koop prys gemaakt op de volgende wyze:

MARS SULPHURATUS.

*Gezwaveld Yzer.
Edinb.*

Vermeng Vylfel van Yzer met tweemaal zoo veel gewigt van Zwavel in poeder, en met zoo veel water, als genoeg is, om het tot een deeg te maaken; het welk, zes uren stil gestaan hebbende, zal opzwellen. Dan moet de stoffe tot poeder gemaakt, langzaamhand in een smeltkroes gedaan, om te verbranden, en geduurig roerende gehouden worden met een Yzeren spatel, tot dat ze in een donker zwart poeder valt.

INDIEN de hoeveelheid van dit mengfel groot is, en 't zelve sterk neergeperst wordt, zal het niet alleen opzwellen, als het eenige uren staat, maar ook zeer zwaare dingen, die tegenstand bieden, opheffen, en in vlam uitbarsten.

CROCUS MARTIS APERIENS.

*Openende Saffraan van Yzer.
Edinb.*

Deeze wordt gemaakt door de voorgaande bereiding langer over het vuur te houden, tot dat ze een roode kleur aanneemt.

CROCUS MARTIS ASTRINGENS.

*Saamentrekkende Saffraan van Yzer.
Edinb.*

Deeze wordt gemaakt van de openende Saffraan van Yzer, door dezelve in den uitersten graad van hitte langen tyd te reverbereeren.

DEEZE Bereidingen verschillen in kracht van elkanderen; offchoon het verschil niet van zulk een aart is, als de tytels, waar door zy gemeenelyk onderscheiden geweest zyn, medebrengen. Want alle de bereidingen van staal werken door eene saamentrekkende eigenschap; en die boven staat, en *saamentrekkende* genoemd wordt, schynt de minste uitwerking te hebben. Zy kunnen ingegeven worden in de gedaante van sliedbrokken, pillen, of beeten, van zes greinen tot een scrupel.

In sommige buitenlandsche Apotheeken wordt de saffraan van Yzer van zuivere groene Vitriool bereid. Deeze sterk gecalcineerd (of de Colcothar, die na het distilleeren van Olie van Vitriool overblyft) is de saamentrekkende saffraan; en als ze minder gecalcineerd is, wordtze openende genaamd.

Deeze bereidingen verschillen weinig, indien iets, van die, hier boven met dezelfde benaamingen onderscheiden: en daarom heeft het COLLEGIE van Edinburgh nu toegestaan, de Colcothar van Vitriool in de plaats der beide saffraanen te neemen.

MARS SOLUBILIS seu, CHALYBS TARTARIZATUS.

*Onbindbaar of getartarizeerd staal.
Edinb.*

Meng gelyke deelen Vylfel van Yzer en kristallen van Wynsteen, met zoo veel water, als noodig is om het tot eenen klomp te brengen: deeze klomp moet in eene zandhitte gedroogd worden; dan tot poeder gemaakt, bevoigtigd en wederom gedroogd; en deeze bewerking herhaald tot dat de stoffe gemakkelyk tot een onvoelbaare poeder gewreeven wordt.

Dit is een zeer fraaije en nuttige bereiding van staal, en zal in veele gevallen goede uitwerking hebben, na dat alle de voorgaande gemist hebben; want het zout hier bygevoegd maakt

maakt het metaal genoegzaam ontbindbaar in de dierlyke vogten. Het kan of in eene vloeibaare gedaante, of als een slikbok enz. worden ingegeven, in giften van vier of vyf greinen, of van een half scrupel. Dr. Willis wordt gezegd de Uitvinder van deeze bereiding geweest te zyn, en door deszelfs naam wordt het in de Winkels onderscheiden. De Chemisten hebben eene andere wyze om Yzer met Wynsteen te bereiden aangenomen, welke is, als volgt:

MARS SOLUBILIS ALKALIZATUS.

Gealkaliseerd ontbindbaar Staal.

Neem gelyke deelen van Vyffel van Yzer en van witten Wynsteen. Vryf het te saamen, en doet het in een smeltkroes, die gezet moet worden in een vuur, dat sterk genoeg is, om de stoffen rood heet te maaken; laat het eenigen tyd in deezen staat blyven. Giet de stoffe, als ze koud geworden is, in een mortier; en heet en vryf dat gedeelte, welk niet door een fyn zeef wil gaan, wederom; dit zoo lang herhaalende, tot dat alles 'er doorgedaan is. Meng de verscheidene ziftingsen te saamen, en bewaar het in een vat, dat voor de lucht dicht toegesloopt is.

DEEZE bereiding is ontbindbaar, als de voorgaande. Aan de lucht bloot gesteld, wordt ze week, gelyk de loogzoutagtige zouten, (dewyl de Wynsteen door het vuur in een Loogzout veranderd wordt), en daarom moet ze niet voorgeschreeven worden in eenige drooge gedaante. Zy wordt zeer zelden gebruikt.

FLORES MARTIALES.

Bloem van Staal.
Lond.

Neem van
Colcothar van groene Vitriool, gewasschen,
of vyffel van Yzer, een pond;
Ammoniac zout, twee ponden.

Meng en hef het op in een kromhals. Vryf de Bloem met de stoffe, die op den bodem van den Retort overblyft, en herhaal de opheffing, tot dat de Bloem in eene schoone geele kleur opreift.

By het overblyffel kunt gy een half pond nieuw ammoniac zout doen, en het zelve opheffen, als te vooren, en dit herhaalen zoo lang als de Bloem welgekleurd opreift.

Het goed gevolg van deeze bewerking hangt voornaamelyk van het haastig aanwakkeren van het vuur af, op dat het Ammoniac zout niet opreize voor dat de hitte sterk genoeg is, om het zelve in staat te stellen, dat het een genoegzaame hoeveelheid van het yzer mede opneeme. Hierom zyn glazen vaten zoo bekwaam niet als aarden of yzeren; want als men de eersten gebruikt, kan het vuur niet schieleyk genoeg aangewakkerd worden, zonder gevaar van de zelve te breeken.

Het bekwaamste vat is een yzeren pot; waarop een omgekeerde Oliepot moet gezet en toegeleemd worden, welke pot een klein gat in haaren bodem moet hebben, om de veerkragtige dampen, die gedurende de bewerking opreizen, door uit te laten.

Het is zeer voordeelig, de inmengfels door en door met elkanderen te vermengen, dezelve met een weinig water te besprengen, en dan zagtyk te droogen; en de fynmaaking, bevochtiging en uitdrooging twee, drie, of meermaalen te herhaalen. Als deeze manier gevolgd wordt, kan het Ammoniac zout vermeerderd worden tot driemaal de hoeveelheid van het Yzer, of verder; en eene enkele opheffing zal dikwyls genoeg zyn, om Bloem van eene hooge oranje kleur te doen opreizen.

Deeze bereiding wordt gehouden hooglyk openende en verdunnende te zyn; hoewel ze niet anders zodanig is, dan de overige bereidingen van staal, of ten meeste, alleen uit kracht van de zoute stoffe, by het Yzer gevoegd. Zy is van goeden dienst bevonden in gevallen van moeder- en mildziekten, en in ongemakken, die uit slapheid en zwakheid der vaste deelen voortkomen, gelyk de Engelsche Ziekte. Zy kan gevoeglyk ingenomen worden

den in de gedaante van een slijkbrök, van twee of drie greinen tot tien: in eene vloeibaare gedaante is ze walglyk (ten zy in geestagig aftreksel), en doet de pillen zwellen en kruimelen, behalven die van de gommen gemaakt zyn.

LIXIVUM MARTIS.

Loog van Yzer.
Lond.

Laat de stoffe, die na het opheffen van Bloem van staal overblyft, op eene vogtige plaats neergezet worden: het zal tot een vogt worden, welk tot gebruik moet bewaard worden.

Dit vogt schynt grootelyks naar eene verzadigde onthinding van Yzer, in Geest van zout gemaakt: deszelfs smaak is sterk saamen-trekkende, en eenigzins zoetagtig. Het kan in giften van een droppel of twee in eenig gevoeglyk voervogt worden ingegeeven, tot dezelfde oogmerken, als de andere staalmiddelen. By sommigen van de Chemische Schryvers wordt het *Oleum martis per deliquium*, en *Essentia martis* genoemd.

SAL MARTIS.

Zout van Staal.
Lond.

Neem van
Sterken Geest, of Olie van Vitriool, agt oncen;
Vylfel van Yzer, vier oncen;
Water, twee pinten.

Meng het t'saamen; en laat het mengsel, na dat de opborling ophoudt, eenigen tyd op warm zand staan: giet het vogt dan af en kleins het; en zet het, na behooryke uitdampinge neder om te krySTALLIZEEREN.

VITRIOLUM MARTIS, seu SAL CHALYBIS.

Vitriool van Yzer, of Zout van Staal.
Edinb.

Neem van
Olie van Vitriool, met gelyke veelheid van warm water verdund, vier oncen;
Vylfel van Yzer, drie oncen.

Meng het zorgvuldig te saamen, en laat het twaalf uren in een smeltkroes trekken, op dat het metaal moge ontbonden zyn: kleins de ontbinding terwyl ze heet is, damp ze dan uit tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt, en zet ze dan op eene koude plaats, tot dat de Vitriool op den bodem van het vat gekrySTALLIZEERD is. Het vogt, van de krySTALLEN afgegooten zynde, moet wederom uitgedampt worden, tot dat 'er een vliesje boven op komt, en te schieten gezet, als te vooren. Verfaamel dan alle de krySTALLEN byeen, en droogze op een papier in de schaduwe.

GEDUURENDE de ontbindinge van het Yzer, reist 'er een sterke zwavelagtige damp op, die op het naderen van eene vlam vuur vat en losbarft, zoo dat het vat somtyds daar van barft: derhalve moet de Bewerker daar zorgvuldig acht op geeven.

De Chemisten bekommeren zich zelden, om dit Zout naar de voorschriften, hier boven opgegeeven, te bereiden; maar in plaats van dat neemen zy groene Vitriool, door ontbinding in water, kleinzing, en krySTALLIZEERING gezuiverd. Het eenig onderscheid tusschen beiden is, dat de gemeene Vitriool wat meer van het metaal bevat, naar evenredigheid van het zuur; en hier van daan wordt derzelver groene kleur, in 't bewaaren, veel schielyker verergerd door een roestig bruinagtig afwerpsel. De overtollige hoeveelheid van het metaal kan 'er gemakkelyk afgescheiden worden, door de ontbinding der Vitriool eenigen tyd in eene koude plaats te laten staan, wanneer een bruinagtig geel okeragtig bezinksel zal op den bodem vallen; of het kan volkomen ontbonden, en dus opgehouden worden, door een bekwaam gedeelte Olie van Vitriool daar by te doen. Indien de Vitriool verdacht is, ee-

eenige koperagtige stoffe te bevatten (het welk niet blykt dat de gemeene Engelfche Vitriool ooit doet, schoon byna alle de vreemde Vitrioolen zulks doen), zal het bydoen van wat blinkend Yzerdraad dit niet alleen ras ontdekken, maar ook dat metaal kragtig afscheiden: want het zuur verlaat het koper, om een evenredig gedeelte van het Yzer te ontbinden; en het koper hecht zich, in zyne afscheidinge van het zuur, aan het onopgeloste Yzer, en maakt eene huid van eene oprechte koperkleur op deszelfs oppervlakte. Zelfs kan eene Vitriool van zuiver koper, volgens dit beginsel, in eene zuivere Vitriool van Yzer veranderd worden.

Maar offchoon het zuur van Vitriool blykt, in deeze bewerking, eene zoo veel sterker geneigdheid te hebben, om zich met Yzer, dan met koper te vereenigen, dat het 't laatste gantschelyk verwerpt, als het eerste zich aanbiedt, om 'er op te werken; zoo kan de Bewerker nogthans eene gevaarlyke bezwangering van koper geeven aan de zuiverste en verzadigdste ontbindinge van yzer in het zuur van Vitriool, door koperen vaten te gebruiken. Want als de ontbinding van yzer in een koperen vat gekookt wordt, zal ze nooit missen, een gedeelte van het koper te ontbinden, het welk daaruit te onderscheiden is, dat ze een koperagtige smet geeft aan een stuk blank Yzer, dat in dezelve gestookt wordt. Door het bydoen van 't Yzer wordt het koper afgescheiden; door dezelve wederom te koken zonder Yzer, wordt 'er nog meer van het koper ontbonden; en dit kan op dezelfde wy-

ze worden afgescheiden, door nog meer Yzer daar by te doen.

Het Zout van Staal is een van de kragtigste bereidingen van dit metaal; en wordt niet zelden gebruikt in gevallen van kwaade gesteldheid en de bleekzugt, om de zuiveringen der baarmoeder' te verwekken, de spanning der Ingewanden te versterken, en de wurmen te verdryven. Het kan gevoeglyk in eene vloeibaare gedaante, rykelyk met wateragtige vogten verdund, worden ingenomen; BOERHAAVE schryft voor, dat het in honderdmaal deszelfs hoeveelheid van water moet ontbonden, en de ontbinding ingenomen worden, in de gifte van twaalf oncen, op een nuchteren maag, doende daarop eene zagte wandeling: dus behandeld, zegt hy, maakt het open lyf, purgeert, dryft de pis, doodt en verdryft de wurmen, verft den afgang zwart, of maakt dien tot eene stoffe als kley, versterkt de vezelen, en geneest dus veele verschillende ongesteldheden. De hoeveelheid van Vitriool in de bovengemelde gifte van de ontbindinge is zeven-en-vyftig greinen en een half: maar in de gemeene praktyk waagt men het nooit met zulke groote giften van dit sterke staalmiddel. Vier of vyf greinen, en in veele gevallen een half grein, zyn genoeg tot de oogmerken, met welken de staal-geneesmiddelen worden ingegeeven. Heel rykelyk verdunde ontbindingen, als die van een grein van het Zout in een pint Water, kunnen, als ondergeschikte middelen van de natuurlyke staalwateren, gebruikt worden, en zullen in veele gevallen dezelfde uitwerkingen voortbrengen,

IV. A F D E E L I N G.

Bereidingen van Koper.

KOPER is zoo gemakkelyk niet om te ontbinden, als Yzer; en in deszelfs staat van metaal blykt het niet, dat de dierlyke vogten daar op werken, of dat het eenige aan-

merkelyke uitwerking heeft in het lichaam. Ontbonden zynde, is het uitwendig een roofoomakend middel; inwendig, een geweldig purgeer en braakmiddel. Zuuren van allerlye

lye foorte ontbinden het, zoo doen ook de vlugge Loogzouten. Met de zuuren van plantgewassen en van Zeezout, maakt het eene groene ontbinding; met het zuur van Vitriool en de vlugge Loogzouten, eene blaauwe.

Æs USTUM.

Laaten dunne koperen platen met Zwavel in een smeltkroes aan laagen gespreid worden; en met een sterk vuur tot kalk gebrand, tot datze vergruisbaar worden tot poeder.

BEREIDINGEN van deeze foorte, met Zwavel, Salpeter, en gemeen zout gemaakt, of mengfels van dezelve, of door het Koper zonder byvoegfel te calcineren, zyn fomtyds gebruikt geweest in uitwendige toepasfingen, om zweeren op te droogen en te zuiveren, en het groeiën van sponsagtig vleesch voor te koomen; en fomtyds ook inwendig. Zy worden ook nog behouden in sommige buitenlandfche Apotheeken; maar by ons heeft men 'er federt langen tyd geen acht op gegeven, tot eenig geneeskundig oogmerk.

CRYSTALLI VENERIS.

Kryftallen van Koper.

Ontbind zuiver Koper in driemaal deszelfs gewigt van Sterkwater, het metaal by weinigjes te gelyk in 't zuur doende. Damp het vogt met eene zachte hitte uit, tot de helft 'er van verwaaffemd is; zet het overige dan in eene koele plaats, om te kryftallizeeren. Droog de kryftallen daar na op, en bewaarze in een digt geflooten fles voor de lucht.

DEEZE kryftallen branden sterk, even als het brandmiddel van Zilver (a); maar zyn zoo gefchikt om te fmelten, dat zy naauwe-lyks ooit gebruikt, en niet gemakkelyk kunnen bewaard worden.

(a) *Causiticum lunare.* (b) *Ascites confirmata.*

TINCTURA VENERIS VOLATILIS.

Vlug Aftrekfel van Koper.

Neem van
Vylfel van Koper, een drachma;
Geest van Ammoniac zout, twaalf drachma's.

Laat het te faamen in een beflooten vat ftaan, het zelve dikwyls fchuddende, tot dat het vogt met eene fchoone violet kleur ge-
verfd is.

Dit Aftrekfel, of deeze ontbinding van Koper is wel inwendig ingegeven geweest, als een pisdryvend middel, in de gifte van weinige droppelen. BOERHAAVE fchryft voor dat men eerft drie droppels moet neemen, 's morgens voor het ontbyt, met een glas Meede, en dat deeze gifte dagelyks moet verdub-
beld worden, tot dat het tot vierentwintig droppels komt; welke laatite hoeveelheid eenige dagen moet vervolgd worden: hy zegt, dat hy door dit middel een waterzugtig Menfch die aan eene gezette waterzugt (b), in den onderbuik ziek was, geneezen heeft; en dat het geneesmiddel verbaazende ontlastingen van pis voortbragt; dat het nogthans in een ander geval van den zelfden aart niet flaagde. Zie het Artik. CUPRUM, bladz. 136.

ENS VENERIS.

Edinb.

Neem van
Colcothar van blaauwe Vitriool, wel verzoet met water, en naderhand gedroogd;
Ammoniac zout, van elks even veel.

Maak elk in 't byzonder tot poeder; meng het dan en doet het in een aarden smeltkroes, zoo dat 'er twee derden van vervuld zyn. Zet de smeltkroes in een open vuur, en een glazen blindhelm 'er aangevoegd heb-
ben-

bende; leg eerst een zagt vuur aan, welk langzaamerhand moet vermeerderd worden, en zoo lang gaande gehouden, als de bloem van eene geele kleur, die naa het roode helt, opreift: als de vaten koud geworden zyn, moet de bloem 'er zorgvuldig met een veder uitgeveegd worden.

INDIEN de blaauwe Vitriool volkomen goed is, zal de bewerking niet slaagen op de wyze, die hier ter neergefeld is: want als ze gelukt, dat is, als de bloem van eene roodagtig geele kleur is (*florae ex luteo rubentes*) mag men vermoeden; dat de goede uitlag daaraan verschuldigd is, dat de Vitriool rykelyk van yzer voorzien was, en dat de bereiding niet veel verschilt van de Bloem van staal van de voorgaande Afdeling. De blaauwe kleur van Vitriool komt zekerlyk van het koper: maar de meeste gemeene Vitrioolen bevatten ook een niet geringe hoeveelheid van yzer; en eene roodagtig geele kleur mag wel aangemerkt worden als een kenteeken, dat het voornaamelyk, of alleen, het yzer is, dat het Ammoniac zout opgenomen heeft. Want dit is de kleur, die Yzer altoos geeft in zyne Sublimaaten met Ammoniac zout; daar Koper, in alle zyne ontbindingen, of ontbindbaare vereenigingen met Ammoniac zout, eene blaauwe of groene, of eene saamgestelde kleur uit die beide geeft.

De bewerking is van den Hr. Boyle afkomstig, die ons zegt, dat hy met een Chemist, trachtende Butlers steen na te maaken, door eene bereidinge van gekalcineerde Vitriool, en by onderzoek bevindende, dat het Geneesmiddel, schoon verre te kortfchietende by het geene Helmond aan het zyne toeschryft, nogthans niet gemeen was, het zelve, wegens het mineraal, daar 't van gemaakt was, *Ens primum Veneris* genoemd hebben.

De saamenmenging van Vitriool was ten dien tyde nog maar onvolkomen bekend; en dit is het eenigste voorbeeld niet, dat eene uitwerking aan het koperagtig gedeelte van Vitriool is toegeschreeven, die het yzer roestagtige toekwam. Alhoewel Boyle de be-

reiding aanmerkte, als of ze van Koper voortkwam, en gevolglyk voorfchreef een goede Vitriool van Koper te gebruiken; zoo is nogthans in de Goffariaanfche en Dantziker Vitriool, die hy, als zeer bekwaam tot dat oogmerk, aanprees, het Yzer het heerschende metaal, zynde de hoeveelheid van Koper daarin zeer gering; en het blykt uit zyne eigene woorden, dat hy fomtyds de Engelsche Vitriool gebruikte, welke naauwelyks ooit bevonden is, eenig ander metaal dan Yzer te bevatten. De geele of roodagtige kleur, die hy aan zyn Sublumaat toeschryft, en deszelfs eigenschap van, met een trekfel van galnoten, in eene zwarte als inkt te veranderen, zyn kenmerken, dat het eene bereiding van Staal geweest is.

In de voorgaande uitgave van de *Londensche Apothek*, was de bewerking met blaauwe Vitriool, overeenkomstig met het gevoelen van Boyle nopens de voortbrenging van het Sublumaat, ingevoegd; en die van *Edinburgh* en *Parys* volgden dat voorbeeld. Doch het COLLEGIE van *Londen* heeft deeze dwaaling, by de laatste overziening van zyn boek, verbeterd, en groene Vitriool, of vylfel van Yzer zelf geordonneerd te gebruiken; maar deeze misflag is in de andere Apotheken nog gebleeven.

Van blaauwe Vitriool, of goede Vitriool van Koper, kan het Sublumaat, hier vereischt, niet verkreegen worden: en offchoon het kan bereid worden van de gemeene blaauwe Vitriool der Winkels, gelyk ik door beproeving bevonden heb, dat het kan bereid worden; zoo is het toch zekerlyk onvoorzigtig, de bereiding in gevaar te stellen van bezwangerd te worden met dit schadelyk metaal; en zulks nog des te meer, dewyl de zuivere Vitriool van Yzer tot een veel beter koop prys dan de anderen kan verkreegen worden.

Deeze gemengde Vitrioolen, waarin het Koper grootelyks de overhand heeft, geeven eerst een groen of blaauw koperagtig Sublumaat, en naderhand een yzerroestagtig geel of roodagtig; en die, waar in het Yzer overvloediger is, geeven eerst het yzerroestagtig, en naderhand de koperagtige bloem; hoewel geen van beide Sublimaaten mogelyk geheel en al vry is van een bymengfel van het andere.

V. A F D E E L I N G.

Bereidingen van Lood.

LOOD smelt gereedelyk in het vuur, en calcineert tot een donkeragtig poeder; welk als de vlam naa het zelve te rug gedreeven wordt, eerst geel wordt, dan rood, en ten laatste tot een glasagtigen klomp smelt. Dit metaal ontbindt gemaklyk in het zuur van Salpeter, bezwaarlyk in dat van Vitriool, en in geringe hoeveelheid in de zuuren van plantgewassen; ook kan het in uitgeperste Oliën ontbonden worden, voornaamelyk als het gecalcineerd is.

Lood en deszelfs kalken hebben geen merkelyke uitwerking als geneesmiddelen, wanneer zy niet ontbonden zyn. In Oliën ontbonden zynde, worden ze gehouden (als ze uitwendig toegepast worden) ontfteeking tegenstaande en opdroogende te zyn. Met zuuren van plantgewassen vereenigd, zyn ze aanmerkelyk zodanig; en inwendig ingenomen, zyn ze een kragtig, maar gevaarlyk faamen-trekkend, of bloedstempend middel.

PLUMBUM USTUM.

*Gebrand Lood.
Edinb.*

Smelt Lood met een zagt vuur, en houd het geduurig roerende, met een yzeren spatel, tot dat het in poeder verandert.

MINIUM.

*Menie.
Edinb.*

Laat eenige hoeveelheid van Lood, in een onverglaasd aarden vat gesmolten worden, en roerende gehouden met een yzeren spatel, tot dat het in een poeder valt, dat eerst

zwartagtig, vervolgens geel, en eindelyk van eene donker roode kleur is, in welken lesten staat het zelve Menie genaamd wordt; zorg draagende, dat men het vuur niet tot zulken graad van hitte brenge, dat de kalk tot eenen glasagtigen klomp loope.

DE bereiding van Menie is zoo moeijelyk en verdrietig, dat ze naauwelyks ooit by de Apothekers en Chemisten ondernomen wordt; ook kan men inderdaad niet wel verwagten, dat ze door hen gemaakt zal worden, dewyl de bereiding daar van een byzondere tak van handteering is. De Maakers smelten eene groote menigte Lood te gelyk op den grond van een terugdruyend Furnuis, dat tot dit oogmerk gebouwd is, en zoo uitgedacht, dat de vlam kan werken op eene groote oppervlakte van het metaal, welke geduurig veranderd wordt door middel van yzeren harken, agterwaards en voorwaards getrokken, tot dat de vloeibaarheid van het Lood vernietigd is; waar na de kalk alleen nu en dan eens moet omgekeerd worden. Door de kalk blootelyk, gelyk boven voorgefchreeven is, in een vat over het vuur te roeren, verkrygt ze geene roodheid; maar de terugdruyving van de vlam is volstrekt noodzaakelyk tot deeze uitwerking. Men zegt, dat twintig ponden Lood, in deeze bewerking vyf ponden winnen; en dat de kalk, weder tot Lood gebragt, bevonden wordt, een pond minder te zyn, dan het oorspronkelyk metaal gewogen heeft.

Deeze kalken worden in uiterlyke toepassingen gebeezigd, om ontfteekingen te doen bedaaeren, zweeren te zuiveren en te heelen, en dergelyke. Dierzelfer uitwerkingen zyn echter niet zeer groot; nochte zyn ze mogelyk van geen verder wezendlyk nut, dan dat ze stevigheid aan de pleister, zalve enz. geeven.

CE.

CERUSSA.

*Ceruis, of Loodwit.
Edinb.*

Doet wat Azyn op den bodem van een aarden vat, en hang, boven den Azyn, zeer dunne plaatjes van Lood, op zodanige wyze, dat de dampen, die van het zuur opreizen, rondom de plaatjes gaan. Zet het inhoudende vat in de hitte van paerden mist, drie weeken lang; indien de plaatjes, ten einde van dien tyd, niet geheel en al gekalcineerd zyn, *schraap 'er het witte poeder af*, en stel ze wederom aan den waasem van Azyn bloot, tot dat al het Lood dus tot poeder verbeeten is.

Het maaken van Loodwit is ook eene handteering op zich zelve geworden, en tot weinige Menschen bepaald, die groote gemakken tot dit oogmerk hebben. De algemeene wyze, die zy volgen, is byna dezelfde, als die hier boven beschreeven is. Zie de *Philos. Verhandelingen*, No. 137.

In deeze bereidinge wordt het Lood door het zuur zo verre geopend, dat het zyne kwaadartige hoedanigheid, als het inwendig ingenomen wordt, genoeg ontdekt; en dat het uitwendig, als het op loopende zeeren of zweeren gesprengd wordt, maatig verkoelt, opdroogt en saamentrekt.

SACCHARUM SATURNI.

*Suiker van Lood.
Lond.*

Kook Ceruis met gedistilleerden Azyn in een looden vat, tot dat de Azyn zoet genoeg is: kleins den Azyn dan door papier, en zet hem, na behoorlyke uitdamping, te krySTALLIZEEREN.

Edinb.

Doet eenige hoeveelheid Loodwit in een distilleervat, en giet daar gedistilleerden Azyn op, tot de hoogte van vier duimen. Laat

het eenige dagen, in eene Zandbitte te saamen trekken, tot dat de Azyn eenen zoetagtigen sinaak gekreegen heeft, wanneer men het moet laten staan bezinken, en dan afgieten.

Doet by het overblyffel verschen Azyn, en herhaal deeze bewerking tot dat het Scheivogt geenen zoetagtigen sinaak meer daaruit trekt. Laat dan alle de bezwangerde vogten eenige dagen stil staan; en damp ze, na datze van den droesem afgegooten zyn, uit, in een glazen vat, tot de dikte van een dunnen Honich; zoo dat de suiker, als het op eene koele plaats gezet is, in krystallen moge schieten, welken daarna in de schaduw moeten gedroogd worden. Damp het overblyvende vogt uit tot een vliesje, zet het wederom in de koude, en 'er zullen meer krystallen schieten; herhaal deeze bewerking tot dat 'er geene krystallen meer van te bekoomen zyn.

CERUIS, (byzonder die soorte, die *plat Lood* genaamd wordt, en die niet, gelyk de andere, aan vervalsching onderworpen is) is veel beter, dan Menie, of Lithargyrium, om suiker van Lood van te maaken: want de verbyting, die het reeds door den waasem van Azyn ondergaan heeft, maakt het geschikt, om veel gereeder te ontbinden. Het moet tot fyn poeder gemaakt, eer de Azyn 'er bygedaan wordt, en geduurende de trekking of kooking elk ommezien met een houten spaatel geroerd worden, om deszelfs ontbinding te bevorderen, en om voor te koomen, dat het niet tot eenen harden klomp op den bodem saamenstremme. Het sterke zuur, van het *Caput mortuum* van Azyn verkreegen (zie bladz. 469.), kan met meer voordeel tot dit oogmerk gebeezigd worden, dan de zwakker, schoon zuivere Azyn, hierboven voorgeschreeven. Indien men een weinig verbeeterden Geest van wyn voorzigtiglyk by de ontbinding doet, zoo ras als zy genoeg uitgedampt is, en het mengsel langzaamerhand laat koud worden, zal de suiker tot zeer groote en doorschynende krystallen saamenstremmen, welken op eenige andere wyze bezwaarlyk zullen verkreegen worden.

VVV 2

De

De Suiker van lood is veel kragtiger, dan de voorgaande bereidingen, tot de verscheidene oogmerken, waar toe ze aangewend worden. Sommigen hebben het gewaagd dezelve inwendig in te geeven, in giften van weinige greinen, als een saamentrekkend middel, in bloedvloeijingen, in overmatig smeltend zweet, zaadvloeijingen, den witten vloed, enz. en het heeft hunne verwagting niet te leur gesteld. Het wederstaat de ontlastingen zeer sterk; maar byna zoo zeker als het dit doet, veroorzaakt het andere toevallen, die menigmaal gevaarlyker zyn, dan die 'er door wechgenomen worden, en somtyds doodelyk. Geweldige pynen in de Ingewanden, of door het gantsche lichaam, en hardnekkige opstoppingen, volgen somtyds onmiddelyk, voornaamelyk als de gifte groot geweest is: kramptrekkingen, beevingen en

zwakheid der Zenuwen, volgen 'er gemeenelyk, vroeger of laater, op.

BOERHAAVE is van gevoelen, dat deeze bereiding alleen kwaadaartig is, in zoo verre als derzelve zuur in het lichaam wordt *opgeslorpt*; want in dat geval, zeidt hy, „keert het weder tot Ceruis, welk zeer vergiftig is.” Op deezem grond zoude het volgen, dat de Suiker in zulke gestellen, daar overvloed van zuurigheden is, onschadelijk zy. Doch het is 'er verre van daan. Lood en deszelfs bereidingen werken alleen in het lichaam, in zoo verre als ze met zuur *vereenigd* zyn: Ceruis bezit de hoedanigheden van de Suiker *slegts* in een laag trap; en elk van die beiden, van het zuur bevryd zynde, heeft weinige, indien in 't geheel eenige, uitwerking.

VI. A F D E E L I N G.

Bereidingen van Tin.

TIN smelt gemakkelyk in het vuur, en calcineert tot een donkeragtig poeder, welk, door verder aanhouden met de hitte, wit wordt. Een klomp Tin, heet gemaakt, tot dat hy op het punt is van te smelten, is zeer bros, zoo dat hy door een geblaas in stukken valt, en door behendige beweging in poeder. Deszelfs eigen Scheivogt is Koningswater; alhoewel de andere mineraale zuren kunnen in staat gesteld worden, om het zelve te ontbinden, en die van plantgewassen in eene geringe hoeveelheid. Het kryfballizeert, met de zuren van plantgewassen en die van Vitriool; maar smelt met de anderen.

De kragten van dit metaal zyn weinig bekend. Het is aangepreezen geweest als een middel tegen de moederziekte, tegen de uitdroogende koorts, enz. Thans wordt het voornaamelyk gebruikt, als een middel tegen de wurmen.

STANNUM PULVERATUM.

Tin tot poeder gemaakt.
Lond.

Smelt het Tin, en giet het in een houten doos, die van binnen met kryt gewreeven is: en laet de doos dan aantonds snee heen en weer geschud worden, zoo zal een gedeelte van het Tin tot poeder vallen. Het overblyffel moet wederom gesmolten worden, en op dezelfde wyze behandeld, tot dat al het metaal dus tot poeder gemaakt is.

DEEZE bereiding is voor eenigen tyd gebruikt geweest als een geneesmiddel tegen de wurmen, byzonderlyk de platte soorte, welke maar al te dikwyls de kragt van andere Geneesmiddelen te leur stellen. De algemeene gifte is van een scrupel tot een drachma; sommigen bepaalen het tot weini-

ge

ge greinen. Maar Doct. *Alstons* verzekert ons, in de *Edinburgsche Proeven*, dat deszelfs goedgevolg voornaamelyk daar van afhangt, dat het in veel grooter hoeveelheden worde ingegeven: hy geeft een once van het poeder, vermengd met vier oncen fyroop van suiker droeffem, op eene ledige maag; den volgenden dag een half once; en dien daaraan volgenden een half once meer; waar na een buikzuivering wordt toegediend: hy zeidt, dat de wurmen gemeenlyk gedurende de werking van de purgatie ontlaf worden, maar dat de pyn in de maag, door dezelve veroorzaakt, byna aanstonds wechgenomen wordt, na dat de eerste gifte van het Tin is ingenomen. De proeven met tin genomen, op bladz. 237. van dit Werk, verhaald, bewyzen genoeg, dat het deeze dieren vernielt; offchoon dezelve niet bewyzen, dat het veilig voor den Lyder is.

CALX JOVIS.

Kalk van Tin.
Edinb.

Smelt eenige hoeveelheid Tin in een onverglaasd aarden vat; en houd het geduurig in beweginge met een yzeren spatel, tot dat het in kalk valt.

DEEZE bereiding wordt hier niet bedoeld zoo verre te brengen, als de Kruidmengkundige Schryvers in 't algemeen voorschryven: maar men moet 'er mede ophouden, zoo ras als het metaal tot een donkeragtig poeder gebragt is: want als men het tot witwordens toe calcineert, zal de volgende bewerking niet wel slaagen. Wat de kragten der kalk aangaat; zy schynen van die der voorgaande bereidinge niet veel te verschillen.

SAL JOVIS.

Zout van Tin.
Edinb.

Neem een pond van de voorgaande kalk van Tin; en vier oncen Koningswater, met zes-

maal deszelfs hoeveelheid fonteinwater verdund. Laat het twee dagen t'saamen in eene zandhitte trekken: schud dan het vat, en giet het troebele vogt, na dat de zwaarste deelen der kalk bezonken zyn, af, en damp het uit tot het byna droog is: de verdere uitdrooging van de stoffe moet met vloeipapier geschieden. Giet op de overblyvende kalk half zoo veel van het ontbind vogt, als in 't eerst gebruikt was; en gaa op dezelfde wyze voort, als te vooren.

In de voorgaande Uitgaven was geordonneerd, het scheivogt, na op de kalk van Tin getrokken te hebben, te kleinzin, dan uit te dampen tot dat 'er een vliesje boven op komt, en neer te zetten om te krySTALLIZEEREN. Maar de krySTALLIZEERING geschiedt zeer slegt; en die krySTALLEN, welke men met moeite verkrygt, worden bevonden weinig anders te zyn, dan een salpeteragtig Ammoniac zout, door het koningswater voortgebragt; want dit scheivogt ontbindt de kalk van Tin niet, of ontbindt 'er slegts zeer weinig van. Doch de bewerking is nu veel gemakkelyker gemaakt, door toe te staan, dat de fyner deelen van kalk, in eenen onopgelosten staat met het vogt vermengd worden, en dat alles te gelyk verdikt en uitgedroogd worde. Nogthans is het waarschynelyk dat de bereiding, hier bedoeld, nog veel gemakkelyker kan verkreegen worden.

Ik kan niet begrypen, wat voordeel hier is in het calcineeren van het Tin. Want Tin ontbindt, in zynen staat van metaal rykelyk in koningswater, maar de kalkbranding maakt het byna onoplosbaar in dat scheivogt: en hoe verder het gekalcineerd is, hoe meer het van zyne oplosbaarheid verliest. Indien het Tin en de kalk even oplosbaar waren, zoo zou men bezwaarlyk kunnen vermoeden, dat de ontbindingen van beiden in hoedanigheid zouden verschillen; want het *phlogiston*, of ontvlambaar beginsel, dat in derzelver kalkbrandinge, van de metaalen door het vuur wordt uitgedreeven, wordt eveneens uit dezelve ontwikkeld door de zuuren, in derzelver ontbindinge. Derhalven kan men veel voordeeliger een zout van Tin bereiden, op de volgende wyze:

VVV 3

Laat

Laat gesmolten Tin met smalle stralen in een vat met koud water gegooten worden, op dat het tot korls moge gebragt worden. Laat deezen by weiniges, als by een korl te gelyk, in koningswater druipen, op dat de ontbinding langzaam voortgaa, zonder opbruifchinge, of ontlastinge van dampen. Wanneer het vogt niet meer op het metaal werkt, giet de ontbinding dan af, en damp ze uit, in eene Zandhitte, tot dat 'er een droog zout agter gelaaten wordt.

DEEZE bereiding schynt alleen voor uitwendig gebruik geschikt te zyn, als een zagtroofmaakend en afvaagend middel. Het is zoo invreetend niet, als men wel zou verwagten, noch ook geschikt om in de lucht te smelten, alhoewel men het niet ligtelyk eene gedaante van krystal kan doen aanneemen. Door het zuur van Vitriool kan men echter een volmaakt krystalagtig zout van Tin verkrygen, op de volgende wyze:

Neem twee oncen Tin, tot korls of vyf sel gemaakt; en vyf oncen Olie van Vitriool. Doet het in een glas met een wyden hals, in eene Zandhitte, en verterk het vuur tot dat het vogt kookt en uitdamp, en de stoffe byna droog overblyft. Neem het vat dan van het vuur, en doet 'er, als de stoffe gestremd is, eene gevoeglyke hoeveelheid water by, het welk, met bystand van eene maatige hitte byna alle de stoffe zal ontbinden. Kleins deeze ontbinding, en zet ze, na behoorlyke uitdamping, te krySTALLIZEEREN.

Zout van Tin, om inwendig te gebruiken, is gemeenlyk voorgeschreeven geweest, met gedistilleerden Azyn te bereiden; door den Azyn op gekalcineerd Tin te laten trekken, en het dan uit te dampen en te krySTALLIZEEREN. Verscheiden Chemisten hebben ontkend, dat men door dit middel eenige krystallen zoude verkrygen, of dat de gedistilleerde Azyn eenig gedeelte van de kalk zoude ontbinden: en inderdaad, als het Tin maar maatig gekalcineerd is, gelyk hier boven is voorgeschree-

ven, schynt het niet dat 'er eenige ontbinding zal geschieden.

Daar zyn twee staaten, waar in sterk op Tin gewerkt wordt door zuuren van plantgewassen: te weeten deszelfs volmaakte staat van metaal, en die van een volmaakte kalk. Plaatzen van zuiver Tin, in gemeenen Azyn gedaan, worden in weinige uren verbeeten: het vogt wordt langzaamerhand gantsch ondoorschynend en troebel, en legt een groot gedeelte van het afgebeeten Tin, in de gedaante van een witagtig poeder, op den bodem van het vat af; maar behoudt nog een gedeelte, dat zeer fyn verdeeld is; want na dat het verscheidene dagen stil gestaan heeft, en na dat het door een teems gedaan is, blyft 'er nog zoo veel in hangen, dat het eene witheid en ondoorschynendheid aan het vogt geeft.

Zuure sappen van vrugten, in de plaatzen van Azyn genomen, brengen dezelve verschyfens voort. Deeze proeven bewyzen wel niet, dat het Tin dus genoeg ontbonden is, om een volmaakt krystalagtig zout voort te brengen; maar zy toonen nogthans, het geen van meer belang is om te weeten, dat Tin, of tinnen vaten, hoe zuiver het Tin ook zy, eene metaalagtige bezwangering geeven aan ligte zuuren van plantgewassen, die maar weinige uren daarin gestaan hebben.

Om eene volmaakte ontbinding van Tin tot krystalmaking te bekoomen, moet het metaal sterk gekalcineerd worden; want alhoewel deszelfs ontbinding in de mineraale zuuren door de kalkbranding belet wordt, zoo is het toch anders geleegeen met die van plantgewassen. Sommigen neemen de gemeene kalk van Tin, en dezelve dunnetjes over den bodem van een bekwaam vat gespreid hebbende vervolgen zy de kalkbranding in eene zagte hitte, het poeder dikwyls omroerende, drie of vier dagen lang, in een furnuis, waar de lucht vryelyk over de oppervlakte gaan kan. Anderen vermengen de gemeene kalk, of vylsel van Tin met tweemaal derzelver gewigt salpeter, en werpen het mengsel langzaamerhand in een vat, dat sterk geheet is, waar over eene menigte sublimeervaten, of aarden pot-

potten, met *gaten* in haare bodems, gevoegd zyn: het *onderste* van deeze vaten heeft ook een *gat* op de zyde, waar door de stoffe ingeworpen wordt: gedurende de branding, welke by iedere inwerping voorvalt, wordt een gedeelte van het Tin vluiggemaakt, en hecht zich aan de potten, in de gedaante van een schoon wit poeder, welk 'er moet uitgeveegd en met water afgewasschen worden. Anderen verkrygen eene kalk van Tin, die mogelyk niet onvolmaakter is, veel vaerdiger en met minder moeite; door het metaal in koningswater te ontbinden, (welk, gelyk reeds is aangemerkt, in dit opzigt, byna dezelve uitwerking heeft, als het vuur) en de kalk daarna weder te krygen, door de ontbinding met omtrent viermaal derzelver hoeveelheid water te verlengen, en 'er langzaamerhand Geeft van Ammoniac zout by te doen, tot dat de *gifting ophoudt*: dan valt 'er eene stoffe als *stremfel* naa den grond, die afgewasschen en gedroogd moet worden.

Neem kalk van Tin, op eene van de bovenstaande wyzen bereid, een pond; gedistilleerden Azyn, een Gallon. Laat het saamen trekken, de stoffe nu en dan eens van den bodem af roerende, tot dat de Azyn eenen wrangen zoetagtigen smaak verkreegen heeft: damp het vogt dan uit tot de dikte van een fyroop, doet daar omtrent een twintigste van deszelfs gewigt verbeterden Geeft van wyn by, en laat de hitte langzaam verminderen, op dat het zout moge *krySTALLIZEEREN*.

De krystallen, die op deeze wyze verkreegen worden, zyn hard, vast, zonder kleur, doorschynend, en vry van schertheid. Zy zyn aangepreezen geweest in de gifte van weinige greinen, in moederziekten; maar het blykt niet, dat de ondervinding de kragten, daar aan toegeschreeven, bevestigd heeft; nochte worden eenige van deeze Zouten tegenwoordig in de gemeene praktyk gebruikt, of in de Winkels gehouden.

Het poeder uit het koning-water neêrgeploft, het zy door vlugge Loogzouten, of door water alleen, wordt somtyds gebeezygd

als een blanketfel, onder den naam van *MAGISTERIUM VAN TIN*. Doch men kan een witter' en fraaijer' bereiding van deeze soorte verkrygen, door het metaal in het zuur van Vitriool te ontbinden en het zelve met vlugge geesten neêrteploffen.

AURUM MUSIVUM.

Mosaïsch Goud.
Lond.

Neem van
Tin, een pond;
Bloem van Zwavel, zeven oncen;
Ammoniac Zout,
Gezuiverd Kwikzilver; van elks een half pond.

Smelt het Tin alleen, doet 'er het Kwikzilver by, en maak het mengfel, als het koud geworden is, tot poeder: meng dit met Zwavel en Ammoniac zout en hef het op in een kolf: dan zal het *Mosaïsch Goud*, met eenig schuim onder de opgeheven stoffe op den bodem gevonden worden.

De bestiering van deeze bewerking, om aan de bereiding die schoone kleur en dat voorkoomen te geeven, die dezelve doet bewonderen, is voor een geheim gehouden geweest. De Chemisten schynen grootelyks verdeeld, ten aanzien van de evenredigheid, in welke de inmengfels tot elkanderen moeten staan, en hier in willen sommigen dat de grootste moeilykheid bestaat; terwyl anderen het behoorlyk regelen van 't vuur tot het voornaamste stuk maaken. Nogthans schynt het, dat 'er juist geene groote kiesheid in beide opzigten behoef plaats te hebben. Want ik heb bevonden, dat de bewerking even goed slaagde met verschillende gedeelten van de stoffen; door dezelve door en door met elkanderen te vermengen; doende dezelve in een kolf met een wyden hals, op een weinig zand in een yzeren pot; en door eenigen tyd een zagt vuur daar onder te stookken, tot dat de witte dampen, die in 't eerst overvloedig opreezen, en ten halve van het glas uitgingen, begonnen te be-
daa

daaren; dan het vuur langzaamerhand te vermeerderen tot dat het zand gloeiend wordt, en het zelve een lange poos in dien staat te houden, naar de veelheid van het mengfel.

Het Mofaiefch Goud wordt meeft geacht, en heeft zynen naam van deszelfs glinsterende goudkleur. Als een Geneesmiddel, wordt 'er thans weinig acht op geflaagen; hoewel 't voor deezen in groote achting gehouden geweest is, in moeder- en mildziekten, kwaadaartige Koortfen, en venus-kwaalen. In deeze laatften is het aangepreezen geweest, op onderftelling, dat het een mercuriaal was; maar by overweeging van de omftandigheden der bewerking, en de verfchynfels, die 'er in voorkoomen, zal 'er weinig waarfchynelykheid zyn, dat 'er iets van het Kwikzilver in behouden wordt.

Wanneer de kolf, na het eindigen der bewerkinge, gebrooken wordt, vindt men het Mofaiefch Goud op den bodem; en de opgeheven zelfftandigheid, boven dezelve, beftaat ten deele uit Ammoniac zout, ten deele uit Zwavel, en ten deele uit een Vermiljoen, dat uit de vereeniging van een gedeelte van de

Zwavel en Kwikzilver ontftaat. Het Mofaiefch Goud wordt bevonden zwaarder te weegen, dan het Tin, dat 'er toe gebeezigd is; maar zuiver Tin, op zich zelf alleen tot kalk gebrand wordende, wint zeer naby zoo veel, als het in deeze bewerking doet: de goudkleur is waarfchynelyk toe te fchryven aan een klein gedeelte Zwavel, aan het Tin gehecht. Als men het Goud over een zagt vuur rooft, rookt het een weinig, en verandert zyne goudkleur ras in eene vuile, niet ongelyk aan die van Tin, dat ligtelyk gekalcineerd is: als het dan vermengd wordt met eenig bekwaam fmelt-poeder, en in een fmeltkroes gefmolten, levert het eenen klomp Tin uit, die niet veel ligter is, dan het oorfpronkelyk gewigt van het metaal.

Alhoewel het COLLEGIE van *Edinburgh* deeze bereiding voor deezen in twee bewerkingen verdeelde, de eene om het Tin met het Kwikzilver tot een deeg (a) te maaken, de andere om het met de Zwavel en het Ammoniac zout op te heffen, heeft het dezelve nu gantschelyk verworpen.

VII. A F D E E L I N G.

Bereidingen van Kwikzilver.

MERCURIUS, of Kwikzilver, is eene zwaare metaalagtige vloeiftof, geheel en al vlug in een sterk vuur, en calcineerbaar in een zwakker (hoewel zeer moeiljelyk) tot eene rōode poederagtige zelfftandigheid. Het ontbind in het zuur van Salpeter, wordt verbeeten door dat van Vitriool, maar dat van Zeezout werkt 'er niet op, in deszelfs vloeibaaren staat: nogthans kan dit laafte daar mede vereenigd worden, wanneer het, in de gedaante van rook, kundig daar by gevoegd wordt. Kwikzilver vereenigt zich, door vry-

vinge, met aardagtige, vetagtige, harsagtige, en andere foortgelyke zelfftandigheden, zoo dat het zyne vloeibaarheid verliest: met Zwavel gevreeven formeert het eenen zwarten klomp, die door opheffing in eenen fchoonen rooden verandert.

De algemeene kragten der bereidingen van Kwikzilver zyn, de fappen te doen fmelten, hoe lymig zy ook zyn mogen, zelfs in de kleinste en afgeleegenfte vaatjes; hier door zyn ze uitfteekend dienftig in verouderde fleepende kwaalen, die uit dikheid en traagheid der fap-

(a) *Amalgama.*

fappen, en hardnekkige verstoptheden der klieren voortkoomen. Ruuw Kwikzilver heeft op deeze wyze geene uitwerking. In rook ontbonden, of in kleine deeltjes verdeeld, en de wedervereeniging door tuffchenkomst van andere zelfstandigheden belet zynde, werkt het zeer kragtig; ten zy dat het verdeelend lichaam Zwavel ware, die deszelfs werking verhindert. Met eene geringe hoeveelheid van de mineraal zuuren vereenigd zynde, werkt het kragtig, hoewel doorgaands zagte-lyk; met een grooter is het geweldig invree-
tende.

ARGENTI VIVI PURIFICATIO.

Zuivering van Kwikzilver.

L. E.

Distilleer Kwikzilver in een Kromhals; en wafch het daarna met water, of met Azyn.

ALS men tot die bewerking een glazen Retort gebruikt, moet hy een laag lichaam en een langen hals hebben; en de hals moet heel zeer naa beneden geboogen zyn, zoo dat het opgeheeven Kwikzilver vaerdig konne nederdaalen: de Ontvanger moet byna tot den hals van den Retort met water gevuld worden; het nut hier van is niet; om het distilleerende Kwikzilver te verdikken, maar te verkoelen, op dat het, heet op den bodem vallende, het glas niet breeke. Doch het distilleeren kan gevoeglyker verricht worden in een yzeren Retort, of in een yzeren pot, met een helm 'er aan gevoegd.

Het vuur moet niet sterker aangestookt worden, dan noodig is, om het Kwikzilver te doen opreizen; want zekere metaalagtige zelfstandigheden, die gezegd worden, somtyds met het zelve vermengd te zyn, worden ten deele vlug bevonden in eenen graad van hitte, die niet veel grooter is, dan die, in welke Kwikzilver distilleert. De Heer Boyle verhaalt, dat hy weet, dat Kwikzilver een gedeelte zelfs van Lood mede opgenoomen heeft, zoo dat deszelfs gewigt daar door mer-

III. DEEL.

kelyk verzwaard was; en dit gebeurde, schoon 'er slegts een matig vuur gebeezigd was.

MERCURIUS ALKALIZATUS.

Gealkalizeerd Kwikzilver.

Neem van
Zuiver Kwikzilver, drie drachma's;
Bereide Kreeftsoogen, vyf drachma's:

Vryf het t'saamen in een glazen mortier, tot dat de bolletjes van 't Kwikzilver verdweenen zyn.

DEEZE bereiding, die nooit in de *Londensche Apothek* aangenomen, en nu uit de *Edinburgsche* verworpen is, wordt hier ingevoegd, om dat 'er nu en dan nog na gevraagd wordt, en by sommigen in groote achtinge gehouden. Zy is nooit in gemeen gebruik gekoomen, om dat de arbeid, die 'er aan vast is om ze te maaken, eene groote verzoeking geweest is tot een verdrietig misbruik in derzelve bereidinge; te weeten het bydoen van een middel, welk de vereeniging van het Kwikzilver met de kreeftsoogen gemakkelyk maakt, maar derzelve geneeskragten grootelyks verzwakt.

Ondertuffchen is dit Geneesmiddel, als het behoorlyk bereid wordt, een nuttig veranderend middel; en het kan, in gevallen van huid- of venusziekten, van twee of drie greinen tot een scrupel toe worden ingegeven.

MERCURIUS SACCHARATUS.

*Gefuikerd Kwikzilver.
Edinb.*

Neem van
Zuiver Kwikzilver,
Bruine Kandysuiker, van elks een half pond;
Wezendlyke Olie van Jenever-beziën, zestien droppels.

Vryf het t'saamen in een glazen mortier, tot dat het Kwikzilver niet meer gezien wordt.

X x z

DE

De wezendlyke Olie, hier bygevoegd, wordt gezegd een zeer nuttig inmengfel te zyn; dewyl het niet alleen de verdryving van het Kwikzilver bevordert, (welke evenwel nog moeiljelyk en verdrietig genoeg is) maar ook het geneesmiddel verbeert. Het oogmerk met deeze en de voorgaande bewerking is alleen, om het Kwikzilver, door de tuffchenkomst van andere lichaamen te verdeelen; want als het zoo behandeld wordt (gelyk reeds is aangemerkt) heeft het zeer kragtige uitwerkingen; offchoon het, zoo lang het onverdeeld blyft, geheel werkeloos schynt te wezen. Suiker alleen beantwoordt, naar alle waarfchynelykheid, aan dit oogmerk; maar als men 'er wateragtige vogten mede vermengt, fmelt de Suiker op zich zelve, en laat het Kwikzilver weder tot zyne oorsprongkelyke gedaante faamenloopen: doch het bydoen van de Olie, zegt men, zal dit ongemak grootendeels voorkoomen. De gifte van deeze Artseny, als een veranderend middel, is van twee of drie greinen tot een scrupel.

ÆTHIOPS MINERALIS.

Ethiopisch Mineraal.
Lond.

Neem van
Gezuiverd Kwikzilver,
Bloem van Zwavel, ongewasschen, van
elks gelyke deelen, in gewigt;

Vryf het t'faamen, in een glazen, of steenen
mortier, tot dat ze vereenigd zyn.

Edinb.

Neem
Gezuiverd Kwikzilver,
Bloem van Zwavel, gewasschen, van elks
gelyk gewigt.

Vryf het t'faamen in een glazen mortier,
met een glazen stamper, tot dat de bol-
letjes van 't Kwikzilver geheel verdwee-
nen zyn.

Ook wordt 'er een Æthops gemaakt met
eene dubbele hoeveelheid van Kwikzilver.

De vereeniging van het Kwikzilver met
de Zwavel kan grootelyks verligt worden,
door hulpe van een weinig warmte.

Sommigen hebben de gewoonte van dee-
ze bereiding op eene zeer vaetdige wyze te
maaken, door de Zwavel in een yzeren le-
pel te smelten, dan het Kwikzilver daarby
te doen, en het dan saamen te roeren tot
dat de vereeniging voltooid is. De geringe
graad van hitte, die hier genoeg is, kan
met geene reden onderfeld worden eenig na-
deel te doen aan de zelfstandigheden, die
reeds veel sterker vuuren ondergaan hebben,
niet alleen in de uittrekking uit derzelver
Ertsen, maar ook derzelver zuiveringen, die
in de Apotheek zyn voorgeschreeven. In
de volgende bewerkinge, wordenze in ver-
eeniging blootgesteld aan een sterk vuur,
zonder agtetdocht, dat het saamenmengfel
eenige kwaade hoedanigheid daar door verkry-
gen zal. Dit is althans zeker, dat de in-
mengfels volmaakter vereenigd worden door
hitte, dan door dien graad van vryvinge,
die 'er gemeenelyk toe hesteed wordt. Van
de Æthiops, door vryvinge bereid, kan een
gedeelte Kwikzilver afgeworpen worden, als
men 'er een slikmiddel of pillen van maakt:
maar van die door het vuur gemaakt is,
ziet men geene afscheiding voorvallen.

Het Ethiopisch mineraal is een van de
minstwerkende bereidingen van Kwikzilver.
Sommige Praktizyns hebben vrymoedig ver-
zeekerd, dat het ongemeene kragten bezit;
en de meeste Menschen verbeelden zich, dat
het een Geneesmiddel van eenige kragt is;
maar wat voordeel is 'er van 't zelve te wag-
ten in de gemeene gifte van agt of tien grei-
nen, of een scrupel; daar het by verscheiden
drachma's, en zulks een langen tyd agter een,
is ingenomen geweest, zonder eenige merke-
lyke uitwerkingen voort te brengen? Zwavel
vermindert de kragten van alle de werkzaamere
mineraalen heel zeer, en zy schynen tegelyk
door dezelve weerhouden te worden, op het
lichaam zelf te werken. BOERHAAVE, die
in 't algemeen vry mild is in het aanpryzen
van

van Geneesmiddelen, keurt het Ethiopisch mineraal in zeer sterke bewoordingen af. „ Het kan, zegt hy, in de opflorpemde vaten, de melk- of water-vaten, niet indringen; maar gaat regt toe door de darmbuis heen, daar het by geval wurmen vernielt, zoo het by geluk iets werkt. Die 'er eenige andere uitwerkingen van verwagten, zullen zich bedrogen vinden, althans ik zelf kon ze nooit vinden. Ik vrees, dat het onvoorzigtig, in zulke groote hoeveelheden, aan kinderen en personen van een teder gestel gegeven wordt; daar het toch een vreemde klomp is, onverwinnelyk voor 't lichaam, en die te meer verdacht te houden is, als hy daar langer traag en werkeloos blyft. Hy verwekt geen kwyl, om dat hy niet in het bloed komt. Wie kent de uitwerkingen van eene zelfstandigheid, welke, zoo lang als ze saamgesteld blyft, niet werkzaam schynt te wezen, dan eenige zwaare smaakelooze Aarde?”

Het Ethiopisch mineraal met een dubbel gedeelte Kwikzilver, nu in de *Edinburgsche Apothek* aangenomen, heeft grooter kans om als een mercuriaal te werken; en waarschynelyk kan het Kwikzilver met voordeel nog verder vermeerderd worden.

CINNABARIS FACTITIA.

Door kunst gemaakte Vermiljoen.
Lond.

Neem van
Gezuiverd Kwikzilver, vyfentwintig oncen;
Zwavel, zeven oncen.

Smelt de Zwavel, en meng 'er het Kwikzilver in; indien het mengfel vlam vat, zoo doof het uit, door het vat toe te dekken. Daarna moet de stoffe tot poeder gemaakt, en gefublimeerd worden.

Edinb.

Neem van
Gezuiverd Kwikzilver, drie en een half pond;

Bloem van Zwavel, gewasschen een pond.

Smelt de Zwavel in een yzeren pot over een zagt vuur, en doet 'er het Kwikzilver langzaamhand by, het zelve vooraf heet gemaakt hebbende; roer het geduurig met een yzeren spatel, op dat het volkoomen moge vermengd worden. Dek het dan aanstonds met een houten deksel toe, op dat het mengfel geen vlam vatte: vryf de stoffe, eer ze koud geworden is, tot poeder, en hef ze op naar de kunst.

MEN heeft de gewoonte gehad eene grooter menigte Zwavel, dan hier voorgeschreeven wordt, te ordonneeren; maar deeze mindere gedeelten beantwoorden beter aan 't oogmerk; want hoe minder Zwavel men gebruikt, hoe schooner de Vermiljoen gekleurd is.

Zoo ras als het Kwikzilver met de Zwavel begint te vereenigen, geschiedt 'er dikwyls eene groote losbarling, en het mengfel is zeer geschikt om vuur te vatten, voornaamelyk als de bewerking wat haaltig voortgezet wordt. Van dit toeval zal de Bewerker vooraf kennis hebben, door het opzwellen en schielyk dik worden van de stoffe: en zoo ras dit gebeurt; moet het vat aanstonds dicht toegedekt worden.

Gedurende de opheffinge moet men zorg draagen, dat de stoffe niet in den hals van het vat opreize, zoo dat ze den zelve opstoppe en het glas doe barsten. Om dit voor te koemen, moet men een distilleerkolf met een wyden hals, of liever een eyronde Oliepot tot een sublimeer-vat verkiezen. Als men de eerste gebruikt, zal het dienstig zyn by tyds een yzer draad, dat een weinig heet gemaakt is daar in te brengen, om te beter verzeekerd te zyn, dat de doorgang niet verstopt is; waar van men het gevaar kan voorkoomen, door het vat voorzigtiglyk wat hooger van het vuur te doen.

Indien de inmengfels zuiver waren, zal 'er geen droesem overblyven: in dat geval kan men weeten dat de opheffinge gedaan is; door een yzerdraad als te vooren in te brengen, en daarmede op den bodem van het vat te voelen, die dan volkomen glad zal zyn: zoo 'er eenig

XXX 2

eenige ruuwheid of ongelijkheid bespeurd wordt, was het mengsel of onzuiver, of de opheffing is nog niet voltooid; en indien het laatste waar is, zal het yzerdraad schielijk met de opreizende Vermiljoen overdekt zyn.

De Bereiders van Vermiljoen, in groote menigten, gebruiken aarden Oliepotten, die zeer veel in gedaante naar een ey gelyken. Deeze zyn van verschillende grootte, naar de hoeveelheid, die men in eene opheffing voorneemens is te maaken, welke somtyds tot twee honderd ponden bedraagt. De Oliepot wordt gemeenlyk, van het dunne einde tot byna het midden toe bekleed, om het breeken, door de geweldigheid en onregelmatigheid van 't vuur, voor te koomen. Het breedste gedeelte, dat niet in het furnuis gestookt, maar opwaards geplaatst wordt, behoeft zoo niet bezorgd te worden. Het gantsche geheim van deeze bewerking bestaat (1) in de bestiering van het vuur, welk zoo sterk moet zyn, dat het de stoffe geduurig sublimerende houdt naa het bovenste van de Oliepot, zonder uit derzelver mond, die met een yzeren plaat bedekt is, uit te koomen: (2) daarin, dat men alleen kleine gedeelten tegelyk van het mengsel in het vat doet.

In de beoeffenende Stookkunde wordt eene wyze opgegeeven om Vermiljoen te maaken zonder opheffing, door Kwikzilver te schudden, of te trekken in vlug afreksel van Zwavel, hier voor reeds beschreeven. Maar ik heb een zwavelagtig vogt gevonden, dat veel gemakkelijker te bereiden is, en dezelfde uitwerking heeft: de ontbinding voor melk van Zwavel (a) zal, met eenige behendigheit, wel slaagen.

Het voornaamste gebruik van Vermiljoen is dat van een blankersel. Voor deezen werdt het, als een Geneesmiddel in groote achtinge gehouden, in vuiligheden van de huid, jichtagtige en zinkingagtige pynen, vallende ziekten enz. maar onlangs heeft het veel van zyne achtinge verlooren. Het schynt veel overeenkomst te hebben met het Ethiopisch mi-

neraal, waar van reeds gesproken is. *Cartheuser* verhaakt, dat Vermiljoen in groote menigten aan eenen hond ingegeeven zynde, geene zichtbaare uitwerking hadt, maar dat het ten deele onveranderd te gelyk met den afgang ontlafte, ten deele geheel, by 't openen van het dier, in de maag en darmen gevonden werdt. De vermaarde *Frederik Hoffman*, veele lof spraaken aan deeze bereiding gegeeven hebbende, als hebbende in veele voorbeelden, waar van hy zelf bewuft was, vallende ziekten, duizeligheden, uit kneuzingen van 't hoofd ontstaan, volmaaktelyk geneezen, (daar het echter waarfchynelyk is, dat de geneezing niet zoo zeer afhing van de Vitriool, als wel van de ligte bedekkinge der deelen, tegen uitwendig beleediging) merkt aan, dat de groote herhaalde giften, die noodig zyn, om eenige uitwerking te hebben, alleen kunnen verdraagen worden van zulken, die de eerste wegen sterk hebben, en dat, by aldien de vezelen van de maag en darmen slap en flauw zyn, de Vermiljoen, opgehoopt en met het slym der deelen saamenstremmende, groote verslopteden veroorzaakt; het welk eene bekentenis schynt te weezen, dat de Vermiljoen niet ondergebracht wordt, door de kragten der spys verteeering, en geene bekwaame geneeskragtige werkzaamheit bezit. Daar zyn inderdaad eenige voorbeelden, dat het dagelyks gebruik van Vermiljoen eene kwyling heeft voortgebracht; mogelyk om dat de Vermiljoen, in deeze gevallen gebeezygd, een minder gedeelte van Zwavel bevatte, dan de foorten, die men gemeenelyk aantreft. Het Koningske van Spiesglas (b), en zelfs het witte Rottekruid (c), schynen hunne doodelyke en vernielende kragt verlooren te hebben, als ze met Zwavel vereenigd worden: en hoe meer zy van de Zwavel afscheiden, hoe meer zy hunne eigene vergiftigheid weder uitoeffenen. Het schynt derhalven niet buiten reden te vermoeden, dat het Kwikzilver zyne werkzaamheit, op dezelfde wyze, veranderd hebbe; dat het, volkomen met Zwavel verzadigd zynde, werkeloos zy; en dat, wanneer de hoeveelheid van de Zwavel meer en meer ver-

min-

(a) *Zac sulphuris.* (b) *Regulus antimonii.* (c) *Arsenicum album.*

minderd wordt, het faamenmengfel grooter en grooter trap van de eigene uitwerkingen der bereidingen van Kwikzilver hebbe.

Vermiljoen wordt fomtyds gebruikt in be-rookingen tegen venus zweeren in den Neus, Mond en de Keel. Een half drachma daar van gebrand, en den rook met den adem ingetrokken zynde, heeft wel eens eene geweldige kwyling veroorzaakt. Deeze uitwerking is buiten twyfel aan het Geneesmiddel, als Vermiljoen, toe te schryven: als het op het vuur gezet wordt, is het niet meer een mengfel van Kwikzilver en Zwavel, maar Kwikzilver in rook ontbonden, en gedeeltelyk met het vliegende zuur van Vitriool vermengd; in beide deeze omstandigheden, gelyk reeds gezegd is, heeft deeze Delfstoffte zeer kragtige uitwerkingen.

MERCURIUS CALCINATUS.

*Tot kalk gebrand Kwikzilver.
Lond.*

Doet gezuiverd Kwikzilver in een glazen vat met een breedem bodem, dat een klein gat open heeft voor de lucht; en houd het in een zandfurnuis in eene gestaadige hitte, eenige maanden lang, tot dat het tot kalk gebrand is in een rood poeder.

DEEZE verdrietige bewerking kan naar alle waarfchynelykheid grootelyks verhaast worden, door, in de plaats van een vat met eene kleinste opening, een glazen lichaam met een zeer wyden mond, en een platten bodem te gebruiken, en dat van zulk eene hoogte, dat het Kwikzilver niet ontsnappe: door dit middel zal de lucht, die tot het calcineeren van alle metaalagtige zelfftandigheden wendlyk noodig is, te vryer ingelaaten worden. Men kan daar toe zulk een vat uitsdenken, dat 'er een geduurige vloed van lucht over de oppervlakte van het Kwikzilver veroorzaakt worde.

Deeze bereiding wordt van sommigen hooglyk geacht in venuskwaalen, en onderfcheid het kragtigste en zekerste te zyn van alle de mercuriaalen. Het kan met voordeel in vereeni-

ging met heulfapmiddelen worden ingegeven: een slikbrok of pil, bevattende een half tot twee greinen van deeze kalk, en een vierde of een half grein, of meer heulfap, met byvoeginge van eenig heet speceryagtig mengfel, kan men elken avond inneemen. Dus behandeld, werkt het zagtelyk, alhoewel kragtig, als een veranderend en zweetdryvend middel: op zich zelf alleen ingegeven in grooter giften, als van vier of vyf greinen, is het een wrang braak- en buikzuivrend middel.

MERCURII SOLUTIO.

*Ontbinding van Kwikzilver.
Edinb.*

Neem gelyke deelen van zuiver Kwikzilver en dubbel Sterkwater. Laat het in een fles, die in een zandfurnuis, gezet is, faamen trekken, op dat 'er eene heldere ontbinding van koome.

STERKWATER ontbindt Kwikzilver veel gemakkeliker en in grooter hoeveelheid dan eenig ander zuur: zeffien oncen van het Scheivogt, als het zeer sterk en zuiver is, zal elf of twaalf van het Kwikzilver opneemen. Als het vogt koud wordt, fremt 'er een groot gedeelte, onder op den bodem, in de gedaante van kryftal, te faamen. Als men begeert, dat alles zal blyven hangen, moet men daar eene gevoeglyke hoeveelheid water bydoen, na dat de ontbinding voleindigd is.

Deeze bewerking wordt alleen opgegeeven als eene voorbereidende tot eenige van de volgende. De Ontbinding is sterk brandende, zoo dat ze naauwlyks veilig kan aangeraakt worden. Zy befmet de huid met paarfe of zwarte vlakken.

CALX MERCURII.

*Kalk van Kwikzilver.
Edinb.*

Neem eenige hoeveelheid van de ontbindinge van Kwikzilver, en damp het, over een
zagt

Xxx 3

zagt vuur, uit, tot dat 'er eene witte drooge klomp overblyft.

DEEZE Kalk, of liever dit Zout, is geweldig invreetende. Het wordt zelden anders gebruikt, dan om de volgende bereiding en het invreetende *Sublimaat* te maaken.

MERCURIUS CALCINATUS, vulgo
PRÆCIPITATUS RUBER.

*Roode Kalk van Kwikzilver, gemeenelyk
rood Precipitaat genaamd.
Edinb.*

Neem eenige hoeveelheid van de Kalk van Kwikzilver, en reverbereer het in een smeltkroes, met opvolgende graden van hitte. Deszelfs witte kleur zal eerst in eene bruine, en naderhand in eene geele, veranderen; eindelyk gaatze, wanneer men het vuur versterkt, tot eene donker roode over.

MERCURIUS CORROSIVUS RUBER.

*Het roode invreetende Mercuriaal.
Lond.*

Neem van
Gezuiverd Kwikzilver,
Saamengefteld Sterkwater, op bladz. 468.
beschreeven, van elks evenveel gewigt.

Meng het en zet het, in een vat met een breeden bodem, in eene zandhitte, tot dat de vogtigheid uitgewaaffemd is, en de klomp eene roode kleur verkreegen heeft.

HET zuur van Zeezout in het saamengefteld mengfel, in deeze laafte bewerking geordonneerd, maakt de kalk van Kwikzilver gefchikt, om die blinkende fchitterende gedaante aan te neemen, die in dezelve bewonderd wordt; welke, fchoon mogelyk geen voordeel aanbrengeende, als een Geneesmiddel, echter door den koper moet begeerd worden, als een kenmerk van derzelve goedheid en

sterkte. Zoo haast als de stoffe deeze gedaante gekreegen heeft, moet ze aanstonds van het vuur genomen worden, anders zal ze dezelve fchielyk weër verliezen. De bereiding van dit roode *precipitaat*, gelyk het genaamd wordt, in zyne volmaaktheid, wordt by sommigen voor een geheim gehouden, dat onzen Chemiften niet bekend is; in zoo verre, dat wy genoodzaakt zouden zyn, om het zelve van buitenslands in te voeren. Deeze Aanmerking fchynt op kwaade onderrichting te steunen: wy krygen inderdaad fomtyds wel groote menigten uit Holland; maar dat komt, daar van daan, dat de inmengfels daar gemeenelyk veel beterkoop zyn, dan by ons, en niet van eenig geheim in de wyze van bereidinge.

Dit *Precipitaat* is, gelyk de tytel medebrengt, een roofmaakend middel, en tot dat oogmerk wordt het dikwyls by de Chirurgy's gebeezigd met *Basilicum*, en andere byvoegfels, om sponsagtig vleefch en zweeren wech te byten, en dergelyke oogmerken. Ten aanzien van zyne sterkte is het aan groote onzekerheid onderworpen; dewyl 'er meer of min van het zuur vervliegt, naar den graad en de aanhoudendheid van de hitte. Het beste kenmerk van deszelfs sterkte, gelyk reeds is aangemerkt, is deszelfs fchitterende gedaante; welke ook het kenmerk van deszelfs echtheid is: indien het met menie vermengd is, gelyk men zegt dat het fomtyds is, zoo zal de doffer kleur het bedrog ontdekken. Dit bymengfel kan nog met meer zekerheid ontdekt worden door middel van vuur; want het mercuriaal gedeelte zal geheel en al uitwaaffemen, en de menie agter laten.

Sommigen hebben het gewaagd, dit geneesmiddel inwendig in te geeven, in venusknoefftagtige, en andere hardnekkige fleepende kwaalen, in giften van twee of drie greinen en meer. Maar de zagter mercuriaalen, behoorlyk beftierd zynde, kunnen zekerlyk dat alles uitrichten wat men van deeze kan verwagten; zohder dat ze geweldige benaauwdheden, nypingen der Ingewanden, en andere kwaade gevolgen veroorzaaken, welken de beste beftiering van deeze invreetende bereidinge niet kan beletten fomtyds te doen. De
Che.

Chemiften hebben verfcheidene manieren uitgedacht, om hetzelve te verbeeteren en zagter te maaken, door hetzelve van een gedeelte van het zuur te ontdoen; doch met geen goeden uitflag, dewyl ze het Geneesmiddel of nog al te fcherp invreetend laaten, of het gelyk maaken aan anderen, die tot een beter prys kunnen bereid worden.

MERCURIUS CORALLINUS.

Koraal Kwikzilver.
Lond.

Giet op het invreetend Mercuriaal omtrent driemaal deszelfs gewigt verbeeterden Geest van wyn, en laat het t'faamen trekken met eene zachte hitte, twee of drie dagen lang, het vat dikwyls omfchuddende: doet dan vuur onder den Geest, het poeder geduurig roerend houdende, tot dat al de Geest wech gebrand is.

MEN stelt vast, dat alle deeze foorten van geweldige bereidingen, uit metaalagtige lichaa-men en zuure geesten faamengefteld, zagter gemaakt worden, door ze in Geest van wyn te laaten trekken; dewyl het zuur door den Geest verzoet, of gedeeltelyk opgenomen wordt. Dit gefchiedt klaarblykelyk in sommige gevallen, daar het gedeelte van het zuur groot is; of althans genoegzaam, om het faamenmengfel in water te kunnen ontbinden: maar dat dit even goed in andere gevallen door-gaat, kan ik niet verzeekeren. Dit is zeker, dat de *Mercurius Corallinus*, het zy uit deeze oorzaake, het zy alleen om dat 'er een gedeelte van 't zuur door de hitte van den brandenden Geest vervliegt, veel zagter is, dan de *corrosivus* eerst was. Het is evenwel nog een geneesmiddel van groote werking, en fchynt naauwelyks veilig genoeg te zyn voor inwendig gebruik: weinige greinen van het zelve zyn gemeereelyk genoeg om den buik te zuiveren, of te doen braaken, en veroorzaaken fomtyds geweldige toevallen.

ARCANUM CORALLINUM.

Het Koraal Geheim.

Neem vyf oncen van het roode invreetende mercuriaal, en agt oncen Geest van Salpeter: distilleer den Geest af in een kromhals, giet den zelve, met vier oncen verschen Geest van Salpeter, daar weder op, en trek dien wederom af als te vooren: herhaal deeze bewerking met vier oncen verschen Geest; en ten laaften houd het vuur zeer sterk gaande, ten minste twee uren lang. Het poeder, dat in den Retort overblyft, moet in een smeltkroes gedaan, en zeven of agt minuten in een gloeiende slang gehouden worden: kook het dan een half uur in drie pinten zuiver water: distilleer daar van twaalf oncen getartarizeerden Geest van wyn, den Geest tweemaal cohobeerende: laat het agt-enveertig uren in eene zandhitte trekken, met dezelfde hoeveelheid verschen getartarizeerden Geest; het vuur tegen het einde opwakkerende, zoo dat het den Geest zagtjes doe kooken: laat alles daarna bekoelen, giet den Geest zagtjes af, en droog het poeder tot gebruik.

DEEZE bereiding is, ongeacht derzelve prachtige naam, eene verkwiftende en zonder oordeel bewerkte bereiding. De *Cohobatie* van Geest van Salpeter op het corrosief is nergens nut toe; want het gene het zuur ook mogte mededeelen, wordt naderhand ontbonden, en door het water afgefcheiden: indien het voorschrift, om eenigen tyd een sterk vuur te houden, na de laatste distilleering, niet ftiptelyk agtervolgd wordt, zal al het Kwikzilver in het water ontbonden worden, en de ontbinding zal gelyk zyn aan de *Solutio Mercurii*, hier voor beschreeven.

PULVIS PRINCIPIS.

Prinses Poeder.

Vryf agt oncen van het roode *corrosief Mercuriaal* tot een fyn poeder; en laat het twaalf uren, met twee quarteren water, in eene byna kookende hitte trekken, het poeder nu en dan eens van den bodem afroerende: giet

giet het vogt dan af, en trek het poeder met een versch gedeelte water, als te voren; deeze bewerking ten derde maale herhaalende. Het laatste water afgegooten zynde, vryf het poeder met tweemaal deszelfs gewigt vast loogzoutagtig zout, en trek het, als in 't eerst, in versch water, tot dat het smaakeloos wordt. Kook het daarna in Geest van wyn; en laatstelyk, den Geest afgietende, droog het poeder tot gebruik.

PANACEA MERCURII RUBRA.

Rood algemeen Geneesmiddel van Kwikzilver.

Trek het roode *corrosief mercuriaal* met agtmaal deszelfs gewigt water, vierentwintig uren lang, het vat drie of viermaal omschuddende: giet het water af, droog het poeder; en trek het met agtmaal deszelfs gewigt Geest van wyn, vyftien dagen lang. Den Geest dan zagtes afgegooten hebbende, doet tweemaal deszelfs gewigt aftrekfel van Zwavel op de kalk: trek het daarna nog twee of drie dagen in verschen Geest van wyn; en droog het ten laatsten uit tot gebruik.

DE drie laatste bereidingen zyn, als geheimen, in byzondere handen gehouden geweest. In den grond zyn ze byna alle dezelfde, en al te gemeen, om 'er zoo veele moeite om te doen. Mogelyk zyn ze meer van het zuur ontdaan, dan de *Mercurius Corallinus* der Winkels; maar zy hebben dit nadeel, dat de hoeveelheid van het zuur, welk in de lastige trekkingen enz. wordt afgescheiden, moet veranderen naar de verschillende omstandigheden der bewerkinge. Zy staan alle vier aangepreezen, in kleine giften, twee greinen b. v. als uitsteekende veranderende en zweetdryvende middelen: in grooter giften, zyn ze braak- en buikzuiverende middelen.

MERCURIUS CORROSIVUS SUBLIMATUS vel ALBUS.

Het witte corrosief Mercuriaal, of het corrosief mercuriaal Sublimaat.
Lond.

Neem van

Gezuiverd Kwikzilver, veertig oncen;
Zeezout, drieendertig oncen;
Salpeter, agtentwintig oncen;
Gecalceineerde groene Vitriool, zesenzelftig oncen.

Vryf het Kwikzilver in een houten of steenen mortier, met een once of meer opgeheven invreetend Kwikzilver, dat reeds gemaakt is, tot dat het Kwikzilver in kleine greintjes verdeeld is: dit mengsel moet eerst met de Salpeter, en naderhand met het Zeezout gevreeven worden; doet 'er dan de gecalcineerde Vitriool by, de vryving nog maar eenen korten tyd vervolgende; op dat het Kwikzilver niet weder saamenloope. Eindelyk, gaa tot de opheffing in een glazen kolf over; hier toe kunt gy eenen helm daarop voegen, om een weinig van den Geest, die overkomt, te bewaaren.

MEN heeft onderfeld, dat invreetend opgeheven Kwikzilver, van alle de inmengfels, die in deeze bewerkinge gebeezigd worden, nederploft; alhoewel het zeker is, dat het alleen uit Kwikzilver en het zuur van Zeezout, te saamen vereenigd, bestaat. Want de inmengfels vermengd en aan 't vuur bloot gesteld zynde, scheidt eerst de Vitriool met deszelfs zuur; het welk die van het steen- en zeezout verdryvende, derzelve plaats inneemt. Het zuur van Zeezout, door dat van Salpeter in rook ontbonden en ondersteund, ontbindt het Kwikzilver, dat nu ook sterk geheet is. Dit zuur, hoewel niet ligt op Kwikzilver werkende, wordt nothans van het zelve, als het eens daar mede vereenigd is, sterker vastgehouden, dan enig ander zuur. Derhalve reist de Geest van Salpeter, niets hebbende, dat hem weêrhoudt, (want zyn eigen grondslag, en die van het Zeezout worden beiden ingenomen door dien van Vitriool; en die, welken die van Vitriool weigert met deezen te vereenigen, wordt nu bezwaarlyk met hem ver-

ver-

vereenigd) op; latende het Kwikzilver en het zuur van Zeezout te saamen opheffen, als het vuur sterk genoeg is, om ze op te heffen. Een klein gedeelte van den Geest van Zeezout reist te saamen met dat van Salpeter op; en hierom heeft men dit saamengesteld zuur gemeenelyk gebeezigd, in plaats van het saamengesteld Sterkwater, waaraan het gelyk is, om het roode invreetende Kwikzilver te maaken.

Het blykt dan, dat de Vitriool en de grondslag van de Salpeter en 't Zeezout, van geen verder nut zyn, in deeze bewerkinge, dan als gevoeglyke middelingen, om de vereeniging van het Kwikzilver met het zuur van Zeezout gemakkelyk te maaken. Ook brengen een steunsel aan voor het *Sublimaat* om op te rusten, het welk dus de gedaante, waar in het verwacht wordt, aanneemt; te weeten die van een koek.

Het inzicht, waar mede men een weinig *Sublimaat*, die reeds gemaakt is, daarby doet, is het vernietigen van het Kwikzilver, of deszelfs vermenging met de andere stoffen, gemakkelyk te maaken.

DAAR zyn nog verscheidene andere wegen om deeze bereiding te maaken, of om Kwikzilver met het zuur van Zeezout te vereenigen. Indien het Kwikzilver, door het zuur van Zeezout tot eenen witten klomp verbeeten, (als om het geele braakmiddel van Kwikzilver of het *Turpethum minerale*, hier na beschreeven, te maaken) met eene gelyke hoeveelheid van Zeezout vermengd en om optehessen gezet wordt; zoo zal het zuur van Vitriool het Kwikzilver verlaaten, om zich met den grondslag van het Zeezout te vereenigen; en het zuur van 't Zeezout, nu los gelaaten zynde, zal zich met het Kwikzilver vereenigen, en met het zelve tot het begeerde saamenmengsel opreizen. De ontdekking van deeze wyze wordt in 't algemeen aan *Boulduc* toegeschreeven; hoewelze ook in *Kunckels Laboratorium Chymicum* gevonden wordt.

Indien het Kwikzilver door het zuur van Salpeter, in plaatse van door dat van Vitriool verbeeten wordt, zal de uitkomst toch dezelfde zyn; dewyl dat zuur het Kwikzilver even eens loslaat, en zich van het zuur van Zee-

zout ontdoet. Deeze wyze heeft het COLLEGIE van *Edinburg* aangenomen.

Edinb.

Neem

Kalk van Kwikzilver (dat is eene ontbinding van Kwikzilver in Sterkwater, tot eenen witten droogen klomp uitgedampt); Uitgeknapt Zeezout, van elks gelyke deelen.

Maak ze tot poeder en mengze wel te saamen; en doet ze in een kolf, waar van ze ten naasten by de helft vullen: zet het vat in een *Zandfurnuis*, en gaa tot de opheffing over; in 't eerst een zagt vuur aanleggende, en het zelve daarna vermeerderende, tot dat al het *Sublimaat* opgeheeven is, tot eenen witten kryfstallen klomp, naa het bovenste gedeelte van de distilleerkolf. Scheid deelen van het roode schuim af, en zuiver den zelve, als 't noodig is, door eene tweede opheffinge.

HET *Sublimaat*, op deeze wyze gemaakt, is het zelfde als het voorgaande; maar om dat de hoeveelheid van vaste stoffe gering is, zoo neemt het bezwaarlyk de gedaante van een koek aan. Het vereischt inderdaad eenige kundigheid in den Bewerker, om het deeze gedaante te geeven, wanneer een van deeze bewerkingen gevolgd wordt. Maar als men groote menigten maakt, kan men deeze gedaante gemakkelyk verkrygen, door de distilleerkolf niet dieper in het zand te plaatsen dan tot de oppervlakte van de stoffe, die 'er in begreepen is; en een weinig van het zand van de zyden van het glas af te doen, zoo haaft als de bloem in den hals begint voor den dag te koomen; wanneer de hitte insgelyks wat moet verminderd, en in 't geheel niet weder aangewakkerd, zoo lang als de gantsche bewerking duurt. Het blykt dat de opheffinge voltooid is, als de kanten van den krystallynen koek, die zich op de oppervlakte van het *Caput mortuum* zet, 'er glad en effen uitzien, en een weinig daarvan wech gedaan worden.

Zelden onderneemen onze Apotheekers, en weinigen van de Chemisten zelfs, om deeze bereiding zelve te maaken; het grootste gedeelte van 't geene by ons gebruikt wordt,

Yyy

komt

komt uit *Venetiën* en *Holland*. Dit buitenlandsch *Sublimaat* heeft den naam, dat het met rottekruid vervalscht is. Sommigen verzeekeren, dat dit gevaarlyk bedrog kan ontkend worden, door dat het *Sublimaat* zwart wordt, als men het met loogzoutagtige loog bevoigt; doch anderen ontkennen dit. Dewyl het van eenig belang schynt, dat dit stuk beslist worde, zoo heb ik met dat inzicht, eenige proeven genomen, door welken ik overtuigd geworden ben van de ongenoegzaamheid van Loogzouten, om Rottekruid te ontdekken. Want loogzoutagtige Loog, in eene ontbinding van zuiver *Sublimaat*, in eene ontbinding van zuiver Rottekruid, en in een mengsel van beide de ontbindingen, in verschillende evenredigheden, gegooten, bragt geene zwartheid in eenige van die allen voort: en alhoewel het zuivere *Sublimaat*, en de mengfels van het zelve met *Arsenicum*, eenig verschil in de proeven vertoonden, zoo waren deeze verschillen toch zoo standvastig, noch zoo sterk uitsteekende niet, dat men ze in 't algemeen als kenmerken konde ter nederstellen van de tegenwoordigheid of afwezigheid van Rottekruid: verscheidene staaltjes van *Sublimaat*, als zuiver bekend, verschilden grootelyks in dit opzigt; waarschynelyk om dat ze wat meer of minder Kwiksilver bevatteden, naar evenredigheid van het zuur, of om dat ze een klein gedeelte hadden van die zuuren, die in de bereidinge, als middelingen, gebeezigd waren.

Sommige Chemisten ontkennen de mogelijkheid van deeze vervalsching. Daar is eene bewerking, die zeer gemeen is in de boeken der Chemisten, waarin *Sublimaat* en Rottekruid, te saamen vermengd zynde, en om op te heffen gezet, niet te gelyk in eenen klomp opreizen, of iets uitleeveren, dat naar de bereiding, die hier bedoeld wordt, gelykt: want het Rottekruid slurpt het zuur van het *Sublimaat* op, en wordt daar door tot vloeibaarheid of de dikte van boter gebragt; terwyl het Kwiksilver, dus van het zuur bevryd, in zyne vloeibare gedaante afdruipt: indien het Rottekruid niet genoeg is om het geheele *Sublimaat* los te maaken,

zoo stremt het overige van het *Sublimaat* onderscheidenlyk van het boteragtig Rottekruid te saamen. Waaruit zy besluiten, dat Rottekruid en *Sublimaat* niet tot een krystallynen koek te saamen kunnen vereenigd worden, de gedaante, in welke deeze bereiding by ons gebragt wordt.

De bovenstaande proeve is niet ten eenemaal beslissende; want alhoewel Rottekruid en Zwavel de vereischte gedaante niet aanneemen door de gewoone bewerkingen, zoo is het toch mogelyk, dat ze zulks door eene andere bestiering doen. Het zal derhalven niet ongepast zyn (alhoewel ik nooit reden gevonden heb, om te denken, dat dit misbruik geoefend zy) middelen aan te wyzen, tot geruststelling van die geenen, die begeerig zyn, zich zelve te overtuigen van de echtheid van deeze gewigtige bereidinge. Laat een weinig van het *Sublimaat*, in een glazen mortier tot poeder gemaakt, wel gemengd worden met tweemaal deszelfs gewigt zwarte smeltpoeder (zie bladz. 550.) en een weinig vyffel of schraapfel van yzer: doet het mengsel in een smeltkroes, die vier of vyfmaal zoo veel kan bevatten; geef 'er eene langzaam toeneemende hitte aan tot dat de opborling ophoudt, en vermeerderze dan schieklyk tot eene witte hitte. Indien 'er geen rook van uijen-reuk, gedurende de bewerkinge, bespeurd kan worden; en als de yzerdeeltjes derzelve gedaante behouden, zonder dat 'er eenigen van smelten; zoo mogen wy, naar myne gedachte, verzeekerd zyn, dat het mengsel geen Rottekruid bevat.

SUBLIMAAT is een zeer sterk invreetend middel, dat alle de deelen van het lichaam, die het aanraakt, oogenblikkelyk bederft en verniet. Eene ontbinding 'er van in water, in de evenredigheid van omtrent een drachma tegen een quart, wordt gebruikt om wild vleesch onder te houden, en vuile zweeren te zuiveren; en een ruimer verdunde ontbinding, als een blanketfel, en om ongedierte van de huid te vernielen. Maar in deeze uitwendige gebruiken zelfs is veele voorzigtigheid noodig.

Sommigen hebben het nothans gewaagd, hetzelfde inwendig te gebruiken, in de gifte van

een

een tiende of van een agtste van een grein. BOERHAAVE verhaalt, dat, indien een grein van het zelve in een once of meer water ontbonden wordt, en een drachma van deeze ontbinding, met fyroop van Vioolen verzagt, twee of driemaal daags ingenomen, het zelve wonderen doen zal, in menige, ongeneeslyk geachte, ongemakken; doch waarſchuwt ons byzonderlyk, het niet daar mede te waagen, ten zy de wyze van het te beſtieren wel bekend zy.

Sublimaat, in Geesten van wyn ontbonden, is onlangs in ruimer giften inwendig ingegeven; te weeten van een vierde grein tot een half grein.

Deeze wyze van het zelve te gebruiken is door den Baron van Zwieten te Weenen in zwang gebragt, byzonderlyk voor Venuskwaalen; en men heeft in dit Koningryk ook verſcheidene proeven daar van met goed gevolg genomen. Agt greinen van het *Sublimaat* worden in zeffien oncen verbeterden Geest van wyn, of proefgeest ontbonden; de verbeterde Geest ontbindt het volmaakter, en ſchynt het Geneesmiddel zagter te maaken in zyne werkinge, dan de proefgeest van het oorſprongkelyk voorschrift van van Zwieten. Van deeze ontbinding worden van een tot twee lepels vol, dat is van een half once tot een once tweemaal daags ingegeven, en zulks vervolgd tot dat alle de toevallen verdweenen zyn; wel acht geevende dat men eenen zagten leefregel houde, met ruime affpoeling; want anders is het *Sublimaat* bekwaam om te purgeeren, en geweldige krimpung te veroorzaaken. In den beginnen zal het gemeenelyk min of meer purgeeren; maar naderhand ſchynt het voornaamelyk door de pis en de doorſtraaling te werken.

Sublimaat beſtaat uit Kwikzilver met een groote menigte zuur van Zeezout vereenigd. Daar zyn twee algemeene wyzen, om dezelfde invreetende hoedanigheid te vernietigen, en hetzelve zagte te maaken; door zoo veel verſch Kwikzilver met het zelve te vereenigen, als het zuur inſtaat is op te neemen, en door een gedeelte van 't zuur af te ſcheiden, door middel van loozoutagtige Zouten en dergelyken. Op het eerste grondbeginſel wordt

het zoete Kwikzilver gemaakt; op het laatste, het witte *Precipitaat*.

MERCURIUS DULCIS SUBLIMATUS.

Zoetgemaakt opgeheeven Kwikzilver.
Lond.

Neem van

Invreetend opgeheeven Kwikzilver; een pond;

Gezuiverd Kwikzilver, negen oncen.

Het Sublimaat tot poeder gemaakt hebbende, doet het Kwikzilver daar by, en laat het t'ſaamen in een distilleerkolf trekken, met eene zagte zandhitte, tot dat zy vereenigen; de hitte dan vermeerderende, laat het mengſel opgeheeven worden. De opgeheeven ſtoffe, van het ſcherp gedeelte ontdaanzynde, boven aan het glas, en zulke bolletjes van Kwikzilver als onderſcheidenlyk te voorſchyn koomen, moeten tot poeder gemaakt, en wederom opgeheeven worden; en deeze opheffing moet zesmaal herhaald worden.

Edinb.

Neem van

Invreetend opgeheeven Kwikzilver, in een glazen mortier tot poeder gemaakt, vier oncen;

Zuiver Kwikzilver, drie oncen.

Meng het wel te ſaamen, door het lang in een glazen, of marmeren mortier te vryven, tot dat het Kwikzilver niet meer gezien wordt; zorg draagende, dat men het fyne poeder, dat wech vliegt vermyde. Doet het poeder in een langwerpige fles van zulk eene grootte, dat 'er alleen een derde van gevuld zy; en zet het glas in een zandfurnuis, zoo dat het zand tot de helft van zyne hoogte komt. Door het vuur trapswyze aan te wenden zal byna al het Kwikzilver ſublimeeren, en zich aan het bovenſte deel van het vat hechten. Het glas dan ge-

gebroken, en het roode poeder, dat op deszelfs bodem gevonden wordt, niet het witagtige, dat aan den hals gehecht is, wech geworpen zynde, laat het witte Kwikzilver wederom drie of viermaal opgeheeven worden.

De vryving van *Corrosief Sublimaat* met Kwikzilver is een zeer schadelyk werk: want het is byna onmogelyk zelfs met de grootste zorgvuldigheid, te beletten, dat de ligter deeltjes van het eerste opreizen, en den mond en de oogen der Bewerker aandoen. Het is nogthans van het grootste belang, dat de inmengfels volkomen vereenigd zyn, eer dat de opheffing begonnen wordt: en dit kan gemakkelykst verricht worden door de trekkinge, die in de eerste der bovenstaande bewerkingen geordonneerd is. Het is inderdaad evenwel noodzaakelyk, dat het *Sublimaat* gepulverizeerd wordt, eer het Kwikzilver daar by gedaan wordt, maar dat kan, met een weinig voorzigtigheid, veilig gedaan worden; byzonderlyk, als de stoffe, geduurende de pulverizeering, nu en dan met een weinig Geest van wyn gesprenkeld wordt; dit byvoegsel verhindert de vereeniging in 't minste niet, noch benadeelt het de Sublimeering: ook is het goed, het bovenste gedeelte van het Sublimeervat niet ten eerste dicht te maaken met een papieren kap, (gelyk men gewoonlyk doet) maar dit uit te stellen tot dat het mengfel begint opgeheeven te worden; op dat de Geest moge uitwaasfemen.

Het redelyke van deeze bewerking is byzonderlyk oplettens waerdig; en zulks zoo veel te meer, om dat eene kwaalyk begrepen *Theorie*, hierin, verscheidene dwaalingen heeft voortgebracht in opzigt tot de bewerking van mercuriaalen in 't algemeen. Want men heeft ondersteld, dat de zoetmaking, gelyk het genoemd wordt, van *Mercurius Corrosivus* daar aan toe te schryven is, dat de *spicula*, of scherpe puntjes, waar van deszelfs invreetende kragt afhangt, door de herhaalde opheffing gebrooken en afgemaakt zyn. Maar zoo dit gevoelen recht was, zou het *corrosief* zagt worden, zonder eenig byvoegsel, enkel door het herhaalen van de opheffing; doch

zulks strydt tegen alle ondervinding. De verzagting van de invreetende hoedanigheid van het opgeheeven Kwikzilver moet geheel en al toegeschreeven worden aan de vereeniging van zoo veel versch Kwikzilver met het zelve, als 'er mede vereenigd kan worden; en door wat voor middelen deeze vereeniging ook uitgewerkt zy, zal de bereiding toch genoeg verzoet zyn.

Vryving en Trekking bevorderen de vereeniging van die beiden; terwyl de Opheffing veel eer geschikt is om ze van een te scheiden. De verstandige Bereider zal derhalve zich niet bekommeren, om de bolletjes van Kwikzilver, die na de opheffing te voorschyn koomen, zorgvuldig af te scheiden; veel eer zal hy trachten dezelve met het overige te vereenigen, door de vryving en trekking te herhaalen.

Het *COLLEGIE van Wirtemberg* wil, dat hunne *Mercurius dulcis* maar tweemaal opgeheeven worde; en het *Augsburgsche* maar eens: en *Neuman* stelt voor, het zelve onmiddelyk te maaken, door eene enkele opheffing van de inmengfels, uit welken het *corrosief Sublimaat* bereid is, door alleenlyk het Kwikzilver in eene grooter evenredigheid te neemen. Indien de *Artfenny*, op eene van beide deeze wyzen gemaakt, in eenigen trap scherp is, zoo zal water, eenigen tyd op dezelve gekookt, dat gedeelte ontbinden en afscheiden, waarin derzelve scherphed bestaat.

De Kenmerken, dat de bereiding genoeg zoetgemaakt is, zyn, dat het volkomen smaakeloos is voor den smaak, en niet ontbindbaar door lang koken in water. Of nu het water, waar in het gekookt is, eenig gedeelte van hetzelfde opgenomen heeft, kan men weeten, door eene loog van eenig vast loogzoutagtig zout, of eenigen vluggen loogzoutagtigen Geest, in het vogt te laten druipen: want als het Afkookfel eenige bezwangering van het Kwikzilver heeft, zoo zal het door dit byvoegsel troebel worden; zoo niet, zal het helder blyven. Doch hier moet men zorg draagen, dat men niet bedroogen worde, door eene vreemde zoutigheid in het water zelf: want de meeste gemeene fontein wateren worden melkagtig op het bydoen van Loogzouten;

ten; en daarom moet men, tot het doen van deeze soorte van proeven, gedistilleerd water, of regenwater gebruiken.

Mercurius dulcis, zevenmaal opgeheeven, was voor heen gemeenelyk genaamd *Calomelas* en *Aquila alba*; naamen, die nu verworpen zyn zoo wel by het COLLEGIE van *Londen*, als dat van *Edinburgh*. *Calomelas* is inderdaad een zeer oneigen naam voor eene witte bereiding, dewyl het woord eene zwarte kleur insluit: maar, door zoetgemaakt Kwikzilver met vlugge Geesten te wryven, wordt het zwartagtig, en dit is mogelyk de waare *Calomel*.

Het zoetgemaakte Kwikzilver schynt een van de beste en veiligste bereidingen van dit mineraal, voor het algemeen gebruik, te wezen, het zy men voor heeft, dat het als een kwylverwekkend, zweetdruyend, of als een veranderend middel werke. Veelen der uitgewerkte bewerkingen zyn niet anders dan poogingen, om zulk een Geneesmiddel van Kwikzilver voort te brengen, als dit wezendlyk is.

De gifte om kwyling te verwekken, is tien of vyftien greinen, in de gedaante van een slikbrok, of pillen, elken avond of dikwyllter ingenomen, tot dat de kwyling begint. Als een veranderend en zweetmiddel, wordt het in giften van vyf of zes greinen ingegeven; nu en dan eens een purgeermiddel tusschen beiden gebruikende, om voor te koomen, dat het den mond aandoe. Nogthans voldoet het veel beter, wanneer het in kleiner giften ingegeven wordt; als, van een, twee, of drie greinen elken morgen en avond ingegeven, in vereeniging met zulke zelfstandigheden, die deszelfs werking tot de huid bepalen, gelyk het Extraët van Hars van *Guajacum*; de Lyder moet zich ondertusschen warm houden, en rykelyk warme affpoelende vogten drinken. Door deeze wyze van bestieringe zyn hardnekige huid en venusziekten met goed gevolg geneezen geworden, zonder eenige merkelyke vermeerdering van de gevoelige ontaftingen.

PANACEA MERCURII.

Algemeen Geneesmiddel van Kwikzilver.

Neem eenige hoeveelheid van opgeheeven *Calomel*, en viermaal zoo veel Geest van wyn. Trek het t'saamen in eene zandhitte, twintig dagen lang, het vat dikwyls omschuddende; giet den Geest dan af, en droog het poeder tot gebruik.

DEEZE bereiding verschilt weinig, indien iets, van de voorgaande; want, gelyk *Lemery* wel aanmerkt, de Geest van wyn ontbindt niets van de *Calomel*. Sommige *Chemisten* hebben daarom een proefgeest, of gemeen water aangepreezen, als geschikter tot het oogmerk, dan verbeeterden Geest: indien 'er inderdaad eenig gedeelte van de *Calomel* overblyft, dat niet genoeg zoetgemaakt is, zoo zal dat ontbonden worden, door het water te kookken, en gevolgelyk wordt de bereiding zachter; maar als de *Calomel* wel gemaakt is, zal water zelfs 'er geen kragt op hebben; dewyl het Kwikzilver en de Geest zoo naauw met elkanderen vereenigd zyn, dat ze geene scheiding toelaaten door de middelen, die hier voorgesteld zyn. En inderdaad heeft goede *Mercurius dulcis* ook niet noodig, dat 'er iets van zyn zuur wechgenomen worde, als zynde reeds zagt en veilig genoeg in zyne werkinge. Daarom heeft het COLLEGIE van *Edinburgh*, dat deeze bereiding in de voorgaande Uitgaven van hunne Apotheek aangenomen hadt, dezelve nu verworpen.

MERCURIUS PRÆCIPITATUS ALBUS.

Wit nedergeploft Kwikzilver.
Edinb.

Ontbind invretend opgeheeven Kwikzilver in eene genoegzaame hoeveelheid heet water, en laat wat Geest van *Ammoniac* zout langzaamhand in de ontbinding druipen, zoo langs als 'er eenige nederplofing opvolgt. Wasch het neergeplofte poeder op een teems met verscheidene versche gedeelten warm water.

DEEZE bereiding wordt voornaameelyk in
YYY 3 zalt

zalven gebruikt, tot welk oogmerk derzelve schoone witte kleur geene geringe aanpryding is. Tot inwendige oogmerken wordt zezeldzaam gebruikt, noch is ze ook in 't geheel niet noodig: want zy is byna gelyk aan *Mercurius dulcis*, maar onzekerer in haare uitwerkingen. Invreetend opgeheeven Kwikzilver beftaat, gelyk wy reeds gezien hebben, uit Kwikzilver met een groot gedeelte zuur vereenigd: daar werdt het zoetgemaakt, door zoo veel verfch Kwikzilver daar by te doen, als genoeg is om al het zuur te verzadigen; hier nu door al het zuur af te fcheiden, dat niet verzadigd is. Deeze laafte wyze fchynt eene verkwiftende, niet alleen wegens het verlies van het zuur, maar ook van den vluggen Geest, die 'er noodig is om het op te florpen. De Bereider kan nogthans het vlugge zout, als hy het der moeite waardig acht, uit het vogt herkrygen, door by het zelve, na dat het nederploffel afgefcheiden is, eene gevoeglyke hoeveelheid potafch te doen, en het met eene zagte hitte te distilleeren, op dezelfde wyze, als voor den Geest, of het vlugge zout van Ammoniac zout; want uit de vereeniging van den vluggen Geest, met het zuur van Zeezout in het *Sublimaat*, wordt, in de nederploffinge, weder een waar Ammoniac zout voortgebracht. Het is geenszins raadzaam; het vogt zelf, als eene ontbinding van Ammoniac zout te gebruiken, of het Ammoniac zout, door uitdampinge en kryftallizeeringe daar van afgefcheiden, dewyl een gedeelte van 't Kwikzilver zou kunnen behouden zyn, en gevaarlyke hoedanigheden mededeelen: maar het vlugge zout, door distilleeringe afgefcheiden, kan geruftelyk gebruikt worden, zonder te vreezen, dat het eenig Kwikzilver zal bevatten, dewyl 'er niets van het zelve zal opreizen met de hitte, door welke vlugge zouten gedistilleerd worden.

Vaste Loogzouten beantwoorden even goed aan 't oogmerk, om ontbindingen van *Sublimaat* neder te ploffen, als de vluggen; maar het *Præcipitaat*, door middel van de eerften verkreegen, in plaatse van wit te zyn, gelyk met de laaften, is gemeenlyk van eene roodagtig geele, of oranje kleur. By aldien Ammoniac zout tegelyk met het *Sublimaat* ont-

bonden wordt, zal het bydoen van vaste Loogzouten, door het ontwikkelen van het vlugge loogzout van het Ammoniac zout, even zoo wit eene nederploffing veroorzaaken, als of het vlugge Loogzout te vooren afgefcheiden en in zynen zuiveren staat gebeezigd was: en deeze verkorting is nu door het COLLEGIE van *Londen* toegeftaan. De bewerking is als volgt:

Lond.

Neem van
Invreetend opgeheeven Kwikzilver,
Ammoniac zout, van elks even veel gewigt.

Ontbind het beide te faamen in water, kleins de ontbinding, en plof het neder met eene ontbinding van eenig vast loogzoutagtig zout. Wafch het nedergelofte poeder, tot dat het volkoomen zoet is (dat is fmaakeloos of vry van fcherpheid.)

HIER zal het Ammoniac zout, behalven dat het zyne nuttigheid heeft tot het voornaame oogmerk, dat is, een vlug Loogzout te bezorgen om een wit *Præcipitaat* te maaken, de ontbinding van het *Sublimaat* bevorderen; daar het in zich zelf bezwaarlyk, en naauwelyks in 't geheel, gantfchelyk kan ontbonden worden door herhaalde kooking in water: want hoe kundig het ook bereid is, zal een gedeelte toch een minder evenredigheit van zuur hebben, en gevolglyk naby koomen aan den staat van *Mercurius dulcis*. Groote oplettendheid is 'er noodig in de nederploffinge; want als 'er onvoorzigtiglyk al te veel van de ontbinding van 't vaste Loogzout bygedaan wordt, zal het *Præcipitaat* zyne fraaije witte kleur, om welke het geacht wordt, verliezen.

EEN *PRÆCIPITAAT*, van het voorgaande in aart verfchillende, is gemeenelyk ontfcheiden geweest met denzelfden naam van *MERCURIUS PRÆCIPITATUS ALBUS*; de bereiding daarvan, in de voorgaande Uitgave van de *Edinburgfche Apotbeek*, is als volgt:

Neem

Neem eenige hoeveelheid ontbinding van Kwikzilver (in Sterkwater gemaakt) en giet langzaamerhand by weinigjes eenige zeer sterke pekels van Zeezout daarin, tot dat al het Kwikzilver neergeploft is in de gedaante van een zeer wit poeder; het welk op een teems met warm water moet gewasschen worden, tot dat het water zonder eenige scherpte daar af komt. Dan moet het poeder tusschen de vouwen van papier gedaan en met eene zeer zagte hitte gedroogd worden.

Dit is eene zeer kwiftagtige bereiding; want Zeezout, hoeveel 'er ook van bygedaan wordt, zal nooit al het Kwikzilver nederploffen: dit blykt klaarlyk, als men eene geringe hoeveelheid vast loogzoutagtig zout, of Geest van vlug Loogzout doet by het vogt, dat overblyft, na dat het *Præcipitaat* neergevallen is, wanneer het wederom zalt roebel worden en eene groote menigte versh *Præcipitaat* laten vallen. *Homborg* merkt aan, dat, indien de zuure Geest een over-gedeelte zuur, naar evenredigheid van het Kwikzilver, bevat, 'er in 't geheel geene nederplofing zal volgen op het bydoen van de pekels van Zeezout. Indien het *Præcipitaat* al te dikwyls met heet water gewasschen wordt, zal het geheel en al ontbonden worden, en door den teems gaan: het zelfde zal gebeuren, wanneer men de pekels, die in 't eerst ter nederwerpinge van het Kwikzilver gebeezigd is, te lang op het *Præcipitaat* laat staan.

Sommigen hebben de gewoonte gehad van het bovenstaande witte *Præcipitaat* der winkels in plaats van dit te stellen; maar zeer verkeerdelyk: want het eerste is zoo zagt, dat het niet oneigen den naam verdient van *dulcis*, waar door het in de voorgaande *Edinburgsche Apothek* onderscheiden werdt; terwyl dit in zoo verre invreetende is, dat het by de Hoefsmits als een korst- of roofmaakend middel gebeezigd wordt. Inwendig wordt het by ons zeer zelden gebruikt; onaan gezien de eigenschap, door *Boerhaave* daar aan toegeschreeven, dat het „mogelyk het beste middel zy, „dat tot hier toe door de *Mercurius* is uitge-

„leeverd.” Doch *Mercurius dulcis* brengt de goede uitwerkingen, welken dit ondersteld wordt te doen, met een grooter trap van zekerheid voort, en zonder het gestel te ontroeren, braaking te verwekken enz. het welk dit *Præcipitaat*, in eene gifte van twee of drie greinen, menigmaal doet.

MERCURIUS PRÆCIPITATUS FUSCUS vulgo
WURTZIL.

Bruin, gemeenelyk Wurtz's Præcipitaat genaamd.

Neem eenige hoeveelheid van eene ontbinding van Kwikzilver (in Sterkwater gemaakt) en laat wat loog van Wynsteen langzaamerhand daar in druipen, tot dat de opbruifching ophoudt. Dan zal 'er een poeder nederploffen, dat even als het voorgaande moet zoet gemaakt worden.

DEEZE bereiding was voor eenige jaaren in groote achtinge, maar tegenwoordig wordt ze zelden of nooit gebruikt, en daarom is ze nu verworpen door beide COLLEGIEN zoo wel dat van *Edinburgh*, als dat van *Londen*. In sterkte en uitwerkingen schynt ze van het zoete *Præcipitaat* niet te verschillen.

MERCURIUS PRÆCIPITATUS VL-
RIDIS.

Groen nedergeploft Kwikzilver.
Edinb.

Ontbind vier oncen van invreetend opgeheven Kwikzilver, (vooraf tot poeder gemaakt) in een quart heet water.

Trek anderhalf once vylfel van koper, met agt oncen Geest van Ammoniac zout, in een distilleerkolf, tot dat 'er een donker blaauw Aftreksel uit getrokken is.

Kleins het Aftreksel en laat het langzaamerhand in de ontbinding van 't Kwikzilver druipen: wanneer het *Præcipitaat* neergevallen is, damp het dan uit in eene zandhitte tot dat het droog is.

Dit

Dit verschilt van het zoete *Praecipitaat* daarin, dat het een bymengfel van koper bevat, welk het een braakmiddel inaakt, al te wrang om met veiligheid inwendig gebruikt te worden: en hierom heeft de tegenwoordige praktyk het zelve byna geheel verworpen.

Deeze bereiding verschilt heel zeer van het groene *Praecipitaat* der voorgaande Apotheken. Daar in was het gedeelte koper, in de bereiding, als ze voleind was, begreepen, veel grooter; want alhoewel de voorgeschreeven hoeveelheid minder is, nothans wordt alles, dewyl Sterkwater tot het scheivogt gebeezigd wordt, ontbonden; daar de vlugge geest, die hier gebruikt wordt, maar alleen een zeer klein gedeelte daar van uitrekt.

MERCURIUS EMETICUS FLAVUS.

Het gele Braakmiddel van Kwikzilver.
Lond.

Giet op gezuiverd Kwikzilver, in een glazen vat gedaan, tweemaal deszelfs gewigt sterken Geest, of Olie van Vitriool. Maak het vogt langzaamerhand heet, zoo dat men het ten laatste doe koken, tot dat 'er een witte klomp overblyft, die met een sterk vuur door en door moet gedroogd worden.

Deeze klomp wordt geelagig, als men 'er warm water bygiet, en valt tot poeder, het welk met het water braaf moet gevreeven worden in een glazen mortier: laat het dan staan bezinken, giet het water af en wafch het poeder in verscheide gedeelten versch water, tot dat het genoegzaam verzoet is.

MERCURIUS PRÆCIPITATUS FLAVUS. seu TURPETHUM MINERALE.

Geel Praecipitaat van Kwikzilver, of het mineraal Turbith.
Edinb.

Neem vier oncen zuiver Kwikzilver, en agt oncen van Vitriool. Meng het voorzigtiglyk t'saamen, en distilleer het in een Retort, die in een zandfurnuis geplaatst is, tot dat het droog is; de witte kalk, die op

den bodem agter gelaaten wordt, tot poeder gemaakt en in warm water geworpen, wordt aanstonds geel van kleur: wafch dit in versch water verscheiden herhaalde reizen, tot dat het alle zyne scherpheid verlooren heeft; droog het dan tot gebruik.

De hoeveelheid Olie van Vitriool, voor deezen voorgeschreeven, was eens zoo veel als in de bovenstaande ordonnantiën: de vermindering, nu in dit artikel gemaakt, verligt de bewerking grootelyks; en zelfs nog minder, dan de tegenwoordige hoeveelheid, zoude genoeg zyn.

BOERHAAVE ordonneert, deeze bereiding in een open glas te maaken, dat langzaam heet gemaakt, en dan aanstonds op gloeiende koolen gezet wordt; zorgdraagende, dat men de dampen ontwyke, die by uitstek schadelyk zyn. Deeze wyze zal zeer wel slaagen met een weinig behendigheid, als de inmengfels weinig zyn: maar wanneer het mengfel groot is, zoo is 't beter een Retort te gebruiken, die in een zandbad gezet is, met eenen ontvanger, die een weinig water bevat, daar aan gesmeerd. Wanneer de Olie van Vitriool begint te borlen, moet men ter deege oppassen, dat men de hitte gestaadig gaande houde, zonder ze eenigzins te vermeerderen, tot dat de opborling ophoudt, wanneer het vuur moet vermeerderd worden tot den uitersten graad, op dat 'er zoo veel van het overtollige zuur moge uitgedreeven worden als mogelyk is.

Indien de stoffe alleenlyk uitgedroogd wordt, is het een brandend zout, welk in de affpoeling met water byna geheel en al zal smelten, alleenlyk eene geringe hoeveelheid Turbith overlaatende: hoe meer van het zuur verstrooid wordt, hoe minder van het overgebleeven Kwikzilver zal ontbonden worden, en gevolglyk zoo veel meer Turbith uitgeleeverd; naardien het vuur alleen het zuur uitdryft (te weeten dat gedeelte van het zuur, dat niet volkomen met Kwikzilver verzadigd is); terwyl water altoos een evenredig gedeelte van het Kwikzilver zelf, tegelyk met het zuur opneemt. Zelfs wanneer de stoffe sterk gekalcineerd is, zal 'er nog een gedeelte ontbindbaar blyven: dit blykt duidelyk, als men een weinig ontbinding van vast

vaft loozoutagtig zout in de waffching giet, welk eene groote menigte geel *Precipitaat* zal nederwerpen, dat grootelyks naar *Turbith* gelykt, uitgezonderd dat het zoo geweldig niet werkt.

Uit deeze proeve blykt, dat de befte wyze, om dit poeder zoet te maaken is, door het water, dat men voor heeft tot deszelfs awwaffching te gebruiken, met een bepaald gedeelte van vaft Loozout te bezwangeren: want hier door zal het afgewaffchen *Turbith* niet alleen in grooter hoeveelheden uitkoomen, maar ook, en dat van grooter belang is, altoos eenen gelyken trap van fterkte hebben; eene omftandigheid, die byzonderlyk dient in acht genomen, voornaamelyk in het maaken van zulke bereidingen, die door eenen miflag in de bewerkinge al te geweldig invreemde zouden worden, om met eenige maatige veiligheids gebruik te kunnen worden.

Het is opmerkelyk, dat, fchoon het overtollige zuur hier door het Loozout uit het Kwikzilver wordt opgenomen; dat zuur nochtans, in fommige omftandigheden, dit zout verzaakt, om zich met het Kwikzilver te verenigen. Want indien *Tartarum vitriolatum*, of *Nitrum vitriolatum* (dat is, eene vereeniging van het zuur van Vitriool met vaft Loozout) in water ontbonden wordt, en de ontbinding gedaan wordt by eene ontbinding van Kwikzilver in Sterkwater, zal het zuur van Vitriool zich met het Kwikzilver vereenigen, en met het zelve *Turbith* uitmaaken, dat na den bodem valt; latende alleenlyk het Loozout in het Sterkwater ontbonden, en mēt het zuur daar van tot eene herftelde Salpeter verenigd, agter. Op dit grondbeginsel fteunt de bereiding door *Wilson* befchreeven, onder den tytel van *Een uitfteekend Precipitaat van Kwikzilver*; welk niet anders is, dan oprecht *Turbith*, hoewel in 't algemeen voor zodanig niet bekend. Het wordt gemaakt door vier oncen gevitrioleerde Salpeter in zeffien oncen Geest van Salpeter te ontbinden; en in dit faamengemengd vogt, vier oncen Kwikzilver; het fcheivogt in een zandbad, daaraf trekken-

de, en den goudkleurigen klomp, die overblyft, met water verzoetende.

Mineraal Turbith is een fterk braakmiddel, en tot dat oogmerk werkt het 't allerkrachtigfte van alle de merkuriaalen, die veilig kunnen ingegeven worden. Echter is deszelfs werking niet bepaald tot de eerfte wegen; want het zal fomtyds eene kwyling verwekken, als 'er niet fchielyk een purgeermiddel op genomen wordt. Deeze Artfeny wordt voornaamelyk gebruikt in vergiftige Zaaddruipingen, en andere Venuskwaalen, als 'er eene fterke toevloed van vogten tot de deelen is: het wordt gezegd ook met goed gevolg gebeezigd te zyn, in fterke gefellen, tegens melaatsheid en hardnekkige verftoptheden der klieren: de gifte is van twee tot zes of agt greinen. Het kan, in giften van een grein of twee, als een veranderend en zweetmiddel worden ingegeven, op dezelfde wyze als de *Mercurius calcinatus*, waarvan reeds gefproken is.

Deeze Artfeny is onlangs aangepreezen als het krachtigfte behoedmiddel tegen de Waterrees (a). Daar zyn verfehiedene voorbeelden, dat dezelve de dolheid in honden, die gebeeten waren, voorgekoomen heeft; en in fommigen heeft ze de genezing voortgebracht, na dat de dolheid reeds begonnen was: men kan elken dag zes of zeven greinen tot een fcrupel toe ingeeven, of voor een korten tyd om den anderen dag, en zulks herhaalen op de twee of drie agtereenvolgende volle en kwartier Maanen. Men heeft ook eenige proeven op Menfchen gedaan, die van dolle honden gebeeten waren; en in deezen fchynt het *Turbith*, het zy als een braakmiddel, of als een veranderend middel gebruikt, goed gevolg gehad te hebben. Zie *Jacobs* verhandeling over de *Hondsdolheid* (b).

De Waffchingen van *Mineraal Turbith* worden van fommigen uitwendig gebruikt, voor de fchurftheid en andere vuiligheden van de huid. In fommige gevallen kunnen de mercuriaale waffchingen goed zyn; maar zy moeten altoos met groote omzigtigheid gebruikt

(a) *Hydrophobia*. (b) *James's Treatise on canine madness*.

bruikt worden: deeze, daar wy nu van spreken, is geenszins te verkiezen, om dat ze zeer ongelyk van sterkte is; want 'er wordt meer of minder van het Kwikzilver ontbonden, naar den graad van kalkbranding, gelyk boven reeds is aangemerkt. De *Parysche Apotheek* schryft eene wassching van Kwikzilver voor, die vry is van dit ongemak, onder den tytel van *Aqua mercurialis*, of *Mercurius liquidus*. Zy is saamgesteld uit een once

Kwikzilver, in eene genoegzaame veelheid Geest van Salpeter ontbonden, en met dertig oncen gedistilleerd water verdund. By gebrek van gedistilleerd water kan men regenwater gebruiken; maar van de fonteinwateren zyn 'er weinigen, die met de ontbinding van Kwikzilver willen vermengen, zonder troebel te worden en een gedeelte van het Kwikzilver neder te ploffen.

VIII. A F D E E L I N G.

Bereidingen van Spiesglas.

ANTIMONIUM wordt t'saamgesteld uit een Metaal, met Sulphur, of gemeene Zwavel vereenigd.

Indien tot poeder gemaakt Spiesglas aan eene matige hitte wordt bloot gesteld, waasemt de Zwavel uit; terwyl het metaalagtig gedeelte overblyft in de gedaante van kalk, die door behoorlyke smeltingen kan hersteld worden tot een witagtig brosch metaal, dat *Regulus* genaamd wordt. Dit kan gereedelyk van andere lichaaamen van dien rang onderscheiden worden, door dien het niet ontbindbaar is in Sterkwater; deszelfs eigen Scheivogt is Koningswater.

Indien Koningswater op ruuw Spiesglas gegooten wordt, zal het metaalagtig deel ontbonden worden; en de Zwavel uitgeworpen ten deele tegen de kanten van het vat, en ten deele op de oppervlakte van het vogt, in de gedaante van een vetagtige geelle zelfstandigheid. Deeze door opheffing afgescheiden en gezuiverd zynde, schynt uit alle proeven het zelfde te zyn, als zuivere gemeene Zwavel.

Het Metaal, van de Zwavel, waarmede het natuurlyk vermengd is, ontdaan, en daarna met gemeene Zwavel gesmolten zynde, neemt de gedaante en hoedanigheden van ruuw Spiesglas wederom aan.

(a) *Regulus.*

HET metaal van Antimonie is een Geneesmiddel, dat van alle de bekende zelfstandigheden de grootste kracht heeft: eene hoeveelheid zoo klein, dat ze op de fynste schaal niet kan bespeurd worden, is instaat om vergiftige uitwerkingen voort te brengen, als het ontbonden, of in eenigen ontbindbaaren staat wordt ingenomen. Indien het in zulk eene gedaante wordt ingegeven, dat het aanstonds met de dierlyke vogten kan vermengd worden, is het geweldig braaking verwekkende; en als het zoo bestierd wordt, dat het langzaamer werkt, dan is het buikzuiverend; doch in beide deeze gevallen, als de gifte zeer klein is, een zweetmiddel. Dus zyn de aftreksels van dit metaal, offchoon de zuuren van plantgewassen zoo weinig van hetzelfde uitrekken, dat het overige niets van zyn gewigt schynt verlooren te hebben, sterk braaking verwekkende in kleine giften, en in nog kleiner, kragtig zweetdryvende. Men heeft het Koningske (a), tot de gedaante van pillen gebragt, die als vergiftige buikzuiverende middelen werkten, zonder eenig merkelyk verlies van derzelve gewigt, in het doorgaan door het lichaam, geleden te hebben; en zulks eene menigte reizen by herhaalinge.

Dit Metaal van het ontvlambaar beginsel, welk het met andere metaalagtige lichaaamen ge-

gemeen heeft ontdaan, dat is tot eene kalk gebragt zynde, wordt onoplosbaar en werkeloos. Desnietteenstaande finelt de kalk, met een sterk vuur gedreeven zynde, tot glas, dat al zoo gemakkelyk (voor een gedeelte) te ontbinden is, en alzo vergiftig in zyne werkinge, als het Koningske zelf: het glas, met zodanige zelfstandigheden, die deszelfs ontbindbaarheid beletten, vermengd zynde, als met wasch, harsen, en soortgelyke, wordt wederom zagt.

Zuuren van plantgewassen, gelyk reeds gezegd is, ontbinden slegts een zeer gering gedeelte van dit metaal; en nogthans is de ontbinding 'er van kragtig braaking verwekkende, en buikzuiverende. Alleen de zuuren van Vitriool en Salpeter verbyten het tot poeder, waaraan zy zoo los gehecht zyn, dat ze 'er in eene goede maate, door water, en geheel en al door vuur kunnen afgescheiden worden, het Koningske overlatende in de gedaante van kalk, die gelyk is aan zulke, die door vuur alleen bereid is. Het zuur van Zeezout heeft eene zeer verschillende uitwerking: dit brengt het Koningske tot een geweldig invreetend middel, en schoon het bezwaarlyk daar mede vereenigt, nogthans hecht het zich zoo sterk daar aan vast, dat het noch door eenige affpoeling, noch door vuur kan afgescheiden worden; zoo dat het Koningske tegelyk daar mede opreift.

De zuuren van Vitriool of Salpeter verdryven dat van Zeezout, en brengen dus het invreetende metaal tot eene kalk, die aan de voorgaande gelyk is.

Zwavel verzwakt de kragt van dit metaal aanmerkelyk: en hier van daan is de ruuwe Antimonie (waarin het Koningske van een vierde tot de helft van zyn gewigt met Zwavel vereenigt is) altemaal zagt. Indien een gedeelte van de Zwavel, door zulke bewerkingen, die het metaal niet vernielen noch tot kalk branden, wech genomen is, zoo wordt de overblyvende klomp naar evenredigheid zoo veel te meer werkzaam.

De Zwavel van Spiesglas kan door verbrandinge met Salpeter uitgedreeven worden: en hoe grooter de hoeveelheid van Sal-

peter is, tot een zeker punt toe, hoe meer 'er van de Zwavel zal verstrooid worden, en de bereiding kragtiger werken. Indien de hoeveelheid van Salpeter meer is, dan 'er noodig was, om de Zwavel te verteeren, zoo zal het overige, met het brandbaar beginsel van het Koningske in vlam opvliegende, het zelve wederom zagt maaken.

De Zwavel van Spiesglas wordt insgelyks opgenomen, in smeltinge, door zekere metaalen, en door loogzoutagtige Zouten. Deze laatsten, als ze met Zwavel vereenigt worden, zyn een Scheivogt voor alle metaalen, (Zink alleen uitgezonderd) en hier van daan wordt het Koningske, als de smelting lang vervolgd wordt, opgenomen en ontbindbaar in water gemaakt.

CROCUS ANTIMONII MEDICINALIS.

Geneeskundige Saffraan van Spiesglas.

Neem van
Spiesglas, agt deelen;
Salpeter, een deel.

Meng en werp het by een weinig teffens in een roodheete smelkroes: neem de smelkroes, als de verbranding ophoudt, uit het vuur, en maak de stoffe tot poeder.

DEEZE bereiding is zagt genoeg, hoewel veel werkzaammer dan het ruuwe metaal: agtien of twintig greinen zullen, in sommige gestellen, zoo wel opwaards als nederwaards, hoewel heel zagtelyk, werken. Het schynt zeer naby overeen te koomen met den *Rogulus medicinalis*, hier na te beschryven.

In deeze en de volgende bewerkingen met Salpeter, moet de Bewerker acht geeven, dat hy slegts een weinig te gelyk van de stoffe in de smelkroes werpe, en wagt dat de verbranding van het eene gedeelte over is, eer hy een ander daar by doe; want als 'er te veel gelyk in gedaan wordt, zal de verbranding zoo geweldig zyn, dat een groot gedeelte van de stoffe over de smelkroes zou gedreeven worden. Het poeder wordt 'er gemakkelyk in gebragt met een kleine yzeren le-

lepel: maar men moet wel zorgdraagen, dat 'er niet enige vonk van een kool met de lepel in gebragt worde, welk het overige van het mengfel in vuur en vlam zou zetten.

CROCUS ANTIMONII MITIOR.

De zagter Saffraan van Spiessglas.

Neem van
Spiessglas, twee deelen;
Salpeter, een deel.

Meng het t'saamen, en werp het poeder langzaamerhand in een rood heete smeltkroes. Doet de stoffe van het vuur zoo haast als de verbranding ophoudt (zonder ze te laten smelten) en maak ze tot poeder.

DEEZE wordt *zagter* genaamd, niet ten aanzien van de Saffraan, die boven beschreeven is, maar ten opzigt van die volgt. Zy werkt veel sterker dan de voorgaande; want de vermeerdering van de Salpeter, maakt dat 'er veel meer van de Zwavel van 't Spiessglas verstrooid wordt. De *Gecommitteerden* van *Londen* hebben dezelve in hun eerste Ontwerp aangenomen, in de hoedanigheid van een zagt werkend middel van Spiessglas, welk in veele voorbeelden bevonden is een Geneesmiddel van goed gevolg te zyn, zonder een eenig, waar in het onveilig was. Doch sommige proeven, hun naderhand bekend gemaakt, waar door de werking van deeze en de volgende Saffraan met elkanderen vergeleeken werden, bewoogen hen om deeze bereiding ter zyde te leggen. Ze schynt alleen daar in van de andere te verschillen, dat ze zoo geweldig niet is.

CROCUS ANTIMONII.

Saffraan van Spiessglas, gemeenelyk genaamd Crocus metallorum (Saffraan van metaalen) en by de buitenlandsche Schryvers Heper Antimonii, of Lever van Spiessglas.

Lond.

Neem van
Spiessglas,
Salpeter, van elks evenveel gewigts.

Maak het elk byzonder tot poeder; meng het dan en werp het in een smeltkroes, die tot witwordens toe heet gemaakt is, op dat het mengfel, na de verbranding, moge smelten. Giet het dan uit, doet het schuim 'er af, en bewaar de stoffe, die daar onder is, tot gebruik: het verschilt in kleur naar de aanhoudendheid van de hitte; want hoe langer het in de smeltinge gehouden wordt, hoe geeler het zyn zal.

Edinb.

Het mengfel van Spiessglas en Salpeter, als boven gemaakt, moet in een rood heete smeltkroes geworpen; als het slaan of losbarsten over is, moet de roodagtige metaalstoffs van de witte korst gescheiden, en door herhaalde wasschingen met heet water verzoet worden.

HIER wordt de Zwavel der Antimonie byna geheel verteerd, en het metaalagtig deel, van zynen verbeeteraar ontzet, alleen overgelaaten. Deeze bereidingen, van twee tot zes greinen ingegeeven, werken als geweldige braakmiddelen, en brengen het gestel grootelyks in wanorde. Derzelver gebruik heeft voornaamelyk plaats in zinneloosheden; als de grondslag van eenige andere bereidingen; en by de Hoefmits, die menigmaal een once of twee daags, in verscheidene giften verdeeld, als een veranderend middel aan de paerden geeven: in deeze en andere viervoetige Dieren werkt dit Geneesmiddel voornaamelyk als een zweetdryvend middel.

De Chemisten zyn gewoon geweest, de Saffraan te maaken met een kleiner gedeelte Salpeter, dan hier boven is voorgeschreeven; en zonder eene verdere smelting, dan die uit de hitte volgt, welke de stoffe door de verbranding verkrygt, welke, als de menigte groot is, zeer aanmerkelyk is: men doet 'er

een

een weinig gemeen zout by om de smelting te bevorderen. Het mengfel wordt langzaamerhand in een yzeren pot of mortier gedaan, die wat heet gemaakt is, en onder een schoorsteen gezet: als de eerste lepelvol daarin gedaan is, wordt 'er een stuk van een glimmende houtskool by geworpen, die de stoffe in vlam zet: dan wordt het overige mengfel by wynigjes teffens daar by gedaan: de verbranding is haast over, en alles vertoont zich in volkomen smeltinge: wanneer het koud geworden is, wordt 'er eene groote menigte schuim op de oppervlakte gevonden; welk schuim 'er gemakkelyk met een hamer afgeslagen wordt. De Saffraan, op deeze wyze gemaakt, is rooder van kleur, dan die dereerste bewerkinge, hier boven beschreeven.

CROCUS ANTIMONII LOTUS.

Gewasschen Saffraan van Spiesglas.
Lond.

Maak de Saffraan tot een zeer fyn poeder, en kook dat in water: dit water dan wechwerpende, wasch het poeder verscheiden malen in versch warm water, tot dat het volkomen smaakeloos wordt.

DEEZE bewerking is voornaamelyk ingericht voor de bereiding van Wynsteen om te braaken; waarvan hier na, en den braakwyn van Spiesglas, bladz. 301. beschreeven. Indien de Saffraan ongewasschen tot dit oogmerk gebruikt wierdt, zoude het Loogzoutagtig Zout, waarmede zy eenigermate door de verbrandinge van de Salpeter bezwangerd is, de zuuren van den Wynsteen en van den wyn gedeeltelyk verzadigen, en dus, derzelver werking op het metaalagtig gedeelte van het Spiesglas belettende, die Geneesmiddelen zeer onzeker maaken in sterkte: en op dat deeze onzekerheid des te beter moge tegengegaan worden, wordt het Glas of liever het zuivere Koningske van Spiesglas van sommigen beter gehouden, dan de Saffraan, zoo wel voor den Wynsteen, als Wyn om te braaken. Het COLLEGIE van *Edinburgh*, als blykt uit de voorgaande bewerkinge, staat niet toe, de Saffraan

ongewasschen te neemen; om dat de afwasching een gedeelte van derzelve bereidinge uitmaakt.

EMETICUM MITE ANTIMONII.

Een zagt Braakmiddel van Spiesglas.

Neem van
Spiesglas, een deel;
Salpeter, twee deelen.

Vryf het te saamen, en werp het by weinigjes in een rood-heete smeltkroes: wanneer de verbranding over is, moet de overblyvende stoffe, die wit is, tot gebruik gewasschen worden.

DE hoeveelheid van Salpeter is hier zoo groot, dat ze niet alleen de Zwavel der Antimonie verteert, maar ook een groot gedeelte van het brandbaar beginsel van het Koningske. BOERHAAVE, van wien deeze bereiding overgenomen is, onderrecht ons, dat het zoo zagt is, dat het menigmaal slegts een ligte walging en zachte braaking verwekt, met eene groote ontlasting van speeksel en dikke pis. Deszelfs uitwerkingen schynen byna dezelfde te zyn, als die van den *Regulus medicinalis*, en de *Crocus medicinalis*.

CALX ANTIMONII.

*Kalk van Spiesglas, gemeenlyk genaamd
Zweetmiddel van Spiesglas.*
Lond.

Neem van
Spiesglas, een deel;
Salpeter, drie deelen.

Laat de Antimonie, tot poeder gemaakt, terdege met de Salpeter gemengd worden, en langzaamerhand in een smeltkroes geworpen, die wit gloeiend heet gemaakt is; de stoffe daarna van het vuur genomen zynde, moet met water gewasschen worden, zoo wel van het zout, dat 'er aanhangt, als van
he

het grover gedeelte, dat niet zoo volkomen gekalcineerd is.

Edinb.

Neem van

Spiesglas, een half pond;

Salpeter, anderhalf pond.

Maak het elk byzonder tot poeder, meng het dan te saamen, en werp het mengsel met een kleine lepel teffens in een roodheete smeltkroes: laat de witte klomp, als de losbarsting over is, nog een half uur in het vuur gecalcineerd worden; maak het dan tot poeder, en bewaar het in een glazen vat, dat dicht toegestopt is.

Dit poeder, ongewasschen zynde, wordt genaamd

ANTIMONIUM DIAPHORETICUM
NITRATUM.

Gesalpeterd Zweetmiddel van Spiesglas.

Wanneer het poeder met versche gedeelten water gewasschen wordt, tot dat het water smaakeloos daar af komt, wordt het genaamd

ANTIMONIUM DIAPHORETICUM
LOTUM.

Gewasschen Zweetmiddel van Spiesglas.

De verscheidene wasschingen t'saamen vermengd, gekleinsd en over een zagt vuur uitgedampt zynde, tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt, laeveren in de koude krystallen uit, genaamd

NITRUM STIBIATUM.

Salpeter met Spiesglas.

De Kalk van Spiesglas, door wassching van de zoute stoffe ontdaan zynde, is ten uiterste zagt, indien niet ten eenemaal werkeloos. *Hoffman, Lemery,* en anderen, ver-

zekeren ons, dat zy nooit eenige zodanige uitwerkingen van dezelve ondervonden hebben, als derzelve gewoone tytel (die, onder welken zy staat in de laatste der bovenstaande bewerkingen) medebrengt; *BOERHAAVE* verklaart, dat het eene louter metaalagtige aarde is, geheel en al ontbloom van alle geneeskragten; en de *Gecommitteerden* van het *COLLEGIE* van *Londen* staan toe, dat ze geene merkelyke werking heeft. De gemeene gifte is van vyf greinen tot een scrupel of een half drachma; schoon *Wilson* verhaalt, dat hy weet, dat het by halve oncen, en dat by herhaaling twee of driemaal daags, verscheidene dagen agter een gegeven is.

Sommigen berichten, dat deeze kalk, door dezelve lang te bewaaren, eene braaking verwekkende hoedanigheid aantrekt: waaruit men beslooten heeft, dat de kragten van het gedeelte, dat het *Koningske* uitmaakt, niet ten eenemaal verstrooid zyn; dat de bereiding de kragten bezit van andere antimoniaalen, die als veranderende middelen ingegeven worden, dat is in zulke kleine giften, dat ze de eerste wegen niet prikkelen; en dat derhalven de zweetdryvende *Antimonie*, dewyl ze zekerlyk onder de zagtste bereidingen van dat mineraal behoort, dienstig kan zyn voor kinderen en zulke tedere gestellen, welker maag en darmen zeer ligt worden aangedaan. Nogthans schynt de waarneeming, uit welke deeze besluiten getrokken worden, niet al te wel gegrond te zyn: want *Ludovici* verhaalt, dat het poeder, na vier jaaren bewaard te zyn, even zoo zagt is, als in 't eerst: en de *Straatsburgsche Apotbeek* vermoedt met goede reden, dat, als de kalk braaking verwekkende bevonden wordt, dezelve dan ingegeven geweest is in zulke gevallen, die uit zich zelve met dit toeval verzeld waren, (want de groote uitdryvende kragten, aan dezelve toegeschreeven, hebben veroorzaakt, dat ze ingegeven is zelfs in de gevarlyker kwaadaartige koortsen, en andere kwaalen, die menigmaal met braakinge verzeld gaan) of dat ze niet genoeg gekalcineerd is, of niet volkomen genoeg ontdaan van dat gedeelte van het *Koningske*, dat ongekalcineerd mogte gebleeven zyn. Dewyl nu het ongekalcineerde gedeelte grover is, dan de wa-

re

re kalk, zoo wordt de afscheiding door overwassing met water volbragt, op dezelfde wyze, als bladz. 263. om aardagtige poeders van derzelve grover gedeelte af te scheiden, is voorgeschreeven.

Men heeft waargenomen, dat, wanneer het zweetdryvend Spiesglas met Salpeter, die rykelyk van zeezout voorzien is, gelyk alle de gemeene Salpeter een gedeelte daar van heeft, bereid is, het geneesmiddel dan geweldig braaking verwekt. Deeze uitwerking is niet toe te schryven aan eenige byzondere hoedanigheid van het Zeezout, maar aan deszelfs veelheid, waar door het gedeelte der Salpeter, naar evenredigheid, minder wordt dan dat van het Spiesglas.

Het *Nitrum sibiatum* wordt voortgebracht door de verbranding van de Zwavel der Antimonie met de Salpeter, op dezelfde wyze als het *Sal polyabrestum* (bladz. 485.), waar van het niet anders verschilt, dan dat het een gedeelte van de kalk van Spiesglas behoudt.

CERUSSA ANTIMONII.

Ceruis van Spiesglas.

Neem van

Koningske van Spiesglas, een deel;
Salpeter, drie deelen.

Verbrand het te saamen, gelyk in de voorgaande bewerkinge.

DE uitkomst van beide bewerkingen schynt gantschelyk dezelfde te zyn. Het is niet noodig hier zoo veel Salpeter te gebruiken, als wanneer men Spiesglas zelf beezigde; want de Zwavel, welke in 't ruuwe mineraal begrepen is, en die voor haare verstroojing een byna gelyk gewigt Salpeter, als dat van 't Spiesglas vereischt, is hier al reeds afgescheiden. Twee deelen Salpeter tegen een van 't Koningske zyn genoeg. Het is echter beter een overgedeelte, dan een ondergedeelte van de Salpeter te hebben, op dat niet eenige deeltjes van het Koningske die genoeg gekalcineerd zyn, mogen ontsnappen.

Het zal niet ondienstig zyn aantemerkten,

dat, alhoewel ruuwe Antimonie en het Koningske dezelfde kalken uitleeveren, de zouten nogthans, die in 't wasschen van de kalken worden afgescheiden, zeer verschillen. Nademaal ruuwe Antimonie gemeenelyk Zwavel bevat, zoo vereenigt het zuur van de Zwavel zich met den loogzoutagtigen grondslag van de Salpeter, en het voortbrengsel is een onzijdig zout (bladz. 485.). Alzo het Koningske van Spiesglas wel het ontvlambaar beginfel, maar geen Zwavel, bevat, zoo wordt de Salpeter gealkaliseerd, gelyk ze zou worden door houtskool of andere dergelyke ontvlambaare lichaamen (bladz. 443.) en ze wordt te gelyk veel scherper, dan de gemeene loogzoutagtige zouten. Wanneer alleen gelyke deelen van de Salpeter en het Koningske gebruikt worden en het vuur een uur lang of meer sterk gaande gehouden wordt, zal het zout veel brandender zyn, zelfs dan het magtig brandmiddel der Winkels. Maar de brandendheid van het zout zal nog veel grooter zyn, wanneer men, in plaatse van het Koningske van Spiesglas, het Koningske van Staal gebruikt.

REGULUS ANTIMONII MEDICINALIS.

Geneeskundig Koningske van Spiesglas.
Edinb.

Neem van

Spiesglas, vyf oncen;
Zeezout, vier oncen;
Zout van Wynsteen, een once.

Vryf het alles tot poeder, en werp het mengsel by een weinigje te gelyk in een roodheete smeltkroes; de korst, die op de oppervlakte komt, nu en dan met een yzeren roede verbreekende. Giet de stoffe, als de smelting volkomen geschied is, in een geheel kegel, denzelven nu en dan eens schuddende, of tegen deszelfs zyden slaande, op dat het Koningske naa den grond moge zinken: slaat het schuim, als het koud geworden is, 'er af, en vryf het Koningske tot een poeder, welk in een digt geslooten fles moet bewaard worden.

DEE

DEEZE Artseny is ten naaften by gelyk aan eene andere, die met een agtste Salpeter gemaakt is, hier voor reeds beschreeven: in beide bewerkingen, wordt het Spiesglas van een klein gedeelte van deszelfs Zwavel ontdaan, het welk door de Salpeter verftrooid, en door het Loogzout opgenomen wordt. Deze bereiding is grootelyks geroemd geweest door *Hoffman* en andere Duitſche Geneesheeren, in verſcheiden hardnekkige ſleepende ongemakken, en voor een van de beſte bereidingen van Spiesglas gehouden, die veilig als veranderende middelen kunnen ingegeeven worden. Het werkt voornaamelyk als een zweetdryvend middel, en ſomtyds, hoewel zelden, als een braakmiddel. De gifte is van drie of vier tot twintig greinen.

Dit Koningske, tot poeder gemaakt, is het oprechte KOORTS-VERDRYVEND POEDER van *Craanius* (*Pharm. Boruffo-Brandenburg. Edit. 1734. bladz. 107.*) en is grootelyks aangepreezen geweest in alle foorten van Koortſen, zoo wel van de afgaande, als van de geduurige foorte, (*Phar. Argent. 1725. pag. 232*). Men zegt, dat eene gifte of twee deeze ziekten dikwyls verdreeven hebben, door of eene heilzaame zweeting te veroorzaaken, of door zagtiglyk op den ſtoelgang of braaking te werken. De kleur van het fyn gevreeven poeder is eene paarsagtig bruine. Het antimoniaal braakmiddel van *BOERHAAVE* boven reeds gemeld, dat wit is, gelykt zeer naar het zelve in zyne geneeskragtige uitwerkingen.

Het gemeene zout ſchynt, in de bewerkinge, nergens anders toe te dienen, dan om de ſmelting te bevorderen; en zelfs hier toe is het niet eens noodig. Ja het Geneesmiddel wordt gezegd veel eer zagter en zekerder in zyne werking te zyn, als het zonder dat bereid wordt.

REGULUS ANTIMONI.

Koningske van Spiesglas.

Neem van
Spiesglas,
Salpeter,
Ruuwen Wynſteen, van elks even veel.

Vryf elk byzonder tot een poeder, meng en vryf dan alles te ſaamen. Werp het poeder, op verſcheiden tyden, in een roodheete ſmeltkroes, zorgdraagende, de korſt, die boven op komt, wel te breeken met een yzeren roede: als de losbarſting over is, moet men een ſterk vuur maaken, op dat de ſtoffe, als water moege vloeijen; giet ze dan uit in een warmen gelmeerden kegel, die zagtjes aan de zyden moet geſlagen worden, op dat het Koningske moege afgeſcheiden en naa den grond vallen. Laat het Koningske, als het koud geworden is, van het ſchuim, dat 'er boven op ligt, gereinigd worden.

In deeze bewerking (die uit de *Edinburgſche Apothek*, in 1744. uitgegeeven, ontleend is) wordt een loogzoutagtig zout voortgebracht uit de Salpeter en den Wynſteen, in zulk eene menigte, dat het de Zwavel van het Spiesglas gantſchelyk opſlorpt: het Loogzout, dus gezwaveld, zal meer of min van het gedeelte, dat het Koningske uitmaakt, opneemen, naar deszelfs veelheid, en de aanhoudendheid van de ſmeltinge.

Gelyk de inmengfels boven geëvenredigd zyn, is de uitleevering van het Koningske ten uiterſte gering, en als de ſmelting lange aangehouden wordt, naauwlyks merkbaar; terwyl alles byna in het ſchuim wordt opgenomen: om nu de grootſte veelheid te verkrygen, moet de Salpeter de helft verminderd worden. Het is gevoeglyk de Salpeter en den Wynſteen te ſaamen te ſtampen, en dezelve in een yzeren lepel of pan te verbranden, voor dat men ze met het Spiesglas vermengt; want hier door zal het verlies, dat het Spiesglas anders, door de geweldige verbrandinge lydt, worden voorgekoomen, en de bewerking zal in een kleiner ſmeltkroes, en met minder tyd en moeite voltooid worden.

Het mengfel van Salpeter en Wynſteen, te ſaamen verbrand, zal eenigen van de kalcken van Spiesglas (als de zweetdryvende Antimonie, *Ceruis*, of Spiesglas op zich zelf alleen gekalcineerd) tot een *Regulus* maaken; terwyl de olieagtige ſtoffe het brandbaar be-
gin-

ginfel uitleevert, welk alle de kalken tot haare herstelling tot de gedaante van metaal noodig hebben; en het loogzoutagtig zout derzelve smelting bevordert. Het is het gemeene smeltpoeder der Chemisten; by welken het, wegens zyne kleur, *het zwarte smeltpoeder* genaamd wordt. De grootste uitleeving van Koningske, tot hier toe van Spiesglas verkreegen, heeft men bekoomen, door het zelve zonder eenig byvoegfel te calcineeren, gelyk hier nu wordt voorgeschreeven, om glas van Spiesglas te maaken, en door de kalk by smeltinge met dit of andere foorgelyke saamenmengfels te herstellen. De Heer *Geoffroy*, die deeze wyze het eerst aan de *Fransche Academie* mededeelde, schynt zeep (de zelfstandigheid, die hy zelf gebruikte) aan te merken als de eenige stoffe, die wel slaagen zal; maar de uitwerkingen van deeze verschillen niet van het voorgaande smeltpoeder. Beiden bestaan uit een loogzoutagtig zout, en eene ontvlambaare, (doch geene zwavelagtige) zelfstandigheid, welke de eenigste stoffen zyn, die hier vereischt worden. Over het geheel genomen, schynt de voordeeligste bewerking om dit Koningske te verkrygen, de volgende te weezen.

Laat Spiesglas, tot poeder gemaakt, gecalcineerd, of gerooft worden, over een zagt vuur, gelyk hier na tot het glas te maaken wordt voorgeschreeven. Meng de kalk, met omtrent gelyk gewigt van eenig herstellend smeltpoeder, als daar is het zwarte smeltpoeder, boven gemeld. Smelt het mengfel in een smeltkroes, met een snel vuur, en als het dun gesmolten is, zoo giet het in een kegel, die over eene rookende vlam geheet is: dan zal het zuivere Koningske op den bodem vallen, en de schuim-uitwerpfels boven op dryven.

REGULUS ANTIMONII MARTIALIS.

Staalagtig Koningske van Spiesglas.

Neem van
Spiesglas,
Salpeter,
III. DEEL,

Ruuwen wynsteen, van elks een pond;
Kleine stukjes Yzer, een half pond.

Heet het yzer in een smeltkroes tot dat het wit heet wordt: doet 'er dan de andere innengfels langzaamerhand by, dezelve eerst tot poeder gemaakt en vermengd hebbende, en ga op dezelfde wyze voort, als in de voorgaande bewerkinge.

De Salpeter kan hier tot een vierde van haar gewigt verminderd worden, en de Wynsteen tot half zoo veel. De stukjes yzer kunnen kleine naaldjes zyn; op vyffel van het metaal, dat digter op een ligt, werkt het Spiesglas zoo gereed niet.

REGULUS ANTIMONII STELLATUS.

Gestard Koningske van Spiesglas:

Dit wordt gemaakt, door het staalagtig Koningske verscheiden reizen met versche Salpeter en Wynsteen te smelten.

HET enkel Koningske van Spiesglas kan men veel eer eene staragtige gedaante op zyne oppervlakte doen vertoonen, dan dat van staal; dat zal het al zoo wel doen door eene, als door veele smeltingen: het verschynt hangt alleen daarvan af, dat het Koningske zuiver zy, dat het tot eene zeer dunne smeltinge gebracht worde, en langzaam in den kegel verkoeld worde, zonder dien te schudden of te beweegen. Als men het staalagtig Koningske gebruikt, is het dientig eenig versch Spiesglas (omtrent een vierde van 't gewigt van het Koningske) daar by te doen, om dat gedeelte van het yzer, dat 'er in mogt begrepen zyn, op te neemen: wanneer alles volkomen gesmolten is, werp dan, in verscheide reizen, omtrent een agtste Salpeter, of vast loogzoutagtig zout, daarin, het zelve vooraf ter dege gedroogd en zeer heet gemaakt zynde.

De drie voorgaande Koningskens worden thans zelden, indien ooit, in de Geneeskunst gebruikt: de braakdranken, en geduurige pillen, voor deezen 'er van gemaakt, zyn al

AAAA

VOOF

voor lange, als onzeker en onveilig, ter zyde gelegd. Hier van daan heeft het COLLEGIE van *Edinburgh*, die dezelve alle in hunne Apotheek, die in 1744. uitgegeeven is, behouden hadt, in hunne laatste overzieninge dezelve verworpen. Het zoude echter wel schynen, dat het zuiver Koningske, schoon al te vergiftig om alleen te worden ingenomen, met voordeel zou kunnen gebeezigd worden, tot het maaken van andere bereidingen, byzonderlyk den Wyn van Spiesglas en den braaking verwekkenden Wynsteen: want de onzekerheid in sterkte, waar over; in deeze Geneesmiddelen, menigmaal geklaagd is, schynt voornaamelyk voort te koomen uit de zout- of zwavelagtige stoffe, welke men in de bereidinge van Spiesglas gebruikt heeft, om de bezwangering aan den Wyn of Wynsteen mededeelen; en (buiten de kalken, die van de eigen kragten van 't Spiesglas ontdaan zyn) is het Koningske de eenigste gedaante, waarin wy verwagten kunnen het Spiesglas vry te hebben van zulke bymengfels, de eenigste bereiding van Spiesglas, waar van wy kunnen vertrouwen, dat ze altoos gelyk zal zyn, in haaren eigen graad van sterkte.

De schuimagtige uitwerpsels, in de voorgaande bewerkingen voortgebragt, leveren Geneesmiddelen uit, die minder geweldig zyn, dan het Koningske zelf, sommigen van welken in zeer groote achtinge zyn.

Deeze schuimen bestaan uit de Zwavel van het Spiesglas met een loogzoutagtig zout vereenigd, en een gedeelte van het Koningske, door dit saamenmengsel opgenomen, en ontbindbaar gemaakt in water.

SULPHUR AURATUM ANTIMONII.

Vergulde Zwavel van Spiesglas.

Laat het schuim van het Koningske van Spiesglas, terwyl het warm is, tot poeder gemaakt, en dan een langen tyd, in driemaal deszelfs gewigt aan water, gekookt worden. Kleins de geelagtig roode ontbinding, en laat 'er eene gevoeglyke hoeveelheid Geest van Vitriool in druipen: dan zal 'er een poeder nederploffen, welk met water moet gewas-

schen worden, tot dat het volkomen zoet geworden, en van zynen kwaaden reuk bevryd is.

SULPHUR ANTIMONII PRÆCIPITATUM.

Nedergeplofte Zwavel van Spiesglas. Lond.

Neem van

Spiesglas, zeftien oncen;

Wynsteen, een pond;

Salpeter, een half pond.

Laaten deeze inmengfels elk byzonder tot poeder gemaakt, dan gemengd, langzaamerhand in een rood-heete smeltkroes geworpen, en met een sterk vuur gesmolten worden. Giet de stoffe in een kegelwyzen Vorm; dan zal het metaalagtig deel, gemeenelyk het Koningske van Spiesglas genaamd, naa den grond zinken, terwyl het schuim daar boven op dryft. Ontbind dit schuim in water; kleins de ontbinding door papier, en plof de Zwavel neder, door wat Geest van Zout daarin te laten druipen: eindelyk, wasch de Zwavel van de Zouten, en droogze tot gebruik.

SULPHUR AURATUM ANTIMONII.

Vergulde Zwavel van Spiesglas. Edinb.

Kook, in een yzeren pot, vier pinten Zeeploog, met drie pinten water verlengd, en werp 'er langzaamerhand twee ponden tot poeder gemaakt Spiesglas in; hetzelfde geduurig roerend houdende met een yzeren spatel, over een zagt vuur, drie uren lang; en nu en dan eens met water aanvullende. Het vogt dan, met de Zwavel van Spiesglas beladen, door een wollen zeigdoek gekleinsd zynde, laat 'er langzaamerhand, terwyl 't heet is, zoo veel Geest van Salpeter, die met een gelyk gedeelte water verdund is, indruipen, als genoeg zyn zal om de Zwavel te doen nederploffen, welke daar

daarna zorgvuldiglyk met heet water moet gewasschen worden.

Indien het vogt, dat na de nederplofing overblyft, door kleinzinge gezuiverd, tot dat 'er een vliesje op komt uitgedampt, en dan te schieten gezet wordt; zoo zal het kryftallen van Spiesglasagtige Salpeter uitleeveren, (dezelfde die men uit de wasschingen van zweedryvend Spiesglas bekomt.)

DE voorgaande bereidingen zyn, naauw genomen, geene Zwavels: zy bevatten eene groote hoeveelheid van het metaalagtig gedeelte van Spiesglas, welk door gevoeglyke smeltpoeders uit dezelve kan verkreegen worden. Die, welke door de eerste van de bovenstaande bewerkingen gemaakt wordt, bevat het grootste gedeelte van het metaal; want, gelyk wy reeds gezien hebben, zeer weinig, somtyds naauwelyks in 't geheel iets scheidt 'er in de smeltinge af. De hoeveelheid van het Koningske, in de tweede opgenomen, zal ook verschillen, naar den graad van hitte, die men gebruikt, en de lengte van tyd, welken de smelting geduurd heeft. Deeze Artsenyen moeten derhalven noodzaakelyk aan groote verandering onderworpen zyn in het stuk van sterkte, en in dit opzigt zyn ze mogelyk de onzekerste, hoewel sommigen beweerd hebben, dat ze de zekerste zyn der Geneesmiddelen van Spiesglas.

De voorgaande bereidingen verwekken braaking, als zy op een ledige maag, in de gifte van vier, vyf of zes greinen worden ingenomen; maar in de tegenwoordige praktyk worden ze naauwelyks ooit tot dat oogmerk voorgeschreeven; dewyl ze voornaamelyk gebeezigd worden, als openende veranderende middelen, byzonderlyk in mildziekten. Derzelver braaking verwekkende hoedanigheid wordt gemakkelyk verstoppt, door dezelve met harfen of uittreksels tot pillen te maaken, en ze op een volle maag in te geeven: met deeze voorzorgen zyn ze vermeerderd tot de maate van zeffien greinen daags, en zulks een langen tyd agter een, zonder eenige ongefaldheid opwaards of nederwaards te veroorzaaken. Dewyl derzelver sterkte onzeker is, moeten ze in 't eerst in zeer kleine giften worden in-

genomen, en naar derzelver uitwerking langzaamerhand vermeerderd worden.

Een saamenmengfel van de vergulde Zwavel met zoetgemaakt Kwikzilver, is bevonden een kragtig, en evenwel veilig, veranderend middel in huidziekten; en heeft wel eene geneezing uitgewerkt, na dat de kwyling feilde; in gevallen van Venusziekte heeft dit Geneesmiddel insgelyks uitmuntende werkingen gedaan. Een mengfel van gelyke deelen van de Zwavel en de Calomel (wel t'saamen gewreeven, en met Uittreksels enz. tot pillen gemaakt) kan van vier tot agt of tien greinen, 's morgens en 's avonds ingenomen worden; den Lyder maatig warm houdende, en na elke gifte een dronk van een afkookfel van de houten, of andere soortgelyke vogten drinkende. Dit Geneesmiddel bevordert de doorstraaling; terwyl het naauwelyks eenige neiging tot braaken, of purgeren, of den mond aan te doen, veroorzaakt. Zie de *Edinburgsche Proeven* I. Band. en de *Acta Nat. Curios.* vol V.

KERMES MINERALIS.

Delfstoffelyke Kermes.

Neem van
Spiesglas, zeffien oncen;
Eenig vast loogzoutagtig zout; vier oncen;
Water, een pint.

Kook het t'saamen twee uren lang, kleins dan het warme vogt; en als het koel wordt, zal de Kermes nederploffen. Giet het water af, en doet by 't zelve drie oncen versich loogzoutagtig zout, en nog een pint water; kook de overblyvende Antimonie in dit vogt, als te vooren; en herhaal de bewerking ten derde maal, met byvoeging van slegts twee oncen loogzoutagtig zout, en nog een pint water; het vogt, even als in 't eerst kleinzende, en de poeders, die 'er, in 't koel worden, van bezinken verfaamelende.

DEEZE Artseny is onlangs op sommige plaatsen zeer geacht geweest, onder den naam van *Kermes mineralis*, *Pulvis Cartbusianus*,

Poudre des Chartreux, enz. Oorspronkelijk was het eene bereiding van *Glauber*, en eenigen tyd voor een groot geheim gehouden, tot dat de Koning van *Frankryk* de bereiding eindelyk, van *M. de la Ligerie*, voor eenen hoogen prys kocht, en dezelve aan de wereld mededeelde in 't Jaar 1720. In kragten verschilt het niet van de bovengemelde *Zwavels*: zy allen zyn haare uitwerking verschuldigd aan een gedeelte van het Koningske van Spiesglas, het welk het loogzoutagtig zout, door bemiddeling van de *Zwavel*, ontbindbaar maakt in water.

PANACEA ANTIMONII.

Algemeen geneesmiddel van Spiesglas.

Neem van

Spiesglas, zes oncen;
Salpeter, twee oncen;
Gemeen zout, anderhalf once;
Houtskool, een once.

Maak het alles tot een fyn poeder, en doet het mengfel in een rood heete smeltkroes, met een halve lepel vol tefens, het vuur nog een kwartier uurs, na de laatste inwerping gaande houdende: giet de stoffe dan, of in een kegel, of laatze in de smeltkroes koud worden; welke smeltkroes moet gebroken worden, om het daaruit te krygen. Op den bodem zal eenen menigte van Koningske gevonden worden; boven daarop eene vaste leverkleurige zelfstandigheid; en boven op die een sponsagtiger klomp: deeze laatste moet tot poeder gebragt, met water zoet gemaakt, en gedroogd worden, wanneer het zich van eenen schoone goudkleur vertoont.

DEEZE bereiding wordt onderfeld de grondslag geweest te zyn van *LOCKYERS PILLEN*, welken voor deezen een beroemd purgeermiddel waren. Tien greinen van het poeder met een once van witte kandy suiker gemengd, en met slym van *tragacanth* tot eenen klomp gemaakt, kunnen in honderd kleine pillen verdeeld worden; van

welken een, twee of drie op eene reis ingenomen, gezegd worden zagteyik te werken door den stoelgang en braakinge. De vaste leverkleurige zelfstandigheid, welke onmiddelyk op het Koningske ligt, werkt harder. Dit laatste schynt ten naaften by van dezelfde natuur te zyn, als de *Crocus Antimonii*, en het eerste, als het *Sulphur auratum*.

VITRUM ANTIMONII.

Glas van Spiesglas.

Edinb.

Neem van

Antimonie, tot poeder gemaakt, een pond.

Calcineer het over een zagt vuur, in een onverglaasd aarden vat, het zelve geduurig roerend houdende met een yzeren spatel, tot dat de rook ophoudt, en het *Spiesglas* zal tot een grys poeder gebragt worden. Smelt dit poeder in een smeltkroes, met een hevig vuur, en giet de stoffe in een heet gemaakte koperen schotel uit.

DE *Kalkbranding* van *Spiesglas* gaat, om het tot een doorschynend glas te maaken, zeer langzaam voort, ten zy de bewerker zeer zorgvuldig en omzigtig zy, in derzelve bestiering. Het bekwaamste vat daar toe is een groote ondiepe schotel, onder een schoorsteen gezet. Het *Spiesglas* moet van de zuiverer soorte zyn, zodanig als gemeenelyk op de punt der kegels gevonden wordt: dit moet, tot een grof poeder gemaakt, gelykelyk over den bodem van de pan gespreid worden, zoo dat het niet meer dan een vierde van een duim dik op eenige plaats ligge. De hitte moet in 't eerst niet grooter zyn, dan even genoeg is om eenen rook te doen opgaan van het *Spiesglas*, dat nu en dan moet omgeroerd worden: wanneer de rook begint te verflaauwen, vermeerder dan de hitte, wel zorg draagende dezelve niet zoo hoog te brengen, dat het *Spiesglas* smelte, of dat het poeder tot klompen loope: een poos daarna kan het vat rood heet gemaakt en in deezen staat gehouden worden tot dat de stoffe, als ze geroerd wordt, niet meer rooken

ken wil. Wanneer dit gedeelte der bewerking behoorlyk volbragt is, zal het Spiesglas zich in een gelykformig poeder vertoonen, zonder eenige klompen en van eene gryze kleur.

Vul met dit poeder twee derden van een smeltkroes, die met een tegel toegedekt en in een windfurnuis moet gezet worden. Vermeerder het vuur langzaamerhand, tot dat de Kalk volkomen gesmolten is, wanneer ze nu en dan moet onderzocht worden, door een schoon yzerdraad daar in te steeken: indien de stoffe, die aan 't end van 't yzerdraad blyft hangen, glad en gelykelyk doorschynend te voorschyn komt, zoo is de Glasmaking voltooid, en het Glas mag uitgegooten worden op een heete gladde steenen, of koperen plaat, en langzaamerhand koud worden, om voor te koomen, dat ze barste en in stukken vlieg. Het is doorschynend en geelagtigrood van kleur.

Het Glas van Spiesglas, dat men gemeenlyk in de Winkels ontmoet, wordt gezegd met eenige byvoegfels bereid te zyn; welken het mogelyk zoo bekwaam niet maaken voor de oogmerken, hier bedoeld. Maar op die wyze, als hier boven is voorgeschreeven, kan het gemakkelyk in de vereischte volkomenheid gemaakt worden, zonder eenig byvoegfel.

Dewyl wy in eene voorgaande bewerking gezien hebben, dat Spiesglas door de kalkbrandinge byna geheel en al werkeloos gemaakt wordt; zoo zou men mogen verwagten, dat de kalk en het Glas in de bewerkinge, daar wy nu van spreken, insgelyks werkeloos zouden zyn. Maar de kalkbranding is hier veel onvolmaakter, dan in het andere geval, daar het ontvlambaar beginfel van het Koningske geheel en al uitgebrand wordt, door de verbrandinge met Salpeter: daar is de kalk volmaakt wit, en een Glas van die kalk gemaakt, (met het byvoegfel van eenig zoutagtig smeltpoeder, want van zich zelfs zal het niet tot Glas worden) heeft weinig kleur: maar hier wordt zoo veel van het ontvlambaar beginfel overgelaaten, dat de kalk gryz is, en het Glas van eene hooge kleur. Het gekalcineerde Spiesglas is, naar het zeggen van

BOERHAAVE, geweldig braaking verwekkende; en de ervaarenheid heeft het bevestigd, dat het Glas zodanig is, in zoo verre, dat het onveilig is voor inwendig gebruik. In de tegenwoordige praktyk wordt het voornaamelyk gebeezigd, als een ondergeschikt middel by eenige andere bereidingen, byzonderlyk den braaking verwekkenden wynsteen, en den wyn van Spiesglas; en in saamenvoeginge met wasch, en eenige andere zelfstandigheden, waar door deszelfs kragt verftompt wordt.

VITRUM ANTIMONII CERATUM.

Glas van Spiesglas met Wasch.
Edinb.

Neem van
Geel Wasch, een drachma;
Glas van Spiesglas, tot poeder gemaakt,
een once.

Smelt de Wasch in een yzeren vat, en werp het Glas, tot poeder gemaakt, daarin: houd het mengfel een half uur over een zagt vuur; hetzelfde geduurig roerende; giet het dan op papier uit, en vryf het, als het koud geworden is, tot poeder.

HET Glas smelt in de Wasch, met eene zeer zachte hitte: na dat het omtrent twintig minuten op het vuur geweest is, begint het van kleur te veranderen, en in nog tien komt het naby aan die van schotfche snuif, welk een kenmerk is, dat het genoeg bereid is: de hoeveelheid, boven ter neergesteld, verliest omtrent een drachma van haar gewigt in de bewerkinge.

Deeze Artseny is voor eenigen tyd zeer geacht geweest in Roodeloopen (a): verscheide- ne voorbeelden van derzelver goede uitwerkingen, in deeze gevallen, kan men zien in den vyfden Band van de *Edinburgfche Proeven*, waar uit de bovenstaande aanmerkingen over deeze bereiding zyn overgenomen. De gifte is van twee of drie tot twintig greinen, naar de jaaren en sterkte des Lyders. In zyn

(a) *Dysenteria.*

ne werking maakt het sommige Menschen ziek en doet ze braaken; en het purgeert byna by elk een; alhoewel het fomtyds eene geneezing uitgewerkt heeft, zonder eenige ontlasting of ziekwording te veroorzaaken.

De Heer *Geoffroy* geeft twee vry byzondere bereidingen van Glas van Spiesglas op, welke eenige overeenkomst met deeze schynen te hebben. De eene wordt gemaakt, door het Glas te laten trekken, zeer fyn gevreeven zynde, met eene ontbindinge van Mastik in Geest van wyn gemaakt, drie of vier dagen lang, het mengsel nu en dan eens omschuddende; en ten laatste den Geest uitdampende, zoo dat men de mastik en het glas naauwkeurig vermengd late. Glas van Spiesglas, dus bereid, wordt gezegd niet braaking verwekkende te zyn, maar enkel als een buikzuiverend middel te werken, en dat niet van de geweldige soorte. Eene bereiding, als deeze, werdt eerst door *Hartmann* gemeen gemaakt, onder den naam van *Chylista*.

De andere bereiding wordt gemaakt, door Geest van wyn drie of viermaal op het Glas te branden, het poeder iedere reis naauwkeurig op marmer gewreeven zynde. De gifte van dit Geneesmiddel is van tien tot twintig of dertig greinen: het wordt gezegd zagtelyk te werken, zoo wel naa boven als naa beneden, en fomtyds zweet te verwekken.

ANTIMONIUM CATHARTICUM.

Het purgeerend Spiesglas van Wilson.

Neem vier oncen Glas van Spiesglas, tot fyn poeder gemaakt, en giet daar langzaam hand twaalf oncen Olie van Vitriool op; distilleer het in eene zandhitte; en wasch het poeder, welk op den bodem van den kromhals blyft, tot dat al de schertheid daaraf is: droog het dan, en vryf het met een gelyk gewigt van *Glaubers* purgeerzout, en eene dubbele hoeveelheid van gevitrioleerde Salpeter. Laat dit mengsel een kwartier uurs in eene zagte smeltinge, in een smeltkroes, gehouden worden; en daarna tot poeder gemaakt, gewasschen, en gedroogd tot gebruik.

De Heer *Wilson*, de uitvinder van deeze bereidinge, onderrecht ons, dat het 't allerzekerste purgeermiddel van Spiesglas is, dat hy ooit aangetroffen heeft; dat het werkt zonder de maag te doen walgen; en dat hy drie gevallen weert van gezette pokken, die alleen door 't gebruik van dit poeder geneezen zyn. Zyne gifte is van twee tot tien greinen.

Wy hebben reeds aangemerkt, dat het Glas van Antimonie een gedeelte van het Koningske bevat, dat niet volkomelyk van zyn ontvlambaar beginsel ontdaan is. Het zuur van Vitriool, en de onzydige Zouten, die dit zuur bevatten, sloepen het ontvlambaar beginsel van sommige metaalagtige en andere lichaamen op; en hier van hangt waarschyne-lyk de verzagting van het Glas, in de bewerking, daar wy nu van spreken, af.

CAUSTICUM ANTIMONIALE.

Brandmiddel van Spiesglas.
Lond.

Neem van
Ruw Spiesglas, een pond;
Invreetend opgeheven Kwikzilver, twee ponden.

Maak het elk byzonder tot poeder; meng en distilleer het dan in eenen wyd gehalsden Kromhals, met eene zagte Zandhitte. De stoffe, die in den hals van den Retort opreift, moet aan de lucht bloot gesteld worden, op dat ze tot eene vloeistoffe moge loopen.

BUTYRUM ANTIMONII.

Boter van Spiesglas.
Edinb.

Neem van
Ruw Spiesglas, een deel;
Invreetend opgeheven Kwikzilver, twee deelen.

Vryf het eerst elk byzonder, meng het dan door en door t'saamen, ten uiterste zorgdra

dragende, om de dampen te vermeiden. Doet het mengfel dan in een bekleeden glazen Retort, (die een korten wyden hals heeft) zoo dat 'er de helft van gevuld zy: de Kromhals, in een Zandfurnuis gezet, en een Ontvanger daar aan gevoegd zynde, zoo maak eerst eene zagte hitte, dat 'er alleen een dauwagtige damp moge opreizen: het vuur dan vermeerderd zynde, zal 'er een olieagtig vogt opreizen en faamentremen in den hals van den Retort, het welk naar ys gelykt; en dit moet daaraf gefmolten worden, door een gloeiende kool voorzigtiglyk daar tegen te leggen. Deeze olieagtige stoffe moet verbeeterd worden, in een glazen Kromhals, tot een doorschynend vogt.

DEEZE bewerkingen zyn ten uiterste gevaarlyk, in zoo verre, dat zelfs het leven des Bewerkers, schoon vry wel ervaren in de gemeene Kruidmengkunst, konne aangedaan worden, wegens gebrek van behoorlyke voorzorge hierin. BOERHAAVE verhaalt, dat iemand, die, wegens den tytel, dien hy hem geeft, niet onderfeld kan worden, onervaren te zyn geweest in de flookkundige bewerkingen, of onkundig van 't gevaar, dat met dezelve verzelde gaat, verflikt was, door gebrek van behoorlyke voorzorge, om het barften van den Retort voor te koomen. De dampen, die 'er opreizen, zelfs als men het Spiesglas met het Sublimaat vermengt, zyn ten uiterste schadelyk, en vlieden 'er fomtyds zoo overvloedig en zoo schielyk uit, dat ze zeer bezwaarlyk kunnen vermeid worden. Derhalven moet men ten uiterste omzigtig zyn.

Het Brandmiddel, of de Boter, gelyk het genaamd wordt, schynt eene ontbinding te zyn van het metaalagtig gedeelte van het Spiesglas in het zuur van Zeezout van het Sublimaat; want de Zwavel van de Antimonie, en het Kwikzilver van het Sublimaat blyven op den bodem van den Kromhals tot een Ethiops vereenigd. Deeze ontbinding gelukt niet met Geest van zout in deszelfs vloeibaaren staat, en kan niet uitgewerkt worden, ten zy het zuur (gelyk in het ge-

val van Sublimaat te maaken) hooglyk geconcentreerd, en beide de inmengfels sterk heet gemaakt zyn. Indien men Koningske van Spiesglas, in de distilleeringe van Geest van Zeezout zonder water, bydeedt, zou 'er een soortgelyke ontbinding gemaakt worden.

Wanneer de verdikte stoffe, die in den hals van den Retort opreift, door de vogtigheid van de lucht gefmolten is, wordt ze minder invreetende bevonden, dan wanneer ze door hitte afgesmolten en verbeeterd is; alhoewel ze in beide gevallen sterk genoeg schynt, om sponsagtig vleesch, en de velagtige lippen van zweeren wech te byten. Het is opmerkelyk, dat, alhoewel dit zoutagtig faamentremfel gereedelyk en byna gantsche-lyk ontbonden wordt door de vogtigheid van de lucht, nogthans, alleen een klein gedeelte van het poeder afgescheiden zynde, het zelve niet zal ontbinden, als men 'er aantsonds water op doet.

CINNABARIS ANTIMONII.

*Vermiljoen van Spiesglas.
Lond.*

Laat de stoffe, welke na de distilleeringe van het Brandmiddel in den Kromhals overblyft, opgeheeven worden in een bekleeden distilleerkolf, op een open vuur.

Edinb.

Zoo haast als 'er roode dampen, in de distilleeringe van de Boter, te voorschyn beginnen te koomen, zoo verander den Ontvanger, zonder de saamenvoegingen toe te smeeren; en vermeerder de hitte tot dat de Retort geweldig rood heet wordt: in een uur of twee zal al het zwarte poeder opgeheeven en deszelfs kleur in rood veranderd worden. Breek den Retort dan in stukken, en scheid de Vermiljoen die in den hals van den Kromhals zal gevonden worden, naauwkeurig van de zwarte schuimagtige stoffe af.

De

DE Vermiljoen van Spiesglas is saamgesteld uit de Zwavel van de Antimonie, en het Kwikzilver van het Sublumaat, welken volkomen dezelfde zyn met de gemeene Zwavel en Kwikzilver, waar van de *Cinnabaris factitia* gemaakt wordt. Derhalve verschilt de Vermiljoen van Antimonie, welker inmengfels met veel arbeid uit andere zelfstandigheden getrokken worden, niet van de gemeene Vermiljoen, die met dezelfde stoffen gemaakt en tot een veel beter koop prys voortgebracht wordt.

De eerste is inderdaad gemeentelyk van eene donkerer kleur, dan de andere, en heeft iets van eene naaldagtige vertooning, even als het Spiesglas zelf; waarom men onderfeld heeft, dat het iets van het metaalagtig gedeelte van dat mineraal delagtig is. Maar het blykt uit proeven, dat beide, de kleur en de naaldwyze gedaante geheel toevallig zyn, en toegeschreeven moeten worden aan de menginge, die een grooter gedeelte van Zwavel bevat, en aan de langzaam wyze van opheffinge.

MERCURIUS VITÆ, seu PULVIS ALGEROTHII.

Kwikzilver des levens, of Algerothi's Poeder.

Neem van

Verbeeterde Boter van Spiesglas, zoo veel als het u belieft.

Giet daar eene genoegzaame hoeveelheid fonteinwater op, en 'er zal een zeer wit poeder nederploffen: maak dit zoet door herhaalde reizen warm water daar op te gieten, en droog het met een langzaam vuur.

DIT Poeder heeft niet, gelyk zyn naam schynt te kennen te geeven, het minste gedeelte van Kwikzilver in zich, maar is alleen saamgesteld uit het gedeelte van den Regulus van Antimonie, door den zuuren Geest van Zeezout verbeeten; welk zuur zoo naauw daar mede vereenigd is, dat het 'er door geene afwaffchinge met water van gescheiden kan worden. *Le Mort* ordonneert wat loogzoutagtig zout, in het water te ontbinden, om

het zuur te verftompen: ook heeft men verscheide andere middelen uitgedacht, om de kragt van dit geweldig braakmiddel te verbeteren en te verzagten; maar zy maaken hetzelfde of werkeloos, of laten het al te geweldig.

Het is derhalven sedert eenen geruimen tyd van de Beoefenaars der Geneeskunst ter zyde gelegd, en het COLLEGIE van *Edinburgh*, welk het in zyne voorgaande uitgave behouden hadt, heeft het, by de laatste overziening van hunne Apotheek, uitgeschrapd.

BEZOARDICUM MINERALE.

Delfstoffelyke Bezoar.

Neem eenige hoeveelheid boter van Spiesglas, nieuwelyks verbeeterd, en laat in dezelve langzaamhand Geest van Salpeter druipen, tot dat de opbruiffching ophoudt. Trek den Geest 'er af, in een glazen vat, dat in eene Zandhitte geplaatst is, tot dat 'er een droog poeder agter blyft: doet daar een weinig verschen Geest van Salpeter by, en damp het weder uit. Herhaal dit ten derde maale: geeft dit poeder dan in een smeltkroes aan een bloot vuur over tot dat het eene byna witte hitte gekreegen heeft, en houd het een half uur in deezen staat.

DEEZE bereiding kan gemakkelyk gemaakt worden, en met meer veiligheid voor den Bewerker, door de boter van Spiesglas in drie of viermaal derzelve gewigt Geest van Salpeter te laten druipen, en het mengfel in een Kromhals te distilleeren, tot dat 'er een drooge witte klomp agter gelaaten wordt, die daarna moet gecalcineerd worden, gelyk boven is voorgeschreeven. Zy kan insgelyks gemaakt worden, door Geest van Salpeter van den *Mercurius Vitæ* te distilleeren, en het overblyffel tot kalk te branden; of door den *Mercurius Vitæ* met driemaal deszelfs gewigt zuivere Salpeter te verbranden. Deze laatste wyze, door *Wedelius* voorgesteld, is door het COLLEGIE van *Augsburg* gevolgd.

Bezoar Mineraal werdt voor deezen in groot

groote achtige gehouden, als een zweetverwekkend middel; maar thans heeft het zyne achtig byna verlooren. In geneeskragt, of in eenige kenbaare hoedanigheid verschilt het niet van de kalken van Spiesglas, die regtstreeks door verbrandinge met Salpeter gemaakt zyn, waar van sommigen gemeenelyk de plaats van dit in de winkels vervuld hebben. Het schynt in den eersten opslag vry vreemd, dat het geweldige brandmiddel, de boter van Spiesglas, onbezeerend zoude gemaakt worden, door den invreetenden Geest van Salpeter: hoe dit toegaat zal ligtelyk begreepen worden, als men aanmerkt, dat het zuur van Salpeter dat van Zeezout (waar aan de boter haare brandende hoedanigheid verschuldigd is) uitdruyft, en zelf uit de meeste metaalagtige zelfstandigheden door vuur verdreeven wordt.

TARTARUM EMETICUM.

*Wynsteen om te braaken.
Lond.*

Neem van

Gewasschen Saffraan van Spiesglas,
Kryftallen van Wynsteen, van elks een
half pond;
Water, drie pinten.

Kook het te saamen een half uur lang; kleins dan het vogt, en zet het, na behooryke uitdamping, neder om te kryftallizeeren.

Edinb.

Neem van

Room van Wynsteen (b), vier oncen;
Glas van Spiesglas, tot poeder gemaakt,
twee oncen.

Kook het t'saamen in zes pinten water, tien uren lang, het zelve dikwyls met een spatel omroerende, en, als 't noodig is, nog meer water daar by doende. Kleins het vogt

terwyl het warm is; en damp het uit, of tot dat het droog is, of alleen tot dat 'er een vliesje op komt; op dat het tot kryftal moge schieten. Het kan ook op dezelfde wyze van de gewasschen *Crocus metallorum*, bereid worden.

DEEZE bereiding is gemeenelyk gemaakt geweest met de ongewasschen saffraan van Spiesglas: door de gewasschen saffraan of het Glas te gebruiken, gelyk hier voorgeschreeven wordt, is het witter van kleur en ook zekerer in fierkte (zie bladz. 550.); hoewel het, in dit laatste opzigt, nog al wat onzeker zyn zal, als de kryftalmaaking 'er naar geschikt is: want een gedeelte van den wynsteen, al is de bewerking zelfs met vry goede voorzorge verricht, zal instaat zyn, op zich zelf alleen te schieten, behoudende weinig of niets van het Spiesglas. Het schynt derhalven raadzaamer, zoo ras als de ontbinding door den teems gegaan is, tot de vollagen uitdamping van het vogt over te gaan, of althans het lager uit te dampen, dan men gemeenelyk doet voor de kryftalmaakinge; op dat alles te gelyk moge schieten.

De tytel van dit Geneesmiddel drukt deszelfs voornaamste werking uit. Het is een van de beste braakmiddelen van Spiesglas, dat veel kragtiger werkt, dan de hoeveelheid saffraan, die 'er in begreepen is, op zich zelve zoude doen, offchoon ze het gestel zoo veel niet onroert. En inderdaad zyn de bereidingen van Spiesglas in 't algemeen veel veiliger en zekerer in haare werkingen, wanneer ze dus ontbindbaar gemaakt worden door zuuren van plantgewassen, dan de geweldige bereidingen van die delfstoffen op zich zelve alleen gegeven; dewyl de eerste nooit in haare werking verandert, door verschil van voedsel, gedurende derzelve gebruik genuttigd, of andere dergelyke omstandigheden, welken, de anderen meer of min ontbindende, oorzaak zyn, dat ze met verschillende graden van sterkte werken. Dus is ruuwe Antimonieformtyds geweldig braaking verwekkende bevonden,

(b) *Cremor tartari.*

III. DEEL.

Bbbb

den, als men rykelyk zuur voedsel gebruikt hadt; daar ze in andere omftandigheden zulke uitwerking niet hadt.

De gifte van Wynsteen om te braaken, als men de volkomen uitwerking van een braakmiddel wil voortbrengen, is van vier tot zes of agt greinen. Het kan insgelyks

met voordeel by kleiner giften worden ingegeven, b. v. met een half grein, als een Zweetmiddel, en als een veranderend middel in huidziekten; en als een aanprikkelend middel in de hoeveelheid van een grein by *Ipecacuanba* enz. gevoegd.

IX. AFDEELING.

BEREIDINGEN VAN BISMUTH.

Dit metaal gelykt in 't uiterlyk aanzien naar het Koningske van Spiesglas; maar verschilt van het zelve grootelyks, in deszelfs Kruidmengkundige eigenschappen en geneeskundige hoedanigheden. Het smelt in eene zeer kleine hitte, lang voor dat het gloeiend is; en het ontbindt geheel en al, met sterke opbruifching, in Sterkwater, welk het metaal van Spiesglas alleen verbyt. Als een geneesmiddel, schynt het, als het zuiver is, weinige of geene uitwerking te hebben; alhoewel sommige bereidingen daar van, voor deezen, als zweetdryvende aangezien werden. Thans komt 'er slegts eene bereiding van by de Apothekers en Chemiften in aanmerking, en die is gefchikt voor uitwendig gebruik.

MAGISTERIUM BISMUTHI.

Ontbind Bismuth in eene bekwaame hoeveelheid Sterkwater, zonder hitte, het Bismuth by weinigjes te gelyk daar by doende. Giet

de ontbinding in zeffienmaal deszelfs hoeveelheid schoon water; zoo zal het melkagtig worden, en als het eenigen tyd ftit staat, een blinkend wit precipitaat afleggen: het bydoen van Geest van wyn zal de nederploffing verhaatten. Wasch het poeder in versche gedeelten water; en droog het in eene befchaduwde plaats, tuffchen twee papieren.

DEEZE bereiding is in eenige achttinge, als een blanketfel, welk het eenigfte gebruik is, waar toe het nu gebeezigd wordt. De zweetdryvende kragten, aan het zelve toegeschreeven, als men het inwendig inneemt, hebben zeer weinig grond, en worden in de tegenwoordige praktyk in 't geheel niet in aanmerkinge genomen. By de laatste overziening, werdt voorgesteld, om het in onze Apotheek aan te neemen; maar het werdt bevonden al te weinig te beduiden te hebben, om in dezelve toegelaaten te worden.

X. AFDEELING.

Bereidingen van Zink.

Dit metaal smelt in eene rood gloeiende hitte; en als de lucht wordt toegelaaten, ontvlamt het, en wordt opgeheeven tot ligte,

witte, dauwagtige bloem; als de lucht uitgeflooten is, reift het, met een sterk vuur, in zyne metaalagtige gedaante op. Zwavel, die zich

zich met alle andere metaalen vereenigt, of dezelve tot schuim maakt, uitgezonderd Goud, werkt niet op Zink. Zuren van allerlye soorte ontbinden het.

Zink, deszelfs bloem, of kalk, en ontbindingen, inwendig ingenomen, zyn sterke en schielijke braakmiddelen; in kleine giften worden ze gezegd zweet te verwekken. Uitwendig zyn ze verkoelende, saamentrekkende, en opdrogende.

PURIFICATIO ZINCI.

Zuivering van Zink.

Smelt Zink, met eene hitte, die niet grooter is, dan even noodig is, om het vloeibaar te houden. Roer het sterk met eene yzeren roede, en werp 'er beurtelings stukken van Zwavel en van kaarsmeer in, van de eersten het meest. Indien 'er eenige vaste stofte of schuim boven op komt, neem het 'er af, en vervolg de bewerking, tot dat de Zwavel bevonden wordt vryelyk en gantschelyk wech te branden op de oppervlakte van het gesmolten Zink.

ZINK bevat gemeenelyk een gedeelte Lood, het welk deeze bewerking met kracht afscheidt. Zwavel met Lood vereenigd formeert eenen klomp, die niet smelt in eenigen graad van hitte, welken Zink instaat is te verdraagen.

FLORES ZINCI.

Bloem van Zink.

Laat een wyde en zeer diepe smeltkroes, of ander aarden vat, in eene hellende gesteld-

heid, in een furnuis gezet worden, zoo dat het maar half regt op staat. Doet een weinig Zink op den bodem van het vat, en leg een maatig vuur aan, niet grooter dan noodig is, om het Zink te doen vlammen; zoo zal 'er witte bloem opreizen, en als wol aan de zyden van het vat blyven hangen. Wanneer het Zink ophoudt te vlammen, roer het met een yzeren roede, en vervolg deeze bewerking, tot dat alles opgeheeven is.

DEEZE Bloem zoude wel beeter schynen, tot geneeskundige oogmerken, dan Tutty, en de onzuiverer Sublimaaten van Zink, die in koper-werk verkreegen worden; gelyk ook dan Calamyn, het natuurlyk Erts van dit metaal, welk eene groote menigte aard bevat, en menigmaal een gedeelte van eene vreemdschichtige metaalagtige zelfstandigheid.

SAL, seu VITRIOLUM ZINCI.

Zout, of Vitriool van Zink.

Ontbind gezuiverd Zink, met eene zachte Zandhitte, in een mengsel van één gedeelte olie van Vitriool en vier van water. Kleins de ontbinding, en zet ze, na behooryke uitdampinge, om te krystallizeeren.

DIT Zout is eene fraaije witte Vitriool. Zy verschilt van de gemeene witte Vitriool, en het Zout van Vitriool der Winkels, alleen daar in, dat ze zuiverer is, en volkomen vry van alle inmengfels van koper, of zodanige andere vreemde metaalagtige lichaamen, als de anderen gemeenelyk bevatten.

XI. AFDEELING.

Saamengefelde metaalagtige Bereidingen.

LAPIS MEDICAMENTOSUS.

*Geneeskragtige Steen.
Lond.*

Neem van

Lithargyrium,
Armeniefche Bolus-Aarde, of Fransche
Bolus,
Aluin, van elks een half pond;
Colcothar van groene Vitriool, drie oncen;
Wyn-Azyn, een quart pint.

Meng en droog het alles tot dat het hard wordt.

DEEZE bereiding wordt uitwendig gebruikt als een faamentrekkend middel, om loffe tanden vast te maaken, het tandvleesch te bewaaren, zweeren en wonden te heelen en op te droogen, en afvloeiingen van dunne scherpe vogten op de Oogen te stuiten. Somtyds wordtze gebruikt in inwerpfels om eene Gonorrhæa te bedwingen, na dat de vergiftigheid uitgedreeven is. Eene bereiding, die veel naar deeze gelykt, wordt, in de *Gedenkschriften der Fransche Academie*, gezegd, grootelyks geacht te zyn by de Chirurgyens in de Armée, als een wondheelend middel.

SPECIFICUM ADSTRINGENS MAETZII.

Eene faamentrekkende Bereiding, welke van Maetz is overgenomen, en die verkogt geweest is onder den naam van

Colbatch's faamentrekkend Poeder.

Neem eenige hoeveelheid vylfel van Yzer, en zoo veel Geest van zout, dat hy drie of vier duimen daar boven staat. Trek het faamen met eene zagte hitte, tot dat de

(a) Novum Lunen Chirurgia.

Geest ophoudt op het metaal te werken; giet het vogt dan af, damp het tot de helft uit, en doet daar een gelyk gewigt fuiker van Lood by. Vervolg de uitdamping met eene geringe hitte, tot dat de stoffe droog overblyft en eene roode kleur aanneemt.

Indien de bewerking aanstonds gestaakt wordt, zoo ras als de stoffe droog wordt, heeft ze naauwkeurig de gedaante van Colbatch's poeder. Het moet dicht geslooten worden voor de lucht, anders zal het smelten.

Dit wordt gezegd het faamentrekkend poeder te zyn, waar van, eenigen tyd geleden, zoo veel geruchts gemaakt is, door den Schryver van het Nieuwe Licht der Heelkunst (a); en om 't welk te verkoopen Octrooi werd verleend: alleenlyk was in dat olie van Vitriool gebruikt, in plaats van den Geest van zout in dit, een verskil van weinig belang. De bereiding staat aangepreezen in alle soorten van bloedvloeiingen en onmaatige vlooden, zoo wel inwendig, als uitwendig: de gifte is van vier tot twaalf greinen. Het is ongetwyfeld een kragtig faamentrekkend middel, maar voor inwendig gebruik een gevaarlyk. Zie het *Artikel van LOOD* en deszelfs bereidingen.

ANTHECTICUM POTERII.

Poterius Middel tegen de Teering of uitdroogende Koorts.

Neem van

Staalagtig Koningske van Spiesglas, zes oncen;
Best Tin, drie oncen.

Smelt dit t'saamen in een smeltkroes: giet het dan uit, in een warmen gesmeerden mortier,

tier, en vryf het, als de klomp koud geworden is, tot poeder. Doet daar driemaal deszelfs gewigt van zuivere Salpeter by, en verbrand dit mengfel in een smeltkroes, een lepel vol flegts te gelyk daar in werpende; calcineer het dan [dat is, houd het gefmolten] een uur lang, en het naderhand tot een onvoelbaar poeder gevreeven hebbende, giet daar eene genoegzaame hoeveelheid warm water op: roer het wel door een met een flamber, tot dat het water melkagtig wordt, het welk, dus met de fyner deelen van het poeder beladen zynde, daar moet afgegooten, en verfch water op het overgebleevene gedaan worden: herhaal deeze bewerking tot dat 'er niets, dan onoplosbaare droefflem overblyft. Laat alle de melkagtige vogten staan; zoo zal 'er een poeder op den bodem zinken, welk met herhaalde opgietinge van warm water moet gewaffchen en ten laafte tot gebruik gedroogd worden.

HET Koningske van Spiesglas moet gefmolten, eer het Tin daar by gedaan wordt; want als zy beiden te gelyk in de smeltkroes gedaan worden, zal 'er een gedeelte van 't Tin verftrooid worden door de groote hitte, die tot het fmelten van het Koningske vereifcht wordt.

De Chemiften zyn grootelyks verdeeld geweest, ten aanzien van de evenredigheid in welke deeze twee inmengfels tot elkanderen moeten staan. Sommigen verffchillen zoo veel van het bovenftaande voorfchrift, dat ze twee deelen van het Koningske van Spiesglas, tegen een van Tin voorfchryven; anderen niet meer dan een deel van het eerfte tegen zes van het andere. Ook hebben zy het niet kunnen eens worden over de kleur, welke deeze bereiding behoort te hebben; sommigen voor beter houdende die volkomen wit is; terwyl anderen eene blaauwagtige kleur aanmerken als een kenmerk, dat de evenredigheden wel in acht genomen zyn, en de bewerking regelmattig uitgevoerd is: in de bovenftaande bewerking fchynt men bedoeld te hebben, dat het wit zy: want zonder het in achtneemen van zekere handigheden, daar niet gemeld, als byzonderlyk van het poeder te calcineeren, na

de afwaffching, zal het naauwlyks eenigen blaauwagtigen weerfchyn hebben.

De Praktizeerende Geneesheeren verffchillen niet minder in het opgeeven der kragten van dit beroemd geneesmiddel. Sommigen verheffen het als een uitfteekend zweetmiddel enz. anderen zyn gereeder om te stemmen, dat het uitneemende dienften gedaan heeft in uitdrogende koortfen; terwyl veelen van geene geringe aanmerking niet alleen fterk fttaande houden, dat het geene van die kragten bezit, die aan 't zelve worden toegefchreeven, maar het ook ten uiterfte veroordeelen als onveilig en gefchikt, om die zelfde ongeftehdheden voort te brengen, die deszelfs gebruik gezegd wordt te geneezen. Dit ftuk zal naar alle waarfchynelykheid niet voldoende beflift worden, ten zy de kragten van de kalk van Tin en de kalk van Spiesglas, (uit welke dit geneesmiddel is faamengemengd,) beeter bepaald zyn, dan tot hier toe gefchied is. Ondertuffchen is het gebruik daar van, als een middel tegen de uitdrogende koorts, in de gemeene praktyk geheel afgefchaft; en 't is niet waarfchynelyk, dat het ooit weder ingevoerd zal worden.

BEZOARDICUM JOVIALE.

Bezoar met Tin.

Neem van
Koningske van Spiesglas, drie oncen;
Zuiver Tin, twee oncen;
Invreetend opgeheeven Kwikzilver, vyf oncen.

Smelt het Koningske van Spiesglas in een smeltkroes, en doet het Tin daar by om dus een nieuw Koningske te maaken; waar by doet, na dat het gevreeven is, het invreetend fublimaat, en diftilleer het mengfel in een Retort. Laat de boter, die in deeze bewerking opreift, tot vaftheid gebragt worden, door drie herhaalde diftilleeringen, met driemaal derzelve hoeveelheid Geest van Salpeter. Dan moet het poeder gecalcineerd worden; terwyl het gloeiend in eene bekwaame hoeveelheid Geest van wyn

Bbbb 3

ge.

geworpen; en daarna tot gebruik moet gedroogd worden.

DEEZE bereiding verschilt niet heel veel van de voorgaande. De boter schynt meer van het Tin te bevatten, dan van het Koningske van Spiesglas, met het zuur van Zeezout van het sublimaat vereenigd: de Geest van Salpeter verdryft dien van 't Zeezout, en wordt daarna zelf verdreeven in de kalkbrandinge; latende het poeder tot een loutere kalk, gelykende naar eene van dezelfde innengfels bereid, op eene min werkelyke wyze, door verbrandinge met Salpeter.

ÆTHIOPS ANTIMONIALIS.

Ethiops van Spiesglas.

Laat eene gelyke hoeveelheid van Spiesglas en Zeezout te saamen, een uur lang, gesmolten worden in een smeltkroes; als het koud geworden is zal 'er een Koningske (oneigentlyk zoo genaamd) op den bodem gevonden worden; het welk van het schuim, dat 'er op ligt, moet afgescheiden worden, en met een gelyk gewigt gezuiverd Kwikzilver gevreeven, tot dat zy vereenigd zyn.

DEEZE Artseny wordt gezegd van eene aanmerkelyke uitwerking te zyn, in venus kwaalen, die lang geduurd hebben, in kankeragtige gezwellen, scheurbuikagtige en knoefagtige ongemakken, hardnekkige verstopheden van klieren, en verscheidene andere slepende ziekten, die de kragt der gewoone Geneesmiddelen te leur gesteld hebben. Eerst kan men weinige greinen ingeeven; en de gifte kan langzaamerhand vermeerderd worden, naar derzelver werking, tot een scrupel of meer. Zy werkt voornaamelyk door de doorstraling: in sommige gestellen is ze purgeerende; en in anderen, werkt ze, als de gifte groot is, braaking.

Verscheidene andere bereidingen van deze soorte zyn onlangs, by sommige Menschen, in groote achtinge gehouden geworden, hoewel men 'er in de gemeene praktyk geen werk van

maakt. Zy zyn gemeenelyk saamgesteld geweest uit Kwikzilver, door vryving vereenigd of met ruuwe Antimonie, het geneeskundig Koningske, of de gouden of neergeplofte Zwavel.

De Heer *Malouin*, Lid van de Faculteit van *Parys* deedt verscheide proeven van verschillende wyzen, om Kwikzilver met ruuw Spiesglas te vereenigen tot een Ethiops. Die wel gelaagd zyn zal ik hier uit zyne *Chimie medicinale* uittrekken.

Na twee deelen Antimonie met een van Kwikzilver, drie uren, t'saamen gevreeven te hebben, verdweenen de bolletjes van 't Kwikzilver, en het saamenmengsel vertoonde zich eveneens als de Ethiops, die met dezelfde gedeeltens van Kwikzilver en gemeene Zwavel gemaakt wordt. Gelyke deelen van het Spiesglas en Kwikzilver waren veel moeiliker te vereenigen, vereischende twee dagen met vryven aantehouden; hoewel men ook bevondt, met deeze zelfde evenredigheden, dat, wanneer het Kwikzilver niet alles te gelyk, maar by weiniges daar werdt bygedaan, de vereeniging in vyf uren kan volbragt worden. Gelyk de gemeene Ethiops volmaakter bereid wordt, ten aanzien van de naauwe vereeniging der innengfels, door hitte dan door vryvinge; zoo wordt de volmaakteste Ethiops van Spiesglas ook door middel van vuur verkreegen, op de volgende wyze.

Een heet gemaakte smeltkroes moet van binnen met vet gesmeerd, aanstonds toegedekt en in 't vuur gezet worden. Als dezelve rood heet is, werp 'er de Antimonie, tot grof poeder gestampt, in, en dek het vat dan weér toe. Wanneer het Spiesglas gesmolten is, neem de smeltkroes uit het vuur, werp 'er een klein stukje vet in, giet gelyk gewigt van heet gemaakt Kwikzilver op verscheiden deelen van de oppervlakte, dek de smeltkroes voor een oogenblik toe, en giet het mengsel, terwyl het nog gesmolten is, uit in een heet gemaakten yzeren mortier. Maak het, als het koud geworden is, tot een poeder, dat op een marmeren steen moet gevreeven worden.

Op dit zwarte poeder, ordonneert de Schryver eenigen Geest van wyn, twee of driemaal, te laten branden; een Artikel, dat zeer veilig kan nagelaaten worden, dewyl het geenen invloed kan hebben op het Geneesmiddel. De eenige zwaarigheid, in de bewerking, heeft betrekking tot den graad van hitte der gesmolten Antimonie; want als zy niet genoeg gesmolten is, kan het Kwikzilver niet gelykelyk daar mede vereenigen; en als ze al te heet is, zal 'er een groot deel van het Kwikzilver vervliegen.

als een Geneesmiddel van groote uitwerkinge in verstopheden der klieren, hardnekkige huidzicktens van verscheide soorten, verouderde zinkingen enz. Het werkt gemeenelyk door de pis, en de doorstraaling, zelden purgeert het, of veroorzaakt alleen eenige ligte walgingen. De gifte is van een tot twintig greinen, twee of driemaal daags, dat is, van een tot zellig greinen op een dag. By sommige menschen heeft een drachma geene merkelyke werking; anderen worden door zes greinen aangedaan.

De Heer *Malouin* pryft deeze Ethiops aan,

I. V. D. E. E. L.

GENEESKUNDIGE SAAMENMENGSELS.

I. H O O F D D E E L.

Van de Poeders.

DEEZE gedaante laat alleen zulke stoffen toe, die bekwaam zyn om genoegzaam gedroogd te worden, zoo dat ze tot poeder kunnen gemaakt worden, zonder haare krachten te verliezen. Nogthans zyn 'er veele zelfstandigheden van deeze soorte, die niet in poeder kunnen genomen worden: want bittere, scherpe, stinkende droogeryen, zyn te lelyk: verzagtende en slymige kruiden en wortels zyn te dik: zuivere Gommen kleeven en worden taai in den mond; vaste loogzoutagtige Zouten smelten, als men ze aan de lucht bloot stelt; en vlugge Loogzouten vervliegen.

De gifte van Poeders is, in voorschriften, die op staande voet gereed gemaakt worden, gemeenelyk omtrent een half drachma: niet dikwyls gaat ze een heel drachma te boven; en is zelden minder dan een scrupel. Zelfstandigheden, die krachtige uitwerkingen voortbrengen, moeten aan deeze gedaante niet toevertrouwd worden, ten zy derzelver hoop grooter gemaakt worde door byvoegfels van minder werking: zodanigen, als in grooter giften moeten gegeven worden, zyn beter geschikt voor andere gedaanten.

Het gewoone voervogt om de ligter poe-

ders in te neemen, is eenig aangenaam dun vogt. De zwaarer poeders, byzonderlyk de bereidingen van metaalagtige lichaamen vereischen een dikker voervogt, als fyroopen; want in de dunnen zouden zy ras zinken. Harsagtige zelfstandigheden worden insgelyks best met dikke vogten ingenomen: want in dunne kunnen ze tot klompen saamenloopen, die daarna niet gemakkelyk weder te ontbinden zyn.

Algemeene Regels om Poeders te maaken.

I.

Men moet wel zorgdraagen, dat 'er niets rot-agtig, verflagen, of onzuiver in de saamenmengfels van Poeders vermengd worde: de steelen en bedorven deelen der planten moeten 'er afgedaan [E.].

II.

De drooge Speceryen moeten, geduurende dat ze tot poeder gemaakt worden, met eenige weinige droppelen van eenig bekwaam water besprengd worden [E.].

III.

III.

PULVIS ANTILYSSUS.

De vogtiger Speceryen kunnen met eene zeer zachte hitte gedroogd worden, eer ze aan den mortier worden overgegeeven. [E.].

Poeder tegen de beete van een dollen Hond.

L. E.

IV.

Gommen en andere zodanige zelfstandigheden, die moeijelyk tot poeder te maaken zyn, moeten tegelyk met de drooger gestampt worden, op datze te faamen door het Zeef mogen gaan [E.].

Neem van

Afchkleurig aard-Leverkruid (a), twee oncen;

Zwarte Peper, een once.

Stamp het t'faamen tot een poeder.

V.

Men moet geen deel van 't mengfel afneemen tot gebruik, voor dat alles in den mortier gedaan en door het zeef gegaan is, en de verscheidene ziftingen t'faamen vermengd zyn; want die deelen van een en 't zelfde onderwerp, die het eerst tot poeder worden, kunnen verschillen, althans in graad van uitwerkinge, van al het overige.

In onze voorgaande Apotheek, was de hoeveelheid der Peper gelyk aan die van het kruid: het welk, het Poeder veel te heet maakende, de bovenstaande vermindering noodzaakelyk deedt worden. De kragt, waar van dit geneesmiddel beroemd is, staat in den tytel uitgedrukt: de gifte is anderhalf drachma, om 's morgens op een nugteren maag en vastende in te neemen, in een half pint warme koejemelk voor vier morgens te gelyk, zie-bladz. 170, 171.

VI.

PULVIS ARI COMPOSITUS.

Poeders van Speceryen moeten maar in kleine hoeveelheid te gelyk bereid worden, en in glazen vaten, digt geflooten, bewaard worden [E.].

Saamengesteld Poeder van Kalfsvoet.
Lond.

Neem van

Wortel van Kalfsvoet, versich gedroogd, twee oncen;

Geele Water-liefch (b) wortels,

Pimpenel-Steenbreeken wortels (c), van elks een once;

Bereide Kreefts oogen,

Kaneel, van elks een half once;

Zout van Alfem, twee drachma's.

Stamp het alles tot een poeder, welk in een beslooten vat moet bewaard worden.

Wanneer Poeders lang bewaard worden, en niet zorgvuldig tegen de lucht gedekt, zal derzelve kragt grootendeels vervliegen, alhoewel de deelen, waarin dezelve bestaat, in andere omstandigheden niet vlug bevonden worden. Dus zal de wortel van Ipecacoanha, tot Poeder gemaakt, gelyk het COLLEGIE van Wirtemberg aanmerkt, als hy eenen geruimen tyd aan de lucht wordt bloot gesteld, zyne braaking verwekkende hoedanigheid verliezen; schoon deszels kragten zoo vast zyn, dat ze in haar geheel blyven, zelfs in uittreffels, die met gevoeglyke scheivogten gemaakt zyn.

In de voorgaande Uitgave der Londensche Apotheek, werdt een van de innengfels in dit saamenmengfel *Acorus vulgi*, of *vulgaris* genaamd; een naam, die door verscheiden Schry-

(a) *Lichen cinereus terrestris*. (b) *Gladioli lutei radix*. (c) *Pimpinella saxifraga radix*.

Schryvers zoo wel aan *Calamus aromaticus*, of Kalmus, als aan de *Gladiolus luteus*, of de gemeene geele Water-liefch werdt toegeschreeven. In deeze onzekerheid namen de Mengers gemeenelyk het eerste. Maar dewyl dit Geneesmiddel het eerst door een Hoogduitsch Geneesheer is uitgedacht, te weeten *Birkmann*, en dewyl in sommige der Hoogduitsche Apotheeken, de *Acorus vulgaris* verklaard wordt, de Water-liefch te zyn; zoo heeft het COLLEGIE van Londen nu liever, in overeenkomst met het oorspronkelyke voorschrift, dan uit eene verbeelding der kragten van de Water-liefch (welken, als de wortel gedroogd en tot poeder gemaakt is, klaarblykelyk zeer gering zyn) deezen laatste willen verkiezen, en met eenen naam uitgedrukt, die denzelven veel klaarder van den anderen onderscheidt. De waarfchouwing, om het Poeder in een beslooten vat te bewaaren, is zeer noodzaakelyk; want als het aan de lucht bloot gesteld wordt, zal het loogzoutagtig zout, dat vogtigheid uit dezelve aantrekt, tot eenen vloeibaaren staat loopen. Daar zyn gemeenelyk twee loogzoutagtige zouten voorgeschreeven geweest; maar dewyl dezelve alleen in naam van elkanderen verschillen, zie *bladz. 443.* daarom is een van de beiden hier billyk agtergelaaten, en het ander naar evenredigheid vermeerderd. Mogelyk hadden de Kreeftsoogen ook wel mogen wechgelaaten zyn, ten zy men bedoele den hoop van 't geneesmiddel door dezelve te vergrooten (eene bedoeling, in dit saamenmengsel, niet zeer noodzaakelyk); want zy schynen geene geneeskragten te hebben, welken de Loogzouten niet in grooter trap bezitten.

Overeenkomstig met de bovenstaande Aanmerkinge heeft het COLLEGIE van *Edinburgh*, in de voorgaande Uitgave van dit Boek, by de laatste overziening van hunne Apotheek, de Kreeftsoogen uitgelaaten, en vervolgt de voorgaande praktyk van Kalmus voor de *Acorus vulgaris* te gebruiken. Insgelyk hebben zy de Kaneel (*d*), voor de witte Kaneel (*e*) verwisseld; en het Loogzout voor een onzydig, dat beter geschikt is voor de gedaante van

Poeder. Hun tegenwoordig Voorschrift is, als volgt:

Neem van

Wortels van Kalfsvoet, nieuwelyk gedroogd, twee oncen;

Kalmus,

Pimpenel-Steenbreeken wortels, van elks een once;

Witte Kaneel, zes drachma's;

Gevitrioleerden Wynsteen, twee drachma's

Meng en maak het tot een Poeder.

Her saamgesteld Poeder van Kalfsvoet was oorspronkelyk ingericht tot een Maagmiddel: en in zwakheden en verflappingen van de maag, verzeld met overlast van lymige vogten, is het buiten twyfel een zeer nuttig Geneesmiddel. Ook heeft het dikwerf goede uitwerkingen gedaan in gevallen van zinkingen; waar van ik eenige voorbeelden weet: de gifte kan zyn van een scrupel tot een drachma, twee of driemaal daags, in eenig gevoeglyk vogt. Het moet zoo versch gebruikt worden als mogelyk is, want deszelfs kragt lydt veel in 't bewaaren: de wortel van Kalfsvoet, deszelfs voornaamste inmengsel, verliest inzonderheid schielyk zyne prinkelende eigenschap, waarin deszelfs voornaamste kragt bestaat.

PULVIS E BOLO COMPOSITUS sine OPIO.

Samengesteld Poeder van Bolus zonder Heulsap.
Lond.

Neem van

Armenische Bolus, of Franfche Bolus, een half pond;

Kaneel, vier oncen;

Zevenblad wortel (*f*),

Arabische Gom, van elks drie oncen;

Lange Peper, een half once.

Maak deeze inmengfels tot poeder.

PUL-

(d) *Cinnamomum*. (e) *Canella alba*. (f) *Tormentilla radix*.

PULVIS e BOLO COMPOSITUS cum
OPIO.

*Saamengefelde Poeder van Bolus met
Heulfap.
Lond.*

Neem van gekleinsd Heulfap, drie drachma's.

Droog het een weinig, zoo dat het gemakkelijk tot poeder kan gemaakt worden; en doet het by de voorgaande foorten; op dat ze alle te faamen tot een Poeder mogen geflapt worden.

Dit Poeder met Opium is eene fraaije verbetering der foorten van *Fracastorius* Konferf, gemeenelyk *Diafcoridium* genaamd; beftaande alleenlyk uit zodanige innengfels van dat faamenmengfel, die beft gefchikt zyn tot het oogmerk, waar toe het thans voorgefchreven wordt. Vyfenveertig greinen van het Poeder bevatten een grein Opium.

Het Poeder wordt geordonneerd in de Winkels gehouden te worden, zonder Heulfap, voor gevallen, waarin de hulp van die drogerij niet noodig is. Het is een verwarmend lymig faamentrekkend; en wordt in vlooden, of andere ongefteeldheden, waar in Geneesmiddelen van deezen rang te pas koomen, ingegeven in giften van een scrupel of een half drachma.

PULVIS e CERUSSA COMPOSITUS.

*Saamengefelde Poeder van Ceruis.
Lond.*

Neem van

Ceruis, vyf oncen;
Sarcocolla, anderhalf once;
Tragacanth Gom, een half once.

Stamp het te faamen tot een Poeder.

Dit Poeder is de *Trochifci albi* van *Razi*, tot deszelfs oorsprongkelyke eenvoudigheid wedergebracht met opzigt tot de innengfels, en zonder de noodeloze moeite van het tot

koekjes te maaken. Het wordt tot uitwendige oogmerken gebruikt, als in Oogwatertjes, waffchingen, en inwerpfels, om fcherpe vogten tegen te ftaan, en in ontfteekingen.

PULVIS e CHELIS CANCRORUM
COMPOSITUS.

*Saamengefelde Poeder van Kreefts-Schaalen.
Lond.*

Neem van

Bereide toppen van Kreeftschaalen, een pond;
Bereide Paerlen,
Bereid rood Koraal, van elks drie oncen.

Meng het t'faamen.

Edinb.

Neem van

Bereid rood Koraal, een once;
Bereide zwarte punten van Kreeftschaalen, twee oncen.

Meng het te faamen.

DEEZE Poeders hebben verſcheiden van hunne innengfels verlooren, zonder eenige benadeeling van derzelve kragten; en mogelyk zoudenze nog verdere vermindering kunnen lyden; want zoo wel de Kreeftsoogen, als de klaauwen zyn op hun zelve ten minfte zoo kragtig, als eenig faamenmengfel van dezelve met paerlen en koraal. In fommigen van onze Gasthuizen is het volgende faamenmengfel in derzelve plaats gefteeld.

PULVIS TESTACEUS COMPOSITUS.

Aardagtig faamengefelde Poeder.

Neem van

Bereide Oeſterſchelpen, een pond;
Wit Kryt, een half pond.

Meng het te faamen.

Cccc 2

DIT

Dit goedkoop opflorpemde Poeder is ten minsten even zoo kragtig, als een Geneesmiddel met de kostelyker en saamengestellde Poeders van Kreeftsklaauwen en Bezoar der Winkels. Deeze soorten van bereidingen worden van een half scrupel tot een half drachma ingegeven, om zuurheden in de eerste wegen op te florpen of te verdryven; het welk de eenige goede uitwerking schynt te weezen, die men van deeze eenvoudige aarden, tegen het zuur, met reden kan verwagten. Wanneer zy geen zuur ontmoeten, om dezelve te ontbinden, belooven ze meer kwaad, dan goed, te zullen doen (zie bladz. 60.) Zy zyn dikwyls ingegeven geweest in koortsen, onder den naam van uitdryvende, of zweetverwekkende middelen, uit onderstellinge dat deeze ziekten uit een verborgen zuur ontstonden; en alhoewel deeze Theorie nu verbannen is, zoo blyft de praktyk, die 'er op gebouwd is, toch grootendeels nog duuren. Doch het is 'er zoo verre van daan, dat deeze opflorpemde middelen in deeze gevallen zouden dienstig zyn, dat zelfstandigheden van eene regtdraads strydige hoedanigheid, te weeten zachte zuuragtige vogten, in 't algemeen de best slaagende geneesmiddelen zyn, in alle gevallen, daar de levenskracht niet al te zeer verzwakt is; en zoo dit plaats heeft, kunnen de smaakelooze en werkelooze Aarden niets toebrengen, om dezelve te ondersteunen of op te wekken.

Het kan hier niet ongepast zyn, eene hoedanigheid in aanmerking te neemen, die men tot hier toe weinig van deeze soorten van zelfstandigheden verwacht heeft; te weeten die van sterk verrotting te bevorderen. Vleesch, met een klein gedeelte kryt vermengd; en aan eene warmte, aan die van 't menschelyk lichaam, gelyk bloot gesteld, bederft niet alleen schielyker, dan zonder dat byvoegsel, maar ook in een veel grooter trap, ontbindende in weinige dagen tot een volkomen slym. Deeze hoedanigheid der opflorpemde Poeders (voor welke ontdekking, gelyk ook verscheide andere merkwaardige proeven omtrent dit onderwerp genomen, het Gemeen dank verschuldigd is aan den schranderen Dr. Pringle) schynt derzelve gebruik in al-

le die soorten van koortsen te verbieden, waar de dierlyke sappen reeds al te veel tot eenen staat van bedervinge geschikt zyn. Wy hebben boven aangemerkt, dat zy, in deeze gevallen, hoewel zeer dikwyls gebeezigd, op zyn best ondienstig zyn; en mogelyk zouden derzelve kwaade uitwerkingen meer gezien worden, indien de menigte van zuuren, in scherpe ziekten gewoonelyk ingegeven, dezelve niet beletteden.

PULVIS BEZOARDICUS.

*Poeder van Bezoar,
Lond.*

Neem van

Saamengesteld Poeder van Kreeftsklaauwen,
een pond;

Bereiden Ooilerschen Bezoar, een once.

Meng het te saamen.

BEZOAR is tot hier toe een inmengsel geweest in het voorgaande saamenmengsel, welk dan Gascoignes Poeder genaamd werdt; alhoewel het byvoegsel, dat dit Artikel hoog van prys maakte, niets toebragt tot de kracht van 't Geneesmiddel. Daarom heeft het COLLEGIE van Londen zeer wyslyk een opflorpemd poeder, zonder dit kostelyk Artikel, voorgeschreeven; en een ander saamengesteld, dat door zynen naam onderscheiden is, tot gebruik van die geenen, die 'er eenige byzondere krachten van verwagten. Het COLLEGIE van Edinburgh heeft deeze onnoodige droogery geheel en al uitgeschraapt, en neemt ze niet anders in aanmerking in zyne Apotheek, dan om ze eene plaats te geeven in de lyst der enkele Geneesmiddelen.

PULVIS CONTRAYERVÆ COMPOSITUS.

*Saamengesteld Poeder van Contrayerva,
Lond.*

Neem van

Saamengesteld Poeder van Kreeftsklaauwen,
anderhalf pond;

Con-

Conrayerva wortel, vyf oncen.

*Poeder voor de vallende Ziekte.
Edinb.*

Maak het tot een Poeder.

Edinb.

Neem van

Conrayerva wortel, zes drachma's;
Virginifchen Slangenwortel, twee drachma's;
Engelfche Saffraan, een drachma;
Saamengefteld Poeder van Kreeftsklaauwen,
twee oncen.

Neem van

Wilden Valeriaan wortel,
Peonie wortel, van elks even veel.

Maak het tot een Poeder.

DIT Poeder heeft eene groote vermindering van zyne innengfels ondergaan, tot deszelts voordeel, als een Geneesmiddel; dewyl de verworpen Artikels of niets te beduiden hadden, of op zyn best veel flegter waren, dan die behouden zyn, en gevolglyk den hoop van 't faamenmengfel vergrooteden, zonder deszelfs kracht naar evenredigheid te vermeerderen. Mogelyk zyn de Peonie wortels om dezelfde reden ook niet ten eenemaal onberispelyk. Ondertuffchen mag het Poeder, zoo als het nu verbeeterd is, wel aangemerkt worden, als eene Artseny van eenige aangelegenheid tot de oogmerken, die in den tytel staan uitgedrukt, veel beter zynde dan die, tot dergelyke oogmerken, in andere Apotheeken voorkoomen. De gifte is van tien greinen tot een half drachma, voor kinderen; en van een half drachma tot twee drachma's voor volwasfenen. De opflorpemde Poeders, in deeze foorten van faamenmengfels gemeenelyk voorgeschreeven, zyn hier voorzigtiger overgellaagen, dewyl dezelve gemakkelyk op staande voet kunnen gereed gemaakt worden, wanneer byzondere gevallen dezelve vereifchen. Voor Kinderen zyn deeze byvoegfels dikwyls noodig, dewyl de zuuren in de eerfte wegen grootelyks deel hebben, in de meesten van derzelve ziekten: maar in Volwasfenen koomen zy zelden te pas.

Maak het tot een Poeder.

DEEZE Poeders werden voor deezen voorgeschreeven, om met water tot balletjes gemaakt te worden, (en dan werdenze LAPIS CONTRAYERVA genaamd); een lastige bezigheid, die nu als onnoodig afgeschafft is, want men moest de balletjes wederom tot Poeder maaken, eer men ze kon gebruiken. Ook bragt deeze gedaante niets toe, gelyk men zich verbeeldde, om ze beter te kunnen bewaaren; want men kan bezwaarlyk onderstellen, dat het Poeder meer zal verliezen, door het zelve in een digt geslooten glazen vat eenigen redelyk langen tyd te bewaaren, dan de balletjes zullen doen, door de bevoogting met water, en de uitdrooging in de lucht, eerze bekwaam zyn, om ter bewaaring genomen te worden. Deeze Geneesmiddelen hebben een veel beter aanspraak op den tytel van een uitdryvend en zweetverwekkend middel, dan de twee voorgaande faamenmengfels. Want de Conrayerva, de Slangenwortel, en de saffraan, op zich zelve, zyn zodanig, en zeer dienstlig in flauwe koortfen, als de levenskracht zwak is, en eene zweeting moet bevorderd worden. En mogelyk zyn de Kreeftsklaauwen Poeders van geenen anderen dienst, dan dat ze deeze kragtige innengfels verdeelen, en dezelve draaglyk maaken voor de maag.

PULVIS e MYRRHA COMPOSITUS.

*Saamengefteld Poeder van Myrrhe.
Lond.*

Neem van

Wynruit bladeren, gedroogd,
Dictamnus van Creta,
Myrrhe, van elks anderhalf once;

℞ccc 3.

Alfa

PULVIS ad EPILEPTICOS de GUT-
TETA dictus.

Assa foetida,
Sagapenum,
 Russisch Bevergyl,
 Opopanax, van elks een once.

Stamp het t'saamen tot een Poeder.

Dit is eene verbetering van de *Trochisci Myrrha*; een saamenmengsel, dat door *Razi* tegen verstoptheden van de Baarmoeder is uitgedacht. Het kan in een gevoeglyk voer-
 vogt, of tot brokjes gemaakt, worden inge-
 noomen, van een scrupel tot een drachma,
 of meer, twee of driemaal daags.

PULVIS ad PARTUM.

Verlos-Poeder.
Edinb.

Neem van
 Boraks, een half once;
 Bevergyl,
 Saffraan, van elks anderhalf drachma;
 Kaneel-Olie, agt droppels;
 Olie van Barnsteen, zes droppels.

Stamp alle de foorten te saamen tot een Poe-
 der, doet de Oliën daar by, en meng al-
 les wel te saamen.

Dit Geneesmiddel is lange in achtinge ge-
 houden geweest, tot de oogmerken, in des-
 zelfs tytel uitgedrukt: nogthans is deszelfs
 wezendlyke kragt, en hoe veel deel elk der in-
 mengfels daarin heeft, niet genoeg bepaald:
 de Borax, schoon by sommigen gehouden,
 van weinig belang te zyn, brengt mogelyk
 het minste niet toe tot deszelfs vermogen. De
 gifte is van een scrupel tot een drachma, of
 zoo veel als men gevoeglyk in eens op de punt
 van een mes kan neemen. Het moet in een
 zeer dicht geslooten vat gehouden worden, of
 anders zal het ras een groot gedeelte van zyne
 kragtigste deelen verliezen.

(g) *Cremor tartari.*

PULVIS e SCHAMMONIO COMPO-
 SITUS.

Saamengefeld Poeder van Scammonie.

Neem van
 Schammonie, vier oncen;
 Bereiden tot kalk gebranden Hartshoorn,
 drie oncen.

Vryf het vlytig t'saamen tot een Poeder.

Hier wordt de Schammonie door de aard-
 agtige kalk verdeeld, en dus wat ontbindbaar
 en min kleeveryg gemaakt; hier door wordt
 derzelve purgeerende hoedanigheid bevord-
 erd, terwyl ze te gelyk minder krimpung ver-
 oorzaakt. De gifte van het saamenmengsel is
 van vyftien greinen tot een half drachma.

Dit Poeder is gemeenelyk bereid geweest
 met zweetverwekkend Spiësglas en krystallen
 van Wynsteen (in plaats van den gebranden
 Hartshoorn, boven voorgeschreeven) en van zynen
 eersten Uitgever PULVIS CORNACHI-
 NI genaamd, het welk in de *Edinburgsche*
Apotheek dus wordt voorgeschreeven.

Neem van
 Zweetverwekkende Antimonie,
 Room van Wynsteen (g),
 Scammonie, van elks even veel.

Maak het tot een Poeder.

Dit kan tot de hoeveelheid van een drach-
 ma of meer worden ingegeven. In andere
 Voorchriften, bedragen de Wynsteen en de
 kalk van Antimonie ten naasten by dezelfde
 evenredigheid met de Schammonie, als de ge-
 calcineerde Hartshoorn in het voorgaande
 Voorchrift. Het is derhalve waarschynelyk,
 dat geen van beide deeze inmengfels iets meer
 doen, dan het weeffel der Schammonie te
 verdeelen; alhoewel *Cornachini* voorstelt, dat
 'er verscheidene merkwaardige voordeelen uit
 eenige ontfluitende hoedanigheid in den Wyn-
 steen

TUO 25 200PTOS 25 GUT-
 TETA 25 200PTOS 25 GUT-

steen te wagten zyn, waar door de vaten zullen geopend worden, en de schadelijke vogten toebereid om uitgedreeven te worden; en van de bereidinge van Antimonie, hoewel ze geene zichtbaare werking heeft, verwagt hy een gedeelte van dezelve goede uitkomst, die fomtyds met de wranger bereidingen van dat mineraal verzeld gaan.

PULVIS e SENA COMPOSITUS.

Saamengefeld Poeder van Zenebladeren.
Lond.

Neem van

Kry stallen van Wynsteen,
Zenebladeren, van elks twee oncen;
Schammonie, een half once;
Nagelen,
Kaneel,
Gember, van elks twee drachma's.

Maak de Schammonie op zich zelve tot Poeder; en alle de andere inmengfels te saamen; meng het dan.

PULVIS DIASENNÆ.

Edinb.

Neem van

Cremor tartari,
Zenebladeren, van elks twee oncen;
Schammonie,
Gember, van elks een half once.

Maak het tot een Poeder.

DEEZE Poeders worden als buikzuiverende middelen ingegeven, in de gifte van twee scrupels of een drachma. De Speceryen worden er by gedaan, niet alleen om het Geneesmiddel te verdeelen, maar ook om het te verwarmen, en het gemakkelyker in de maag te doen zitten. De Schammonie wordt gebruikt om de Zenebladeren aan te zetten; om dat de veelheid van het laatste, die tot eene gifte noodig is, als het door geen kragtiger middel ondersteund wordt, al te grooten hoop zoude

maaken, om in deeze gedaante gevoglyk ingenomen te worden.

PULVIS STERNUTATORIUS.

Nies Poeder.

Lond.

Neem van

Mansooren (b),
Marjolyn,
Syrische Mastik (i) bladeren, gedroogd.
Lavendel bloemen gedroogd, van elks evenveel gewigt.

Stamp het t'saamen tot een Poeder.

PULVIS CEPHALICUS.

Hoofd Poeder.

Edinb.

Neem van

Afarum,
Marjolyn, van de bladeren van elks evenveel.

Stamp het t'saamen tot een Poeder.

DE tytels deezer Poeders drukken derzelve oogmerken genoegzaam uit. Zy zyn zowel aangename als kragtige Niesmiddelen, en beeter dan de meesten van die, welke gemeenelyk onder den naam van snuifkruid verkogt worden.

PULVIS STYPTICUS.

Saamentrekkend Poeder.

Edinb.

Neem van

Aluin, een half once;
Draakenbloed, twee drachma's.

Maak het tot een Poeder.

DIT Poeder is lange in achtinge geweest, als een saamentrekkend middel, onder den ty-

(b) *Afari radix.* (i) *Marum syriacum.*

del van **PULVIS STYPTICUS HELVETH.** Het is buiten twyfel een zeer kragtig Geneesmiddel; hoewel het Draakenbloed weinig deel in deszelfs uitwerkingen fchynt te hebben. Sommigen ordonneeren de inmengfels vooraf te faamen te fmelten, eer men ze tot Poeder maakt: doch deeze omftandigheid fchynt niet noodzaakelyk te weezen.

PULVIS e SUCCINO COMPOSITUS.

*Saamengefteld Poeder van Barnsteen.
Lond.*

Neem van
Bereiden Barnsteen,
Arabifche Gom, van elks tien drachma's;
Sap van Ciftus wortel (*b*),
Balauftinen (*i*),
Japan Aarde, van elks vyf drachma's;
Olibanum, een half once;
Gekleinsd Heulfap, een drachma.

Stamp het te faamen tot een Poeder.

Dit Poeder is uit de onberispelykfte inmengfels van de **TROCHISCI e CARABE** onzer eigene voorgaande *Apotbeek* t'faamen gefteeld. De overgellagen Artikels, die al zoo veel zyn, als de nu behoudene, waren klaarblykelyk ongerymd of overtollig; en het maaken van het zelve tot Koekjes, een onnoodige moeite. Het Geneesmiddel kan nu, zoo als het thans verbeterd is, aangemerkt worden als een nuttig, en redelyk aangenaam faamentrekkend middel; alhoewel het inmengfel, waar van het zynen naam ondeent, mogelyk weinig tot deszelfs kragt toebrenge. Twee fcrupels van het faamenmengfel bevatten een grein Opium.

PULVIS e TRAGACANTHA COMPOSITUS.

*Saamengefteld Poeder van Tragakanth-Gom.
Lond.*

(*b*) *Succus hypociftidis.* (*i*) *Balaustia florum.* (*k*) *Stranguria.*

Neem van
Tragakanth-Gom,
Arabifche Gom,
Althea wortel, van elks anderhalf once;
Styffel;
Zoethout, van elks een half once;
Tweemaal gerafineerde fuiker, drie oncen.

Vryf het tot een Poeder.

PULVIS DIATRAGACANTH.

Edinb.

Neem van
Tragacanth-Gom, anderhalf once;
Althea wortel,
Zoethout,
Styffel, van elks een half once.

Stamp het t'faamen tot een Poeder.

BEIDE deeze Poeders zyn zagte en verzagte middelen; en hierom zyn ze dienftig in uitdroogende koortfen, prikkelende hoeften, de koude pis (*k*), fommige foorten van Buikloopen, en andere Ziekten, die uit eenen al te dunnen fcherpagtigen ftaat der vogten, of van eene afbytinge van 't flym der darmen voortkoomen: zy verzagten de eerften en geeven eene meerdere dikte aan dezelve; en zy beichermen de laatften tegen het verbyten of ontvellen door de fcherpheid der vogten. Alle de inmengfels ftrooken wel met dat oogmerk; *nogthans is de Althea wortel* wat te groot van omflag voor deeze gedaante, en maakt het faamenmengfel ook aan duf worden, in 't bewaaren, onderhevig; een ongemak, waaraan de koude zaaden, voorheen in deeze Poeders gebeezigd, byzonderlyk onderworpen waren.

De gifte is van een half drachma tot twee of drie drachma's, het welk dikwyls mag herhaald worden.

HIERA PICRA.

Lond.

*Lond.**Poeder van Speceryen.
Edinb.*

Neem van

De Gom, die uit Socotorynfche Aloë ge-
trokken is, een pond;
Witte Kaneel, drie oncen.Stamp elk byzonder tot poeder, en meng
het dan t'faamen.*Pulvis HIERA. PICRA dictus.**Edinb.*

Neem van

Socorynfche Aloë, vier oncen;
Virginifchen Slangenwortel,
Gember, van elks een half once;

Meng en stamp het tot een Poeder.

DEEZE Saamenmengfels werden oorsprong-
kelyk voorgeschreeven, om tot een slikmid-
del, of Conserf (1) te maaken: maar by
ons zynze zelden in die gedaante gebruikt
geweest, en niet dikwyls in deeze van een
Poeder, wegens derzelver groote walglyk-
heid. Zy worden voornaamelyk gebruikt
als de grondslag van een Aftreksel, dat *Tinc-
tura sacra* genaamd wordt. Zie bladz. 305.

SPECIES AROMATICÆ.

*Soorten van Speceryen.
Lond.*

Neem van

Kaneel, twee oncen;
Zaad van kleine Cardamom, in de schil-
len,
Gember,
Lange Peper, van elks een once.

Stamp het t'faamen tot een Poeder.

PULVIS DIAROMATON.

(1) *Electuarium.*
IV. DEEL.

Neem van

Nootmuschaaten,
Zaad van kleine Cardamom,
Gember, van elks evenveel,

Stamp het t'faamen tot een Poeder.

BEIDE deeze faamenmengfels zyn aange-
naame, heete, speceryagtige Geneesmidde-
len; en als zodanigen mogen ze met voor-
deel by koude, slymige gestellen, en ver-
vallen gesteldheden worden ingenomen, om
de maag te verwarmen, de spysverteering
te bevorderen, en de spanning der ingewan-
den te versterken. De gifte is van tien
greinen tot een scrupel en meer. Het eer-
ste is verre het heetste.

SPECIES e SCORDIO fine OPIO.

*Soorten van Scordium zonder Heulsap.
Lond.*

Neem van

Bolus Armena, of Fransche Bolus, vier
oncen;
Scordium, twee oncen;
Kaneel, anderhalf once;
Gekleinsde Storax,
Tormentil wortel;
Bistort wortel,
Gentiaan,
Dictamnus van Creta,
Gekleinsd Galbanum,
Arabische Gom,
Roode Roozen, van elks een once;
Lange Peper,
Gember, van elks een half once.

Maak het tot een Poeder.

SPECIES e SCORDIO cum OPIO.

Soort

Dddd

Soorten van Scordium met Heulsap.
Lond.

Neem van
Gekleinsd Heulsap, drie drachma's.

Droog het een weinig, op dat het gemakke-
lyk tot poeder gemaakt worde; en doet
het, onder het stampen, by de voorgaan-
de soorten, op dat ze alle te saamen tot
een Poeder mogen gebragt worden.

Dit is de soorte van *Fracastorius* Con-
serf, of *Diascordium*, welk tot hiertoe, al-
leen als een slijkmiddel, in de Winkels ge-
houden is, maar is nu wyslyk ook in de
gedaante van een Poeder voorgeschreven,
zoo wel met, als zonder, het Heulsap: als
het tot een *Conserf* gemaakt wordt, verliest
het Geneesmiddel, in 't bewaaren, van zyne
saamentrekkende hoedanigheid, waar in
een groot deel van zyne kragt bestaat. De-
wyl dit saamenmengsel, in de gemeene prak-
tyk, als een Geneesmiddel van groot belang
is aangemerkt, en deszelfs uitwerkingen door
langduurige ondervinding bepaald zyn; zoo
heeft het COLLEGIE geene andere verande-
ring in deszelfs innengfels gemaakt, dan
door de Roozen zelve in de plaatse van
suiker van Roozen te stellen, het zuuring
zaad, dat zekerlyk niets te beduiden heeft,
agter te laten, en de Lemnische Aarde,
welke by ons naauwlyks ooit echt te kry-
gen is, door eene gevoeglyke vermeerdering
van de Bolus te vergoeden. Nogthans heb-
ben zy 'er eene fraaije verbetering van ge-
geeven in de *Pulvis e bolo. cum & sine opio*:
daar in zyn het scordium, de storax, Gen-
tiaan, Dictamnus, Gember en Galbanum,
als zynde of van geen belang, of frydig
met het oogmerk, verworpen; terwyl eene
vermeerdering van den Tormentilwortel het
verlies van de Roozen en Bistort rykelyk
vergoedt. De hoeveelheid van 't Heulsap is
in beiden evenveel; te weeten, een grein in
vyfenvertig van het Saamenmengsel.

(m) *Chamaedryos folia.* (n) *Chamaepityos folia.*

PULVIS TESTACEUS CERATUS.

Aardagtig Poeder met Wasch.
Edinb.

Smelt eenig Wasch van Beyen over een zagt
vuur; en roer zorgvuldig, by weinigjes
teffens, in het zelve zoo veel van het
saamengestelde Poeder van Kreeftsklaau-
wen, als het Wasch wil opneemen.

DEEZE bereiding met Oesterschulpen, in
plaatse van het Poeder van Kreeftsklaauwen
gemaakt, is sedert eenigen tyd in de Edin-
burgsche Ziekenkamer in gebruik geweest,
en is van daar nu overgenomen in de *Apo-
theek* van 't COLLEGIE. Het wordt tot de
hoeveelheid van een drachma, tweemaal daags,
ingegeeven, in Buikloopen en Roodelopen,
wanneer de ingewanden onderworpen zyn
door scherpe vogten verbeeten te worden,
en in onmaatige ontlastingen van de Baar-
moeder. Deszelfs kragt schynt geheel en al
van het Wasch af te hangen; terwyl het
aardagtig Poeder nergens anders toe dient,
dan om dat saamenstremfel te verdeelen en
met de dierlyke vogten mengbaar te maaken.

PULVIS ARTHRITICUS AMARUS.

Bitter Poeder voor de Zicht.
Paris.

Neem van
Gentiaan wortel,
Rond Geboortekruid wortel,
Rhaponticum wortel,
Germander bladeren (m),
Veld-Cipres bladeren (n),
Toppen van kleine Centaurie, van elks
evenveel.

Maak het tot een Poeder.

By de oude Grieksche Geneesheeren wa-
ren saamenmengfels van deeze soorte in ge-
bruik, en maakten een groot gedeelte in hun-
ne

ne praktyk, in Jicht en gewrigt pynen, uit. Maar gelyk zy aan dezelve grooten lof gaven in koude en flymige gestellen, zoo veroordeelden zy dezelve zeer gepast, als ten uiterste schadelyk, in heete en galagtige. Naderhand geraakten deeze Geneesmiddelen in verachting, waarfchynelyk wegens de kwaade gevolgen, die uit hun onverschillig gebruik ontstonden, tot dat de Griekfche Boeken in de Westelyke Deelen van Europa werden ingevoerd, wanneer zy door sommigen van de vroegste Geneeskundige Schryvers werden overgeschreeven, en in eenige achting gebragt in *Italien*, *Duitschland*, *Zwitferland*, enz. Een voorschrift, van 't bovenstaande alleen in 't agterlaaten van den Rhaponticum Wortel verichillende, werd voor eenige Jaaren van daar overgebragt, als een huismiddel, door een persoon van hoogen rang, die veel baat by 't zelve gevonden hebbende in eene erfelyke Jicht, het liet drukken, en aan elk, die het begeerde, afdrukfels overgeeven. (Zie de Geneeskundige Waarneemingen en Onderzoekingen, uitgegeeven door een Genootfchap van Geneesheeren te *Londen*, I. Stuk. bladz. 126.)

De onderrechten, om dit Geneesmiddel te gebruiken, komen op het volgende uit.

„Neem iederen morgen een drachma van het Poeder nuchteren in, in een kopje met eenig aangenaam vogt, vastende nog anderhalf uur daarna. Vervolg dit drie maanden zonder af te laten; verminder de gifte dan tot drie vierde van een drachma voor nog drie maanden; dan tot een half drachma voor nog zes maanden. Na het eerste jaar zal het genoeg zyn, om elken anderen dag een half drachma te gebruiken. Dewyl dit Geneesmiddel ongevoelig werkt, zal men mogelyk twee jaaren inneemen zonder groote baat daar by te vinden. In zinkingen die alleen toevallig zyn, zullen eenige weinige giften van een drachma het wel doen; maar in hebbelyke zinkingen, en zulken, die van langen duur zyn, moet het even eens als voor de Jicht gebruikt worden; het Geneesmiddel vereifcht geduld, dewyl het, in beide gevallen, maar langzaam werkt.”

Dr. *Clephane* merkt aan, (in het geleerde en

oordeelkundige Geschrift, waar toe hier boven verweezen is), dat deeze Artfeny waarfchynelyk goed zal doen in veele gevallen, want in veele gevallen is 'er reden om te gelooven, dat het zeer gepast zal zyn; maar dat een onverschillig gebruik, zonder onderscheid te maaken, waarfchynelyk wederom het zelfde doen zal, dat een foortgelyk misbruik voorheen gedaan heeft, te weten, eene goede Artfeny in verachting te brengen.

PULVIS CATHARTICUS SALINUS.

Zoutagtig Buikzuiverend Poeder.

Neem van

Gevitrioleerden Wynsteen,
Kryftallen van Wynsteen, van elks een drachma;
Sal prunel, of gezuiverde Salpeter, een scrupel.

Maak het tot een Poeder.

Dit is een nuttig buikzuiverend middel in ontsteekingagtige Ziekten, en eenen lymrigen onzuiveren staat der sappen. De hoeveelheid, boven voorgeschreeven, is voor eene gifte geschikt, welke met overvloedige affpoelinge moet verzeld gaan.

PULVIS CARMINATIVUS:

Windbreekend Poeder.

Neem van

Anyszaad,
Zoete Fenkelzaad, van elks twee scrupels;
Gember, een scrupel;
Nootmuffchaaten, een half scrupel;
Fyne fuiker, een half drachma.

Maak ze tot een Poeder voor vier giften:

Dit Poeder wordt gebruikt om winderigheden te verdryven, die uit gebrek van spysverteering, byzonderlyk die, waar aan mildzieke en moederzieke Menschen onderhevig zyn, ontstaan. Ook wordt het nuttig inge-

Dddd 2

geeven aan jonge kinderen voor krimpingsen, het zy in derzelver voedsel, of anderszins.

PULVIS DIURETICUS.

Pisdryvend Poeder.

Neem van
Salprunel, tien greinen;
Zout van Barnsteen, vier greinen;
Olie van Terpentyn, drie droppels;
Fyne Suiker, een scrupel.

Laat de Olie op de Suiker druipen, doet 'er dan de Zouten by, en vryf alles te saamen.

DIT Poeder is een zeer kragtig pisdryvend middel, en kan met voordeel worden ingegeven in gevallen, waarin de hulp van zodanige sterke geneesmiddelen vereischt wordt. De Zouten verzagten de verhittende hoedanigheid der Olie een weinig, en verkoelen en verflappen tegelyk de piswegen.

PULVIS ROBORANS.

Versterkend Poeder.

Neem van
Uittreksel van Peruviaanschen Bast, twaalf greinen;
Zout van staal, twee greinen;
Olie van Kaneel, een droppel;
Fyne Suiker, een half drachma.

De Olie met de Suiker gemengd hebbende, doet 'er de andere innengfels by, en vryf alles wel te saamen, voor twee giften.

DIT Geneesmiddel heeft een veel beter recht op de benaaming van een versterkend middel, dan die men gemeenelyk onder dien naam in de Apotheekboeken ontmoet. In slappe gestellen, zwakheden van het zenuwgestel, de zwakheden van beide kunnen, heeft het doorgaands goede uitwerkingen.

PULVIS AD STRUMAS.

Poeder tegen het Konings zeer.

Neem van

Gebrande spons, een scrupel;
Salpeter,
Koraal,
Beste suiker, van elks een half scrupel.

Maak het tot een Poeder.

DIT Poeder wordt aangepreezen in knoestagtige kwaalen en verstopheden der klieren: het wordt ondersteld de kleine vaten te openen en aftevaagen, en de beledigende stoffe door de pis wech te neemen. Dr. Mead onderrecht ons, in zyne *Monita medica*, dat hy deszelfs goede uitwerkingen menigmaal ondervonden heeft: hy was gewoon de hoeveelheid, boven voorgeschreeven, tweemaal daags in te geeven, met drie of vier glazen van het minder saamengesteld kalkwater by elke gifte: als de Lyder veel vermagerd was, werdt het kalkwater met omtrent eene gelyke hoeveelheid melk vermengd.

PULVIS TEMPERANS.

Neem van

Gevitrioleerden Wynsteen,
Gezuiverde Salpeter, van elks drie drachma's;
Vermiljoen, fyn gevreeven, twee scrupels.

Maak het tot een fyn Poeder.

DEEZE foorten van Poeders zyn in veel gebruik by de buitenlandsche Geneesheeren in alle ziekten, die met onmaatige hitte of sterke drift der vogten verzeld gaan. Zy worden ook wel, byzonderlyk als 'er opflorpemde dingen bygevoegd worden, *Pulveres præcipitantes* en *antispasmodici* genaamd. Zy worden by gifte van maar weinige greinen teffens ingegeven, maar by korte tusschenpoozen herhaald.

PULVIS VERMIFUGUS.

Poeder om de wurmen te verdryven.

1.

Schammonie,
Calomel, van elks een drachma.

Neem van

Rynvaaren bloemen (o),

Wurmzaad (p), van elks drie drachma's;

Zout van Staal, een drachma.

Meng en maak het tot Poeder.

Maak het tot Poeder.

2.

Neem van

Tin tot fyn Poeder gemaakt, twee drachma's;

Delfitoffelyke Ethiops, een half drachma;
Befte Suiker, een scrupel.

Meng het ter dege t'saamen.

3.

Neem van

Uitgezochte Rhabarber, drie drachma's;

ALLE deeze Saamenmengfels zyn wel uitgedacht tot de oogmerken, in den tytel uitgedrukt. Het eerst wordt in de Gasthuizen, in giften van een half drachma tweemaal daags ingegeven; welke hoeveelheid omtrent vier en een half grein van het zout van Staal bevat. Het tweede wordt in drie of vier giften verdeeld, waar van 'er een elken morgen wordt ingenomen, en den volgende dag een buikzuiverend middel. Het derde, dat een snel buikzuiverend middel is, wordt in de hoeveelheid van een half drachma gebruikt, na dat de anderen voorafgegaan zyn; of het wordt, zonder derzelver bystand, eens of tweemaal ter weeke genomen.

(o) *Tanacetii flores.* (p) *Santonicum.*

II. H O O F D D E E L.

Van de Koekjes.

TROCHISCI, Koekjes worden saamen-gemengd van Poeders, die met lymag-tige zelfstandigheden tot kleine Koekjes opge-maakt, en naderhand gedroogd worden. Dee-ze gedaante wordt voornaamelyk gebeezigd, om zekere Geneesmiddelen gemakkelyker in te geeven, door dezelve geschikt te maaken, om langzaamerhand in den mond te smelten, en zoo allengs in de maag te gaan; en hierom hebben deeze bereidingen gemeenelyk een groot gedeelte suiker of andere stoffen, die aangenaam voor 't gehemelte zyn. Insgelyks heeft men fommige Poeders tot Koekjes ge-maakt, met oogmerk, om ze te bewaaren; hoewel mogelyk met geene goede reden: want het bevogtigen, en naderhand het droogen van dezelve in de lucht, moet in dit opzigt van grooter nadeel zyn, dan eenig voordeel, uit deeze gedaante voortspruitende, kan op-haalen.

Algemeene Regels om Koekjes te maaken.

I.

De drie eerste Regels, om Poeders te maaken ter neder gesteld, moeten ook in de Poeders tot Koekjes in acht genomen worden [E.].

I I.

Wanneer de klomp zoo lymig is, dat hy in het opmaaken aan de vingers kleeft, kunnen

(a) *Collyrium.*

de handen met eenige bekwaame zoete of spe-ceryagtige Olie gesmeerd worden; of anders met poeder van styffel, of van zoethout be-strooid worden. [E.]

I I I.

Om de Koekjes door en door droog te maaken, doetze op een omgekeerd zeef, in eene beschaduwde, luchtige plaats, en keer ze dikwyls om [E.].

I V.

De Koekjes moeten in glazen vaten bewaard worden, of in aarden, die wel verglaasd zyn [E.].

TROCHISCI ALBI RHASIS, seu SIEF ALBUM.

De witte Koekjes, of droog Oogwater (a) van Razi. Edinb.

Neem van

Ceruis, drie oncen;
Sarcocolla, een once;
Tragacanth Gom, drie drachma's;
Kamfer, een drachma;
Rozewater, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot Koekjes naar de kunst.

HET

HET maaken deezer inmengfels tot Koekjes is een onnoodige arbeid; want, eer ze gebruikt worden, moeten ze weder tot poeder gemaakt, om met roozewater of andere vogten vermengd te worden, tot een verkoelend, scherpheid tegenstaand, en matiglyk saamen-trekkend Oogwater, Inwerpsel, enz. Daarom heeft het COLLEGIE van Londen voorgeschreeven dezelve te houden in de gedaante van Poeder (onder den tytel van *Pulvis e cerussa compositus*) met agterlaating van de Kamfer, welke in het oorsprongkelyke van *Razi* niet gevonden wordt.

TROCHISCI BECHISI ALBI.

Witte borst Koekjes.
Lond.

Neem van
Tweemaal gerafneerde suiker, anderhalf pond;
Stylfel, anderhalf oncé;
Zoethout, zes drachma's;
Florentynsche Iris (*Lifch*) wortel, een half oncé.

Maak deeze inmengfels tot Poeder, welk, met eene gevoeglyke veelheid slym van Tragacanth Gom, tot Koekjes moet opgemaakt worden.

Edinb.

Neem van
Witte Suiker, in poeder, anderhalf pond;
Saamengesteld Poeder van Tragacanth Gom, drie oncen;
Florentynsche Lifchwortel, een oncé;
Roozewater, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot Koekjes.

DEEZE Saamenmengfels zyn zeer aangename borstmiddelen, en kunnen naar welgevallen gebruikt worden. Zy zyn geschikt om de scherpe vogten te verzagten, en de kitteling in de keel te doen bedaaren, die anders hoeft verwekt.

TROCHISCI BECHISI NIGRI.

Zwarte borst Koekjes.
Lond.

Neem van
Uittreksel van Zoethout,
Tweemaal gerafneerde Suiker, van elks tien oncen,
Tragacanth Gom, een half pond.

Laat zoo veel water op deeze inmengfels druipen, dat de klomp zagt genoeg worde, om tot Koekjes te maaken.

Edinb.

Neem van
Uittreksel van Zoethout,
Arabische Gom, van elks vier oncen;
Witte suiker, agt oncen.

Kook het Uittreksel en de Gom in eene genoegzaame veelheid water, tot dat alles gesmolten is; het vogt dan gekleinsd hebbende, doet er de Suiker by, en damp het mengsel, over een zagt vuur, uit, tot dat het zyne behoorlyke dikte heeft, om tot Koekjes gemaakt te worden.

DEEZE Saamenmengfels zyn tot de zelfde oogmerken geschikt, als de witte borst Koekjes, hier boven beschreeven.

In de buitenlandsche Apotheeken vindt men eenige andere Koekjes van deeze soorte, onder de tytels van *Trochisci bechici flavi*, en *rubri*; de eersten worden met saffraan gekleurd, de laatsten met Armenische Bolus. Het smelten en kleinzen van het Uittreksel van Zoethout en de Arabische Gom, zoo als nu in de laatste der bovenstaande voorschriften geordonneerd is, maakt eene groote verbetering; niet alleen om dat zy daardoor veel gelyker kunnen vermengd worden, dan zy wel door stampen kunnen gedaan worden; maar ook om dat ze daar door gezuiverd worden van de vreemdschichtige stoffen, waar van beide deeze droogeryen gemeenelyk geen klein bymengsel hebben.

TRO-

TROCHISCI de MINIO.

*Koekjes van Menie.
Edinb.*

Neem van
Menie, een half once;
Invreetend opgeheeven Kwikzilver (b),
een once;
Kruim van het beste Brood, vier oncen.

Maak het met rooze water tot langwerpige
Koekjes.

DEEZE Koekjes worden alleen uitwendig
als roofmaakende middelen gebruikt: zy zyn
sterk zodanig, en moeten met veel omzigtig-
heid gebruikt worden.

TROCHISCI de MYRRHA.

*Koekjes van Myrrhe.
Edinb.*

Neem van
Myrrhe, anderhalf once;
Lavas Zaad,
Poley bladeren (c),
Ruffiesch Bevergyl,
Galbanum, van elks een once;
Wezendlyke Olie van Zevenboom (d),
een half drachma,
Elixir proprietatis, zoo veel als genoeg is.

Laat de Gom met het Elixir tot eenen klomp,
zoo dik als honich, weeken; doet 'er dan
de Olie en de Poeders by, en maak alles tot
Koekjes naar de kunst.

DEEZE Koekjes zyn zeer wel uitgedacht,
ten aanzien van derzelve uitwerkinge, en
beter dan die, onder den zelfden tytel, in de
meeste andere Apotheeken voorkoomen. Mee-
krap (e) en Komynzaad; twee van derzelve
voorgaande inmengfels, waartegen men beden-
kingen gemaakt hadt, in de voorgaande uit-
gave van dit Werk, zyn nu uitgelaaten; het

een, als een onnoodig artikel; het ander als
een nadeelig, en niet strookende met de ove-
rigen. In de plaats van dit laatste, heeft men
Lavaszaad ingevoerd, welk zekerlyk met het
oogmerk der Artseny beter overeenkomt. De
Ajja fetida is vergoed door eene vermeerde-
ring van het Galbanum sap; en de wezendlyke
Olie van Wynruit, door vermeerdering van
de Olie van Zevenboom. Daar schynt geen
reden te zyn om eene Artseny van deezen aart
tot Koekjes te maaken; dewyl ze niet gevoeg-
lyk in deeze gedaante kan ingenomen worden.
Daarom heeft het COLLEGIE van Londen des-
zelfs TROCHISCI e Myrrha verwisseld met een
PULVIS e Myrrha compositus, het welk men
op zyne plaats kan nazien.

TROCHISCI e NITRO.

*Koekjes van Salpeter.
Lond.*

Neem van
Gezuiverde Salpeter, vier oncen;
Tweemaal gezuiverde Suiker, een pond.

Maak het, met slym van Tragacanth Gom,
tot Koekjes.

DEEZE is een zeer aangenaame gedaante
om Salpeter integeeven; alhoewel ze, wan-
neer het Zout dus zonder eenig vogt (als de
hoeveelheid wat groot is) wordt ingenomen,
in staat is, om wat ongemakkelykheid in de
maag te veroorzaaken, welke alleen door rui-
me affpoelinge met wateragtige vogten kan
voorgekoomen worden.

TROCHISCI e SCILLA.

*Koekjes van Zee-Ajuin.
Lond.*

Neem van
Gebakken Zee-Ajuin, een half pond;
Wyten bloem, vier oncen;

Stamp het te saamen, en maak den klomp tot
Koekjes, die met eene zachte hitte moeten
gedroogd worden.

DEE-

(b) Mercurius sublimatus corrosivus; (c) Pulegii folia. (d) Oleum essentielle sabinae. (e) Rubia Tinctorum.

DEEZE bereiding wordt alleen gebeezigd tot een inmengfel in de Theriaca. Het oogmerk in 't bakken van de Zee-Ajuin is, derzelve scherpte te verzagten; en ze naderhand tot Koekjes te maaken, fchynt de beste wyze, om ze te droogen: gemeene bloem van Tarw is zoo bekwaam tot dit oogmerk, als eenige andere, schoon die van de witte Wikke gemeenelyk voorgeschreeven geweest is.

TROCHISCI e SULPHURE.

Koekjes van Zwavel.
Lond.

Neem van
Bloem van Zwavel, gewasschen, twee oncen;
Tweemaal geraffineerde suiker, vier oncen.

Stamp het t'saamen, en wat slym van Kweepitten daar by gedaan hebbende, maak het tot Koekjes.

TROCHISCI DIASULPHURIS.

Koekjes van Zwavel.
Edinb.

Neem van
Bloem van Zwavel, een once;
Bloem van Benzoin, een drachma;
Witte suiker, drie oncen;
Slym van Tragacanth Gom, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot Koekjes naar de kunst.

DEEZE Saamenmengfels moeten alleen, als aangenaame gedaanten om Zwavel in te geven, beschouwd worden, zonder dat hier enige verandering gemaakt, of iets by derzelve kragt gedaan wordt; dan alleen, dat, door het bydoen der bloem van Benzoin, in het tweede Voorschrift, het Geneesmiddel ondersfeld wordt kragtiger te worden, als een Borstmiddel.

IV. DEEL.

TROCHISCI e TERRA JAPONICA.

Koekjes van Japan Aarde.
Lond.

Neem van
Japan Aarde,
Arabische Gom, van elks twee oncen;
Suiker van Roozen, zeltien oncen;

Stamp het t'saamen, en 'er wat water in laattende druipen, maak het tot Koekjes.

Edinb.

Neem van
Japan Aarde, twee oncen;
Tragacanth Gom, een half ounce;
Witte suiker, een pond;
Rooze-water eene genoegzaame hoeveelheid.

Maak het tot Koekjes.

EENE bereiding van deezen aart, met byvoeging van Ambergrys en Muskus, die hier voorzigtiger nagelaaten zyn, is lang in eenige achttinge geweest, als een zagt saamentrekkend middel enz. onder den tytel van CATECHU. Geneesmiddelen van deezen rang zyn uitnemend wel geschikt voor de gedaante van Koekjes, want als ze langzaam en allengs in de maag ontvangen worden, gelyk deeze gedaante dezelve doet worden, brengen ze veel beeter uitwerkingen voort, dan dat eene gelyke hoeveelheid in eens te gelyk was neergeflokt. De bovenstaande Koekjes zyn smaakelyk genoeg, en van grooten dienst in sommige foorten van hoesten, dunne scherpe afvloeiingen, buikloopen, enz.

TABELLÆ CARDIALGICÆ.

Maagversterkende Koekjes.
Lond.

Neem van
Bereid Kryt, vier oncen;
Eeee

Be-

Bereide Kreeftsklaauwen, twee oncen;
Armenifche Bolus, of Franfche Bolus, een
half once;
Nootmufchaaten, een fcrupel;
Tweemaal gezuiverde fuiker, drie oncen.

Maak deeze inmengfels tot Poeder, en voorts
met water tot Koekjes.

TROCHISCI CÂRDIALGICI.

Edinb.

Neem van
Bereide Oefterfchelpen,
Wit Kryt, tot poeder gemaakt, van elks
twee oncen;
Arabifche Gom, een half once;
Nootmufchaaten, een half drachma;
Witte fuiker, zes oncen;
Gemeen water, eene genoegzaame veel-
heid;

Maak het tot Koekjes naar de kunft.

DEEZE Saamenmengfels zyn gefchikt tegen
dat ongemakkelyk gevoel in de maag, dat on-
eigentlyk hartbranding genaamd wordt; waar-
in ze veelyds aanftonds verligting geeven, door
de zuure fappen, die dit ongemak veroorzaak-
ken, op te florpen, of te neutralizeeren. De
opflorpemde Poeders, hier gebeezigd, zyn van
de kragtigfte foorte, alhoewel 'er geen reden
fchynt te weezen, om meer dan een van de-
zelven te gebruiken. Sommigen hebben het
volgende voorfchrift gegeeven.

TABELLÆ ANTACIDÆ.

Koekjes tegen het Zuur.

Neem van
Bereid wit Kryt, vier drachma's;
Gekonfyte Gember, drie drachma's;
Kaneel, een drachma;
Befte fuiker, in water ontbonden, zoo veel
als genoeg is, om alles tot eene behoor-
lyke dikte te brengen, om tot Koekjes
gemaakt te worden.

HIER mag men wel in aanmerkingneemen,

dat, alhoewel alle deeze Saamenmengfels zeer
kragtig zyn tot dat oogmerk, dezelve nog-
thans gepaard gaan met een ongemak, waar
over menigmaal geklaagd wordt by derzelve
gebruik; te weeten dat zy het lyf verftoppen.
Het gebruik van het Kryt, de Oefterfchel-
pen, en Kreeftsklaauwen, is om zuuren op
te florpen; en deeze beiden, en de andere
opflorpemde dingen, met zuuren vereenigd,
maaken met dezelve faamentrekkende faa-
mentremfels uit. Maar het volgende faamen-
mengfel is vry van dat ongemak.

TABELLÆ ANTACIDÆ LAXANTES.

Openlyfmaakende Koekjes tegen het Zuur.

Neem van
Witte Magnesia, zes oncen;
Tweemaal gezuiverde fuiker, drie oncen;
Nootmufchaaten, een fcrupel.

Meng het wel t'faamen, en maak het met flym
van Tragacanth Gom tot Koekjes.

SACCHARUM ROSACEUM.

*Suiker van Roozen.
Lond.*

Neem van
Roode Roozenknoppen, van de hielen ont-
daan, en fchielyk gedroogd, een once;
Tweemaal gerafineerde fuiker, een pond.

Maak elk byzonder tot poeder, meng en be-
vogtig het dan met water, op dat het tot
Koekjes konne gemaakt worden, die dan
met eene zachte hitte moeten gedroogd wor-
den.

In de *Edinburgfche Apotheek* wordt deeze
bereiding op de volgende wyze voorgefchree-
ven.

TABELLÆ ROSACEÆ.

*Tafeltjes van Roozen.
Edinb.*

Neem

Neem van
Conferf van roode Roozen, vier oncen;
Witte fuiker, in poeder, een pond.

Indien 'er eenig vogt by noodig is, zooneem eene genoegzaame veelheid fyroop van gedroogde Roozen, om het tot Koekjes te maaken, die met eene zachte hitte moeten gedroogd worden.

DE Suiker van Roozen werdt voor deezen gemaakt, door een pond beste fuiker met vier oncen sap van roode Roozen over een zagt vuur te kookken, tot dat het sap byna geheel uitgedampt was; dan 'er een once gedroogde roode Roozen, tot een zeer fyn poeder gemaakt, in te werpen; waar na de stoffe op een marmeren plaat werdt uitgegooten en tot Koekjes gemaakt.

De twee manieren, hier boven voorgeschreeven, zyn eenvoudiger en gemakkeliker; alhoewel het Geneesmiddel, zoo 'er eenige kragt van verwacht wordt, door die verandering in 't geheel niet verbeterd is. Dewyl het Conferf slegts een vierde van zyn gewigt van Roozen, in enen verschen staat, bevat, zoo is het klaar, dat de hoeveelheid van versche Roozen, in de tweede bereidinge, minder is, dan die van de droogen, in de eerste.

Deeze bereidingen worden voornaamelyk geacht, om derzelver aangenaamheid voor 't oog en gehemelte. Sommigen houdenze ook, geneeskundig, voor ligtelyk saamentrekkende; en merken ze, niet zonder reden, aan, als een uitsteekend byvoegfel by melk, in gevallen van Teering en uitdroogende Koortfen. Sommigen zyn gewoon geweest een gedeelte zuur, in 't maaken van deeze bereidingen, daar by te doen: dit verbetert de kleur wel, maar maakt ze onbekwaam om met melk in te neemen.

TABELLÆ ANTHELMINTICÆ.

Suikerkoekjes tegen de Wurmen.

I.

Neem van
Tin, tot poeder gemaakt, een half drachma;

Beste fuiker, een half once;
Roozewater, eene genoegzaame hoeveelheid om het tot een klomp voor Tafeltjes te maaken.

2.

Neem van
Schammonie,
Zoet Kwikzilver, van elks vier greinen;
Beste fuiker, een half once;
Roozewater, zoo veel als genoeg is, om het tot Tafeltjes te maaken.

DERZE Saamenmengfels zyn geschikt voor kinderen, die 'er niet gemakkeliker toe over te haalen zyn, om geneesmiddelen tegen de wurmen, in eene minder aangenaame gedaante in te neemen. Indien men het eerste gebruikt, moet het drie of vier morgens agter een herhaald worden, waar na eene purgatie moet ingenomen: indien het tweede eene herhaaling vereischt, moet het alleen om den anderen morgen gegeven worden. De gedeeltens der innengfels moeten naar de jaaren en sterkte des Lyders veranderd worden.

TROCHISCI NERVINI.

Koekjes voor de Zenuwen.

Neem van
Saamengestelden Geest van Lavendel, zestig droppels;
Olie van Kaneel,
Olie van Rosmaryn, van elks vier droppels;
Wortels van Florentynsche Lisch, twee drachma's;
Fyne fuiker, een once;

Slym van Tragacanth Gom, zoo veel als genoeg is om het tot een klomp te maaken, en dien tot Koekjes te formieren, van omtrent een half scrupel elk.

EEN of twee van deeze Koekjes, nu en dan genomen en in den mond latende smelten,

ten, zyn dienftig voor de geenen, die aan beroerdheid of andere zenuwziekten onderworpen zyn. Verwarmende speceryagtige Artfeynen, in deeze gedaante en op deeze wyze ingegeven, worden gehouden, om dat ze langzaam in den mond smelten, het Zenuwgeftel onmiddelyker aan te doen, dan wanneer ze in eens te gelyk in de maag genomen worden.

MORSULI PURGANTES.

Purgeer Brokjes.

Neem van

Kryftallen van Wynsteen, een half once;
Schammonie, drie drachma's;
Kaneel Olie, vier droppels;
Tweemaal gerafineerde fuiker, agt oncen.

Maak het, met Roozewater, op tot Koekjes, die ieder omtrent een drachma weegen.

Dit is eene vry aangenaame gedaante voor purgeer Koekjes. Elk brokje bevat twee en een half grein schammonie.

MORSULI de RHABBARBARO.

Koekjes van Rhabarber.

Neem van

Cremor Tartari,
Rhabarber, van elks twee drachma's;
Versche Limoenschil, een half drachma;
Beste fuiker, vier oncen.

Maak het met Rooze water tot Koekjes.

Twee drachma's van deeze Koekjes bevatten omtrent zeven greinen Rhabarber, en even zoo veel *Cremor tartari*. Beiden, dit en het voorgaande Saamenmengfel, behooren tot de winkel bereidingen der *Brandenburgsche Apotheek*.

(a) *Pyrotbri Radix.*

MORSULI RESTAURANTES KUNCKELII.

Kunkels Tafeltjes van Spiesglas.

Neem van

De beste Hunganische Antimonie, tot een onvoelbaar poeder gevreeven, drie en een half drachma;

Zoete Amandelen, geschild,
Versche Pynnoten, van elks een halfonce;
Kaneel, een drachma;

Zaad van kleine Kardamom, met de schillen, een half drachma;

Tweemaal gerafineerde fuiker, vier oncen.

Ontbind de fuiker in gelyke deelen van kaneelwater en Roozewater; meng de andere inmengfels dan daar mede, en maak alles tot Tafeltjes, die elk een drachma weegen.

DEEZE Tafeltjes zyn door *Kunckel* in achtting gebragt, in een tyd, dat het inwendig gebruik van ruw Spiesglas byna algemeen voor vergiftig gehouden werdt. Hy hadt zyne toevlugt tot dezelve genomen, als tot een wanhopig Geneesmiddel, in geweldige pynen en saamentrekkingen der armen; na dat alle de gemeene geneeswyzen gebruikt waren, zonder eenige verligtinge; en, in een korten tyd, gelukkig van alle die pynen volkomen bevryd zynde, beproefde hy dezelve ook in andere gevallen met aanmerkelyk goed gevolg. Hy schynt met giften van vier of vyf greinen begonnen te hebben, (dat is een van de boven beschreeven Tafeltjes), welk driemaal daags herhaald werd, en langzaamerhand vermeerderd tot een drachma, of meer, van de Antimonie op een dag.

TROCHISCI SIALAGOGI.

Kwyl-verwekkende Koekjes.

Neem van

Speekfel wortel (a), een half once;
Mastik, twee drachma's;

Olie van Nagelen en Marjolyn, van elks een drachma.

Geel

Geel wasch, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot Koekjes, of Balletjes.

EEN van deze Koekjes moet men nu en dan in den mond houden en kaauwen, om eene ontlasting van kwyl te bevorderen; het welk zy uitwerken, door de kwyl klieren te verwarmen en te prikkelen.

TRICHISCI STOMACHICI.

Maag Koekjes.

Neem van
Hard Uittreksel van Peruviaanschen Bast,
een drachma;
Kaneel Olie,
Olie van Munthe, van elks tien droppels;
Beste suiker, vier oncen.

Maak het, met Tragacanth Gom, tot Koekjes.

DEEZE Koekjes zyn dienstig, om de maag te verwarmen en te versterken, winden te verdryven, en de spysverteering te bevorderen: en tot deze einden zyn zy zoo kragtig, als iets in deze gedaante kan uitgedacht worden.

TRICHISCI SUAVEOLENTES.

Zoet-ruikende Koekjes.

Neem van
Gekleinsde Storax, een scrupel,
Ambergrys, vyftien greinen;
Muskus, zeven greinen;
Kaneel Olie, zes droppels;
Beste suiker, een once.

Maak het, met slym van Arabische Gom, tot kleine Koekjes.

III. H O O F D D E E L.

Van de Pillen.

VOOR deze gedaante zyn alleen zulke Droogeryen bekwaam, die met kleine giften werken; en welker walgende en leelyke smaak of reuk voor het gehemelte moeten bedekt worden.

Pillen ontbinden het bezwaarlykste in de maag, en brengen de langzaamste en langduurigste uitwerkingen voort van alle de inwendige gedaanten. Dit is, in sommige gevallen, zeer voordeelig; maar in andere is het gantsch geene wenschelyke hoedanigheid, en kan somtyds van gevaarlyke gevolgen zyn, byzonderlyk ten aanzien van braakmiddelen, welke, als zy, zonder te ontbinden, door de maag gaan, en zich naderhand in de darmen uitbreiden, daar als geweldige buikzuiverende middelen werken. Hierom worden de braakmiddelen, by ons, naauwlyks ooit in pillen gegeven. En hierom moeten by de harsagtige en bezwaarlyk te ontbindene zelfstandigheden, zeepagtige gevoegd worden, om derzelve ontbinding te bevorderen.

Gommen, Harfen en verdikte Sappen, zyn somtyds zagt genoeg, om zonder eenig byvoegsel tot pillen gemaakt te worden: wanneer eenige vogtigheid vereischt wordt, dan is Geest van wyn veel beter dan fyroopen of Conferven, dewyl die veel gereeder met dezelven vereenigt, en der zelve hoop niet merkelyk vergroot. Ligte, drooge poeders vereischen fyroop, of slymen; en de zwaarer, als de mercuriaale en andere metaalagtige bereidingen, dikken honich, Conferf of Extracten.

Ligte Poeders vereischen omtrent half derzelve gewigt fyroop; van Honich, omtrent drie vierde derzelve gewigt; om ze tot eene

behoorlyke dikte te brengen en 'er pillen van te maaken. Een half drachma van den klomp zal vyf of zes pillen van eene maatige grootte uitleeveren.

Algemeene Regelen om pillen te maaken, uit de Edinburgsche Apotbeek.

I.

De drie eerste Regels, hier voor ter nedergesteld, om poeders te maaken, moeten hier ook zorgvuldig in acht genomen worden.

II.

Gommen en verdikte sappen moeten eerst zagt gemaakt worden, met het voorgeschreeven vogt: dan de poeders daar bygedaan, en met stampen vervolgd tot dat alles volkomen onder een gemengd is.

III.

De klompen voor pillen worden best in blaazen gehouden, welke nu en dan moeten bevoogtigd worden met de zelfde soorte van vogt, waar mede de klomp opgemaakt is, of met eenige bekwaame speceryagtige Olie.

PILULÆ AROMATICÆ.

Speceryagtige Pillen.
Lond.

Neem van
Socoterynsche Aloë, anderhalf once;

Gua-

Guajacum Gom, een once;
Soorten van Speceryen,
Balfem van Peru, van elks een half once.

Maak de Aloë en Guajacum Gom afzonderlyk tot poeder, meng ze dan met het overige, en maak alles, met eene genoegzaame hoeveelheid fyroop van oranje schillen, tot eenen klomp.

HET is fomtyds moeiljelyk, deeze innengfels, tot eenen bekwaamen klomp voor pillen, te vereenigen. De beste wyze is, eerst de soorten van Speceryen met den Balfem te stampen, dan de Aloë, tot poeder gemaakt, daar by te doen, en daarna de Guajacum Gom; als deeze allen t'saamen wel vereenigd zyn, laa'er dan de Syroop, by wynigjes tefsens, in druipen. Deeze pillen zyn uitgedacht om de plaats der *PILULÆ DIAMBRÆ* van onze voorgaande Apotheek te vervullen. Zy zyn veel fraaijer, zoo wel als eenvoudiger, waarlyk eenvormig in derzelver innengfels, en uitsteekend wel geschikt tot de oogmerken, waar toe zy bestemd schynen. In kleine giften, als van een half scrupel of iets meer, ingenomen, en nu en dan herhaald, verwarmen zy de maag, en allengs het geheele gestel, bevorderen de doorstraaling, en alle de natuurlyke afscheidingen. Als de gifte groot is, werken zy zagtelyk door den stoelgang: en als men, in kleiner giften, eenigen tyd daar mede aanhoudt, worden ze ten laatste buikzuiverende, of brengen eene heilzame loslyvigheid te weeg.

PILULÆ ALOETICÆ.

*Pillen van Aloë.
Edinb.*

Neem van
Socotorynsche Aloë, in poeder;
Spaansche Zeep, van elks evenveel;
Dunnen Honich, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een klomp.

(e) *Indispositiones cachectica.*

DIT Saamenmengsel is voor eenigen tyd in de *Edinburgsche Ziekenkamer* in gebruik geweest, als een losmaakend middel in kwaade gesteldheden (a); en daar van daan is het in de *Apotheek* van het COLLEGIE overgenomen. Een scrupel of half drachma wordt voorgeschreeven, om tot pillen van eene maatige grootte gemaakt te worden, voor eene gifte.

PILULÆ de JALAPPA.

*Pillen van Jalappe.
Edinb.*

Neem van
Uittreksel van Jalappe, twee oncen;
Socotorynsche Aloë, een once,
Gevitrioleerden Wynsteen, een drachma;
Syroop van Gember, zoo veel als genoeg is.

Stamp het tot een Klomp.

DIT Saamenmengsel is nu ook in de Apotheek aangenomen. Een van dezelfde soorte, met Jalappe, tot poeder gemaakt, in zelfstandigheid, in plaats van het Extract, wordt in sommige van onze Gasthuizen gebruikt, als een goedkoop en kragtig purgeermiddel.

PILULÆ e SCAMMONIO cum ALOË.

Pillen van Schammonie met Aloë.

Neem van
Socotorynsche Aloë, een drachma;
Soorten van Speceryen, een half drachma;
Scammonie, een scrupel;
Zagt Uittreksel van Zoethout, zoo veel als genoeg is, om het tot eenen klomp te brengen van eene behoorlyke dikte, om tot pillen gemaakt te worden.

DIT verwarmend purgeermiddel wordt aangepreezen, om raauwheden wech te neemen enz. na eene slempery of overdaadigheid, en om jichtpynen en andere ongemakken voor te koo-

koomen, die de zulken overvallen, die al te rykelyk leeven. De hoeveelheid, hier boven voorgeschreeven kan tot dertig pillen gemaakt worden, waar van 'er vyf of zes voor eene gifte moeten ingenomen worden.

PILULÆ ex COLOCYNTHIDE SIMPLICIORES.

*De eenvoudiger Kolokwint pillen.
Lond.*

Neem van
Het merg van Kolokwint,
Schammonie, van elks twee oncen;
Olie van Nagelen, twee drachma's.

Maak de Kolokwint en de schammonie alleen tot poeder, meng 'er dan de Olie in, en maak het alles, met fyroop van Hartsdoorn, tot een klomp.

DE Bewerker moet wel zorgdraagen, dat hy, in het fynmaaken van de Kolokwint, de fynste deeltjes, die 'er van opvliegen, vermyde; want men heeft waargenomen, dat dezelve, schoon za den mond of de keel niet zeer aandoen, somtyds geweldige purgatiën veroorzaakt hebben.

De Droogery moet eerst wel gedroogd, met een schaar in kleine stukjes gesneeden, en van de zaaden ontdaan worden; stamp ze dan in een geolieden mortier, en laat 'er nu en dan eenige weinige droppels zoete olie, gedurende de vryving, bygedaan worden: meng dit poeder dan met de fyngemaakte Schammonie, en met de voorgeschreeven wezendlyke olie, en maak het mengsel tot een klomp, zoo als boven geordonneerd is. Het saamenmengsel is 'er toe geschikt, om in 't bewaaren styf en droog te worden, en daarom moet het in 't eerst vry zagt gemaakt worden: men moet de pillen eerst maaken, als men ze noodig heeft; want als ze lang bewaard worden, dan worden zy zoo hard, dat ze somtyds geheel zonder te ontbinden door de darmen gegaan zyn.

Deeze Pillen (voor deezen PILULÆ DE DUOBIS, of *Pillen van twee innengfels genaamd*) zyn zeer sterke buikzuiverende mid-

delen, en men moet het niet met dezelve waa-gen, wanneer min geweldige Geneesmiddelen werken willen. Men heeft ze menigmaal in groote giften gebruikt, tegelyk met groote giften ook van Mercurialen, in venuskwaalen, zoo wel in versche druipingen, als in de zwellingen en ontfteekingen, die somtyds uit opstoppinge der ontlastinge volgen; maar in beide deeze gevallen zynze klaarblykelyk ongepast, dewyl ze gemeenelyk het gestel benadeelen, en de laatste kwaal meestendeels daar door verërgerd wordt. De wezendlyke Olie, die tot verbetering van de purgeerende innengfels daar by gedaan wordt, brengt zoo veel niet toe, als men gemeenelyk onderfelt, om de ruuwheid van derzelve werking te verzagten. Zie bladz. 372. De gifte van deeze pillen is van vyftien greinen tot een half drachma; sommigen zyn onvoorzigtiglyk tot twee scrupels toe gegaan. Een half drachma bevat tien greinen Kolokwint, en even zoo veel Schammonie.

PILULÆ COCCILÆ.

*De Pillen, die Cochie genaamd worden.
Edinb.*

Neem van
Kolokwint,
Schammonie,
Socotorynsche Aloë, van elks een once;
Gevitrioleerden Wynsteen, twee drachma's;
Olie van Nagelen, een drachma;
Syroop van Hartsdoorn, zoo veel als genoeg is.

Stamp het alles tot een klomp.

DIT Saamenmengsel, even als het voorgaande, purgeert sterk; niet minder kragtig, schoon wat minder prikkelende. Een half drachma bevat omtrent zes en een half grein Kolokwint, dezelfde hoeveelheid van Schammonie, en even zoo veel Aloë.

PILULÆ EX COLOCINTHIDE cum ALOE.

Kolo-

Kolokwint Pillen met Aloë.
Lond.

Neem van

Socotorynsche Aloë,
Schammonie, van elks twee oncen;
Merg van Kolokwint, een once;
Olie van Nagelen, twee drachma's.

Laaten de drooge soorten afzonderlyk tot poeder gemaakt worden; meng 'er dan de Olie by, en maak het alles, met fyroop van Hartsdoorn tot een klomp.

Door de vermindering van de Kolokwint, in deeze bereidinge, zyn de innengfels weder tot die evenredigheden gebragt, waarin zy in 't oorspronkelyke van *Galen* ter nedergesteld waren; en, het geen van meer belang is, de Artseny wordt minder onaangenaam voor de maag, en minder geweldig in haare werking. Een half drachma van den klomp bevat ten naaften by vier greinen Kolokwint, agt Aloë, en even zoo veel Schammonie.

PILULÆ ECPHRACTICÆ.

Ontsluitende Pillen.
Lond.

Neem van

Specery Pillen, drie oncen;
Rhabarber,
Uittreksel van Gentiaan;
Zout van Staal, van elks een once;
Zout van Alfem, een half once.

Stamp het alles te saamen tot een klomp, met ontbindende fyroop van Roozen.

HET is moeiljelyk, deezen klomp tot eene behoorlyke dikte te brengen, om dat de twee Zouten op elkanderen werken, zoo dat ze den klomp doen zwellen en kruimelen. Niet-tegenstaande men het loogzoutagtig Zout gebruikt, is de Pil in 't geheel niet loogzoutagtig; want het zuur van 't zout van staal verlaat zyn metaal, en vereenigt zich met het

Loogzout, tot eenen gevitrioleerden Wynsteen: waarom sommigen voorgesteld hebben, in plaats van de twee zouten, hier voorgeschreeven, een once van gevitrioleerden Wynsteen, die reeds gemaakt is, en een half once van eene der kalken van yzer te gebruiken: dit, zeggen zy, komt het ongemak, hier boven gemeld, voor, zonder eenige merkelyke verandering in de hoedanigheid der Artseny te maaken.

PILULÆ ECPHRACTICÆ CHALYBEATÆ.

Ontsluitende Pillen met Staal.
Edinb.

Neem van

Den klomp van gemeene Pillen, genaamd *Rufus Pillen*, hier na beschreeven, anderhalf once;
Ammoniac Gom,
Guajacum Hars, van elks een half once;
Zout van Staal, vyf drachma's;
Syroop van Oranje schillen, zoo veel als genoeg is, om alles tot eenen klomp te brengen.

HET Zout van Staal, welk een van de werkzaamste bereidingen van dat metaal is, blyft hier onopgelost. Zoo wel deeze als de voorgaande Pillen zyn zeer wel geschikt om aan de oogmerken, in den tytel uitgedrukt, te beantwoorden. Een drachma van den klomp kan tot twaalf pillen gemaakt, en twee of drie van dezelve elken avond of dikwylfer ingenomen worden, in de Bleekzugt of andere gevallen, waarin verwarmende, openende, of ontsluitende Geneesmiddelen te pas koomen.

PILULÆ ECPHRACTICÆ PURGANTES.

Purgeerende ontsluitende Pillen.
Edinb.

Neem van

Socotorynsche Aloë,
Fiff

Uit-

Uittreksel van zwarten Nieswortel (a),
Schammonie, van elks een once;
Ammoniac Gom,
Guajacum Hars, van elks een half once;
Gevitrioleerden Wynsteen, twee drachma's;
Wezendlyke Olie van Jeneverbeziën, een drachma.

Stamp het alles tot een klomp, met een genoegzaame hoeveelheid fyroop van Hartsdoorn.

Dit Saamenmengsel kan van agt of tien greinen tot een scrupel of een half drachma worden ingegeven, naar dat men voor heeft open lyf te houden of te purgeeren. Een half drachma van den klomp bevat omtrent zes greinen van elk der voornaamste purgeerende inmengfels; Aloë, Schammonie, en Extract van Nieswortel.

PILULÆ FOETIDÆ.

Stinkende Pillen.
Edinb.

Neem van
Assa foetida,
Russiesch Bevergyl, van elks anderhalf drachma;
Kamfer, een half drachma;
Olie van Hartshoorn, vierentwintig dropels;

Stamp de Kamfer met de Assa foetida, doet er dan het Bevergyl en de Olie van Hartshoorn by, maak het alles tot een klomp.

PILULÆ GUMMOSÆ.

Gom Pillen.
Lond.

Neem van
Galbanum,
Opoponax,

Myrrhe,
Sagapenum, van elks een once;
Assa foetida, een half once;

Maak het, met fyroop van Saffraan, tot een klomp.

Edinb.

Neem van
Guajacum Gom, een once;
Russiesch Bevergyl,
Myrrhe,
Assa foetida, van elks een half once;
Olie van Amber, een half drachma;
Syroop van Oranjeschil, zoo veel als genoeg is.

Stamp het alles tot een klomp.

ALLE deeze Pillen zyn geschikt voor Moederkwaalen en om de Maandstonden te verwekken (b), en zeer wel uitgedacht, om aan deeze oogmerken te beantwoorden: een half scrupel, een scrupel, of meer, kan elken avond of dikwylt'er ingenomen worden. De stinkende Pillen van onze voorgaande Apotheek purgeerden zeer sterk: thans zyn de purgeerende inmengfels agter gelaaten; om dat de Geneesheeren, in de voorschriften, die op staande voet gereed gemaakt worden, deeze pillen gemakkelyk kunnen saamenmengen met buikzuiverende Geneesmiddelen, in zodanige evenredigheden, als de byzondere gevallen zullen vereiffchen.

De volgende Saamenmengfels zyn geschikt voor dezelfde oogmerken als de voorgaande ontsluitende, stinkende, en Gom Pillen.

E.

Neem van
Assa foetida,
Roet van hout,
Myrrhe, van elks twee oncen;
Olie van Barnsteen, anderhalf drachma;
Syroop van suiker, zoo veel als genoeg is.
Meng,

(a) *Extractum kellebori nigri.* (b) *Antibysterica & emmenagogica.*

Meng, en maakt het tot een klomp, naar de kunst.

2.

Neem van

Affa foetida; een drachma;
Bloem van Staal, een half drachma;
Olie van Barissteen, agt droppels;
Balsem van Peru, zoo veel als genoeg is,
om het tot eenen klomp te brengen.

3.

Neem van

Affa foetida,
Ammoniac Gom,
Myrrhe,
Aloë,
Roest van Staal, bereid,
Uittreksel van Gentiaan, van elks een scrupel.
Syroop van Gember, zoo veel als genoeg is, om de andere inmengfels tot een klomp te maaken.

4.

Neem van

Galbanum, een drachma;
Zout van Staal, een half drachma;
Affa foetida,
Soorten van Speceryen, van elks een scrupel;
Aftreksel van Myrrhe, zoo veel als genoeg is, om het tot een klomp te maaken.

In Moederziekten zyn het, na bloedlaating en purgeering, wanneer een bloedig en volbloedig gestel deeze ontlastingen aanwyzen, in 't algemeen, de Geneesmiddelen van Staal, daar men het meest op vertrouwen kan; voornaamelyk als ze gevoegd zyn, gelyk in deeze Saamenmengselen geschiedt, by bittere en ontsluitende Gommen. Als zy eerst ingenomen zyn, kunnen ze de kwaalen wel eens verergeren (gelyk de ervaaren Sydenh. m. aanmerkt) en groote wanorde zoo wel van ziel, als van lichaam, veroorzaaken; doch dit gaat schie-

lyk over, of kan door eene bekwaame gifte opium, als men te bedde gaat ingegeven, verligt worden. Een drachma van elk der klompen moet tot twaalf Pillen gemaakt worden, een of twee van welken, twee of driemaal daags, voor eene gifte kunnen ingenomen worden.

PILULÆ MERCURIALES.

Pillen van Kwikzilver.
Edinb.

Neem van

Gezuiverd Kwikzilver,
Hars van Guajacum Gom,
Spaansche Zeep, van elks een once.

Vryf het t'saamen in een glazen mortier, tot dat de bolletjes Kwikzilver niet meer gezien worden. Doet 'er dan eene genoegzaame hoeveelheid gemeene syroop by, en maak alles tot een klomp, naar de kunst.

Lond.

Neem van

Kwikzilver, vyf drachma's;
Straatsburgsche Terpentyn, twee drachma's;
Rhabarber, in poeder, een drachma.

Vryf het Kwikzilver met de Terpentyn, tot dat zy volkomen ingelyfd zyn; laaten de andere inmengfels dan met deezen tot eenen klomp opgestampt worden. Indien het gebeurt, dat de Terpentyn te dik is, verzagt ze dan met een weinig olyf-olie.

PILULÆ MERCURIALES LAXANTES.

Openlyfmaakende Pillen van Kwikzilver.
Edinb.

Neem van

Zuiver Kwikzilver, een once;
Hars van Guajacum,
Uittreksel van Zwartten Nieswortel,
Rhabarber, in poeder, van elks een half once;

Ffff 2

Ge.

Gemeene Syroop, eene genoegzaame hoeveelheid.

Vryf het Kwikzilver met de Hars van Guajacum, tot dat ze volkomen ingelyfd zyn; doet 'er dan de andere inmengfels by, en stamp alles tot een klomp, naar de kunst.

DE drie voorgaande saamenmengfels zyn nuttige Pillen van Kwikzilver; het eerste, als een veranderend, de andere twee, als purgeermiddelen van Kwikzilver. Nogthans zyn ze alle aan een ongemak onderhevig, dat is onzekerheid van hunne sterkte; want het Kwikzilver is maar los met de andere inmengfels vereenigd, en zeer geschikt, om 'er van af te scheiden, en tot zyne oorsprongkelyke gedaante t'saamen te loopen, in welken staat het zyne eigene krachten nooit uitoeffent: en offchoon het geheel en al schynt verdweenen te zyn, in de stoffen, met welken het eerst gevreeven is, zoo kan een gedeelte van 't zelve nogthans uitgeworpen worden, als het mengfel met de andere inmengfels tot eenen klomp opgestampt wordt.

PILULÆ de GAMBOGIA.

Pillen van Gambogia.
Edinb.

Neem van
Socotorynsche Aloë,
Uittreksel van zwarten Nieswortel,
Gambogia,
Zoet Kwikzilver, van elk twee drachma's;
Wezendlyke Olie van Jeneverbeziën, een half drachma;
Syroop van Hartsdoorn, eene genoegzaame hoeveelheid.

Stamp het tot een klomp.

Dit is een sterk purgeermiddel van Kwikzilver, waarin de bereiding van 't Kwikzilver niet onderworpen is aan de onzekerheid, met welke het ruuwe Kwikzilver in de voorgaande Saamenmengfels verzeld is. De gifte is van tien of vyftien greinen tot een half

drachma. Deeze laatste hoeveelheid bevat van Aloë, Uittreksel van Nieswortel, Cambogia, en de *Mercurius dulcis*, van elks ontrent vyf greinen.

PILULÆ ÆTHIOPICÆ.

Pillen van Ethiops.
Edinb.

Neem van
Zuiver Kwikzilver, zes drachma's;
Gouden Zwavel van Spiesglas,
Hars van Guajacum,
Spaansche Zeep, van elks een half once.

Vryf het Kwikzilver met de Hars en de Zeep, in een glazen mortier, tot dat de bolletjes van het Kwikzilver geheel en al verdwynen; doet 'er dan de gouden Zwavel by, met zoo veel gemeene fyroop, als genoeg is, om het mengfel tot eenen klomp te brengen van bekwaame dikte, om 'er Pillen van te maaken.

DEEZE Pillen zyn veel krachtiger dan die van de voorgaande Uitgave; het Ethiops mineraal, daar geordonneerd, nu verwisseld zynde voor een werkzaamere saamenmengfel. In derzelve tegenwoordige gedaante gelyken zy wel naar Dr. *Plummers* Pillen; die in de *Edinburgsche Proeven* beschreeven zyn, (Zie bladz. 551. van dit Werk) welken zy daarin overtreffen, dat ze minder geschikt zyn, om door den stoelgang af te loopen. Zy zyn een nuttig veranderend middel zoo wel in venusals in huidziekten. Een vierde deel van de hoeveelheid, hier boven voorgeschreeven, kan tot zestig pillen gemaakt worden; van welken, iederen avond of morgen, van een tot vier mogen ingenomen worden, den Lyder maatig warm houdende, zoo lang als de loop van deeze geneezing duurt.

Ik zal hier nog eenige andere Voorschriften van mercuriale Pillen byvoegen, tot welken men by gelegenheid kan toevlugt neemen, en welken voor 't grootste gedeelte, als geheimen, in byzondere handen zyn gehouden geweest.

1.

Neem van

Ruww Kwikzilver,
Hard Uittreksel van Guajacum, van elks
anderhalf drachma;
Wezendlyke Olie van Sassafras, twintig
droppels;
Venetiaansche Terpentyn, zoo veel als
genoeg is.

Vryf het Kwikzilver met de Terpentyn, tot
zy volkomen ingelyfd zyn; doet 'er dan
de andere *innengfels* by, en breng alles tot
een gelykvormigen klomp; welke tot veertig
Pillen moet gemaakt worden. Twee, drie,
of meer van dezelve kunnen voor eene
gifte genomen worden.

2.

Neem van

Mercurius dulcis,
Bereid Kryt, van elks een scrupel,
Slym van Arabische Gom, een genoegzaam
hoeveelheid.

Maak het tot twaalf Pillen; waar van de gifte
is van een tot drie.

3.

Neem van

Mercurius dulcis, een half scrupel;
Zagter Uittreksel van Guajacum, een
drachma;
Wezendlyke Olie van Sassafras, tien drop-
pels.

Meng en maak het tot een klomp voor twintig
Pillen; de gifte van welken is van een
tot zes:

4.

Neem van

Zoet Kwikzilver, een half scrupel;
Kamfer, een half drachma;
Zagt Uittreksel van Guajacum, zoo veel

als genoeg is, om het tot eenen klomp
te maaken, die tot twintig Pillen moet
verdeeld worden; de gifte is van een
tot zes.

5.

Neem van

Zoet Kwikzilver, een half scrupel;
Veneetsche Terpentyn, zoo veel als ge-
noeg is, om het tot eenen klomp van be-
hoorlyke dikte te brengen; welke tot vyf
Pillen, voor even zoo veele giften moet
gemaakt worden.

6.

Neem van

Gecalceerde Mercurius, gemeenelyk Pre-
cipitaat door zich zelf genaamd,
Thebaïsch Uittreksel, van elks twee greinen;
Balsam van Peru, zoo veel als instaat is om
het tot een klomp te maaken; welke tot
twee Pillen voor twee giften moet ge-
vormd worden.

7.

Neem van

Mineraal Turbith, twee scrupels;
Thebaïsch Uittreksel, een scrupel;
Slym van Arabische Gom, zoo veel als ge-
noeg is, om het tot een klomp te brengen,
die tot twintig Pillen, voor even zoo
veele giften, moet gemaakt worden.

De *Mercurius corallinus* kan op dezelfde wy-
ze tot Pillen gemaakt, en in dezelfde giften
genomen worden.

8.

Neem van

Zoet Kwikzilver, een half scrupel;
Ruwe Antimonie, fyn gevreeven, een
drachma;
Conserf van Oranje schillen, zoo veel als
het tot een klomp kan maaken.

Ffff 3

Dit

Dit moet tot vier pillen gebragt worden, waar van de gifte is, van een tot drie.

9.

Neem van

Mercurius dulcis,
Neergeplofte Zwavel van Spiesglas, van elks vyf greinen;
Socotorynſche Aloë, vyftien greinen;
Balfmagtige Syroop, eene genoegzaame veelheid, om het tot eenen klomp te brengen; welke tot vyf Pillen, voor even zoo veele giften, moet gemaakt worden.

DE wyze om de bovenſtaande mercuriale Geneesmiddelen te beſtieren, als veranderende middelen, is, alle morgen en avonden kleine giften in te geeven; en liever den tyd van derzelve gebruik te verlengen, dan de gifte te vergrooten. De Lyder moet warm gehouden worden, en warme zweetdryvende vogten drinken, als trekfel van ſaffraan, afkookfel van de houten, enkel, of ſaamengeſteld Kalkwater, enz.

PILULÆ PACIFICÆ.

*Bedaarende Pillen, gemeenelyk genaamd
Mattheus Pillen.
Edinb.*

Neem van

Ammoniac Gom, drie oncen;
Ruſſieſch Bevergyl, twee oncen;
Engelſche Saffraan,
Opium, van elks een once;
Gemeene Syroop, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een klomp naar de kunſt.

DEEZE Pillen waren door eenen ondervindelyken Chemiſt, *Starkey*, uitgedacht, en door hem aan *Mattheus* medegedeeld, onder wiens naam zy, eenigen tyd geleeden, zeer beroemd waren. De gedaante, hier opgegeeven, verſchilt van 't oofprongkelyke, in het agterlaaten van een klein gedeelte zwarten

Nieswortel, een inmengſel van weinig dienſt; want alhoewel dit Artikel, zoo als de *Gecommitteerden* van *Londen* te recht aanmerken, mogelyk eenen ſtoelgang zal bezorgen, op den dag na dat het Geneesmiddel ingenomen is, zoo kan dat voordeel nogthans, indien het noodig is, met grooter zekerheid verkreegen worden, door veel bekender middelen. Zeep van Wynſteen, gelyk het genaamd wordt, een ander inmengſel in 't oofprongkelyke, waar op de Uitvinder van het ſaamenmengſel niet weinig ſteunt, en welk het COLLEGIE van *Edinburgh* in zyne voorgaande Uitgave behouden hadt, is hier, zonder eenig nadeel van het Geneesmiddel, verwiffeld voor eene gelyke hoeveelheid van Ammoniac Gom. En inderdaad zyn geen van alle de inmengſels van veel belang, uitgezonderd den Opium; zynde derzelve hoeveelheid al te gering, om aan eenig nuttig oogmerk te beantwoorden. Agt greinen van het Samenmengſel bevatten ten naaften by een van Opium.

PILULÆ SAPONACEÆ.

*Pillen van Zeep.
Lond.*

Neem van

Amandel Zeep, vier oncen;
Wezendlykheid van Limoenen, een drachma.
Gekleinsden Opium, een half once;

Week den Opium met een weinig Wyn, en ſtamp denzelve dan met het overige, tot dat het volkomen vermengd is.

DEEZE Pillen zyn in de plaats van die van *Mattheus* ingevoerd. De Zeep bevordert de ontbinding van den Opium in de maag, en veroorzaakt dus, dat hy ſchielyker werke; welk het eenige oogmerk is, waaraan de werkelyker Zeep van Wynſteen kan beantwoorden. De Wezendlykheid van Limoenen geeft 'er een aangenaamen geur aan, maakt dat de Artſeny gemakkelyker in de maag zit, en koopt de walging voor, die het anders zou kunnen veroorzaaken. Tien greinen van de Pillen bevatten omtrent een van Opium.

PI.

PILULÆ e STYRACE.

Storax Pillen.
Lond.

Neem van
Gekleinsde Storax, twee oncen;
Saffraan, een once;
Gekleinsden Opium, vyf drachma's.

Stamp het t'faamen tot dat het volkomen verenigd is.

DEEZE zyn uitgedacht, om langzaamer in de maag te ontbinden, dan de Zeep-pillen, of die van *Mattheus*, en gevolgelyk veel langzaamer en duurzaamer uitwerkingen voort te brengen. Een grein Opium is begreepen in vyf en vier vyfde greinen van den klomp.

PILULÆ ex OLIBANO.

Pillen van Olibanum.
Edinb.

Neem van
Olibanum, twee oncen;
Myrrhe, een once;
Opium, vyf drachma's;
Balfem van Peru, twee drachma's;
Gemeene Syroop, eene genoegzaame veelheid.

Maak het tot een klomp, welke de plaats der Storax Pillen vervult.

PILULÆ PECTORALES.

Borst Pillen.
Edinb.

Neem van
Ammoniac Gom, een half once;
Balfem van Tolu, twee drachma's;
Bloem van Benzoin,
Engelsche Saffraan, van elks een drachma;
Gemeene Syroop, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een klomp naar de kunst.

Dit Saamenmengfel is wel uitgedacht, om de ontlasting van de borst te bevorderen, en kan met vrugt worden ingegeven in gemeene verkoudheden en in moeijelykheid van ademaaling, die uit lymig slym voortkomt: de gifte is van zes of agt greinen tot een scrupel of meer. Het is hier grootelyk verbeterd uit de laatste Uitgave: want de Balfem van Tolu is in de plaats van de Myrrhe ingevoerd, de Bloem van Benzoin in de plaats van Benzoin in zelfstandigheid, en de Balfem van Zwavel met Anyszaad, die de oude gedaante bezwaarde, is agter gelaaten. Hier dient wel aangemerkt te worden, dat, offchoon verscheide saamenmengfels Borstmiddelen genoemd worden, zy nogthans in kracht heel veel verschillen. Dus zyn het Borst afkookfel, de fyroop en de Koekjes geschikt, om de dunne prikkelende vogten te verzagten, slibberig te maaken en te verdikken; terwyl de Borst-pillen, de Elixir en de Honich fyroop strekken, om de vaten te prikkelen en af te vaagen, en om dikke, taaije sappen te verdunnen, of te ontbinden.

PILULÆ RUFÆ.

Rufus Pillen.
Lond.

Neem van
Socotorynsche Aloë, twee oncen;
Myrrhe,
Saffraan, van elks een once.

Maak het met Syroop van Saffraan tot een klomp.

PILULÆ CUMMUNES vulgo RUFÆ.

De gemeene Pillen, gemeenelyk genaamd
Rufus Pillen.
Edinb.

Neem van
Socotorynsche Aloë, twee oncen;
Myrrhe, een once;
Saffraan, een half once.

Stamp

Stamp het tot een klomp met eene bekwaame veelheid fyroop van Oranjefchillen.

DEEZE Pillen zyn lang in de praktyk geweest, met geene andere verandering dan in de fyroop, waar mée de klomp wordt opge- maakt, en in de evenredigheid van de Saffraan. In onze laatste Apotheek was de fyroop van Alfem geordonneerd, die hier wysselyk voor die van Saffraan verwisseld is; om dat deeze de glanzigheid van de kleur, welke gemeenelyk, als het kenmerk van derzelve goedheid wordt aangemerkt, in de Artfeyn be- waard en verbeetert. De Saffraan is in het Saa- menmengsel, dat aan *Rufus* wordt toegee- igend, gelyk in hoeveelheid aan de Myrrhe; en in deeze evenredigheden waren de Pillen in onze eerste Apotheek aangenomen. De- wyl de vermindering, naderhand in de Saffraan gemaakt, op zeer ongerymde redenen gegronnd was, (te weeten, „ op dat de voo- „ rige hoeveelheid geene honds kramp (a), „ mogte veroorzaaken,“) zoo heeft het COL- LEGIE van *Londen* dezelve nu wederom ver- meerderd, en de Pillen tot haare oorsprong- kelyke gedaante hersteld. De kragten deezer Artfeyn kunnen ligtelyk uit derzelve inneng- sels begreepen worden. Zie *Elixir Proprie- raris*, bladz. 300 en 333. De Pillen, tot de hoeveelheid van een half drachma, of twee scrupels ingegeven, zyn sterk buikzuiveren- de; maar zy beantwoorden veel beter aan de oogmerken, als openlyfmaakende en verande- rende middelen, in kleiner giften.

PILULÆ STOMACHICÆ.

Maag Pillen.
Edinb.

Neem van
Rhabarber, een once;
Socotorynsche Aloë, zes drachma's;
Myrrhe, een half once;
Gevitrioleerden Wynsteen, een drachma;
Wezendlyke Olie van Munte, een half drachma;

(a) *Spasmus cynicus.*

Syroop van Oranje schillen, eene genoeg- zaame hoeveelheid.

Maak het tot een klomp.

DEEZE Pillen zyn geschikt om de Maag maatiglyk te verwarmen en te versterken, en rauwe lymige vogten te ontlasten. Men kan tweemaal daags een scrupel van den klomp in- neemen.

PILULÆ SCILLITICÆ.

Pillen van Zee-Ajuin.
Edinb.

Neem van
Spaansche Zeep, een once;
Ammoniac Gom,
Bereide Duizendpooten,
Versche Zee-Ajuin, van elks een half once;
Balfem Copaiva, zoo veel als genoeg is.

Maakt het tot een klomp naar de kunst.

DEEZE is eene fraaije en gemakkelyke Ge- daante, om Zee-Ajuin in te geeven, het zy om de borstontlastingen te bevorderen; het zy tot de andere oogmerken, tot welken dat Ge- neesmiddel aangewend wordt. Dewyl de kragt van het Saamenmengsel voornaamelyk in de Zee-Ajuin bestaat, worden de andere innengfels dikwerf veranderd, in voorschriften die op staande voet gereed gemaakt worden: de Zeep wordt gemeenelyk agtergelaaten, als zynde van weinig nut, in de hoeveelheid, die tot eene gifte in het saamenmengsel gaat; en andere poeders, als van het Zaad van kleine Kardamom, worden gesteld in plaats van de Duizendpooten, welker kragten, in zulke kleine giften, zeer weinig te beduiden hebben. In alle deeze gedaanten is geene Bal- fem noodig, als de Zee-Ajuin versch en sap- pig is; maar om dat de klomp schielyk droog en hard wordt, moet hy aanstonds tot Pillen gemaakt worden.

Overeenkomstig met de bovenstaande aan- mer-

merkingen heeft het COLLEGIE van *Edinburg* nu, in de voorgaande Uitgave van dit Werk, de volgende verbetering van dit Saamenmengfel opgegeeven.

Neem van

Ammoniac Gom,
Kardamom zaad, in poeder,
Versehe Zee-Ajuin, van elks een half once.

Stamp de Zee-Ajuin en Ammoniac Gom t'saamen, in een marmeren mortier; doet 'er dan het Kardamom zaad by. Indien het Saamenmengfel te styf bevonden wordt, maak het dan zagt met een weinig Balsam Copaiva.

PILULÆ ad DYSENTERIAM.

Pillen tegen de Roodeloop.

Neem van

Geel Wasch, een half once;
Spermaceti,
Japan Aarde, van elks een drachma;
Kaneel-Olie, twaalf droppels.

Maak het tot een klomp.

DEEZE Artseny heeft menigmaal grooten dienst gedaan tot de oogmerken, in den tytel uitgedrukt, terwyl ze te gelyk de darmen versterkt, en dezelve met een zagt slym bedekt, welk hen tegen de prikkeling der scherpe vogten beschermt. Een half drachma van den klomp kan gevoeglyk tot vyf of zes pillen, voor een of twee giften, gemaakt worden.

PILULÆ PICEÆ.

Pillen van Teer.

Neem eenige hoeveelheid van Teer, en meng daar mede zoo veel Poeder van Alants Wortel, als 'er noodig is, om het tot eene behoorlyke dikte te brengen, om het tot Pillen te maaken.

IV. DEEL.

HET Poeder, hier met de Teer vermengd, schoon van geene groote kragt, is nogthans een zeer nuttig byvoegfel, niet alleen om aan het Saamenmengfel eene behoorlyke dikte te bezorgen, om het te kunnen inneemen; maar ook om dat het 't harsagtig weeffel van de Teer verdeelt, en dus derzelve ontbinding door de dierlyke sappen bevordert. In de *Edinburgsche Ziekenkamer* wordt, elken morgen en avond, een half drachma van den klomp, tot pillen van eene middelmaatige grootte gemaakt, ingegeeven, in Borstzietten, Scheurbuik, enz.

PILULÆ ROBORANTES.

Versterkende Pillen.

1.

Neem van

Hard Uittreksel van Peruviaanschen Bast,
een drachma;
Zout van Staal, tien greinen;
Kaneel-Olie, vyf droppels;
Balsam van Peru, zoo veel als genoeg is,
om het tot een klomp te maaken.

2.

Neem van

Olibanum, een drachma;
Saamentrekkend Poeder, twee scrupels;
Zout van Staal, een scrupel;
Siroop van Suiker, eene genoegzaame hoeveelheid, om het tot een klomp te maaken.

In eenen flappen staat der Vezelen, zwakheden van het Zenuwgestel, en eenige vervallene gesteldheden, is het eerste van deeze Saamenmengfels een kragtig versterkend en herstellend middel: indien de hoeveelheid, hier boven voorgeschreeven, tot twintig Pillen gemaakt wordt, kunnen een of twee daar van voor eene gifte worden ingenomen, en zulks twee of driemaal daags herhaald. Het ander is een sterker saamentrekkend middel, en wordt gebruikt, om onmaatige buikontlastingen,

gen, en bloedige of weigtinge ontlastingen van afgelegener deelen te stuiten.

3.

Neem van
Soorten van Speceryen,
Uittreksel van Gentiaan, van elks een drachma,
Uittreksel van Peruviaanschen Bast, een half drachma;
Elixir van Aloë, zoo veel als genoeg is, om het tot eenen klomp te maaken.

DEEZE Pillen zyn dienstig, om een zwakke koude Maag te verwarmen en te versterken, winderigheden uit te dryven, en de spysverteering te bevorderen. Indien uit een drachma van den klomp tien Pillen gemaakt worden, kunnen 'er twee van, driemaal daags, omtrent een uur voor den eeten worden ingenomen.

PILULÆ e SPERMATE CETI.

Pillen van Spermaceti.

Neem van
Spermaceti, een drachma;
Witte Kandy-suiker, in Poeder, twee drachma's;
Balfem Syroop, zoo veel als genoeg is.

Vryf het Spermaceti met de Suiker, tot dat het volkomen gemengd is; vryf het dan, de Syroop daar by gedaan hebbende, met een warmen stampet tot een gelyken klomp.

WANNEER het Spermaceti niet gemakelyk in eene andere gedaante kan ingegeven worden, kan men drie of vier maatige Pillen, van deezen klomp gemaakt, drie of viermaal daags ingeeven, in afbytingen van de darmen, door scherpe vogten, in kittelende hoesten, en andere voortgelyke ongemakken.

IV. HOOFD.

IV. H O O F D D E E L

Van de Brokken.

BROKKEN (a) verschillen weinig, in dikte, van Conferven, zynde alleen wat styver, zoo dat ze hunne gedaante behouden, zonder zich uit te spreiden of plat te vallen.

Deeze gedaante is zeer gevoeglyk voor de kragtiger Geneesmiddelen, welke vereischen, dat hunne giften zeer juist bepaald zyn; als daar zyn de uitdryvende, de buikzuiverende, en die van Heulsap.

Dewyl de Brokken voornamelyk geschikt zyn, om aanstonds te gebruiken, zoo worden vlugge Zouten en andere stoffen, die in 't bewaaren zouden vervliegen, of dezelve doen zwellen, dikwyls in dezelve toege-
laaten.

De hoeveelheid van een Bolus gaat zelden een drachma te boven: als de inmengfels van de ligter soorte zyn, zullen deezen zelfs te groot zyn, om gemakkelyk doorgeslikt te worden.

De ligter Poeders worden met Syroop opgemaakt; een scrupel, of zesentwintig greinen van het poeder, met zoo veel Syroop als genoeg is om het tot eene behoorlyke dikte te brengen, maakt eenen genoegzaam grooten Brok uit.

De zwaarder Poeders, als die van Kwikzilver, worden gemeenelyk met Conferven opgemaakt; dewyl de Syroopen dezelve bezwaarlyk byeen houden. Voor de aardagtige Poeders wordt ook wat Conferv'er by gebruikt; alhoewel ze, met deezen alleen opgemaakt, te groot zouden zyn.

(a) Bolus.

Beiden, zoo wel de zwaarder als de ligter Poeders kunnen gevoeglyk met slymen opgemaakt worden, welken den hoop minder vergrooten, dan de andere byvoegfels, en dezelve gemakkelyker doen doorgaan.

De Winkel Apotheeken hebben geen voorschrift van deeze soorte: de meesten der volgende Saamenmengfels zyn van onze Gasthuizen ontleend.

*BOLUS ALEXIPHARMACUS.**Uitdryvende Brok*

1.

Neem van

Saamengefeld Poeder van Contrayerva;
een half scrupel;Syroop van wilde Maankoppen, zoo veel
als genoeg is, om het tot een Brok te
maaken.

2.

Neem van

Contrayerva wortel, een half scrupel;

Syroop van Saffraan, zoo veel als genoeg is;

Maak het tot een Brok.

3.

Neem van

Virginischen Slangenwortel, een half scrupel;

Con.

Gggg 2

Conferf van Kermes, zoo veel als genoeg is. Hartversterkend Conferf, een scrupel.

Meng en maak het tot een Brok. Maak het tot een Brok.

4.

Neem van
Virginifchen Slangenwortel,
Conrayerva wortel, van elks agt greinen;
Saffraan, drie greinen;
Syroop van Witte Papavers (b), eene ge-
noegzaame veelheid, om het tot eenen
Brok te maaken.

5.

Neem van
Virginifchen Slangenwortel, vyftien grei-
nen;
Bevergyl, tien greinen;
Syroop van fuiker, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een Brok.

6.

Neem van
Kamfer, twee greinen;
Saffraan, vyf greinen;
Hartversterkend Conferf, een scrupel.

Meng en maak het tot een Brok.

7.

Neem van
Kamfer, twee greinen;
Salpeter,
Conrayerva Wortel, van elks tien greinen.
Syroop van July-Nagel-Bloemen, zoo veel
als genoeg is, om het tot een Brok te
maaken.

8.

Neem van
Muskus, tien greinen;

(b) Syrupus de meconio, vulgo diacodium.

9.

Neem van
Muskus, tien greinen,
Zout van Hartshoorn, of van Ammoniac,
vyf greinen;
Thebaifch Uittrefsel, een half grein;
Syroop van Saffraan, eene genoegzaame
veelheid.

Maak het tot een Brok.

DEEZE Brokken zyn gefchikt voor flappe
fluijtkoortfen, waarin gemeenelyk Artsfnyen
van deezen aart worden voorgefchreeven, om
de levenskracht te ondersteunen, de pols op te
wekken, en eene zweeting te bevorderen.
De Saamenmengfels verfchillen in fterkte, by-
na volgens de orde, waar in zy staan. De
twee laaste zyn van groote kracht, en zyn
voornaamelyk bestemd voor fluijpagtige toe-
vallen, die menigmaal door dezelve bedaald
zyn.

BOLUS ex ALUMINE.

Brok van Aluin.

Neem van
Aluin,
Uittrefsel van Peruviaanfchen Baft,
Nootmufchaat, van elks tien greinen;
Enkele fyroop, zoo veel als inftaat is, om
het tot eene behoorlyke dikte voor een
Brok te brengen.

Dit Saamenmengfel is een zeer fterk fua-
menttrekkend middel, en als zodanig wordt
het met goed gevolg gebruikt in geweldige
bloedvloeiingen uit de Baarmoeder, en ande-
re onmaatige affcheidingen, die fpoedig die-
nen gefluit te worden. Het kan tweemaal
daags worden ingenomen; en, indien de vloed
zeer geweldig is, elke vier of zes uren, tot
dat hy bedaald.

Be-

BOLUS e CAMPHORA.

Brok van Kamfer.

Neem van

Kamfer, een half scrupel;

Arabische Gom, een half drachma;

Syrkoop van Althea wortel, eene genoegzaame veelheid, om het tot een Brok te maaken.

DEEZE is eene zeer gevoeglyke gedaante, om Kamfer in te geeven; nogthans is deeze droogery, als ze, in groote giften, op haar zelve alleen wordt ingegeeven, instaat om de Maag te doen walgen; en zelden heeft ze zoo goede uitwerkingen, als dat ze, in kleine hoeveelheden, met salpeter en andere foortgelyke zelfstandigheden vermengd, en dikwyls herhaald, wordt ingenomen.

BOLUS e CASTOREO.

Brok van Bevergyl.

Neem van

Bevergyl, een scrupel;

Zout van Hartshoorn, vyf greinen; of

Olie van Hartshoorn, vyf droppels;

Enkele syroop, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een Brok.

DEEZE Artfēny wordt in Moeder- en Mild-ziekten ingegeeven; gelyk ook als een uitdryvend middel in Koortfen. Derzelver kragten, die groot en onweerspreekelyk zyn, schynen meer af te hangen van de stinkende dierlyke Olie, of het vlugge Zout, dan van de droogery, waar van ze haaren naam ontleent.

BOLUS CATHARTICUS.

Buikzuiverende Brok.

Neem van

Rhabarber, een half drachma;

Ontbindende syroop van Roozen, eene genoegzaame veelheid om 'er een Brok van te maaken.

Neem van

Jalappe, een scrupel;

Jamaicafche Peper,

Krytallen van Wynsteen, van elks vyf greinen;

Syrkoop van Hartsdoorn, zoo veel als genoeg is, om het tot eenen klomp van behoorlyke dikte te brengen.

Neem van

Schammonie, tien greinen;

Ontbindbaaren Wynsteen, een scrupel;

Zagt Uittreksel van Zoethout, eene genoegzaame hoeveelheid.

Laat de Schammonie wel gevreeven worden met den ontbindbaaren Wynsteen, doet 'er dan het Extract by, en maak het tot een Brok.

Neem van

Gambogia,

Krytallen van Wynsteen, van elks agt greinen;

Syrkoop van Gember, eene genoegzaame hoeveelheid, om het tot een Brok te maaken.

Neem van

Elaterium (e), twee greinen;

Uit-

(e) Zie de bereiding hier van in 't III. Deel, VI. Hoofdd. I. Afd. bladz. 419.

Uittreksel van Jalappe, een half scrupel;
Kryftallen van Wynsteen, een scrupel;
Syroop van Oranje schillen, eene genoeg-
zaame hoeveelheid; om het tot een Brok
te maaken.

De kragten deezer Saamenmengfels zyn
genoeg bekend; het eerste is een zagt purgeer-
middel; de twee laatsten al te sterk, om het
'er mede te waagen; en de twee anderen van
middelbaare trappen van sterkte.

BOLUS CATHARTICUS cum MERCURIO.

Buikzuiverende Brok met Kwikzilver.

Neem van

Jalappe, een scrupel;
Zoet Kwikzilver, vyf greinen;
Ontbindende syroop van Roozen, zoo veel
als genoeg is, om het tot een Brok te
maaken.

Neem van

Gambogia, zeven greinen;
Mercurius dulcis,
Soorten van Speceryen, van elks een half
scrupel;
Syroop van Hartsdoorn, eene genoegzaa-
me hoeveelheid, om 'er een Brok van te
maaken.

HET eerste van deeze Saamenmengfels is
een veilig en zagt buikzuiverend middel van
Kwikzilver: het andere is al te streng voor
algemeen gebruik.

BOLUS DIAPHORETICUS.

Zweetdryvende Brok.

Neem van

Saamengesteld Poeder van Contrayerva,
Ruuw Ammoniac Zout, van elks een scrupel;
Enkele Syroop, eene genoegzaame hoe-
veelheid om het tot een Brok te formeeren.

DEEZE Brok wordt in koortfen ingegeven,
en in andere gevallen, waar een Zweetmiddel
noodig is. Ammoniac Zout is, tot dat oog-
merk, een van de kragtigste onzydige Zou-
ten. Nogthans moet het, wanneer het dus
in eene vaste gedaante wordt ingegeven, on-
dersteund worden door warme affpoelende
vogten, en dat dikwyls herhaald; het welk
deszelfs werking niet alleen bevordert, maar
ook voorkomt, dat het ongemakkelyk in de
maag zitte.

BOLUS DIURETICUS.

Pisdryvende Brok.

Neem van

Versche Zee-Ajuin, zes greinen;
Saamengesteld poeder van Kalfsvoet, tien
greinen;
Gember, vyf greinen;
Syroop van Oranje schillen, zoo veel als
genoeg is.

Maak het tot een Brok.

DIT Saamenmengfel is door Dr. Mead aan-
gepreezen, om iederen morgen in te neemen
in gevallen van Waterzugt, om de pis te be-
vorderen. Hy merkt aan, dat de pisdryven-
de medicynen, in deeze Ziekten, grootelyks
verschillen in derzelve uitwerkingen; dewyl
zulken, die in den eenen Mensch genoegzaam
beantwoorden, in den anderen zullen seilen;
en dat de Zee-Uijens en derzelve bereidingen
onder alle de anderen die zyn, welken door-
gaands het beste slaagen.

BOLUS ad DYSENTERIAM.

Brok tegen den Roodenloop.

Neem van

Het hartversterkend Conferf.
Fransche Bolus, van elks een scrupel;
Thebaïsche Uittreksel, een grein.

Maak het tot een Brok.

DE

Dit Saamenmengfel is uitfteekend wel gefchikt tot het oogmerk, in den tytel uitgedrukt. Dr. Mead verzekert ons, dat hy nooit een kragtiger Geneesmiddel gevonden heeft, het zy om den loop te ftuiten, of om de gewonde vliezen te heelen. Voor het gebruik van dit, of foortgelyke Geneesmiddelen, moeten de eerfte wegen vooraf fchoon gemaakt worden, door zachte braak- en purgeermiddelen, als Ipecacoanha en Rhabarber. Zie Bladz. 607.

BOLUS EMMENAGOGUS.

Brok om de Maanftonden te bevorderen.

Neem van

Socotorynfche Aloë, agt greinen;
Saffraan, vier greinen;
Guineefche Peper, twee greinen;
Olie van Zevenboom, twee droppels;
Conferf van Wynruit, zoo veel als genoeg is, om het tot eene behoorlyke dikte te brengen.

Neem van

Zout van ftaal, een grein;
Myrrhe, een half scrupel;
Hartverfterkend Conferf, vyftien greinen.

Maak het tot een Brok.

Neem van

Zwarten Nieswortel, agt greinen;
Verfche Zee-Ajuin, vier greinen;
Wezendlyke Olie van Pepermunte, twee droppels;
Conferf van Oranje fchillen, zoo veel als genoeg is, om het tot een Brok te maaken.

DEEZE allen zyn Geneesmiddelen van groot vermogen, om de maandelyksche vloe-

den te bevorderen of te verwekken. De twee eerften zyn gefchikt voor flappe flymige geftellen; het derde voor Menfchen van een bloedig temperament, die geene ftatmiddelen kunnen verdraagen.

BOLUS FEBRIFUGUS.

Koortsverdryvende Brok.

Neem van

Peruviaanfchen Balf, een scrupel;
Cascarilla, een half scrupel;
Slym van Kweepitten, eene genoegzaame veelheid, om het tot een Brok te maaken.

Dit fraaije Saamenmengfel is uitfteekend wel gefchikt voor de geneezing van afgaande Koortfen; en kan ingegeven worden in gevallen, waarin de Peruviaanfche Balf zelf zoo wel niet voegen zoude. Wanneer Speceryagtige, ftaalagtige, bittere dingen enz. mede vereifcht worden, moeten zy of vooraf gegeven, of nu en dan tuffchen beiden gebruikt worden. Zie bladz. 200.

BOLUS HYSTERICUS.

Brok voor de Moederkwaalen.

Neem van

Muskus,
Affa foetida, van elks zes greinen;
Bevergyl, een half scrupel;
Syroop van Saffraan, zoo veel als genoeg is om het tot een Brok te maaken.

Dit is een wel uitgedacht Geneesmiddel tot de oogmerken in den tytel uitgedrukt. Het is van grooten dienst zoo wel in Moeder- als Mildziekten; en geeft dikwyls verligting in nederperfingen, flaauwten, winderige kolieken, hoofdpynen, en andere toevallen, die 'er mede vermeld gaan. Het kan tweemaal daags met een gevoeglyk vogt worden ingenomen.

BOLUS ILIACUS.

Brok

Brok voor de Darmjicht.

Neem van

Buikzuiverend Uittreksel, een scrupel;
Thebaïsch Uittreksel, een grein.

Maak het tot een Brok.

DEEZE Brok is door Dr. Mead voorgeschreeven, om de pyn te stillen, en den stoelgang te bevorderen, in de Darmjicht, en drooge Buikpyn; wanneer de prikkelende purgeermiddelen, op zich zelve ingegeven, door braaking worden uitgeworpen. Het gebruik van dit Geneesmiddel moet voorgegaan worden van rykelyke aderlaating, en verzeld van purgeerende klistereen van de scherper soorte; en deszelfs werking moet bevorderd worden door treksel van Zenebladeren (a), met een weinig *Elixir salutis* of aftreksel van Zenebladeren (b) vermengd.

BOLUS MERCURIALIS.

Brok van Kwikzilver.

Neem van

Calomel, van vyf tot vyftien greinen;
Conserf van Roozen, een half drachma.

Meng en maak het tot een Brok.

DEEZE Brok wordt elken avond ingegeven, of dikwylf, om eene kwyling te verwekken, in venus- en andere Ziekten, die deeze doordringende werking vereifchen. Hy wordt ook 's avonds ingenomen als een veranderend middel, om 's morgens door een buikzuiverend middel weér afgezet te worden: de mercuriale middelen, op deeze wyze ingegeven, hebben gemeenelyk beter uitwerkingen, dan dat ze aanstonds met purgeermiddelen saamen gevoegd worden.

BOLUS MERCURIALIS EMETICUS.

Brok van Kwikzilver om te braaken.

(a) *Infusio senæ.* (b) *Tinctura senæ.*

Neem van

Geel Kwikzilver om te braaken, zes greinen;
Conserf van Roozen, eene genoegzaam
hoeveelheid.

Maak het tot een Brok.

DIT sterk Braakmiddel wordt in venusziekten en melaatsheid ingegeven; byzonderlyk in geval van vuile zweeren, die van langen duur zyn, welker zuivering en geneezing dikwerf daar door bevorderd zyn. De geweldigheid van deszelfs werking bepaalt deszelfs gebruik tot sterke gestellen.

BOLUS PECTORALIS.

Brok voor de Borst.

Neem van

Sperma ceti, vyftien greinen;
Ammoniac Gom, tien greinen;
Zout van Hartshoorn, vyf greinen;
Enkele Syroop, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een Brok.

IN langduurige verkoudheden, oude hoesten, amborstigheden, en beginnende teeringen, geeft deeze Brok gemeenelyk verligting; voornaamelyk als 'er aderlaating vooraf gaat, en, als 't noodig is, na behoorlyke tuffchenpoozen herhaald wordt.

BOLUS RHEI cum MERCURIO.

Brok van Rhabarber met Kwikzilver.

Neem van

Uitgezochte Rhabarber, vyfentwintig greinen;
Calomel, vyf greinen;
Enkele Syroop, zoo veel als genoeg is,
om het tot een Brok te maaken.

DIT is een zeer zagt mercuriaal purgeermid-

middel. Het wordt ingegeven om de wurmen te verdryven, en in kwaade gesteldheid Vryster- en andere soortgelyke ziekten.

BOLUS RHEUMATICUS.

Brok voor Verkoudheid.

Neem van

Uittreksel van Guajacum, een half drachma;
Zout van Hartshoorn, zeven greinen;
Enkele Syroop, eene genoegzaame veelheid.

Maak het tot een Brok.

In sleepende Verkoudheden, het zy de overblyffelen van eene koortsagtige Verkoudheid (c), of een vervolg van pynen, die in 't eerst uit verzuimde kouden voortkoomen, is deeze Brok, met goed gevolg, eens of meermaalen in de week ingegeven; den Lyder zich warm houdende, en warme vogten drinkende, om deszelfs werking, als een buikzuiverend en zweetverwekkend middel, te bevorderen. Deszelfs gebruik moet met eene Aderlaating verzeld gaan; welke alle agt of tien dagen moet herhaald worden, zoo lang als het bloed lymig is. Deeze Artfeyn wordt ook ingegeven in Heup- Jicht- en andere pynen, die met geene lymigheid van het bloed gepaard gaan; doch in deezen zal het veel dikwylfer feilen, dan in de waare Verkoudheid.

BOLUS SCHILLITICUS.

Brok ven Zee-Ajuin.

Neem van

Versche Zee-Ajuin, twaalf greinen;
Soorten van Speceryen, een half scrupel;
Olie van Peper-munt, een droppel.

Stamp het wel t'saamen tot een gelykformigen klomp van eene behoorlyke dikte voor een Brok.

(a) *Febris Rheumatica.*
IV. DEEL.

DIT is een verwarmend, prikkelend, en verdunnend Geneesmiddel, en kan met groot voordeel worden ingegeven, in gevallen, daar de natuurlyke afscheidingen opgestopt of verhinderd zyn, door eene lymigheid of traagheid der sappen. Want de werking van de Zee-Ajuin wordt bevorderd door de bygevoegde innengfels, welken de maag en darmen te gelyk verwarmen en versterken, en beletten dat het saamenmengsel door braaking worde uitgeworpen; het welk deeze hoeveelheid van Zee-Ajuin anders, alleen ingegeven zynde, in veele gestellen, zoude doen.

BOLUS THERIACALIS.

Brok van Theriakel.

Neem van

Theriaca, twee scrupels;
Zout van Hartshoorn, zeven greinen;
Kamfer, drie greinen.

Meng en maak het tot een Brok.

KAMFER en Zout van Hartshoorn, dus met heulsapagtige dingen vereenigd, hebben, in veele gevallen, betere uitwerkingen, dan dat ze alleen worden ingegeven; dewyl derzelve zweetverwekkende kragt bevorderd wordt, door de verslappinge, die het Heulsap veroorzaakt. De hoeveelheid van Theriaca, in deezen Brok, bevat een weinig meer, dan een vierde van een grein Opium.

BOLUS SUDORIFICUS.

Zweetverwekkende Brok.

Neem van

Kamfer, vyf greinen;
Thebaiesch Uittreksel, een grein.
Syroop van Oranje schillen, eene genoegzaame veelheid om het tot een Brok te maaken.

DIT Geneesmiddel is een van de kragtigste
Zweet-

Hhhh

Zweetmiddelen, dat doorgaands een overvloedig zweet verwekt. In veele gevallen, waar dit oogmerk moet bereikt worden, het zy in scherpe, of in sleepende Ziekten, kan het zelve met groot voordeel worden ingegeven.

Zoethout, in poeder, eene genoegzaame hoeveelheid.

Maak het tot een Brok.

BOLUS TEREBINTHINATUS.

Brok met Terpentyn.

Neem van
Terpentyn van Chio, een scrupel;

DEEZE is eene gevoeglyke gedaante, om Terpentyn in te geeven; dewyl het poeder van Zoethout hier aan 't zelfde oogmerk beantwoordt, als de Alantswortel in de *Pilula picea*, bladz. 597.

V. H O O F D D E E L.

Van de Slikmiddelen en Conserven.

ELECTUARIA, Slikmiddelen en Conserven worden voornaamelyk uit poeders met fyroop enz. vermengd, te saamengefeld, tot zulke een dikte, dat de poeders, in 't bewaaren, niet scheiden; zoo dat eene gifte gemakkelyk op de punt van een mes kan genomen, en niet te styf bevonden worde om door te slikken.

De Slikmiddelen laaten voornaamelyk de zagter veranderende Geneesmiddelen toe, en zodanigen, die niet onaangenaam voor 't gehemelte zyn. De kragtiger droogeryen, als buikzuiverende, braakmiddelen, opiaten, en dergelyken (uitgezonderd in winkel slikmiddelen, om by gewigt te verdeelen) worden zelden aan deeze gedaante toevertrouwd, wegens de onzekerheid der gifte; onmaakelyke, scherpe, bittere, stinkende kunnen 'er niet gevoeglyk toe genomen worden; ook is de gedaante van een slikmiddel niet wel geschikt voor de zwaarer zelfstandigheden, gelyk de mercurialen; want deezen zouden in 't bewaaren zinken, of het Saamenmengfel zoude al te styf gemaakt zyn.

De ligter poeders vereifchen driemaal derzelve gewigt van honich, of fyroop tot de dikte van honich gekookt, om ze tot de dikte van een Slikmiddel te brengen; van fyroop van de gewoone dikte, is tweemaal het gewigt van de poeders genoeg.

Wanneer men gemeene fyroopen bezigt, moet 'er ook een weinig Conserf bygedaan worden, op dat het Saamenmengfel niet al te schielyk verdrooge. Slikmiddelen van Peruviaanschen Bast, by voorb. met fyroop al

leen opgemaakt, zullen dikwerf in een dag of twee al te droog worden, om inteneemen.

Sommige Poeders, voornaamelyk die van de min smaakelyke soorte, worden gevoeglyker opgemaakt met slymen, dan met fyroopen, honich, of Conserf. De drie laatsten kleeven aan den mond en de keel, en veroorzaaken dus, dat de smaak van 't Geneesmiddel een langen tyd daar in blyft; daar de slymen vryelyk doorgaan, zonder eenigen smaak in den mond agter te laaten. Een weinig zagttreksfel van Zoethout, by het slym gevoegd, maakt het saamenmengfel aangenaam genoeg, zonder het ongemak van de kleeviger zoeten.

De hoeveelheid van Slikmiddelen, die in eens worden voorgeschreeven, om op staande voet gereed te maaken, is zelden minder, dan een once, of meer, dan drie oncen.

Algemeene Regelen om Slikmiddelen te maaken.

I.

De Regelen, voor afkookfels en Poeders in 't algemeen ter neer gesteld, moeten ook in 't maaken van afkookfels en poeders voor Slikmiddelen, in acht genomen worden. [E].

II.

Gommen, verdikte sappen, en zulke andere zelfstandigheden, die niet tot poeder kunnen gemaakt worden, moeten in het voor-

geſchreeven vogt ontbonden worden: doet 'er dan de poeders by weinigjes teffens by, en houd alles wakker roerende, om 'er een gelykmatig en eenvormig mengfel van te maaken. [E.].

Poeder van Rhabarber, een half once;
Syrroop van Althea, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een Slikmiddel.

III.

Saamentrekkende Slikmiddelen, en zulken, die vleefch van vrugten in derzelver faamenmengfel hebben, moeten ſlegts in kleine hoeveelheden te gelyk bereid worden. [E.].

Want ſaamentrekkende Geneesmiddelen verliezen veel van hunne kragt, als ze in deeze gedaante bewaard worden; en het vleefch der vrugten is in ſtaat om zuur te worden.

IV.

De overtollige vogtigheid van het vleefch der vrugten moet over een zagt vuur worden uitgedampt, eer de andere inmengfels daar by gedaan worden. [E.].

V.

Wanneer de Slikmiddelen, in 't bewaaren, al te droog worden, moeten ze weder tot eene behoorlyke dikte gemaakt, door het bydoen van een weinig Canary wyn; [L. E.] en niet van Syroop of Honich: hier door zal de gifte minſt onzeker zyn; eene omſtandigheid, die inzonderheid dient in acht genomen, voornaamelyk in zulken, die met Syroop worden opgemaakt, en eene ruime hoeveelheid van Opium bevatten, als de *Confectio Paulina*, en *Pbilonium*. [L.].

ELECTUARIUM ad DYSENTERICOS.

Slikmiddel tegen de Roodeloop.
Edinb.

Neem van

Het Japonieſch Conſerf, twee oncen;
Locatelli's Balfem, (met eene genoegzaame veelheid dooijers van Eijeren geklopt), een once;

Dit Saamenmengfel is uitſteekend wel uitgedacht, voor het oogmerk in den tytel uitgedrukt. Want ſaamentrekkende dingen of bereidingen van Heulſap hebben zelden alleen plaats, in Rodeloopen, zelfs na dat de eerſte wegen door een braakmiddel, of een volkomene gifte van Rhabarber ontledigd zyn: zy verzagten de pyn, en matigen den vloed wel voor een tyd; maar die korte verligting kan, door 't ophouden van de ſcherpe en bedorven vogten, van gevaarlyke, en zelfs doodelyke, gevolgen agtervolgd worden. Maar de Rhabarber, welke het COLLEGIE van *Edinburg* nu, uit de praktyk der Ziekenkamer, daar bygevoegd heeft, koomt deeze ophooping voor een groot gedeelte voor, zonder de heilzaame uitwerkingen der andere inmengfels veel te verhinderen: in veele gevallen zal het nogthans noodig zyn, die openlyfmaakende droogery alleen op zich zelve tuſſchen beiden in te geeven. De gifte van het Slikmiddel is de grootte van eene groote Nootmuſſchaat, eens of tweemaal daags, naar dat de toevallen daar toe dringen. Een drachma bevat omtrent een zesde deel van een grein Opium.

ELECTUARIUM e BACCIS LAURI.

Slikmiddel van Laurierbeziën.
Lond.

Neem van

Gedroogde Wynruit bladeren,
Kareweyzaad,
Pieterfeliezaad,
Laurierbeziën, van elks een once;
Sagapenum, een half once;
Zwarte Peper,
Ruffieſch Bevergyl, van elks twee drachma's;
Helder gemaakten Honich, driemaal het gewigt van de ſoorten in poeder.

Meng

Meng de Soorten met den Honich, en maak het tot een Slikmiddel.

DIT Saamenmengfel wordt fomtyds ingenomen in winderige kolieken, en Moederkwaalen, van een scrupel tot twee drachma's: maar deszelfs voornaamfte gebruik is in windbreekende klyfteeren, en zelfs in deezen wordt het zelden gebeezigd. Het COLLEGIE van *Edinburgh* heeft het geheel en al verworpen.

ELECTARIUM e CASIA.

Slikmiddel van Casia.

Lond.

Neem van

Ontbindende fyroop van Roozen,
Het vleesch van Casia, verfch uitgetrokken, van elks een half pond;
Manna, twee oncen;
Vleesch van Tamarinden, een once.

Vryf de Manna in een mortier, en ontbind ze, met eene zachte hitte, in de fyroop; doet 'er dan het Vleesch der andere inmengfels by, en vervolg de hitte tot dat alles tot eene behoorlyke dikte gebragt is.

DIACASSIA.

Edinb.

Neem van

Vleesch van Casia, twaalf oncen;
Vleesch van Tamarinden, zes oncen;
Kalabriefche Manna, agt oncen;
Syroop van bleeke Roozen, een pond.

Ontbind de Manna in warm water, kleins de ontbinding en damp ze, tegelyk met de fyroop, over een zagt vuur uit, tot de dikte van Honich: meng 'er dan het vleesch in, om alles tot een gelykformig Slikmiddel te maaken, naar de kunst.

DEEZE Saamenmengfels zyn zeer gevoeglyke Winkel bereidingen, om tot een grond-

slag voor purgeerende Slikmiddelen, en andere oogmerken te dienen; dewyl het vleesch der vrugten, in eene kleine hoeveelheid, vry moeijelyk is, voor ordonnantien, op staande voet gereed te maaken: De Tamarinden geeven aan het zelve eenen redelyk goeden fmaak, en maaken ze niet onderhevig, gelyk men zou verwagten, aan zuur worden: want na vier maanden geftaan te hebben, werdt het saamenmengfel niet zuurer bevonden, dan toen het eerst opgemaakt was. Zy worden ook nugtiglyk op zich zelve alleen ingenomen, in de hoeveelheid van nu en dan twee of drie drachma's, om zagtelyk openlyf te maaken, in hardlyvige geftellen.

ELECTARIUM LENITIVUM.

Verzagtend Slikmiddel.

Lond.

Neem van

Vygen, een pond;
Zenebladeren, agt oncen;
Vleesch van Tamarinden,
Vleesch van Casia,
Vleesch van Franfche Pruimen, van elks een half pond;
Koriander Zaad, vier oncen;
Zoethout, drie oncen;
Tweemaal gerafioneerde fuiker, twee en een half pond.

Maak de Zenebladeren met het Koriander Zaad tot poeder, en zift 'er tien oncen poeder uit: het overige moet met de Vygen en 't Zoethout, in vyf pinten water, tot een half pint gekookt worden; kleins en pers het vogt dan uit, en damp het uit tot het gewigt van anderhalf pond, of wat minder: ontbind de fuiker hier in, om het tot eene fyroop te maaken, en doet deeze fyroop by weiniges by het vleesch: eindelyk, meng het poeder, te vooren door 't zeef afgefcheiden, daaronder.

DIT Slikmiddel kan nu en dan tot de hoeveelheid van een Nootmufchaat of meer wor-

H h h h 3

dit

den ingenomen, om openlyf te maaken in hardlyvige gestellen. Het wordt menigmaal gebezigd in klistereen; hoewel het volgende, tot dat gebruik, veel gepaffer is.

Edinb.

Neem van

Zenebladeren, vier oncen;
Zoethout, twee oncen;
Koriander Zaad, een once;
Vleesch van Pruimen, een pond;
Tamarinden;
Casia, van elks een half pond;
Witte suiker, zes ponden;
Kookend water, vier pinten.

Trek de Zenebladeren, het Zoethout, en het Koriander zaad in het water, eenen nagt in een beslooten vat; pers het vogt uit en kleins het, en kook het met de suiker tot de dikte van een dikke syroop: doet 'er dan het vleesch by, en meng alles wel te saamen, om het tot een slikmiddel te maaken.

Dit slikmiddel is veel beter voor klistereen, dan die poeders in hun mengsel hebben. Het is nu bevryd van eenige overtollige inmengfels, die by voorgaande overzeningen daarin gelaaten waren; te weten, Veelvoet wortel (a), Fransch Bingelkruid bladeren (b), Grieksch hooi zaad (c), en Lynzaad. De Honich is verwisseld met suiker, die minder geschikt is om zuur te worden in 't bewaaren: mogelyk zou de syroop van suiker droeffem (d), beter zyn dan een van die beiden; dewyl ze met het oogmerk overeenkomt, en niet alleen in zich zelve onbekwaam is om te giften, maar ook zulke zelfstandigheden, die 'er toe geschikt zyn, belet, in gifting te geraaken.

ELECTUARIUM PECTORALE.

Slikmiddel voor de Borst.

Edinb.

(a) *Polypodii Radix.* (b) *Mercurialis Gallicae folia.* (c) *Feni Græci semen.* (d) *Melasser.*

Neem van

Conserf van Vlierbeziën, twee oncen;
Spermaceti in eene genoegzaame veelheid dooijers van eijeren ontbonden, een half once;
Bloem van Benzoin, een drachma;
Syroop van Balsem, zoo veel als genoeg is, om de andere inmengfels tot een slikmiddel te maaken.

Dit is een nuttig Geneesmiddel in kittelende hoesten en gemeene verkoudheden, ingericht zoo wel om scherpe vogten te verstoppen, als om de borstontlasting te bevorderen. Het kan twee of driemaal daags gebruikt worden, in giften van omtrent de grootte van een kleine Nootmuschaat. Tot de grootte van een grootte Nootmuschaat ingenomen, als men na bed gaat, verligt het gemeenlyk, niet alleen de borst, maar strekt ook tot een heilzaam zweetmiddel in den nagt. Het is hier uit de voorgaande Uitgaven verbeetord, door het Conserf van Vlierbeziën in plaats van dat van Roozen te stellen, en spermaceti in plaats van poeder van Tragacant Gom.

ELECTUARIUM e SCAMMONIO.

Slikmiddel van Schammonie.
Lond.

Neem van

Schammonie, anderhalf once;
Kruidnagelen,
Gember, van elks zes drachma's;
Wezendlyke Olie van Karewy zaad, een half drachma;
Honich, een half pond.

Laaten de Speceryen te saamen gestampt, en met den Honich vermengd worden; doet 'er dan de poeder van Schammonie by, en daarna de Olie.

Dit slikmiddel is een verwarmend snel purgeermiddel. Het is eene verbetering van het

Electu-

Electuarium caryocastinum van onze voorgaande Apotheeken, een saamenmengfel, waarover veel geklaagd werdt, dat het niet bekwaam was om ingenomen te worden, wegens de grootheid van deszelfs gifte. Anderhalf drachma van dit, welk vyftien greinen schammonie bevat, is even kragtig als een half once van het andere.

ELECTUARIUM e SCORDIO.

Slikmiddel van Scordium, gemeenelyk genaamd Diascordium.
Lond.

Neem van

De foorten van Scordium met Heulsap, eenige hoeveelheid;
Syroop van Witte Papavers (e), tot de dikte van honich gekookt, driemaal zoo veel by gewigt.

Meng de foorten met de syroop, om 'er een slikmiddel van te maaken.

In onze voorgaande Apotheeken was geordonneerd de foorten met Honich op te maaken; maar die is nu verwisseld met syroop, als beter overeenkoomende met het oogmerk der Artsenye, welk is tot een saamentrekkend heulsapmiddel; daar Honich klaarblykelyk openend en afvaagend is. Het is mogelyk in 't geheel niet eens noodig voor de oogmerken der Winkels, de foorten tot een slikmiddel te maaken: want door de innengfels in deeze gedaante te bewaaren, verliezen ze veel van hunnen speceryagtigen geur en saamentrekkende kragt, wordende zagt en glad op 't gehele; en de roode kleur door de Bolus 'er aan gegeven, verflaauwt. Het COLLEGIE van *Londen* heeft daarom met groot recht geordonneerd, dezelve zoo wel in poeder, als in een slikmiddel te houden; en het Poeder zo wel met, als zonder heulsap voorgeschreeven, om in verschillende gelegenheden te kunnen gebruiken. Zie *Species e scordio*, en *Pulvis e Bolo, cum & sine Opio*. Beide deeze Poe-

ders kunnen op staande voet tot een slikmiddel opgemaakt worden met eenige syroop, die men daar toe bekwaam zal oordeelen.

Diascordium was door deszelfs Uitvinder, *Fracastorius* tot een middel tegen de Pest geschikt; doch wy zyn zoo gelukkig geweest, dat 'er weinig oorzaak voor een Geneesmiddel tot dat oogmerk geweest is; ook zou men op dit geenszins kunnen betrouwen. Het is een maatig verwarmend saamentrekkend en heulsap middel; en in dat licht wordt het, in de tegenwoordige praktyk, alleen beschouwd. In negen scrupels van het slikmiddel is een grein Opium begrepen.

De foorten van Scordium, welken den grondslag van dit slikmiddel uitmaaken, gelyk wy (bladz. 574.) reeds gezien hebben, bevatten verscheiden overtollige innengfels; want, alhoewel het COLLEGIE van *Londen* eene oordeelkundige verbetering van het Poeder gegeven heeft, onder den tytel van *Pulvis e Bolo*, zoo wordt het slikmiddel toch met het onverbeeterde poeder gemaakt; ten deele op dat 'er geene wezendlyke verandering moge gemaakt worden, in een Geneesmiddel, waarop men zoo veel vertrouwt, en welks goede uitwerkingen zoo lang ondervonden zyn; en ten deele op dat de Geneesheer, zoo hy het *Pulvis e Bolo* beeter keurt, een slikmiddel, van het zelve gemaakt, moge voorfchryven, om op staande voet gereed gemaakt te worden. In de *Edinburgsche Apotheek* is niet geordonneerd, dit Geneesmiddel in poeder te houden, maar het slikmiddel is tot eenen hoogten trap van fraaiheid en eenvoudigheid verbeterd. En dewyl het innengfel, waar van het zynen naam ondeent, van weinig belang is, zoo is het zelve nu agtergelaaten, en het saamenmengfel wordt door eenen anderen tytel onderscheiden, te weten dien van

CONFECTIO JAPONICA.

Conserf van Japan Aarde.
Edink.

Neem

(e) *Meconium.*

Neem van

Japan Aarde, drie oncen;
 Tormentil wortel,
 Nootmuschaat,
 Olibanum, van elks twee oncen;
 Heulsap, in eene genoegzaame hoeveelheid
 Canary wyn ontbonden, anderhalf drachma;
 Syroop van gedroogde Roozen, tot de dikte van Honich gekookt, driemaal het gewigt van de poeders.

Meng en maak het tot een slikmiddel, dat de plaats van Diacordium vervangt.

DE inmengfels schynen, in dit slikmiddel tuitsteekend wel gekoozen, en zyn zoo met elkanderen geëvenredigd, dat de hoeveelheid van Opium dezelfde is, als in het Diacordium van de voorgaande *Edinburgsche Apotbeek*, te weten een grein in tien scrupels.

BALSAMUM LOCATELLI.

Locatelli's Balsem.
Lond.

Neem van

Olyf olie, een pint;
 Straatsburgsche Terpentyn,
 Geel Wafch, van elks een half pond;
 Rood Sandelhout, zes drachma's.

Smelt de Wafch over een zagt vuur, met een gedeelte van de Olie; doet 'er dan het overige van de Olie en de Terpentyn by; meng daar na het Sandelhout daarin, en houd het alles te saamen roerende tot dat het mengfel koud geworden is.

Edinb.

Neem van

Geel Wafch, een pond;
 Olyf olie, anderhalf pint;
 Chio's of Straatsburgsche Terpentyn, anderhalf pond;
 Balsem van Peru, twee oncen;
 Drakenbloed, in poeder, een once.

Smelt de Wafch in de Olie, over een zagt vuur, doet 'er dan de Terpentyn by; en dit van het vuur genomen hebbende, meng 'er den Balsem van Peru en het Drakenbloed by, het zelve geduurig roerend houdende tot dat het koud geworden is.

DRAKENBLOED geeft een fraaijer kleur aan dit saamenmengfel, dan het roode Sandelhout doet, hoewel het in een ander opzigt hier minder voegt; dewyl het bevonden is, wanneer het in Olie ontbonden wordt, eenigen graad van hitte en prikkeling aan dezelve mede te deelen; hoedanigheden, die zeer vreemd zyn aan het oogmerk van deeze Artfèny. Deeze Balsem wordt gebruikt in inwendige kneuzingen, en bloedingen, afbytingen der darmen, Roodelopen, en in sommige foorten van hoesten en amborsligheden: de gifte is van twee scrupels tot twee drachma's: het kan gevoeglyk met omtrent tweemaal deszelfs gewigt Conferf van Roozen worden ingenomen; gelyk hierna bladz. 621. wordt voorgefchreeven. Sommigen hebben hem ook uitwendig aangewend; om versche wonden en zweeren af te vaagen en te heelen.

BALSAMUM CEPHALICUM.

Balsem voor 't Hoofd.
Edinb.

Neem van

Uitgeperfte Olie van Nootmuschaaten, een once;
 Gedistilleerde Olie van Nagelen,
 van Lavendel,
 van Rosmaryn, van elks een half drachma;
 van Barnsteen, een half scrupel;
 Balsem van Peru, een drachma.

Smelt de Olie van Nootmuschaaten in een zilveren vat; en het van 't vuur genomen hebbende, meng 'er de gedistilleerde Olie en den Balsem in naar de kunst.

Dit Geneesmiddel wordt aangepreezen, om

om aan de slaapen van 't hoofd en beroerde lendenen gevreeven te worden, om de deelen te verwarmen en de zenuwen te versterken; gelyk ook om aan gerooken en opgesnoeven te worden, om de geesten te verfrischen en te verlevendigen. Sommigen hebben het ook inwendig ingegeven, als een verwarmend hartversterkend middel in gevallen van flauwte en zwakheden van het zenuwgestel. In de buitenlandsche Apotheken vindt men eene menigte van deeze soorte van bereidingen, allen saamgesteld uit slegts eene wezendlyke Olie, ingelyfd met de uitgeperste Olie van Nootmuschaaten; welke laatste, voor af, van haaren geur moet ondaan worden, (door distilleeringe met water), op dat de reuk der eerste daar door niet moge benadeeld worden: in de plaats van deeze zeepagtige bereide stoffe, kan men een mengsel van witte Wasch en Olyfolie gebruiken. In de *praktikale Chemistery* wordt eene algemeene bewerking opgegeeven, om deeze soorten van bereidingen te maaken, onder den tytel van

BALSAMUM ODORIFERUM.

Neem van
Olyf olie,
Witte Byen Wasch, van elks twee oncen.

Doet de Olie in een porcelynen kom, die in een pan met kookend water gezet is, scherf de Wasch daar in, roer het te saamen met een schoon mes, of kleine spatel, tot dat de Wasch gesmolten is; neem het vat dan uit het kookende water, en laat 'er, als de stoffe begint dik te worden, vier drachma's van eenige welriekende wezendlyke Olie in druipen, als die van Kaneel, Nootmuschaat, Foelie, Limoenschillen, van Roozenhout, Lavendel, Rosmaryn, enz. of van een mengsel van twee of drie deezer Oliën: waar by een drachma wezendlykheid van Ambergrys (f) kan gevoegd worden, het welk den reuk der Oliën zal verheffen, zonder van zynen eigen daar by te doen. Houd alles bestendig roerende, op dat alles vol-

komen moge vermengd worden; en zoo ras als dit gedaan is, dompel het vat in koud water, om het vervliegen der wezendlyke Oliën te beletten.

DEEZE soorten van Balsem kunnen van zulk eene kleur gemaakt worden, dat ze, zoo wel in dit opzigt, als in reuk naar die planten gelyken, waar uit de wezendlyke Olie, die gy gebruikt, getrokken is. Een weinig van de verf, die de Schilders saggroen noemen, met de Olyfolie gevreeven, zal een schoone groene uitleeveren; een weinig Vermiljoen, eene scharlaken; Kurkuma, eene limoen kleur; Berlynsblauw, eene violet; en Cochenielje eene schoone purper kleur.

CONFECTIO CARDIACA.

Hartversterkend Conserf.
Edinb.

Neem van
Conserf van Rosmaryn bloemen, drie oncen.
Gekonfyte Nootmuschaaten, anderhalf once;
Gekonfyte Gember, zes drachma's;
Saamgesteld poeder van Contrayerva, een half once;
Kaneel Olie, vyftien droppels;
Siroop van Oranje schillen, zoo veel als genoeg is.

Meng het tot een Slikmiddel naar de kunst.

Dit Slikmiddel, hoewel zeer verschillende in saamenmengsel, is byna het zelfde in kragt, als dat hier voor, onder den zelfden naam, beschreeven, bladz. 431. In het verkiezen van de wezendlyke Olie moet men zonderling zorgvuldig zyn, want van derzelve goedheid hangt die der Artfeyn grootelyks af.

CONFECTIO PAULINA.

Het Conserf, genaamd het Paulynsche.

Lond.

(f) *Essentia Ambragrisa.*

Lond.

Neem van

Costus, of in deszelfs plaats, Zedoary,
Kaneel,
Lange Peper,
Zwarte Peper,
Storax,
Galbanum, } gekleinsd,
Opium,
Russisch Bevergyl, van elks een once;
Enkele Syroop, tot de dikte van Honich
gekookt, driemaal het gewigt der andere
inmengfels.

Warm de Syroop, en meng het Heulsap,
eerst in wyn ontbonden, zorgvuldig daar
mede: doet dit mengfel, terwyl het nog
warm is, langzaamerhand, by de Storax
en Galbanum, die beiden vooraf saamen
gesmolten hebbende; en strooi daar na de
andere soorten, tot poeder gemaakt, daarin.

DIT is de CONFECTIO ARCHIGENIS van
onze voorige Apotheek, tot haare voorige ge-
daante en Uitvinder wedergebracht. Het is
een verwarmend middel van Heulsap, en
wordt, als zodanig, somtyds in de praktyk
gebruikt: twee-en-dertig greinen bevatten een
grein Opium.

MITHRIDATIUM, five CONFECTIO
DAMOCRATIS.

Mithridaat, of Conserf van Damocrates.
Lond.

Neem van

Kaneel, veertien drachma's;
Myrrhe, elf drachma's;
Lorken-Zwam (g),
Indische Nardus,
Gember,
Saffraan,

Boeren mosterd (b) zaad,
Wierook (i),
Terpentyn van Chio, van elks tien drach-
ma's;
Kemels hooi (k),
Costus, of in deszelfs plaats Zedoary,
Indiesch Blad (l), of in deszelfs plaats
Foelie,
Stechas-bloemen,
Lange Peper,
Sefeli-kruid zaad,
Het Sap van Cistus wortel (m),
Gekleinsde Storax,
Angelica Sap (n),
Gekleinsd Galbanum,
Balsam van Gilead (o), of in deszelfs plaats
uitgeperste Olie van Nootmuschaaten,
Russisch Bevergyl, van elks een once;
Berg Poley (p),
Scordium,
Balsam-Vrugt (q), of in deszelfs plaats,
Cubeben,
Witte Peper,
Essenkruid (r) Zaad,
Bedola (s), gekleinsd, van elks zeven
drachma's;
Celtische Nardus,
Gentiaan wortel,
Essenkruid (t),
Roode Rozen,
Seldery zaad (v),
Kleine-Kardamom Zaad, met de schillen,
Zoete-Fenkel zaad,
Arabische Gom,
Gekleinsd Heulsap, van elks vyf drachma's.
Kalmus,
Wilden Valeriaan wortel,
Anyszaad,
Sagapenum, gekleinsd, van elks drie drach-
ma's;
Beerwortel (x),
St. Jans-kruid,
Acacia, of in deszelfs plaats Japan aarde,
Scincus buiken (y), van elks twee en een
half drachma;

Hel-

(g) Agaricus. (b) Thlapsis. (i) Thus. (k) Fucus odratus. (l) Malabatrum. (m) Hypocistis. (n) Opo-
panax. (o) Opobalsamum. (p) Polium montanum. (q) Carpobalsamum. (r) Dictamni cretici semen. (s) Bdel-
lium. (t) Dictamni cretici folia. (v) Petroselinii macedonici semen. (x) Mei atbamantici radix. (y) Scincorum
ventres.

Helderen Honich, driemaal het gewigt van alle de andere inmengfels.

Warm den Honich, en meng het Heulfap, in wyn ontbonden daar mede; smelt de Storax, Galban, Terpentyn, en Opobalfamum (of uitgeperfte Olie van Nootmufchaaten) t'faamen in een ander vat, het zelve geduurig omroerende, op dat het niet aanbrande; meng met deezen, dus gefmolten, den heeten Honich, eerft by lepels vol, en daar na by grooter hoeveelheden teffens; doet 'er, wanneer alles byna koud geworden is, de andere foorten, tot poeder gemaakt, langzaamerhand by.

THERIACA ANDROMACHI.

Veneetfche Theriakel.
Lond.

Neem van
Koekjes van Zee-Ajuin, een half pond;
Lange Peper,
Gekleinsd Heulfap,
Gedroogde Adders, van elks drie oncen;
Kaneel,
Opobalfem, of in deszelfs plaatfe uitgeperfte Olie van Nootmufchaaten, van elks twee oncen;
Lorken-Zwam (z),
Florentynfche Lifch-wortel (a),
Scordium,
Roode Roozen,
Raap Zaad (b),
Uittrekfel van Zoethout, van elks anderhalf once;
Indifche Nardus (c),
Saffraan,
Jerufalems kruid (d),
Myrrhe,
Coftus, of in deszelfs plaatfe, Zedoary,
Kemels hooi (e), van elks een once;
Vyfblad wortel (f),

(z) *Agaricus*. (a) *Iridis Florentinae radix*. (b) *Napi semen*. (c) *Nardus indica*. (d) *Amomum*. (e) *Funecus odoratus*. (f) *Pentapbylli radix*. (g) *Diſtanni cretici folia*. (h) *Marrubii folia*. (i) *Calamintha folia*. (k) *Msi atbamantici radix*. (l) *Potium montanum*. (m) *Hypericum*. (n) *Chamaepitys five Iva aribriticae folia*. (o) *Chamaedryos, seu Trifoginis folia & Summitates cum semine*. (p) *Carpobalfamum*. (q) *Ammeos semen*. (r) *Sefelis vulgaris semen*. (s) *Tblapsis*. (t) *Hypocistis*. (v) *Aristollogia radix*. (x) *Diſtanni cretici semen*. (y) *Opoponax*.

Rhabarber,
Gember,
Indiaanfch blad, of in deszelfs plaatfe,
Foelie,
Effenkruid (g);
Andoorn (h);
Berg-munt (i) bladeren,
Stechas,
Zwarte Peper,
Seldery Zaad,
Olibanum,
Terpentyn van Chio,
Wilden Valeriaan wortel, van elks zes drachma's;
Gentiaan wortel,
Celtifche Nardus,
Beerwortel (k),
Berg poley (l), }
St. Jans-kruid (m), } de bladeren,
Veld-Cipres (n), }
Maanderkruid (o), de toppen met het zaad,
Balfem-Vrugt (p), of in deszelfs plaatfe
Cubeben.
Anyszaad,
Zoete-Fenkelzaad,
Kleine Kardamom zaad, met de fchillen,
Biffchops kruid (q), }
Sefeli kruid (r), } het zaad,
Boeren mostert (s), }
Het fap van Ciftus wortel (t),
Acacia, of in derzelver plaatfe, Japan
Aarde,
Arabifche Gom,
Gekleinsde Storax,
Gekleinsd Sagapenum,
Lemnifche Aarde, of in derzelver plaatfe,
Armenifche Bolus, of Franfche Bolus,
Groene gecalcineerde Vitriool, van elks een half once;
Kleinen, (of in deszelfs plaatfe, den langen) Geboortekruids wortel (v),
Klein Centaurie toppen,
Effenkruid zaad (x),
Angelica fap (y), Ge.

Gekleinsde Galbanum,
 Russisch Bevergyl,
 Jooden lym (z), of in deszelfs plaats,
 witten bereiden Barnsteen.
 Kalmus, van elks twee drachma's;
 Heldergemaakten Honich, driemaal het ge-
 wig van alle de andere inmengfels.

Laaten alle deeze inmengfels t'saamen ver-
 mengd worden, op dezelfde wyze, als tot
 het maaken van de Mithridaat is voorge-
 schreeven.

DEEZE vermaarde Slikmiddelen zyn byna
 de enigste overblyffelen, welke de laatste ver-
 beetering, uit de wilde overtolligheid, door
 de bygelovigheid der voorige eeuwen in zwang
 gebragt, in de winkels gelaaten heeft. De
Theriac is eene verbeetering van *Mithridaat*,
 door *Andromachus*, Geneesheer van *Nero*,
 gemaakt: Het *Mithridaat* zelf wordt ge-
 zegd, in het Kabinet van *Mithridates*, Ko-
 ning van *Pontus*, gevonden te zyn. De eer-
 ste Uitgeeevers van dit prachtig geheim, wa-
 ren zeer buitenspoorig in hunne aanpryzingen
 van deszelfs kragten; de voornaamste van
 welken men daarin deedt bestaan, dat het een
 zeer kragtig behoedmiddel was tegen alle foor-
 ten van venyn: want die eene gepaste hoe-
 veelheid op een morgen innam, was dien
 gantschen dag beveiligd van vergiftigd te wor-
 den: en dit werdt bevestigd met het voor-
 beeld van deszelfs onderstelden Uitvinder,
 die, gelyk *Celsus* ons bericht, door deszelfs
 aanhoudend gebruik zoo gesterkt was tegen de
 dingen, gemeenelyk voor vergiften gehou-
 den, dat geene derzelven eenige uitwerking
 op hem hadde, zelfs zonder den bystand, van
 dat tegengift. Maar de begrippen van ver-
 giften, welken in die ruwe eeuwen de over-
 hand hadden, waren klaarblykelyk valsch.
 Eer de ervaarenheid het menschelyk Geslacht
 met eene genoegzaame kennis van de kragten
 der Enkele Geneesmiddelen voorzien hadt,
 waren zy geduurig in alarm, door eene op-
 vating van vergif, en bekommerden zich zeer
 om saamenmengfels uit te denken, die tegen

derzelver uitwerkingen zouden inwerken; ver-
 saamelende alle die zelfstandigheden byeen,
 welken zy zich verbeeldden eenige uitdryven-
 de kragt te bezitten. Hier van daan die groo-
 te menigte van Tegengiften, die wy in de
 Schriften der oude Geneesheeren ontmoeten;
 Nogthans blykt het niet, dat zy kennis had-
 den aan eenig wezendlyk vergift, uitgenomen
 de dolle Kervel (a), Wolfswortel (b), en
 de beete van venynige Dieren; en tegen dee-
 zen wisten zy in 't geheel geen tegengift.
 Zelfs wanneer men al de wezendlykheid der
 vergiften toestondt, en de kragten van de ver-
 scheiden tegengiften afzonderlyk erkende,
 zouden de Saamenmengfels niet beter aan de
 oogmerken, die men 'er mede bedoelt, kun-
 nen beantwoorden, dan de ophooping van al-
 le de enkele geneesmiddelen in eene gedaante,
 eene Artscny tegen alle ziekten zoude kunnen
 zyn.

Nogthans, onaan gezien de ongerymdheid
 van het oorsprongkelyk oogmerk met deeze
 Geneesmiddelen, en de ongeregeldheid in 't
 stuk van derzelver saamenmenging; dewylze
 evenwel verscheidene kragtige stoffen in zich
 bevatten, welker kragten, schoon grootelyks
 benadeeld, echter door derzelver veelheid en
 tegenstrydigheid niet vernield zyn; zoo zyn
 deeze Saamenmengfels door herhaalde erva-
 arenheid bevonden, als verwarmende zweet-
 dryvende middelen met Heulsap, zeer groote
 uitwerkingen voort te brengen.

Deeze Saamenmengfels kunnen, buiten al-
 len twyfel, zonder eenige vermindering van
 derzelver kragten, van veele overtolligheden
 besnoeid worden; nogthans is tot nóg toe,
 uit aanmerking van derzelver welbekende uit-
 werkingen, in derzelver tegenwoordige ge-
 daante, en uit eerbied voor het gezag der Ou-
 den, geene zodanige verbeetering onderno-
 men. Evenwel heeft het COLLEGIE van
Lapden goedgevonden, van de voorschriften,
 die oorsprongkelyk zoo zeer saamengefeld zyn,
 alle de volgende byvoegfels, die van tyd tot
 tyd ingekroopen zyn, af te snyden. Want
 noch de beschryving van den ouden *Andro-
 machus* in verzen, noch de verklaring in on-
 ge-

(a) *Bitumen judaicum.*

gebonden rede van den jongeren maaken eenig gewag van de witte Peper, die naderhand in de *Theriaca* gevoegd is; en het *Mithridaat* van onze voorgaande Apotheken, is ook een overtollig innengfel, in 't oorspronkelyke niet vermeld: het vers, daar 't uit ontleend is, is verminkt en bedorven; en het woord, dat sommigen, enkel op giffing, gemeend hebben *Ajarum* te wezen, verkiesen anderen, ook op giffing, anders te leezen: tot dat 'er dan eene verbetering, die op heetere gronden, dan enkele Critische giffingen steunt, te voorschyn komt, kan deeze enkele foorte veilig uitgelaaten worden, zonder eenige benaëdelinge van het Geneesmiddel. Geene van de oude beschryvingen geeven eenig ander licht in dit byzonder stuk; want, of zy laaten dit innengfel, gelyk ook anderen agter, of zyn opgevuld met byvoegfels.

In beide deeze Geneesmiddelen heeft het COLLEGIE zich eene vernieuwing vergund. In beiden werden Kaneel en *Casia lignea* gevonden; en het is zeer zeker, uit verscheide plaatsen van *Galenus* werken, dat het laatste alleen by de Ouden gebruikt is, wegens de groote moeijelykheid om het andere te bekoomen; zoo dat, de *Casia* nu te behouden, daar de Kaneel zoo gemeen is, eene blinde navolging is van deeze Schryvers zonder eenige oplettendheid op hunne meening: daarom is de *Casia* nu verworpen, en half zoo veel Kaneel in derzelver plaats genomen, het welk de evenredigheid is, die *Galenus* voorschryft in acht te noemen, als men het een voor het ander neemt. Waarlichynelyk is het eveneens met de Celtische en Indiaansche *Nardus* geleege; te weten dat de eerste eene plaats in dit Saamenmengfel heeft, om dat de Indiaansche zoo bezwaarlyk te krygen is; want *Galenus* houdt de laatste uitdrukkelyk voor beter.

Daar is een wezendlyke fout, met opzigt tot de *Theriaca*, door alle de Uitgaven onzer Apotheek doorgegaan, uitgezonderd de tegenwoordige: deeze is, dat men de Romeinsche Vitriool in plaate van de oude *Chalcitis* genomen heeft, thans niet zeker bekend; en dat men in de lyst der Enkele Geneesmiddelen de Romeinsche Vitriool beschryft als eene

blauwe; daar de Italiaansche Schryvers eenpaarig zeggen, dat het eene groene Vitriool is; en als ze zodanig niet is, dat ze dan niet zal beantwoorden aan de uitwerkingen van de *Chalcitis*, welke zekerlyk eene van Staal was, en aan 't Geneesmiddel zyn zwarte kleur geeft. Het geene voornaamelyk oorzaak schynt gegeven te hebben, waarom, in de plaate der *Chalcitis* Vitriool, eene van *Kooper* gesteld is; is derzelver naam, die van *χαλκός*, *kooper*, afgeleid is; doch men moet wel aanmerken, dat men zich voor deezen verbeelde, dat alle de Vitrioolen van koper kwamen, en daarom ook zoo genaamd werden: de groene of Staal-vitrioolen worden by de *Duitschers* nog *kupfferwasser*, en by ons (*Engelschen*) *Coppers*, [by de *Hollanders* *Koperrond*] genoemd. Waarlichynelyk was de oude *Chalcitis* Vitriool gene andere; dan een natuurlyke Vitriool van Staal, door de hitte dier warme luchtstreeken gecalcineerd tot eenen graad van geelagtig roode of koper kleur: en daarom kan de gemeene groene Vitriool, door kunst op deeze wyze gecalcineerd, zeer gevoeglyk derzelver plaats vervangen.

Het COLLEGIE van *Londen* heeft de bereiding deezer Geneesmiddelen ook wat gemakkeliker gemaakt, door de *Trochisci cypbeos* in het *Mithridaat* gebruikt, en de *Hedycbroi* en *viperini* voor de *Theriaca*, agter te laaten; en door derzelver innengfels, naar de wyze van *Zwelfser*, in de Saamenmengfels, waar voor ze geschikt zyn, in te mengen. Dit geschiedt zeer gemakkelyk in de *Theriaca*, door de innengfels deezer Koekjes met die van de *Theriaca* zelve, tot ongebroken getallen te vereenigen. Maar om de getallen even eenvoudig te maaken in het *Mithridaat*, was het noodzaakelyk eenige weinige onevene greinen van eenige artikelen af te neemen, en by anderen een weinig by te doen: zy hebben de gedeelten der innengfels in de *Trochisci cypbeos* uit de oorspronkelyke beschryving van *Galenus* vereffend; om dat de getallen in onze voorgaande Apotheek zeer gebrekkelyk waren.

Het COLLEGIE van *Edinburgh*, weinig

acht geevende op de oudheid of het gemeene vooroordeel, heeft het eindelyk gewaagd, deeze eerwaerde overblyffels af te danken; en heeft eene fraaije en eenvoudige gedaante in derzelver plaats gesteld, die in kragt niet beiden evenaart, onder den tytel van

THERIACA EDINENSIS.

Edinburgsche Theriaca.
Edinb.

Neem van
Virginischen Slangenwortel, tien oncen;
Conrayerva wortel, zes oncen;
Hars van Guajacum, vier oncen;
Kleine Kardamom zaad, twee oncen;
Myrrhe,
Engelsche Saffraan,
Opium, van elks een once;
Conserf van Vlierbeziën, driemaal het gewigt van de Poeders;
Canary wyn, zoo veel als genoeg is om den Opium te ontbinden.

Maak het naar de kunst tot een Slikmiddel.

Dit Saamenmengsel bestaat uit zeer kragtige innengfels, en is buiten twyfel instaat om dat alles uit te werken, wat men redelyker wyze van de opgehoopte *Theriaca* van *Andromachus* kan verwagten. Het COLLEGIE van Londen heeft zyne *Theriaca*, voor deezē, ook saamengesteld uit de minst berispe-lyke innengfels van die van *Andromachus*. Maar om dat deeze Geneesmiddelen, sedert een geruimen tyd, voornamelyk gebeezygd zyn tot uitwendige oogmerken, by wyze van Pap, zoo is de *Theriaca Londinensis* nu agter gelaaten, en derzelver plaats vervuld met een Pap van weinige welgekoozen artikelen, onder den naam van *Cataplasma e cumino*, waar van hier na. Tot inwendig gebruik, koopt geen van alle de *Theriaca's* tegenwoordig, zoo veel in aanmerking, als wel voor deezē; naardien de Beoeffenaars der Geneeskunst in derzelver plaats Brokken van Virginischen Slangenwortel; Kamfer, Conrayerva en foortgelyken hebben ingevoerd, om op staande voet gereed te maaken; welke aan al-

le derzelver oogmerken beantwoorden, met dat voordeel, dat ze zoo wel zonder, als met, Opium kunnen ingegeven worden, een innengfel, dat de anderen nadeelig maakt, in gevallen, daar ze anders gevoeglyk zouden zyn.

Wat de hoeveelheid van Opium in de voorgaande Saamenmengfels betreft; een grein daar van is begreepen in vier drachma's van het *Mitridaat*; in drie scrupels vyftien grein van de Veneetsche Theriakel; en in vyf scrupels van de *Theriaca Edinensis*. Het gedeelte Opium zal een weinig veranderen naar den tyd dat zy bewaard zyn; dewyl derzelver vogtigheid langzaamerhand uitwaasfemt, zoo dat het overblyvende sterker van Opium wordt, dan een gelyk gewigt in 't eerste was. By veele Schryvers is eene verandering van deezē aart opgemerkt, maar valsche-lyk toegeschreeven aan eene verbeelde giftende hoedanigheid der innengfels; door welke men onderstelde, dat ze elkanders kragten, wegens derzelver menigte en tegenstrydigheid, geduurig verheften en bevorderden.

In het maaken deezē Saamenmengfels, moet men wel omzigtig zyn, het verlies voor te koomen, dat onder het vryven zou kunnen voorvallen, en welk de evenredigheid van het Heulsap tegen de andere innengfel onzeker zoude maaken. Het oogmerk, met den Opium in wyn te ontbinden, is, denzelven dus gelykmaatiger met al het overige te vermengen.

PHILONIUM LONDINENSE.

Pynstillend Conserf van Londen.
Lond.

Neem van
Witte Peper,
Gember,
Kareweyzaad, van elks twee oncen;
Gekleinsden Opium, zes drachma's;
Siroop van witte Papavers, tot de dikte van Honich gekookt, driemaal het gewigt van de andere innengfels.

Maak de Siroop heet, en meng 'er den Opium, vooraf in wyn ontbonden, zorgvuldig in; doet 'er dan de andere innengfels, tot poeder gemaakt, by.

Dit is eene verbetering van het *Philonium*,

nium, door *Galenus* beschreeven, welk met byvoeging van eenige overtollige innengfels in onze voorgaande Apotheek aangenomen was, en, hoewel zeer oneigentlyk, onderscheiden door den bynaam van *Romanum*. De bygevoegde, en eenige onnoodige artikels, die in 't oorspronkelyke waren, zyn hier nagelaaten, en de hoeveelheden der anderen veranderd, zoo dat dezelve evenredigheid van Opium tegen de overige innengfels behouden is, even als in onze laatste Apotheek. Zesendertig greinen van het Saamenmengfel bevatten een grein Opium.

HET *Mithridaat*, de *Theriaca*, *Diascordium*, *Confectio Paulina*, en *Philonium* zyn de eenige Saamenmengfels, nu nog overgebleeven van die, welken de Hoofdstukken der Winkels genaamd werden. Zy zyn alle Geneesmiddelen van groot vermogen; en gelyk ze aan de eene zyde door een oordeelkundig Geneesheer tot uitsteekende oogmerken kunnen aangewend worden, zoo heeft derzelver onvoorzigtig gebruik, aan den anderen kant, kwaade gevolgen voortgebragt. Het is onder Minnemoeders en andere Voedsters gebruikelijk geweest aan Kinderen *Diascordium* in te geeven, om derzelver pyn te stillen en slaap te verwekken; inzigten, waaraan het kragtig beantwoord, maar terzelver tyd nooit mist een hardlyvig gestel voort te brengen, de grondslag van veele ziekten: dit Geneesmiddel is insgelyks al te onbedachtzaam ingegeeven om vloeden te stuiten; welker stremming naderhand gevolgd werdt, van veel gevaarlyker toevallen. De vermaarde *Uitdryvende* middelen, *Mithridaat* en *Theriaca*, hebben dikwerf de ongemakken verzwaaard, die men door dezelve wilde geneezen; zy hebben eene gemeene koude in eene hevige koorts veranderd; zy hebben ligte koortsagtige pynen tot eene kwaadaartige koorts opgewakkerd. Hoe sterk dan ook deeze soorten van Geneesmiddelen mogen aangepreezen zyn, om pyn te stillen, te verwarmen, zweet te bevorderen, kwaataartigheid te verdryven enz. zoo moet toch, in derzelver gebruik, de uiterste omzigtigheid aangewend worden; en de gevallen, waarin derzelver hulp vereischt

wordt, zyn veel minder, dan men gemeenelyk onderstelt.

ELECTARIUM ACIDUM.

Zuur Slikmiddel.

Neem van

Conserf van wilde Zuuring, een once;
Vleesch van Tamarinden, een half once;
Slappen Geest van Vitriool, zoo veel als genoeg is, om eene aangename zuurheid te geeven;
Syroop van Limoensap, zoo veel als genoeg is, om alles tot de dikte van een zagt Slikmiddel te brengen.

DIT aangenaam zuur Saamenmengfel is een nuttig verkoelend en verrotting tegenstaand middel, in verscheidene soorten van ontstekingagtige en rotziekten.

ELECTARIUM ALEXETERIUM.

Luchtverdryvend Slikmiddel.

Neem van

Conserf van Kermes, een drachma;
Gekonfyte Gember, zes drachma's;
Contrayerva wortel, van elks een drachma;
Syroop van Oranje schillen, zoo veel als genoeg is, om de andere innengfels tot de dikte van een Slikmiddel te maaken.

DIT is een maatig verwarmend Slikmiddel, door BOERHAAVE uitgedacht, om de kragten op te wekken en te vermeerderen, in slappe koortsen, waar de pols diep en de Lyder flauw en neerslagtig is. Het kan, met eenig gevoeglyk drankje, tot de hoeveelheid van een kleine Nootmuschaat, alle vier of vyf uren worden ingenomen.

ELECTARIUM ALTERANS.

Veranderend Slikmiddel.

Neem

Neem van
 Ruuw Spiesglas, klein gevreeven, drie drachma's;
 Guajacum Hars, twee drachma's;
 Olie van Sassafras, zes droppels;
 Conferf van Roode Roozen, anderhalf once;
 Syroop van Balsam, zoo veel als genoeg is.

Vryf de Hars en de fyn gevreeven Antimonie wel te saamen; en deezen met de Olie (op een weinig suiker gedropen) en het Conferf vermengd hebbende, laat alles met de syroop zagt gemaakt worden tot eene behoorlyke dikte.

DEEZE Artseny wordt gebruikt tegen vuiltigheden van de huid, veritoppingen der klieren, en onzuiverheden van het bloed en de sappen. In 't algemeen stellen de Schryvers van Apotheeken de meeste kragt, in deeze soorte van Saamenmengfels, in het kryt, de Ceruis, of de Vermiljoen van Antimonie, bereidingen, die veel minder zyn dan het ruuwe Mineraal, en zeer weinig recht hebben op de grootte hoedanigheid, die 'er doorgaands aan toegeeeigend wordt. De grootte van een kleine Nootmuschaat van dit Slikmiddel kan elken morgen en avond worden ingenomen met een weinig van het enkel of saamengesteld kalkwater.

ELECTARIUM ANTEPILEPTICUM.

Slikmiddel tegen de Vallende Ziekte.

Neem van
 Peruviaanschen Bast, een once;
 Wilden Valeriaan wortel, twee drachma's;
 Syroop van Oranje schillen, eene genoegzaame veelheid, om de anderen tot een Slikmiddel te brengen.

DIT Geneesmiddel is door Dr. Mead dikwyls met goed gevolg voorgeschreeven in gevallen van Vallende Ziekte: hy ordonneert een drachma, elken morgen en avond, een maand lang in te neemen; waarna, om de geneezing te verzekeren en wederinforting voor

te koomen, dezelfde gifte voor drie of vier dagen, voor elke nieuwe en volle Maan moet herhaald worden, gedurende eenen langen tyd.

ELECTARIUM ANTIDYSENTERICUM.

Slikmiddel tegen de Roodeloop.

Neem van
 Geel Wasch, drie drachma's;
 Spermaceti, twee drachma's;
 Conferf van roode Roozen, anderhalf once;
 Olie van Amandelen, een half once;
 Syroop van Balsam, eene genoegzaame veelheid.

Laat het Wasch en Spermaceti in de Olie, over een zagt vuur, gesmolten worden, en dan met het Conferf en de syroop vermengd.

WANNEER scherpe prikkelende vogten de darmen afgebeeten, en de monden der bloedvaten open gemaakt hebben, is dit zachte geneezende Slikmiddel menigmaal van grooten dienst. Men zegt, dat Loopen van langen duur, in de Indiën gekreegen, die niets verminderden door Geneesmiddelen van de saamentrekkende soorte, wech genomen zyn door dit, welk het natuurlyk slym der ingewanden, dat de loop wech genomen hadt, vergoedt, de ontvellingen heelt, en de scherpe vogten verftompt.

ELECTARIUM AROMATICUM.

Slikmiddel van Speceryen.

Neem van
 De soorten van Speceryen, anderhalf drachma;
 Conferf van Lavendel, twee oncen;
 Syroop van Oranjeschillen, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een Slikmiddel.

DIT

DIT verwarmend hartversterkend Geneesmiddel is dienstig in Zenuwziekten, en verval van het gestel. De grootte van een kleine Nootmuschaat kan twee of driemaal daags, met een glas wyn, of eenig ander bekwaam vogt daar op te drinken, worden ingenomen.

ELECTARIUM BALSAMICUM.

Slikmiddel van Balsam.

Neem van

Conserf van Roozen, twee oncen;
Locatelli's Balsam, een once;

Ontbind den Balsam in een dooijer van een ey, en meng het Conserf dan daar mede.

DIT Slikmiddel wordt in sommige hoesten en borstziekten gebruikt; gelyk ook in de Zweer (a), of verettering van de maag, welke somtyds na Roodeloopen voorvalt; en als 'er een verbyting of barst van de bloedvaten plaats heeft, gelyk in Bloedspuwingen. In deeze gevallen kan men, twee of driemaal daags, de grootte van een Nootmuschaat voor eene gifte inneemen.

ELECTARIUM CHALYBEATUM.

Slikmiddel van Staal.

I.

Neem van

Zout van Staal, een drachma;
Gekonfyte Nootmuschaaten,
Gekonfyte Gember, van elks een half once;
Kaneelolie, vyf droppels;
Conserf van Oranje schillen, een once;
Syroop van Balsam, zoo veel als genoeg is, om het tot een Slikmiddel te maaken.

(a) Vomica.

IV. DEEL.

Neem van

Roest van staal, of staal met Zwavel bereid, zes drachma's;
Gekonfyte Gember, een once;
Conserf van Oranje schillen, drie oncen;
Syroop van Oranje schillen, zoo veel als genoeg is, om het tot eene behoorlyke dikte te brengen.

DEEZE fraaije Staalmiddelen worden niet alleen ingegeven in kwaade gesteldheden en gevallen van Vrysterziekte en opstoppingen der Maandstonden; maar ook in ligte Moeder- en Mildziekten; en om het gestel te verwarmen en op te wakkeren, in groote zwakheden en verval van gesteldheid. Tot alle deeze oogmerken moet de grootte van een kleine Nootmuschaat twee of driemaal daags ingenomen, en deszelfs uitwerking door maatige beweging bevorderd worden.

ELECTARIUM DEOBSTRUENS.

Ontsluitend Slikmiddel.

Neem van

Ammoniac Gom,
Harde Zeep, van elks een drachma;
Zee-Ajuin, tot poeder gemaakt, een schrupel;
Conserf van Oranje schillen, een half once;
Syroop van Gember, zoo veel als genoeg is, om de andere innengfels tot een Slikmiddel te maaken.

WANNEER de Borst met dik slym bezet is, of de Ingewanden verstopt zyn, kan dit Slikmiddel twee- of driemaal daags, tot de grootte van een kleine Nootmuschaat worden ingenomen. De hoeveelheid, hier boven voorgeschreeven, is genoeg voor zes of agt giften.

ELEC-

Kkkk

ELECTARIUM AD GONORRHOEAM.

Slikmiddel voor Zaaddruiping.

I.

Neem van

Het verzagend Slikmiddel, drie oncen;
 Jalappe, drie drachma's;
 Salpeter, anderhalf drachma;
 Enkele Syroop, eene genoegzaame veel-
 heid om het tot een Slikmiddel te maaken.

2.

Neem van

Het verzagend Slikmiddel, drie oncen;
 Balsam Copaiva, anderhalf once;
 Rhabarber,
 Guajacum Gom,
 Salpeter, van elks een once;
 Syroop van Oranje schillen, zoo veel als
 genoeg is, om het tot eene behoorlyke
 dikte voor een Slikmiddel te brengen.

MEN zegt, dat deeze Saamenmengfels in
 sommige Gasthuizen der Krygslieden gebruikt
 worden; het eerste als een verkoelend openlyf
 maakend middel, voor de ontsteeking en span-
 ning der piswegen, welken altoos met eene
 venynige Zaaddruiping verzeld gaan; tot dat
 oogmerk wordt anderhalf drachma voorge-
 schreeven, om elken morgen en avond in te
 neemen.

Het tweede is geschikt om de deelen te ver-
 sterken, na dat het venyn uitgedreeven is, en
 de hitte en ontsteeking ophouden: de grootte
 van een Nootmuschaat kan twee of driemaal
 daags worden ingenomen.

ELECTARIUM E GUMMI GUAJACO.

Slikmiddel van Guajacum Gom.

Neem van

Guajacum Gom,
 Saamengefeld poeder van Kalfsvoet (b),

(b) *Arum.* (c) *Consolidæ majoris radix.* (d) *Malvæ.*

Witte Kaneel, van elks zes drachma's;
 Conferf van Lepelblad, twee oncen;
 Syroop van Oranje schillen, zoo veel als
 genoeg is om het tot eene behoorlyke
 dikte te brengen.

IN sleepende Zinkingen, pynen en smer-
 ten, die met geene ontsteeking verzeld gaan,
 en sommige foorten van ongevoeligheden, uit
 beroerdheid ontstaan, kan dit verwarmend
 prikkelend Slikmiddel, tweemaal daags, tot
 de hoeveelheid van een Nootmuschaat worden
 ingenomen.

ELECTARIUM EX HELLEBORO NIGRO.

Slikmiddel van Zwartem Nieswortel.

Neem van

Zwartem Nieswortel,
 Uittreksel van Zevenboom,
 Saamengefeld poeder van Myrthe, van
 elks een half once;
 Witte Kaneel, twee drachma's;
 Syroop van Oranje schillen, zoo veel, als
 genoeg is.

Meng en maak het tot een Slikmiddel.

DIT Slikmiddel wordt in een van onze
 Gasthuizen gebruikt, om de natuurlyke ont-
 lastingen der Baarmoeder te bevorderen; ten
 welken einde het ongetwyfeld een genees-
 middel van groot vermogen is. Het kan
 tot de hoeveelheid van een half drachma
 tweemaal daags gebruikt worden.

ELECTARIUM INCRASSANS.

Verdikkend Slikmiddel.

Neem van

Tragacanth Gom,
 Vleesch van verschen Smeerwortel (c),
 Conferf van Kaasjes kruid (d), een half
 once;

Sy-

Syroop van Althea wortels, zoo veel als genoeg is, om het alles tot de dikte van een Slikmiddel te brengen.

DIT Slikmiddel wordt drie of viermaal daags, tot de grootte van een Kastanje ingenomen te gelyk met melk spys, om dunne scherpe vogten te verdikken en te verstoppen, in uitdroogende Ziekten, in hoesten, die uit dunne kittelende zinkingen voortkoomende, in vloed en hitte der pis, wanneer het natuurlijk slym van de deelen afgebeeten is.

ELECTARIUM AD NEPHRITICOS.

Slikmiddel voor het Graveel.

Neem van

Het verzagtend Slikmiddel, anderhalf once;
Veneetsche Terpentyn, een once;
Bereide Eijerschalen, [of bereide Oesterschelpen], een half once;
Uitgezochte Rhabarber, een drachma;
Syroop van Atheawortel, zoo veel als genoeg is.

Ontbind de Terpentyn in den dooijer van een Ey, en meng dan alles t'saamen, naar de kunst, om 'er een Slikmiddel van te maaken.

DIT Saamenmengsel, van de *Edinburgsche Ziekenkamer* overgenomen, is uitgedacht om de pisweegen te zuiveren, in Graveel ziekten. Terpentyn, door aardagtige poeders behoorlyk verdeeld, is een veilig, en te gelyk een van de kragtigste pisdryvende middelen, daar men het, in dit geval, mede kan wagen; de Rhabarber en het openlyfmaakende Slikmiddel, zyn zeer nuttige byvoegfels; want hier moet altoos openlyf gehouden worden, schoon de sterker purgeermiddelen zeer ongepast zyn. Een drachma van het Slikmiddel kan eens of tweemaal daags worden ingenomen, te gelyk met een trekfel van Althea wortels, met een lepelvol Honich zoetgemaakt.

ELECTARIUM PARALYTICUM.

Slikmiddel voor Beroerdheid.

Neem van

Mosterd zaad,
Conserf van Rosmaryn toppen, van elks een once;
Saamengetelden Geest van Lavendel, twee drachma's.

Stamp het Mosterd zaad met een weinig water, op dat het vleesch door een zeef moge uitgeperst worden; meng daar mede dan het Conserf en den Geest.

DIT is een zeer kragtig Geneesmiddel voor Beroerdheden, beevingen en ongevoeligheden van de Lendenen, de zwakheden, die den Ouderdom verzellen, en in alle gevallen, daar de vaste deelen moeten geprikkeld, of traage stillstaande sappen in beweging moeten gebragt worden. Het moet elken morgen en avond, of dikwylfer, ingenomen worden, tot de hoeveelheid van een grooten Nootmuschaat; met een glas witten wyn, of eenig ander bekwaam vogt daarop te drinken.

ELECTARIUM E CORTICE PERUVIANO.

Slikmiddel van Peruviaanschen Bast.

1.

Neem van

Peruviaanschen Bast, drie oncen;
Cascarilla, een half once;
Syroop van Oranje schillen, eene genoegzaame veelheid.

2.

Neem van

Peruviaanschen Bast, drie oncen;
Virginischen Slangenwortel, een once;
Syroop van Oranje schillen, eene genoegzaame veelheid.

Kkkk 2

3.

3.

Neem van

Peruviaanfchen Balf, drie oncen;
 Ruuw Ammoniac zout, drie drachma's;
 Syroop van Limoenfap, eene genoegzaame veelheid.

4.

Neem van

Peruviaanfchen Balf, drie oncen;
 Colcothar van Vitriool, zes drachma's;
 Enkele Syroop, zoo veel als genoeg is.

5.

Neem van

Peruviaanfchen Balf, drie oncen;
 Aluin, een once;
 Syroop van Limoenfap, zoo veel als genoeg is.

6.

Neem van

Uittreksel van Peruviaanfchen Balf, een once;
 Uittreksel van Campeche Hout,
 Uittreksel van Zoethout, van elks een half once;
 Slym van Kweepitten, zoo veel als genoeg is om de andere innengfels tot de dikte van een Slikmiddel te maaken.

ALLE deeze Saamenmengfels zyn zeer fraai en kragtig tot de oogmerken, waar toe ze bestemd zyn. Het eerste is gefchikt voor gemeene afgaande koortfen, in de geneezinge van welken de kragten van den Balf grootelyks ondersteund worden door de Cascarilla. Het tweede en derde worden in zodanige afgaande koortfen ingegeven, die in kwalyk gestelde gestellen voorvallen, en in Menschen, die aan verftoppingen der ingewanden onderhevig zyn, daar de Balf alleen, wegens zyne groote saamentrekkende kragt,

(e) Diabetea.

nadeelig zoude zyn. Het vierde is een goed verfterkend middel in slapheden der vaste deelen, en verval van het gettel; en het vyfde een kragtig saamentrekkend middel in vlooden en bloedvloeyingen, byzonderlyk in den pisvloed (e) en den witten vloed. De grootte van een Nootmuschaat kan op eene reis ingenomen, en zulks, naar vereisch van het geval herhaald worden. Het zesde is een zeer aangename gedaante, om den Peruviaanfchen Balf aan zulken in te geeven, die ongemeen veel tegen deszelfs smaak hebben; dewyl de zelfstandigheden, hier by denzelfen gevoegd, zynen smaak niet alleen kragtig verbergen, maar ook teffens met hem in kragten overeenkoomen. Het Saamenmengsel is een zeer fraai en aangenaam middel, en verdiende wel eene plaats in de Winkels: het kan in de gedaante van een Brok; of van een Slikmiddel worden ingegeven, in de gifte van een drachma of meer; of in eenig bekwaam vogt tot een Drankje ontbonden worden.

ELECTARIUM PURGANS ACIDUM.

Een zuur buikzuiverend Slikmiddel.

Neem van

Vleesch van Tamarinden, twee oncen;
 Kryftallen van Wynsteen, twee drachma's;

Maak het tot een Slikmiddel.

Dit is een nuttig verkoelend openlyfmaakend middel, in galagtige gestellen, of ontfteekingagtige ziekten. Men kan elk uur, of dikwyll de grootte van een Nootmuschaat 'er van inneemen, tot dat het begint te werken, of dezelve hoeveelheid kan nu en dan eens op een dag worden ingenomen, in droege hardlyvige gestellen.

ELECTARIUM SAPONACEUM.

Slikmiddel met Zeep.

Neem

Neem van
Harde Spaansche Zeep, twee oncen;
Pareira brava, een once;
Rhabarber,
Gom van Aloë, van elks drie drachma's;
Siroop van Oranje schillen, eene genoeg-
zaame hoeveelheid.

Meng en maak het tot een Slikmiddel.

DIT Slikmiddel is bestemd voor de Geelzucht, die uit verstoptheid der Galbuizen, of lymigheid van de Gal zelve, ontstaat: zodanigen zyn, die gemeenelyk voorkomen wanneer de stoelgang van eene witagtige of afch-kleur is, en moeyelyk te ontlasten. De gifte is van een half tot een heel drachma, tweemaal daags. Hoe veel de Pareira brava; in dit saamenmengsel, tot deszelfs kragten toebrengt, zal ik niet onderneemen te bepaalen. Sommigen hebben dezen wortel aangepreezen, als een allerkragtigt verdunnend middel, in zeer veele en verscheidene Ziekten (Zie bladz. 198.), terwyl anderen hem aanmerken als niet beeter dan, of gelyk met, de gemeene openende wortels (bladz. 256.). De blykbaare hoedanigheden van de Pareira ontdekken weinig grond voor die groote eigenschap, die 'er aan toegeschreeven wordt; en het ontbreekt tot nog toe aan behoorlyke proefnemingen van deszelfs kragten. Het COLLEGE van Londen heeft hem in zyne Apotheek niet aangenomen.

ELECTARIUM SISTENS:

Stoppend Slikmiddel.

(f) *Hamorrhoides.*

Neem van
Het Japoniesch Conserf, twee oncen;
Uittreksel van Campechehout, een once;
Siroop van gedroogde Roozen, zoo veel
als genoeg is om het tot de behoorlyke
dikte van een Slikmiddel te brengen.

DIT Slikmiddel is geschikt tot verligting van Roodeloopen, en andere darmvloeden, na dat de scherpe vogten, door zagte buikzuiverende middelen enz. behoorlyk ontledigd zyn. Men kan 'er, elke vier of vyf uren, de grootte van een Nootmuschaat van innemen.

ELECTARIUM E SULPHURE.

Slikmiddel van Zwavel.

Neem van
Bloem van Zwavel, een half once;
Verzagtend Slikmiddel, twee oncen;
Siroop van Althea wortels, eene genoeg-
zaame veelheid, om het tot een Slikmid-
del te maaken.

DIT Slikmiddel is geschikt tegen de Ambeyen (f), en in de Gasthuizen gemeenelyk onderscheiden, door den naam van *Electuarium hamorrhoidale*: wanneer de ziekte met koortsagtige, of ontsteekingagtige, toevallen verzeld is, wordt 'er somtyds eenige Salpeter bygedaan, in de evenredigheid van twee drachma's tegen de hoeveelheid, die hier voorgeschreeven is. Het kan tot de hoeveelheid van een drachma tot een half once te gelyk worden ingegeeven.

*****

VI. H O O F D D E E L.

Van de Likmiddelen.

ECLEGMA, LINCTUS, of een *Likmiddel*, is een week saamenmengsel, geschikt om opgelikt, of zagtelyk doorgeslikt te worden, van eene middel-dikte tusschen eene syroop en een slikmiddel, *althans nooit zoo dun als het eerste, noch zoo dik als het laatste.*

Deeze Bereidingen worden gemeenelyk saamgesteld uit geperste Oliën, met syroop en andere soortgelyke zelfstandigheden vermengd. In het maaken van dezelve, moet de syroop eerst met een weinig suiker gemengd worden, en dan, met de Olie, wakker in een mortier opgestampt worden; welke dus gereedelyk zal ingelyfd worden, byzonderlyk, als de syroop van de zuure soorte is. Twee oncen syroop, een drachma suiker, en een once uitgeperste Olie, maaken een Likmiddel van behoorlyke dikte; welk naar welgevallen kan verdikt worden, door meer Olie daar by te doen, of verdund, door vermeerdering van de syroop.

Eenige Oliagtige zelfstandigheid, als Locatelli's Balssem, Spermaceti, enz. kan insgelyks tot deeze gedaante gebragt worden; en in plaats van suiker, kan men poeders, die beeter met het oogmerk van verzagtende, of borstmiddelen overeenkoomen, gebruiken; als daar zyn het saamgesteld poeder van Tragacanth Gom, of de witte of zwarte borstkoekjes der Winkels. Doch de gedaante op haar best genomen, is toch afzigtelyk en onaangenaam, en zelfstandigheden van deeze soorte maaken ze nog erger.

ECLEGMA COMMUNE.

*Gemeen Likmiddel.
Edinb.*

Neem van

Verfch getrokken Amandel-Olie,
Syroop van Althea wortels, of syroop van
Balssem, van elks een once;
Witte suiker, twee drachma's.

Meng en maak het tot een Likmiddel.

ECLEGMA EX AMYLO.

*Likmiddel van Styffel.
Edinb.*

Neem van

Styffel, twee drachma's;
Japan Aarde, een drachma;
Syroop van Balssem,
Wit van Eijeren, tot een dunne vloeistoffe
geklopt, van elks een once;

Meng en maak het tot een Likmiddel.

ECLEGMA DE LINO.

*Likmiddel van Lynzaad.
Edinb.*

Neem van

Verfch getrokken Lynzaad Olie,

Sy:

Syroop van Balssem, van elks een once;
Gewasschen bloem van Zwavel,
Witte suiker, van elks twee drachma's.

Meng en maak het tot een Likmiddel.

ECLEGMA DE MANNA.

Likmiddel van Manna.
Edinb.

Neem van
Calabrische Manna,
Versch getrokken Olie van Amandelen,
Syroop van Violen, van elks evenveel.

Meng en maak het tot een Likmiddel.

ECLEGMA SAPONACEUM.

Likmiddel van Zeep.
Edinb.

Neem van
Spaanse Zeep, een drachma;
Amandel Olie, een once;
Syroop van Limoensap, anderhalf once.

Meng en maak het tot een Likmiddel, naar
de kunst.

ECLEGMA DE SPERMATE CETI.

Likmiddel van Spermaceti.
Edinb.

Neem van
Spermaceti, twee drachma's;
Versch gemaakte Amandel Olie, een half
once;
Syroop van Balssem, een once.

Meng het Spermaceti met eene genoegzaame
veelheid dooijers van Eijeren, doet 'er dan
de Olie en syroop by, en maak het tot een
Likmiddel.

ECLEGMA BALSAMICUM.

Likmiddel van Balssem.

Neem van
Spermaceti, twee drachma's;
Balssem van Peru, een drachma;
Syroop van Althea wortel, twee oncen.

Laat het Spermaceti en de Balssem wel bewerkt
worden met eene genoegzaame veelheid
dooijers van Eijeren; en meng de syroop
dan daar mede.

LINCTUS SOLUTIVUS.

Losmaakend Likmiddel.

Neem van
Conserf van wilden doorn (a), een once;
Losmaakende syroop van Roozen,
Olyfolie, van elks vier oncen.

Meng en maak het tot een Likmiddel.

HET voornaamste gebruik der Likmidde-
len is in ziekten van de inwendige deelen van
den mond, de keel, en slikbuis, gelyk in de
Spruw en kittelende hoesten, van afvloei-
ngen in de eerste wegen voortkoomende; want
hoe zeer zy ook mogen vermaard geweest zyn
onder den ruimen naam van Borstmiddelen,
in aandoeningen van de borst en longen; zoo
is het toch niet te verwagten, dat derzelver
bevogtigende en verzagtende hoedanigheid,
deeze deelen kan bereiken, of dat zy eenige
verlichting kunnen geeven in den waaren Longen
hoeft. De langzaame wyze, op welke zy
neergeflikt worden, maakt ze wel geschikt,
om scherphed en prikkeling in de keel, om-
trent den mond van de maag, te verhelpen;
maar het rykelyk gebruik van zulke vetagtige
saamenmengfels, is haast onderheevig, den
eetlust te doen verflaauwen. Het is inderdaad
eene fraaije gedaante, doch in de tegenwoor-
dige praktyk wordt 'er weinig werk van ge-
maakt.

LINC-

(a) *Synobasti fructus.*

LINCTUS ACIDULUS.

Zuuragtig Likmiddel.

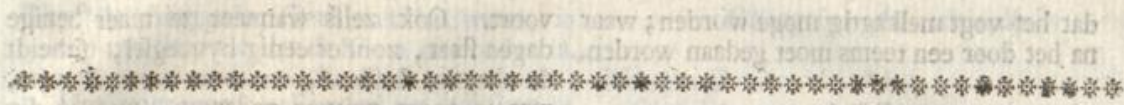
Neem van

Conserf van roode Roozen, twee oncen;
Slappen Geest van Vitriool, vier scrupels,
of zoo veel als genoeg is, om eene aangenaame zuurheid te geeven.

Meng het te saamen.

DIT Likmiddel is van eenen anderen aart, dan de voorgaande bereidingen, en wordt als een ligt saamentrekkend en afvaagend middel gebruikt. Het zal de maag veel eer versterken, dan verslappen, is aangenaam genoeg van smaak en van eene fraaije roode kleur.

VII. H O O F D D E E L.

Van de Amandelmelken.

IN het voorgaande Hoofddeel, werden Oliën met wateragtige vogtigheden vereenigd, door middel van Suiker en Syroopen, tot dikke vetagtige Saamenmengfels. Het tegenwoordige Hoofddeel behelst mengfels van olieagtige, harsagtige, en andere foortgelyke lichaamen, met water, in eene vloeibaare gedaante, van eene witte kleur, die naar melk gelykt, en die hierom *Emulfiones* Amandelmelken genaamd worden.

De Amandelmelken zyn gemeenelyk bereid geweest, door de oliagtige zaaden van planten, of pitten van vrugten, met gemeen water, of eenig aangenaam enkel gedistilleerd water te vryven.

In deeze bewerking wordt de Olie van het onderwerp, door bemiddeling van de andere stoffe, met het wateragtige vogt vereenigd: en hier van daan bezitten zy een gedeelte van de verzagtende kragt der zuivere Olie; met dat voordeel, dat ze aangenaam voor het gehemelte zyn, en niet geschikt om dof of fcherp te worden door de hitte van het lichaam, 't welk de zuivere Oliën in sommige gevallen van ontfteeking wel zouden kunnen doen.

Amandelmelken zyn, buiten derzelver gebruik als geneesmiddelen, uitnemende voervogten voor zekere zelfstandigheden, die anders zoo gemakkelyk niet in eene vloeibaare gedaante in te neemen zyn. Dus vereenigt Kamfer, met Amandelen gestampt, zich geedelyk met water, tot eene Amandelmelk, en wordt in deeze gedaante tot de afgelegenste deelen des lichaams geleid, met genoegzaame uitwerking om aan gewigtige oogmerken te beantwoorden; terwyl derzelver heete en prik-

kelende hoedanigheid tegelyk verzagt wordt door de vetigheid der Amandelen.

Zuivere Oliën, Balsems, Harsen, en andere foortgelyke zelfstandigheden, worden insgelyks mengbaar gemaakt met water, tot Amandelmelken, of melkagtige vogten, door tusschenkomst van Slynen. Ook vereenigt het Wit, of de Dooijer van een Ey, deeze lichaamen met water, maar zoo fraai niet.

Verscheidene Gomharften, als Ammoniacum, Galbanum, Myrrhe, en anderen kunnen tot Amandelmelken gemaakt worden, door dezelve met water alleen te stampen; dewyl derzelver harsagtige deelen ontbindbaar gemaakt worden, door de bemiddeling van de Gommen.

EMULSIO COMMUNIS.

*Gemeene Amandelmelk.
Lond.*

- Neem van
 Zoete Amandelen, die wit gebleekt zyn, een once;
 Arabische Gom, een half once;
 Tweemaal gerafioneerde Suiker, zes drachma's;
 Garsten Water, twee pinten.

Ontbind de Gom in het gewarmde Garstenwater; en zoo haast als het water door en door koud geworden is, giet het by weiniges te gelyk op de Amandelen en de Suiker, die eerst t'saamen gestampt zyn; vervolg dan met alles te saamen te vryven op dat

dat het vogt melkagtig moge worden; waar na het door een teems moet gedaan worden.

Edinb.

Neem van

Zoete Amandelen, een once;
Witte Suiker, twee drachma's;
Enkel Kaneelwater, een once;
Gemeen water, twee pinten.

Stamp de Amandelen met de pitten in een marmeren mortier, en giet het gemeene water langzaamerhand daarop, alles wel door een werkende. Kleins het vogt dan af, en doet 'er het kaneelwater en de suiker by.

Indien men een half once Arabische Gom vooraf in het water smelt, wordt de bereiding EMULSIO ARABICA, *Arabische Amandelmelk* genaamd.

MEN moet groote zorg draagen, dat de Amandelen door het lang bewaaren niet duf worden; welk de Amandelmelk niet alleen ten uitersten onaangenaam zal maaken, eene omstandigheid van groot belang in een Geneesmiddel, dat by groote menigten moet ingenomen worden; maar ook kwaade hoedanigheden aan dezelve geeft, die men weinig van bereidingen van deezen rang verwacht.

Deeze vogten worden voornaamlyk gebruikt, om scherpe vogten af te spoelen en te verstompen; byzonderlyk in heete pis of in koude pis (a), die of uit een natuurlyke scherphheid der sappen, of uit de werking van Spaansche Vliegen, of andere prikkelende Geneesmiddelen ontstaat: in deeze gevallen moeten zy dikwyls gedronken worden, in de hoeveelheid van een half pint, of meer te gelyk.

Sommigen hebben geordonneerd de Amandelmelken te kookten, met inzicht om ze van eene ingebeelde raauwheid te ontdoen; maar door zulk eene bewerking houden zy wel haast op Amandelmelken te zyn; dewyl de Olie van het Water afscheidt, en onderscheiden boven op deszelfs oppervlakte dryft. Zuuren en wynagtige Geesten brengen eene gelyke losmaking

(a) *Stranguria.*

voort. Ook zelfs wanneer ze maar eenige dagen staat, zonder eenig byvoegfel, scheidt de oliagtige stoffe af, en komt boven dryven, niet in haare zuivere gedaante, maar in die van eene dikke room.

Deeze proeven bewyzen, dat de Saamenmengfels van de Amandelmelken van de oliagtige zaaden en pitten gemaakt zyn, en toonen te gelyk eenige voorzorgen aan, die men in 't bereiden en gebruiken van dezelve in acht moet neemen.

EMULSIO CAMPHORATA.

Amandelmelk met Kamfer.

Edinb.

Neem van

Kamfer, een half drachma;
Zoete Amandelen, zes in getal;
Witte Suiker, een half once;
Enkel Polywater, een half pint.

Stamp de Kamfer en de Amandelen wel te saamen in een steenen mortier, en doet 'er het polywater langzaamerhand by; kleins het vogt dan af, en ontbind 'er de Suiker in.

Dit is eene zeer gemakkelyke gedaante om Kamfer in te geeven; dewyl de vetagtige hoedanigheid der Amandelen derzelve prikkeling grootelyks bedekt. In koortsen, die den bystand van deeze kragtige zweetverwekkende droogery vereischen, kan men alle drie of vier uren een lepel vol van de Amandelmelk inneemen.

LAC AMMONIACI.

Ammoniac Melk.

Lond.

Neem van

Ammoniac Gom, twee drachma's;
Enkel Polywater, een half pint.

Vryf

Vryf de Ammoriac Gom met het water, in een mortier, tot dat de Gom ontbonden is.

Dit vogt wordt gebeezigd om taai slym te verdunnen, en borstontlasting te bevorderen, in vogtige Amborstigheden, hoesten, en verstoptheden van de ingewanden. Het kan tot de hoeveelheid van twee lepels vol tweemaal daags worden ingegeven.

EMULSIO PURGANS.

Een buikzuiverende Amandelmelk.

Neem van

Zoete Amandelen, die gebleekt zyn, twee drachma's;

Beste suiker, een drachma;

Schammonie, tien greinen;

Enkel Kaneelwater, een once.

Ontbind de Gom in het Kaneelwater, en de Schammonie met de Amandelen en de Suiker gestampt hebbende, giet het vogt by weinigjes te gelyk, daarop; aanhoudende met alles t'saamen te vryven, om het tot een Amandelmelk te maaken.

DEEZE Amandelmelk is een aangenaam en kragtig purgeermiddel. Het kan, naar welgevallen, met verschillende gedeelten van Schammonie bereid worden: andere buikzuiverende Harfen, gelyk die van Jalappe, kunnen in de plaats der Schammonie genomen worden; een gevoeglyke hoeveelheid van eenige fyroop in plaats van de suiker; en in plaats van het Kaneelwater, eenig ander enkel water, dat nog aangeneramer zyn moge: maar geestagtige Wateren, kunnen hier, om redenen hier voor reeds gemeld, geen plaats hebben. Sommigen hebben een trekfel van Zoethout gebeezigd, het welk een zeer gevoeglyk byvoegsel schynt te wezen, in deeze soorte van bereidingen; dewyl het met de Amandelen, in 't verbeeteren van de prikkelende kragt der buikzuiverende stoffe, zeer wel strookt.

EMULSIO OLEOSA.

Olieagtige Amandelmelk.

Neem van

Olyfolie, een vierde van een pint;

Geest van Hartshoorn, twee drachma's;

Enkel Polywater, twaalf oncen;

Borst fyroop, anderhalf once.

Meng het alles t'saamen.

Dit Saamenmengsel is menigmaal gebruikt in versche Verkoudheden, om den hoest te verligten, en de borstontlasting te bevorderen. Wanneer kwaalen lang geduurd hebben, koomen deeze Geneesmiddelen niet te pas; ook moet derzelver gebruik nooit lang agter een vervolgd worden, dewyl ze de maag verflappen, den eetlust verzwakken, en de ziekte verergeren zouden.

Een veel fraaijer olieagtige Amandelmelk, voor alle de oogmerken, waarin de enkel gladmaakende hoedanigheid der uitgeperste Oliën vereischt wordt, kan op de volgende wyze bereid worden:

Neem een once Arabische Gom, tot poeder gemaakt, en even zoo veel gemeen water: ontbind de Gom in het Water, op dat het een dik slym moge worden; doet daar, langzaamerhand, vier oncen versche gemaakte Amandelolie by; alles wel te saamen vryvende in een mortier, tot dat het ingelyfd is tot een zachten witagtigen klomp. Giet 'er dan, by weinigjes, al voort roerende, vier oncen gemeen water in; waar by nog Nootmuschaat water, Rooze water, en enkele fyroop, van elks twee oncen, kan bygedaan worden.

DEEZE schynt de aangenaamste gedaante te wezen, waarin Oliën kunnen ingegeven worden. De vereeniging is ook veel volmaakter, en de Olie minder geschikt, om in 't staan af te scheiden, dan in de Amandelmelken, die op andere wyzen verkreegen worden. Zelfs brengen sterke Zuuren, by deeze Amandelmelk gevoegd, geene losmaking in dezelve voort. Maar Loogzouten kunnen in deeze gedaante geen plaats hebben; want deezen,

gelyk wy by andere gelegenheid hebben aangemerkt, ploffen zelfs zuivere Gommen van water neder.

EMULSIO SPERMATIS CETI.

Amandelmelk van Spermaceti.

Neem gelyke deelen van Spermaceti en Arabifche Gom. Vryf het t'faamen in een mortier, tot dat ze tot een dikken klomp vereenigd zyn, welke naar welgevallen met water kan verdund worden, gelyk in de voorgaande bewerkinge.

AMANDELMELKEN van Spermaceti, of Spermaceti Drankjes, worden gemeenelyk door middel van dooijers van Eijeren bereid; en de Amandelmelken, dus bereid, zyn gelykformig genoeg. Doch deezen, die met flym bereid worden, gelyk hier wordt voorgeschreeven, hebben dat voordeel, dat ze zoo onaangenaam van fmaak niet zyn, en niet onderworpen aan duf worden. Het mengfel van het Spermaceti en flym kan veele dagen zoo gehouden worden, dat het in staat is, om door langzamerhand water daar by te doen, tot eene gladde Amandelmelk verdund te worden.

EMULSIO CUM ARO.

Amandelmelk met wortel van Kalfsvoet.

Neem van

Verschen wortel van Kalfsvoet;
Arabifche Gom, van elks twee drachma's;
Spermaceti, twee scrupels;
Gemeen water, vyf oncen;
Nootmufchaat water,
Siroop van Oranjeschillen, van elks een half once.

Ontbind de Arabifche Gom met een gedeelte van het water tot een flym, welk met het Spermaceti tot een glad deeg moet geflamp worden. Doet den wortel van Kalfsvoet, vooraf alleen tot een vleefch geflampt, daar by; en vryf het wel te faamen, dat alles ter dege moge vermengd zyn. Giet 'er dan langzaamerhand de wateren en de fyroop in.

VERSCHE wortel van Kalfsvoet kan in deeze gedaante worden ingenomen, zonder het minfte ongemak van deszelfs prikkeling, waar door deeze wortel, op zich zelf alleen, den mond anders zoo fterk aandoet. Ik heb een lepelvol van de Amandelmelk, elke zes uren, of dikwylfer, ingegeeven, in gevallen van de zinkingagtige foorte, en gemeenelyk met groote baat. De onmiddelyker uitwerking, daar van ondervonden, was, dat ze de maag verwarnde, en het zweeten bevorderde, welk ze in sommige voorbeelden overvloedig deedt.

VIII. H O O F D D E E L

Van de Koelrankjes, Mengfels en Drankjes.

DOOR een Koelrankje, JULAPIUM, wordt gemeenelyk een aangenaam Vogt verstaan, dat geschikt is tot een Voervogt voor kragtiger Geneesmiddelen, of om na dezelven gedronken te worden, of om nu en dan als een hulpmiddel tusschen beiden ingenomen te worden. In dit opzigt is derzelver grondslag doorgaands gemeen water, of een enkel gedistilleerd water, met een vierde, of een derde van deszelfs hoeveelheid gedistilleerd geestagtig water: Dit mengsel wordt met suiker zoet gemaakt, of met eenige bekwaame fyroop, of het wordt zuur gemaakt met zuuren van plantgewassen of van delfstoffen, of bezwangerd met andere Geneesmiddelen, die met het oogmerk overeenkoomen; zorgdraagende, dat de byvoegfels zodanig zyn, dat ze het saamenmengsel noch onzigtelyk, noch onsmakelyk maaken. De hoeveelheid, in de gemeene voorschriften, op eenmaal gewoonlyk geordonneerd, is zes of agtoncen, om by lepels vol in te neemen.

Een Mengsel, in naauwer zin dus genaamd, bevat sterker stoffen, het zy die ontbindbaar zyn in water, als Uitrekiels of Zouten, het zy dat ze niet ontbindbaar zyn, als poeders; wordende hier meer acht gegeven op het geneeskundig oogmerk, dan op de ooglykheid of de smaakelykheid van het Saamenmengsel. Daar is inderdaad geen naauwkeurig onderscheid tusschen die beiden; dewyl het zelfde Saamenmengsel by den eenen dikwyls een Koelrankje, en by den anderen een Mengsel genoemd wordt; alhoewel, over 't algemeen, weinigen den naam van Koelrankje aan een zeer onaangenaam vogt, of dien van een Mengsel, aan een zeer aangenaam zullen geeven.

Een Drankje verschilt van een Koelrankje, of Mengsel, alleen daar in, dat het in minder hoeveelheid wordt voorgeschreeven, als zynde geheel en al voor eene gifte geschikt.

JULEPUM E CAMPHORA.

Koelrankje van Kamfer.
Lond.

Neem van
Kamfer, een drachma;
Tweemaal gerafneerde suiker, een half on-
ce;
Kookend water, een pint.

Vryf de Kamfer eerst met een weinig verbeterden Geest van wyn, tot datze zagt wordt; en daar na met de suiker, tot dat ze volkomen vermengd zyn: doet 'er dan het water met weinigjes tefens by, laat het mengsel in een beslooten vat koud worden, en doet het eindelyk door een teems.

Dit is een veel gemakkelyker en zekerer weg, om Kamfer met wateragtige vogten te vermengen, dan dezelve met water alleen te vryven, of dezelve op vuur te zetten, en dan in water te blusschen, gelyk in onze voorgaande Apotheek, en in andere Apotheekersboeken wordt voorgeschreeven: hoewel ook deeze wyze zelfs aan eenige ongemakken onderhevig is; dewyl een gedeelte van de Kamfer uitwaassemt, ten zy men groote zorgvuldigheid gebruikt, in het opgieten van het kookende water; en dewyl 'er een gedeelte op den teems blyft. Het Koelrankje smaakt sterk

naar de Kamfer, en kan, in gevallen daar deeze droogery te pas komt, tot de gifte van een lepelvol worden ingegeven. In voorschriften, die op staande voet gereed gemaakt worden, wordt somtyds Azyn in plaats van Water gebruikt; om dat dit zuur het Koeldrankje niet alleen aangenaamer maakt voor het gehemelte en de maag, maar ook de uitwerking van de Kamfer bevordert en verder uittrekt, door dezelve dienstig te maaken in sommige koortsen, waarmede dat heete prikkelende Geneesmiddel, op zich zelf alleen, minder gevoeglyk zoude zyn. In dit gezigtspunt beschouwd, is het volgende voorschrift een zeer fraai.

JULEPUM e CAMPHORA ACETOSUM.

Koeldrankje van Kamfer met Azyn.

Neem van

Kamfer, een drachma;
Arabische Gom, twee drachma's;
Tweemaal gerafneerde suiker, een half once;
Azyn, een pint.

Vryf de Kamfer met eenige druppelen verbeterden Geest van wyn, tot dat ze week wordt; doet 'er dan de Gom, vooraf met even zoo veel water tot een slym gemaakt, by, en vryf het te saamen tot dat alles volkomen gemengd is, doet den Azyn met de suiker, daar in ontbonden, langzaamerhand daar by.

Door deeze behandeling wordt de geheele zelfstandigheid van de Kamfer vereenigd met, en hangende gehouden in het vogt; en gevolglyk is elke lepel vol even kragtig als een grein en zeven agtste van een grein van de Kamfer in zelfstandigheid. Dezelfde behandeling gelukt insgelyks wel, als men watertot het scheivogt gebruikt; en als de bystand van Salpeter vereischt wordt, kan zē in beide gedaanten daar by gedaan worden.

JULEPUM e CRETA.

Koeldrankje van Kryt.
Lond.

Neem van

Het witte bereide Kryt, een once;
Tweemaal gerafneerde suiker, zes drachma's;
Arabische Gom, twee drachma's;
Water, twee pinten.

Meng het t'saamen.

Dit Koeldrankje is voor hartbranding, en andere voortgelyke ongeiteldheden geschikt, die uit zuure sappen in de eerste wegen ontstaan. Het voornaamste gebruik van de Gom is, een grooter trap van dikte aan het water te geeven, en het zelve inlaat te stellen, om de poeder van kryt in het zelve hangende te houden.

JULEPUM e MOSCHO.

Koelkrankje van Muskus.
Lond.

Neem van

Damaft-Roozewater, zes oncen by maate;
Muskus, twaalf greinen;
Tweemaal gezuiverde Suiker, een drachma.

Vryf de Suiker en de Muskus te saamen, en doet 'er het Roozewater langzaamerhand by.

Dit is eene verbetering van het KOELDANKJE MET MUSKUS VOOR MOEDERKWAALLEN van *Bates*. Oranje bloesem water was door dien Uitvinder voorgeschreeven; en dit komt inderdaad met de Muskus beter overeen, dan Roozewater: maar om dat het eerste bezwaarlyk in volmaaktheid te krygen is, zoo is het laatste hier geordonneerd. Het Koeldrankje verthoont zich eerst troebel: doch als het een wyl tyds gestaan heeft, legt het een bruin poeder af, en wordt klaar; maar verliest ter zelve tyd een groot gedeelte van zyne kragt. Dit ongemak kan men voorkomen,

men, door de Muskus ter dege te vryven met twee of drie drachma's slym van Arabische Gom, eer men het water daar by doet, gelyk in het voorgaande HOOFDDEEL tot het maaken van Amandelmelken is voorgeschreeven: dus zal de Gom maaken, dat de gantsche zelfstandigheid van de Muskus in het water blyft hangen. Vlugges Geesten zyn in veele gevallen ook een nuttig byvoegsel by Muskus, en maaken het water insgelyks bekwaam, om wat meer van de Muskus ontbonden te houden, dan het anders zoude doen. Het volgende Saamenmengsel van deeze soorte wordt in sommigen van onze Gasthuizen gebruikt.

JULEPUM MOSCHATUM.

Koelrankje met Muskus.

Neem van
Roozewater, zes oncen;
Vluggen oliagtigen Geest, anderhalf drachma;
Muskus, vyftien greinen;
Witte Suiker, een half once.

Vryf de Muskus met de Suiker en meng dan de andere inmengfels daar mede.

JULEPUM ALEXIPHARMACUM.

Uisdryvend Koelrankje.

1.

Neem van
Enkel luchtverdrievend Water, zes oncen;
Geestagtig luchtverdrievend water, twee oncen;
Siroop van July-Nagelbloemen, twee drachma's.

Meng het alles t'saamen.

2.

Neem van
Enkel luchtverdrievend water, zes oncen;

Geestagtig luchtverdrievend Water met
Azyn, twee oncen;
Siroop van Limoensap, twee drachma's.

Meng het te saamen.

JULEPUM CARDIACUM.

Harvoerskerkend Koelrankje.

1.

Neem van
Enkel Kaneelwater,
Enkel Oranjeschilwater, van elks drie oncen;
Nootmuschaat water, twee oncen;
Siroop van Oranje schillen, een half once.

Meng het te saamen.

2.

Neem van
Dilzaadwater, zes oncen;
Kardamomzaad water, twee oncen;
Saamengestelden Geest van Lavendel;
Siroop van saffraan, van elks twee drachma's.

Meng het te saamen.

JULEPUM CARMINATIVUM.

Windbreekend Koelrankje.

1.

Neem van
Fenkelzaad water, zes oncen;
Saamengesteld Jenever water, twee oncen;
Siroop van July-Nagelbloemen, een half once.

2.

Neem van
Jamaicache Peper water, zes oncen;

Sabs

Saamengefeld Anyszaad water, twee on-
cen ;
Siroop van Oranje schillen, een half once.

3.

Neem van
Dilzaad water, zes oncen ;
Saamengefeld Karewei water, twee oncen ;
Siroop van Gember, een half once.

JULEPUM HYSTERICUM.

Koeldrankje voor Moederkwaalen.

1.

Neem van
Enkel Polywater,
Bevergyl water, van elks drie oncen ;
Geestagtig Polywater, twee oncen ;
Enkele syroop, twee drachma's.

2.

Neem van
Enkel luchtverdryvend water, zes oncen ;
Kardamomzaad water, twee oncen ;
Saamengefelden Geest van Lavendel,
Vluggen speceryagtigen Geest, van elks een
drachma ;
Siroop van July-Nagelbloemen, een half
once.

3.

Neem van
Dilzaadwater, vier oncen ;
Enkel Pepermunt water, twee oncen ;
Aftreksel van Kardamom (a),
Siroop van Gember, van elks twee drach-
ma's.

JULEPUM REFRIGERANS.

Verkoelend Koeldrankje.

Neem van
Rhynschen Wyn, vyf oncen ;
Damaft-Roozewater, twee oncen ;
Sevillie Oranje sap,
Siroop van Vioolen, van elks zes drach-
ma's.

JULEPUM STOMACHICUM.

Koeldrankje voor de Maag.

1.

Neem van
Enkel Muntwater, zes oncen ;
Geestagtig Muntwater, twee oncen ;
Siroop van Safran, twee drachma's.

2.

Neem van
Aftreksel van Munte (b), zes oncen ;
Kardamom water, twee oncen ;
Enkele Syroop, een half once.

3.

Neem van
Kaneelwater, zes oncen ;
Nootmuschaat water,
Aftreksel voor de Maag (c), van elks een
once ;
Siroop van Oranje schillen, een half once ;

De tytels van deeze mengfels drukken de
oogmerken uit, waar toe zy geschikt zyn :
vier of vyf lepels vol kunnen 'er nu en dan
van ingenomen worden, of zy kunnen als
voervogten voor kragtiger Geneesmiddelen ge-
bruikt worden.

De volgende Koeldrankjes worden in de
Edinburgsche Ziekenkamer gebruikt.

JULAPIUM AMMONIACUM.

Koeldrankje van Ammoniac.

Neem

(a) *Tinctura Cardamomi.* (b) *Tinctura Menthae.* (c) *Tinctura Stomachica.*

Neem van
Melk van Ammoniac, vier oncen;
Siroop van Zee-Ajuin, drie oncen.

Meng het te saamen.

Twee lepels vol van dit Mengsel kunnen tweemaal daags ingegeven worden, in hoefsten, Ambortigheden, en bezetheden op de Borst. Het is een Geneesmiddel van groote uitwerking, maar niet weinig onaangenaam, alhoewel het in de Gasthuizen, daar het gebruikt wordt, een Koeldrankje genoemd wordt.

JULAPIUM ANTIHYSTERICUM.

Koeldrankje tegen de Moederziekte.

Neem van
Polywater, vier oncen;
Saamengesteld Valeriaan water, twee oncen;
Aftreksel van Bevergyl, twee drachma's;
Zout van Hartshoorn, tien greinen;
Witte suiker, zes drachma's.

Meng het te saamen.

DE kragten van dit Saamenmengsel zyn kenbaar genoeg uit deszelfs tytel: de gifte is twee leepels vol, twee of driemaal daags in te neemen.

JULAPIUM CARDIACUM.

Hartversterkend Koeldrankje.

Neem van
Luchtverdrievend Water, vier oncen;
Specery Water, twee oncen;
Vluggen olieagtigen Geest,
Aftreksel van Saffraan (d), van elks twee drachma's;
Witte Suiker, een half once.

Meng en maak het tot een Koeldrankje.

(d) *Tinctura croci.*

IV. DEEL.

DIT mengsel is een nuttig hartversterkend middel, in alle neerslagigheden van de geesten, in verminderingen van slappe koortsen, en in de slaauwten, waaraan Moeder- en mildzieke Menschen onderworpen zyn. Een once, of twee lepelsvol kan, twee of driemaal daags, voor eene gifte worden ingenomen.

JULAPIUM DIAPHORETICUM.

Zweeddryvend Koeldrankje.

Neem van
Luchtverdrievend water, vier oncen;
Geest van Mindererus, twee oncen;
Zout van Hartshoorn, tien greinen;
Witte Suiker, zes drachma's.

Meng het tot een Koeldrankje.

DIT uitsteekende Saamenmengsel is een zeer kragtig Zweetmiddel, en beantwoordt veel kragtiger en met grooter zekerheid aan deszelfs oogmerk, dan veel anderen, die tot het zelfde oogmerk geschikt zyn. Wanneer een overvloedig Zweeten moet verwekt worden, gelyk in zinkingagtige Ziekten, of verkouheden, moet men elk uur, of om de twee uren, twee lepelsvol, warm in 't bed, inneemen, tot dat het Zweet uitbreekt; en indien warme afspoelende vogten niet genoeg instaat zyn om het zelve gaande te houden, moet het zelfde Geneesmiddel nu en dan herhaald worden.

JULAPIUM DIAPHORETICUM ACIDUM.

Zuur Koeldrankje om te Zweeten.

Neem van
Luchtverdrievend water, vier oncen;
Theriakel Azyn, twee oncen;
Aftreksel van Saffraan, een half once;
Geest van Barnsteen, een drachma;
Witte Suiker, een once.

Meng het t'saamen.

Dz

Mmmm

(e) *Purpurea & perfractura.*

De zuure hoedanigheid van dit Zweetdrankje maakt het meer byzonderlyk geschikt voor die Ziekten, waar in eenige van de inwendige deelen ontflooken zyn, als in het Zydwee en de Longontsteeking(e). Het wordt tot dezelve gifte ingegeven, als het voorgaande.

JULAPIUM DIURETICUM.

Pisdryvend Koeldrankje.

Neem van
Geest van Mindererus, vier oncen;
Saamengesteld Mirkswortelwater, twee oncen;
Siroop van Althea wortels, drie oncen.

Meng het te saamen.

DE Geest van Mindererus is een uitstee- kend openend zoutagtig vogt, instaat om ontlastingen te bevorderen, het zy door de zweetgaaten, het zy door de piswegen, naar dat men het zelve ingeeft. Wy hebben hier boven gezien, dat, wanneer het warm in 't bed wordt ingenomen, het een kragtig zweetmiddel is; byzonderlyk als het door vlugge Zouten, kleine giften van Heulsapmiddelen, of andere zelfstandigheden, die ingericht zyn om deszelfs werking tot de huid te bepalen, ondersteund wordt. Indien de Lyder in een koele lucht wat omwandelt, werkt het zagte- lyk, maar meesten tyd kragtig door de pis, de byvoegfels, hier daar by gedaan, strooken wel met dat inzicht, en bevorderen deszelfs werking. Dewyl deeze Artseny de pisontlasting verwekt, zonder de deelen te verhitten of te prikkelen, zoo heeft dezelve niet allen plaats in Waterzuchten, maar ook in ontfleekingagtige Ziekten, waar in deeze heilzame affcheiding moet bevorderd worden. Het wordt tot de hoeveelheid van twee lepelsvol, driemaal daags, ingegeven.

Een drachma Geest van Amber, wordt somtyds met dit Koeldrankje vermengd, welk echter niet schynt eenige vermeerdering van

(e) Pleuritis & peripneumonia.

kragt van dit innemngfel te ontvangen: wat voore kragten het Zout van Barnsteen ook moge bezitten, (die waarfchynelyk zoo groot niet zyn, als men gemeenelyk onderftelt) zoo is de Geest toch in eenen zeer laagen trap daar mede bezwangerd, zie bladz. 499.

JULAPIUM FOETIDUM.

Stinkend Koeldrankje.

Neem van
Affa foetida, anderhalf drachma;
Wynruit water, zes oncen;
Saamengesteld Valeriaan water, twee oncen;
Olie van Hartshoorn, twintig droppels;
Witte fuiker, tien drachma's.

Vryf de stinkende Gom in het Wynruitwater, tot datze ontbonden is, en de Olie op de Suiker hebbende laaten druipen, zoo meng alles t'saamen tot een Koeldrankje.

DIT Saamenmengfel is niet weinig stinkend en afzigtelyk; nothans is het een Geneesmiddel van groote kragt in Mild- en Moederziekte, Amborfigheden, en andere Zenuw-Ziekten: de gifte is een lepelvol, om driemaal op een dag in te neemen. Het wordt somtyds zonder de Olie van Hartshoorn bereid.

JULAPIUM HYDRAGOGICUM.

Koeldrankje om het Water af te dryven.

Neem van
Kamilbloemen-water, zes oncen;
Braaking verwekkenden Wynsteen, tien greinen;
Siroop van Hartsdoorn, twee oncen.

Meng het te saamen.

VAN dit Koeldrankje worden, alle twee uren, twee lepelsvol ingegeven, in gevallen van Waterzucht, tot dat het genoegzame uitwer-

werking heeft, als een buikzuiverend middel; het welk het gemeenelyk doet, eer de hoeveelheid, die hier wordt voorgeschreeven, opgebruikt is. Braaking verwekkende Wynsteen, dus in kleine giften ingegeven, en dikwyls herhaald, is zulk een zeker en kragtig buikzuiverend middel, als het een braakmiddel is, wanneer het in grooter hoeveelheid in eens wordt ingegeven. Nogthans werkt het gemeenelyk gemakkelyk genoeg.

JULAPIUM SISTENS.

Stoppend Koeldrankje.

Neem van

Luchtverdrievend water, vier oncen;
Specery water, twee oncen;
Japaniesch Conferf, twee drachma's;
Japan Aarde, in poeder, een drachma;
Vloeibaar Heulfap, veertig droppels;
Witte Suiker, een half once.

Meng het wel te saamen.

Dit Koeldrankje is voor Roodelopen, en Buikloopen geschikt; waarin het, na behoorlyke ontlastingen, gemeenelyk de krimpelingen verligt en den loop stuit. Het moet, drie of viermaal daags, tot de hoeveelheid van een lepelvol elke reis, worden ingegeven.

MISTURA ALEXETERIA.

Luchtverdrievend Mengsel.

Neem van

Gemeen water, vier oncen;
Geestagtig Luchtverdrievend water, met Azyn,
Koeldrankje van Kamfer, van elks anderhalf once;
Saamengesteld poeder van Contrayerva, vier scrupels;
Salpeter, twee scrupels;
Siroop van Oranje schillen, zes drachma's.

Meng het te saamen.

In Gasthuizen en plaatsen, die eene kwaade lucht hebben, veranderen de gemeene ontsteekingagtige Koortsen somtyds in Rot- en kwaadaartige Koortsen. Om nu tegens toevallen van deezen aart op zyne hoede te zyn, kan men, zoo ras als de ontsteeking begint te bedaaren, of de pols zagter te worden, drie of vier lepels vol van dit verdrievend Mengsel, alle zes uren, ingeven. Kamfer schynt best te slagen, als ze dus in eene vloeibaare gedaante wordt ingegeven; en het kragtigste te zyn in zulke kleine giften, om ontsteeking en toevallen op de Zenuwen te doen bedaaren; gelyk ook om eene zagte Zweeting te bevorderen.

MISTURA ANTIDYSENTERICA.

Mengsel tegen de Roodeloop.

Neem van

Enkel Kaneelwater, zeven oncen;
Geestagtig Kaneelwater, een once;
Slikmiddel van Scordium met Opium, een half once.

Meng het te saamen.

Neem van

Uittreksel van Campeche hout, drie drachma's;
Aftreksel van Japanaarde, twee drachma's;
Geestagtig Kaneelwater, een once;
Gemeen water, zeven oncen.

Ontbind het Extract in het Kaneelwater, en doet 'er dan het gemeene water, en de Tinctuur by.

In nieuwe Roodelopen, kan men een lepelvol of twee van elk deezer Mengsels, na de noodige ontlastingen, ingeven, na elke beweeging, of om de vier of vyf uren eens: indien het eerste, dat een zagt middel van Heulfap is, feilt rust te bezorgen, is zulks een teeken, dat 'er nog wat van de bedorven

M m m m 2

vog-

vogten in de Ingewanden is, en dat het beeter is met de ontlasting voort te gaan, dan den loop te stuiten. Deze Geneesmiddelen zullen somtyds ook plaats vinden op het einde van de ziekte, wanneer dezelve door verzuim, of kwaade behandeling, zoo lang aangehouden heeft, dat de kracht veel verminderd is, de darmen grootelyks verslapt, en derzelver vlokagtig bekleedfel afgebeeten is; mits dat 'er geen ichoreuze of onwillige afgang, spruw (a), vlekken of peper-koorns (b), hik, of groote benaauwdheid op de borst zy. Rhabarber en deeze saamentrekkende middelen moeten zodanig met elkanderen tussehen beiden verpoosd worden, dat, ter zelve tyd, dat de bedorven vogten uitgedreeven worden, de kracht ondersteund, en de darmen gespannen mogen worden. Zie Dr Pringle's uitneemende *Aanmerkingen over de Legersiekten*, pag. 254 enz. waar de Leezer een volkomen en voldoende geschiedenis zal vinden van de toevallen en de geneezing deezer Ziekte, die zoo menigvuldig en zoo doodelyk is in 't veld.

MISTURA ANTIEMETICA SALINA.

Zoutagtig Mengsel tegen het braaken.

Neem van

Zout van Alfem, een half drachma;
Limoensap, zes drachma's;
Enkel-Kaneelwater, een once;
Fyne Suiker, een scrupel.

Meng het te saamen.

Dit Mengsel wordt dikwerf voorgeschreeven, niet alleen tot het oogmerk in den tytel uitgedrukt, maar ook als een zoutagtig opend middel, in de Geelzucht, Ontsteeking en andere Ziekten, waar Artsenyen van deezen rang te pas koomen.

MISTURA CARDIACA.

Hartversterkend Mengsel.

(a) *Apbiba.* (b) *Petechia.*

Neem van

Enkel Kaneelwater, vier oncen;
Geestagtig Kaneelwater, twee oncen;
Uittreksel van Safran, een scrupel;
Conserf van Kermes, zes drachma's.

Meng het te saamen.

In groote slaauwten en neêrgedruktheden, kan elk half uur een lepelvol van dit ryk hartversterkend Mengsel worden ingenomen.

MISTURA AD PHTHISIN.

Mengsel voor de Teering.

Neem van

Balsam Copaiva, een drachma;
Gemeen Water, vier oncen;
Geestagtig Kaneelwater, een once;
Siroop van Oranjeschillen, een half once.

Laat de Balsam in eene behoorlyke hoeveelheid dooijers van Eijeren ontbonden, en dan met de andere inmengfels vermengd worden.

Neem van

Thebaiesch Uittreksel, een grein;
Conserf van Roozen, een half drachma.

Meng het te saamen tot een Brok.

Neem van

Honich-siroop van Zee-Ajuin, andershalf drachma;
Thebaiesch Aftreksel, vyftien droppels;
Geestagtig Kaneelwater, twee drachma's;
Gemeen Water, twee oncen.

Meng het te saamen.

In den gevorderden staat van Teering kunnen we twee soorten van Hoest onderscheiden; eene veroorzaakt door de Zweeren, en de andere door dun scherp vogt, dat op de keel en de luchtpyp valt; welke deelen dan, van derzelve slym beroofd zynde, ten uiterste gevoelig worden voor prikkeling. En het is mogelyk deeze laatste, die het pynelykste en moeiljykste voor den Lyder is. De eerste soort vereischt balsmagtige middelen, als de zweer open is, en de stoffe ontlast kan worden. Tot dit oogmerk is het eerste der bovenstaande Mengsels een zeer fraai en kragtig voorschrift: twee lepels vol moeten op een reis tweemaal daags worden innemen: indien de Balsm purgeert, zullen twee drachma's van het pynstillend Elixir, gevoegd by de hoeveelheid van het Mengsel, hier voorgeschreeven, deeze uitwerking voorkoomen. De andere soort van Hoest kan alleen door verdikkende middelen verzagt worden: en tot dat oogmerk is het tweede van de bovenstaande saamenmengsels een van de best slagende Artsenien: het Conserf is alzins veilig, en anders wel geschikt naar den aart der ziekte; maar gering van kragten: het heullappig Uitreksel is een van de kragtigste innengsels, maar moet met veele omzigtigheid ingegeven worden, dewyl de Heullapmiddelen in 't algemeen geschiktheid hebben om te verhitten, het lyf te verstoppem, en de borstontlasting te stuiten. Dewyl deeze kwaade hoedanigheden grootendeels verbeterd worden door de Zee-Ajuin; zoo kan het derde mengsel, zoo ras als de Lyder begint te klaagen over rustelooze nagten wegens den Hoest, worden ingegeven, ten tyde dat men naa bed gaat. Zie *Pringle's* Aanmerkingen over de Legerziekten.

MIXTURA E VALERIANA.

Mengsel van Valeriaan Wortel.

Neem van
Enkel Peper-munt water, twaalf oncen;
Wilden Valeriaan wortel in poeder, een once;
Saamengestelden Geest van Lavendel, een half once;

M m m m 3.

Syrop van Oranje schillen, een once.

Meng het te saamen.

WILDE Valeriaan wortel, een van de voornaamste Geneesmiddelen in vallende Ziekten en Duizeligheden, schynt beeter te slaagen, als hy dus in zelfstandigheid wordt ingegeven, dan wanneer hy in de gedaante van een Afreksel of Treksel wordt toegediend. De Vogten, hier by denzelven gevoegd, strooken uitsteekend wel daar mede, en door derzelve verwarmende en prikkelende hoedanigheid, bevorderen zy deszelfs kragten. Twee lepels vol van het Mengsel kunnen twee of driemaal daags worden ingenomen.

HAUSTUS CATHARTICUS.

Buikzuiverende Drank.

1.

Neem van
Schammonie, tien greinen;
Geest van Rosmaryn, twee drachma's;
Syrop van Hartsdoorn, zes drachma's.

Vryf de Schammonie met den Geest in een glazen mortier, en meng 'er, als het volkomen vereenigd is, de syrop in.

2.

Neem van
Jalap, in poeder, een scrupel;
Ipecacoanha, drie greinen;
Saamengesteld Jeneverwater, een once;
Treksel van Lynzaad, anderhalf once;
Enkele syrop, een drachma.

Meng het te saamen.

BEIDE deeze saamenmengsels zyn sterke buikzuiverende middelen, en nothans meestendeels zagt en veilig in hunne werkinge. Zy zyn voornaamelyk voor de Waterzucht geschikt, waarin zy overvloedige ontlasting be-

203.

zorgen, zonder den Lyder zoo veel te verzwakken en te vermoeijen als veele andere Geneesmiddelen van deeze foorte doen.

HAUSTUS CATHARTICUS SALINUS.

Zoutagtige buikzuiverende Drank.

Neem van

Glaubers purgeer Zout,
Manna, van elks zes drachma's;
Kookend Water, drie oncen;
Aftreksel van Kardamom, een drachma.

Ontbind het Zout en de Manna in het Water, en, het vogt afgekleinsd hebbende, doet 'er het Aftreksel van Kardamom by.

Dit is een zeer fraai en aangenaam zoutagtig buikzuiverend middel. Want Aftreksel van Kardamom is een van de beste byvoegfels by vogten van deeze foorte, of by de mineraale purgeerwaters, om dezelve ontvangbaar voor de maag te maaken,

HAUSTUS DIAPHORETICUS.

Zweet Drank.

Neem van

Geest van Mindererus,
Syröop van witte Papavers, van 'elks een half once;
Zout van Hartshoorn, vyf greinen.

Meng het te saamen.

DEEZE Drank is een zeer kragtig Zweetmiddel. Het wordt veilig, en menigmaal met goed gevolg, ingegeven, in 't begin van ontsteekingagtige Koortsen, na eene Aderlaating; daar de *Theriaca*, en andere verwarmende zelfstandigheden, gewoonelyk gebeezygd, indien zy feilen zweet voort te brengen, de koorts vermeerderen.

HAUSTUS DIURETICUS.

Pisdryvende Drank.

1.

Neem van

Honich-fyroop van Zee-Ajuin, anderhalf drachma;
Enkel Kaneel water, een once;
Saamengestelden Geest van Lavendel,
Syröop van Oranje schillen, van elks een drachma.

Meng het te saamen.

2.

Neem van

Azyn van Zee-Ajuin, een drachma (of anderhalf);
Zout van Alfem, een half drachma;
Limoensap, zes drachma's;
Enkel Kaneelwater, anderhalf once;
Geestagtig Peper-munt water, een half once;
Syröop van Oranje schillen, een drachma.

Laat het Zout van Alfem en Limoensap eerst t'saamen vermengd worden, en doet de andere inmengfels dan daar by.

3.

Neem van

Pisdryvend Zout, twee scrupels;
Honich-fyroop van Zee-Ajuin, een drachma by maate;
Water, anderhalf once.

Meng het te saamen.

4.

Neem van

Aftreksel van Spaansche Vliegen, vyftien droppels;
Zout van Alfem, een half drachma;
Limoensap, zes drachma's;
Enkel Polywater, anderhalf once;
Enkele fyroop, twee drachma's.

Meng het te saamen.

DE

DE twee eersten van deze fraaije en kragtige Saamenmengfels zyn door Dr. MEAD aangepreezen, om de pis te bevorderen in de Waterzucht. Hy ordonneert dezelve elken avond, of dikwyf in te neemen, naar dat de toevallen daar toe dringen. De Zee-Ajuin, een der sterkste pisdryvende middelen, wordt hier, door de bygedaane byvoegfels niet alleen aangenaamer voor de maag en 't gehemelte gemaakt, maar ook kragtiger geschikt om aan de bedoelde oogmerken te beantwoorden. De twee anderen zyn uit onze Gasthuizen overgenomen; in welken het eerste, naar het zelfde ontwerp als de twee voorgaande te saamengesteld, te recht onderscheiden wordt met den naam van *mitior*, of zagter; en het laatste, bevattende, behalven de zoutagtige stoffe, eene maatige gifte van Spaansche Vliegen, door dien van *fortior* of sterker.

HAUSTUS ANODYNO-DIURETICUS.

Een pynstillende pisdryvende Drank.

Neem van

Loog van Wynsteen, een half drachma;
Thebaiesch Aftreksel, veertig droppels;
Peper-munt Water, een once;
Enkel Kaneel-water, een half once;
Geestagtig Kaneelwater, twee drachma's;
Siroop van Altheawortels; een drachma.

(c) *Afctes*. (d) *Tympanites*.

Meng het te saamen.

ALHOEWEL de Beoeffenaars der Geneeskunst het zelden hebben durven waagen, om Heulsap in te geeven in Waterzuchten; zoo is deeze pynstillende droogery nogthans in zodanige Waterzuchten, die met groote pyn verzelde gaan, door de pyn te stillen, en de vernaauwing der wegen, die altoos door pynelyk gevoel veroorzaakt wordt, wech te neemen, een Geneesmiddel van grooten dienst, en bevordert de ontlasting der pis op eene aanmerkelyke wyze. Dr. Mead geeft een merkwaardig voorbeeld op van de goede uitwerking van het boven voorgeschreeven Mengsel, in een persoon, die met eene Waterzucht in den Onderbuik (c) en Buikzwelling (d) worstelde, terwyl de pyn ook onverdraaglyk, de dorst heevig, en de pis zeer gering was: de sterker buikzuiverende middelen vermeerderden de ziekte; Zeep, Loogzouten, Salpeter, en andere pisdryvende middelen, waren vrugteloos beproefd: Deeze drank echter (toen de Lyder buiten hope scheen van eenige hulpe door de Geneeskunst te zullen bekoomen) bezorgde onverwagte verligting, niet alleen door eenen zagten slaap en stilstand van de pyn, maar ook door eene overvloedige ontlastinge van de pis: en door het Geneesmiddel voor eenigen korten tyd om de agt uren te herhaalen, en naderhand versterkende middelen te gebruiken, werdt de geneezing volkomenlyk voltooid.

*****

IX. H O O F D D E E L.

Van de Waffchingen, Gorgeldranken, Inwerpfels enz.

AQUA ALUMINOSA BATEANA.

*Aluin Water van Bates.
Lond.*

NEEM van

Aluin,
Witte Vitriool, van elks een half ounce;
Water, twee pinten.

Kook de Zouten in het Water, tot datze ontbonden zyn, laat de ontbinding bezinken, en kleins ze daar na door papier.

BATES ordonneert het zout eerst tot poeder te maaken en over het vuur te smelten; maar dit is een onnoodige moeite, om dat de smelting alleen de wateragtige deelen uitdamp, die naderhand wederom hersteld worden, als men het water daar by doet. Dit Vogt wordt gebruikt om zweeren en wonden te zuiveren en te heelen; en om uitflag van de huid wech te neemen, door het deel heet met het zelve te betten, drie of viermaal daags. Somtyds wordt het ook als een Oogwatertje gebruikt; en als een inwerpsel in de Zaaddruipinge en den witten Vloed, als die niet met vergifigheid verzeld zyn.

AQUA ALUMINOSA.

*Aluin Water.
Edinb.*

(a) *Mercurius sublimatus corrosivus.* (b) *Plantage.*

Neem van

Invreetend opgeheven Kwikzilver (a),
Aluin, van elks twee drachma's;
Water, twee pinten.

Laat het Sublumaat en de Aluin tot poeder gevreeven worden, en in een glazen vat gekookt, tot dat het water half verwaasfemd is; laat het Vogt dan staan bezinken, en giet het klaar van den droeffem af.

Dit is van *Fallopis* overgenomen, met verwisseling van Rooze- en Weegbree (b) Waters voor gemeen water, welk even goed tot het oogmerk is. Het Saamenmengfel is voornaamelyk geschikt voor puiften en zweeren van de huid.

AQUA SAPPHIRINA.

*Sapphier kleur Water.
Lond.*

Neem van

Kalkwater, een pint;
Ammoniac Zout, een drachma.

Laat het te saamen in een koperen vat staan, of in een ander met eenige platen koper, tot dat het vogt eene Sapphier kleur verkrygt.

Edinb.

Neem van

Kalkwater, nieuwlings gemaakt, een pint;
Ammoniac Zout, twee drachma's.

Ont-

Ontbind het Zout in het Kalkwater, en laat de ontbinding in een geel koperen vat staan, tot dat ze eene blaauwe kleur verkreegen heeft.

Dit Water is thans vry veel in gebruik, als een afvagend middel in vuile hardnekkige zweeren; en om vlekken of vliezen op de Oogen wech te neemen. Het Koper doet meer tot deszelfs kleur dan tot deszelfs geneezende uitwerking; want de ontbondene hoeveelheid is ten uiterste gering.

AQUA VITRIOLICA CÆRULEA.

Blaauw Vitrioolwater.
Lond.

Neem van
Blaauwe Vitriool, drie oncen;
Aluin,
Sterken Geest (of Olie) van Vitriool, van elks twee oncen;
Water, anderhalf pint.

Kook de Zouten in het Water, tot dat ze gesmolten zyn, doet 'er dan den zuuren Geest by, en kleins het mengfel door papier.

AQUA STYPTICA.

Bloedstempend Water.
Edinb.

Neem van
Blaauwe Vitriool,
Aluin, van elks drie oncen;
Water, twee pinten.

Kook het tot dat de Zouten ontbonden zyn, kleins dan het Vogt, en doet 'er twee drachma's Olie van Vitriool by.

DEEZE Saamenmengfels worden gemaakt naar het Bloed-stempend middel, door *Sydenham* aangepreezen, om het bloeden uit den Neus en andere uitwendige bloedingen te stui-

(c) *Tutia.*
IV. DEEL.

ten: tot dat einde moeten doeken of wicken in het vogt gedoopt, en op de deelen aangewend worden.

AQUA VITRIOLICA CAMPHORATA.

Gekamferd Vitriool Water.
Lond.

Neem van
Witte Vitriool, een half once;
Kamfer, twee drachma's;
Kookend Water, twee pinten.

Meng het Saamen, op dat de Vitriool moge smelten, en kleins het vogt, na dat de droeffem bezonken is, door papier.

DIT is eene onprofytelyke wyze van Kamfer te behandelen; want het grootste deel van dezelve scheidt te gelyk met den droeffem der Vitriool af, en 'er blyft weinig van in het water hangen. Het COLLEGIE van *Edinburgh* hadt, in de voorgaande Uitgave hunner Apotheek, eene bereiding, onder den tytel van *AQUA OPHTHALMICA* (*Oogwater*), weinig van het bovenstaande verschillende, dan dat de hoeveelheid van het Water grooter was, en in de byvoeging van *Oogniet* en *Bolus*; in-mengfels, die 'er geheel geen nut aan kunnen doen, om dat ze in water niet kunnen ontbonden worden, en onder het staan, van het zelve bezinken. Daarom hebben zy, by de laatste overziening van hunne Apotheek, deeze bereiding tot de volgende eenvoudiger gedaante gebragt.

AQUA VITRIOLICA.

Vitriool Water.
Edinb.

Neem van
Witte Vitriool, twee drachma's;
Water, twee pinten.

Kook

Nnnn

Kook het tot dat de Vitriool ontbonden is, en kleins het vogt dan af.

WANNEER de Oogen wateragtig of ontstoken zyn, kunnen deeze ontbindingen van witte Vitriool met veel nut aangewend worden; de ligter ontsteekingen zullen dikwyls, zonder eenigen verderen bystand, voor dit Geneesmiddel wyken: in de heeviger, moeten Aderlaating en buikzuiverende middelen, voor derzelver gebruik, voorafgaan.

AQUA PHAGEDÆNICA.

Wech-ectend Water.
Edinb.

Neem van
Kalkwater, een pint;
Invreetend opgeheeven Kwikzilver, een half drachma.

Laat 'er eene Ontbinding van gemaakt worden.

DIT is ingericht om oude vuile zweeren te wasschen en te zuiveren, en het groeijen van sponsagtig vleesch te beletten. Tot de meeste oogmerken is het veel te scherp om onverdund gebruikt te worden.

GARGARISMA ADSTRINGENS.

Saamentrekkende Gorgeldrank.

Neem van
Eiken Bast, een once;
Aluin, een drachma;
Honich van Roozen, een once;
Water, anderhalf pint.

Kook het Water met den Eiken Bast, tot zoo lang, dat het Vogt, als het gekleinsd wordt, slegts een pint bedraagt; waar by dan de Aluin en de Honich moet gedaan worden.

GARGARISMA COMMUNE.

Gemeene Gorgeldrank.

Neem van
Tinctuur van Roozen, een pint;
Honich van Roozen, twee oncen.

Meng het te saamen.

Of,

Neem van
Water, zes oncen;
Salpeter, een drachma;
Honich van Roozen, een once.

Meng het te saamen. Wanneer zuuren vereischt worden, moeten 'er veertig droppels van den slappen Geest van Vitriool by dit saamenmengsel gedaan worden.

GARGARISMA BETERGENS.

Afvaagende Gorgeldrank.

Neem van
Verzagtend Afkooksel, een pint;
Tinctuur van Myrrhe, een once;
Honich, anderhalf once.

Meng het te saamen.

GARGARISMA EMOLLIENS.

Verzagtende Gorgeldrank.

Neem van
Althea wortel, twee oncen;
Vygen, vier in getal;
Water, drie pinten.

Kook het tot dat een pint 'er van uitgewaasfemd is, en kleins het vogt dan af.

DEEZE Vogten worden gebruikt, om den mond en de keel te spoelen; het eerste, als de deelen ten uiterste verslapt zyn; het twee en derde, als 'er zweeren zyn, die afgevaagd of de ontlasting van dik lymig speeksel moet bevorderd

derd worden; en het vierde, wanneer de mond droog, finagtende en styf is, om hem te bevogtigen en te verzagten. In sommige gevallen kunnen vlugge Geesten, met voordeel, by deeze foorte van bereidingen gevoegd worden. Dr. Pringle onderricht ons, dat hy weinig baat gevonden heeft, in de Keel-Ontsteeking, of vernauwinge van de Keel, by de gewoone Gorgelrankjes; dat zulken, die van eenen zuuren aart zyn, meer kwaad dan goed schynen te doen, door de ontlastbuisjes van het speeksel en slym toe te trekken, en deeze vogten te verdikken; dat een Afkooksel van Vygen in Melk en water eene tegengestelde uitwerking schynen te hebben, byzonderlyk als 'er wat Geest van Ammoniac Zout bygedaan was, waar door het speeksel dunner werdt en de klieren overvloediger afscheidden; eene omstandigheid, die altoos veel tot de geneezing toebrengt.

ENEMA DE AMYLO.

Klisteer van Styffel.

Neem van

Gely van Styffel, vier oncen;
Lyn-Olie, een half once.

Smelt de Gely over een zagt vuur, en meng 'er dan de Olie in. Somtyds worden 'er veertig droppels vloeibaar Heulsap bygedaan.

ENEMA ANODYNUM, sive OPIATUM.

Pynstillend, of heulsappig Klisteer.

Neem van

Treksel van Lynzaad, zes oncen;
Vloeibaar Heulsap (d), veertig droppels.

Of

Schaapen vleeschnat, vyf oncen;
Thebaiesch Uittreksel, drie greinen.

(d) *Laudanum liquidum.*

ENEMA ANTICOLICUM.

Klisteer tegen het Koliek.

Neem van

Gemeen Afkooksel, een half pint;
Heilig aftreksel (e), een once;
Gemeen Zout, een drachma;
Lyn-Olie, twee oncen.

Meng het te saamen.

ENEMA ADSTRINGENS.

Saamentrekkend Klisteer.

Neem van

Kalkwater, tien oncen;
Japonesch Conserf, een half once.

Meng het te saamen tot een Klisteer, waar van de helft in eens moet ingespooten.

ENEMA ADSTRINGENS BALSAMICUM.

Balsmagtig saamentrekkend Klisteer.

Dit wordt gemaakt, door een half once van Locatelli's Balsam, in den dooijer van een Ey ontbonden, by het voorgaande te doen.

ENEMA COMMUNE.

Gemeen Klisteer.

Neem van

Gemeen Afkooksel, twaalf oncen;
Verzagtend Slikmiddel, een once;
Gemeen Zout, een half once;
Olyf-Olie, twee oncen.

Meng het t'saamen.

ENEMA DOMESTICUM.

Huisklysteer.

Nann 2.

Neest

Neem van
Koeijemelk, een half pint;
Bruine Suiker,
Olyf-Olie, van elks een once.

Meng het te saamen.

ENEMA EMOLLIENS.

Verzagtend Klifsteer.

Neem van
Palm-Olie, anderhalf once;
Koeijemelk, een half pond.

Laat de Olie met den dooijer van een Ey geklopt worden, en doet 'er dan de Melk by.

ENEMA FOETIDUM.

Stinkend Klifsteer.

Neem van
Asfa foetida, twee drachma's;
Wynruit,
Zevenboom, van elks een half once;
Olyf-Olie, een once;
Olie van Barnsteen, een half drachma;
Water, anderhalf pint.

Kook het Water met de Wynruit, en Zevenboom, tot dat 'er een half pint van verwaasfemd is; kleins het overblyvend Afkookfel dan af; en meng de stinkende Gom en Oliën daar mede. De helft van de voorgeschreevene hoeveelheid, moet in eene reis ingespooten worden.

ENEMA PURGANS.

Buikzuiverend Klifsteer.

Neem van
Gemeen Afkookfel, een half pint;
Witte Zeep, een once;
Siroop van Hartsdoorn, anderhalf once.

Meng het te saamen.

ENEMA TEREBINTHINATUM.

Terpentyn Klifsteer.

Neem van

Gemeen Afkookfel, tien oncen;
Veneetsche Terpentyn (in den dooijer van een Ey ontbonden) een half once;
Lyn-Olie, een once.

Meng het te saamen.

DE Gebruiken deezer Saamenmengfels zyn uit derzelve tytels genoeg te zien. De Styffel-pynstillende, verzagtende, en saamentrekkende Klyfsteeren, worden in Roodelopen en andere Buikloopen gebruikt, om de spanning der Darmen te versterken, om ze tegen het afbyten door de scherpe vogten te beschermen, derzelve verzweeringen te heelen, en de pynen, die deeze ongemakken verzellen, te verzagten. Het Terpentyn Klifsteer wordt in Graveelziekten ingespooten, het stinkende in die van de Baarmoeder. De anderen zyn geschikt, om de Darmen van het geen ze bevatten te ontlasten, wanneer het ingeeven van buikzuiverende middelen in andere gedaanten, of niet gevoeglyk, of niet veilig is. De Klifsteeren zyn van sommigen aangemerkt geweest als enkel plaatselyke toepassingen, welker werking bepaald was tot de Darmen, in welken zy ontvangen werden. Maar de ervarenheid heeft getoond, dat ze zich vry verder uittrekken: dus bevordert het Terpentyn Klifsteer, hier boven beschreeven, de ontlasting door de Nieren, en deelt aan de pis eenen Violet reuk mede; en het pynstillende Klifsteer is verdoovende, even als of men eene maatige gifte Opium doorgeflukt hadt: ja 'er zyn Menschen geweest, die door geestagtige Klifsteeren dronken geworden zyn; en sommigen verzeekeren, dat het leven eenige dagen lang onderhouden geweest is door zalken, die van eene voedende foorte zyn.

INJECTIO BALSAMICA.

Balsemagtig Inwerpsel.

Neem

Neem van
Balfem Copaiva, een half once;
Kalkwater, zes oncen;
Honich van Roozen, twee oncen.

Neem van
Kwikzilver,
Balfem Copaiva, van elks een half once;
Roozewater, een half pint.

Laat de Balfem ter dege geklopt worden met den dooijer van een Ey; en doet 'er dan het Kalkwater en den Honich langzaamerhand by.

Vryf het Kwikzilver met den Balfem, tot dat zy volkomen vereenigd zyn; meng dan een door van een Ey daar mede, en doet 'er naderhand het Roozewater by.

INJECTIO MERCURIALIS:

Inwepfel van Kwikzilver.

Dit en de voorgaande bereiding zyn geschikt om in den pisweg (e) gespuut te worden, in venynige Zaaddruipingen, om de deelen te zuiveren en af te vagen.

(e) Urethra.

X. H O O F D D E E L.

Van de Pleisters.

PLEISTERS worden voornaamelyk saamengemengd uit olieagtige en vetagtige zelfstandigheden, met poeders tot zulk eene dikte vereenigd, dat het saamenmengfel, in de koude, vast blyve, zonder aan de vingers te kleeven; dat het met eene geringe hitte zagt en buigzaam worde; en dat het door de warmte van het menschelyk lichaam zoo taai worde, dat het gereedelyk zoo wel aan de huid kleeve, als aan de zelfstandigheden, daar het op uitgespreid wordt.

Daar is echter verschil tusschen de dikte van Pleisters, naar de onderscheiden oogmerken, waar toe ze aangewend worden: dus moeten die, welke voor de Borst en Maag geschikt zyn, zeer zagt en buigzaam zyn; terwyl die, welke voor de Lendenen geordonneerd worden, vaster en kleeveriger moeten zyn. Een once uitgeperste Olie, een once geel Wasch, en een half once van eenig bekwaam poeder, zullen een Pleister maaken van de eerstgemelde dikte; voor een harde, kan 'er een once Wasch, en een half once poeder meer worden bygedaan. Men kan ook Pleisters maaken van Harfen, Gomharfen, enz. zonder Wasch, voornaamelyk in voorschriften, die op staande voet gereed gemaakt worden: voor Winkelbereidingen, zyn deeze Saamenmengfels zoo gevoeglyk niet; om dat ze in het bewaaren schielyk week worden, en in eene warme lucht plat neer zakken.

Men heeft gemeend, dat Pleisters konden bezwangerd worden met de soortelyke krachten van verscheidene plantgewassen, door de ver-

sche plant met de Olie, die men tot het saamenmengfel der Pleister bezigt, te kooken. De kooking werdt vervolgd tot dat het kruid byna geschroeid was, met voorzorge, dat de stoffe geene zwarte kleur mogte aanneemen: waarna de vloeistoffe uitgekleinsd werd, en wederom op het vuur gezet, tot dat alle de wateragtige vogtigheid uitgewaaffemd was. Wy hebben reeds aangemerkt, dat deeze behandeling geene zeer gewigtige hoedanigheden aan de Oliën mededeelt, zelfs in betrekking tot derzelver gebruik in eenen vloeibaaren staat: veel min kunnen Pleisters, met zulke Oliën gemaakt, eenige kracht van belang uit deeze kruiden verkrygen.

Kalken van Lood, met Oliën gekookt, vereenigen zich met dezelve tot een Pleister van uitsteekende vastigheid, en die een bekwaamen grondslag uitmaakt voor verscheidene andere Pleisters.

Onder het kooken van deeze Saamenmengfels, moet 'er eenige hoeveelheid water bygedaan worden, om voor te koomen, dat de Pleister niet aanbrande, noch zwart worde. Zodanig water, als 'er noodzaakelyk by moet gedaan worden terwyl het kookt, moet vooraf heet gemaakt worden: want koud vogt zoude de bewerking niet alleen langer uitrekken, maar de stoffe ook doen losbarften, en met geweld 'er uitvliegen tot groot gevaar van den bewerker; dit toeval zal eveneens gebeuren, als men 'er heet water bydoet, by aldien de Pleister uitneemend heet is.

EMPLASTRUM ANODYNUM.

Pya.

Pynstillende Pleister.
Edinb.

Neem van
Witte Hars, agt oncen;
Tacamahaca, in Poeder,
Galbanum, van elks vier oncen;
Komyenzaad, drie oncen;
Zwarte Zeep, vier oncen.

Smelt de Harsen en Gommen te saamen; doet 'er dan de Zaaden, tot poeder gemaakt, en de Zeep by, en maak het alles tot een Pleister.

DEEZE Pleister geeft somtyds verligting in sommige ligte Zinking pynen, welk zy ondersfeld wordt te doen, door te beletten, dat de vogten op het deel vloeijen, en door de zodanigen, die daar reeds stilstaan in beweging te brengen en uit te dryven.

EMPLASTRUM ANTIHYSTERICUM.

Pleister tegen de Moederkwaalen.
Edinb.

Neem van
Galbanum, twaalf oncen;
Tacamahaca, in poeder;
Geel Wafch, van elks zes oncen;
Veneetsche Terpentyn,
Komyenzaad, in poeder,
Alla foetida, van elks vier oncen.

Meng en maak het tot een Pleister.

DEEZE Pleister wordt op het Navelgewest, of over den geheelen Onderbuik gelegd, in Moederkwaalen; en somtyds met goed gevolg.

EMPLASTRUM ADTRAHENS.

Trek-Pleister.
Lond.

(a) *Ceratum album.* (b) *Ceratum citrinum.*

Neem van
Geele Hars,
Geel Wafch, van elks drie ponden;
Beproefd Schaapenvet, een pond.

Smelt het te saamen, en doet de stoffe, terwyl ze nog vloeibaar is, door een teems.

Dit is een zeer wel uitgedachte Pleister tot de oogmerken, in den tytel uitgedrukt; zy is bestemd om de plaats der Meliloten Pleister te vervangen; over welker prikkeling, wanneer gebeezigd werdt om blaaren te trekken, geduurig geklaagd werdt. Dit ontstondt uit de groote veelheid van Hars, die 'er in begreepen was, welke hier om die reden verminderd is. Het zou wel schynen dat de Hars, wanneer het oogmerk alleen was, om blaaren te maaken, geheel en al moest nagelaaten worden, ten zy 'er eené aanhoudende pyn en prikkeling, door de blaatrekkinge verwekt, vereischt wierdt. Inderdaad zyn gene Pleisters van welke soorte ook, tot dit oogmerk geschikt: want derzelver dikte maakt, dat ze ongemakkelyk zitten, en derzelver kleeverigheid maakt het afneemen van dezen pynelyk. Wafch-Pleisters, die zagter en zoo kleeverig niet zyn, schynen verre de voorkeur te moeten hebben: De witte Wafch Pleister (a) zal tot algemeen gebruik kunnen dienen; en tot sommige byzondere oogmerken kan de Citroenkleure Wafch Pleister (b) aangewend worden.

EMPLASTRUM CEREUM.

Wafch Pleister.
Edinb.

Neem van
Geel Wafch, vier ponden;
Witte Hars,
Schaapen vet, van elks twee ponden.

Smelt het te saamen, tot een Pleister; welke de plaats van de Mililoot Pleister vervangt.

Dee-

DEEZE Pleister is aan de voorgaande gelyk, doch de verdere vermindering van de Hars maakt ze voor sommige oogmerken verkieslyker.

EMPLASTRUM CEPHALICUM.

Hoofd-Pleister.

Lond.

Neem van

Burgundiesch pik, twee ponden;

Week Labdanum, een pond;

Geele Hars,

Geel Wasch, van elks vier oncen;

De uitgeperste Olie, die Olie van Foelie genaamd wordt, een once.

Smelt de *Pik*, *Hars* en 't *Wasch* te saamen; doet 'er dan eerst het *Labdanum*, en daarna de *Olie van Foelie* by.

Edinb.

Neem van

Tacamahaca, in poeder;

Geel Wasch,

Veneetsche *Terpentyn*, van elks vier oncen;

Olie van *Lavendel*, twee drachma's;

Olie van *Barnsteen*, een drachma.

Smelt de *Tacamahaca* met het *Wasch*, en doet 'er dan de *Terpentyn* by, zoo dat 'er een *Pleister* van gemaakt worde: wanneer dit saamenmengsel van het vuur genomen, en byna koud geworden is, meng 'er dan de *Oliën* in.

DEEZE Pleisters worden, in zwakheid of pyn van het hoofd, aan de Slaapen of Voorhoofd, enz. gelegd, en somtyds ook aan de Voeten. *Schulze* verhaalt, dat eene verouderde zinking in de Slaapen van 't hoofd, die zich by tyden tot de Tanden uitstreckte, en ondraaglyke pyn veroorzaakte, in twee dagen geneezen was door een *Pleister* van deeze soorte, (met byvoeging van een weinig *Opium*) op het deel gelegd, na dat verscheide andere

hulpmiddelen te vergeefs beproefd waren: Hy voegt 'er by, dat eene groote menigte vloeibaare stoffe, onder de *Pleister*, by droppels afliepen, die zoo scherp waren, dat ze de huid verbeeten.

EMPLASTRUM de CICUTA cum AMMONIACO.

Pleister van Scheerling, met Ammoniac.
Edinb.

Neem van

Sap van *Scheerlingbladeren*, vier oncen;

Ammoniac Gom, agt oncen;

Azyn van Zee-Ajuin, zoo veel als genoeg is, om de *Gom* te ontbinden.

Doet het *Sap* by deeze ontbinding, en het mengsel gekleinsd hebbende, kook hetzelfde tot de dikte van een *Pleister*.

DEEZE *Pleister* werdt voor deezen ondersfeld kragtig verkoelende en verdryvende zyn, en byzonder dienstig tegen zwellingen van de *Milt*, en spanningen van de *hypochondriesche Ryken*. Eenigen tyd geleden, werdt ze geheel en al verzuimd, en daarom heeft het *COLLEGIE van Londen* dezelve, by de laatste overziening van hunne *Apotheek*, uitgelaaten. Maar de verheeven ontbindende kragt, die *Dr. Storck* in de *Scheerling* ontdekt heeft, en die hy bevondt, dat ze zoo wel in deeze, als in andere, gedaanten oeffende, gaf haar recht tot verdere beproevingen. De *Pleister* schynt zeer wel uitgedacht, en de bygevoegde mengfels wel gekoozen, om de uitwerking der wilde, of dolle, *Kervel* te ondersteunen.

EMPLASTRUM COMMUNE.

Gemeene Pleister, gemeenelyk Diachylon.
genaamd.
Lond.

Neem van

Olyf Olie, een Gallon;

Zilverfchuim, tot een zeer fyn poeder gevreeven, vyf ponden.

Kook

Kook het over een zagt vuur, met omtrent twee pinten water, hetzelfde geduurig roerend houdende, tot dat de Olie en het Glit vereenigen, en de dikte van een Pleister verkrygen. Indien al het water verteerd is, eer 't zoo ver koomt, doet 'er dan wat heet gemaakt water by.

Edinb.

Neem van
Olyf-Olie, zes pinten;
Zilverfchuim, drie ponden.

Kook het tot een Pleister.

In deeze bewerkingen moet de hitte zagt zyn, en de stoffe geduurig roerende gehouden worden, anders zwelt het op, en zou over het vat kunnen loopen. Wanneer het Saamenmengfel wankleurig is, zoo zal het bydoen van een weinig Loodwit en Olie de kleur verbeteren.

Deeze Pleisters zyn de gewoone hulpmiddelen in ontvellingen van de huid, geringe vleesch wonden en dergelyken. Zy houden het deel zagt en een weinig warm, en beschermen het tegen de lucht; het welk alles is, dat men van eenige Pleister, in deeze gevallen, kan verwagten. Sommigen onzer schrandere Medicyn-Maakers dachten deeze oogmerken wel te kunnen bereiken met een beeterkoop saamenmengfel, en hebben daarom eene groote menigte Witfel en Varkens Reuzel daar by gedaan: dit is echter geenszins toe te staan, niet alleen om dat het zoo goed niet kleeft, maar ook om dat de Reuzel instaat is om duf en scherp te worden. De nagemaakte, of vervalschte is op het oog wel te onderscheiden.

EMPLASTRUM COMMUNE ADHÆSIVUM.

*Gemeene Hechtpleister.
Lond.*

Neem van
Gemeene Pleister, drie ponden;
Geele Hars, een half pond.

IV. DEEL.

Smelt de gemeene Pleister over een zeer zagt vuur; doet 'er dan de Hars, eerst tot poeder gemaakt, op datze te beter moge smelten, by; en meng alles te saamen.

Deeze Pleister kan anders gemaakt worden, door, in plaatse van de gemeene Pleister, derzelver innengfels, Olie en Glit te nemen; en de Hars, een weinig voor dat ze tot haare behoorlyke dikte gekoomen is, daar by te doen; dan het kookten te vervolgen tot dat de Pleister voltooid is.

Op deeze laatste wyze gemaakt, komt ze best voor den dag.

EMPLASTRUM ADHÆSIVUM.

Hecht-Pleister.

Edinb.

Neem van
Gemeene Pleister, twee ponden;
Burgundiesche Pik, een pond.

Smelt het te saamen om 'er een Pleister van te maaken.

DEEZE Pleisters worden voornaamelyk gebruikt als hechtpleisters, om andere verbanden by een te houden enz.

EMPLASTRUM COMMUNE cum GUMMI.

*Gemeene Pleister met Gommen.
Lond.*

Neem van
Gemeene Pleister, drie ponden;
Gekleinsde Galbanum, agt oncen;
Gemeene Terpentyn,
Wierook, van elks drie oncen.

Smelt de Galbanum met de Terpentyn, over een zagt vuur, en strooi 'er den Wierook; tot poeder gemaakt, in: meng dan met deezen de gemeene Pleister; dezelve vooraf op een heel zagt vuur gesmolten hebbende. Of, in plaatse van de Gemeene Pleister, die reeds gemaakt is, kunt gy de Olie en het Glit, te saamen gekookt, neemen: zoo ras als deezen vereenigen, eer ze de dikte van een Pleister gekreegen hebben, moeten de andere innengfels daar by gedaan worden.

Oooo

EM-

EMPLASTRUM GUMMOSUM.

*Gom Pleister.**Edinb.*

Neem van

Palm-Olie, vier pinten;
 Zilverfchuim, anderhalf pond;
 Ammoniac Gom,
 Galbanum,
 Veneetfche Terpentyn,
 Geel Wafch, van elks een half pond.

Kook de Olie met het Zilverfchuim, tot de dikte van een Pleifter; doet 'er dan de andere innengfels by, en maak alles tot een Pleifter, naar de kunst.

BEIDE deeze Pleifters worden als rypmaakende en ettermaakende gebruikt; byzonderlyk in Ettergezwellen, na dat een gedeelte van de ftoffe ryp geworden en ontlafst is, om het overige harde gedeelte tot etter te maaken, of te verdryven.

EMPLASTRUM CROCEUM, vulgo
OXYCROCEUM.

*Saffraan Pleifter, gemeenelyk genaamd
 Oxycroceum.
 Edinb.*

Neem van

Burgundiefche Pik,
 Geel Wafch, van elks een pond;
 Galbanum,
 Teer, van elks een half pond;
 Saffraan tot poeder geflampt, twee oncen.

Laat de Burgundiefche Pik, het Wafch en de Galbanum te faamen gefmolten worden over een zagt vuur; doet 'er dan de Teer en Saffraan by, en maak alles tot een Pleifter.

MEN zegt, dat dit min zuinig en zonder oordeel bedacht faamenmengfel de deelen, op welken het gelegd wordt, grootelyks verfterkt, byzonderlyk de peesagtige; en dat het koude gezwellen ontbindt en verdryft. De Teer is nu,

als een innengfel, in de plaats van Veneetfche Terpentyn, Myrrhe en Olibanum, ingevoerd.

EMPLASTRUM e CUMINO.

*Komyn Pleifter.
 Lond.*

Neem van

Burgundiefche Pik, drie ponden;
 Geel Wafch,
 Komyn Zaad,
 Karewei Zaad,
 Lauwerier Beziën, van elks drie oncen.

Smelt de Pik met het Wafch; firooi 'er dan de andere innengfels, eerft tot poeder gemaakt in, en meng alles wel te faamen.

DEEZE Pleifter staat aangepreezen, als een maatig verwarmend verdryvend middel; en wordt door sommigen geordonneerd op het Onderbuiks Geweft te leggen, om de Ingewanden te verfterken, en winden te verdryven.

EMPLASTRUM DEFENSIVUM.

*Befchermende Pleifter.
 Edinb.*

Neem van

Zilverfchuim, twee ponden;
 Olyf olie, vier pinten;
 Geel Wafch,
 Olibanum, in poeder,
 Veneetfche Terpentyn, van elks vier oncen;
 Colcothar van Vitriool, zes oncen.

Kook de Olie met het Zilverfchuim tot dat zy byna de dikte van een Pleifter gekreegen hebben; smelt het Wafch hierin, en doet 'er de andere innengfels dan by, om alles tot een Pleifter te maaken, naar de kunst.

DEEZE Pleifter wordt rondom de lippen der

der wonden en zweeren gelegd, over de andere oplegfels heen, om dezelve voor ontfteeking of toevloed van vogten te befchermen; waar toe de Pleifter nogthans, gelyk de Hr. *Sharp* wyslyk aanmerkt, veel eer gefchikt is om te weeg te brengen, dan om af te weeren.

EMPLASTRUM e MELILOTO.

Meliloot Pleifter.

Neem van

Meliloot verfche bladeren, zes ponden;
Offen vet, drie ponden;
Witte Hars, agt ponden;
Geel Wafch, vier ponden.

Kook het kruid in het gefmolten vet, tot dat het byna gefchroeid is; pers het Vet dan fterk uit, en, de Hars en 't Wafch daar by gedaan hebbende, kook het alles een weinig; om 'er een Pleifter van te maaken.

DEEZE Pleifters is menigmaal gebruikt geweest om blaaren te maaken: zie EMPLASTRUM ADTRAHENS. Het COLLEGIE van *Londen* heeft de hoeveelheid van de Hars verminderd, om het faamenmengfel minder prikkelend te maaken; gelyk zy ook het kruid hebben agter gelaaten, als hebbende niets te beduiden ten nutte van de Pleifter, en zynde van eenen zeer onaangenaamen reuk, eene omftandigheid van het uiterfte belang om vermyd te worden, in ziekten, waarin met alle mogelyke poogingen moet toegelegd worden om moeijelykheid voor te koomen, en volkomen rust te bezorgen; om nu niet te fpreken van de ondeugende vervalschingen, die in deeze Pleifter fomtyds gedaan worden met prikkelende middelen, om de groene kleur, die tot haar verkoopbaar kenmerk gemaakt is, op een veel korter wyze, dan door het kooken van het kruid, daaraan te bezorgen. De zekerfte wyze, om dit bedrog te ontdekken, is, een weinig van de Pleifter in wat Geest van Ammoniac zout te doen; als dat den Geest blaauw verft, kunnen wy verzeekerd zyn, dat ze vervalft is. Het COLLEGIE van *Londen*,

heeft in de plaatfe van deeze Pleifter, het *Emplastrum attrahens*, en dat van *Edinburg*, het *Emplastrum ceruum* gefield.

EMPLASTRUM ex AMMONIACO cum MERCURIO.

Lond.

Neem van

Ammoniac Gom, gekleinsd, een pond;
Kwikzilver, drie oncen;
Enkele Balfem van Zwavel, een drachma.

Vryf het Kwikzilver met den Balfem van Zwavel, tot dat het niet meer gezien kan worden; doet 'er dan de Ammoniac Gom, dezelve gefmolten hebbende, by, een weinig voor dat het mengfel koud is; en laat alles wel ter dege faamen vermengd worden.

Dit is een zeer wel uitgedachte Pleifter met Kwikzilver. Indien dezelve in fommige gevallen niet genoeg kleeft, zal het bydoen van een weinigje Terpentyn dezelve ras zoo maaken.

EMPLASTRUM COMMUNE cum MERCURIO.

Gemeene Pleifter met Kwikzilver.

Lond.

Neem van

Gemeene Pleifter, een pond;
Kwikzilver, drie oncen;
Enkele Balfem van Zwavel, een drachma.

Maak het tot een Pleifter, op dezelfde wyze als de voorgaande.

EMPLASTRUM MERCURIALE.

Pleifter van Kwikzilver.

Edinb.

Neem van

Gompleifter, anderhalf pond;
Kwikzilver, agt oncen;

00002

Ve

Veneetſche Terpentyn, een once;
Vloeibaare Storax, anderhalf once.

Vryf het Kwikzilver met de Terpentyn en de Storax, in een mortier, tot datze volkomen vereenigd zyn; en de Gompleiſter geſmolten en van 't vuur genomen hebbende, doet 'er dit mengſel dan by.

DEEZE mercuriale Pleiſters worden aange-merkt, als kragtige ontbind- en verdryvende middelen, die met veel meer zekerheid tot deeze oogmerken werken, dan eenig ſaamenmengſel van groeiende zelfſtandigheden alleen; dewyl het Kwikzilver in een grooten trap zyne kragt oefent, en ſomtyds in het geſtel gebragt wordt tot zulk eene groote hoeveelheid, dat het den mond aandoet. Pynen in de gewrichten en Lendenen, uit venusziekte ontſtaan, knoeften, knobbels en beginnende verhardingen der klieren, worden gezegd ſomtyds daar voor te wyken.

EMPLASTRUM e MINIO.

Pleiſter van Menie.
Lond.

Neem van

Olyf-Olie, vier pinten;
Menie, tot een zeer fyn poeder gemaakt,
twee en een half pond.

Maak het tot een Pleiſter, op die wyze, als voor het bereiden van de Gemeene Pleiſter voorgelchreeven is; maar hier wordt meer water vereiſcht, en 'er is meer zorgvuldigheid noodig, om voor te koomen, dat het ſaamenmengſel niet aanbrande noch zwart worde.

Dit wordt tot dezelfde oogmerken gebruikt als de gemeene, of diachylon Pleiſter, waar van het weinig anders, dan in kleur verſchilt. Het heeft een ongemak, dat het zoo wel niet kleeft; en daarom heeft het COLLEGIE van *Edinburgh* dit ſaamenmengſel nu agter gelaten.

EMPLASTRUM de MINIO cum SAPONE.

Menie Pleiſter met Zeep.

Deeze wordt gemaakt, door by de voorgaande Pleiſter, van het vuur genomen, zoo ras als de vogtigheid uitgedampt, en terwyl het nog heet is, een half pond Spaanſche Zeep, in dunne ſchilfers geſneeden, by te doen: roer alles ſterk te ſaamen, tot dat de Zeep geſmolten en een Pleiſter gemaakt is, naar de kunſt.

Dit wordt by ſommigen heel veel geacht, om jichtagtige builen, en ſappen, die na verrekking ſtiltaan, te verdryven. Wat voorekragten, onderſcheiden van de algemeene der middelen van deezen rang, het ook moge bezitten, dezelve hangen geheel en al van de Zeep af; en Zeep, tot de gedaante van een Pleiſter gebragt, ſchynt niet veel van die kragt te oeffenen, welke zy in gedaanten van minder dikte vertoent.

EMPLASTRUM e MUCILAGINIBUS.

Pleiſter van Slymen.
Lond.

Neem van

Geel Waſch, veertig oncen;
Olie van Slymen, een half pint;
Ammoniac Gom, gekleinsd, een half pond;
Gemeene Terpentyn, twee oncen.

Smelt de Ammoniac Gom met de Terpentyn; en, het Waſch met de Olie in een ander vat geſmolten hebbende, doet dit laatſtemengſel by het andere.

SOMMIGEN zyn gewoon geweest, in plaatſe van de Olie van slymen, gemeene Olyf-olie, met Fenegriekzaad geurig gemaakt, te gebruiken; en deeze verwiffeling kan miſſchien als geoorloofd worden toegelaaten; want de echte Olie van slymen bevat nauwelyks iets van eenig der inmengfels, uitgenomen dat gedeelte van het Fenegriek zaad, waarin deſzelfs geur

geur huisveft, terwyl de flymige ftoffen alleen dienen, om ze met een naam te voorzien. Zie bladz. 34r.

EMPLASTRUM ROBORANS.

*Versterkende Pleifter.
Lond.*

Neem van
Gemeene Pleifter, twee ponden;
Wierook, een half pond;
Drakenbloed, drie oncen.

Smelt de Gemeene Pleifter, en doet 'er de andere innengfels, tot poeder gemaakt, by.

Het Drakenbloed moet tot een zeer fyn poeder gemaakt worden, anders zal het mengfel niet van eene gelykformige kleur zyn.

DIT is eene verbeetering van het werkelyk, en zonder oordeel uitgedacht faamenmengfel, in onze voorgaande Apotheeken befchreeven, onder den tytel van EEMPLASTRUM AD HERNIAM; en fchoon ver de fraaifte en eenvoudigfte, is ze alzoo kragtig tot dat oogmerk, als eenig Geneesmiddel van deeze foorte. Als ze geduurig met eenen bekwaamen band gedragen wordt, zal ze, by Kinderen, menigmaal dienft doen; alhoewel mogelyk niet zoo zeer door eenige versterkende kragt der innengfels, als wel, om dat het een zagt, digt, en kleeveryg bedekfel is. Men heeft wel onderfeld, dat Pleifters, uit faamentrekkende Geneesmiddelen faamengefteld, de deelen, daar ze op gelegd werden, faamentrekken, en versterkken, maar op geen zeer goed fundament; want alle Pleifters verflappen, in 't algemeen, veel eer dan dat ze zouden faamentrekken, om dat de vetagtige ftoffen, die tot derzelve faamenmenging noodig is, tegen de werking der andere innengfels inwerken en dezelve vernietigen.

EMPLASTRUM e SAPONE.

*Zeep-Pleifter.
Lond.*

Neem van
Gemeene Pleifter, drie ponden;
Harde Zeep, een half pond.

De gemeene Pleifter gefmolten hebbende, meng de Zeep daar mede, en kook het tot de dikte van een Pleifter. Draag wel zorg, dat het niet te koud worde, eer gy het tot rollen maakt, want dan zou het te brofch zyn.

DEEZE Pleifter verfchilt alleen in kleur van de Menie Pleifter met Zeep, hier boven vermeld.

EMPLASTRUM SAPONACEUM.

*Pleifter van Zeep.
Edinb.*

Neem van
Gompleifter, drie ponden;
Spaansche Zeep, gefcherft, een pond.

Smelt de Gompleifter, en meng de Zeep daar in.

HIER wordt het bydoen der Gommen onderfeld, de ontbindende kragt der Zeep te bevorderen.

EMPLASTRUM STOMACHICUM.

*Maag-Pleifter.
Lond.*

Neem van
Week Labdanum, drie oncen;
Wierook, een once;
Kaneel,
De Uitgeperste Olie, die Olie van Foelie genaamd wordt, van elks een half once;
Wezendlyke Olie van Munte, een drachma.

Den Wierook gefmolten hebbende, doet daar eerst het Labdanum, door hitte gefmolten, by, en de Olie van Foelie; meng deezen daarna met de Kaneel en de Olie van Munte; en ftamp het te faamen in een warmen mortier, tot een klomp, die in een digt geflooten vat moet bewaard worden.

DEEZE is een zeer fraaije Maagpleister. Zy is uitgedacht om gemakkelyk by gelegenheid gemaakt te kunnen worden (want deeze foorten van saamenmengfels, zyn niet geschikt, wegens derzelve vlugge innengfels, om bewaard te worden;) en om maar maatig kleeverig te zyn, op dat ze de huid niet kwetse; en op dat ze zonder moeite dikwils afgenomen en vernieuwd moge worden, gelyk deeze foorten van middelen, om eenige uitwerking van belang voort te brengen, moeten gedaan worden.

Edinb.

Neem van
Geel Wasch, agt oncen;
Tacamahaca, in poeder, vier oncen;
Nagelen, tot poeder gemaakt, twee oncen;
Palm Olie, zes oncen;
Uitgeperste Olie van Foelie, anderhalf once;
Wezendlyke Olie van Munte, twee drachma's.

Smelt de Wasch en Tacamahaca met de Palm-Olie; het mengfel dan van het vuur genomen hebbende, doet 'er de andere innengfels by, en maak het tot een Pleister, naar de kunst.

DEEZE Pleisters worden op het kuiltje van de Maag gelegd, in Zwakheden van dat Inge wand, in braakingen, in het ongemak, dat oneigentlyk Hartbranding genoemd wordt enz. en somtyds met goed gevolg. Nogthans is het Maagkuiltje, gelyk *Hoffman* aangemerkt heeft, niet altoos de beste plaats, om Pleisters van deeze soorte op te leggen: Indien ze op de vyf laager Ribben van de linker zyde, na den rug toe gelegd worden, zal de Maag over 't alzemeen meer baat daar van hebben; want uit ondeedkundige beschouwinge blykt, dat haar grootste deel daar gelegen is.

EMPLASTRUM VESICATORIUM.

Blaartrekkende Pleister.
Lond.

Neem van
Trekpleister, twee ponden;
Spaansche Vliegen, een pond;
Azyn, een half pint.

Smelt de Trekpleister, en meng de Spaansche Vliegen, tot een zeer fyn poeder gemaakt, kort voor dat ze styf wordt, daar in; doet 'er dan den Azyn by, en werk het wel ter dege door elkander.

Edinb.

Neem van
Burgundische Pik, twintig oncen;
Veneetsche Terpentyn,
Spaansche Vliegen, van elks zes oncen.

Maak de Spaansche Vliegen tot een zeer fyn poeder, en doet dat by de andere innengfels, vooraf te saamen gesmolten, om alles dus tot een Pleister te maaken, naar de kunst.

Saamengefelde blaartrekkende Pleister.

Edinb.

Neem van
Burgundische Pik, twaalf oncen;
Geel Wasch, vier oncen;
Veneetsche Terpentyn, agtien oncen;
Mosterd Zaad,
Zwarte Peper, van elks een once;
Spaansgroen, twee oncen;
Spaansche Vliegen, twaalf oncen.

Smelt het Wasch en de Pik te saamen; doet 'er dan de Terpentyn by; en als dit gesmolten is, strooi dan de andere innengfels, eerst tot poeder gemaakt en te saamen vermengd, daar by; het zelve geduurig roerend houdende om 'er een Pleister van te maaken naar de kunst.

De blaartrekkende Pleisters moeten in geoliede blaazen bewaard worden.

Dit laatste saamenmengfel is lang in sommige byzondere Winkels, als het onfeilbaarste blaartrekkende middel gebruikt geweest; alhoe-

hoewel ieder der twee anderen ook zeer wel aan het oogmerk beantwoorden. Maar of de Azyn in het eerste wel eenig voordeel doet, is zeer te twyfelen: in sommige gevallen heeft men inderdaad waargenomen, dat de Pleister in 't eerst in haare uitwerking scheen te missen, zonder dit byvoegsel; en dat men dezelve afneemende, en het deel met Azyn vryvende, dezelfde Pleister, daar weder opgelegd, rykelyk getrokken hadt; edoch dit schynt zoo zeer niet toe te schryven te zyn aan eenige byzondere hoedanigheid van den Azyn, als wel daar aan, dat hy, op deeze wyze aangewend, de huid zagt en bekwaam maakt voor de werking der Spaansche Vliegen; maar als hy met de andere innengfels van de Pleister gemengd wordt, heeft hy deeze uitwerking niet: ook verwaasemt hy in 't bewaaren, in zoo verre, dat het saamenmengsel, hoewel zagt genoeg in 't eerst, in eenen niet zeer langen tyd al te droog wordt. Sommigen hebben de gewoonte van deeze moeite te spaaren, om eenige Pleister tot blaartrekking te maaken, door de Spaansche Vliegen, in poeder, by gelegenheid op een gemeene Pleister te strooijen.

EMPLASTRUM ANODYNODISCUITIENS.

Een pynstillende en verdryvende Pleister.

Neem van
Komyne Pleister, twee oncen;
Kamfer, drie drachma's;
Thebaiesch Uittreksel, anderhalf drachma.

Vryf de Kamfer met eenige droppels Olyf-olie, tot een zeer fyn poeder, en meng ze dan met de andere innengfels tot een Pleister, naar de kunst.

EMPLASTRUM CALIDUM.

Verwarmende Pleister.

Neem van
Gom Pleister, een once;
Blaartrekkende Pleister, twee drachma's.

Smelt het te saamen over een zagt vuur.

EMPLASTRUM SUPPURANS.

Ettermaakende Pleister.

Neem van
Gom Pleister, anderhalf once;
Burgundiesche Pik, een half once.

Smelt het te saamen.

DE nuttigheden der drie voorgaande Saamenmengfels, die uit onze Gathuizen overgenomen zyn, kunnen genoegzaam uit derzelve tytel gekend worden. De verwarmende Pleister is een zeer prikkelend middel van groot nut in vaste pynen, gelyk in zinkingen, de heupjicht, beginnende winterhanden of voeten, enz.

X L H O O F D D E E L.

Van de Zalven, Smeeringen, en Wasch-Zalven.

ZALVEN en Smeeringen verschillen weinig anders van Pleisters, dan in de dikte. Een Winkel Pleister, met zoo veel Olie verdunt, als in staat is om dezelve tot de dikte van styven Honich te brengen, formeert eene Zalve: en door de Olie verder te vermeerderen, wordt ze eene Smeering.

UNGUENTUM ÆGYPTIACUM.

Egyptische Zalve.
Edinb.

Neem van
Spaansgroen, tot fyne poeder gemaakt,
vyf oncen;
Honich, veertien oncen;
Azyn, zeven oncen.

Kook het, over een zagt vuur, tot de dikte van eene Zalve.

MEL ÆGYPTIACUM.

Egyptische Honich.
Lond.

Neem van
Spaansgroen, tot een zeer fyn poeder gemaakt, vyf oncen;
Honich, veertien oncen, by gewigt;
Azyn, zeven oncen by maate.

Kook deeze inmengfels te saamen over een zagt vuur, tot dat zy eene behoorlyke dikte, en roodagtige kleur gekreegen hebben.

Wanneer men dit mengfel eenigen tyd bewaart, zinkt het dikste gedeelte naa den grond; het dunner, dat boven op dryft, wordt *Mel Ægyptiacum* genaamd.

DEEZE bereidingen zyn alleen tot uitwendige gebruiken geschikt, om zweeren te zuiveren en af te vaagen, en sponsagtig vleesch onder te houden: ook zyn ze dienstig in Venus Zweeren van den mond en de Amandelen. Indienze, tot byzondere oogmerken, meer scherpheid moeten hebben, kunnen ze by gelegenheid zoo gemaakt worden, door het vat te schudden, om de dikke stoffe van den bodem (die 't meeste deel van 't spaansgroen bevat) dus met de bovenste dunne te vermengen.

UNGUENTUM ALBUM.

Witte Zalve.
Lond.

Neem van
Olyf olie, een pint;
Wit Wasch, vier ponden;
Spermaceti, drie oncen;

Smelt het met een zagt vuur, en houd het geduurig en wakker roerende, tot dat het geheel en al koud geworden is.

Edinb.

Neem van
Olyf olie, drie pinten;
Ceruis, een pond;
Wit Wasch, negen oncen.

Smelt

Smelt het Wafch in de Olie, doet 'er dan langzaamerhand de Ceruis by, en roer het alles t'faamen; op dat het ter dege moge vermengd worden tot eene Zalve.

DEEZE zyn nuttige, verkoelende, verzagende Zalven, van goeden dienft in ontvellingen en andere foortgelyke inettingen van de huid. In het eerfte voorschrift is de Ceruis agtergelaaten, op vermoeden, dat dezelve eenige kwaade uitwerkingen mogt voortbrengen, wanneer ze, gelyk deeze Zalven menigmaal gedaan worden, op de tedere lichaamen van Kinderen gelegd worden. Maar alhoewel 'er geen groot gevaar in dit uitwendig gebruik van de Ceruis fchynt te weezen, zoo is het bydoen daar van hier te minder noodig, om dat 'er eene andere Zalve is, die een veel werkzaamere bereiding van het zelfde metaal bevat, de *Unguentum saturninum*; welke by gelegenheid met deeze kan vermengd, of op haar zelve alleen gebruikt worden, in gevallen, waar middelen, van Lood bereid, vereifcht worden.

UNGUENTUM ALBUM CAMPHORATUM.

Witte Kamfer Zalve.
Lond.

Deeze wordt gemaakt, door anderhalf drachma Kamfer, voor af met eenige droppels amandel Olie gevreeven, by de witte zalve te doen.

Edinb.

Neem van
Witte Zalve, een pond;
Kamfer, met een weinig Olie gewreeven,
anderhalf drachma.

Meng het te faamen.

DEEZE Zalven worden onderfeld meer verdryvende te zyn, dan de voorgaande, en

(a) *Oxylapatium.* (b) *Nasturtium aquaticum.*

IV. DEEL,

dienftig tegen vuurigheden van de huid, jeukend, en voortkruipend uitslag. Zy moeten in digt geflooten vaten bewaard worden, anders zal de Kamfer ras vervliegen: derzelver sterke reuk naar dit innengfel is het beste kenmerk van derzelver goedheid.

UNGUENTUM ex ALTHÆA.

Zalve van Althea Wortels.
Lond.

Neem van
Olie van flymen, drie pinten;
Geel Wafch, een pond;
Geefe Hars, een half pond;
Gemeene Terpentyn, twee oncen.

Smelt de Hars en het Wafch met de Olie; het mengfel dan van het vuur genomen hebbende, doet 'er de Terpentyn by, en kleins het, terwyl het nog heet is, af.

DEEZE Zalve verkrygt geene kragt van het innengfel, waar van het zyn' naam ontleent, zie bladz. 341. en daarom heeft het COLLEGIE van *Edinburgh* het zelve nagelaa-

UNGUENTUM ANTISPORICUM.

Zalve tegen de Schurft.

Neem van
Alants wortel, verfch zynde,
Scherpgepunten Patientie wortel (a), verfch;
van elks drie oncen;
Water-Kers (b), verfch en gestampt, tien oncen;
Varkens Reuzel, vier ponden;
Geel Wafch,
Laurier Olie, van elks vier oncen;
Azyn, een pint;
Water, drie pinten.

Stamp de wortels en kook ze in het Water en den Azyn, tot dat het vogt half verteerd is:

Pppp

is: kleins en pers het overige sterk uit, doet 'er de Waterkers en Reuzel by, en kook het tot dat de vogtigheid uitgewaaslemd is; pers de Zalve dan uit, en smelt 'er het Wasch en de Laurier-Olie in.

Nu en dan wordt Zwavel in deeze Zalve gedaan.

UNGUENTUM ANTISPORICUM cum MERCURIO.

Zalve tegen de Schurft met Kwikzilver.

Deeze wordt gemaakt, door vier oncen Kwikzilver, met eene genoegzaame veelheid Veneetsche Terpentyn gedood, by de voorgaande Zalve te doen, en dezelve, naar de kunst, tot eene Zalve te saamen te mengen.

DEEZE zyn zeer leelyke Zalven, en worden zelden gebruikt. De eerste is ook onzeker in haare uitwerkingen, en alhoewel deezzen met Zwavel en Kwikzilver, van ontwyfelbaare kragt zyn, nogthans zyn ze geenszins beeter, dan de eenvoudiger Zalven van deeze droogeryen, hier na beschreeven. Het COLLEGIE van *Edinburgh* heeft daarom, by de laatste verbetering, beide de Zalven tegen de Schurft gevoeglyk uitgelaaten.

UNGUENTUM BASILICUM FLAVUM.

Geele Konings Zalve.
Lond.

Neem van

Olyfolie, een pint;
Geel Wasch,
Geele Hars,
Burgundiesche Pik, van elks een pond;
Gemeene Terpentyn, drie oncen.

Smelt het Wasch, de Hars en Pik, te gelyk met de Olie, over een zagt vuur; neem het dan van het vuur af, doet 'er de Terpentyn by, en kleins het, terwyl het mengfel nog heet blyft.

Edinb.

Neem van

Geel Wasch, een pond;
Witte Harsch, anderhalf pond;
Veneetsche Terpentyn, een half pond;
Olyfolie, een pint.

Smelt het Wasch en de Hars in de Olie; doet 'er dan de Terpentyn by, en kleins de Zalf uit.

DEEZE worden gemeenelyk gebruikt in verbanden, om wonden en zweeren te zuiveren, ryp te maaken en te heelen. Zy verschillen weinig, indien iets, in derzelver uitwerkingen van het *Limimentum Arcei*.

UNGUENTUM BASILICUM NIGRUM
vel TETRAPHARMACUM.

*Zwarte Koningszalve, of Zalve van vier
Inmengfels.*
Lond.

Neem van

Olyfolie, een pint;
Geel Wasch,
Geele Hars,
Drooge Pik, van elks negen oncen.

Smelt het alles t'saamen, en kleins het mengfel, terwyl het nog heet is, af.

DEEZE Zalve was voor deezen in zeer groote achtinge, om wonden te heelen en vleesch te doen groeijen enz. maar wordt gezegd een ongemak te hebben; te weten van dezelve vuil te maaken, en sponsagtig vleesch voort te brengen; thans wordt ze zelden gebruikt; wordende de Geele Koningszalve en de Smearing van Arceus in 't algemeen voor beter gehouden.

In de *Edinburghsche Apothek* wordt de Zwarte Konings Zalve voorgeschreven als volgt:

Neem van

Geel Wasch,

Wit.

Witte Hars,
Schaapen Vet,
Teer, van elks een half pond;
Olyfolie, anderhalf pint.

Smelt het over een zagt vuur, roerende het alles wel te saamen; en kleins dan de Zalve.

HOE veel de verandering, hier gemaakt, moge toebrengen, om het ongemak, waar over hier voor geklaagd werdt, voor te koomen, dan of de tegenwerping, tegen de oude Zalve gemaakt, inderdaad wel gegrond ware, zulks kan ik niet op my neemen te bepalen. Die in 't gebruik deezer soorten van middelen meest ervaren zyn, kunnen wel meer aan 't saamenmengfel toeschryven, dan het deel heeft in de voortbrenging.

UNGUENTUM BASICUM VIRIDE.

Groene Konings Zalve.
Lond.

Neem van
Geele Konings Zalve, agt oncen;
Olyf Olie, drie oncen by maate;
Bereid Spaansgroen, een once.

Meng en maak het tot een Zalve.

DEEZE Zalve is een kragtig afvaagend middel. Onze Gasthuizen zyn gewoon geweest, eene Zalve te bereiden, die veel naar deeze gelykt, onder den tytel van *Unguentum viride detergens*.

UNGUENTUM CITRINUM.

Geele Zalve.
Edinb.

Neem van
Kwikzilver, een once;
Geest van Salpeter, twee oncen;
Beproefde Varkens Reuzel, een pond.

Ontbind het Kwikzilver in den Geest van Salpeter, door trekkinge in eene Zandhitte;

Pppp 2

en meng de Reuzel, terwyl de ontbinding nog zeer heet is, daarin; dezelve eerst gesmolten hebbende, en als ze pas begint slyf te worden. Roer het wakker te saamen in een marmeren mortier, om alles tot eene Zalve te maaken.

UNGUENTUM CÆRULEUM FORTIUS.

De sterker blaauwe Zalve.
Lond.

Neem van
Beproefde Varkens Reuzel, twee ponden;
Kwikzilver, een pond;
Enkelen Balsëm van Zwavel, een half once.

Vryf het Kwikzilver met den Balsëm van Zwavel, tot dat ze volkomen vereenigd zyn; doet 'er dan de heergemaakte Reuzel by, en meng het zorgvuldig te saamen.

UNGUENTUM CÆRULEUM MITIUS.

De zagter blaauwe Zalve.
Lond.

Neem van
Beproefde Varkens Reuzel, vier ponden;
Kwikzilver, een pond;
Gemeene Terpentyn, een once.

Vryf het Kwikzilver met de Terpentyn, in een mortier, tot dat het niet meer gezien kan worden; doet 'er de Warme Reuzel dan langzaamerhand by, en meng het zorgvuldig te saamen.

DEEZE laatste Zalve komt met eene veel beter kleur te voorschyn; dan de voorgaande, die van eene zeer gebrooken kleur is. De Zalven van Kwikzilver hebben, in veele gevallen, dezelfde uitwerkingen, als de bereidingen van dit mineraal, inwendig ingenomen zynde; en ze worden tegenwoordig menigmaal gebeezigd, niet alleen, als veranderende middelen, in huidziekten; maar ook in

Ve-

Venus en andere hardnekkige gevallen, om eene kwyling te verwekken.

De kwyling, door Zalve verwekt, wordt gezegd met het minste ongemak verzeld te gaan, en de volkomenste geneezing uit te werken. Want in sommige gestellen, loopen de bereidingen van Kwikzilver, inwendig ingenomen, door de darmen heen, zonder den mond aan te doen; en in anderen doen ze de kwylklieren zoo schieelyk aan, dat ze eene overvloedige kwyling veroorzaaken, zonder derzelver werking tot de afgeleegener deelen uit te strekken, en gevolgelyk zonder de oorzaak der ziekte wech te neemen.

UNGUENTUM DESICCATIVUM RUBRUM.

Roode opdroogende Zalve.

Neem van

Olyf Olie, anderhalf pint;
Wit Wasch, een half pond;
Bereiden Calamyn-steen, zes oncen;
Bereid Zilverfchuim,
Armeniesche Bolus, van elks vier oncen;
Kamfer, drie drachma's.

Smelt het Wasch in de Olie, en het mengsel van het vuur genomen hebbende, strooi 'er de andere inmengfels langzaamerhand in, het zelve wakker te saamen roerende tot eene Zalve. De Kamfer moet vooraf met een weinig Amandel Olie gevreeven worden.

Dit wordt gezegd een uitstleekend opdroogend en heelend middel te zyn; doch is thans in geene groote achtinge, en wordt zelden in de Winkels gevonden. In de laatste *Edinburgsche Apotbeek* was het nog behouden, maar is nu uitgeschrapd.

UNGUENTUM DIAPOMPHOLYGOS.

Oogniet Zalve.

(c) *Solanus communis*, seu *terbalis*. (d) *Pompholyx*.

Neem van

Olyf Olie, twintig oncen;
Sap van de beziën van gemeene, of doodelyke Nagtschade (c), agt oncen;
Wit Wasch, vyf oncen;
Ceruis, vier oncen;
Gebrand Lood,
Oogniet (d), van elks twee oncen;
Zuiveren Wicrook, een once.

Kook de Olie en het Sap over een zagt vuur, tot dat het Sap uitgewaaffemd is; en finelt het Wasch, tegen het einde van de kooking, in de Olie; neem het mengsel dan van het vuur, en doet, terwyl 't heet is, de andere inmengfels, tot poeder gemaakt, daar by. Meng en maak het tot eene Zalve.

Dit is, even als het voorgaande uit de laatste *Uitgave van de Edinburgsche Apotbeek* overgenomen. Het staat aangepreezen tegen heete ontsteekingagtige Zweeren, en scherpe afvloeiingen op de oogen; maar wordt zeer zelden gebruikt, hebbende voor eenigen tyd plaats gemaakt voor eenvoudiger saamenmengfels, die echter ten minsten even kragtig zyn: om welke reden het nu door het *COLLEGIE* agter gelaaten is.

UNGUENTUM e GUMMI ELEMI.

*Zalve van Elemi Gom.
Lond.*

Neem van

Schaapen vet, versich en beproefd, twee ponden;
Elemi Gom, een pond;
Gemeene Terpentyn, tien oncen.

Smelt de Gom met het vet, en het mengsel van het vuur genomen hebbende, meng 'er de Terpentyn aanstonds in; kleins het dan, terwyl de klomp nog vloeibaar is, af.

UNGUENTUM, vulgo LINIMENTUM
ARCÆI.

De

De Zalve, gemeenelyk genaamd, Smearing van Arceus. Edinb.

Neem van

Varkens Reuzel, een pond;
Gyten vet, of Schaapen vet, twee ponden;
Veneetſche Terpentyn,
Elemi Gom, van elks anderhalf pond;

Smelt en kleins het, om 'er eene Zalve van te maaken, naar de kunst.

DEEZE Zalve is lange in gebruik geweest, om ryp te maaken, te zuiveren en vleesch te doen groeijen; en tot deeze oogmerken wordt ze van sommigen beter gehouden, dan alle de andere saamenmengfels van deeze soorte.

UNGUENTUM EMOLLIENS.

Verzagtende Zalve. Edinb.

Neem van

Palm Olie, vier pinten;
Versch gemaakte Lyn-Olie, drie pinten;
Geel Wasch, een pond;
Veneetſche Terpentyn, een half pond.

Smelt het Wasch in de Oliën, over een zagte vuur, meng 'er dan de Terpentyn in, en kleins de Zalve; welke de plaats van de Zalve van Althea wortel vervult.

Zy is ten minste gelyk aan die Zalve, tot het oogmerk in den tytel uitgedrukt; dewyl daar in niets van het slym, of de verzagtende stoffe der Althea wortels behouden wordt. En inderdaad, wanneer slymen met Zalven vermengd worden, zullen ze veel eer derzelver verzagtende kracht verminderen, dan vermeerderen; om dat zy de vettigheid der Oliën merkelyk verminderen, maakende met dezelve een nieuw saamenmengfel, dat van de inmengfels verschilt, en met water mengbaar is tot een melkagtig vogt, gelyk wy in het VII. HOOFDD. gezien hebben.

UNGUENTUM MERCURIALE.

Zalve van Kwikzilver. Lond.

Neem van

Varkens Reuzel, twee oncen;
Kwikzilver, een once.

Vryf het vlytig te saamen, tot dat het Kwikzilver verdwynt. Het mengfel kan insgelyks met twee, drie, of meer maalen de hoeveelheid van het Kwikzilver gemaakt worden.

Dit is de eenvoudigste van de mercuriale Zalven, hoewel mogelyk zoo kragtig, als eenige andere. Het vordert inderdaad veel meer arbeid, om het Kwikzilver in de Reuzel alleen te doen verdwynen, dan wanneer 'er Terpentyn, of andere voortgelyke zelfstandigheden bygedaan worden: maar tot vergoeding daar van is het saamenmengfel met Reuzel vry van een ongemak, dat met de anderen verzeld gaat; te weten, dat ze geschikt zyn, om door dikwyls vryven de tedere huiden te vereeten. Sommigen verkiezen, deeze Zalve te styven met een vierdepart vet (verminderende de Reuzel naar evenredigheid), welk aan dezelve eene beter dikte geeft tot gebruik.

Het bovenstaande voorschrift, en deeze aanmerking zyn uit de voorgaande Uitgave dezer Apotheek. Het COLLEGIE heeft het byvoegfel van Vet nu aangenomen, in zulk eene evenredigheid, dat het zelve een vierde van de hoeveelheid der geheele Zalve uitmaakt; de evenredigheid van het Kwikzilver dezelve gebleeven zynde. Het saamenmengfel is nu als volgt.

Edinb.

Neem van

Varkens Reuzel, drie oncen;
Schaapen Vet, een once;
Kwikzilver, een once.

Stamp het vlytig te saamen in een mortier, tot dat de Kwikzilver bollatjes verdwynen. Deeze Zalve wordt insgelyks met twee, of driemaal de hoeveelheid van 't Kwikzilver gemaakt.

UNGUENTUM e MERCURIO PRÆCIPITATO.

*Zalve van neergeploft Kwikzilver.
Lond.*

Neem van
Enkele Zalve, anderhalf once;
Neergeplofte Zwavel, twee drachma's;
Wit neergeploft Kwikzilver, twee scrupels.

Meng het wel te saamen, en bevogtig het met loog van Wynsteen, op dat het tot eene Zalve moge worden.

DEEZE is eene zeer fraaije Zalve van Kwikzilver, en wordt zeer dikwyls gebruikt tegen huidziekten. De bereidingen van Kwikzilver en Zwavel, hier voorgeschreeven, zyn om derzelver kleur gekoozen.

UNGUENTUM NERVINUM.

*Zalve voor de Zenuwen.
Lond.*

Neem van
Averuit (e),
Marjolyn (of Origanum) (f),
Munte,
Poly,
Wynruit,
Rosmaryn, van elks, versch vergaderd, zes oncen;
Olie van Offenvoet, vyf pinten;
Offen Vet, drie ponden;
Olie van Laurier, een half pint.

Kook de Kruiden met de Olie van Offen Voet en het Vet, tot dat de wateragtige vogtig-

heid uitgedampt is; pers en kleins de vloeistof dan uit, en de Olie van Laurier daar by gedaan hebbende, maak alles tot eene Zalve.

DEEZE Zalve is geschikt, gelyk de tytel uitdrukt, om de Zenuwen te verwarmen en te versterken. De bovenstaande ordonnantie is uit de voorgaande Uitgave der *Edinburgsche Apotbeek*. Het is een kwalyk uitgedacht voorschrift: want behalven dat de inmengsels menigvuldiger zyn dan noodig is; zoo is de wyze van dezelve te behandelen zeer berispelyk. Immers bestaan de verwarmende, prikkelende, zenuwversterkende kragten der Kruiden in derzelver vlugge deelen; en deezee worden door het kookken van dezelve met de Olie verlooren. De kragtigste wyze, om Zalven met deeze kragten van plantgewassen te bezwangeren, is die, welke wy hier voor bladz. 343. hebben voorgesteld, en welke het COLLEGIE nu aangenomen heeft, met byvoeging van een gevoeglyke hoeveelheid der wezendlyke Olie van het onderwerp. De tegenwoordige verbeterde saamenmenging is als volgt.

Edinb.

Neem van
Schaapen Vet, twee ponden;
Olie van Kamillen (door afkookinge) een pint;
Laurier Olie, anderhalf pint;
Wezendlyke Olie van *Wilde Marjolyn* (g) of van *Rosmaryn*, twee oncen.

Smelt het Vet, over een zagt vuur, in de Olie van Kamillen, om 'er eene Zalve van te maaken; welke van het vuur genomen zynde, roer de Laurier-Olie en de wezendlyke Olie daar in.

SOMMIGEN zyn gewoon, in plaats van eenige wezendlyke Olie met het saamenmengsel te vermengen, eenige weinige dropfels van dezelve op de pleister te vryven, als die gesmeerd wordt.

UN-

(e) *Abrotanum mas.* (f) *Majorana.* (g) *Origanum.*

UNGUENTUM NUTRITUM.

*De Zalve, genaamd gevoedde.
Edinb.*

Neem van
Zilverfchuim,
Azyn, van elks twee oncen;
Olyf Olie, zes oncen.

Vryf het in een mortier, de Olie en den Azyn beurtelings, by weinigjes teffens daar by doende, tot dat de Azyn niet meer gezien wordt, en de Zalve gelykformig en wit is.

DEEZE Zalve is moeijelyk te maaken, en houdt zich ook niet wel, dewyl de Azyn uitwaaffemt, en het faamenmengfel te ftyf laat: om welke reden nu voorgefchreeven is, dezelve in minder hoeveelheid te maaken, dan in voorgaande Uitgaven. Het wordt onderfeld een goed verkoelend en opdroogend middel te zyn; en wordt nu en dan gebruikt in ontvellingen ligt douwurmagtig uitslag, en om de lippen der wonden, die veel jeuken, of tot ontfteeking neigen, te zalven.

UNGUENTUM OPHTHALMICUM.

Oogen Zalve.

Neem van
Oogniet Zalve, anderhalf once;
Lood Zalve, een half once;
Kamfer, een half drachma.

Meng en maak het tot eene Zalve, naar de kunst.

Deeze Zalve kan insgelyks met twee, drie, of meer maalen de hoeveelheid van Kamfer gemaakt worden.

DEEZE Zalve is zeer wel uitgedacht tot het oogmerk in den tytel uitgedrukt; dewyl 'er bezwaarlyk eene onder die, welke men gemeenelyk aantreft, zoo kragtig is in ontftekingen, en heete fcherpe afvloeiingen op de oogen. Maar om dat 'er groote omzigtheid

vereifcht wordt in het gebruik van Loodmid- delen, voor zulk een teder lid, als het Oog is; en om dat faamenmengfels van deeze foorte ligtelyk op flaande voet kunnen gereed ge- maakt worden, met zulke gedeelten der in- mengfels, als de Voorschryver gevoeglyk zal oordeelen; zoo heeft de *Edinburgfche Apo- theek* (uit de voorgaande Uitgave, waar uit het bovenftaande voorschrift genomen is) het zelve nu uitgelaaten.

UNGUENTUM e PICE.

*Zalve van Teer.
Lond.*

Neem van
Beproefd Schaapenvet,
Teer, van elks even veel gewigt.

Smelt het te faamen, en kleins het mengfel terwyl het nog heet is.

Dit faamenmengfel, met byvoeging van half dezelfs gewigt van Hars, is lang in de Winkels in gebruik geweest, als eene goet koop Zalve, in plaatfe van de Zwarte Ko- nings Zalve.

UNGUENTUM SAMBUCINUM.

*Vlierbloemen Zalve.
Lond.*

Neem van
Vlierbloemen, volkomen uitgebloeid, vier ponden;
Schaapen Vet, beproefd, drie ponden;
Olyf Olie, een pint.

Smelt het Vet met de Olie, en kook de Bloemen in dit mengfel, tot dat ze byna gekruild zyn: kleins en pers de Zalve dan uit.

Edinb.

Neem van
Den binnenften Bast van den Vlierboom,
De

De Bladeren van den Vlier, versch, van
elks vier oncen;
Lyn-Olie, twee pinten;
Wit Wasch, zes oncen.

Laaten de Bast en de Bladeren wel gekneusd
worden, en in de Olie gekookt, tot dat
de vogtigheid verteerd is; pers de Olie
dan uit door een teems, en smelt de
Wasch daarin, om het tot eene Zalve te
maaken.

DEEZE Zalven schynen niet beter te zyn
dan eenige anderen, die veel fraaijer zyn,
en met minder kosten kunnen bereid wor-
den. Men kan bezwaarlyk onderstellen, dat
zy eenige groote kragt verkrygen van de
innengfels, van welken zy haaren naam ont-
leenen.

UNGUENTUM SATURNINUM.

*Zalve van Lood.
Lond.*

Neem van
Olyf Olie, een half pint;
Wit Wasch, anderhalf once;
Suiker van Lood, twee drachma's.

Laat de Suiker van Lood, tot een zeer fyn
poeder gemaakt, met een gedeelte van de
Olie gevreeven, en het Wasch met het
overige van de Olie gesmolten worden:
meng beide te saamen, en houd het roe-
rende tot dat de Zalve koud geworden is.

Edinb.

Neem van
Suiker van Lood, een once;
Wit Wasch, drie oncen;
Olyf Olie, een pint.

Smelt de Olie en het Wasch te saamen, en
doet 'er de Suiker van Lood langzaam-
hand by; het zelve geduurig roerend hou-
dende, tot dat het, koud geworden zyn-
de, tot eene Zalve vereenige.

BEIDE deze Zalven zyn nuttige verkoelen-
de en opdroogende middelen; veel beeter zoo
wel in fraaiheid als in kragt, dan de *Nutri-
tum* of de *Tripbarmacum*.

UNGUENTUM SIMPLEX.

*De enkele Zalve.
Lond.*

Neem van
Varkens Reuzel, beproefd, twee ponden;
Roozewater, drie oncen, by maate.

Vryf de Reuzel met het Roozewater, tot dat
ze wel vermengd zyn; smelt het dan over-
een zeer zagt vuur, en zet het eenigen tyd
neer, op dat het water moge bezinken:
giet de Reuzel van het water af, en houd
het onophoudelyk roerende; het zelve om-
trent zoo lang vryvende tot dat het koud
wordt, om het tot een ligten, niet saamen-
hangenden klomp te brengen: eindelyk,
doet 'er zoo veel wezendlykheid van Li-
moenen by, als genoeg zyn zal, om het
eenen aangenaamen reuk te geeven.

UNGUENTUM ROSACEUM, vulgo POMATUM.

*Rooze-Zalve, gemeenelyk genaamd Pomade.
Edinb.*

Giet zoo veel water, op eenige hoeveelheid
Varkens Reuzel, in kleine stukjes gesnee-
den, en in een verglaasd aarden vat gedaan,
dat het eenige duimen daar boven staat; en
laat het tien dagen te saamen staan trekken,
het water alle dagen vernieuwende. Smelt de
Reuzel dan met eene zeer zachte hitte, en
giet ze in eene bekwaame hoeveelheid Roo-
zewater; werk het wel door een; en doet
daar na, het water afgegooten hebbende,
eenige droppels Olie van Roozenhout by
de Reuzel.

DEEZE Zalven zyn in gemeen gebruik, om
de huid zagt en glad te maaken, en barsten te
heelen.

UN-

UNGUENTUM e SULPHURE.

Zwavel Zalve.
Lond.

Neem van

De Enkele Zalve, een half pond;
Bloem van Zwavel, ongewasschen, twee oncen;
Wezendlykheid van Limoenen, een scrupel.

Meng het te saamen.

Dit is voor huidziekten bestemd; het is veel fraaijer dan de *Unguentum antipsoricum cum Sulphure*, en ten allerminsten even kragtig.

UNGUENTUM AD PSORAM.

Zalve tegen de Schurft.

Neem van

Zwavel, een once;
Witten Nieswortel, in poeder, of ruuw Ammoniac Zout, twee drachma's;
Varkens Reuzel, twee oncen.

Meng en maak het tot eene Zalve.

ZWAVEL is een zeker middel voor de schurft, en tegelyk veiliger en kragtiger dan Kwikzilver: want, gelyk *Dr. Pringle* aanmerkt, ten zy eene Zalve van Kwikzilver overal de huid raake, kan 'er geene zekerheid van goed gevolg weezen; daar met eene van Zwavel de geneezing kan verkreegen worden, door eene gedeeltelyke smeeringe; dewyl de Diertjes, die dit ongemak veroorzaaken, gelyk andere Infekten, gedood worden door den zwavelagtigen damp, die door de hitte van het lichaam uitwaasliemt. Wat het inwendig gebruik van Kwikzilver betreft, het welk sommigen voor een foortelyk middel tegen de Schurft gehouden hebben; daar zyn verscheide voorbeelden van Menschen, die eene volkomen kwyling ondergaan hebben tot geneezing van de Ve-

IV. DEEL.

nusbesmettinge, zonder van de schurft bevryd te worden.

De hoeveelheid der Zalve, hier boven voorgeschreeven, dient voor vier smeeringen: de Lyder moet elken avond gevreeven worden; maar om eenig ongemak voor te koomen, dat uit het verstoppen van al te veel zweetgaten tegelyk mogt ontstaan, zoo moet men een vierde part van het lichaam op eene reis besmeeren en vryven.

Alhoewel de Schurft dus met eene Zalfpot kan geneezen worden, zal het echter dienstig zyn, het middel te vernieuwen, en de deelen, die meest aangedaan geweest zyn, nog eenige avonden aan te roeren, tot dat een tweede potje ook opgebruikt is; en in de ergste gevallen, het inwendig gebruik van Zwavel daar op te laten volgen, niet met oogmerk om het bloed te zuiveren, maar om den waassem met meer zekerheid door de huid te verspreiden; dewyl 'er reden is om te gelooven, dat de Diertjes somtyds al te diep kunnen liggen, om door uitwendige middelen gantschelyk vernield te kunnen worden.

UNGUENTUM TRIPHARMACUM.

Zalve van drie Inmengfels.
Lond.

Neem van

Gemeene Pleister, vier oncen;
Olyf Olie, twee oncen by maate;
Azyn, een once, by maate.

Kook het te saamen over een zagt vuur, het zelve geduurig roerend houdende, tot dat het tot de dikte van eene Zalve gebragt is.

Dit is eene nieuwe wyze, om de *Unguentum nutritum* te bereiden, en lang zoo werke-lyk niet, als de eene, onder dien tytel reeds beschreeven. Het Saamenmengfel is ook veel gladder en gelyker, en zoo zeer niet onderworpen, in 't bewaaren droog te worden.

Nogthans is deeze Zalve minder, zoo wel in opzigt van de fraaiheid, als ten aanzien van de werking, dan de *Unguentum saturninum*.

Qqqq

UN-

UNGUENTUM TUTIÆ.

*Zalve van Oogniet,
Lond.*

Laat eenige hoeveelheid van bereid Oogniet vermengd worden met zoo veel Addersvet, als genoeg is, om het tot de dikte van eene zachte Zalve te brengen.

DEEZE Zalve is tot een Oogenzalve bestemd. Maar welke byzondere krachten zy van het Adders Vet bekomt, zullen wy niet onderneemen te bepaalen.

In de voorgaande Uitgave der *Edinburgsche Apothek*, was deze Zalve voorgescreven, als volgt:

Neem van

Wit Wasch, drie oncen;
Beste Olyf Olie, tien oncen;
Bereid Oogniet, twee oncen;
Bereiden Calamyn-steen, een once.

Smelt het Wasch met de Olie over een zagt vuur: strooi 'er dan het Oogniet en Calamyn langzamerhand in, het zelve geduurig roerende tot dat de Zalve koud wordt.

Deeze Zalve kan ook op staande voet gereed gemaakt worden, door den Calamyn en het Oogniet met viermaal derzelver hoeveelheid versche Boter te mengen.

In de tegenwoordige Uitgave is geordonneerd, de Zalve alleen met Boter te maaken, met een weinig Wasch opgestyfd: en de Calamyn is nagelaaten; want zekerlyk waren Calamyn en Oogniet beiden niet noodig in een saamenmengsel. Het Voorschrift is nu als volgt:

Neem van

Versche Boter, vier oncen;
Wit Wasch, twee drachma's;
Bereid Oogniet, een once.

Smelt het Wasch met de Boter, over een zagt

(D) Abrotanum femina.

vuur, en strooi 'er dan het Oogniet in, het zelve geduurig t'saamen roerende, tot dat de Zalve koud geworden is.

DAAR is een ongemak in 't gebruik van booter; te weten, dat ze in 't bewaaren schieklyk duf wordt, in zoo verre, dat de Zalve, daar mede gemaakt, onbekwaam zoude schynen tot eene Winkelbereiding. Dat ondertuschen, of Boter, of Adders Vet, kragtiger zy, of min nadeelig voor de Oogen, dan de beste soorte van Olie van Florence; dat het Oogniet in eenig opzigt beeter zy, dan de Calamyn, of dat elk van die, in deeze gedaante, alle die uitwerking heeft, welke zy gemeenelyk onderfeld worden te hebben, wil ik niet verzeekeren. Beiden zoo wel de Calamyn steen, als het Oogniet werken alleen door de kragt van het Zink, dat zy bevatten, en de Calamyn schynt het meest van beiden te bezitten, en ook het minst veranderlyk te zyn, in het geen hy bevat. Maar de zuivere Bloem van het Zink zelf bereid (zie bladz. 558.) is buiten allen twyfel beter dan een van die beiden.

HET COLLEGIE van *Edinburgh* heeft 'er nu by gedaan.

UNGUENTUM TUTIÆ CAMPHORATUM.

*Gekamferde Zalve van Oogniet,
Edinh.*

Deeze wordt gemaakt door twee drachma's Kamfer by de voorgaande Zalve by te doen. Ook wordt ze met eene dubbele hoeveelheid van Kamfer bereid.

UNGUENTUM VERMIFUGUM.

Zalve tegen de Wurmen.

Neem van

Lavendel-Kattoen (b),
Alsem,
Wynruit,
Zevenboom,

Ryn-

Rynvaren bladeren (†), versich vergaderd,
van elks twee oncen;
Olyf Olie, anderhalf pint;
Varkens Reuzel, een pond;
Geel Wasch, drie oncen;
Offen Gal,
Socotorynische Aloë, van elks anderhalf
once;
Kolokwint,
Wurmzaad (k), van elks een once.

Stamp de Kruiden en kookze met de Olie
en de Reuzel, tot dat de wateragtige vog-
tigheid uitgedampt is; pers het vogt dan
door een teems, smelt 'er het Wasch in;
en doet 'er de andere innengfels naderhand
by; kookende en roerende het te saamen,
om 'er eene Zalve van te maaken. De
Aloë, Kolokwint, en 't Wurmzaad moet
vooraf tot een zeer fyn poeder gemaakt
worden.

DEEZE Zalve wordt op de buiken der
Kinderen gevreeven, om de Wurmen te ver-
dryven, en somtyds, zoo gezegd wordt,
met goed gevolg. Zy is uit de voorgaande
Uitgave der *Edenburgsche Apothek* geno-
men: in de tegenwoordige is zy agter ge-
laaten.

UNGUENTUM ad VESICATORIA. [L.]
UNGUENTUM EPISPASTICUM. [L.]

Blaarmaakende Zalve.
Lond.

Neem van
Varkens Reuzel, beproefd,
Blaartrekkende Pleister, van elks evenveel
gewicht.

Smelt het te saamen over een zagt vuur,
en houd het geduurig roerende tot dat
het koud geworden is.

(†) *Tanaceti folia.* (k) *Santonicum.*

Edinb.
Neem van
Varkens Reuzel,
Veneetsche Terpentyn, van elks drie on-
cen;
Geel Wasch, een once;
Spaansche Vliegen, drie drachma's.

Smelt de Reuzel en het Wasch te saamen,
doet daar eerst de Spaansche Vliegen, tot
poeder gemaakt, en dan de Terpentyn
by: eindelyk, meng het alles te saamen
tot eene Zalve.

DEEZE Zalven worden gedaan in de be-
reidingen om blaaren te maaken, die bestemd
zyn om aanhoudende te weezen, gelyk ze
genoemd worden, of om loopende gehouden
te worden voor een langen tyd; gelyk ze
in veele sleepende en hardnekkige gevallen,
moeten gedaan worden. Groote zorgvuldig-
heid moet 'er aangewend worden, dat de
Spaansche Vliegen, in deeze saamenmengfels
gebeezigd, tot een zeer fyn poeder gemaakt
worden, en dat de mengfels zoo gelyk en
eenvormig gemaakt worden, als mogelyk is.

UNGUENTUM EPISPASTICUM MI-
TIUS.

De zachter Blaartrekkende Zalve.
Edinb.

Neem van
Spaansche Vliegen,
Witte Hars,
Geel Wasch, van elks een once;
Varkens Reuzel,
Veneetsche Terpentyn, van elks twee on-
cen;
Kookend water, eene genoegzaame veel-
heid.

Trek de Spaansche Vliegen in het water;
in

in een digt geflooten vat, eenen nagt lang; pers het vogt dan sterk uit, en kleins het, en kook het met de Reuzel tot dat de wateragtige vogtigheid verteerd is; doet 'er dan de Hars het Wasch en de Terpentyn by, en maak het alles tot eene Zalve.

DEEZE Zalve bevattende de ontbindbaare deelen van de Spaansche Vliegen, met de andere innengfels gelykelyk vermengd, is veel gemakkelyker en veroorzaakt minder pyn, alhoewel niet minder kragtig tot het oogmerk, dan de twee voorgaande saamenmengfels, met de Vliegen in zelfstandigheid.

UNGUENTUM VIRIDE.

Groene Zalve.
Lond.

Neem van
De Groene Olie, drie pinten;
Geel Wasch, tien oncen.

Smelt het te saamen, over een zagt vuur, en houd het mengsel geduurig roerende, tot dat het koud geworden is.

DEEZE Zalve schynt geene byzondere kragt te verkrygen van de innengfels, waaraan zy haare kleur, verschuldigd is.

LINIMENTUM ALBUM.

Witte Smeering.
Lond.

Neem van
Olyf Olie, drie oncen by maate;
Spermaceti, zes drachma's;
Wit Wasch, twee drachma's.

Smelt het te saamen, over een zagt vuur, en houd het geduurig en wakker roerende, tot dat het koud geworden is.

DEEZE verschilt alleen in dikte van de *Unguentum album*.

BALSAMUM VIRIDE.

Groene Balsam.
Edinb.

Neem van
Lyn Olie,
Olie van Terpentyn, van elks een pond;
Spaans groen, in poeder, drie drachma's.

Kook en roer het wel te saamen, tot dat het Spaansgroen ontbonden is.

EEN Balsam, gelyk deeze is, wordt gezegd in groote waarde gehouden geweest te zyn, by onze Chirurgyens, als een afvaagend middel.

LINIMENTUM TRIPHARMACUM.

Smeering van drie Innengfels.
Lond.

Neem van
Gemeene Pleister, vier oncen;
Olyf Olie, een vierde van een pint;
Azyn, een once, by maate.

Kook het over een zagt vuur, het zelve geduurig roerende tot dat het de dikte van eene Smeering gekreegen heeft.

DIT is het zelfde met de *Unguentum tripharmacum*, uitgezonderd, dat de hoeveelheid van Olie hier vermeerderd is, om aan het saamenmengsel de zagter dikte van eene Smeering te geeven.

LINIMENTUM VOLATILE.

Vlugge Smeering.

Neem van
Olie van Hartshoorn,
Geest van Hartshoorn, van elks even veel.

Meng het te saamen.

DR. Pringle merkt aan, dat in de Keelontsteeking, of vernaauwing van de keel, een

een lap flanel, met dit mengfel bevochtigd, en op de keel gelegd, om elke vier of vyf uren te ververfchen, een van de kragtigfte hulpmiddelen is. Door middel van dit verwarmend prikkelend oplegfel wordt de hals, en fomtyds het geheele lichaam in eene zweeting gebragt, welke na eene aderlaating de ontsteeking wech neemt, of verzagt. Wanneer de huid de fcherpheid van dit mengfel niet verdraagen kan, zoo mag men de vlugge Smearing der Winkels (bladz. 457.) beproeven.

CERATUM ALBUM.

Witte Wafch-Zalve.
Lond.

Neem van
Olyf Olie, een vierde van een pint;
Witte Wafch, vier oncen;
Spermaceti, een half once.

Smelt het alles te faamen, en houd het roerende, tot dat de Wafchzalve geheel en al koud geworden is.

DEEZE verfchilt van de witte Zalve en smeeringe, alleen daarin, dat ze dikker is.

CERATUM CITRINUM.

Geele Wafch Zalve.
Lond.

Neem van
Geele Koningszalve, een half pond;
Geel Wafch, een once.

Smelt het te faamen.

DEEZE verfchilt niet anders van de Geele Koningszalve, dan dat ze ftyver is, het welk haar tot fommige oogmerken gemakkelijker maakt.

CERATUM EPULOTICUM.

Wafch-Zalve om Zweeren op te droogen.
Lond.

Neem van
Olyf Olie, een pint;
Geel Wafch,
Bereiden Calamynsteen, van elks een half pond.

Smelt het Wafch met de Olie, en ftrooi'er, zoo haast als het mengfel begint ftyf te worden, den Calamynsteen in; het zelve geduurig roerend houdende tot dat de Wafch-Zalve volkomen koud geworden is.

UNGUENTUM e LAPIDE CALAMINARI.

Zalve van Calamyn-Steen.
Edinb.

Neem van
Geel Wafch, agtien oncen;
Olyf Olie, twee pinten;
Bereiden Calamynsteen, tien en een half oncen.

Smelt het Wafch met de Olie, en ftrooi'er den Calamynsteen langzaamerhand in; hetzelve wel te faamen mengende en roerende tot dat het koud geworden is.

DEEZE faamenmengfels worden gemaakt naar de Wafch-Zalve, die TURNER fterk aanpryft, in verzweringen en ontvellingen van de huid, en die gemeenelyk door zynen naam onderscheiden geweest is. Uit de ervaarenheid blykt het, dat ze uitneemende Zalven zyn om zweeren op te droogen, en als zodanigen worden ze veel in de praktyk gebruikt.

CERATUM MERCURIALE.

Wafch-Zalve met Kwikzilver.
Lond.

Neem van
Geel Wafch,
Varkens-Reuzel, beproefd, van elks een half pond;
Kwikzilver, drie oncen;
Enkele Balfem van Zwavel, een drachma.

Smelt

Qqqq 3

Smelt het Wasch met de Reuzel, doet dit mengsel dan langzaamerhand by het Kwikzilver en den Balssem van Zwavel, die vooraf te saamen moeten gevreeven zyn.

UNGUENTUM PARALYTICUM.

Zalve voor Beroerdheid.

Neem van
Varkens Reuzel,
Laurier-Olie, van elks vier oncen;
Sterken Geest van Vitriool, een once.

Meng en maak het tot eene Zalve.

DIT prikkelend Saamenmengsel wordt op verdoofde of geraakte Lendenen gelegd; het maakt de huid schieklyk rood en ontstoken, en als deeze uitwerking voortgebracht is, moet het afgenomen worden; waarna het deel met eene verzagtende Zalve, gelyk die van Vlierbloemen, moet gesmeerd worden.

UNGUENTUM DIGESTIVUM.

Rypmaakende Zalve.

Neem van
Geele Konings Zalve,
Zwarte Koningszalve, van elks agt oncen;
Balssem van Terpentyn, vier oncen.

Meng en maak het tot een Zalve.

LINIMENTUM ANODYNUM.

Pynstillende Smeering.

Neem van
Zenuw Zalve, drie oncen;
Balssem van Terpentyn, een once.

Meng het te saamen.

LINIMENTUM HÆMORRHOIDALE.

Smeering voor de Ambeijens.

Neem van
Verzagtende Zalve, twee oncen;
Vloeibaar Heulsap, een half once.

Meng deeze inmengfels met een dooijer van een Ey, en werk ze wel te saamen door elkander.

XII. H O O F D D E E L.

Van de Oplegfels.

EPITHEMA VESICATORIUM.

*Blaartrekkend Oplegfel.
Lond.*

NEEM van

Spaansche Vliegen, tot een zeer fyn poeder gemaakt,
Tarwen bloem, van elks evenveel gewigt.

Maak het met Azyn tot een deeg.

DIT Saamenmengfel is dunner, dan de Blaartrekkende Pleisters, en wordt om die reden in sommige gevallen beter gehouden. De Praktizyns verschillen, ten aanzien van den graad van dikte en kleeverigheid, die best geschikt moge zyn voor deeze soorte van Oplegfels, en somtyds veranderen zy die by gelegenheid.

CATAPLASMA e CYMINO.

*Pap van Komyne.
Lond.*

Neem van

Komyne Zaad, een half pond;
Laurier Beziën,
Schordium bladeren, gedroogd,
Virginischen Slangenwortel, van elks drie oncen;

(a) Aristolochia radix.

Nagelen, een once;
Honich, driemaal het gewigt van de andere, tot poeder gemaakte, foorten.

Maak het tot een Pap.

DIT is eene verbeetering van de THERIACA LONDINENSIS, welke sedert eenigen tyd naauwelyks anders gebruikt is, dan als een verwarmende Pap: van derzelver innengfels zyn die alleen behouden, die het meest tot dit oogmerk toebrengen.

CATAPLASMA AROMATICUM.

*Speceryagtige Pap.
Edinb.*

Neem van

Lang Geboortekruid wortel (a),
Laurier Beziën, van elks vier oncen;
Zoete Fenkel Zaad,
Bladeren van Munte, van elks drie oncen;
Jamaicafche Peper,
Myrrhe, van elks twee oncen;
Honich, driemaal het gewigt van de poeders.

Meng en maak het tot een Pap; welke de plaats van Theriaca, tot uitwendige oogmerken, vervangt.

CA.

CATAPLASMA DISCUTIENS.

Verdryvende Pap.
Edinb.

Neem van
Bryonie wortel, drie oncen;
Vlierbloemen, een once;
Ammoniac Gom, een half once;
Ammoniac Zout, ruuw, twee drachma's;
Gekamferden Geest van Wijn, een once.

Kook de Wortels en Bloemen in eene genoegzaame hoeveelheid water, tot dat ze murw worden; en ze dan gestampt hebbende, doet 'er de Ammoniac Gom by; dezelve vooraf in eene genoegzaame hoeveelheid Azyn ontbonden hebbende; insgelyks het Zout en den Geest van Ammoniac: meng eindelyk alles te saamen, om 'er eene Pap van te maaken.

Dit Saamenmengsel is een zoo goed verdryvend middel, als 'er een, in deeze gedaante van een Pap, kan uitgedacht worden. In sommige van onze Gasthuizen gebruikt men de volgende eenvoudiger gedaante.

CATAPLASMA DISCUTIENS.

Verdryvende Pap.

Neem van
Garsten meel, zes oncen;
Versche Scheerling (*b*), wel gekneusd, twee oncen;
Ruuw Ammoniac Zout, een half once;
Azyn, eene genoegzaame veelheid.

Kook het Meel en de dollen Kervel bladeren, een korten tyd in den Azyn, en meng dan het Ammoniac Zout daar mede.

CATAPLASMA MATURANS.

Rypmaakende Pap.
Lond.

(*b*) Cicuta.

Neem van

Vygen, vier oncen;
Geele Konings Zalve, een once;
Galbanum, gekleinsd, een half once.

Stamp de Vygen door en door in een mortier, nu en dan een weinig Geest van wijn, of sterk Bier daar in latende druipen; meng dan de Zalve, eerst gefmolten, te gelyk met de Galbanum, zorgvuldig daar mede.

CATAPLASMA SUPPURANS.

Ettermaakende Pap.
Edinb.

Neem van
Witte Lelien (of Althea) wortels, vier oncen;
Vette Vygen, een once;
Rauwe Oijen, gestampt, zes drachma's;
Galbanum, een half once;
Geele Konings Zalve,
Olie van Kamillen, door kookinge, van elks een once;
Lynzaad meel, zoo veel als genoeg is.

Laaten de Lelie, (of Althea) wortels te gelyk met de Vygen, in eene genoegzaame hoeveelheid Water, gekookt worden tot dat ze murw zyn; stamp ze dan en doet 'er de andere innengfels by, en maak het alles tot een Pap naar de kunst. De Galbanum moet voor af in den dooijer van een Ey ontbonden worden.

BEIDE deeze Saamenmengfels zyn goede ettermaakende, of rypmaakende middelen; alhoewel derzelve uitwerkfelen meer daar van afhangen, dat ze het deel zagt, vogtig en warm houden, dan van eenige byzondere hoedanigheden der innengfels.

SINAPISMUS.

Een Moster-Pap.
Edinb.

Neem

Neem van
 Mosterd Zaad, in poeder;
 Kruim van Brood, van elks evenveel;
 Sterken Azyn, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een Pap; waar by som-
 tyds een weinig gestampte Look wordt by-
 gedaan.

In de voorgaande Uitgave waren twee
 Mosterd-pappen beschreeven; eene *Enkele*,
 welke is die hier boven staat voorgeschreeven
 zonder Look; en eene *saamengefelde*, wel-
 ke is, als volgt:

Neem van
 Mosterd Zaad, in poeder;
 Kruim van Brood, van elks twee oncen;
 Look, gestampt, een half once;
 Zwarte Zeep, een once;
 Sterken Azyn, eene genoegzaame veelheid.

Meng en maak het tot een Pap, volgens de
 kunst.

BEIDE deze Saamenmengfels worden al-
 leen als prikkelende middelen gebezigd; zy
 ontsteeken menigmaal het deel, en trekken
 blaaren, maar zoo volkomen niet, als de
 Spaansche Vliegen. Zy worden menigmaal
 aan de Voetzoolen gelegd, in den laagen staat
 van scherpe Ziekten, om de pols op te wak-
 keren en het hoofd te verligten.

COAGULUM ALUMINOSUM.

Stremfel van Aluin.
Lond.

Neem van
 Eénige hoeveelheid Wit van Eyeren,

Klop en roer dit met eenen genoegzaam groo-
 ten klomp Aluin, in een tinnen kommetje,
 tot dat het gestremd is.

DEEZE Bereiding is van RIVERIUS over-
 genomen. Het is een nuttig saamentrekkend
 IV. DEEL.

Oplegfel voor zeere, vogtige Oogen, en het
 verkoelt en stuit, uitneemend, dunne afvloeijin-
 gen. Lightere ontsteekingen der Oogen, door
 stof, sterke Zon, of andere soortgelyke oor-
 zaaken ontstaan, worden doorgaands wechge-
 nomen, door dezelve met warme melk en
 water te betten, en ze met het Oogwatertje,
 bladz. 645. beschreeven, te wasschen. Wan-
 neer het ongemak geweldiger is, dan is deeze
 Bereiding, na dat de ontsteeking door eene
 aderlaating een weinig bedaard is, een van de
 beste uitwendige middelen. Het moet op
 plukfel gesmeerd, en als men naa bed gaat op-
 gelegd worden.

CATAPLASMA EMOLLIENS.

Verzagtende Pap.

Neem van
 Kruim van Brood, agt oncen;
 Witte Zeep, een once;
 Koeije Melk, versch, eene genoegzaame
 veelheid.

Kook het een weinig te saamen.

CATAPLASMA STOMACHICUM.

Pap voor de Maag.

Neem van
 De Speceryagtige Pap, een once;
 Uitgeperste Olie van Foelie, twee drach-
 ma's;

Pynstillenden Balsam, zoo veel als genoeg is,
 om het tot eene behoorlyke dikte te bren-
 gen.

CATAPLASMA CAMPHORATUM.

Gekamferde Pap.

Neem van
 Speceryagtige Pap, een once;
 Kamfer, een drachma.

Meng het te saamen.
 Rrrr

CA.

CATAPLASMA ISCHIADICUM.

Pap voor de Heuppijcht.

Neem van
 Mosterd Zaad, een half pond;
 Witte Peper,
 Gember, van elks een drachma;

Enkele Honich-Syrop, zoo veel als het
 tot een Pap kan brengen.

Het gebruik van deeze Saamenmengfels,
 die uit onze Gasthuizen overgenomen zyn,
 kan gemakkelyk uit derzelve tytels begreepen
 worden. Het laatste is een sterk prikkelend
 middel, en trekt dikwyls blaaren op de huid.

E I N D E.

R E

R E G I S T E R.

A.

	Bladz.		Bladz.
Aalbesien (roode)	214	Aftrekfel van Jalappe faamengefteld.	321
Aardbesien plant.	147	Japonefche Aarde.	293
Arabifche Amandelmelk.	630	van Ipecacoanha.	303
Aarde (Vollers)	129	van Kaneel.	317
Aarden, fmaakeloofe opflorpemde.	60, 61	(Koninglyk) of wezendlykheid.	339
derzelver verfchillende foorten. 19, 20, 60		(vlug) van Koper.	516
die in Zuuren enz. niet ontbonden		van Kryt.	286
worden.	63, 64	van Lood.	325
Aard-veil.	154	voor de Maag.	306, 327
Aardwurmen en Slakken.	174	van Munte.	276
Acacia.	73	Mynficht voor de Tandpyn.	339
Adderskruid.	229	Myrrhe.	323
Adder-flang.	252	en Aloë.	ald.
Adders foep.	290	van witten Nieskruidwortel.	331
Adderstong.	192	Zwarten Nieswortel.	322
Addersvet, hoe te zuiveren.	264	(enkel) van Peruviaanfchen Baff.	317
Adder Wyn.	303	vlug.	318
Aftrekfel van Opium, gemeenelyk genaamd		faamengefteld.	ald.
vloeibaar Heulfap.	324	van Rhabarber met Wyn.	304
Afkookfel voor de Geelzugt.	286	Rhabarber met Geest.	325
van Houten.	286	bitter en zoet.	ibid.
(J-poniefch)	286	Roet.	319
van Kliffenkruid.	292	Saffraan.	318
(openend)	291	van Slangenwortel.	327
van Peruviaanfchen Baff.	293	Spaanfche Vliegen.	315
Ratelflangen wortel.	ald.	Speceryen.	314
Salpeter.	287	Spiesglas.	329
faamengefteld van Slangenwortel.	288	(stinkent)	319
van Tamarinden met Zenebladeren.	288	tegen de Teering.	326
Aftrekfel van Amber.	328	Thebaiefch.	306
of het wezen van Ambergrys.	339	van Valeriaan wortel. (enkel)	331
van Benzoin.	338	vlug.	ald.
(heilig)	305	(faamengefteld) van Zenebladeren, ge-	326
met Geest.	312	meenelyk heilzaame Elixir.	330
(Japonefch)	321	van Zout van Wynfteen.	329
voor 't hoofd.	304	Zwavel.	329
Buikzuiverend.	ald.	(vlug) van Zwavel.	505
van Balfem.	315	(Zweetverwekkend)	329
Balfem van Tolu.	331	van Zweetverwekkend Spiesglas.	337
Bevergyl.	316	Agrimonie.	77
faamengefteld.	317	Akeleyen.	91
bloem van Staal.	322	Alants Wortel.	142
Staal.	ald.	Algerothi's Poeder.	556
Staal in Geest van Zout.	ald.	Aloë, Socotorynfche.	79
(bitter)	314	Leverkleurige of gemeene.	80
(bloedftempend)	327	Stinkende, hengften, of paerden.	ibid.
van Campeche hout.	292	Aluin.	82
Cardamon.	316	(gebrande)	482
Gom-lak.	321	Amandelen, zoete en bittere.	85
(vlug) van Guajacum.	319	Amandelmelk (buikzuiverende)	631
van Jalappe.	320	(gemeene)	629
		(oliagtige)	631
		met Kamfer.	630
		met wortel van Kalfsvoot.	632
	Rrrr 2		Aman-

R E G I S T E R.

	bladz.		bladz.
Amandelmelk van Spermaceti.	632	Barberisse.	104
Amber.	240	Barnsteen.	240
Amber, Barnsteen.	262	Barnsteen, Amber.	262
Ambergys.	83	Basterd Turbith.	245
Ambeyenkruid.	229	Bedola, of Bdcillium.	103
Ammoniac Gom.	84	Beerenbroek.	74
Gom, hoe te zuiveren.	267	Beerwortel.	181
Melk.	630	Beet, witte en roode.	105
Zout.	219	Bekabungen.	103
Zout (gezuiverd).	481	Benzoin.	104
Anathor, Furnuis.	31	Bereidingen van aardagtige lichaamen.	261
Andievie.	142	Bismuth.	558
Andoorn.	177	Goud.	506
Angelica sap.	194	Zilver.	507
Anime, eene Hars.	89	Koper.	515
Antimonie.	39, 261	Kwikzilver.	524
Anyszaad.	89	Lood.	518
Apotheekkruid.	227	Spiesglas.	542
Appelen.	176	Tin.	520
Allem, gemeene.	72	Yzer.	509
Zee-Alsem, Roomfche.	73	Zink.	558
Aspalathus hout.	171	Berg-munt.	112
Alpargies.	97	Bergpeper.	168
Alfaetida, hoe te zuiveren.	267	Berg-Poley.	208
Averuit.	72	Berg-Vermiljoen.	129
Azyn.	74	Bergstoffen, derzelver eigenschappen.	21
(gedistilleerde)	468	Berkenboom.	105
van Roozen.	297	Bernagie.	109
van Zee-Uijens.	ald.	Bertram (wilde)	211
Voorbehoedende.	298	Bertram-wortel.	212
Theriakel.	ald.	Betonie.	105
Zilverfchuim.	ald.	Bevergeyl.	123
		Beyen.	90
		Bezoarteen.	106, 261
		Bezoar (deliftoffelyke)	556
		Bezoar met Tin.	561
		Bier (bitter)	310
		opeaend.	ald.
		Dr. Butlers.	311
		voor 't Hoofd.	ald.
		pisdryvend.	ald.
		voor de fcheurbuik.	ald.
		Ries (zoete)	163
		Bilzenkruid, wit en zwart.	158
		Bingelkruid.	181
		Bismuth.	107
		Biffchopskruid, of Konings Komyn.	83
		Gemeen.	84
		Bittere Dingen.	70
		Bitter Treckfel.	279
		enkel.	ald.
		Buikzuiverend.	ald.
		met Zenebladeren.	280
		Bitter-Zoet.	140
		Bloedsteen.	154, 262
		Bloemen, hoe te vergaderen.	258
		Bloem van Ammoniac Zout.	481
		van Benzoin.	496
		van Staal.	513
		van Zink.	559
		Bloem	

B.

Baden, Zand- en Waterbad.
 Balauftinen.
 Balneum Mariz, in de Not.
 Balfem des Aanpryzers.
 Balfem-Vrugt.
 (pynftillende) van Bates.
 Copaive.
 van Peru.
 van Tolu.
 van Gilead.
 (groene)
 van Guajacum.
 (pynftillende) van Guido.
 voor 't Hoofd.
 des levens.
 van Locatelli.
 van Terpentyn.
 (welriekende)
 (enkele) van Zwavel.
 van Barbados Teer.
 met Terpentyn-Olie.
 met Anys Olie.
 Barbado's Teer.

32	33	401	332	120	457	100	101	102	194	672	331	438	612	340	612	437	613	502	ald.	ald.	ald.	203
----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	-----

R E G I S T E R.

	bladz.		bladz.
Bloem van Zwavel.	501	Calmus.	113
gewasschen.	ald.	Calmus (basterd)	111
Boelkenskruid.	77	Campeche hout.	172
Boerenfenkel.	204	Capficum.	206
Boeren Mosterd.	246	Caranna Hars.	118
Bolus Aarden.	11, 64, 108	Cardamom, groote en kleine.	119
Armenische, Fransche, enz.	108	Cascarilla.	141
Boomvaren.	209	Casia fistularis.	122
Boomveil.	154	Casia lignea.	123
Borax.	209	Casjouboom, of Malacische boon.	86
Bors pruinen, Jujuben.	163	Casumunar.	124
Borstpruinen.	220	Ceruis.	125
Boter van Spiesglas.	554	Ceruis, Loodwit.	519
Braamboozen struik.	216	Ceruis van Spiesglas.	547
Braam- of zwarte Brummelbeziën.	216	Chocolaat Nooten.	112
Braak- en Buikzuiverende Middelen.	70	Cicely (zoete)	185
Braakmiddel (geel) van Kwikzilver.	540	Cichory (wilde)	124
(zagt) van Spiesglas.	545	Cistus wortel.	158
Brandmiddel (kragtig)	446	Citroenen.	130
het sterker gemeen.	ald.	Citroenkruid.	179
het zachter gemeen.	ald.	Citrullen.	130
van Spiesglas.	554	Civet.	255
Brandnetel.	254	Cochenielle.	130
Bremboom.	149	Colcothar.	460
Breukkruid.	223	Colbatch's saamentrekkend Poeder.	560
Brignolfche Pruim.	210	Confituren.	349
Brionie (witte)	110	Copal, een Hars.	132
Brok van Aluin.	600	Coitus.	133
Bevergyl.	601	Conserf van Archigenes.	614
Kamfer.	ald.	Damocrates.	614
voor de Borst.	604	wilden Doorn.	348
(buikzuiverende)	601	(harvesterkend)	431, 613
met Kwikzilver.	602	van Japan Aarde.	611
voor de Darmjicht.	604	Jenever Beziën.	425
om de Koorts te verdryven.	603	Kermes.	362
om de Maandstonden te verwekken.	603	Lavendel-bloemen.	347
voor de Moederkwansen.	603	(pynstillend) van Londeg.	618
van Kwikzilver.	604	van Munte.	347
om te braaken.	604	Oranje Schil.	348
van Rhabarber met Kwikzilver.	604	Pauli.	613
(pisdryvende)	602	de knoppen van roode Roozen.	347
tegen de Roodeloop.	602	Rosmaryn-bibemen.	348
met Terpentbyn.	606	Sleepruimen.	348
van Theriakel.	605	Tuin-Lepelblad.	346
(uitdryvende)	599	Vlierbeziën.	417
voor Verkoudheid.	605	Wynruit.	347
van Zee-Ajuin.	605	Zee-Alsem.	347
(zweetdryvende)	602	Wilde Zuuring.	346
om te Zweeten.	605	Cubeben.	135
Brokjes (pürgeer)	584	Cyper-wortel.	138
Buglos.	111	Cypressen-Boom.	135
Buiken van den Scincus.	229	Crystalmaaking van Zouten.	45
Basboom.	112		
Byvoet.	94		
		D.	
		Dadels.	138
C.		Damp van giftende Vogten is dooçelyk.	5
Calamint (gemeene)	112	Daucus, Kroontjes kruid.	138
Calamyn steen.	112		
		Rrr 3	

R E G I S T E R.

	bladz.		bladz.
Delfstoffen.	19	Elzeboom, gemeene en Zwarte.	79
Delfstoffelyk pynstillend vogt.	472	Engelfch BINGELKRUID.	109
Denneboom.	72	Engelwortel.	88
Diafchordium.	611	Essenkruid, basterd Dictamnus.	147
Dictamnus van Creta.	139	Essenboom.	147
Dierlyke Lichaamen.	17	Essenkruid.	139
Dierlyke en Delfstoffen, hoe te verkiezen.	260	Ethiops van Spiesglas.	562
Dil-Zaad.	88	Staal.	511
Distilleering.	48	Kwikzilver.	526
Ditander, de gemeene breede.	169	Erwtēn.	207
Dokke bladen.	202	Ronde of Spaansche.	128
Donderbaard.	230	Eijerschaalen.	262
Doodelyke Krooten.	245		
Doorn (wilde)	138		
Doorn (witte)	233		
Draakenbloed.	223		
Dragon.	140		
Drank (buikzuiverende)	641	F.	
(zoutagtige buikzuiverende)	642	Fenegriek.	146
(pisdryvende)	642	Fenkel, zoete, en gemeene.	146
(pynstillende pisdryvende)	643	Fenkelbloem.	187
(zweet)	642	Fistien.	190
Drieblad (zoet)	174	Foelie.	175
Druivenkruid.	109	Furnuizen, verscheidene foorten.	29
Duitsche Acacia.	417		
Duive Kervel.	148		
Duivels beet.	182	G.	
Duivelsdrek.	96	Galban.	148
Duivels naagaren.	143	Galbanum, hoe te zuiveren.	267
Duivenkruid.	250	Galanga Wortel.	148
Duizelkruid.	139	Galigan (wilde)	138
Duizendblad.	182	Galnooten.	149
Duizend-gulden kruid, groot en klein.	124	Garst, gemeene, Fransche, en Paerl.	157
Duizend-knoop.	124	Garsten Water.	289
Duizendkoorn.	157	Gas, of fyne Geest van Zwavel.	463
Duizendkruid.	189	Geboortekruid.	93
Duizendpoot.	182	Geest (vlugge) van Ammoniac Zout.	451
Duizendpooten, derzelver bereiding.	268	(zoet gemaakte) van Ammoniac-Zout,	458
Dwerg-Olyfboom.	181	van Azyn.	468
		van Barnsteen.	498
		(vlugge) van Barnsteen.	460
		(vlugge) brand.	453
		van Hartshoorn.	447
		enkele van Lavendel.	400
		saamengestelde.	400
		van Lepelblad.	403
		gouden of buikzuiverende.	ald.
		van Mindererus.	490
		(vlugge olieagtige)	459
		(vlugge oliagtige) die op staande voet	
		gereed gemaakt wordt.	459
		van Roet.	451
		van Rosmaryn.	399
		(Glaubers) van Salpeter.	464
		(zoetgemaakte) van Salpeter.	473
		(vlugge speceryagtige)	458
		(zoute speceryagtige)	459
		(stinkende vlugge)	458
		(zoetgemaakte) van Vitriool.	470
		(zwakke) van Vitriool, en sterke.	460
		van Zwavel.	461
		Geest	

E.

Edele Rakette.	143
Eerenprys.	140
Eerenprys (Mannetjes)	250
Eikenboom.	212
Elands-Klaauw.	77
Elixir van Aloë.	333
voor de Borst.	334
van Guajacum.	332
(heilig)	337
(heilzaame)	326
(Maag)	314
van Myrrhe (saamengesteld)	337
proprietas van Paracellus.	333
met Vitriool.	334
(pynstillend)	334
(zuur) van Vitriool.	335
(Zoet)	336

R E G I S T E R.

bladz.

H.

Geest (syne) van Zwavel. 463
 (geftremde) van Zeezout. 488
 (Glaubers) van Zeezout. 465
 van Zout. 465
 (zoetgemaakte) van Zout. 474
 Geitenbaard. 254
 Geitenblad. 118
 Geiten-ruit. 149
 Geley van roode Aalbeziën. 351
 Geley van Barberiffen. 350
 Hartshoorns. 289
 Kweën. 350
 Gember. 255
 Gembfen-Wortel. 139
 Geneesmiddel (rood algemeen) van Kwikzilver. 532
 Geneesmiddel (algemeen) van Spiesglas. 552
 Genfing. 150
 Gentiaan Wortel. 150
 Geruwe. 182
 Gefremde wezendlyke Oliën. 11
 Gewigten. 34
 Tafel van de gewigten der Vogten. 35
 Gezegende Distel. 119
 Gierft. 181
 Gilla van Vitriool. 481
 Gifting der Vogten. 5
 Glas van Spiesglas. 552
 met Wafch. 181
 Glaskruid. 109, 164, 553
 Glaubers Geest van Salpeter. 464
 Gambog. 149
 Godts genade. 352
 Gom, Arabifche. 153
 Gommen. 12
 Gommen hoe te zuiveren. 267
 Gom Hars. 13
 Gom en Hars van Aloë. 425
 Gom van Karfenboomen. 153
 Tragacanth. 153
 Gorgeldrank (gemeene) 646
 (faamentrekende) 646
 (verzagtende) 646
 Goud. 99
 (drinkbaar) 506
 blikfemend Goud. 507
 Gouden Roede. 252
 Goudsbloem (Tuin) 113
 Gouwe (kleine) of Oogenklaar. 128
 (ftinkende of groote) 127
 Granaat-appel. 152
 Graveel-hout. 186
 Griekfch hooi. 146
 Grondbeginfelen der Planten, Aannierkingen
 daar over. 14-16
 Guajacum. 152
 Guajacum Wyn. 309
 met Nieswortel. ald.
 Gulden Wond-kruid. 252

bladz.

Haagappelen, wilde Appelen. 176
 Hadig, een laage Vlierboom. 140
 Hagedoorn. 138, 235
 Hars en Gom van Aloë. 425
 Harffen. 11
 Hars van Guajacum. 427
 Jalappe. 427
 Peruviaanfchen Bast. 428
 Schammonie. 427
 Hartsdoorn. 235
 Hartshoorn. 133
 hoe tot kalk te branden. 266
 Hartstong. 107
 Hart-tongen. 173
 Hafeiwortel. 96
 Haver. 98
 Havikskruid. 224
 Heemft of Witte Maluwe. 82
 Heefch-kruid. 143
 Heilig Elixir. 337
 Hefche Steen. 508
 Hemelfteutel. 134, 193, 210
 Hempboelkenskruid. 143
 Hennip of Kennep. 116
 Herders beurs. 111
 Hermodaktils. 157
 Heulfap. 192
 (gekleinsd) 267
 Hoefblad. 249
 Hoefbladers. 262
 Holwortel (Italiaanfche) 233
 Hondsgras. 151
 Hondсроos. 138
 Hondstong. 137
 Honich. 179
 hoe te fchuimen of klaar te maaken. 264
 (Egyptifche) 660
 (losmaakende) 364
 van Bingelkruid. 363
 Berenprys. 363
 Nieswortel. 363
 Roozen. 363
 Syroop (enkele) 365
 Syroop voor de Borft. 364
 Syroop van Look. 364
 Syroop van Zee-Uijens. 365
 Hop. 175
 Hout van Aloë. 75
 Houten en Baften, wanneer te vergaderen. 259
 Houffius. 182
 Huislook (groote) 230

St. Ja.

R E G I S T E R

	bladz.	bladz.	bladz.
			bladz.
			116
			164
			551
			126
			128
			246
			226
			212
			128
			141
			90
			102
			647
			648
			647
			647
			647
			648
			648
			647
			648
			647
			648
			124
			579
			581
			584
			585
			581
			580
			ald.
			582
			585
			578
			580
			583
			585
			582
			581
			636
			633
			634
			634
			635, 637
			636
			634, 635
			638
			638
			639
			635
			636
			638
			635
			637
			637
			131
			131
			135
			135
			135
			Komyn-

J.

St. Jacobs Kruid. 159
 Jalappe. 159
 St. Jans-kruid. 127, 158
 Japanfche Aarde. 160
 Japoniefch Aftreckfel. 121
 Jafmyn bloemen. 160
 Jchthyocola. 100
 Jenever beziën. 103
 Ierfche Ley. 158
 Jerufalems Kruid. 84
 Gemeen, of basterd Steenbrecken. 85
 Indiefch Blad. 175
 Inwerpfel (balfemagtig) 648
 van Kwikzilver. 648
 Joodenlym. 19, 107
 Jooden Oor. 99
 Jooden Wierook. 238
 Jpecacoanha. 161
 Jujuben, Borspruimen. 163
 July Nagelbloemen. 122

K.

Kaasjes kruid. 176
 Kalamynfteen. 261
 Kalfsvoet. 95
 Kalk (levendige) 113
 Kalkbranding. 54
 Kalk van Kwikzilver. 529
 roode, genaamd Pæcipitaat. 530
 van Spiesglas. 545
 van Tin. 521
 Kalkwater (enkel) 277
 (faamengefeld) 278
 (minder faamengefeld) ald.
 meer faamengefeld. ald.
 Kameels hooi, Zoete Bies. 163
 Kamfer. 11, 114
 Kamillen (wilde) 133
 met enkele bloemen. 126
 met dubbelde bloemen. 127
 Kamperfoolie. 118
 Kanarie Zaad. 232
 Kandifche-peen. 138
 Kaneel. 130
 Kaneel (Witte) 116
 Kapperfruik. 118
 Karlyn Diftel. 120
 Karrewey. 121
 Karfen. 125
 Kattenkruid, Nip. 186
 Katten peper. 238
 Katte flaert. 124
 Kauwoerden. 135
 Keelkruid. 157
 Keller-hars, Bergpeper. 168

Kennep of Hennep. 116
 Kermes. 164
 (delfloffelyke) 551
 Kervel. 126
 (wilde of dolle) 128
 Kers. 246
 Keul, Keum. 226
 Kikvorfchenshot. 212
 Kina Wortel. 128
 Kinquina, of Kina-kina. 141
 Kléefkruid. 90
 Kliffenkruid. 102
 Kliffee (balfemagtig faamentrekkend) 647
 (bulkzuiverend) 648
 (gemeen) 647
 (huis-) 647
 tegen het Koliek. 647
 (pynftillend of heulfappig) 647
 (faamentrekkend) 647
 (ftinkend) 648
 (verzagtend) 648
 van Styffel. 647
 (Terpentyn-) 648
 Knoop-gras. 124
 Koekjes (witte borft-) en zwarte. 579
 van Japanaarde. 581
 om kwyl te verwekken. 584
 voor de Maag. 585
 (Maagverfterkende) 581
 van Menic. 580
 van Myrrhe. ald.
 (openlyfmaakende) tegen het Zuur. 582
 van Rhabarber. 585
 (witte) van Razi. 578
 van Salpeter. 580
 van Zee-Uijens. 580
 voor de Zenuwen. 583
 (zoet-ruikende) 585
 tegen het Zuur. 582
 van Zwavel. 581
 Koeldrankje van Ammoniac. 636
 van Kamfer. 633
 met Azyn. 634
 van Kryt. 634
 (hartverfterkend) 635, 637
 voor de Maag. 636
 voor Moederkwaalen. 636, 637
 met Muskus. 634, 635
 (pisdryvend) 638
 (ftinkend) 638
 (ftoppend) 639
 (uitdryvend) 635
 (verkoelend) 636
 om het Water af te dryven. 638
 (Windbrekend) 635
 (zuur) om te zweeten. 637
 (zweetdryvend) 637
 Koffie. 131
 Kolokwinten. 131
 Komkommer Zaad. 135
 Wilde Komkommers. 135
 Komyn-

R E G I S T E R.

	bladz.		bladz.
Perfik-kruid, en bytend Perfik kruid.	199	Pleister (pynstillende)	651
Peruviaanfche Bast.	200	(pynstillende en verdryvende)	659
Philonium van Londen.	618	(Saffraan / Oxycroceum.	654
Pieterfelie.	204	van Scheerling met Ammoniac.	652
St. Pieterskruid.	198, 210	van Slymen.	656
Pik, drooge, of steenftik.	207	Teer.	597
Scheeps pik, Burgundifche pik.	207	(trek-)	651
Pillen van Aloë.	587	(verfterkende)	657
(Kolokwint) met Aloë.	589	(verwarmende)	659
(bedaarende)	594	(vlugge)	458
voor de Borft.	595	(Wafch)	651
die Cochiaë genaamd worden.	588	van Zeep.	657
van Ethiops.	592	Poeder (faameng.) van Amber.	572
Gambogia.	592	(aardagtig faamengefteld)	567
(Gom-)	590	(aardagtig) met Wafch.	574
van Jalappe.	587	van Bezoar.	568
Kwikzilver.	591	(bitter) voor de Jicht.	574
openlyfinaakende.	ald.	(faamengefteld) van Bolus zonder Heulfap.	566
(eenvoudiger) van Kolokwint.	588	met Heulfap.	567
(Maag-)	596	(faamengefteld) van Ceruis.	567
van Olibanum.	595	(faameng.) van Contrayerwa.	568
(ontfuitende)	589	Hiera Picra.	573
van Staal.	ald.	voor 't Hoofd.	571
(purgeerende)	ald.	(faamengefteld) van Kalfsvoet.	565
tegen de Roodeloop.	597	(faamengefteld) van Kreeftfchaalen.	567
of Uittrekfel van Ruidus.	425	tegen het Konings zeer.	576
(gemeene) van Rufus.	595	(maatigend)	576
(ipecceryagtige)	586	(faameng.) van Myrrhe.	569
van Spermaceti.	598	(Nies-)	571
(ftinkende)	590	(pisdryvend)	576
van Storax.	595	(faamentrekkend)	571
(verfterkende)	597	(faameng.) van Schammonie.	570
van Zee Ajuin.	596	van Speceryen.	573
Zeep.	594	(faameng.) van Tragacanth-Gom.	572
Pimpenel.	87, 204	voor de vallende Ziekte.	569
Pimpenel Steenbrecken.	204	(Verlos-)	570
Piftasjes.	190	(verfterkend)	576
Plantgewaffen, derzelver ontleding enz.	3	(windbrekend)	575
algemeene Regelen om dezelve		om de Warmen te verdryven.	576
te vergaderen.	257	(faameng.) van Zenebladeren.	571
Pleifter van Ammoniac met Kwikzilver.	655	(zoutagtig buikzuiverend)	575
(befchermende) defenfief.	654	Poelkruid.	199
(blaartrekkende)	658	Poley.	211
(faamengeftelde)	ald.	Harts Poley.	211
(ettermaakende)	659	Pomade.	668
(gemeene) Diachylon.	652	Pompoenen.	199
(hecht-)	653	Populierboom (zwarte)	209
(gemeene hecht-)	653	Porfelyn.	209
(Gom-)	654	Potafch (Ruffifche)	129
(gemeene) met Gommen.	653	Poterius middel tegen de Teering.	560
(Hoofd)	651	Prangwortel.	192
(gemeene) met Kwikzilver.	655	Precipitaat (bruin) of dat van Wurtz.	539
van Kwikzilver.	655	(geel) van Kwikzilver.	540
(Komyn-)	654	(rood)	530
(Maag-)	657	Prinfen Poeder.	531
(Meliloot)	655	Proefgeeft.	236
van Menie.	656	Pruim, Fransche of gemeene.	210
Menie met Zeep.	656	van Damaf.	210
tegen de Moederkwaalen.	651	Sleepruimen.	211
		Pruimboom.	210
		Pur-	

R E G I S T E R.

	bladz.		bladz.
Purgeer Vlas.	173	Sal prunel.	485
Pynboom.	205	Sandarak.	223
Pyp-Aarde.	229	Sandelhout, wit, geel.	223
		Rood.	224
		Sanikel.	223
		Sap (verdikt) van Sloopruimen.	417
		van wilde Komkommers.	419
		Sappen tegen de Scheurbuik.	270
		Sarcocolla.	225
		Sarsaparilla.	225
		Sassafras.	226
		Saturey.	226
		Satyron, Orchis.	227
		Selderie.	204
		Seseliëkruid.	233
		Silefische Aarde.	108
		Simarouba.	233
		Slakken en Wurmen.	174
		Slangengras.	229
		Slangenkruid.	107
		Slangenwortel van Virginie.	232
		Sloopruimen.	211
		Sleutelbloemen.	198, 210
		Slikmiddel van Balsam.	620
		voor Beroerdheid.	623
		voor de Borst.	610
		van Casia.	609
		voor 't Graveel.	623
		van Guajacum Gom.	622
		van Laurierbeziën.	608
		(luchtverdryvend)	619
		van Zwart Nieswortel.	622
		(ontsluitend)	620
		van Peruviaanschen Bast.	623
		tegen de Roodeloop.	608, 626
		van Schammonie.	610
		Schordium.	611
		Speceryen.	620
		Staal.	620
		(stoppend)	625
		tegen de vallende Ziekte.	620
		(veranderend)	619
		(verdikkend)	622
		(verzagtend)	609
		voor Zaaddruiping.	620
		(zuur)	619
		(zuur buikzuiverend)	624
		met Zecp.	624
		van Z wavel.	625
		Slym van Kweeën Zaad, of pitten.	289
		Schaapenvet deszelfs Zuivering.	263
		Schaumonie.	227
		Scheerling.	128
		Scherpe Dingen.	68
		Scheurbuik-Wyn.	308
		van Munting.	ald.
		Schorzoneer wortel.	229
		Schotpioen wortel.	139
		Schots-Lepelblad.	110
		Smak.	242

S s s s 3

Since.

R.

Raapen.

(zoete)

185, 213

Rakette.

185

Raponticum.

143

Ratelslangenwortel.

214

Realgar.

231

Reinvaren.

213

Reuzel, derzelver Zuivering.

100

Rhabarber.

263

hoe te rooften.

213

Rochel Zout.

265

Roest (beraide) van Staal.

493

Roet van hout.

510

Rog, Rogge.

147

Römeinsche Netel.

230

Room van Wynsteen.

254

Roos van Damast.

491

(Roode)

214

Roozenhout.

215

Rosmaryn.

171

Rotsteen, of kragtig Brandmiddel.

215

Rottekruid.

446

Rozyne.

93

Rynvaaren.

254

(wilde)

243

Ryft.

91

195

S.

Siamentrekkende Dingen.

66

Saffraan.

34

(geneeskundige) van Spiesglas.

43

de zagter.

544

van Metaalen, of Lever van Spiesglas.

ald.

gewasschen.

545

(openende) van Yzer.

512

(siamentrekkende) van Yzer.

ald.

Saffraanbloem, of Basterd Saffraan.

120

Sagapenum.

218

Sago.

218

Salap.

227

Salic, gemeene en kleine.

221

Boschsalie.

222

Salomons Zegel.

233

Salpeter.

187

(gevitrioleerde)

484

(gezuiverde)

480

met Spiesglas.

546

(teerlingswyze)

487

S s s s 3

Since.

R E G I S T E R.

	bladz.		bladz.
Water, Algem., faamengefteld.	405	Water (wech eetend)	646
minder faamengefteld.	406	faamengefteld Wilde Wyngaard-	408
meer faamengefteld.	ald.	(Wond-)	414
(Aluin)	644	van Wynruit.	395
(Aluin) van Bates.	644	Yfop-	393
(Anhalt-)	403	van Zevenboom.	395
faamengefteld Anyszaad.	408	Eype.	91
van Bevergyl.	390	Waterguichel-heil.	103
(bloedftempend)	645	Waterkers.	186
van Byvoet.	389	Waterklaver.	248
Cardamom Zaad.	409	Waterlelie (witte)	190
Damaft Roozen.	395	Waterlook.	229
Dilzaad.	389	Water Meloenen.	130
gezeg. Diftel.	390	Waterpeper.	199
Engelwortel.	389	Water Zeugwortel (grootte)	230
Fenkel-	392	Weede, Pastel.	151
geeftagtig uitdruyend-	406	Weegbree.	207
met Azyn.	ibid.	Weidenzoet.	254
(gezwaveld)	463	Wey van Mofterd.	296
Hongary's-	399	Aluin.	ald.
zoet Honich-	402	voor de fcheurbuik.	ald.
van Jamaicafche Peper.	394	(openlyfmaakende)	295
geeftagtig van Jamaicafche Peper.	412	Wezen (het) van Linoenen.	376
faamengefteld Jenever.	410	Wezendlyke Oliën.	10
Kamil-	392	Wezendlykheid van Koper.	516
enkel Kaneel-	391	(veranderende) van Stahl.	340
geeftagtig Kaneel-	410	Wierook.	246
(Kaneel) zonder Wyn.	391	Wilde-kers, Star-kers.	160
met Wyn.	410	Wilde Wyngaard.	110
Karewey zaad-	409	Wind-Furnuis.	29
van zwarte Karfen.	390	Wintergroen.	181, 109
Meliffen-	393	Winters Balf.	254
faamengefteld Meliffen.	393	Wolfsbeziën.	156
Mirkswortel.	413	Wolfswortel (Gezonde)	90
Munt-	393	Wolkruid.	243
enkel Munt-	ald.	Wonder- of Wond-Balfem.	100, 333
geeftagtig Muntwater.	411	Wonderboom.	272
van Nootmufchaat.	412	Wonderlyk Zout.	486
enkel Oranje fchil.	389	Wonder water.	411
geeftagtig Oranje fchil.	408	Wondkruid.	III, 223
faamengefteld Peonie-	412	Wortels, hoe te vergaderen en te bewaaren.	257
enkel Pepermunt-	394	Wurinkruid.	91, 100, 243
geeftagtig Pepermunt.	411	Wurmzaad.	224
Pieterfelie-	394	Wyn.	251
enkel Poley.	394	van Adders.	303
Poley-	ald.	(loogzoutagtige) van Aloë.	299
geeftagtig Poley-	413	Bittere.	300
(Rabel's)	472	om te braaken.	301
(fapphier kleur)	644	van Duizendpooten.	303
Specery.	411	Ipecacoanha.	303
(fterk), enkel, 'dubbel.	466	om de Koorts te verdryven.	309
Theriakel-	407	van Saffraan.	302
faamengefteld Valeriaan-	409	tegen de Scheurbuik.	307
tegen de Vallende Ziekte.	412	van Spiessglas.	301
enkel vergiftverdruyend Water.	388	Staal.	301
(Vitriool)	645	Wynruit, breedbladerige.	216
(blauuw Vitriool)	645	Wynagtig Vogt.	4
gekamferd Vitriool)	645	Wynfteen.	5, 243
van Vlierbloemen.	395	om te braaken.	557
		Wyn-	

R E G I S T E R,

	bladz.		bladz.
Wynsteen (gevitrioleerde)	483	Zalve (zagter blaauwe)	663
(ontbindbaare)	492	voor de Zenuwen.	666
(wedergeboren)	488	van Zwavel.	669
Wynftok.	252	Zandfurnuis.	30
Wyt, Tarwe.	248	Zee-Ajuin.	228
		hoe te bakken.	264
		en te droogen.	ald.
Y.		Zee-Fenkel.	134
Yfop.	159	Zee-Kruisdistel.	143
Yzer en Staal.	144	Zee-Winde, Zee-Spruitkool.	110
(gezwaveld)	512	Zeep (witte Spaansche) en zwarte zagte.	224
Yzerkruid.	250	(gezuilverde)	455
		Balfem, Opodeldok.	457
		van Amandelen.	454
		om mée te Waffchen.	456
		van Wynsteen.	455
		Zeepagtig smeerfel.	456
Z.		Zeepkruid.	225
Zaaden en Vruchten, hoe te vergaderen.	259	Zenebladeren.	230
Zalve van Althea Wortels.	661	Zeugwortel.	229
(enkele)	668	Zevcablad.	247
(blaarmaakende)	671	Zevenboom.	217
(zagter blaarmaakende)	671	Zevengety.	174
voor Beroerdheid.	674	Zilver.	91
van Calamyn-steen.	673	Zilverkruid.	91
(Egyptifche)	660	Zink.	255
van Elemi Gom.	664	Zoete Dingen.	67
(geele)	663	Zoethout.	151
genaamd Gevoedde.	667	Zoute Stoffen.	13
(groene)	672	Zout (bitter buikzuiverend)	220
van drie Inmengfels.	669	Gemeen.	220
van vier Inmengfels.	662	Steenrots-Zout.	221
(witte Kamfer-)	661	Zeezout.	221
(geele Konings), en Zwarte.	662	van Alfem.	442
(groene Konings-)	663	(vlug) van Ammoniac Zout.	451
van Kwikzilver.	665	van Barnsteen.	498
Lood.	668	Borax.	497
neergeploft Kwikzilver.	666	(buikzuiverend) van Glauber.	486
(roode opdroogende)	664	van Hartshoorn.	447
(Oogen)	667	(pisdryvend)	489
van Oogniet	664, 670	(pynfillend)	497
Oogniet met Kamfer.	ibid.	van Roer.	451
(Rooze-) Pomade.	668	Seignette.	493
(rypmaakende)	674	Staal.	514
tegen de Schurft.	661, 669	Tin.	521
genaamd Smeering van Arceus.	665	(veel kragtig)	485
(sterker blaauwe)	663	van Vitriool.	482
van Teer.	667	of Vitriool van Zink.	559
(verzagtende)	665	van Wynsteen.	440
van Vlierbloemen.	667	(wezendlyk) van Zuuring.	493
(Wafch) met Kwikzilver.	667	Zuivering van Kwikzilver.	525
om Zweeren op te droogen.	673	Reuzel en Schaapenvet.	263
(witte)	660	Zink.	559
(witte Wafch-)	673	Zuuring.	74
(geele Wafch-)	673	(wilde)	174
tegen de Wurmen.	670	Zwaardkruid.	151
		Zyam van den Eikenboom.	76
		Zwaluw Kruid.	127
		Zwa-	

R E G I S T E R.

Zwaluw-wortel.	250	Zuivering der Vogten.	44
Zwavel.	240	Zuuren.	59
(nedergeplofte)	504	van Dierlyke lichaamen.	147
(vergulde) van Spiesglas.	550	Delfstoffen.	22
nedergeplofte.	ald.	Zeezout.	23, 465
Zwavelkruid.	204	Vitriool.	23, 460
Zweetmiddel van Spiesglas.	545	Salpeter.	23, 464
gefalpeterd dito.	546	Plantgewaffen.	6, 12
gewaffchen dite.	ald.	Zyde en Zydewurmen Zakjes.	232
Zwindel-Kruid.	139		

I N D E X

MEDICAMENTORUM.

A.

	Pag.		Pag.
ABIES.		Amaradulcis.	140
Abies Canadensis.	244	Ambragrifea.	81
Abrotanum.	72	Ammi.	ibid.
Abfinthium.	72	Ammoniacum Gummi.	84
Acacia.	73	Purificatum.	267
Germanica.	211, 417	Anomum verum.	84
Acanthus.	74	Vulgare.	85
Acetosa.	ibid.	Amurca.	191
Acetosella, vide Lujula.	174	Amygdalæ.	85
Acetum.	74	Anylum.	248
distillatum.	468	Anacardium.	86
lithargyrites.	293	Anagallis.	87
prophylacticum.	ibid.	Anchusa.	ibid.
rosaceum.	297	Anethum.	88
scilliticum.	ibid.	Angelica.	ibid.
theriacale.	298	Anguilla.	89
Acónitum saluterum.	90	Anguria.	130
Acorus verus.	113	Anime.	89
Vulgaris.	151	Anisum.	ibid.
Adiantum.	75	Anonis.	192
Ærugo.	ibid.	Anserina.	91
præparata.	261	Anthora.	93
Æs ustum.	516	Antihecticum Poterii.	560
Æthiops antimonialis.	562	Antimonium.	89
martialis.	511	Catharticum.	554
mineralis.	526	diaphoreticum.	546
Agallochum.	75	lotum.	ibid.
Agaricus.	76	nitratum.	ibid.
Ageratum.	ibid.	præparatum.	261
Agnus castus.	77	Aparine.	90
Agresta.	253	Apes.	ibid.
Agrimonia.	77	Apium hortense.	204
Alcea.	ibid.	palustre.	91
Alchimilla.	ibid.	Apozema aperiens.	291
Alcis ungula.	ibid.	Aqua absinthii.	405
Alcohol.	396	alexeteria simplex.	388
Alkekingi.	77	spirituosa.	406
Alliaria.	78	spirituosa cum aceto.	ibid.
Allium.	ibid.	aluminosa.	644
Alnus.	79	anethi semen.	389
Aloë.	ibid.	angelica.	ibid.
purificata.	268	anhaltina.	403
Aloes lignum.	72	anisi composita.	403
Alfine.	81	aromatica.	411
Althæa.	82	artemisia.	389
Alumen.	ibid.	aurantiorum corticum simplex.	ibid.
Ustum.	482	spirituosa.	408
		bryoniæ composita.	403
		Calcis simplex.	277
		composita.	278

INDEX MEDICAMENTORUM.

	Pag.		Pag.
Balsamum Locatelli.	612	Bombycis folliculi.	232
e Mecha.	194	Bonus Henricus.	109
odoriferum.	613	Borago.	ibid.
Peruvianum.	101	Borax.	ibid.
Perficum.	332	Botrys.	ibid.
saponaceum.	457	Brassicæ.	110
succini.	498	Britannica.	ibid.
sulphuris.	502	Brunella.	ibid.
Syriacum.	194	Brufcus.	ibid.
terebinthinæ.	437	Bryonia.	ibid.
Tolutanum.	102	Bufo.	ibid.
traumaticum.	332	Buglossum.	111
viride.	672	Bugula.	ibid.
universale Vid. Unguentum saturninum.	668	Bursa pastoris.	ibid.
vitæ.	340	Butua; Vid. Pareira.	198
Barba capræ.	254	Butyrum antimonii.	554
Bardana.	102	Buxus.	112
Basilieum unguentum.	662		
Bdellium.	103	C.	
Becabunga.	ibid.	Cacao.	112
Belladonna.	ibid.	Cadmia, Vid. Calaminaris.	ibid.
Bellis.	103	Calambac.	171
Benzoinum.	104	Calaminaris lapis.	112
Berberis.	ibid.	præparatus.	261
Beta.	105	Calaminthæ.	112
Detonica.	ibid.	Calamus aromaticus.	113
Pauli.	250	Calendula, seu caltha.	ibid.
Betula.	105	Calomelas.	537
Bezoar lapis.	106	Calx antimonii.	545
præparatus.	261	Jovis.	521
Bezoardicum joviale.	561	Mercurii.	529
minerale.	556	viva.	113
Bismuthum.	107	Camphora.	114
Bistorta.	ibid.	Cancrorum chelæ.	116
Bitumen.	19	præparata.	261
Judaicum.	107	Cancrorum oculi.	176
Bolus Armena, &c.	108	præparati.	261
Bolus alexipharmacus.	599	Cannabis.	116
ex alumine.	600	Canella alba.	ibid.
e camphora.	601	Cantharides.	117
e castoreo.	ibid.	Capillus vèneris.	118
catharticus.	ibid.	Capparis.	ibid.
cum mercurio.	602	Caprifolium.	ibid.
diaphoreticus.	ibid.	Capficum.	ibid.
diureticus.	ibid.	Carabe, Vid. Succinum.	ibid.
dysentericus.	ibid.	Caranna.	ibid.
emmenagogus.	603	Cardamomum.	279
febrifugus.	ibid.	Cardiaca.	ibid.
hystericus.	ibid.	Carduus benedictus.	ibid.
iliacus.	ibid.	Caricæ.	120
mercurialis.	604	Carlina.	ibid.
emeticus.	ibid.	Carpobalsamum.	ibid.
pectoralis.	ibid.	Carthamus.	ibid.
rhei cum mercurio.	ibid.	Carui.	121
rheumaticus.	605	Caryocostinum.	611
scilliticus.	ibid.	Caryophylla.	121
sudorificus.	ibid.		
terebinthinatus.	606		
theriacalis.	605		

INDEX MEDICAMENTORUM.

	Pag.		Pag.
Caryophyllata.	122	Chenopodium.	97, 109
Cascarilla.	ibid.	Chermes.	128
Cassa fistularis.	ibid.	Chinae radix.	ibid.
ligna.	123	China Chinae, Vid. Peruvianus Cortex.	ibid. 200
Castoreum.	ibid.	Cicer.	128
Casumunar.	124	Cichoreum.	ibid.
Cataplasmata aromaticum.	675	Cicla.	105
camphoratum.	677	Cicuta.	128
e cymino.	675	Cinolia alba.	129
discutiens.	676	purpurascens.	ibid.
emolliens.	677	Cineres clavellati.	164
ischiadicum.	678	Ruffici.	129
maturans.	676	Cinnabaris antimonii.	555
stomachicum.	677	factitia.	527
suppurans.	676	nativa.	129
Catechu.	581	Cinnamomum.	130
Cauda equina.	124	Citrea mala.	ibid.
Cauticum antimoniale.	554	Citrullus.	ibid.
commune fortius.	446	Cnicus Vid. Carthamus.	121
mitius.	ibid.	Cnidia grana.	247
lunare.	507	Coagulum aluminosum.	677
potentiale.	446	Cobaltum.	93
Centinodium.	124	Coccinella.	130
Centaurium.	ibid.	Cochlea sive limaces.	131
Cepa.	ibid.	Cochlearia.	ibid.
Cera.	125	Coffea.	ibid.
Cerafa.	ibid.	Colcothar.	469
Ceratum album.	673	Collyrium.	645
citrinum.	ibid.	Colocynthis.	130
epuloticum.	ibid.	Colophonía.	437
mercuriale.	ibid.	Conditá.	349
Cerevisia amara.	310	Confectio alkermes.	362
aperiens.	ibid.	Archigenis.	613
Butleri.	311	cardiaca.	431, 613
cephalica.	ibid.	Damocratis.	614
diuretica.	ibid.	Japonica.	611
scurbutica.	ibid.	Paulina.	613
Cerussa.	125, 519	Raleighana.	431
Antimonii.	547	Conserva absinthii.	347
Cervus.	133	cochlearia.	346
Ceterach.	126	corticum aurantiorum.	348
Chacarilla.	141	cynosbati.	ibid.
Charesfolium.	126	lavendulae.	347
Chalcitis.	617	lujulae.	346
Chalybs.	144	malvae.	347
cum sulphure.	511	menthae.	346
tartarizatus.	512	prunorum sylvestrium.	348
rubigo preparata.	510	rorismarini.	348
Chamæcyparissus.	126	rosarum.	347
Chamædrys.	ibid.	rutae.	ibid.
Chamæleon.	ibid.	Confolida major.	132
Chamæmelum.	ibid.	media.	ibid.
foetidum.	133	minima.	ibid.
Chamæpitys.	127	Contrayerva.	ibid.
Cheiri.	ibid.	Germanorum.	251
Chela eancrorum.	116	Copal.	132
preparata.	261	Corallina.	ibid.
Chelidonium.	127	Corallium.	133
minus.	ibid.	preparatum.	

Co.

INDEX MEDICAMENTORUM. I

	Pag.		Pag.
Electarium paralyticum.	623	Emplastrum roborans.	657
pectorale.	610	e saponc.	ibid.
Peruvianum.	623	stomachicum.	ibid.
purgans acidum.	624	suppurans.	659
saponaceum.	ibid.	vesicatorium.	658
e schammonio.	610	volatile.	458
e scordio.	611	Emulsio arabica.	630
sistens.	625	cum aro.	632
e sulphure.	ibid.	camphorata.	630
Elemi.	141	communis.	629
Eleoselinum.	ibid.	oleosa.	631
Eleutheria.	ibid.	purgans.	ibid.
Elichrysum.	238	spermatis ccti.	632
Elixir aloes.	333	Endivia.	142
astmaticum.	334	Enema de amylo.	647
guajacinum.	332	anodynum.	ibid.
myrrhæ compositum.	337	anticolicum.	ibid.
paregoricum.	334	adstringens.	ibid.
pectorale.	ibid.	commune.	ibid.
proprietas.	333	domesticum.	ibid.
Hemontif.	300	emolliens.	648
Paracelsi.	333	fœtidum.	ibid.
Vitriolicum.	334	opiatum.	647
sacrum.	337	purgans.	648
salutis.	326	terebinthinatum.	ibid.
stomachicum.	314	Ens veneris.	516
vitrioli.	336	Enula campana.	142
acidum.	335	Epithema volatile.	457
dulce.	336	vesicatorium.	675
Mynsichti.	335	Equisetum.	124
Vigani.	336	Erigerum.	142
uterinum.	337	Eruca.	ibid.
Emplastrum adhæsivum.	653	Eryum <i>sive</i> oribus.	143
ex ammoniaco cum mercurio.	655	Eryngium.	ibid.
anodynum.	650	Erysimum.	ibid.
anodyno discutiens.	659	Essentia ambrae.	ibid.
antihystericum.	651	alexipharmaca.	340
atrahens.	ibid.	lignorum.	ibid.
calidum.	659	limonum.	376
cephalicum.	652	martis.	514
cereum.	651	Neroli.	98
e cituta.	652	regia.	339
e cymino.	654	Esula.	143
commune.	652	Eupatorium cannabinum.	ibid.
adhæsivum.	653	veterum.	77
cum gummi.	ibid.	Euphorbium.	143
cum mercurio.	655	Euphrasia.	144
croceum.	654	Extractum absinthii.	421
defensivum.	ibid.	catharticum.	431
diachylon.	652	centaurii.	421
epispasticum.	658	cicutæ.	418
compositum.	ibid.	Chamæmeli.	422
gummosum.	654	corticis Peruviani.	423, 430
ad herniam.	657	croci.	428
e meliloto.	655	enulæ campanæ.	422
mercuriale.	ibid.	gentianæ.	ibid.
e minio.	656	glycyrrhizæ.	ibid.
e mucilagibus.	ibid.	guajaci.	424
oxyroceum.	654	jalapii.	429
			Ex.

INDEX MEDICAMENTORUM.

Lazuli lapis.	169
Lens.	ibid.
Lenticulus.	ibid.
Lepidium.	ibid.
Leucanthemum.	126
Leucoium.	170
Levisticum.	ibid.
Lichen.	ibid.
cinereus terrestris.	ibid.
Lignum aloës.	75, 171
aspalathus.	171
campechense.	172
guajacum.	152
juniperus.	163
nephriticum.	186
rhodium.	171
santalum.	223
Ligusticum.	170
Lilium album.	172
convallium.	ibid.
Limaces.	174
Limones.	172
Litaria.	173
Linctus acidulus.	628
solutivus.	627
Lingua cervina.	173
Linimentum album.	672
anodynum.	674
Arcæi.	664
hæmorrhoidale.	674
mercuriale.	672
saponaceum.	456
tripharicum.	672
volatile.	457, 672
Linum catharticum.	173
vulgare.	ibid.
Liquamen falis tartari.	444
Liquidambra.	173
Liquor anodynus mineralis.	472
Lithargyrus.	174
Lithospermum.	ibid.
Lixivium martis.	514
saponarium.	445
tartari.	444
Lohoch ex amylo.	626
balsamicum.	627
commune.	626
de lino.	ibid.
de manna.	627
pectorale.	626
saponaceum.	627
de spermati ceti.	ibid.
Lotio saponacea.	456
Lotus urbana.	174
Lujula.	ibid.
Lumbrici.	ibid.
Lupinus.	ibid.
Lupulus.	175
Lycoperdon.	ibid.

M.

Macis.

Magisterium Benzoini.	338
Bismuthi.	558
Stanni.	523
Magistrantia.	175
Magnesia alba.	486
Majorana.	175
Mala aurantia.	98
curassavensia.	99
hortensia.	176
sylvestria.	ibid.
Malabathrum.	175
Mallicorium.	152
Malva.	176
Malva verbanaca.	77
Mandragora.	176
Manna.	ibid.
Manna thuris.	192
Margaritæ.	177
preparata.	261
Marrubium.	177
Mars saccharatus.	350
alcalizatus.	513
solubilis.	515
sulphuratus.	512
Martis limatura preparata.	510
Marum.	177
Mastiche.	178
Matricaria.	ibid.
Mechoacanna.	ibid.
Meconium.	357
Mel.	179
Ægyptiacum.	660
despumatum.	264
Elatines.	363
helleboratum.	ibid.
mercuriale.	ibid.
rosaceum.	ibid.
solutivum.	364
Melampodium.	179
Melanosmegma.	225
Mellilotus.	179
Melissa.	ibid.
Melo.	180
Menstruum.	180
Mentha piperitidis.	ibid.
vulgaris.	ibid.
Mercurialis.	181
Mercurii Calx.	529
solutio.	ibid.
Mercurius.	92
alcalizatus.	525
calcinatus.	529
corallinus.	531

Pag.

175
338
558
523
175
486
175
98
99
176
ibid.
175
152
176
77
176
ibid.
192
177
261
177
350
513
515
512
510
177
178
ibid.
ibid.
357
179
660
264
363
ibid.
ibid.
ibid.
364
179
225
179
ibid.
180
180
ibid.
ibid.
181
529
ibid.
92
525
529
531
Mer-

INDEX MEDICAMENTORUM.

	Pag.	P.	Pag.
Oleum essentielle nucis moschatae.	377		
origani.	ibid.		
piperis jamaicens.	378		
pulegii.	ibid.	P	
rhodii.	ibid.	P æonia.	196
rorismarini.	ibid.	Palinpiſſa.	207
rutæ.	ibid.	Palma.	196
sabinæ.	ibid.	Panacea Antimonii.	522
sassafras.	379	Mercurii.	537
terebinthinæ.	ibid.	rubra.	532
fuliginis.	451	Panicum.	196
guajaci.	435	Papaver.	197
hyperici.	340	erraticum.	ibid.
lateritium.	436	Paralyſis.	193
lini ſeminum.	272	Pareira.	ibid.
macis.	377	Parietaria.	199
e mucilaginibus.	340	Paris herba.	156
martis.	514	Pastinaca.	199
nucis moschatae.	189	Pedicularis.	233
odoriferum.	341	Pentaphyllum.	199
olivarum.	191	Pentaphylloides.	91
palmae.	196	Pepo.	199
petrolei Barbadenſis.	436	Periclymenum.	ibid.
sambucinum.	340	Perſica.	200
ſinapios.	272	Perſicaria mitis.	199
fuccini.	498	urens.	ibid.
ſulphuris.	461	Peruvianus cortex.	200
tartari per deliquium.	444	Petaſites.	202
terebinthinæ.	437	Petroleum.	203
viride.	340	Barbadenſe.	ibid.
vitrioli.	460	Petroſelinum.	204
Olibanum.	191	Petum ſeu nicotiana.	187
Olivæ.	ibid.	Peucedanum.	204
Omphacium.	253	Philonium.	618
Ononis.	192	Picea ſeu abies rubra.	72
Ophiogloſſum.	ibid.	Piloſella.	204
Opium.	ibid.	Pilulæ Æthiopicæ.	592
colatum.	267	Aloëticæ.	587
Opobalfamum.	194	aromaticæ.	586
Opopanax.	ibid.	coccicæ.	588
purificata.	267	e colocynthide cum Aloë.	588
Orchis.	195	ſimpliciores.	ibid.
Origanum.	ibid.	communes.	595
Orobus.	ibid.	diambrae.	587
Oryza.	ibid.	dysentericæ.	597
Oſteocolla.	ibid.	de duobus.	588
Oſtreorum teſtæ.	261	ecephracticæ.	589
Oxalis.	74	chalybcatae.	ibid.
Oxuacantha Galeni.	196	purgantes.	ibid.
vulgaris.	ibid.	foetidae.	590
Oxyeroceum.	654	de gambogia.	592
Oxylapathum.	196	gummoſa.	590
Oxymel ex allio.	364	de jalappa.	587
pectorale.	ibid.	lunares.	509
ſcilliticum.	365	Matthæi.	591
ſimplex.	ibid.	mercuriales.	ibid.
Oxys.	174	laxantes.	ibid.
		ex olibano.	595
		paciſicæ.	594
			Ole-

INDEX MEDICAMENTORUM.

	Pag.		Pag.
Rhabarbarum.	213	Sal succini.	498
torrefactum.	265	tartari.	440
Rhammus catharticus.	214	vitrioli.	482
Rhaponticum.	214	zinci.	559
vulgare.	124	Salep.	227
Rheum seu Rhabarbarum.	213	Salvia.	221
Rhodium.	171	Sambucus.	222
Rhus.	214	Sanguis draconis.	223
Ribesia.	ibid.	Sandaracha.	ibid.
Ricinus.	272	Sanicula.	ibid.
Rifagon Vid. Cafumunar.	124	Santalum album.	ibid.
Rifigal.	94	citrinum.	ibid.
Rob baccarum juniperi.	425	rubrum.	224
sambuci.	417	Santonium.	ibid.
Rosa folis.	431	Sapo albus.	ibid.
rubra.	215	amygdalinus.	452
damascena.	214	cum oleo olivarum.	454
Rosmarinus.	215	mollis.	225
Rubia.	ibid.	niger.	ibid.
Rubigo chalybis.	510	purificatus.	455
Rubus idæus.	216	tartareus.	ibid.
vulgaris.	ibid.	Saponaria.	225
Rufcus.	ibid.	Sarcocolla.	ibid.
Ruta.	ibid.	Sarsaparilla.	ibid.
		Sassafras.	226
		Satureia.	ibid.
		Satyrium.	227
		Saxifraga.	ibid.
		Scabiosa.	ibid.
		Scammonium.	ibid.
		Scilla.	228
		cocta.	264
		exsiccata.	ibid.
		Scincus.	229
		Scenanthus.	228
		Sclarea.	229
		Scolopendrium.	ibid.
		Scordium.	ibid.
		Scorodotis.	221
		Scorzonera.	229
		Scrophularia aquatica major.	230
		vulgaris.	229
		Sebesten.	230
		Secale.	ibid.
		Sedum.	ibid.
		Selenites.	22
		Sempervivum.	230
		Sena.	ibid.
		Seneka.	231
		Senecio.	ibid.
		Senica gummi.	153
		Septinervia.	207
		Sericum.	232
		Serpentaria virginiana.	ibid.
		Serpyllum.	ibid.
		citratum.	246
		Serum aluminofum.	296
		Serum Icorbuticum.	ibid.
			Se-

S.

Sabina.	217
Saccharum.	ibid.
lactis.	496
rosaceum.	582
faturni.	519
Sagapenum.	218
Sago.	ibid.
Sal absinthii.	442
acetosæ.	493
alcalinus salis marini.	444
ammoniacus.	219
purificatus.	481
ammoniacus volatilis.	451
catharticus amarus.	220
Glauberi.	486
chalybis.	514
communis.	220
cornu cervi.	447
diureticus.	489
gemmæ.	221
jovis.	521
marinus.	221
martis.	514
mirabilis.	486
polychrestus.	485
prunella.	ibid.
rupellensis.	493
sedativus.	497

INDEX MEDICAMENTORUM.

	Pag.		Pag.
Serum sinapium.	296	Spiritus vitrioli dulcis.	470
solutivum.	295	fortis.	460
Sesamum.	232	tenuis.	ibid.
Seseli.	233	volatilis aromaticus.	458
Sevum ovillum curatum.	263	causticus.	453
Sicula.	105	fœtidus.	458
Sief album.	578	succinatus.	460
Sigillum Salomonis.	233	Spongia.	237
Simarouba.	ibid.	usta.	265
Sinapi.	ibid.	Stannum.	237
Sinapismus.	676	pulveratum.	520
Sifon.	85	Staphisagria.	238
Sium aromaticum.	233	Stercora.	ibid.
Smyrnum.	ibid.	Stribium.	ibid.
Soda.	444	Stoechas.	ibid.
Solanum lethale.	234	Styrax calamita.	ibid.
lignosum.	ibid.	colatus.	260
vulgare.	ibid.	liquida.	239
vesicarium.	77	Suber.	ibid.
Soldanella.	234	Succi scorbutici.	270
Solutio mercurii.	529	Succinum.	240
Sophia.	234	præparatum.	262
Sorbus.	ibid.	Succus prunorum sylvestrium.	417
Species aromaticæ.	573	Succisa.	240
e scordio cum opio.	ibid.	Sulphur.	ibid.
fine opio.	ibid.	præcipitatum.	504
Sperma ceti.	234	vivum.	501
Spica nardi.	235	antimonii auratum.	550
Indica.	ibid.	præcipitatum.	ibid.
Spina alba.	ibid.	Sumach.	242
cervina.	ibid.	Symphytum.	ibid.
Spiritus aceti.	468	Syrupus ex allio.	353
æthereus.	472	ex althæa.	ibid.
camphoræ.	337	aurantiorum corticum.	354
cochleariæ.	403	balsamicus.	ibid.
aureus.	ibid.	caryophyllorum rubrorum.	355
cornu cervi.	447	croci.	356
croci.	428	cydoniorum.	ibid.
fuliginis.	451	diacodion.	357
lavendulæ.	400	kermesinus.	356
compositus.	ibid.	limonum.	ibid.
Mindereri.	490	e meconio.	357
nitri dulcis.	473	mororum.	ibid.
Glauberi.	464	papaveris albi.	ibid.
rorismarini.	399	erratici.	358
salinis aromaticis.	459	paralyfis.	359
salis ammoniaci.	451	pectoralis.	358
cum calce.	453	rosarum solutivus.	359
dulcis.	458	e rosis ficcis.	ibid.
Salis marini coagulatus.	488	rubi idæi fructus.	357
dulcis.	474	facchari.	360
Glauberi.	465	de sena & rheo.	360
succini.	498	scilliticus.	359
sulphuris.	461	simplex.	360
terebinthinæ.	379	e spina cervina.	361
vini camphoratus.	337	violarum.	ibid.
rectificatus.	235, 396	zingiberis.	362
tartarizatus.	398		
tenuior.	236		

INDEX MEDICAMENTORUM

T.

	Pag.		Pag.
T abellæ antacidæ.	582	Tinctura corticis composita.	328
laxantes.	582	volatilis.	ibid.
anthelminticæ.	583	croci.	ibid.
cardialgicæ.	584	foetida.	319
rosacæ.	582	fuliginis.	ibid.
Tacamahaca.	242	guajacini volatilis.	ibid.
Tamarindus.	ibid.	hellebori nigri.	322
Tamariscus.	243	jalapii.	320
Tanacetum.	ibid.	composita.	321
Tapsus barbatus.	ibid.	japonicæ.	321
Taraxacum.	ibid.	ipecacouba.	303
Tartarus.	ibid.	laccæ.	321
emeticus.	557	martis.	322
regeneratus.	488	melampodii.	ibid.
solubilis.	492	menthæ.	276
vitriolatus.	483	myrrhæ.	222
Tegula hybernica.	158	& aloës.	ibid.
Telæ arancarum.	91	odontalgica.	339
Telephium.	244	opii.	324
Terebinthinæ.	ibid.	regia.	339
Terra japonica.	245	rhabarbari spirituosæ.	325
foliata tartari.	489	vinosæ.	304
lemnia.	245	rosarum.	281
figillata.	ibid.	sacra.	305
Silesiaca.	ibid.	salis tartari.	330
Thapsia.	245	salutifera.	326
Thea.	246	faturnina.	325
antiphthifica.	284	fenæ.	326
Theriaca.	615	ferpentariæ.	327
Edinensis.	618	stomachicæ.	306, 326
Thlaspi.	246	styptica.	ibid.
Thus.	ibid.	succini.	328
Thymelea.	247	sudorifica.	329
Thymus.	246	sulphuris.	ibid.
citratus.	ibid.	volatilis.	505
Tilia.	247	Thebaica.	306
Tinctura amara.	314	Tolutana.	331
ambrae.	339	valerianæ simplex.	ibid.
antimonii.	329	volatilis.	ibid.
diaphoretici.	330	veneris volatilis.	516
antiphthifica.	326	veratri.	321
aromatica.	314	Tithymalus.	247
balsamica.	315	Tormentilla.	ibid.
benzoini.	338	Tragacantha.	ibid.
cantharidum.	315	Trichomanes.	ibid.
cardamomi.	316	Trifolium palustre.	248
castorei.	ibid.	Triflago.	ibid.
composita.	317	Triticum.	ibid.
cephalica.	304	Trochisci albi Rhazis.	578
purgans.	ibid.	bechici albi.	579
cinnamomi.	317	nigri.	ibid.
corticis peruviani.	ibid.	e carabe.	572
		cardialgici.	582
		diæsulphuris.	581
		de minio.	580
		de myrrha.	ibid.
		nervini.	583
			Tro-

IV. DEEL:

Xxxx

INDEX MEDICAMENTORUM.

Z.

Zarnich.

Pag. Zedoaria.
Zibethum.
Zincum.
Zingiber.
94

Pag.
255
ibid.
ibid.
ibid.

F I N I S.

INSTITUT FÜR MEDIZINISCHES STUDIUM

Seitens
des
Professors
Dr.
Klopper

F. I. N. I. S.

A A N H A N G S E L
T O T D E
N I E U W E
B R I T S C H E
A P O T H E E K.

A V A N H A N G S E I

T O T D E

N I E U W E

B R I T S C H E

A P O T H E K

A A N H A N G S E L
T O T D E
N I E U W E
B R I T S C H E
A P O T H E E K.

B E H E L Z E N D E
A A N M E R K I N G E N

O P D E Z E L V E :

Benevens een

B E R I C H T

Nopens

DE KRAGTEN VAN VERSCHEIDE ONDERWERPEN
DER MATERIA MEDICA,
DIE IN DE BRITSCHE APOTHEEK NIET BEGREEPEN ZYN.

Door den onlangs overleden

J O H N R U T T Y, M. D.

SCHRYVER VAN HET KORT BEGRIP OVER DE MINERALE
WATEREN, EN ANDERE WERKEN.

Uit het Engelsch vertaald

D O O R

T H E O D O R U S v a n B R U S S E L.

Te A M S T E R D A M,
By G E R R I T B O M, 1778.

A A N H A N G S E I D

T O T D

N I E U W E

B R I T S C H E

A P O T H E K

W A S S E R A N D E R

A A N M E R K I N G E N

G E S C H I E D E

V O N

B D R I C H

F I C H T

DE RECHTEN VAN VERSCHIEDENE ONDERWETZEN

DE W A T T E R A N D E R

DE IN DE BRITSCHE APOTHEEK NUTTELIJKHEITEN

DE W A T T E R A N D E R

J O H N R U T T M. D.

DE W A T T E R A N D E R

DE W A T T E R A N D E R

DE W A T T E R A N D E R

DE W A T T E R A N D E R

DE W A T T E R A N D E R

DE W A T T E R A N D E R

DE W A T T E R A N D E R

V O O R R E D E.

Indien wy door de *MATERIA MEDICA* alleen verstaan moeten een Lyft van zodanige enkele Geneesmiddelen als tegenwoordig in gebruik zyn, en waar van een Apotheekers Winkel in eenige volkryke Stad voorzien is, dan mag deeze myne onderneeming wel als een overbodig werk aangezien worden; maar als wy door de *Materia Medica* verstaan, gelyk ik doe, een Lyft van zodanige enkele Geneesmiddelen, die om hunne wezendlyke nuttigheid en overvloedigheid behoorden in gebruik te weezen, en geschikt naar 't land in 't algemeen overal, daar dezelve bekend wordt, en van onmiddelyken dienst voor allen, zoo wel die op afgeleegene plaatsen, als in volkryke Steden de Geneeskunst oeffenen; zoo is het te hopen, dat stoffen op te leveren voor zulk een Lyft bezwaarlyk kan veroordeeld worden, als een nutloos AANHANGSEL tot de BRITSCHE APOTHEEK; en de Opstellers van dezelve verdienen ongetwyfeld onzen dank, dat zy ons van veele overvloedige dingen ontlast hebben: dewyl nogthans geen menschelyk Opstel volmaakt kan zyn, zoo is te vermoeden, dat, aan de andere zyde, eene pooging om eenige ontbreekende dingen te vervullen, en stoffen op te leveren voor eene toekomstende Apotheek, niet zal gewraakt worden.

Wanneer een Leerling der Geneeskunst zich begeeft tot het bestuderen van de stoffen, met welke hy zal moeten werken, moet men onderstellen, dat hy zyne toevlugt zal neemen tot alles wat vastgesteld is als de maatregel in het Land, waarin hy woont: Zulks is in *Engeland* de *MATERIA MEDICA*, voor de *Londonsche* Apotheek van 1746 geplaatst, en welke als onze maatregel in *Ierland* vastgesteld is, door het Collegie der Geneesheeren te *Dublin*; welk nogthans, byzonderlyk ten aanzien van de Planten, eene *MATERIA MEDICA* behoeft, die meer byzonderlyk voor dat Land zelf geschikt is.

V O O R R E D E.

In het Jaar 1724 gaf het Collegie van *London* een der rykfte Lyften van de Enkelde Geneesmiddelen der Winkels in *Europa* uit; maar in hunne laafte Overzienting van de zelve in 1746, hebben zy met het grootfte recht veele overtollige Artikels verworpen; des niettegenftaande is het meer dan waarfchynlyk, dat zy met het befnoeijen van deeze overtolligheden, verfcheide uitfteekende en nuttige Enkelde Geneesmiddelen niet gefpaard hebben, die niet alleen de bevestiging hebben van de Oudheid, maar ook de Ervaarenheid tot hunne aanpryging voor zich hebben.

Het Collegie van *Edinburgh*, thans de School der Geneeskunde, fchynt nog verder gegaan te zyn in het toegeeven van den geest der affnyding; en inderdaad beide Collegien hebben eene onbillyke verachting doen blyken voor onze inlandfche Planten, zelfs voor de zulken, die even nuttig en veel algemeener en gemakkelyker te bekoomen zyn, dan verfcheiden van dezulken, die zy goed gevonden hebben te behouden. Waarlyk zy fchynen dien ingebeelden grondregel *Cara quae rara, & vice versa*, de dingen die zeldzaam zyn, zyn dierbaar, en wederkeerig, al te veel bevestigd te hebben; daar wyze Mannen de goedheid der Godlyke Voorzienigheid met dankbaarheid zullen erkennen, dat dezelve het menfchelyk Geflacht in den grootften overvloed voorzien heeft van zulke dingen, die te gelyk de nuttigfte zyn: en zekerlyk, dewyl eene *MATERIA MEDICA* voor algemeen gebruik moet gefchikt zyn, zoo moet dezelve niet toebereid worden voor Stedelingen alleen, maar ook tot dienft van zulke Geneesheeren, die in afgelegene plaatfen op het platte Land woonen.

Een Geneesheer toch van *London* of *Dublin*, die geen anderen maatregel voor zyne *MATERIA MEDICA* heeft, dan een van de twee bovengenoemden, als hy naa eenig gedeelte van het Land, moet verplaatft worden, zal zich in veele gelegenheden grootelyks verleegen vinden; daar hy, die zyne ftudien tot de Kruidkunde en Natuurlyke Historie uitgestrekt heeft,

V O O R R E D E.

heeft, ruime aanvulling vinden zal, door de milde hand der Natuur aangeboden, gelyk in den weg van Voeding, zoo ook van Geneezing; zoodat, gelyk het in een tyd van hongersnood voor een Kruidkundige nauwlyks mogelyk zoude zyn, van honger te moeten sterven, zoo zal 'er zich aan een Geneesheer in de praktyk eene verscheidenheid van Geneesmiddelen van gelyke hoedanigheden en werkingen, en even dienstig tot zyn oogmerk, gereedelyk opdoen. En dewyl ik dit bedoelde, zoo heb ik niet zoo zeer die Planten byzonderlyk opgenoemd en bygebragt, welke, wat voor kragten zy ook mogen bezitten, of vreemd aan onze Luchtfreek, of zeer moeiljelyk te bekoomen zyn, gelyk daar zyn *Colchicum*, *Flammula Fo-vis*, enz. als veel liever zodanigen, die by ons, byzonderlyk in *Ierland*, in overvloed zyn.

Daarenboven, wanneer men overweegt welk een ongestadig onderwerp de *MATERIA MEDICA* is, en hoe zeer de mode, zelfs in deeze gewigtige zaak, somtyds heerscht, in zoo ver, dat een Geneesheer, die in den eenen tyd tot de wolken toe verheft wierd, in een omtrek van minder dan veertig of vyftig Jaaren in vergeetelheid zal wechzinken, en plaats maaken voor eenen anderen, die in zyne behandeling meer naar de mode is; zoo zal het voor den Leerling in de Geneeskunst noodzaakelyk weezen, zyn uitzigt veel verder uit te breiden, dan tot zulke Geneesmiddelen, als nu in algemeen gebruik zyn, of in een van beide bovengemelde Apotheeken gevonden worden, en zelfs toevlugt te hebben tot de Oude Vaders der Geneeskunst, welker getuigenissen, van den omslag der oude en nieuwe benaamingen gezuiverd, waardig zyn om opgemerkt te worden, en veele van de kragten, door hen tot ons overhandrykt, hebben den toets der Eeuwen doorgestaan; door gebrek aan kennis van welke, wy niet zelden waarneemen, dat de kragten van veele Enkele Geneesmiddelen, wel bekend by de Ouden, aan het Algemeen voor nieuwe Ontdekkingen worden opgedrongen.

De

V O O R R E D E.

De Aanmerkingen op de Bereidingen in beide Apotheeken zyn ten deele de uitkomst van myne eigene Proeven, ten deele medegedeeld door eenige Oordeelkundige en ervaarene Apotheekers, en ten deele van die nuttige Proeven, welke door Doctor *Macbride* zyn in 't licht gegeven, in zyne Ondervindelyke Proeven, en byzonderlyk die omtrent het ontbindend Poeder van ongebluschte Kalk; en wegens de overeenkomst en betrekking van het onderwerp zyn zy nu gevoegd by de Aanmerkingen op de Enkele Geneesmiddelen, als nuttige Waarschouwingen voor de Opstellers van eene volgende Apotheek.

V O O R B E R I C H T V A N D E N V E R T A A L E R.

De bovenstaande Voorrede des Schryvers toont genoeg aan wat zyn oogmerk in dit AANHANSEL, en van hoeveel belang het zelve is; weshalven ik niets daaromtrent te berichten heb: alleenlyk zal ik 'er byvoegen, dat het my onder het vertaalen in 't beloop van 't geheele Werkje is voorgekoomen, dat de Planten, welker kragten de Schryver nauwkeuriger onderzocht, en welker nuttig gebruik, om de plaats van andere veel kostbaarer en moeiljelyk te bekoomene te vervangen, aangewezen heeft, als inboorlingen van *Ierland* en daar in overvloed te krygen, zoo wel in ons Land, als in *Ierland* te vinden, en in genoegzaamen overvloed zyn, althans voor verre het meeste gedeelte; en dat 'er zelfs weinigen in 't eerste zullen zyn, die ook in 't laatste niet gevonden worden; immers voor zoo verre men uit derzelve benaamingen heeft kunnen opmaaken.

Hier uit volgt dan, dat dit AANHANSEL om een Apotheekers Winkel min kostbaar, en nogthans rykelyker van kragtige Geneesmiddelen, en die gemakkeljelyk te bekoomen zyn, voorzien te maaken, even nuttig en voordeelig is voor onze Landgenooten, als voor die des Schryvers; en dat dit het gelukkig gevolg van deeze myne Vertaaling zyn moge is myn hartelyke wensch. *Amsterdam den 6. May 1778.*

TH. v. B.

A A N-

A A N H A N G S E L
 TOT DE
 N I E U W E
 B R I T S C H E
 A P O T H E E K.
 DE
 M A T E R I A M E D I C A.

*****

I. HOOFDDEEL.

Behelzende

Een Lyft van Artikelen, die in de LONDONSCH E APOTHEEK van 1746; en in die van EDINBURGH van 1774. overgeslaagen zyn.

LOND. APOTHEEK.

EDINB. APOTHEEK.

A.

A.

Abies. De roode Denneboom.
Acetosa arvensis lanceolata. Veldzuuring met spieswyze bladeren.
Acetosa vulgaris. Gemeene zuuring.
Adeps anserinus. Ganzevet.
Adiantum album. Wit Venushair.
Agrimonia. Boelkenskruid.
Alliaria. Look.
Alnus nigra baccifera. Zwarte nootendraagende Elzenboom.
Ambragrysa. Ambergrys.
Anonidis radix & folia. Stalkruid de wortel en bladeren er van.
Angelica in hortis nostris & alibi. Engewortel, die in onze tuinen en elders groeit.
Apium. Pieterfelie.
Aquilegia. Akelyen.

Abies. De roode Denneboom.
Acetosa arvensis lanceolata. Veldzuuring met spieswyze bladeren.
Acetosella, seu Lujula. Wilde zuuring.
Acetum. Azyn.
Adeps anserinus. Ganzevet.
Adiantum album. Wit Venushair.
Agrimonia. Boelkenskruid.
Alliaria. Look.
Alnus nigra baccifera. Zwarte nootendraagende Elzenboom.
Amylum. Styffel.
Anonidis radix & folia. Stalkruid, de wortelen en bladeren.
Apium. Pieterfelie.
Aquilegia. Akelyen.
Asari radix. Mansooren wortel.
Asparagi radices. Aspargie wortels.

A

Ara

ID E M A T E R I A M E D I C A A

LOND. APOTHEEK. EDINB. APOTHEEK.

Asari radix. Mansooren wortel.
Asparagi radices. Aspargie wortels.

B.

B.

Balanus myrepfica. Pistaches.
Bardana. Kliffenkruid.
Berberis. Barberisse.
Brassica. Kool.
Bryoniae albae radix, Witte kwartelbesie
wortel.
Bugula. Wondkruid.
Butyrum. Boter.

Balanus myrepfica. Pistaches.
Becabunga. Waterguichel.
Berberis. Barberisse.
Brassica. Kool.
Bugula. Wondkruid.
Butyrum. Boter.

C.

C.

Calamintha montana. Berg-Munt.
Calendulae flores. Tuin-Goudsbloemen.
Cannabis semen. Kennepzaad.
Caprifolium. Kamperfoelie.
Cardiaca. Moederkruid.
Cerasus. Karfeboom.
Caryophyllatae radix. Nagelkruid wortel.
Chaerophyllum. Kervel.
Cheiri, seu Leucorum luteum. Muurbloem.
Chelidonium majus. Stinkende of groote
Gouw.
Cichorium sylvestre. Wilde Cichorey.
Cicuta. Wilde Kervel.
Cochlea terrestris. Landflakken.
Consolida major. Wondkruid.
Convolvulus major & minor. Groote en
kleine Klokjes-Winde.
Corallina. Koraal, of Zeemos.
Cotula foetida. Wilde Kamillen.
Cucurbita. Kauwoerde.
Cupressus. Cypressen-boom.
Cynoglossum. Hondstong.
Cynosbati flores. Wilde Doornbloemen.

Calamintha montana. Berg-Munt.
Calendulae flores. Tuin-Goudsbloemen.
Calx viva & aqua calcis. Levendige Kalk
en Kalk-water.
Cancrorum chelae. Kreefts-schaalen.
Cannabis semen. Kennepzaad.
Caprifolium. Kamperfoelie.
Cardiaca. Moederkruid.
Caryophyllatae radix. Nagelkruid wortel.
Cerasus. Karfeboom.
Chaerophyllum. Kervel.
Cheiri, seu Leucorum luteum. Muurbloem.
Chamaedrys. Maanderkruid.
Chelidonium majus. Groote, of stinkende
Gouw.
Cichorium sylvestre. Wilde Cichorey.
Citrullus. Watermeloen.
Cochlea terrestris. Landflakken.
Convolvulus major & minor. Groote en
kleine Klokjes-winde.
Corallina. Koraal, of Zeemos.
Cotula foetida. Wilde Kamillen.
Cucumis bortenensis & agrestis. Tuin-Kom-
kommers en wilde komkommers.
Cucurbita. Kauwoerde.
Cupressus. Cypressenboom.
Cynoglossum. Hondstong.
Cynosbati flores. Wilde Doornbloemen.

D.

DICTIONNAIRE MEDICAL

LOND. APOTHEEK.

EDINE. APOTHEEK.

D.

D.

Daucus sylvestris. Wilde Krooten.
Dens Leonis. Paerdebloemen.
Digitalis. Vingershoeds kruid.
Dulcamara. Bitterzoet, of houtagtige
 Nachtschaduw.

Digitalis. Vingerhoeds kruid.

E.

E.

Ebulus. Hadig, of laage Vlierboom.
Erigerum. Kruiskruid, of kruiswortel.
Eruca. Rakette.
Erysimum. Edele Rakette, of Heeskruid.
Eupatorium cannabinum. Kennep-boelkens-
 kruid; Leverkruid.
Euphorbium. Persiaansche Toortsche Gom.

Ebulus. Hadig, of laage Vlierboom.
Erigerum. Kruiskruid, of kruiswortel.
Eruca. Rakette.
Erysimum. Edele Rakette, of Heeskruid.
Eupatorium Cannabium. Kennep boelkens-
 kruid, Leverkruid.
Euphorbium. Persiaansche Toortsche Gom.

F.

F.

Fabae. Boonen. Tuinboonen.
Fel tauri. Stieren gal.
Filipendula. Roode Steenbreeken.
Filix mas. Mannetjes Varen.
Foeniculum vulgare. Gemeene fenkel.
Fragaria. Aardbeziën plant.
Fumaria. Duive kervel.

Fabae. Tuinboonen.
Fel tauri. Stieren gal.
Ficus. Vyg.
Filipendula. Roode Steenbreeken.
Filix mas. Mannetjes Varen.
Fragaria. Aardbeziën plant.

G.

G.

Gallium luteum. Onzer lieve Vrouwen-bed-
 stroo.
Genista. Bremboom.
Gentianella. Kleine Gentiaan.
Geranium moschatum. Moschaat Kraansbek.
Gramen caninum. Hondsgras.
Gummi cerasorum, amygdali & pruni.
 Gom van karsen-, amandelen- en pruim-
 boomen.

Gallium luteum. Onze lieve Vrouwen-bed-
 stroo.
Gentianella. Kleine Gentiaan.
Geranium moschatum. Moschaat Kraansbek.
Gramen caninum. Hondsgras.
Gummi cerasorum, amygdali, & pruni.
 Gom van karsen-, amandel- en pruim-
 boomen.

H.

H.

Hedera arborea. Boomveil.
Hippofelinum. Lavas.
Hypocyamus. Bilzenkruid.

Hedera arborea. Boomveil.
Hippofelinum. Lavas.

A 2

J. Jas.

J.

J.

Jasmini flores. Jasmyn bloemen.
Ichthyocolla. Vischlym.
Imperatoria. Meesterwortel.
Iris vulgaris, seu Germanica. Gemeene,
 of Duitſche Liſch.
Juglans. Walnoot.

Jasmini flores. Jasmyn bloemen.
Ichthyocolla. Viſchlym.
Iris vulgaris, seu Germanica. Gemeene,
 of Duitſche Liſch.
Juglans. Walnoot.

K.

K.

Kermes succus. Karmoſynboomſap.

L.

L.

Lac lunae. Maan-melk.
Levisticum. Lavas.
Ligustrum. Liguſter.
Lilium album. Witte Iely.
 — *Convallium.* Lelie van den dale.
Linaria. Vlaskruid.
Lingua cervina. Hertſtong.
Linum catharticum. Purgeervlas.
Lupulus. Hop.
Lysimachia ſpicata purpurea. Doornagtig
 purper Jooden-kruid.

Lac lunae. Maan-melk.
Ligustrum. Liguſter.
Lilium convallium. Lelien van den dale.
Linaria. Vlaskruid.
Linum catharticum. Purgeer-vlas.
Lupulus. Hop.
Lysimachia ſpicata purpurea. Doornagtig pur-
 per Jooden-kruid.

M.

M.

Malva ſylveſtris pumila. Wild Kaasjeskruid.
Malus bortenſis & ſylveſtris. Tamme en
 wilde Appelboom.
Marrubium nigrum foetidum. Zwarte ſtin-
 kende Andoorn.
Melilotus. Steenklaver.
Millefolium. Duizendblad.
Mezereon. Dwerg Olyfboom.

Malva ſylveſtris pumila. Wild Kaasjeskruid.
Malus bortenſis & ſylveſtris. Tamme en wil-
 de Appelboom.
Marrubium nigrum foetidum. Zwarte ſtin-
 kende Andoorn.
Matricaria. Moederkruid.
Mel. Honig.
Melilotus. Steenklaver.
Minium. Menie.
Morus. Moerbezie-boom.

N.

N.

Narciffus. Tydeloos.

Narciffus. Tydeloos.

LOND. APOTHEEK.

EDINB. APOTHEEK.

O.

Oxulapathum. Patientie.

P.

Persica malus. Perfikboom.
Persicaria urens. Bytend perfik-kruid.
Petasites. Dokke bladen.
Petroselinii folia & radix. Pieterselie bladeren en wortels.
Pinus. Pynboom.
Polygonatum, Sigillum Salomonis. Salomons Zegel.
Populus nigra. Zwarte populier boom.
Porrum. Look, of pry.
Primula veris. Sleutelbloem.
Prunella. Smeerwortel.
Pruni sylvestris flores. Sleepruimen bloemen.

Q.

Quercus. Eikenboom.

R.

Ranunculus bulbosus. Hanenvoet, of boterbloem.
Ranunculus flammulus. Gevlamde boterbloem.
Rapbanus hortensis. Radys.
Rapum. Raapen.
Rhaponticum. Rhabarber der Ouden.
Ribegia, Ribesia. Roode Aalbeziënstruik.
Ricinus. Wonderboom.
Rubus vulgaris. Brummelbezie struik.
Ruscus. Steekpalm.

S.

Salix. Wilgeboom.
Salvia agrestis. Wilde Salie.
Sambuci folia & cortex. Vlierboomen bloemen en bast.

O.

Oleum olivarum. Olyfolie.
Origanum. Wilde marjolyn.
Ovum gallinaceum. Hoender ey.
Oxulapathum. Patientie.

P.

Paeonia. Plocene.
Papaver rhoeas. Roode maankop.
Paralysis. Sleutelbloem.
Pentaptyllum. Vyfblad.
Persica malus. Perfikboom.
Petasites. Dokke bladen.
Petroselinii folia. Pieterselie bladeren.
Pinus. Pynboom.
Pix liquida. Teer.
Populus nigra. Zwarte populierboom.
Porrum. Look, of pry.
Primula veris. Sleutelbloem.
Prunella. Smeerwortel.
Pruni sylvestris flores. Sleepruimen bloemen.

R.

Ranunculus bulbosus. Haanenvoet, of boterbloem.
Ranunculus flammulus. Gevlamde boterbloem.
Rapbanus hortensis. Radys.
Rapum. Raapen.
Rhaponticum. Rhabarber der Ouden.
Ribegia, Ribesia. Roode Aalbeziënstruik.
Rubus idaeus. Braambozen struik.
Rubus vulgaris. Brummelbezie struik.
Ruscus. Steekpalm.

S.

Salix. Wilgeboom.
Salvia agrestis. Wilde Salie.
Sambuci folia. Vlierbloemen.
Sanicula. Breukkruid.

A 3

Sani-

Sanicula. Breukkruid.
Saponaria. Zeepkruid.
Satyrium. Orchis.
Scabiosa. Apofteumkruid.
Scrophularia. Speenkruid.
Secale. Rog.
Sedum majus. Groote huislook.
Sedum minus luteum. Kleine huislook.
Sedum minus vermiculatum acre. Kleine
 fcherpe huislook.
Serpillum. Wilde thym.
Stramonium, Datura. Doornappel.
Succisa, Morsus diaboli. Duivelsbeet.

T.

Thymus. Thym.
Tibymalus. Spurgie.
Triticum furfur, fermentum, panis. Tarwen
 zemelen, zuurdeeg, brood.

V.

Vaccinia palustris. Poel-heidelbeziën.
Valeriana hortensis. Tuin-Valeriaan.
Valeriana sylvestris. Wilde Valeriaan.
Verbascum. Wolkruid.
Verbena. Yzerkruid.
Veronica mas. Mannetjes Eerenprys.
Vinca pervinca. Maagdepalm, Vinkoorde.
Virga aurea. Gouden roede, of gulden
 Wondkruid.

U.

Ulmaria. Weidenzoet.
Ulmus. Olmboom.
Urtica. Brandnetel.

Z.

Zincum. Zink, Spiauter.

Sapo. Zeep.
Saponaria. Zeepkruid.
Scabiosa. Apofteumkruid.
Scrophularia. Speenkruid.
Secale. Rog.
Sedum majus. Groote huislook.
Sedum minus luteum. Kleine Huislook.
Sedum minus vermiculatum acre. Kleine
 fcherpe huislook.
Sevum ovillum. Schaapen vet.
Stramonium, Datura. Doornappel.
Succisa, Morsus diaboli. Duivelsbeet.

T.

Terebinthina Argentoratensis. Straatsburgfche
 Terpentyn.
Terebinthina Chia. Terpentyn van Chio, of
 Cyprus.
Tblapsi. Boeren mofterd.
Tbus Vulgare. Gemeene Wierook.
Tiliae flores. Lindenbloefem.
Tibymalus. Spurgie.
Triticum amyllum, furfur, fermentum, panis.
 Tarwenbloem, zemelen, zuurdeeg, brood.

V.

Vaccinia palustris. Poel-heidelbeziën.
Valeriana hortensis. Tuin-Valeriaan.
Valeriana montana. Berg-Valeriaan.
Verbena. Yzerkruid.
Veronica mas. Mannetjes Eerenprys.
Virga aurea. Gouden roede, of gulden
 wondkruid.

U.

Ulmaria. Weidenzoet.
Ulmus. Olmboom.
Uvae passae majores. Lange rozynen.

A A N M E R K I N G E N.

De meeste deezer Artikelen zyn enkele Geneesmiddelen, niet minder gemeen dan nuttig, en als zodanigen leveren zy ons een sterk bewys uit van eene weldoende Voorzienigheid, die ons met geen geringe menigte en verscheidenheid van Geneesmiddelen, die blykbaar gelyke hoedanigheid, werkingen en kragten hebben, begunstigt; en dat deezen de voortbrenfels zyn van verscheidene plaatfen en Landen, gelyk ook van verscheidene jaarfaizoenen; waar door de Geneesheer in staat gesteld wordt om, als het één feilt, een ander van gelyke uitwerking te beproeven, tot groot voordeel van zynen Lyder in menigte voorvallen.

Het schynt derhalven niet onnut te zyn, eens hoofdzaakelyk te overzien, welke in beide de APOTHEEKEN ontbreeken, en dezelve naar de verscheidene rangen der Geneesmiddelen met naamen op te tellen, dus:

In die van LONDEN ontbreeken,

Onder de Zuuren (a), de *Acetosa vulgaris* & *lanceolata*, *Berberis fructus*, *Sedum majus*, *Vaccinia palustris*.

Onder de bitteren (b), *Cichoreum sylvestre*, *Eupatorium cannabinum*, *Gentianella*, *Salicis cortex*, *Salvia agrestis*, *Succisa*, *Verbena*.

Onder de speceryagtige (c) en welriekende, *Angelica in hortis nostris*, *Calamintha montana*; *Caryophyllatae radix*, *Daucus sylvestris*, *Imperatoria*, *Leucosium luteum*, *Levisticum*, *Serpyllum*, *Thymus verus*.

Onder de stinkende (d), en die tegen de Moederkwaalen dienen, *Cardiaca*, *Cotula foetida*, *Marrubium nigrum foetidum*, *porrum*.

Onder de Meelagtige (e), slymagtige, of die daar naar gelyken, *Cocblea terrestris*, *Consolida major*, *Fabae farina*, *Gummi cerasorum*, *Ichthyocolla*, *Lilium album*, *Malva sylvestris pumilla*, *semina frigida*.

Onder de Buikzuiverende (f), *Alnus nigra baccifera*, *Asari radix*, *Bryoniae albae radix*, *Convolvulus major* & *minor*, *Cynosbati flores*, *Iris vulgaris seu Germanica*, *Linum Catharticum*, *Mezereon*, *Oxylapathi radix*, *Pruni sylvestris flores*, *Rhaponticum*, *Sambuci cortex*.

Onder de Braakmiddelen (g), *Asari radix*, *Erigeron*, *Narcissus*, *Primula veris*, *Rapbanus hortensis*, *Sedum minus vermiculatum acre*.

Alhoewel men moet toestaan, dat het Collegie van EDINBURGH by de Lyft van hunne voorige Apotheek verscheide nieuwe Artikelen gevoegd heeft, die tot hiertoe veroordeeld waren niet veel minder dan vergiftig te zyn, maar door geneeskundige schrandtheid in kragtige geneesmiddelen veranderd; nogthans blykt, by eene herschouwing van de voorgaande Lyft, dat het 'er zoo verre van daan is, dat zy getracht zouden hebben, de ontbree-

(a) *Acida*. (b) *Amara*. (c) *Aromatica* & *fragrantia*. (d) *Fastida* & *hysterica*. (e) *Farinacea*,
mucilaginesa, & *bis similia*. (f) *Cathartica*. (g) *Emetica*.

breekende, in de Lyft der *Londonsche Apotbeek* gemeld, te vervullen; dat zy veel eer fchy-
nen den geelt van verdere affnyding toegegeeven, en niet minder een verzuim van ver-
fcheide nuttige Artikels, als van onze inlandfche planten getoond te hebben.

Dus hebben zy, onder de Zuuren (*b*), ons inderdaad voorzien van verfcheide verby-
tende bergstoffelyke Zuuren (*i*); maar zyn by uittek kort en gebrekkig in die der plant-
gewaffen (*k*), fchoon in veele gevallen boven de anderen te verkiezen: want zy hebben
geen *Acetum*, *Acetofa lanceolata*, *Acetofella* of *Lujula*, noch *Cynosbati fructus*, noch *Se-
dum majus*; en zy gaan met een volkomen ftilzwygen voorby die zagte, aangenaame,
zeepagtige zuuren, welke ons, door de milde hand der Natuur, zyn toebedeeld in onze
Vrugten; waarvan de meesten in alle jaarfaizoenen kunnen bewaard worden, en die van
een zonderling nut zyn; te weten: Die van *Berberis*, *Morus*, *Rubaeus idaeus*, *Vacci-
nia paluftria*, en *Uvae Corinthiacae*.

Onder de Speceryagtige en Welriekende (*l*) ontbreeken, *Calamintba montana*, *Caryo-
phillatae radix*, *Jasmini flores*, *Leucojum luteum*, *Origanum*, *Subdanum* en *Thus*.

Onder de Stinkende en die tegen de Moederkwaalen dienen, (*m*) *Cardiaca*, *Cotula
foetida*, *Marrubium nigrum foetidum*, *Matricaria*, *Nepeta*, *Porum*.

Onder de Meelagtige (*n*), Slymagtige, of die naar dezelve gelyken, worden niet ge-
vonden, *Amylum*, *Cochlea terrestris*, *Fabae farrina*, *Gummi cerasorum*, *Ichthyocolla*,
Malva pumila, noch de koude Zaaften.

Onder de Buikzuiverende (*o*) vindt men geen van de volgende, *Alnus nigra baccifera*,
Asari radix, *Convolvulus major & minor*, *Cynosbati flores*, *Ebulus*, *Iris vulgaris seu
Germanica*, *Linum catharticum*, *Oxylapatium*, *Pruni fylvestris flores*, *Rhaponticum*.

Onder de Braakmiddelen (*p*) koomen geene van de volgende voor; *Asari radix*, *Eri-
gerum*, *Narciffus*, *Primula veris*, *Raphanus hortensis*, *sedum minus vermiculatum acre*.

Onder de Bitteren (*q*) worden niet gevonden *Chamedrys*, *Cichoreum fylvestre*, *Eupato-
rium cannabinum*, *Gentianella*, *Salicis cortex*, *Salvia agreftis*, *succisa* noch *Verbena*.

Wat de zoeten betreft; zy hebben den Apotheekeers winkel niet alleen ontbloot gelaaten
van dat der Vygen, Rozynen en Dadels; maar ook van Honig, en zelfs van Suiker voor
zyne Syroopen en Honigdrankjes.

Thans gaa ik over, om de boven opgetelde Artikelen aan het verzuim en de vergeetel-
heid te ontrukken, tot het geeven van eene korte fchets van derzelve kragten en nuttig-
heid in menige gelegenheden, gegrond op gezag en ondervinding; en om aan te toonen
waar dezelve ontbreeken, zal ik de Letters L. & E. of L. of E. voor elk voorzetten;
alleenlyk laat ik deeze aanmerking voor af gaan, dat de werking van eenig geneesmiddel
zoo verre af is van een zeker en bepaald middel te zyn, dat het integendeel aan verande-
ring onderworpen is naar de Jaaren, of den ouderdom, de kunne, den verfchillenden
ftaat der gezondheid, en het verfchillend beftier van den Lyder.

L. en E.

(*b*) *Acida*. (*i*) *Acida mineralia corrafiva*. (*k*) *Vegetabilia*. (*l*) *Aromatica & fragrantia*. (*m*) *Foetida &
antipylterica*. (*n*) *Farinacea, mucilaginea, & bis fimilia*. (*o*) *Cataribica*. (*p*) *Emetica*. (*q*) *Amara*.

L. en E. ABIES RUBRA, de roode Denneboom, gemeene Vuurenboom, of Harsboom.

Deeze Boom verdient wel een plaats in een Britsche of Iersche Materia Medica, dewyl hy vol is van eene balsmagtige stoffe; en voor een afkooksel van de toppen der bladeren in koelrankjes voor de scheurbuik, moet hy niet zonder reden boven die van uitheemfche boomen verkoozen worden. Zie PINUS, de Pynboom.

L. en E. ACETOSA ARVENSIS LANCEOLATA, C. B. Schaaps Zuuring.

Dit Artikel, hoe wel by geen van beide Collegien gemeld, is de gemeenste en de sterkst zuure van alle de Zuurings, en wordt gezegd aangenaamer voor de maag te zyn: en dewyl de zuuren van plantgewassen van geen gering gebruik in de Geneeskunst, en in veele gevallen te verkiezen zyn boven de zuuren van bergstoffen (r); en limoenen en oranje appelen overal niet te krygen zyn; zoo zullen deezen dat gebrek rykelyk vergoeden; en van het sap kan men een Conterf (s) maaken om voor gebruik in alle jaarfaizoenen te bewaaren.

E. ACETOSILLA. TRIFOLIUM ACETOSUM VULGARE. LUJULA. C. B. Wilde Zuuring.

Deeze verdient inzonderheid in aanmerking te koomen, om dat ze veel aangenaamer zuur uitleevert, dan de gemeene zuuring.

E. ACETUM, Azyn.

Behalven dat dezelve in verscheide saamenmengfels komt, zyn deszelven verscheide en blykbaare nuttigheden onlochenbaar: doch ter deezer plaatse zal het genoeg zyn alleen te melden voor i, dat dezelve ons voorziet van een Wey in koortsen, zynde een zeer nuttig geneesmiddel, dat gemaklyk te bekoomen is: Ten 2de, dat de Professor Sylvius zich in zyne vizieten by de zieken, geduurende de pest te Amsterdam,

bewaard heeft voor de besmetting, door elken morgen een lepel vol azyn inteneemen: Ten 3de, by gebrek van vlygge geesten (t), kan dezelve in de neusgaten opgeblazen worden, om slaapzieken (v) op te wekken.

L. en E. ADEPS ANSERINUS, Ganze vet.

Dit kan als eene verandering onder de vette zelfstandigheden aangenomen worden, als zynde erkend fyner en doordringender te weezen dan Varkens vet.

L. en E. ADIANTUM ALBUM. Ruta muraria, C. B. Wit Maagdenhaair, Muurruit.

Hier zyn de Collegien van London en Edinburgh geen leidlieden voor ons in Dublin; want van alle de foorten van Maagdenhaair is deeze hier de gemeenste, zynde inderdaad in onze nabuurfchap zeer overvloedig op oude muuren; alhoewel beide, de Edinburgsche en Londonsche Collegien dezelve voorbygaan, behoudende alleenlyk het Engelsch Vrouwenhaair (Trichomanes, welk zoo gemaklyk niet te bekoomen is; waarmede het wit Maagdenhair overeenkomt in alle de kenbaare hoedanigheden, zo wel als met het Venushaair (capillus Veneris); en heeft naar alle waarschynlykheid dezelfde kragten.

L. en E. AGRIMONIA. Boelkenskruid.

Dit is een zagt saamentrekkend en speeryagtig kruid, en als zodanig waardig om gehouden te worden. Het poeder van het gedroogde kruid, in een bekwaam voervogt ingegeeven, is sterk aangepreezen door Riverius, in tegenwillig afloopen van de pis.

L. en E. ALLIARIA. C. B. Look zonder Look.

Dit is waardig behouden te worden, zoo wel wegens zyne overvloedigheid als kragten, gelyk aan die van knoflook, gelykende daarna zoo wel in reuken als in smaak;

(r) Acida mineralia. (s) Rob. (t) Spiritus volatiles. (v) Leibargici.

en het fap, of het kruid geflooten en met zout, azyn en water gemengd, wordt zeer aangepreezen in vuile en rottige zweeren.

L. en E. ALNUS NIGRA BACCIFERA
zwarte nooten draagende Elzenboom.

De binnenfte baf, die geel is, en aan water en geeft van wyn eene hooge kleur geeft, is een van onze inlandfche buikzuiverende middelen, en wordt tot dat einde in poeder tot een drachma ingenomen; en tot twee drachmas in een afkookfel, in zes oncen water, tot vier verkookt.

L. AMBRAGRYSEA, Ambergrys.

Wy zyn uitgelokt om dit in aanmerking te neemen, dewyl het fomtyds op onze kusten geworpen is; en het is hier eene plaats waardig als een hartversterkend middel (x), zoo wel als Muskus, en andere geneesmiddelen van denzelfden rang.

E. AMYLUM. Styyfel.

Deeze komt naby aan de natuur van de fymagtige Gommen, en heeft de verzekering van de Oudheid en de hedendaagfche praktyk ten aanzien van haare goede uitwerking, zoo wel in uitwendig als inwendig gebruik; want niet alleen heelt het poeder, op ontvelde deelen gestrooid, dezelve; maar het wordt ook inwendig ingenomen tot geneezing van buikloopen (y), die met fcherpheid verzeld gaan, en in bloedfpuwigen (z).

L. ANGELICA SATIVA. C. B. Engelkruid, dat in onze tuinen groeit.

Het Collegie van London ordonneert den wortel van dit kruid uit Spanje te brengen; maar Doctor *Alston* merkt aan, dat Angelica een inboorling is van zeer koude Landen, als *Lapland*; en dat het daar zoo wel, als in onze tuinen fpeceryagtig en windbreekend is (a).

L. en E. ANONIS SPINOSA & SPINIS CARENS. C. B. Stalkruid met en zonder doorns.

Deeze plant is by ons zeer gemeen, en niet onwaardig in aanmerking te koomen, hoewel thans uit de mode. De bladeren en wortels hebben byna dezelfde merkbaare hoedanigheden, zynde zoetagtig met eenige fcherpheid. Het fap der bladeren toont eenige helling naa het loogzoutagtige, dewyl het klaar blyft met loogzouten (b), maar dik word met zuuren (c). De baf of fchil van den wortel, welke voornaamelyk gebruikt wordt, heeft den reuk van zoethout, met een zoetag-bitteren fmaak, en een weinig walgende. Voor deezen was het onder de vyf ligter openende wortels geplaatft, en mogelyk niet onwaardig; dewyl deszelfs afkookfel fterk aangepreezen wordt in verftoppingen van de nieren en lever.

L. en E. APIUM PALUSTRE, C. B. Water-Eppe.

Dit is waardig behouden te worden, al was het om geene andere reden, dan zyne overvloedigheid, en de nuttigheid van het kruid, (alhoewel de *Edinburgfche* Apotheek alleen den wortel en 't zaad vermeldt) in uitwendige toepaffing, als een verdryvend middel, byzonderlyk in klonters van verdikte melk in de borft te ontbinden: nochte heeft de wortel zyne plaats ook niet gevestigd onder de openende wortels, of fchoon hy van een zagter reuk is dan de bladeren, en van een zoetagtigen fmaak, meest gelykende naar pinkfternakelen; en dus is het onder de zagte pisdryvende (d) middelen geplaatft.

L. en E. AQUILEGIA SYLVESTRIS. C. B. Wilde Akelyen.

Dit kruid wordt veel in 't wild by *Dublin* gevonden, en de bladeren hebben eene zachte (doch de zaaden een veel fterker) faamentrekkende kragt, en zy worden dikwyls, en zulks niet ten onrecht, gebruikt

(x) Cordiale. (y) Diarrhaea. (z) Haemoptofis. (a) Aromatica & carminativa. (b) Alcalia. (c) Acida. (d) Diuretica.

in ziekten van den mond en de keel; dewyl derzelve saamentrekking met eene zoetheid gemaatigd wordt.

L. en E. ASARUM. C. B. *Mansooren*.

De wortel dezer plant is in geen van beide de Apotheeken gemeld, alhoewel dezelve sterker is en by de Ouden meer in gebruik was dan de bladeren, en opwaards en nederwaards zuivert; doch door denzelven lang in water te kookken kan hy van zyne hoedanigheid om braaking te verwekken (e) beroofd worden, en wordt dan een kragtig veranderend (f) en zweetdryvend (g), pisdryvend (h) en de maandflonden bevoorrend (i) middel, even als de *Ipecacuanba* in kleine giften ingegeven, en als Tabak na lang aanhoudend kookken.

L. en E. ASPARAGUS SATIVA. C. B. *Aspargies*.

De wortels dezer plant zyn een welbekend pisdryvend middel (k), zoo wel als de toppen; en zy worden onder de vyf openende wortels geplaatst.

L. en E. BALANUS MUREPSICA, GLANS UNGUENTARIA, MYROBALANUM PLINIO & AETIO, & OLEUM BALANINUM. *Ben, een soort van Pistaches, Ben Olie.*

Dit Artikel schynt waerdig in gedachtenis gehouden te worden, en zulks te meer om de vrugt; welke, met opzigt tot de hoedanigheid van het geen zy bevat, een groote overeenkomst heeft met dat van den *Ricinus*, wonderboom, of *Cataputia major*, groote spurgie, C. B; want de geheele vrugt met de huid heeft een grooten trap van scherphheid, zoo dat ze zelfs braaking verwekt en buikzuivert (l): maar de kern is zoetagtig en vet, en levert door perfsing eene olie uit; welke Olie, gelyk de Olie van den Wonderboom (m), ook zagtelyk buik-

zuiverende is, en deeze byzondere uitstee-kendheid heeft, dat zy door ouderdom niet duf wordt; en daarom worden verscheide welriekende enkele geneesmiddelen, als Jasmyn, Muskus, enz. door dezelve bewaard; en dewyl zy zelve zonder reuk is, neemt zy de fyne geuren aan, en behoudt dezelve een langen tyd.

L. BARDANA, LAPPA MAJOR MONTANA LANUGINOSA CAPITULIS, *sive* ARCTIUM DIOSCORIDIS, C. B. *Kliffenkruid*.

De *Edinburgsche* Vergadering heeft dit Artikel met recht aangenomen. De wortel is van een zoetagtigen en een weinig slymagtigen smaak, met eenen geringen trap van scherphheid. *Simon Pauli* verkijft het afkooksel hier van, tot een half pond in een kwart* wyn en een kwart water, boven *Sassa* en de uitheemsche houten, in zwakke en vermagerde lichaamen, in geneezing der *Venusziekten*; om dat het een zagt zweetdryvend (n), en in eenige maate een zenuwkoesterend en de kragten vernieuwend, middel (o) is.

E. BECABUNGA, ANAGALLIS AQUATICA, FOLIO SUBROTUNDO, MINOR, C. B. *Waterguichel*.

Deeze plant heeft eene zagte scherphheid en is een weinig saamentrekkende, en is niet voorbaarig, als een innengsel in de sappen tegen het scheurbuik (p), aangenomen geweest; want daar ontbreeken geene Schryvers van goed gezag voor derzelve uitwerking, zelfs als zy alleen gebruikt wordt, in uitwendige toepassing, in de geneezing van scheurbuikagtige zweeren en ander huidziekten.

L. en E. BERBERIS DUMETORUM, C. B. *Barberissen struik*.

Deeze struik is waerdig vermeld te worden wegens het sterke zuur van haare vrugt, welk

(e) Emetica qualitas. (f) Alterativum. (g) Diaphoreticum. (h) Diureticum. (i) Emmenagogicum. (k) Diureticum. (l) Emeticum & catharticum. (m) Oleum Ricini. (n) Diaphoreticum. (o) Analepticum. (p) Succus scorbutici. * Een Engelsch kwart is een vierde van een Gallon; zie de BAITSCH: APOTHEEK, bl. 35.

welk van nut is in rotkoortfen, verzeld met galbraaking en stoelgang.

L. en E. BRASSICA ALBA CAPITATA & NON CAPITATA, C. B. *Witte Kool en Kapper Kool.*

De Ouden kenden haar gebruik wel, zoo wel in de Geneeskunst als in de keuken, en zelfs in kwaadaartige zweeren en kankers, als het deel gestoofd werd met warm water, en de bladeren gestampt tweemaal daags opgeleid; en dewyl derzelve inhoud nu meer byzonderlyk nagespeurd is, en door de Nieuwere klaarlyk eene suikeragtige zelfstandigheid in dezelve ontdekt is, zoo zou het jammer zyn, dat ze, als een Geneesmiddel, zoude verworpen worden.

Zy heeft eenige overeenkomst met raapen, ten aanzien van de zoetheid met eenen trap van schertheid vereenigd; en de aanpryng van *Dioscorides*, dat men ze moet kaauwen en het speeksel doorslikken, om de heesheid te geneezen, komt wel overeen met het Likmiddel uit steelen (q), door de Nieuwren tot dat zelfde einde bereid, en met de kragten van het afkookfel in hoesten, en dat ze in sommige gevallen een goed herfstelmiddel (r) is.

L. BRYONIA ALBA BACCIS RUBRIS, C. B. *Witte kwartelbezie.*

Dit Artikel is te recht in de *Eäinburgsche* Apotheek aangenomen, en is menigvuldig by ons, en van veel gebruik zoo wel uitwendig als een verdryvend middel, als inwendig in gevallen van waterzugt, zuiverende door braaking en stoelgang; de gifte in zelfstandigheid is tot een drachma, en in het sap, van twee drachmas tot een half once: ook bevordert het de maandstonden (s) en verdryft de wormen (t). Wanneer het gedroogd en in wyn gedoopt is, en dan weder gedroogd, wordt het zagt in zyne werking.

(q) *Loboch de caulibus.* (r) *Restaurans.* (s) *Emmenagogicum.* (t) *Antihelminthicum.* (v) *Spthae.*
(x) *Suppuratio.* (y) *Expectoratio.*

L. E. BUGULA CONSOLIDA MEDIA PRATENSIS CAERULEA, C. B. *Wondkruid.*

Dit is een zeer zagt saamentrekkend middel; en van 't zelve wordt verzekerd, dat het rottige zweeren in den mond, en de spruw (v) geneest, als men die met een afkookfel van 't zelve wascht; het welk deszelfs benaaming van *Consolida media* bevestigt.

L. E. BUTYRUM. *Boter.*

Dit zuivel verdient aangenomen te worden wegens deszelfs veelvuldig gebruik en nut niet alleen tot spyze, maar ook als een geneesmiddel; dewyl het de ettermaaking (x) bevordert, even als andere vette zelfstandigheden, en inwendig de borstontlasting (y) begunstigt; en *Baglivius* pryft klonten versche boter met suiker aan in zinnigagtige hoesten: daarenboven kan het, in gevallen van vergift ingenomen zynde, waar men geene Olie bekoomen kan, derzelve plaats eeniger maate vervullen.

L. en E. CALAMINTHA MONTANA. CALAMINTHA VULGARIS OFFICINARUM GERMANIAE, C. B. *Bergmunt.*

Het Collegie van *Londen* heeft alleen de *Calamintha pulegii odore*, de veld Munt, in zyne Apotheek gevoegd, welke by ons nauwlyks te krygen is; daar de andere niet ongemeen is, en een zeer goed gedistilleerd water met overvloedige wezendlyke olie uitlevert.

Deeze is een van die planten, welke ons van de Ouden overhandrykt zyn, te recht aan dezelve toeschryvende dezelfde kragten als aan de poly, doch zy is sterker dan die. Zie het bericht van de gedistilleerde wateren.

L.

L. en E. CALTHA VULGARIS, C. B. CALENDULA. *Goudsbloem.*

Wy hebben geen genoegzaame reden om deeze bloemen, als een zweetdryvend (z) middel te verwerpen, dewyl derzelve reuk, en te gelyk een groote trap van scherpheid met zulk eene werking schynen overeen te koomen. Ook zyn de bladeren voorzien van een grooten trap van scherpheid, zelfs grooter dan de bloemen; en *Matthiolus* geeft een breedvoerig getuigenis van beider werking als een middel, dat de Maandstonden bevordert (a).

E. CALX VIVA & AQUA CALCIS. *Ongebluschte Kalk en Kalkwater.*

De invoering van dit laatste in de praktijk, in ruime giften, doet de tegenwoordige Eeuwe eere aan; want, behalven dat deszelfs gebruik als een scheivogt zeer groot is, zoo is het een kragtig geneesmiddel in ziekten van de eerste wegen, zoo wel als in gevallen van steen.

E. CANCRORUM CHELAE. *Kreeftschalen.*

Dit is geen nutteloos byvoegfel to het getal van onze opflorpemde (b) middelen, te meer om dat het beter koop is, en minder aan vervalsching onderworpen dan de Kreeftsoogen.

L. en E. CANNABIS SATIVA. C. B. *Hennep of Kennep.*

Het zaad deezer plant is slymagtig en zeer olieagtig; het is verzagtende, en wordt gehouden voor wat verdoovends (c) te bezitten. Het is wel bekend, dat het kleine vogels en hoenders vet maakt, en in de handen van voorzigtigen kan het buiten twyfel nuttig zyn voor de menschen, byzonderlyk in een melkdrank voor den hoest (d).

(z) Diaphoreticum. (a) Emmenagogicum. (b) Absorbentia. (c) Narcoticum. (d) Emulso. (e) Antibys-
terica. (f) Diureticum.

L. en E. CARDIACA, J. B. MARRUBIUM, CARDIACADICTUM, FORTE, PRIMUM THEOPRASTI. C. B. *Moederkruid.*

Dit kruid is voorzien van dezelfde kenne-lyke hoedanigheden, als andere middelen tegen de moederkwaalen (e), dewyl het stinkend, bitter, en zuur is, en dus schynt het zynen Engelschen (gelyk ook den Nederduitschen) naam niet zonder reden verkreegen te hebben, als zynde in gevallen van moederkwaalen by ervaarenheid goed bevonden. Het wordt gemeenlyk in de tuinen gekweekt, en men zegt, dat het by *Dublin* ook in 't wild gevonden wordt.

L. en E. CARYOPHYLLATA VULGARIS. C. B. *Nagelkruid.*

Deeze plant is by ons zeer gemeen, en de wortel wel waerdig om aangenomen te worden, als zynde een speceryagtig saamentrekkend middel, als kruidnagelen, waar van het zynen naam ontleent, maar is lang zoo heet niet; en om deeze reden is het een zeer aangenaam innengfel in koelkrankjes en andere geneesmiddelen.

L. en E. CERASUS SATIVA. C. B. CERASUS RUBRA & NIGRA. *Roode en zwarte Karlsenboom.*

Deeze boomen zyn waerdig om aangehouden te worden zoo wel om de Gom, als om de vrugt; en byzonderlyk de roode Karfen om de Conserf, welke daar van gemaakt kan worden, en van nuttig gebruik is in koortsen.

L. en E. CHAEROPHYLLUM SATIVUM. C. B. *Tuinkervel.*

Dit kruid is niet alleen een aangenaam, zoet, zagt speceryagtig innengfel in soep en saladen, en overeenkoomende met fenkel; maar deszelfs sap is inzonderheid aanmerkenswaerdig, dewyl het beroemd is als een kragtig pisdryvend (f) middel in waterzugten,

ten, tot drie of vier oncen, om de vier uren, met wyn ingenomen.

E. CHAMEDRUS MINOR REPENS, C. B. *Maanderkruid.*

Dit kruid is met recht behouden in de *Londonfche* Apotheek, dewyl het een van de speceryagtige bitters der Ouden is en te gelyk faamentrekkend; en wy hebben het gezach van *Aetius*, dat dezelfs afkookfel de derdendaagfche koorts (g) geneeft, hetwelk eenigzins bevestigd wordt door het getuigenis van *Cbamel*, wegens een trekfel (h) van 't zelve, gevoegd by dat van duizend-guldenkruid (i), in witten wyn, als geneezende koortfen, die den koortsbast wederftaan hebben.

L. en E. CHEIRI, LEUCOJUM LUTEUM VULGARE. C. B. *Muurbloem.*

De Muurbloem pryft zich zelve aan tot ons gebruik door haare groote menigvuldigheid, zoo in 't wilde als in onze tuinen, dewyl ze welriekend en speceryagtig is, en een grooten trap van bitterheid en fcherpheid bezit, en een kragtig middel is om de maandftonden te bevorderen (k), volgens het getuigenis beide der Ouden en der Nieuwere Geneesheeren; gelyk ook eene olie, door een trekfel van 't zelve bereid, wordt aangepreezen om koude gezwellen te ontbinden, en als een pynstillend middel (l) voor wonden en ontfteekingen (m) in de zenuwagtige deelen.

L. en E. CHELIDONIUM MAJUS VULGARE. C. B. *Groote of finkende Gouw.*

Het geele fap is bitter en brandend, en wordt gebruikt om wratten te verdryven; en drie of vier droppelen van 't zelve zyn wel voorgefchreeven geweest in een drank van wyn in kwaadfappige en waterzugtige gevallen; ook wordt de wortel aangepreezen, zoo wel by de Nieuwe als by de Ouden, vermengd met, of getrokken in, wyn, in de Geelzugt.

L. en E. CICHOREUM SYLVESTRE, five OFFICINARUM, C. B. *Wilde Cichory.*

Deeze plant is by ons zeer gemeen, en te gelyk veel bitterer dan de meefte van de melkagtige foorte, waar van het ook den naam van *Picris* ontleend heeft; dewyl het een zeepagtig bitter is, en als zodanig fchynt het niet zonder reden aangepreezen te zyn in beginnende verftoppingen van de ingewanden.

L. CICUTA MAJOR, C. B. *Wilde of dole Kervel.*

Dit kruid verdient behouden te worden, niet alleen als een pynstillend (n) middel, met andere van dien rang, maar ook anderszins; want alhoewel het inderdaad niet alles uitgewerkt heeft, dat men 'er zich van beloofde, zoo kan het nogthans niet ontkend worden, dat het zeer goede uitwerkingen gehad heeft, zoo wel in uitwendig als in inwendig gebruik; byzonderlyk als een kragtig verdryvend middel in kropgezwellen (o), in de geneezing van vuile en invreetende zweeren, en zelfs als een ftreelend middel in Kankers. Zie de bereiding daar van onder de Uittreksels.

L. en E. COCHLEA TERRESTRIS, de *Landflak* of *Huisflak.*

Het vleefch der flakken was by de Ouden in groote achting als een herftellend middel in den leefregel; nochte heeft hetzelfde als zodanig onze oplettendheid niet verbeurd, maar behoudt dezelve in die fraaije bereiding van 't zelve in *Bate's* Apotheek, welke *Decoctum Limacum* genoemd wordt. — Ook blykt het uit hanne fchriften, dat zy niet vreemd waren van 't gebruik der huisjes raauw en tot kalk gebrand, in gevallen van graveel en fteen, het voornaamfte innengfel in *Steven's* fteenverdryvend (p) middel, en inderdaad de grondflag zelfs van de voortgangen, die wy maakt hebben tot het ontdekken van een waar

(g) *Febris quartana.* (h) *Infusio.* (i) *Centaurium.* (k) *Emmenagogicum.* (l) *Anodynum.* (m) *Inflammatio.* (n) *Anodynum.* (o) *Tumores scrophulofi.* (p) *Lithontripticum.*

waar steenverdryvend middel in den verbranden kalksteen.

L. CONSOLIDA MAJOR, C. B. *Wondkruid.*

Dewyl de wortel van dit kruid een grooter menigte van slym, en zulks veel lymiger, uitleevert dan Althaea, en dus nader komt aan Arabische Gom, en in veele gevallen derzelver plaats kan vervangen; zoo is het waardig om behouden te worden, byzonderlyk om deszelfs nuttigheid in bloedsipuwingen, in de vermaarde Syroop van Boyle (q) in Fullers Apotheek van opstaande voet te bereidene Geneesmiddelen (r), waar van dit een voornaam innengsel is.

L. en E. CONVULVULUS MAJOR & MINOR, C. B. *Groote en kleine Klokjes-winde.*

Dit kruid, hoewel in beide Apotheeken overgeslaagen, verdient opmerking, dewyl het een van onze inlandsche buikzuiverende planten is, en hier zeer gemeen, en voor den Geneesheer tot gebruik kan dienen in plaatsfen, die verre van de winkels verwyderd zyn. Hoffman noemt het Hoogduitfche Scammony (s); en Privotius plaatst het, in zyne Geneeskunst der Armen (t), onder de zachte buikzuiverende (v) middelen; zynde de gifte van een handvol of twee in een afkookfel.

L. en E. CORALLINA, ZEEMOS, *Koraal.*

Dit Zeegewas wordt op onze kusten gevonden, en by sommigen gekoozen, als een wormen verdryvend middel, boven de meeste bittere kruiden; dewyl het de wormen niet alleen verteert door zyne scherphheid, maar dezelve ook uitdryft door een zekeren trap van buikzuiverende hoedanigheid, die het bezit; terwyl het te gelyk een opflorpend (v) middel in zuuren is.

L. en E. COTULA FOETIDA, CHAMAEMELUM FOETIDUM. *Wilde Kamillen.*

Deeze plant verdient hier ook wel eene plaats wegens haare overvloedigheid en nuttigheid. Derzelver stank, scherphheid, en bitterheid belooven groote kragten; door distilleeren leevert ze eene Olie uit van eene schoone blaauwe kleur, als die van een sapphier; en *Tragus* pryft het kruid aan als gelyk aan bevergyl (x) in moedertoevallen; en *Langrisb*, een Schryver van gezacht, geeft een voorbeeld op van een langduurige verkoudheid (y), met verlies van leven, die geneezen is door een afkookfel van 't zelve, met theriaca als een zweetmiddel zoet gemaakt.

E. CUCUMIS SYLVESTRIS, C. B. *Wilde Komkommer.*

Deeze plant voorziet ons van het *Elatarium*, of verdikte sap, dat wel bekend een nuttig buikzuiverend middel, wanneer spoedig en sterk werkende buikzuiverende middelen vereifcht worden.

L. en E. CUCURBITA MAJOR SESSILIS FLORE ALBO. C. B. *de groote Kourvoerde.*

De zaaden van deeze vrugt, en de overige der koude zaaden, zyn te recht behouden in de *Edinburgfche* Apotheek van 1756. alhoewel in de laatste verworpen; want zy voorzien ons van eene verscheidenheid in onze melkdranken (z); welke, als ze met deeze zaaden bereid zyn, van sommigen verkoozen worden, om dat ze meer wateragtig en minder oliagtig zyn, dan met Amandelen.

L. en E. CUPRESSUS, C. B. *Cypressenboom.*

Dit Artikel is te recht in de *Edinburgfche* Apotheek van 1735. ingevoegd, om deszelfs kegels, of vrugten, als zynde een balfem

(q) Syropus Boylianus. (r) Pharmacopoea Extemporanea. (s) Scammonium Germanicum. (t) Medicina Pauperum. (v) Absorbens. (x) Castoreum. (y) Rheumatismus Chronicus. (z) Emulsio.

femagtig, speceryagtig, faamentrekkend middel, en een geneesmiddel dat veel be-geerd is zoo wel by de Ouden als nieuwere Geneesheeren; en in de *Merkwaardige Mengelwerken* (a) worden verscheide voorbeelden opgegeven van tusschenpoozende koortsen (b); welke geneezen zyn door drie drachma's van het poeder, in sterken witten wyn ingegeven, in 't begin van den aanval.

L. en E. CUNOGLOSSUM MAJUS VULGARE. C. B. *Groote Hondstong.*

De *Londonsche* Apotheek ordonneerde voor deezen pillen van deeze plant; en alhoewel dezelve thans in beide Apotheeken verworpen is, om dat ze verdacht gehouden wordt van verdoovende (c) te zyn, nothans kan ze, zelfs als zodanig nuttig zyn in voorzigtige handen; en in uitwendige oplegfels in pappen en zalven, is ze kragtig pynstillende (d), byzonderlyk verzagt een zalf van dezelve en varkensspek de pyn der ambeien (e).

L. en E. CYNOSBATI FLORES. *De Bloemen der Hondсроos.*

Dit gedeelte van de plant, alhoewel in beide Apotheeken voorby gezien, is nothans, als een van onze inlandsche purgeermiddelen, waardig hier eene plaats te hebben; dewyl het buikzuiverende is, even als de *Damaft-Roos*, als het in wey gekookt wordt, en derzelve menigvuldigheid moet ze aanpryzen. Ook is het vleesch in de *Edinburgsche* Apotheek uitgemonsterd, ofschoon het ons voorziet van een onzer aangenaamste Conferven.

L. DAUCUS SYLVESTRIS. SEMEN. *Wilde Krooten zaad.*

Hier heeft het Collegie van *Edinburg* behoorlyke oplettendheid getoond voor onze inlandsche planten, zelfs in 't aanneemen

van deeze, en 't verwerpen van die van *Creta*; want wy behoeven inderdaad niet naa *Creta* te gaan om de zaaden van de wilde krooten, als een pisdryvend middel (f), te haalen, zoo lang als wy zelve met deeze rykelyk begiftigd zyn; welke, naar 't getuigenis van *van Helmont* en anderen, bevonden is, kragtige uitwerkingen te hebben in het uitdryven van kleine steentjes, die na het uitdryven van een grooten steen in de piswegen blyven zitten; en mogelijk is het tot dit oogmerk van beter uitwerking, dan dat het heeter ware —, als zynde een aangenaam speceryagtig, en bal-femagtig geneesmiddel. Het poeder daar van wordt tot twee drachma's in wyn ingegeven, of getrokken in een half pint water, des morgens en 's avonds, in gra-veelpyn met bloedige pis verzeld.

L. DENS LEONIS LATIORE & AN-GUSTIORE FOLIO. C. B. *Leeuwen-tand met breede en smalle bladeren.*

Ook dit Artikel is by het Collegie van *Edinburg* met recht behouden, als zynde, byzonderlyk de wortel, zagtelyk bitter en zoet, met een weinig schertheid; en dus is het openende zonder heetheid, en is niet zonder reden aangepreezen in hoesten, met bloedige en rotagtige fluimen verzeld, en Nachtschaduw-melk versich getrokken op de bladeren en wortels gegooten, en alle morgen ingenomen; en voor zulken, die veel wind in de maag hebben, schryft *Fuller* voor, dat het gekneusd worde, en in een verglaasd vat in een oven gezet, onmidde-lyk na dat 'er het brood uit gehaald is, en dat het daar zes uren in moet blyven staan; waar door een klaar vogt van 't zelve zal vloeijen, welk tot vier of zes drachma's, driemaal daags, moet ingenomen worden, om de schertheid van het bloed en de sappen, in de scheinbuik en huid-ziekten te verbeeteren.

L. en E.

(a) *Miscellanea Curiosa*, (b) *Febris intermittens*, (c) *Narcoticum*, (d) *Anodynum*, (e) *Haemorrhoides*, (f) *Diureticum*.

L. en E. DIGITALIS PURPUREA FOLIO ASPERO. C. B. *Vingerboedskruid.*

Om van dit kruid niets te zeggen van deszelfs werking als een braak- en purgeermiddel (g), dewyl het te sterk is voor zwakke lichaamen, zoo zyn de bloemen en bladeren toch waardig om behouden te worden, indien al niet om andere reden, ten minste om derzelver verdryvende hoedanigheid, — wanneer zy of alleen, by wyze van een pap, of met varkens spek of May-boter vermengd, op kropgezwollen gelegd worden, — eenige maanden lang dagelyks vernieuwd zynde; in sommige van welke gevallen het werkt als een zagt blaartrekkend (b) middel, veroorzaakende eene ontlasting van dun vogt.

L. DULCAMARA SOLANUM SCANDENS seu DULCAMARA. C. B. *Houtagtige Nagtschade, of Bitterzoet.*

De steelen en wortels van deeze plant, in een afkookfel, hebben onlangs groote achting verkreegen als een verzoetend middel van het bloed; of met andere woorden; als verzagende de scherpheid in Venus kwaalen, in scheinbuikagtige, en zelfs in teeringagtige gevallen, die niet te verre gekoomen zyn, om in de plaats van sarsaparilla te gebruiken; derzelver afvaagende en verdunnende (i) hoedanigheid is ook zeer zagt, en verwekt geen de minste ontteeking: twee of drie oncen versche steelen worden in een pint water gedaan, en maar een korten tyd gekookt.

L. en E. EBULUS, SAMBUCUS HUMILIS seu EBULUS, C. B. *Dwerg vlierboom. Hadig.*

Deeze plant wordt hier in 't wilde gevonden, en is een van onze inlandse purgeermiddelen: derzelver kragten zyn zeer groot zoo wel in uitwendig als inwendig gebruik, zynde meest gelyk die van den Vlierboom. De middelste bast van den wortel was zoo wel bekend by de Ouden, als by de

Hedendaagschen, als een sterk en spoedig werkend purgeermiddel in waterzugten, — twee oncen 'er van worden in een trekfel gebruikt, en een once van het sap.

E. ELEMI GUMMI. *Ethiopische Olieboom, Hars.*

Dit is veeleer een Hars dan een Gom; en de *Londonse* Apotheek heeft 'er eene zalf van; waarom die van *Edinburgh* hetzelfde verworpen heeft, blykt niet.

L. en E. ERIGERON, SENECIO MINOR VULGARIS. *Kruiskruid, of Kruiswortel.*

De groote menigvuldigheid en 't nuttig gebruik van deeze plant, als een zeer gereed braakmiddel voor kinderen, behoort hetzelfde aan te pryzen: een lepel vol of twee van het sap in bier voor kinderen, of een trekfel of afkookfel van 't zelve in wey wordt met dit oogmerk ingegeven. Ook wordt het als een purgeermiddel aan paerden en vogels ingegeven; en twee oncen van 't sap worden aan menschen ingegeven om wormen te dooden, tot welk oogmerk het by de Ouden gebruik werdt; ook wordt het sap by de Laateren aan paerden ingegeven om de wormen in den regten darm te verdryven.

L. en E. ERYSIMUM VULGARE C. B. *Edele Rakette, Heeskruid. Heg-mosterd.*

De Natuur heeft ons zeer mild hier van bedeed: het is maar een weinig minder in scherpheid dan mosterd; en het wordt sterk aangepreezen, als thee gedronken, en met honig zoet gemaakt, in oude hoesten, slymige amborsfigheden, en hardnekkige heesheden.

L. en E. EUPATORIUM CANNABINUM, C. B. *Hennep-Boelkenskruid, Leverkruid*

Deeze plant, hoewel in de Apotheeken voor-

(f) Diureticum. (g) Emeticum & catharticum. (b) Vescatorium. (i) Detergens & attenuans qualitas

voorby gezien, is aangenaam speceryagtig, bitter, en te gelyk zeer gemeen by ons. Zy wordt aangepreezen in zwakheden, die op slepende ziekten volgen, byzonderlyk na afgaande koortsen, een trekfel daar van als thee gedronken; en eene stooving met een afkookfel en een pap 'er van worden gezegd kräftig bevonden te zyn in het verdryven van waterzugtige gezwellen: en dat zelfs een (k) water-breuk door het zelve geneezen is; zonder doorsteeken, wordt door *Chomel* verzekerd.

L. en E. EUPHORBIIUM. *Persiaansche Toorts Gom.*

Indien het gezach van *Fallopium*, *Hildanus* en anderen, eenige aanmerking verdient, zoo moet dit Artikel zekerlyk aangenomen worden wegens deszelfs nuttigheid in invreetende zweeren met beenbederf; en in de fleek van een zenuw of pees, welk dikwyls by 't aderlaaten gebeurt, zoo pryft *Scultetus* het volgend saamenmengfel aan:

Recipe, Euphorbii scrupulum, Theriabinæ semiunciam, Cerae barum: Extende super alutam, & applica caute. —

Dat is:

Neem van Euphorbium een scrupel, Terpentyn een half ounce, een weinig Wasch: smeer het op zeemleer, en leg het warm op. —

Voeg hierby, dat het nuttig is om de werking van zagter stoffen te verlevendigen, als door het bydoen van een agtste *Euphorbium* by Burgundiesch pik in pleister.

L. en E. FABA MAJOR, C. B. *Tuinboonen, groote Boonen.*

Het overslaan van dit Artikel door beide Collegien is niet te verschoonen, zelfs we-

gens de nuttigheid van deszeifs meel, byzonderlyk in ontteelingen van de borsten en de *testiculi* — 't zy om ze te verdryven of tot ettermaaking te brengen; en daarenboven is de Boon verder waerdig byzonderlyk in aanmerking te koomen om haare steelen, die zy in menigte uitleevert; want als zy tot sich gebrand worden, geeven zy, even als *Brem*, een volmaakt loogzout, (l) zonder eenig innengfel van andere natuurlyke zouten (m); en om die reden is een trekfel daar van in wyn te verkiezen als een pisdryvend (n) middel, en zelfs om klein graveel of zand uit te dryven, in gevallen van nierpyn (o) en waar oort een zuiver loogzout vereischt wordt.

L. en E. FEL TAURI. *Stieren Gal.*

Deeze Gal is waerdig om aangenomen te worden, niet alleen om dat zy een scheivogt is om olieagtige en narsagtige lichaamen te ontbinden, en van nut is in klyfsteeren om een stoelgang te verwekken, en uitwendig op den buik gelegd om wormen te dooden; maar zy kan ook inwendig ingenomen worden, verdikt en tot pillen gemaakt zynde, en ingegeeven in ziekten, die uit werkeloosheid van de Gal voortkoomen (p); en *Hippocrates* gaf ze in wyn in, als een middel om de maandstonden te verwekken (q).

L. en E. FILIPENDULAE VULGARIS RADIX, C. B. *Rode Steenbreeken.*

De kenbaare hoedanigheden van dit kruid, zoo wel als het getuigenis van achtbaare Schryvers, pryzen hetzelve sterk aan, dewyl het van een aangenaamen reuk en wynagtigen geur, van eenen zoet bitteragtigen, zuuragtigen, speceryagtigen smaak is, en te gelyk van eenige saamentrekking; en het wordt gezegd van zonderling nut geweest te zyn, als een pisdryvend middel, in graveelagtig koliek, in breuken, in den witten vloed, en byzonderlyk in den buikloop; — zynde ingegeeven tot een drachma in wyn, of in den doir van een ey.

L. en E.

(k) Hydrocele. (l) Salia alcalina. (m) Salia naturalis. (n) Diureticum. (o) Casus nephritici. (p) Inertia bilis. (q) Emmenagogicum.

L. en E. FILIX MAS NON RAMOSA
DENTATA, C. B. *Gemeene mannetjes varen.*

De wortel deezer plant is van een sterken reuk, van een zoet-bitteragtigen smaak, en wrang. Hy schynt recht te hebben om hier geplaatst te worden, zoo wel wegens zyne menigvuldigheid als zyne kragten. Een uitmuntend Schryver heeft verzekerd, dat twee drachma's van het poeder zagtelijk buikzuivert, en naderhand stopt, gelyk de Rhabarber. Het is beroemd, zo wel by de Ouden als Laateren, als een middel tegen de wormen, (r) zoo wel tegen de lange als de platte wormen; — tot welk einde *Hoffman* drie drachma's in honig en water voorschryft.

L. FOENICULUM VULGARE GERMANICUM, C. B. *Penkel.*

Dit kruid is waerdig behouden te worden, niet alleen om den wortel, welke in reuk en smaak, en mogelyk ook in kragten, gelyk is aan de *Ginsing der Chineezen*, als zynde zagtelijk speceryagtig, met eenigen graad van schertheid; en als het versich doorgesneeden wordt, leevert het eene melk uit, welke in het staan tot eenen helderen balsam wordt; en het zaad, welk sterker is, is vol van wezendlyke Olie; en *Grew* pryft een melkdrank (s) aan, als een windbrekend (t) middel daar van te maaken.

L. en E. FRAGARIA VULGARIS C. B. *Aardbeien plant.*

Om niets van de vrugt deezer plant te zeggen, de versich gekneusde bladeren worden by de *Duitschers* opgelegd in de geneezing van hardnekkige zweeren in de beenen, wanneer andere geneesmiddelen gefeild hebben. Zie RUBUS VULGARIS.

L. FUMARIA OFFICINARUM & DIOSCORIDIS, C. B. *Duive kervel.*

Dit Artikel is te recht in de *Edinburgsche* Apotheek aangenomen, dewyl het voorzien

is van een grooten graad van bitterheid en schertheid; en heeft de verzekering van Oude en Laatere Schryvers voor deszelfs kragten in huidziekten; tot welk einde het moet ingegeeven in het sap of een trekfel in wey; want deszelfs schertheid is vlug.

L. en E. GALLIUM LUTEUM, C. B. *Onzer lieve Vrouwen-Bedstroo.*

Deeze soort van *Gallium* vereischt ten minste eene byzondere aanmerking als zynde zeer menigvuldig, en om dat het daarboven onderscheiden is van andere planten, en byzonderlyk van zuuring, daar in: Dat het water, van deszelfs bladeren en bloemen gedistilleerd, zuur is; en gevolgelyk bevat het een fyner en vlugger zuur dan Zuuring. De Bloemen zyn van een' welriekenden, maar een weinig sterken reuk; de Bladeren en Bloemen zyn van een bitteragtigen en eenigzins saamentrekkenden smaak. De Bloemen zyn meest in gebruik, volgens de *Fransche* Schryvers, in stuipagtige ziekten der kinderen, en by ons in krampagtige (v) ziekten van den buik; ten welken einde een lepelvol van het trekfel in wyn driemaal daags wordt ingegeeven.

L. GENISTA ANGULOSA & SCOPARIA C. B. *Gemeene Brem.*

Deeze plant verdient hier eene plaats, wegens haare menigvuldigheid en nuttigheid, voor eerst, als een purgeer en braakmiddel; — twee drachma's van de bloemen in zelfstandigheid, en van het zaad van een half tot een heel drachma, wordt gezegd braaking te verwekken, en een once van het sap der jonge steelen, te doen purgeeren en braaken; en een half once verlengd, zagtelijk te buikzuiveren. Ten tweede, de asch deezer plant, even als die van Boonenstroo, leevert een zout uit, dat volmaakter loogzout en vryer van innengsel van de natuurlyke zouten is, dan eenige andere plant; en als zodanig is zy te verkie-

(r) *Antihelminticum.* (s) *Emulso.* (t) *Carminativum.* (v) *Morbi spasmodici.*

kiezen, in wyn gebruikt, als een pisdryvend (x) middel.

L. en E. GENTIANA PRATENSIS FLORE LANUGINOSO, C. B. GENTIANELLA AUTUMNALIS OFFIC. *Basterd Gentiaan.*

Wy behoeven niet naa *Italien* of *Creta* te reizen om *Gentiaan* te haalen, dewyl wy in ons eigen Land zoo mildelyk daar van en van *Centaurium* voorzien zyn; want deeze plant wordt ook in 't wilde in de nabuurschap van *Dublin* gevonden; waaromtrent *Dale* in zyne *Pharmacologia* zegt, dat het een uitteekend maagmiddel is, veel aangenamer dan *Centaurium*, en dat het in dit opzigt te *Londen* veel in achting was.

L. en E. GERANIUM MOSCATUM. *Moschaart Kraansbek.*

Dus wordt dit kruid genoemd wegens zynen muskus-reuk, welke, te gelyk met deszelfs saamentrekkende eigenschap, onze aanmerking verdient, als een hartversterkend (y) middel; het welk bevestigd wordt door het geen *Linnaeus* bericht, dat het voor deezen gebruikt is om uitslag of puisten (z) te verdryven.

L. en E. GRAMEN CANINUM ARVENSE, C. B. *Gemeen Hondsgras.*

Daar zyn twee soorten van *Hondsgras* by ons, te weten behalven het boven genoemde,

L. en E. GRAMEN NODOSUM AVENACEA PANICULA, C. B. *Hondsgras met knobbelagtige wortels.*

Dit laatste heeft eene merkelyk grooter scherpheid dan het ander. Omtrent deezen wortel geeft *Simon Pauli* het volgend breedvoerig getuigenis? „ *Ubi insignis dyscrasia* „ *viscerum calida cum eorundem obstructione* „ *aegros affligit, vix exoptatius remedium* „ *ars nostra suppeditat.* Dat is: Wanneer

de zieken door eene heete ongemaatigdheid der ingewanden, gepaard met verstoptheid van dezelve, gekweld worden, zoo levert onze kunst geen wenschelyker geneesmiddel uit, dan dit.

L. en E. GUMMI { AMYGDALAE
CERASORUM
PRUNI.

Deeze Gommen koomen met recht in aanmerking, als plaats vervangende, op afgelegene plaatsen, waar geene Arabische Gom te bekoomen is.

L. en E. HEDERA ARBOREA, C. B. *Boomveil, klimop met beziën.*

De bladeren van dit kruid worden op het Land niet alleen gebruikt, ligt gekneusd zynde, in plaats van de groene plyster in fontenellen; maar *Hildanus* pryft ook het hout aan, tot de gedaante van erwten gemaakt, om in setonnen en fontenellen gebruikt te worden; voor reden geevende, dat het niet dan eens in de maand behoeft veranderd te worden, om dat het aan geen verrotting onderworpen is. De beziën worden gezegd opwaards en nederwaards te purgeeren; maar in kleiner giften ingenomen wordenze aangepreezen als pisdryvende (a), zweetdryvende (b), en de maandstonden (c) bevorderende middelen.

L. en E. HIPPOSELINUM THEOPRASTI, vel SMYRNIUM DIOSCORIDIS. C. B. *Lavas.*

Dit kruid verdient hier ook een plaats, niet alleen om het gedistilleerde water van deszelfs bladeren, maar ook om deszelfs zaad, welk sterk speceryagtig is, en iets heeft van den geur der Jeneverbeziën, en waarfchynlyk dezelfde kragten. Het is overvloedig in de nabuurschap van *Dublin*. Zie het bericht van de gedistilleerde wateren.

L.

(x) Diureticum. (y) Cordiale. (z) Exanthemata. (a) Diuretica. (b) Diaphoretica. (c) Emmenagogica.

L. HYOSCYAMUS NIGER *feu* VULGARIS. C. B. *Gemeen of zwart Bilzenkruid.*

Doctor *Whytt* maakt eene aanmerking omtrent deszelfs Uittrekfel, even als Dr. *Fothergill* maakt omtrent dat van de Scheerling, of dolle kervel; te weeten: Dat het den buik niet stopt als *Opium*; om welke reden Dr. *Whytt* bevondt, dat een kleine gifte van het Uittrekfel van Bilzenkruid by nacht, als van een tot twee of drie greinen, en in een minder hoeveelheid 's morgens, in gevallen, waar in het Heulsap (*d*) wegens zyne stoppende hoedanigheid niet beantwoordde, zeer wel slaagde, als een pynstillend middel (*e*).

L. en E. JASMINUM VULGATIUS FLORE ALBO, C. B. *Witte Jasmyn.*

Deeze bloemen kunnen van wezendlyk nut zyn, niet alleen als een reukwerk, want zy hebben eenen welriekenden en zeer aangenaamen reuk, maar bezitten ook een zekeren graad van bitterheid en scherphheid, en als zodanig worden zy gezegd schurft en kwaad zeer wech te neemen; en door trekking wordt van dezelve een olie gemaakt, welke gezegd wordt dezelfde uitwerking voort te brengen, en aangepreezen om klieren koude gezwellen te ontbinden.

L. en E. ICHTHYOCOLLA, *Vischblym.*

Dit enkel geneesmiddel verdient te worden aangenomen als een van de beste onder den rang der lymagtige dingen, en byzonderlyk om deszelfs gely; waar van *Bate*, in zyne *Apotheek*, eene fraaije beschryving geeft.

L. IMPERATORIA MAJOR C. B. *Mees-ter wortel.*

Het Collegie van *Edinburgh* heeft het goed gedacht deeze plant aan te neemen, en zulks met het grootste recht; want het is een uitsteekend speceryagtig middel, *An-*

gelica en *Zedoaria* verre overtreffende; — dewyl het zweetdryvend (*f*) pisdryvend (*g*) windbreekend (*b*), en als zodanig aangepreezen is in de trommelzugt (*i*) en windkolieken; maar in een ruimer gifte, b. v. van een half once, of een once, wordt het gehouden buikzuiverende te zyn, (*k*). Het is derhalve wel waerdig in onze tuinen geplant te worden, gelyk het doorgaands gedaan wordt.

L. en E. IRIS VULGARIS, *feu* GERMANICA, C. B. *Gemeene Lisb.*

Deeze plant is hier ook een plaats waerdig, als waar van wy uit onze tuinen voorzien worden. Het sap des wortels, door bezinking gezuiverd, is een spoedig-en sterk werkend purgeermiddel, van twee drachma's tot een half once en zes drachma's, of een once, in vleeschsap, wegens deszelfs scherphheid: ook is het een sterk braakmiddel (*l*).

L. en E. JUGLANS, J. B. JUGLANS, *feu* REGIA VULGARIS, C. B. *De Walnooten boom.*

Dit Artikel is in beide Apotheken ten onrechte verworpen; doch wel waerdig behouden te worden, al was het maar alleen om de Olie van de nooten, dewyl dezelve een dikker Olie is, of die minder waterdeelen heeft, dan de Olie van Olyven of Amandelen; en om die reden, gelyk ook wegens waarneemingen, te verkiezen in klystereen voor koliek pynen, en als een middel tegen de wormen (*m*); in beide welke gevallen dezelve beroemd is.

E. KERMES SUCCUS. *Karmozynboom Sap.*

Dit Artikel is te recht behouden in de *Londonsche* Apotheek, dewyl het ons voorziet van een aangenaam hartsterkend middel, genaamd *Confectio Alkermes*.

L. en E.

(*d*) Laudanum. (*e*) Purgoricum. (*f*) Sudorificum. (*g*) Diureticum. (*b*) Carminativum. (*i*) Tympaniter.
(*k*) Catharticum. (*l*) Emeticum. (*m*) Anthelminticum.

L. en E. LAC LUNAE, *Maan Melk.*

Deeze stoffe mag zoo wel eene plaats bekleeden in eene *Iersche Materia Medica* (dewyl dezelve zeer gemeen is in onze steengroeven in den omtrek van *Dublin*), als zy deelt in die van *Parys*, onder den naam van *Agaricus mineralis*, of *Medulla saxi*; en zulks zoo veel te meer om dat wy tot nog toe geene ware kalk in *Ierland* ontdekt hebben, welker plaats deeze stoffe by gelegenheid zoude kunnen vervangen. Het is de *Terra Selenesia* der Ouden, volgens *Doctor Hill* en *Mendez da Costa*, en een uitsteekend en kragtig opflorpend middel in ziekten, die uit zuur ontstaan, en in bloedvloeden (*n*) loslyvigheid, (*o*) en buikloop (*p*).

L. LEVISTICI SEMEN. *Lavas.*

Dit kruid is te recht behouden in de *Edinburgsche* Apotheek, dewyl het een speceryagtig middel is, gelyk *Angelica*, hoe wel van een sterker geur, byzonderlyk de wortel en 't zaad; en de geheele plant is overvloedig voorzien van een geel Gomharsagtig sap, dat gezegd wordt naar *Opopanax* te gelyken. Het lof of de wortel kan by 't zaad gedaan worden; om dat het, gekneusd zynde, en met meel, zout en wyn vermengd, gezegd wordt een uitsteekend verdryvend middel te zyn in uitwendige toepassing; en de wortel en 't zaad worden sterk aangepreezen, als uitsteekende windbreekende (*q*) pisdryvende (*r*) en de maandstonden bevorderende (*s*) middelen.

L. en E. LIGUSTRUM GERMANICUM.
C. B. *Keelkruid Rbynwilgen.*

Dit heester gewas, hoewel in beide Apotheeken overgeslaagen, is ten minsten een plaats waerdig in een *Iersche Materia Medica*, dewyl het zeer menigvuldig is in onze heggen; de bladeren en bloemen, in de blykbaare hoedanigheden overeenkomende, zyn van een zagten aangenaamen reuk,

van een bitteren faamentrekkenden smaak, met eenigen graad van scherphheid, en bevonden afvaagende en heelende te zyn: en *Celsus* ordonneert de bladeren te kaauwen, en het sap in den mond te houden, in zweeren van het tandvleesch; en in verzworeen spruw (*t*) wordt een afkookfel van het sap, met honig, zeer aangepreezen als een gorgedrank.

L. LILIUM ALBUM FLORE ERECTO
VULGARE C. B. *Witte Lelien.*L. en E. LILIUM CONVALLIUM ALBUM, C. B. *Lelien van den dale, of May Lelie.*

De wortel van de eerste bloem is met recht behouden in de *Edinburgsche* Apotheek; dewyl het een uitsteekend ettermakend middel is, en in sommige gevallen boven *Alinaea* te verkiezen, als meer verdryvende en verzagtende; en de bloemen van de tweede plant zyn waerdig hier eene plaats te hebben, niet alleen als een uitsteekend niesmiddel, maar ook om derzelve aangenaamen reuk, en zeer bitteren smaak; en zy worden gezegd als thee getrokken en gedronken te kunnen worden, of in een Conferf ingenomen, in verzwakking der geesten en andere zenuw ziekten.

L. en E. LINARIA LUTEA VULGARIS, FLORE MAJORE, C. B. *Vlas-kruid.*

Dit kruid is gemeen in onze tuinen, en waerdig om aangehouden te worden, dewyl het den reuk van vlier heeft, en deszelfs krachten bezit: het wordt uitwendig opgelegd in ontsteekingen (*v*) en de roos (*x*); want het is verzagtende, ontbindende, en pynstillende, en wordt sterk aangepreezen in een pap en stoovinge voor de ambeijen pyn.

L. LIN-

(n) Haemorrhagia. (o) Diarrhoea. (p) Dysenteria. (q) Carminativum. (r) Diuraticum. (s) Emmenagogicum. (t) Apitbae ulceratae. (v) Inflammationes. (x) Erysipelas.

L. LINGUA CERVINA OFFICINARUM,
SCOLOPENDRIUM PHARMACO-
POEAE EDINBURGENSIS. *Hertstong.*

Het Collegie van *Edinburgh* heeft dit Artikel niet ten onrechte behouden, als zynde een zoet saamentrekkend middel (*y*); en het poeder, of een Conferf van hetzelfde, is zeer aangepreezen by goede Schryvers in hardkloppinge en krampagtige moederkwalen (*z*).

L. en E. LINUM SYLVESTRIS CATHAR-
TICUM GERMANICUM. LINUM
PRATENSE FLOSCULIS EXIGUIS,
C. B. *Purgeer vlas.*

Dit kruid verdient hier ook wel een plaats, als een van onze inlandische purgeermiddelen, wegens deszelfs algemeenheid, -kragt, en nuttigheid; — dewyl het, in eenige beproevingen, voortreffelyker bevonden is, in zyne werking, dan de gemeene uisheemfche purgeermiddelen. Het wordt tot de gifte van een drachma van de bladeren in zelfstandigheid ingegeven, of tot een handvol getrokken of gekookt in bier of wyn.

L. LUPULUS MAS & FOEMINA, C. B.
Hop.

Deeze plant is met recht door *Lewis* aangenomen in zyne *Materia Medica*, en in de *Edinburgfche* Apotheek van 1735, alhoewel in de laatste agtergelaaten; dewyl het niet alleen gebruikt wordt in den Leefregel, om onze moutdranken, die tot een staat van lymigheid en zuurheid neigen, te verbeteren; maar ook, als een speceryagtig bitter, dat buiten twyfel tot vercheide nuttige gebruiken kan toegepast worden; en mogelyk zal het uittrekiel daar van (*a*), voornamelyk als het met geest van wyn gemaakt is, gelyk zyn aan dat van *Gentiaan*, indien niet in sommige gevallen het zelve overtreffen; — dewyl het balsmagtig, bitter, en saamentrekkend is.

L. en E. LYSIMACHIA SPICATA PUR-
PUREA, C. B. *Jooden kruid.*

Dit kruid, hoewel in geen van beide Apotheeken gemeld, vereischt een plaats, ten minste, in eene *Iersche Materia Medica*, zoo wel om zyne groote gemeenheid, als wegens de nuttigheid der bladeren en wortels in de geneezing van buikloopen, dewyl het sterk saamentrekkend is.

L. en E. MALVA SYLVESTRIS PUMILA
GERM. SYLV. FOLIO ROTUNDO.
*Kleine wilde Maluwe, of kaasjes kruid,
Dwerg Malve.*

Deeze plant is wel eenige aanmerking waerdig wegens haare menigvuldigheid, en om dat de wortel een goed en nuttig middel zyn kan om de plaats van *Althaea* te vervangen (*b*); en is even slymig als die.

L. en E. MALUS HORTENSIS & SYL-
VESTRIS; *De wilde Appelboom en
Haagappelboom.*

Deeze Artikels zyn ten onrechte verworpen in beide Apotheeken. Om nu niet te spreken van 't gebruik der appelen, als een borstmiddel, en in den leefregel in uitdroogende koortfen (*c*) en teeringagtige gevallen (*d*); zoo is het vleesch van dezelve, het zy gekookt, of verrot, zeer nuttig in pyn en ontsteking van de oogen (het laatste krygt door rotting een trap van ontbindende kragt); en het sap van den wilden appel is een goede saamentrekkende gorgel-drink in zweeren van den mond en de keel, en in verslapping van den huid (*e*).

L. en E. MARRUBIUM NIGRUM FOE-
TIDUM BALLOTE DIOSCORIDIS,
C. B. *Siinkende Andoorn, zwarte
Malruwe.*

Dit kruid is by ons veel gemeener dan de witte, hoewel verre minder aangenaam in reuk, en alhoewel van beide Collegien over-

(*y*) *Adstringens.* (*z*) *Spasmodica hysterica.* (*a*) *Extractum.* (*b*) *Succedaneum.* (*c*) *Febris bellica.*

(*d*) *Cajus Pibificales.* (*e*) *Uvula.*

overgeslaagen, is het nogthans waerdig in aanmerking te koomen; — dewyl het stinkend, bitter, en scherp is, en deszelfs sap veel nader bykomt aan een loozout (*f*), dan dat van verscheiden andere bitters; en het afkookfel, of liever het sterke trekfel, wordt veel aangepreezen in moederkwaalen en miltzuchtige gevallen (*g*); en de loog (*b*), waar in het gekookt is, wordt door *Tragus* aangepreezen, als een uitteekend wachwater voor zeere hoofden der kinderen.

E. MATRICARIA VULGARIS. *Moederkruid.*

Dit kruid is te recht behouden in de *Londonsche* Apotheek. Uit alle deszelfs merkbare hoedanigheden blykt het een kragtig geneesmiddel te zyn, en dat het zynen *Latynschen* naam van *Matricaria* niet verbeurd heeft, maar dat het een plaats verdient onder onze voornaamste middelen tegen de moederkwaalen (*i*) en om de maandstonden te bevorderen (*k*); ook is het van zonderling nut, in heete zakken op den buik gelegd, in naweën, en in pynen, die de maandstonden verzellen.

E. MEL, *Honig.*

Dit Artikel verdient hier een plaats, als de grondslag van verscheide nuttige saamenmengfels, als *Mel rosarum*, Honig van rozen, en *Oximel scilliticum* een Honigdrank van Zeenijens, alhoewel het by het Collegie van *Edinburgh* overgeslaagen is.

L. en E. MELILOTUS OFFICINARUM GERMANIAE, C. B. *Steenklaver.*

Dit kruid vereischt hier insgelyks eene plaats, wegens zyne menigvuldigheid, verzagtende, zagtelyk verdryvende, en pynstillende kragten in pappen, stoovingen, en klyfsteeren; en het sap der bloemen, in de

oogen gedroopen, wordt gezegd paerels wech te neemen.

L. MEZEREON, *sive* CHAMELAEA OFFICINARUM, LAUREOLA FOLIO DECIDUO, FLORE PURPUREO, OFFICINIS LAUREOLA FOEMINA, C. B. *Dwerg-Olyfboom.*

De bast van den wortel deezes booms is by het Collegie van *Edinburgh* te recht aangenomen, wegens zyne kragt, die onlangs ontdekt is, als een veranderend middel, om venerische gezwellen of knobbels te geneezen; een once van den zelve wordt gekookt in anderhalf gallon (*) en verkookt tot een gallon water, en daar een once van Zoethout wortel by gedaan; — de gifte is een half pint viermaal daags. Zie de *Medical Observations and Enquiries*, Vol. III.

L. MILLEFOLIUM VULGARE ALBUM, C. B. *Gemeen Duizendblad.*

Volgens *Stahl* en *Hoffman* geeven de bloemen, door distilleering, eene Olie uit van een schoone kleur, als een sappier, welke de zitplaats is van derzelve bedarende en de kramp verdryvende kragt; ook is het louter trekfel in water van groote kragt in het koliek en andere ongesteldheden, die uit kramptrekking voortkoomen.

E. MINIUM, *Menie.*

Het Collegie van *Londen* heeft daar een plyfster van: deszelfs kragten als een opdroogend en scherpheid verbeeterend middel, in uitwendige oplegzels, zyn erkend.

E. MORUS FRUCTU NIGRO, C. B. *Zwarte Moerbezieboom.*

De vrugt deezes booms voorziet ons van eene aangename fyroop, welke het Collegie van *Londen* met recht behoudt.

L. en E.

(*f*) *Alcali.* (*g*) *Casus hysterici & hypochondriaci.* (*b*) *Lixivium.* (*i*) *Antihysterica* (*k*) *Emmenagogica.*
 (*) Hoeveel een Gallon, in vergelyking van de Amsterdamsche maat, bedraagt. Zie in de *BRITSCHE APOTHEEK*, bladz. 35.

L. en E. NARCISSUS SYLVESTRISPAL-
LIDUS CALYCE LUTEO. *De Wil-
de Engelsche Daffodil, of Tydloos.*

Alhoewel geen van beide Collegien mel-
ding maaken van deeze plant, heb ik de-
zelve nogthans hier by gevoegd, om dat ze
een van onze inlandfche braakmiddelen (l)
en mogelyk van dezelfde foort (m) is als de
Bulbus Vomitorius, de Braak-bol der Ouden;
want *Dioscorides*, *Clusius*, en *Lobel* verze-
keren, dat de wortel van alle Narciffen braa-
king verwekt; maar volgens *Dodonaeus* moet
het in een ruime gifte worden ingegeven;
want hy zeidt, dat men bevonden heeft,
dat twee drachma's van het zelve, verfchen
nieuw vergaderd, met een weinig anys, of
fenkelzaad, of gember in wyn of water ge-
kookt, lymagtig flym door den ftoelgang
zuivert.

E. NEPETA, MENTHA CATARIA VUL-
GARIS & MAJOR, C. B. *Nip, of
Kattekruid.*

Dit kruid is te recht behouden in de *Lon-
donsche* Apotheek: het heeft eenen vermeng-
den reuk uit speceryagtig en finkend, is
van een fcherpen heeten fmaak, vol van
wezendlyke olie, en is een van de befte on-
zer middelen om de maandftonden te bevor-
deren, en in longziekten; zoo dat het de
Poley evenaart, indien niet overtreft.

E. NICOTIANA MAJOR LATIFOLIA,
C. B. *Tabak met breede bladeren.*

Dit Artikel is by het Collegie van *London*
te recht behouden; en dewyl wy in de laat-
fte tyden bevonden hebben, dat men ver-
giften in kragtige geneesmiddelen kan ver-
anderen, zoo mag het zelve, in dat oog-
punt befchouwd, veilig worden toegelaat-
ten, zoo wel tot inwendig als uitwendig
gebruik; zoo dat dit Artikel zelfs met de
fcheerling, of doller Kervel om den voor-
rang mag twiften wegens zyne kragt, in
het geneezen van eenige hardnekkige kwaa-

len. — Ten voorbeelde zy alleen genoeg
aan te merken, dat een afkookfel van de
bladeren van twee tot zes drachma's wordt
opgegeeven als een prikkelend klyftee in
beroerdheid (n); en dat het, tot inwendig
gebruik, door geneeskundige fchranderheid
van zyne hoedanigheid om te doen braaken
(o) beroofd, en of purgeerend (p), zweet-
dryvend (q), pisdryvend (r), of borftont-
laftend (s), kan gemaakt worden, naar de
graaden van kooking, die het ondergaan
heeft. Dus wordt een once van de blade-
ren voorgefchreeven om in een kwart (t)
water gekookt te worden tot op de helft,
als een borftontlaftend middel (x).

E. OLEUM OLYVARUM, *Olyf of Boom-
Olie.*

Deeze is by het Collegie van *London* met
recht behouden, en derzelve nuttigheid wel
bekend.

E. ORIGANUM, CUNILA BUBULA,
C. B. *Wilde Marjolein.*

Dit kruid is insgelyks by het Collegie van
London behouden. — Het is een van onze
inlandfche speceryagtige planten, en zon-
derling nuttig, indien al niet om iets an-
ders, ten minfte om dezelfs wezendlyke
Olie, welke fcherper is dan olie van nage-
len, en byna brandende; en daarom wordt
zy te recht aangepreezen in de tandpyn,
met katoen in de holte van den tand ge-
ftooken, of indien zy te fcherp is, met een
weinig olie van zoete amandelen vermengd.

E. OVUM GALLINACEUM, *Hoender-
Eyeren.*

Om niets van derzelve dooyer of het wit
te zeggen; zoo heeft het Collegie van *Lon-
don* dit artikel te recht aangenomen, — om
dat de fchaal een kragtig opflorpend (y) mid-
del voor 't zuur is, en dat dezelve gerede-
lyk de plaats van alle geneesmiddelen van
dien rang kan vervangen.

L. en E.

(l) Emeticum. (m) Congener. (n) Apoplexia. (o) Emeticum. (p) Purgans. (q) Diaphoreticum. (r) Diu-
reticum. (s) Pefforale. (t) Hoe veel een kwart is, in vergelyking van de Amfterdanfche maat, zie in
de BRITSCHE APOTHEEK, bladz. 35. (x) Expectorans. (y) Afjorbens.

L. en E. OXULAPATHUM, LAPATUM FOLIO ACUTO, QUOD OXYLAPATHUM DIOSCORIDI & PLINIO, C. B. *Patientie met lange, smalle, scherppgepunte bladeren.*

Dit kruid verdient hier een plaats om zynen wortel, en om zyne menigvuldigheid, (dewyl het by ons veel gemeener is, dan Waterpatientie (z), en om zyne zagte buikzuiverende hoedanigheid, even als Rhabarber, dewyl het tegelyk saamentrekkend is, en de pis op gelyke wyze verwt; ook kan het in eene dubbele of grooter gifte worden ingegeven. — Het afkooktel wordt ook aangepreezen, als een wasch water in de schurft en andere huidziekten, gevoegd by deszelfs inwendig gebruik in dezelfde gevallen.

E. PAEONIA MAS & FOEMINA, C. B. *Manneijes en Wyfjes Peonie.*

De wortel deezer plant is zeer beroemd in stuipagtige ziekten, en volgens *Galenus* en sommige achtbaare Schryvers onder de Laateren, is dezelve wel kragtig bevonden zelfs in de vloedden (a), om den hals der kinderen gebonden zynde; en in dit voorbeeld heeft het Collegie van *London* eenige achtung voor de Oudheid getoond, door het zelve te behouden, alhoewel het *Edinburgsche* hetzelfde verworpen heeft. Mogelyk zullen de blykbaare hoedanigheden der plant eenig licht in deeze stoffe geeven. De versche wortel heeft een sterken reuk, welke door sommigen vergeleken is by dien van *Papaver*, — een zoetagtigen, scherpagtigen, bitteragtigen, en eenigzins saamentrekkenden smaak, en het afkookfel van denzelven wordt zwartagtig met *Vitriool* van staal (b). Zoude het derhalven niet wel eenige bedaarrende, streelende, en spannende kragten kunnen hebben?

E. PAPAVER RHAEASDIOSCORIDIS, C. B. *Roode Papaver, of Koorenroos.*

E. PARALYSIS VERBASCULUM PRATENSE ODORATUM, C. B. *Wolkruid.*

Van elk deezer planten heeft het Collegie van *London* ons eene fyroop van de bloemen gegeeven, zynde veel zagter pynstillende (c) middelen, dan de witte *Papavers* — dus eene nuttige verandering aanbiedende; want de zagter zyn in verscheide gevallen boven anderen te kiezen, en ontbreken dikwyls in eenen zwakken staat der *Zenuwen*, alhoewel het Collegie van *Edinburg* goed gevonden heeft, ons alleen de fyroop der witte *Papavers* te geeven.

E. PENTAPHYLLUM QUINQUE FOLIUM MAJUS. C. B. *Vyfblad.*

Het Collegie van *London* heeft den wortel van deeze plant ook aangenomen, welke inderdaad saamentrekkend en zeer bitter is als de *Peruviaansche Bast* (d), zoo wel in zelfstandigheid, en afkookfels, als in *Uit-trexel* (e), en is beroemd by alle de Oudheid in het geneezen van afgaande koortsen; ook hebben de Laateren dit bevestigd, geevende een drachma voor den aanval in: Jammer is het maar, dat dit, en verscheide andere van onze saamentrekkende bitters, in ruimer giften ingegeven worden, en menigmaal herhaald, in dit geval.

L. en E. PERSICA MALUS, C. B. *Persikboom.*

Een trekfel van een pond bloemen op drie pinten kookend water, vierentwintig uren getrokken, met derdehalf pond suiker zoet gemaakt, en tot de dikte van fyroop opgekookt, heeft men ingegeven van twee drachma's tot een once, als een zagt braakmiddel, en gemeenlyk purgeert het ook een weinig; men zegt ook dat een once van het *Conferf* tot het zelfde oogmerk wordt ingegeven. — Dit bovengemelde is eene zeer wer-

(z) *Hydrolapatum.* (1) *Effluvia.* (b) *Vitriolum Martii.* (d) *Cortex Peruvianus.* (e) *Extractum.*

werkelyke en kostbaare bereiding; doch het is merkwaardig, dat de bladeren, welke in bitterheid en fynen geur met de bloemen overeenkoomen, en daar benevens gemakelyker te bekoomen zyn, een bekend geneesmiddel by de Ouden waren, en by hen gekneusd en op den navel van den buik gelegd werden om wormen te dooden; en de Laateren hebben dezelve inwendig ingeeven, in melk gekookt, tot het zelfde oogmerk; ook hebben zy 'er eene fyroop van gemaakt, welke ook openlyf maakende (f) in haare werking is.

L. en E. PERSICARIA ACRIS, seu HYDROPIPER, C. B. *Water Peper.*

Dit kruid kan de plaats vervangen van een blaartrekkende, of mosterd pleister, uitwendig opgelegd.

L. en E. PETASITES MAJOR & VULGARIS, C. B. *Dokke bladen, groote Hoefbladen.*

De wortel deezer plant verdient te worden aangehouden wegens haare menigvuldigheid, en als een sterke specery, hebbende huisjes met een natuurlyken balssem vervuld, en als zweetdruvend (g) zynde. Daarenboven zeidt *Welschius*, by *Emanuel Koenig* aangehaald, dat het poeder op venus puisten gestrooid, dezelve al zoo kragtig verdryft als zevenboom (b).

L. en E. PETROSELINUM VULGARE, seu APIUM HORTENSE, C. B. *Pieterfelie.*

Het Collegie van *London* heeft alleenlyk het zaad, en dat van *Edinburg* alleen den wortel aangenomen; welke wortel één voordeel heeft boven verscheide andere pisdruvende (i) middelen, dat het de pisontlasting bevordert zonder te verhitten. Daarenboven zyn de bladeren hier geene plaats onwaerdig; want als zy gekneusd zyn, kunnen ze als een pap opgelegd worden om geronnen bloed, in kneuzingen, te ontbin-

den; gelyk ook om melk, in de vrouwen borsten gestremd, op te lossen.

L. en E. PINUS SATIVA, C. B. *De gekweekte Pynboom.*

L. en E. PINUS SYLVESTRIS, C. B. C. B. PINASTER OFFICINARUM; *de Wilde Pynboom.*

De toppen der bladeren, gelyk die van den Denneboom, worden in het afkooksel grootelyks aangepreezen, tegen de scheurbuik; zie *ABIES*. De korrels waren een oud geneesmiddel, waerdig om aangenomen te worden, als zoet zynde en veel aangenaamer dan Amandelen, en byna zoo smaakelyk als *Pistiasjes* nooten; ook zyn zy zeer nuttig in melkdranken (k), als zeer voedende en de schertheid verbeeterende.

E. PIX LIQUIDA. *Teer.*

Deeze stofte levert eene nuttige zalve uit, de *Unguentum de Pice*; *Pikpleister*; ook moet men erkennen dat zy van groote krachten voorzien is tot inwendig gebruik, als in de *Pilulae de pice* van *Bate's Apotbeek* en in *Teerwater*.

L. POLYGONATUM LATIFOLIUM C. B. *Salomons Zegel.*

Dit kruid is by het Collegie van *London* overgelaagen, waar door wy beroofd kunnen worden van een der beste en uitsteekendste blanketfels, om een zagte en witte huid te maaken; dewyl de wortel van dit kruid, zoo wel by de Ouden als Laateren, zeer sterk als zodanig is aangepreezen geweest, wanneer het in wyn of water gekookt opgelegd wordt. — Het heeft een zagte afvaagende (l) hoedanigheid, en deszelfs afkooksel is zonderling nuttig, als een waschwat, om sproeten wechteneemen, daarenboven is een pap van 't zelve een goed verdruvend (m) middel, om geronnen bloed, in kneuzingen, te ontbinden.

L. en E.

(f) Laxans. (g) Diaphoreticum. (b) Sabina. (i) Diuretica. (k) Emulsiones. (l) Detergens. (m) Tinctura.

L. en E. POPULUS NIGRA, C. B. *De zwarte Populierboom.*

Niettegenstaande de billyke verwerping van de populier botten; in de *Unguentum populcum*, als dienende tot een verkoelend of terug dryvend middel; nogthans verdient de Populier behouden te worden, dewyl zyne botten, vroeg in 't voorjaar of de Lentte voortkoomende, eenen balssem of hars van eenen welriekenden reuk aanbrengen, die naar *storax* gelykt, en in geest van wyn kan ontbonden worden, en deeze balssem ook tot andere gebruiken kan nuttig zyn; en dienvolgens vind ik deszelfs aftreksel (n) in geest van wyn, tot een drachma in vleesch nat 's morgens en 's avonds ingenomen, aangepreezen in verouderde loslyvigheid; en *Dioscorides* vermeldt inderdaad de *Lachryma Populi*, en pryft dezelve aan in buikloopen.

L. en E. PORRUM CAPITUM, C. B. *Look.*

Dit Artikel verdient een plaats in eene *Materia Medica*, zoo wegens zyne menigvuldigheid, als nuttigheid; het zelve was by de Ouden wel bekend, niet alleen in den leefregel, maar ook in betrekking tot de Geneeskunst, en byzonderlyk als een middel om de maandstonden te bevorderen (o); en *Hippocrates* schryft tot dat einde het sap voor om te drinken.

L. en E. PRIMULA VERIS, VERBASCULUM SYLVESTRE MAJUS SINGULARI FLORE, C. B. *Sleutelbloem.*

Behalven het gebruik der bladeren deezer plant tot snuif, zoo is de wortel, in den herfst vergaderd en gedroogd, tot de hoeveelheid van anderhalf drachma in bier of wyn ingenomen, een goed braakmiddel, gelyk de Mansooren (p) maar veilig, volgens *Gerard*.

L. en E. PRUNELLA MAJOR FOLIO NON DISSECTO, C. B. *Smeerwortel.*

Deeze plant schynt opmerking waardig. Het sap is een weinig zoutagtig en lymig: *Boerhave* zeidt, dat het in kracht naar schurftkruid (q) gelykt, zeepagtig is, en iets salpeteragtigs bevat, verzagtende en tegelyk openende, en daarom goed in alle ontsteekingen en in ongemakken, die uit styfheid ontstaan. Van ouds was het in veel gebruik by de *Ieren*, in wey ingegeven in de koorts, die zy de kleine koorts noemen, en daarom gaven zy aan de plant den naam van *Keannavanbeug*. Het afkooksel wordt gebruikt in ontsteekingen van den mond en de keel, en in zweeren van den mond en de spruw (r) als een gorgeldrank, en het is verkoelende, zagtelyk afvaagende en heelende: en in een van de ergste keelontsteekingen, of keelvernaauwingen (s) naa versterking, of heet vuur (t) hellende, by de Duitschers *De Brun* genaamd, wordt het veel gezocht; waar van daan de plant den naam van *Brunella* gekreegen heeft. — Ik heb bevonden, dat het een zeer groote menigte van loogagtig zout uitleevert, te weeten, van anderhalf drachma en vyftien greinen verkreeg ik twee scrupels en twaalf greinen.

L. en E. PRUNUS SYLVESTRIS, C. B. *De Sleepruimen Boom, of zwarte Doorn.*

Deeze Boom is in de *Londonsche* Apotheek inderdaad vermeld; doch alleen om de vrugt; daar de bloemen niet minder onze oplettendheid verdienen, dewylze, als ze versich vergaaderd worden, en by herhaaling in wey of wyn getrokken, en zagtelyk met suiker gekookt, een goed zagt buikzuiverend middel voor kinderen zyn, en veel gemakkeliker te bekoomen dan persikbloemen of persik bladeren, waar mede zy in den lieflyken geur en bitterheid van *ratafia* (v) overeenkoomen. Ik heb de gifte niet

(n) *Tinctura*. (o) *Emmenagogicum*. (p) *Asarabacca*, of *Asarum*. (q) *Scabiosa*. (r) *Apthas*. (s) *Squinantia*. (t) *Gangrena*. (v) *Ratafia* is een lekkere drank van abrikoozen, persiken, karsen, enz. met derzelver pitten klein gestampt en op brandewyn getrokken, gemaakt.

niet volkomen en met zekerheid bepaald gevonden; maar *Albinus* verzekert in een Handschrift, dat het in bier of wyn getrokken een vry sterk buikzuiverend middel is. Zie hier voor *PERSICA MALUS*.

L. QUERCUS CUM LONGO PEDICULO, C. B. *de Gemeene Eikenboom.*

De binnenste bast tusschen den buitensten en het hout, gelyk ook het binnenste vliesje van den aker, of eikel, wordt veel aangepreezen in zaadvloeden (*x*) bloedspuwingen (*y*) en vloeden van den buik en de baarmoeder. Deszelfs menigvuldigheid en nuttigheid behooren hetzelfde aantepryzen: men kan van hetzelfde een aftreksel maaken zoo wel met geest van wyn, als met water; het welk overeenkomt met de aanmerking van *Grew* over deszelfs harsagtige vaten.

L. en E. RANUNCULUS PRATENSIS VERTICILLI MODO ROTUNDA. *Krajenvoet, Boterbloem.*

L. en E. RANUNCULUS LONGIFOLIUS PALUSTRIS MAJOR, C. B. RANUNCULUS FLAMMEUS OFFICINARUM. *Groote Krajenvoet met lange bladen. DALE.*

Deeze beide planten, hoewel in beide Apotheken overgeslaagen zyn oplettendheid waardig. *Hippocrates* gaf inderdaad de bladeren en de bloemen van sommige soorten der *Ranunculi*, in zoeten wyn getrokken, als een middel om de maandstonden te bevorderen; maar zy zyn by ons naauwlyks anders bekend, dan als blaatrekkende middelen; en het laatste heb ik leeren kennen als sterker dan de Spaansche vliegen (*z*), met dat voordeel, dat het geen koude pis (*z*) voortbrengt. — De *Ranunculus* nochtans, zal mogelyk de oplettendheid der Geneesheeren verdienen om eene andere reden, te weten: Dewyl ik in de volgende Aanmerkingen over de gedistilleerde wateren, met daadelyke proeven getoond heb,

dat de bol *Ranunkels* en de *pratensis erectus* acriseen gedistilleerd water uitleeveren, welks scherpheid veel verschilt van dat van zulken, die heete tegen de scheurbuik genoemd worden, en welk ten uiterste vlug is; daar dat van de voorzeide *Ranunkels* van een bepaalde of standhoudende natuur is, en inderdaad gelyk dat van de *pulsatilla nigricans*; en dewyl deeze *Ranunkels* naar de *Anemonies* gelyken, in hunne brandende scherpheid, van welke *Anemonies* de *Pulsatilla nigricans* eene soort is; zoo vraag ik ja of neen, met opzigt tot de kragtige uitwerkingen, door *Dr. Stork* aan de *Pulsatilla nigricans* toegegeschreeven, of deeze *Ranunkels* niet mogen beproefd worden, byzonderlyk derzelve gedistilleerd water, als de plaats vervangende van het *Aqua pulsatillae* in de *Edinburgsche* Apotheek? En zulks te meer, om dat ze veel gemeener zyn, en veel gemakkellyk te bekoomen. Sommigen der Ouden gaven *Anemonie* met gersten water (*b*) gemengd in opstoppingen van de Maandstonden, gelyk *Hippocrates* (*) de *Ranunkels* in wyn deedt, zoo als boven is aangemerkt, in 't zelfde geval.

L. en E. RAPA SATIVA ROTUNDA, C. B. *Raapen.*

Dit Artikel verdient zelfs als een geneesmiddel aangenomen te worden. Het sap van den wortel legt een geele zelfstandigheid af, als honig en even zoet; en het zelfde sap, uitgeperst en met honig helder gemaakt is een uitsteekend geneesmiddel voor alle zweeren van den mond, en byzonderlyk de spruw; en tot inwendig gebruik is het een goed borstmiddel, gekookt zynde of alleen, of met razeinen en vygen, en als gersten water in prikkelenden hoeft en in dien van de kinderen gedronken. Het levert ook een fraaije syroop uit, aan schyffjes gesneeden en met broodsuiker bestrooid zynde, waar van in *Bate's* Apotheek gesprooken wordt.

L. en E.

(x) *Gonorrhoea.* (y) *Haemoptoe.* (z) *Cantbarides.* (a) *Stranguria.* (b) *Ptifana.* (*) *De Natura Muliebris.*

L. en E. RAPHANUS HORTENSIS, RADICULA OFFICINARUM, RAPHANUS MINOR OBLONGUS. C. B. *Radys.*

Dit Artikel is by geen van beide Collegien gemeld; maar dewyl het een der inlandfche braakmiddelen is (zoo wel als de Mirxwortel), zoo verdient het hier ook een plaats. Het was by de Ouden niet onbekend als een braakmiddel (*b**); en als zodanig is het zagt in zyne werking, en veilig in allen ouderdom; ten welken einde twee oncen van den verschen wortel gestampt worden; in water, met honig daar bygegooten zynde, wordt het sap er uitgeperst en warm ingegeeven.

L. en E. RHAPONTICUM FOLIO LAPATHI MAJORIS GLABRO, RHA & RHEUM DIOSCORIDIS, C. B. *Raponticum.*

Niettegenstaande dat beide Collegien zoo weinig eerbied voor de Oudheid getoond hebben, dat zy deeze plant met stilzwygen hebben voorbygegaan, welke de vermaarde *Rha* of *Rbeum* van *Dioscorides* is, zoo zoud ik het in my zelven als onverschoonlyk veroordeelen, daar van geene melding te maaken, zoo wel om derzelver gemeenheid, als nuttigheid, dewyl zy in onze tuinen gekweekt wordt; zy overtreft de Rhabarber in saamentrekkende kragt, en evenaart dezelve in buikzuiverende hoedanigheid, als zy in eene dubbele gifte wordt ingegeeven. In zelfstandigheid wordt ze tot twee drachma's ingegeeven, in een trekfel tot drie drachma's, en zy kleurt de pis, even als Rhabarber.

L. en E. RIBESIA, GROSSULARIA MULTIPLICI ACINO NON SPINOSA HORTENSIS RUBRA, RIBES OFFICINARUM. C. B. *Roods Aalbeziën.*

Het sap deezer Beziën geeft een aangenaam zuur, dat waerdig is om bewaard te

worden. Zie de Aanmerkingen over de Uittrekfels en Conferven; en eene geley daar van is voorgeschreeven in de *Edinburgsche* Apotheek van 1750, welke eene zeer aangenaame is; en de geley van de zwarte Aalbeziën gemaakt wordt gezegd uitsteekend goed te zyn in ontsteekingen van de keel.

L. RICINUS VULGARIS, C. B. *Gemeene Wonderboom.*

De Olie, uit het zaad geperst, is een geneesmiddel, dat by de Ouden wel bekend was, en nu gelukkiglyk weder herleeft, en daarom te recht door het Collegie van *Edinburg* aangenomen is. Vergelyk *Balanus Myrphyca* hier voor.

E. RUBUS IDAEUS SPINOSUS, C. B. *De Braambozen-struik.*

Het Collegie van *Londen* heeft de vrugt van deeze struik met recht aangenomen, alhoewel door 't Collegie van *Edinburg* voorbygegaan; dewyl ze een zeer aangenaam zuur uitleevert zoo wel in geur als smaak; veel voortreffelyker dan de gemeene braamen of brummelen. Zy voorziet ons van eene alleraangenaamste fyroop en Conserf, welke den geur behouden.

L. en E. RUBUS VULGARIS, *sive* RUBUS FRUCTU NIGRO, RUBUS DIOSCORIDI & PLINIO, C. B. *De Braam-of Brummel-Bosch.*

Deeze struik is insgelyks waerdig hier ingevoegd te worden om derzelver bladeren, de menigvuldigheid, en de nuttigheid als een middel om te gorgelen, en om de eenvoudige werking, enkel door het kaauwen, sap tandvlees versterkende, en zweeren in den mond geneezende; en de toppen, in wyn gekookt, worden aangepreezen als een affpoeling in diepe verouderde zweeren van de beenen.

L. en E.

(*b**) Emeticum.

L. en E. RUSCUS, C. B. BRUSCUS,
Steekpalm, Muizendoorn.

De wortel deezer plant heeft by alle zyne merkbaare hoedanigheden (als zynde eenigzins van eenen speceryagtigen reuk, van een zoetagtigen, bitteragtigen, zuuragtigen, en eenigzins saamentrekkenden smaak) zyne hoedanigheid, als een van de openende wortels, niet verbeurd, en wordt door Schryvers van aanzien en gezach zeer aangepreezen als een pisdryvend (c) middel in ziekten van waterzucht en graveel of nierpyn (d); zy wordt by *Dublin* in 't wilde gevonden.

L. en E. SALIX VULGARIS ALBA ARBORESCENS, C. B. *De gemeene Wilgeboom.*

Deeze boom, hoewel in beide Apotheken overgeslaagen, verdient hier eene plaats, zoo wel om zyne algemeenheid, als nuttigheid; dewyl hy dezelfde blykbaare hoedanigheden bezit, (te weeten saamentrekkende kragt en bitterheid) als de beroemde *Perruviaansche Bast*; en alhoewel men niet kan verzeekeren, dat hy denzelven evenaart, nogthans wordt ons op goed gezach (*) verzeekerd, dat een drachma van denzelven, alleenlyk om de vier uren ingenomen in de tusschenpoozen van afgaande koortsen, van goed gevolg geweest is. Het zal hier niet kwaalyk passen, daar by te voegen, dat, alhoewel de *Salix* by de Ouden in geen ander licht beschouwd is, dan als een saamentrekkend (e) middel, wy nogthans eene soort van denzelven hebben, welke byzondere aanmerking waerdig is, als behoorende tot den rang der speceryagtige bitters, en tegelyk saamentrekkend, te weeten de *Salix folio laureo, seu lato glabro odorato*, of welriekende Wilgenboom met gladde Laurieragtige bladeren. *Raii Synopsis*, hebben de behalven de bitterheid, en de saamentrekkende kragt, die aan verscheide andere van de soorte der Wilgen gemeen is, een

aangenaamen reuk, als die van Laurierbladen.

L. en E. SALVIA AGRESTIS. C. B. *Wilde Salie.*

Deeze plant is overvloedig by ons, en zy mag, wegens haare merkbaare hoedanigheden, te weeten, van een sterken geur, en zeer bitteren smaak, met eenige saamentrekking, vermoed worden, groote kragten te bezitten, zoo wel voor inwendig als uitwendig gebruik. *Hildanus* roemt haar, wegens het geneezen van koud-vuuragtige zweeren (e); en voor inwendig gebruik was het een zeer begunstigd middel van den beroemden Doctor *Baynard*, in het geneezen van kwaadsappige ziekten (f).

L. en E. SAMBUCUS FRUCTU IN UMBELLA NIGRO, C. B. *Gemeene Vlierboom.*

Beide Collegien hebben de bladeren vergeeten, die even wel waerdig zyn behouden te worden, wegens hunne algemeenheid en nuttigheid; dewyl de versche bladeren, gekneusd en opgelegd, door derzelver verzagtende, zagteyk verdryvende, en pynstillende hoedanigheid (g) zeer goed zyn in brandingen, en in het stillen van de pyn der ambeijen (b); ook purgeeren een handvol jonge bladeren of tedere toppen, of een half once bladeren, in vleeschnat, of in water met zout gekookt, zagteyk. De binnenste bast, welke in 't *Londonfche* Collegie is overgeslaagen, is een van onze spoedig en sterkwerkende purgeer middelen, tot een half once in zelfstandigheid ingegeven, en een once in sap, of een once op zes oncen water getrokken.

L. en E. SANICULA OFFICINARUM, C. B. *Sanikel, Breukkruid, Wondkruid.*

De blykbaare hoedanigheden, te weeten, een zagte bitterheid en scherpheid, gepaard met

(c) *Diureticum.* (d) *Morbi hydrophicales & nephritici.* (*) *Phil. Transact. Vol. III.* (e) *Ulcers gangrenosa.* (f) *Morbi Cachectici.* (g) *Qualitas anodyna.* (b) *Haemorrhoides.*

met eenigen trap van saamentrekking deezer plant, bewyzen de gepastheid van derzelver benaaming; gelyk ook den lof, die aan dezelve gegeven wordt in het heelen van wonden, en stinkende zweeren, als zy met een afkookfel van dezelve gewasschen worden.

E. SAPO. Zeep.

Zekerlyk is dezelve met recht behouden in de *Londonfche* Apotheek, en in die van *Edinburgh* van 1756. om derzelver wel bekende gebruik en uitwerking, inwendig in ruime giften ingenomen, als tot een of anderhalf once dagelyks, byzonder in gevallen van steen.

L. en E. SAPONARIA CONCAVA ANGLICA, C. B. Hohlbladerig Zeepkruid.

Dit kruid is zeer gemeen in de nabuurschap van *Dublin*, en belooft nuttigheid zoo wel inwendig als uitwendig; dewyl het zynen naam ontleend heeft van deszelfs uitwerking van vet of smeer uit de kleederen wech te neemen; dewyl de bladeren met water geschud een zeepagtig sap uitleeveren, welk in geest van wyn zoo wel als in water ontbonden wordt, en gevolglyk niet enkel slymagtig is; zy zyn bitter en niet zonder scherphheid, en in fontanellen gedaan trekken zy het vogt volkomener uit, dan de bladeren van klimop, en worden gebruikt als een blanketfel om de huid mede te baden of te wasschen.

L. en E. SCABIOSA PRATENSIS HIRSUTA, QUAE OFFICINARUM, C. B. Aposteumkruid.

Beide Collegien hebben dit uitgemonsterd, zonder acht te geeven op den oorsprong van deszelfs naam, ontleend van deszelfs uitwerking in baden in de schurft, en in ziekten van uitslag of melaatsheid, noch lettende op den aart van deszelfs sap, als zynde zag-

telyk zeepagtig; en alhoewel het niet vry is van eenigen graad van scherphheid en bitterheid, zoo is het toch vry van ontstekende scherphheid. Dienvolgens verheft *Boerhave* deeze plant uitneemend in zydwee (f) en andere ontsteekingen (g) en in de amborbortigheid (b) en hoelten, als zuiverende en de borstontlasting bevorderende, in een afkookfel met honig ingenomen zynde.

L. en E. SCHROPHULARIA NODOSA, FOETIDA, C. B. Speenkruid, Ambeijen kruid, Zeug-wortel.

L. en E. SCHROPHULARIA AQUATICA MAJOR, C. B. Betonica aquatica. Water-Betonie.

Deeze Planten zyn nu verworpen van beide Collegien, alhoewel niet minder nuttig dan gemeen; want de bladeren van de tweede zyn een verbeeteraar van de zenebladeren (i), als men twee drachma's van dezelve doet, by drie van zenebladeren, in het trekfel van zenebladeren (k) van de *Edinburghfche* Apotheek van 1735; zy zyn overvloedig voorzien, van een stinkende olie, en hebben veel overeenkomst met vlier, zoo in reuk, als in derzelver oplofende en pynstillende hoedanigheid; uitwendig opgelegd zynde, byzonderlyk in knoestagtige gezwellen (l) op te lossen (m), waar van zy hunnen naam gekreegen hebben, en in de pyn der ambeijen (n); ten welken einde men een zalf van het sap met olie en wafch kan maaken.

L. en E. SECALE HYBERNUM vel MAJUS, B. B. Winter-Rog.

Dit graan is te recht behouden in de *Edinburghfche* Apotheek van 1735, alhoewel in de laatste overgeslaagen, zelfs om het meel en byzonderlyk om deszelfs gebruik in pappen, op ontlooken deelen gelegd, als 'er een geneigdheid tot rotting is; dewyl het verzagtende, verdryvende, en kragtig ver-

(f) Pleuritis. (g) Morbi inflammatorii. (b) Asthma. (i) Sena. (k) Infusum senae. (l) Tumores sero-pulvisi. (m) Resolvens & anodyna qualitas. (n) Haemorrhoides.

rotting tegenstaande (o) is: ook heeft het dit byzondere, dat het eerder zuur wordt, dan het meel van tarw of garst; en om dezelfde reden geeven de afkookfels van het graan van Rog, of van Roggenbrood met een weinig citroensap en wyn daar by gedaan, een zeer aangenaamen drank, die zeer nuttig is in rotkoortfen.

L. en E. SEDUM MAJUS VULGARE, C. B. *Huislook.*

L. en E. SEDUM MINUS LUTEUM, C. B. *Geele Muur peper.*

L. en E. SEDUM MINUS VERMICULATUM ACRE. *Muur peper, of Steenpeper.*

Alle deze drie hebben de verzekering van de Oudheid voor derzelver gebruik, alhoewel by alle beide Collegien overgeslaagen. *Bate* geeft in zyne *Apotheek* eene Wey op, van een pint van 't sap van 't eerste tot een kwart melk bereid, waar van hy een pint of twee daags ingeest in galkoortfen, als verkoelende en dorst lessende; en in kankers is het eerst getrokken sap, met poeder van Oogniet (p) in een looden mortier gevreeven, en op de borst gelegd, een goed strelend (q) middel: maar het derde is een van onze inlandsche blaartrekkende (r) middelen, scherper dan persikkruid (s) en een sterk braakmiddel; en in de Merkw aardige Mengelwerken (t) wordt het als zodanig vermeld; wanneer men een handvol in een pint oud bier in een toegedekt vat tot de helft verkookt; en twee of drie oncen tot eene gifte ingeest.

L. en E. SERPILLUM VULGARE MINUS, C. B. *Wilde Thym.*

Dit is een van onze inlandsche speceryen, hier wel eene plaats waerdig, als zynde zoo aangenaam als Thym, maar zagter en een weinig saamentrekkend; en 't wordt gezegd

zynen geur te behouden, zonder door gisende kragten overwonnen te worden; en dat deszelfs trekfel kragtig bevonden is in de geneezing van verscheide hardnekkige zenuw ziekten; ook leevert het een goed gedistilleerd water uit.

E. SEVUM OVILLUM, *Schaapen vet.*

De nuttigheid van dit Vet in zalven en pleisters, gelyk ook in klystereen, is erkend.

L. STRAMONIUM OFFICINARUM. *Dale.* SOLANUM FOETIDUM POMO SPINOSO OBLONGO, C. B. *Doorn Appel van Peru.*

Dit gewas is te recht aangenomen by het Collegie van *Edinburgb*. Het wordt in onze tuinen gekweekt, en is hier wel eene plaats waerdig, wegens het zonderling gebruik van het sap der bladeren, in varkensvet tot de gedaante van een zalf gekookt, in alle ontsteekingen en in brandingen, het zy door vuur, water, buskruid, of blixem; alhoewel het niet zonder groote voorzigtigheid inwendig moet ingegeeven; dewyl het in zyne werking gelyk is aan eenig ander *Solanum*, of nachtschaduwe: nochtans schynt het uit sommige latere proeven te *Stokholm* genomen, inwendig ingegeeven te zyn, van een half grein daags, in stuipen, als een bedaarend middel.

L. en E. SUCCISA & GLABRA HIRSU-TA, C. B. MORSUS DIABOLI. *Duivels Beet.*

Dit kruid is zeer gemeen, en een sterk bitter en saamentrekkend middel, zoo wel in bladeren als in de wortels, en buiten twyfel toepasselyk tot meenig goed einde; byzonderlyk heeft het dit verschynsel, welk hetzelfde aanpryft, dat het sap, even als dat van duizendguldenkruid (v) een naauwer betrekking tot loogzouten (x) dan tot zuuren heeft. De bladeren en wortels in gorgel-

(o) Antisepticum. (p) Pompholyx. (q) Palliativum. (r) Vesicatorium. (s) Persicaria. (t) Miscellanea curiosa. (v) Centaurium. (x) Alcalia.

dranken gebruikt, in verouderde gezwellen en ontstekingen van de keel, en in venusen en andere zweeren; verdunnende de lymige vogten, en hebbende te gelyk eenen graad van te rugdryvende hoedanigheid.

E. TEREBINTHINA ARGENTORATENSIS. *Stradaatsburgsche Terpentyn.*

E. TEREBINTHINA à CHIO. *Terpentyn van Chiùs.*

Deeze zyn veel aangenaamer dan die van Venetien, byzonderlyk de Terpentyn van Chiùs, welke de ware Terpentyn der Ouden was; en wegens derzelver welriekendheid en voortreflyker aangenaamheid, is zy in menige gevallen boven die van Venetie te verkiezen.

E. THLAPSI ARVENSE SILIQUIS LACTIS. *Boeren Mosterd.*

De *Londonfche* Apotheek onderscheidt twee foorten; een van deeze heeft weinig fcherpheid in vergelyking van de hier gemelde; welke laaste derhalven alleen moet onderscheiden geweest zyn, en eene plaats verdient onder die, welke de heete middelen tegen de fcheurbuik (y) genoemd worden, als mosterd, lepelblad, enz.

E. THUS VULGARE. *Wierook.*

Het Collegie van *London* heeft dit Artikel te recht behouden, als een innengfel in verscheide van haare pleisters; maar *Baglivius* vermeldt een ander algemeen gebruik van het zelve, te weten: in verzweeringen, fomtyds door blaaren veroorzaakt, en die moeijelyk te geneezen zyn, dat het poeder daarvan, fyn gevreeven, en tweemaal daags op het deel gestrooid, wel slaagt in 't geneezen.

L. THYMUS CAPITATUS, QUI DIOSCORIDIS, C. B. *De waare Thym der Ouden.*

In de plaats van deeze stelt de *Londonfche*

Apotheek eene andere plant; en dat geen Thym, maar wilde Thym, (z) te weten *Serpyllum foliis Citri odore*, C. B. gemeenlyk genaamd *Lemoen Thym*; voor welke voorkeur ik geene betere reden weet, dan den Citroen of lemoenagtigen reuk: daar intengendeel de Ouden, groote kragten aan hunnen Thymus toefchreeven, als zynde inderdaad een verwarmend speceryagtig en saamentrekkend middel; en als zodanig toepasselyk tot menig goed einde, dewyl het meer wezendlyke olie uitleevert, dan de wilde Thym. Voeg hier by, dat alle de voorrige Schryvers, die over de *Materia Medica* geschreeven hebben, buiten twyfel van den Thymus, boven gemeld, moeten verstaan worden.

E. TILIA FOEMINA FOLIO MAJORE, C. B. *Lindeboom.*

De bloemen van den *Lindeboom* schyftien met recht behouden te zyn by het Collegie van *London*, als zynde van een zoeten reuk een weinig speceryagtig en van een aangenaamen geur; en zyn zeer aangepreezen, zoo wel in Conferven als gedistilleerde wateren, in zenuwziekten en moederkwaa- len (a).

L. en E. TITHYMALUS HELIOSCOPUS, C. B. *Spurgie.*

Alhoewel beide Collegien van deeze plant zwygen, dezelve om haare brandende fcherpheid verworpen hebbende; zoo mag zy toch wel aangenomen worden, in sommige wanhopige gevallen, als zy behoorlyk verzagt, en haare fcherpheid door slymige vogten verftompt wordt (of met een vyg ingegeven, gelyk de Ouden deden). — De *Zonspurgie*, van de andere onderscheiden, wordt voor een van de zagtste gehouden; en het poeder van den wortel derzelve (voor het zagtste deel gehouden) werdt door Doctor *Michaelis*, opvolglyk gegeven in eene hardnekkige hardlyvigheid van een jongen, welke voor de sterkste purgeermiddelen

(y) *Antiscorbutica.* (z) *Serpyllum.* (a) *Casus hysterici.*

len (b) niet had willen wyken. — *Prevotius* geeft van vyf tot twaalf droppels van de melk voor eene gifte.

L. en E. TRITICUM HIBERNUM ARISTIS CARENS, C. B. *Winter Tarwe, of roode Wyt zonder puntjes.*

Het Collegie van *London* staat vier, en dat van *Edinburgh* vyf, van deszelfs voortbrengfels over, die nogthans van groot gebruik zyn in de praktyk, en welke om derzelve menigvuldigheid waardig zyn, aangenomen te worden, te weeten:

I. AMYLUM, *Snyffel*; een zeer nuttig geneesmiddel.

II. FURFUR, *Zemelen*; welke van geen klein gebruik zyn, zoo wel uitwendig als inwendig, als een verzagend en zagte afvaagend geneesmiddel; en geen slegt inmengfel in gerstendranken (c) voor de borst, voor klysteeren, en voor gorgeldranken in zeere keelen.

III. FERMENTUM, *Zuurdeeg*, gepaste inmengfels in rypmaakende pappen (d), en om by mosterdappen (e) gedaan te worden.

IV. PANIS, *Brood*. Dit is beter, dan het zuivere meel, om den zuurdeeffem, en het bygedaane zout, welke aan hetzelfde een grooter werkzaamheid mededeelt, dan 't bloote meel heeft; het welk bekwaamer is voor heeter ontsteekingen (f) of gezwollen, terwyl dit beter slaagt in ontsteekingen, die moeijelyk tot ettermaking (g) te brengen zyn (*); en met water bevogtigd, en met olie of boter gemengd, en tot een behoorlyke dikte gekookt zynde, is het buiten twyfel zoo goed als menige kragtige zalf en pleister.

(b) *Catbartica*. (c) *Peisana*. (d) *Cataplasmata maturantia*. (e) *Sinapismus*. (f) *Pblegmones*. (g) *Suppuratio*. (b) *Impetigo*. *Celsus*. (i) *Herpes*. (*) Dus heeft men opgemerkt, dat Tarw gekaauwd en op gezwollen gelegd, dezelve tot ettering brengt, te weeten, omdat het speekfel daar mede vermengd is; want als ze met water gemengd wordt, zal ze die uitwerking niet voortbrengen.

Hier by kan men voegen,

V. Eene Olie, daaruit getrokken, welke by de Ouden aangepreezen is in schubagtige melaatsheid (b); en bereid door de korls van Tarwe te kneuzen en tusschen gloeiende yzeren of koperen platen sterk te persen; het welk eene Olie uitleevert, die ook in *Bate's* Apotheek vermeld en sterk aangepreezen wordt, in dauwwurm, of haairwurm (i) en andere scherpheden van de huid, scheuren in de lippen, of klooven in de vingers en zweeren aan de voeten.

L. en E. VACCINIA PALUSTRIA GERM. VITIS IDEA PALUSTRIS, C. B. *Poel-Heidelbeziën.*

Deze Planten zyn hier eene plaats waerdig, alhoewel door beide Collegien overgelaagen; dewyl zy van een aangenaam zuur zyn, welk dorst lest, en in de hitte van koortsen verkoelt.

E. VALERIANA SYLVESTRIS MAJOR, C. B. *Groote berg-Valeriaan.*

L. en E. VALERIANA HORTENSIS, PHU FOLIO OLUSATRI DIOSCORIDIS, C. B. *Tuin Valeriaan.*

L. VALERIANA SYLVESTRIS MAJOR, C. B. *Groote wilde Valeriaan.*

Het Collegie van *London* heeft het eerste kruid aangenomen, als sterker zynde dan de andere; alhoewel zy alle in derzelve blykbaare hoedanigheden in 't algemeen overeenkoomen; en de twee andere byzonder het laatste kan in een ruimer gifte ingegeeven worden: nogthans, omdat de twee laatste menigvuldig en veel gemakkelijker te bekoomen zyn, en de wortel van de *Tuin Valeriaan* sterker is dan de gemeene wilde; en te gelyk, om dat dezelve naast aan de beschryving van het oude *Pbu Dioscoridis* komt,

komt, zoo verdient zy hier zekerlyk eene plaats; ook behoeft de gemeene groote wilde Valeriaan niet voorbygegaan te worden.

L. VERBASCUM MAS LATIFOLIUM, C. B. VERBASCUM ALBUM VULGARE. *Wolkruid. Raii Synopsis.*

De bladeren en bloemen deezer plant, alhoewel in de *Londonsche* Apotheek overgeslaagen, zyn beroemd, in uitwendig gebruik (in water gekookt zynde), wegens derzelver pynstillende hoedanigheid in pynen die de ontsteeking en gezwollen in de oogen, aan den aars, en de teelleden verzellen, en daarom niet onwaardig aangemen te worden.

L. en E. VERBENA COMMUNIS FLORE COERULEO, C. B. *Gemeen Yzerkruid.*

Dit kruid is onzer oplettendheid waardig, dewyl het sap en trekfel er van bitter is, en tegelyk eenigzins saamentrekkend; het welk bevestigd wordt door de overlevering, van de Ouden ons nagelaaten, van deszelfs gebruik in afgaande koortsen (*m*), door *Chomel* gestaafd; die zegt, dat het van de Landluiden gebruikt wordt tot dat oogmerk, in de gifte van een half once, van het Uittreksel, of vier oncen van het sap der bladeren.

L. en E. VERONICA MAS SUPINA & VULGATISSIMA, C. B. *Mannetjes Eerenprys.*

Het Collegie van *London* heeft goed gevonden alleenlyk de wyfjes Eerenprys (*n*) van *Mathiolus* te behouden, onder de benaaming van *Elatina*; doch dit laatste is zeer schaars, daar de mannetjes Eerenprys zeer gemeen is. Het is zagt bitter, en maatig saamentrekkend, en volgens het getuigenis van alle Schryvers ten minste voorzien van gelyke kragten als het andere; afvaagende, en heelende in kwaadaartige zweeren; en

in eene zekere kankeragtige zweer: ik zelf ben getuige geweest van deszelfs goede uitwerkingen, by wyze van een pap opgelegd zynde, dat het een vervuild bloedig vogt (*o*) in een loflyke etter veranderde; en *Hoffman* pryft het sterk aan als een losmaakend middel in verstoptheden van eenig ingewand: daarenboven wordt het byzonderlyk aangepreezen in amborstigheden (*p*), en zelfs in zweeren van de long, als thee gedronken.

L. en E. VINCA PERVINCA MAJOR & MINOR, C. B. *Maagdepalm, Vinkeerde.*

Deeze plant is door beide Collegien overgeslaagen, maar is onzer oplettendheid waardig, dewyl de bladeren bitter en een weinig saamentrekkend zyn, en als zodanig by de Heelmeefters gebruikt worden in de geneezing van vuile bloedige zweeren (*q*), en by de Geneesheeren, zoo wel Oude als Laatere, in loslyvigheid en buikloopen (*r*) — hebbende niet alleen eene heelende, maar ook eene zuiverende kragt; en *Tragus* verzekert, dat het zelve, indien het in een vat met lange, of lymrige, wyn gedaan, en vyftien dagen wel dicht geslooten gehouden wordt, denzelven zal herftellen.

L. en E. VIRGA AUREA ANGUSTI FOLIA MINUS SERRATA, C. B. *Gouden Roede, of gulden Wondkruid.*

ANGUSTIFOLIA SERRATA, C. B. SOLIDAGO SARACENICA TRAGI *Saraceensch Wondkruid, Waakwortel.*

VULGARIS HUMILIOR, *Raii Synopsis.*

Deeze drie koomen in blykbaare hoedanigheden overeen, zynde van eenen eenigzins balsmagtigen reuk, bitteragtigen smaak en hebbende eenen zekeren graad van scherphheid. Zy worden gepreezen tot inwendig en uitwendig gebruik in zweeren, en als een

(*m*) *Febres intermittentes.* (*n*) *Veronica.* (*o*) *Humor saniosus.* (*p*) *Asthma.* (*q*) *Ulcers ieborosa.* (*r*) *Diarrhoea & Dysenteria.*

een kragtig pisdryvend middel (*s*); men geeft het poeder tot twee drachma's in witten wyn, om zand en slym uit de nieren te verdryven, maar niet om in de aanvallen van nierpyn (*t*) ingenomen te worden.

L. en E. ULMARIA BARBA CAPRI FLO-
RIBUS COMPACTIS, C. B. *Weiden-
zoet.*

Dit kruid was voortyds een inmengsel in het vergift verdryvend water (*v*), alhoewel nu verworpen, zonder genoegzaame reden; want de bloemen zyn van een aangenaamen reuk, en een fynen ratafia geur, en geeven hunnen reuk aan 't water, dat 'er van gedistilleerd wordt over; en om derzelver aangenaamen en heilzaamen reuk worden ze in slaapkamers gestrooid, en in bier en wyn gedaan, om aan dezelve een aangenaamen reuk en smaak te geeven; en zy worden ook veel aangepreezen als een zweetmiddel (*x*).

L. en E. ULMUS NOSTRAS *sive* ITALI-
CA, & ULMUS VERNACULA
COLUMELLAE, C. B. *Gemeene Olm-
boom.*

De bast van deezen boom is slymagtig en saamentrekkend, en gebruikelyk in gorgel-
dranken, en daarenboven is hy laatst sterk

aangepreezen in ziekten van melaatsheid (*y*), en de Melaatschheid der Grieken (*z*); vier oncen van den verschen binnensten bast, in twee kwarten water tot een kwart verkookt, wordt daar van een half pint, tweemaal daags, gedronken. (*)

L. URTICA URENS MAXIMA, C. B.
Gemeene groote Brandnetel.

Deeze, zoo wel als verscheide andere planten, in de voorgaande Lyft, is een van die gemeenste planten, welke niet behooren verworpen te worden; want behalven het gebruik van dezelve, in het geen de Ouden *Urticatio* noemen, zoo koomen alle de Schryvers in derzelver uitwerking van 't sap in bloedspuwingen (*a*) en andere bloedingen (*b*) overeen; ten welken einde het door staan te bezinken gezuiverd wordt, en van twee tot vier oncen gedronken.

L. ZINCUM. *Zink, Piauter.*

Dit metaal erts verdient hier eene plaats om deszelfs bloem, onlangs in de praktyk ingevoerd, als een middel tegen kramp-
trekkingen (*c*) en van een tot vyf greinen, drie-
maal daags ingegeeven. Het Collegie van *Edinburgh* heeft de behandeling opgege-
ven.

(*s*) Diureticum. (*t*) Paroxysmus. (*v*) Aqua alexiteria. (*x*) Diaphoreticum. (*y*) Impetigo. (*z*) Lepra Graecorum. (*) London Medical Observations. Lettsom's Medical Memors of the General Dispensary. (*a*) Haemoptoës. (*b*) Haemorrhogines. (*c*) Antispasmodicum.

I I. H O O F D D E E L.

Behelzende

Aanmerkingen op sommige der Bereidingen en Saamenstellingen in beide de Apotbeeken.

De volgende Onderrichtingen, ten deele afgeleid uit myne eigene Waarneemingen, ten deele uit die van een schrander en vlytig Apotheker, *Henry Barton*, die zyn beroep eere aandeedt, zal ik overgeeven, voor 't meeste gedeelte, in dezelfde orde als derzelver onderwerpen in den loop der Geneesmiddelen, in de *Londonsche* Apotheek beschreeven, voorkoomen; waar ik vind, dat het geen welk *Rob*, of *Conserf*, genoemd wordt en het Artikel van de Uittreksels *Extracten*, onder de eersten moeten zyn; en gevolgelyk moeten eenige Onderrichtingen, deezen betreffende, voor alle andere gaan. Nogthans, voor zoo verre als deeze twee bereidingen alleen de overblyffels zyn by de uitdamping van de vlugge deelen overgelaaten; zoo zal ik in dit voorbeeld de vryheid nemen om van deeze orde af te wyken, door met de *gedistilleerde Wateren* te beginnen, welke opzettelyk getrokken worden met een grooter trap van hitte, dan die van de *cold fil*, koude distilleerketel.

Nu koomen 'er in den loop der Waarneemingen twee dingen aan myne oplettendheid voor, betreffende gedistilleerde Wateren, welken ik oordeel niet onnut te zullen zyn, hier te laten voorafgaan.

I. Wat of 'er ook van de enkele Bitters mag gezegd worden, dat zy in het distilleeren niet opryzen; ik vind, dat de speceryagtige Bitters (a) niet alleen hunne speceryagtige en prikkelende deelen in een zekeren graad verzenden, maar ook die, waar in de bitterheid huisvest. Want het is eene algemeene aanmerking by de Apothekers, dat in het distilleeren van *enkeld Vergift verdryvend Water* (b) de *Alsem* menigmaal zulk een menigte van wezendlyke Olie uitgeeft, dat zy walgt door haare bitterheid; en daarenboven bevond ik, dat de *Romeinsche Alsem* (c) *Wormkruid* (d) *Moederkruid* (e), en *Syrische Mastik* (f), alle een verwarmend en bitter uitleeverden, alhoewel in een minder graad dan de voorgaande, te weten *Angelica*, *Lavendel*, *Salie*, *Majolyn*, *Lavendel-kattoen*, *Germander*, *Kamillen*, *Limoenschillen*, en *Oranjeschillen*.

Hier uit volgt, dat zodanige Wateren niet ten eenemaal te verwerpen zyn, maar in de voorschriften, als voervogten, in 't gebruiken van andere bitters, kunnen dienen.

II. Het wordt voor toegestaan gehouden, dat de voornaamste van onze gedistilleerde Wateren van specerijen, of speceryagtige planten, gemaakt worden, welker werkzaame deeltjes door dit middel kunnen bewaard worden; en hier in bevind ik dezelve grootelyks te verschillen van die planten, welke scherpe de scheurbuik tegenstaande (g) genoemd worden; althans van de volgende, te weten: *Cochlearia*, *Rapbanus rusticanus*, *Porrum*,

(a) *Anara aromatica*. (b) *Aqua alexitera simplex*. (c) *Absinthium romanum*. (d) *Tanacetum*. (e) *Masticaria*. (f) *Maram Syriacum*. (g) *Antiforbuitica*.

rum; Nasturtium, Erysimum, Thlapsi siliquis latis, Cardamine, Allium ursinum, Eruca marina, en Persicaria acris; welker schertheid, althans der meeste, van zulk een vluggen aart is, dat ze of geheel onder de bewerking verloren wordt, of niet lang behouden; zoo dat alleenlyk de *Cochlearia* en de *Raphanus* een scherp water overgaven: maar zelfs ook in deeze blyft de schertheid niet, noch wordt bewaard dan in geesten, als in het *aqua Raphani composita*; dewyl deeze planten weinig wezendlyke Olie hebben.

Dus blykt het, dat de schertheid van de planten, zoo even opgenoemd, van een veel vlugger aart is, dan die van de speceryagtige.

Nogthans heb ik onder onze *Ranunculi* eenigen gevonden, welker schertheid van eene even vaste natuur, en bekwaam is om bewaard te worden, als die van de speceryagtige; want onze *Ranunculus bulbosus*, en de *Ranunculus erectus acris*, gaven in myne gewoone bewerking met de koude distilleerketel, een water van eene brandende schertheid over, welke het twaalf maanden lang volkomen behieldt; het welk een foortelyk verschil bewyft tusschen de schertheid van deezen Ranunkel en de bovengemelde Antischorbutike.

In het geneeskundig gebruik van de Wateren, die van de *Ranunculus bulbosus* gedistilleerd worden, heb ik maar een voorbeeld ontmoet, en dat is in *Ray's Historia Plantarum*, te weten: „*Aquam distillatam hujus radicis, vel infusionem in spiritu vinifacram, contra pestem ab herbilegis Noricis extolli*“. Dat het water, van deezen wortel gedistilleerd, of een trekfel in geest tot wyn gemaakt, van de Norische (thans Beijerische) Kruidleezers tegen de pest sterk word geroemd.

Maar zie de Aanmerking op den *Ranunculus* hier boven.

Thans gaa ik over tot het opnoemen van zulke Wateren, als ik gemeenlykst verkryg door de koude distilleering, byzonderlyk van enkele geneesmiddelen, die gemakkelyk te bekoomen zyn, en welke, hunnen natuurlyken reuk en smaak behoudende, zoo als die in derzelve enkelden is, waerdig zyn om bewaard te worden, offchoon niet vermeld in beide Collegien, te weten:

APII PALUSTRIS FOLIA.

Bladeren van Water-Eppe.

De bladeren van Water-Eppe leverden een zeer sterk water uit, het welk den reuk en smaak van 't kruid behieldt, tot het einde van vier en een half jaar, nadat het getrokken was.

CALAMINTHA VULGARIS, vel OFFICINARUM GERMANIAE, C. B.

Gemeene Mint.

Dit kruid geeft overvloedig wezendlyke Olie uit; en deszelfs Water is sterker, dan dat van poley (b), en van eenen smaak tusschen dien van poley en dien van pepermint (i).

(b) *Pulegium.* (i) *Mentha piperitidis.*

GALLII LUTEI FOLIA & FLORES.

Onzer Lieve Vrouwen-Bedstroot.

Dit kruid leever in 't distilleeren een vlug zuur uit, waarin deeze plant geheel en al verschilt van zuuring en andere zuuren van plantgewassen, en welke zuurheid het zelve een jaar lang behoudt, nadat het getrokken is; en deeze byzonderheid schynt aan 't zelve recht te geeven tot verder aanmerking in de praktyk.

HIPPOSELINI FOLIA.

Lavas bladeren.

Deeze bladeren geeven een sterk speceryagtig water, welk zyne kragt ten einde van twee jaaren, na dat het getrokken is, behoudt.

LIMONUM CORTEX.

Limoenschillen.

Het Collegie van London meldt de Oranjeschil, maar slaat die van de Limoenen geheel en al over; het gedistilleerde water van welke, zoo wel om deszelfs menigvuldigheid, als om deszelfs zeer aangenaamen speceryagtigen geur en reuk, hier zekerlyk eene plaats verdient, als een bekwaam innengsel in koeldrankjes (*k*). Dat, welk ik trok met de koude distilleering, behieldt zyne kragt meer dan drie jaaren. Het is overvloedig van wezendlyke Olie voorzien.

MARUM SYRIACUM.

Syrische Mastick.

Het gedistilleerde Water van dit kruid behoudt den speceryagtigen en prikkelenden reuk van 't kruid, als 't wel bewaard wordt, drie jaaren lang.

NEPETA. *Nip, kattekruid.*

Dit kruid geeft een water, dat vol is van wezendlyke Olie, en mogelyk voortreffelyker, dan Poley (*l*).

SERPYLLUM. *Wilde Thym.*

Dit is een zeer aangenaam speceryagtig kruid, en is by ons overvloedig te vinden; het leever een aangenaam gedistilleerd water uit.

TANACETUM. *Rbynvaaren, Wurmkruid.*

Dit geeft een sterk water, en is waerdig behouden te worden.

Ei-

(*k*) *Julapium.* (*l*) *Pulegium.*

Eindelyk; wy zyn onlangs voorzien geworden van een uitsteekend water, dat de plaats van Kaneel-water kan vervangen, te weeten:

CASSIAE LIGNEAE GERMINA, *Kassia knoppen.*

Het gedistilleerde water van deeze knoppen heeft den smaak van Kaneel-water, en is ryker van wezendlyke Olie, en te gelyk veel beter koop.

ULMARIA, *Weidenzoet, Koningin der Weiden.*

Dit kruid levert een water uit van een aangenaamen reuk en geur; en dewyl deszelfs vlugge deelen vry schynen van de schadelyke hoedanigheden, die in het Water van de zwarte Karffen (m) onderfeld worden; zoo zal dit mogelyk met nut deszelfs plaats vervangen.

Zie ULMARIA in het voorgaande Hoofddeel.

By de GEDISTILLEERDE WATEREN mogen om derzelyer betrekking gevoegd worden de WEZENDLYKE OLIËN, byzonderlyk:

De WEZENDLYKE OLIE van KRUIDNAGELN, ORIGANUM, en CUMMINUM, welke in de *Edinburgsche* Apotheek overgeslaagen, maar in die van *London* met recht behouden zyn; en die van LIMOE SCHILLEN, is waardig om aangenomen te worden by beide Collegien, gelyk zy was in de *Edinburgsche* Apotheek van 1756.

Van de UITTREKSELS en VERDIKTE SAPPEN.

THANS gaa ik over tot de beschouwing van de vastere deelen der Plantgewassen, het zy dat ze de overblyfsels zyn, die na kooking of distilleering overblyven, genaamd Uittreksels (n), of de verdikte sappen van vrugten, gemeenlyk Conserven (o) geheeten.

Over het eerste deezer Artikelen, zyn de beide Apotheeken vry breedvoerig geweest; maar in de laatste ten uiterste schraal; zoo dat zy'er alleenlyk één van gegeven hebben, te weeten: dat van Vlierbezien, alhoewel inderdaad de *Edinburgsche* van 1756, ons ook de geleyen van Aalbezien, Berberissen, en Kweepeeren gaf; maar deeze, met suiker gemengd zynde, zyn geene enkele Conserven; ik bedoel nu alleen de nuttigheid derzelve, zonder suiker bereid, aan te toonen: maar eer ik daar toe overgaa, zal ik het Artikel der Uittreksels in overweeging neemen.

Nu heb ik in geen klein getal en verscheidenheid van Plantgewassen, die ik beproefd heb, bevonden, dat, wanneer de afkookfels zoo lang voortgezet wierden, tot dat zy een dikte kreegen, een weinig dunner dan die van gemeen Extract, zy alle eenen zekeren graad van zuurheid kreegen, welke zuurheid nog veel blykbaarer werdt in het Uittreksel, zoo dat het zelfs in den smaak doorstraalde.

Zoda-

(m) *Aqua Ceraforum nigrorum.* (n) *Extracta.* (o) *Robr.*

Zódanig was het gelegen met de Bitters, byzonderlyk, *Alsem*, *Kamillen*, *Germander*, *Hop*, *Centaurium*, *Gentiaan*, en den *Peruviaanschen Bast*. Eveneens was het gelegen met de *Speceryagtige*, byzonderlyk *Angelica*, *Lavendel* en *Lavas*, de Uittreksels van welken eene zuurheid in den smaak doen blyken, gelyk door derzelver opbruiffching met eenige van de vaste Loogzouten (*p*), als zy daar by gedaan worden; gelyk ook deden de Uittreksels van die getrokken, welke de vlugge (*q*) en tegen de scheurbuik (*r*) genoemd worden, byzonderlyk *Lepelblad* (*s*) *Waterkers* (*t*) *Steen-Raket*, *Look*, *Radys*, en *Cardamon*; gelyk ook deedt het beruchte Uittreksel van *dolle Kervel* (*v*).

Daarenboven worden dezelfde Vertooningen gezien by de Zoeten zelfs, zoo wel als by de Bitteren; byzonderlyk verkrygt het Uittreksel (*x*) van de bladeren der groote *Madelieven* (*y*) eene Zuurheid; ook verwekt het Uittreksel van *Zoethout* (*z*) met de vaste Loogzouten eene opborling. *Theriakel* is insgelyks een ander bewys; want dat verwekt ook eene opbruiffching met gemeen Zout.

Deeze Proeven schynen onze achtung voor Uittreksels in 't algemeen te moeten verminderen; zoo dat wy ten minsten, als wy de zelfstandigheid, of 't treksel, of 't afkooksel, of het sap van eene plant kunnen bekoomen, altoos meer verzekerd zyn, derzelver geheele kragten te hebben, dan in het Uittreksel, voor zoo verre in den voortgang van deeze bewerking, de natuurlyke hoedanigheden van de Plant, door de bykoomende zuurheid bedorven zyn; en dewyl het een vaste grondregel is, byzonderlyk met opzigt tot de bittere dingen, dat deeze en de Zuuren elkanderen tegenwerken, zoo worden de eersten, door het bykoomen van de laatsten, in zoo verre verzwakt.

Ik zal niet op my neemen te trachten het gebruik der Uittreksels geheel en al te verbannen, dewyl zy in veele gelegenheden veel gemakkelyker en beter geschikt zyn voor zwakke magen, wegens de kleinheid der giften, die men 'er van ingeeft; en daarom zal ik nu overgaan tot de beschouwing van eenige weinige Uittreksels, die in gebruik zyn, en tot de aanpryzing van eenige weinige anderen, welke in geen van beide Apotheeken gevonden worden.

Het Uittreksel van *Duizend-gulden-Kruid* (*a*) is met recht behouden in de *Edinburgsche* Apotheek van 1756, alhoewel sedert verworpen, en mag de plaats van *Gentiaan* vervangen; en zulks zoo veel te meer om dat de *Gentiaan* sedert eenige Jaaren door een zekere vergiftige wortel is vervalscht geworden.

De vrugt van de *Hondsroos* (*b*) is in de *Londonsche* Apotheek, in de gedaante van een *Conferf*, voorgeschreeven, en dat met een groot gedeelte suiker; doch ik heb 'er een *Extract* van bewaard, met suiker toebereid, drie jaaren lang, en het was niet muf, maar behieldt zynen aangenaamen zoet-bitteren smaak.

Insgelyks verdient het Uittreksel van *dolle-of wilde Kervel* (*c*) een plaats onder de Uittreksels van wezendlyk gebruik; maar ik verzoek verlof om 'er eene nieuwe bereiding van aan te bieden, waar van ik dezelfde uitwerkingen ondervonden heb, als een pynstillend (*d*) middel, en welk inderdaad aan dat der *Ouden* beantwoordt, en waarfchynlyk

(*p*) *Acalia solida*. (*q* en *r*) *Volatilia antiscorbutica*. (*t*) *Cochelearia*. (*t*) *Nasturtium aquaticum*. (*v*) *Cicuta*. (*x*) *Extractum*. (*y*) *Bellis major*. (*z*) *Liquoriticium*. (*a*) *Centaurium*. (*b*) *Cynorbator*. (*c*) *Extractum cicutae*. (*d*) *Anodynum*.

lyk te verkiezen is boven dat, welk door vuur bereid wordt; dewyl het minder van zyne vlugge deelen beroofd wordt; te weeten: van een pint van 't sap, van den droeffeni afgegooten en gekleinsd, en dan aan de hitte der Zonne blootgesteld drie dagen lang, verkreeg ik anderhalf once Extract.

AANMERKING. De Ouden maakten ook een Extract van het sap van Bilzenkruid (e) in de Zon, het welk zy als een pynstillend middel voor gebruik bewaarden.

Het Uittreksel van de Aardveil (f), alhoewel van 't zelve in geen van beide Collegien gewag wordt gemaakt, kon wel waardig zyn aangenomen te worden; want *Cartheuser* heeft aangemerkt, dat de werkzaamste deelen deezer plant in eene vaste Gomagtige zelfstandigheid gelegen zyn, en dat het Extract met water gemaakt, veel sterker is, dan dat met Geest bereid wordt; het welk in myne proeven bevestigd is, dewyl 'er eene blykbaare hitte in het eerste was; derhalven kan het waardig geacht worden om bereid te worden, uit aanmerking van de algemeenheid en nuttigheid der Plante, die het zelve aanpryzen.

Maar behalven deezen zyn 'er nog andere Geneesmiddelen, die nog gepaster onderwerpen voor Uittreksels en verdikte sappen zyn, dan de meesten van die, welke hier voor reeds gemeld zyn; te weeten: van de zuure foorte, alhoewel maar weinig bekend tot dit oogmerk; zoo dat ik 'er maar twee in beide Apotheken vind, tot enkele Conferven of verdikte sappen voorgeschreeven, dat is van Vlierbeziën, in de *Londonfche* en van Sleën of wilde Pruimen in de *Edinburgfche* Apotheek van 1756.

De Zuuren van Oranjes, Limoenen, en Bergstoffen, hebben in eene groote maate eene behoorlyke oplettenheid op onze natuurlyke inlandsche Zuuren van plantgewassen verhinderd; doch omdat de Oranjes en Limoenen overal niet te krygen zyn, zoo kan het ander derzelve plaats wel vervullen; dewyl ze evencens en sommigen nog meer seepagtig zyn; en in verscheide gevallen boven de ruwe bergstoffelyke Zuuren (g) te verkiezen.

Dus is een Uittreksel van Zuuring, of van wilde Zuuring, niet eens gemeld in een van beide Apotheken, alhoewel deeze Planten, als zy groen zyn (want zy verliezen haare zuurheid, als zy droog zyn, even als die, welke vlugge (b) tegen de scheinbuik genoemd worden, haare scherphheid) een zeer groot gedeelte van een aangenaam zuur Uittreksel uitleeveren; zoo dat ik van drie oncen van 't afkookfel van 't overblyffel in de distilleerketel byna zes drachma's Extract bekwam, van het eerste; en van 't tweede meer dan zeven drachma's Extract, het welk beter is dan de Planten zelve, of derzelve sappen, in hunnen rauwen staat; in zoo verre, dat het veel sterker is; dewyl het echte zuur van de plant als in een middelpunt saamengetrokken, of van heure waterdeeltjes gescheiden is.

Behalven deeze zullen de meeste van onze dagelyksche Vruchten eene dergelyke bereiding toelaaten; zoo dat wy kunnen voorzien worden van al 't geen in dezelve van wezendlyk gebruik is, het zy als een levensmiddel, het zy als een Geneesmiddel (den geur van sommigen derzelve mogelyk alleen uitgezonderd), in 't midden van den winter; en deeze zyn zoo veel te meer oplettenheid waardig, om dat zy van een zagter en zeepagtiger hoedanigheid zyn, dan Zuuring, Limoenen, of Oranjes.

Ea

(e) *Hypofciamus*. (f) *Hedera terrestris*. (g) *Acida mineralia*. (b) *Volatilia antiscorbutica*.

En inderdaad, de *Edinburgsche* Apotheek van 1756, geeft de bereiding van sommigen deezer op, onder de benaaming van *Gelatina*, geleijen, byzonderlyk die van Aalbeziën, Berberiffen, en Kweën, maar altyd met een groot gedeelte fuiker, het welk het zuur verzwakt, en het mengfel meer voor gifting gefchikt maakt. Hierom zal ik de hoeveelheid van Extract opgeeven, welke ik verkreeg van drie oncen van de afkookfels der overblyffelen in de distilleerketel, die na de distilleering daarin gelaaten worden, van de volgende Artikels zonder eenige fuiker, en waar door derzelve evenredigheid, met betrekking tot elkanderen, eenigzins kan blyken.

1. Van roode Aalbeziën, aan zeer zuur en zoet Extract 3 drachma's, 23 greinen.
  2. Van witte Aalbeziën, aan zoet en zuur Extract, 7 drachma's.
  3. Van zwarte Aalbeziën, zuur en zoetagtig, doch minder aangenaam dan de twee voorgaande, 7 drachma's, 1 scrupel.
  4. Van zwarte Beziën, zeer zuur, 7 drachma's, 28 grein.
  5. Van Aardbeziën zeer zoet en zuur, maar met verlies van den geur, 4 drachma's, 1 scrupel.
  6. Van rype Peeren, zoo zoet als honig, met nauwlyks eenige zuurheid, 7 drachma's 26 greinen.
  7. Braamboozen, zuur en aangenaam zoet, en den geur behoudende, 6 drachma's, 2 scrupels en 14 greinen.
  8. Rype Kruisbeziën, zeer zuur en zoet, 1 once, 6 greinen.
  9. Van roode Karfen, aangenaam zoet en zuur 1 once, 2 scrupels en een half.
  10. Van rype Pruimen, zuur en zoet, 1 once, 27 greinen.
  11. Wilde Braamen, Brummelen, zoet, zuur en wrang, 1 once, 1 drachma, 4 greinen.
  12. Van rype vroege zuure Appelen zeer zoet en een weinig zuur 1 once, 2 scrupels, 6 greinen. Daarenboven waren de fappen, uit elk deezer Artikelen geperft, uitgedampt tot de dikte van een Extract, door de hitte van den damp van heet water; en in fyne aarden potten, met blaazen digt gemaakt, behielden zy hunnen eigenen smaak anderhalf jaar lang, zonder dat 'er fuiker werdt bygedaan.
- Voeg by deezen het fap van Moerbeziën, op dezelfde wyze bereid, op het gezach van *Daniel Ludovicus*.
- Insgelyks het fap van de *Vaccinia nigra*, Heidelbeziën, of Blaauwe-beziën, in 't Iersch *Fragrans*, ryp zynde; van welke een half pint een Extract gaven van een aangenaam zoet-zuuren smaak, 5 drachma's, 17 greinen; en het fap van Perfiken, waar van een half pint een Extract uitleeverde van den natuurlyken aangenaamen, zoet-zuuren smaak, 4 drachma's, 2 scrupels.

De Appelen kunnen ook in den winter en andere jaarfaizoenen tot gebruik bewaard worden, door dezelve geheel in een bakkers oven te doen, na dat het brood daar uit genomen is, en zulks herhaald, tot dat de appelen gerimpeld en bruin zyn, als gedroogde Pruimen; en dus kunnen ze een geheel jaar bewaard worden; zynde dus alleen van hun vogt beroofd, terwyl de aangenaame zoet-zuure smaak overblyft.

Deeze Onderrichtingen kunnen van zonderlingen dienst zyn in de praktyk by verscheidene gelegenheden; en dat zoo veel te meer, dewyl het gebruik van vrugten in koortsen onlangs gelukkiglyk begonnen is te herleeven.

Van de OLIËN en ZOUTEN.

Nu zal ik vervolgens overgaan naar de orde der bereidingen in de *Londonfche* Apotheek beschreeven, tot die van de uitgerpste Oliën, en hier komt eerst voor:

De *Olie van Mosterd*, door persinge bereid; eene Olie tot hier toe gemeenlyk voorondersteld in 't geheel niet voorzien te zyn van eenige scherphheid; maar zoo zagt te zyn als de Olie van zoete Amandelen; het tegendeel daar van is echter by de laatste proeven gebleeken.

De *Oleum Sinapinum* der Ouden, inderdaad, werdt gemaakt, door het zaad, fyn gestampt in warm water te doen, waar by dan naderhand Olie gedaan werd; en dit mengsel geperft zynde, werdt het vogt, welk 'er uit voortkwam, Olie van Mosterd genoemd; noch ook kenden de Laateren geene andere by deezen naam, dan zulk eene zagte, als boven gemeld is, gelyk klaarlyk blykt in de Apotheeken van beide Collegien, tot dat door de schranderheid van *James Ivory*, Koopman te *Dublin*, ontdekt is, dat men door middel van een sterker persing eene Olie kon verkrygen, zoo wel van de gemeene, als van de witte Mosterd, die begaafd was met de scherphheid van het zaad, zelfs door de sterker persing van een wigge op het zaad, in zakken van kanefas beslooten, en geplaatst tusschen twee yzeren platen in een molen; en door deeze sterke persing de wezendlyke Olie met de gemeene verdunnende, verkrygt men een sterke scherpe Olie, welke haare scherphheid twee Jaaren behoudt, na dat ze getrokken is; en deeze zal ongetwyfeld nuttig bevonden worden, tot menig goed oogmerk, zoo wel uitwendig als inwendig.

Van de ZOUTEN.

Naaft op de Oliën volgen, in de *Londonfche* Apotheek, de *Zouten* en zoutagtige dingen; en onder de overige, het purgeerzout van *Glauber* (a). En hier verdient het Zout van *Seignette*, of Zout van *Rupel*, het Zout van *Rochelle* (b) aanmerking, als een gemaklyk buikzuiverend middel, dewyl het een saamenmengsel is van het loogzoutagtig Zeezout (c) met room van wynsteen (d), eenigzins gelykende naar den ontbindbaaren wynsteen

(a) *Sal catharticus Glauberi.* (b) *Sal de Seignette, sive Sal Rupellense, Sal de Rochelle.* (c) *Sal alcali marinum.* (d) *Cremer Tartari.*

steen (e), maar boven dien te verkiezen, als niet onderworpen zynde vogtig te worden, gelyk die, en vry zynde van den walgenden bitteren smaak van *Glaubers Zout*.

Van de verscheidene BUIKZUIVERENDE MIDDELEN in beide Apotheeken.

Het gemeene Treksel van Zenebladeren (f) en van Limoenen (g) in de *Londonsche* Apotheek hebben *cremor Tartari* en het sap van Limoenen in hunne saamenstelling; dat van *Edinburgh* wordt met Tamarinde en *Cremor Tartari* bereid. Nu, wat ook de uitwerking van deeze Zuuren moge weezen, in het wechneemen van de walglykheid der Zenebladeren; als Zuuren verhinderen zy de uittrekking van deszelfs tinctuur, en gevolgelyk deszelfs purgeerende werking, welke ten deele in een slymagtige stoffe, ten deele in eene, die naby aan Olie of hars komt, huisvest; want Limoensap vernielt het aftreksel van Zenebladeren in water, en *Cremor Tartari* verhindert het in zyn treksel aan water over te geeven; en andere Zuuren, als Azyn, Verjuis en Cyder, of Appeldrank, hebben dezelfde uitwerking, zelfs in evenredigheid van hunne zuurheid; en Fransche Claret (b) trekt 'er naauwlyks iets in 't geheel uit: Integendeel bevordert het zout van wynsteen (i) aanstonds het treksel van Zenebladen (k) en brengt het ter uitvoer; maar Sek en Oporto-Wyn, Mede, Bier en Ale (in alle welke het zuur grootendeels ingewikkeld is) trekken hooger aftreksels uit het zelve, dan Water, of Rhynsche Wyn, of Fransche witte Wyn; omdat de olieagtiger giftende vogten beter geschikt zyn tot het uittrekken van de olieagtige of harsagtige stoffe, dan water, of water met Wyn en Azyn vermengd; en gevolgelyk zyn de Treksels van Zenebladen, in beide Apotheeken, niet geschikt tot bevoordeering van de kragt des Geneesmiddels; maar veel eer om den smaak te voldoen.

Maar na dat alles, is de beste wyze om Zenebladen in te geeven mogelyk, dezelve in een ruimer gedeelte van vogt te trekken, dan in beide Apotheeken is voorgeschreeven, als in de *Pisana Cathartica* van *Bate*; waar niet boven een scrupel geordonneerd is tot een half pint water; waaromtrent hy zegt: *quinquies aut sexies movere raro fallit*". Dat is; vyfmaal of zesmaal om te schudden, mist het zelden.

De verscheide bereidingen van Aloë zyn niet minder waerdig nader beschouwd te worden, nopens welke de volgende Aanmerkingen meest zyn medegedeeld door den schranderen Apotheeker boven gemeld, en een van de eerste, die de uitwerkingen van Gommen en Slymen, in 't ontbinden van harsagtige zelfstandigheden heeft aangewezen.

De *Tinctura sacra* van de *Londonsche* Apotheek is niet naauwkeurig ten opzigte van de Wynen, ordonneerende onbepaaldelyk witten Wyn, in plaats van Spaanschen Wyn; want witte Fransche Wyn is juist het slegtste scheivogt voor Aloës, als blyk in de volgende Tafel:

I. Vier

(e) *Tartarum solubile*. (f) *Infusum senae commune*. (g) *Limonatum*. (b) *Claretum*, een drank van wyn en honig, door 't kookken klaargemaakt. (i) *Sal Tartari*. (k) *Tincturae Senae*.

I. Vier drachma's van Succoterinsche Aloë, drie dagen in rivier water getrokken,	} laat onopgelost	Een en een half drachma taaije stoffe.
II. Vier drachma's van de zelfde in Franschen witten Wyn,		I Drachma en twee scrupels taaije stoffe.
III. Vier drachma's van dezelfde in proef-Geest, verdund in de evenredigheid van een half pint water tot een pint Geest,		Een half drachma, welk niet taay was.
IV. Vier drachma's van dezelfde in zuiveren proef-Geest,		I Scrupel smaakende een weinig naar Aloë.
V. Vier drachma's van dezelfde in verbeterden Geest,		I Scrupel en 5 greinen smaakelooze heffe, zonder taaiheid.

Hier uit zien wy, dat de Fransche witte Wyn, onder deeze verschillende scheidvogten, de minste hoeveelheid van de Aloë oplost; maar dat verbeterde Geest van wyn het volmaaktste scheidvogt is, welk de taaiheid van de Aloë gantschelyk vernietigt, en dezelve van haaren smaak berooft. Dezelfde Apotheker, begrypende dat de kwaade uitwerkingen, die de Aloë somtyds verzellen, als krimpingen, buikpynen, aan deeze taaiheid mogten toe te schryven zyn, deedt verscheide proeven, om deeze hoedanigheid te verbeteren, te weten, met zout van Wynsteen (1) Spaansche Zeep, Broodsuiker, Honig, Schaapen Gal, en den dooier van een Ey; en hy bevondt dat Zout van Wynsteen het kragtigt was om deeze aanhangende hoedanigheid wech te neemen, en pryft de volgende pillen, of koekjes aan:

Neem van Aloë 1 once,
Sal Tartari 1 drachma,
Ob. Anisi gutt. XXX.

Meng het wel te saamen.

Ook heeft hy nog eene andere zelfstandigheid, die kragtig tot het zelfde oogmerk dient, gevonden, gelyk in de volgende proeve blykt: tot een drachma Arabische Gomwerdt gedaan twee theelepeltjes vol water, om een dik slym te maaken; by 't welk een drachma Aloë, tot poeder gemaakt, werdt gedaan: dit mengsel wordt met twee oncen rivier water in een mortier gevreeven, en de Aloë was opgelost, en hadt haare taaiheid geheel en al verlooren.

De Tinctuuren van Rhabarber kunnen ook nog wel eenige verbeteringen toelaaten, te weten:

Het aftreksel met wyn is in de *Londonfche* Apotheek geordonneerd met witten Wyn te maaken, onbepaald, in plaats van met Spaanschen Wyn; en dat deeze beter is dan Rynfche en andere vogten, die van een zuur voorzien zyn, blykt daaruit, dat deeze veel slapper treksel van Rhabarber trekken dan de Sek, en Mede doen, in welke het zuur ingewikkeld is. En als de Tinctuur met Proefgeest gemaakt wordt, gelyk in de *Edinburgfche* Apotheek van 1774 is voorgescreeven, zoo zal die van Moutwyn, welke in alle proe-

(1) Sal tartari.

proeven een minder graad van Zuurheid toont dan Rum of Brandewyn, een hooger kleurig tinctuur uittrekken.

—————

Van het Gebruik van KALKWATER, als een SCHEIVOGT.

Dat *Kalkwater* een kragtiger scheidvogt is dan Geest van wyn, om harsen, slymagtige zelfstandigheden en Oliën zoo wel van plantgewassen, als van dieren te ontbinden, van welken sommigen door Geest van wyn niet worden aangedaan, wordt algemeen erkend; maar op welk grondbeginfel dit wordt uitgewerkt, is sedert onlangs eerst ontdekt, dat is door de Kalk, die de vaste lucht uittrekt; en het verbindmiddel is van aankleving (l) in deeze zelfstandigheden, van welken ik nu eenige voorbeelden zal opnoemen, van zulke bereidingen, die wel eene plaats verdienen in een volgende *Apotheek*, naar de proeven van *Doctor Macbride* *.

I. In de plaats van het vlugge Aftreksel van *Guaiacum* (m) van de *Londonsche Apotheek*, kan de volgende bereiding gesteld worden:

Laat de hars van *Guaiacum* met gelyke deelen levendige of ongeblufte Kalk gevreeven worden, en daarna gemengd met eene genoegzame veelheid van *Kalkwater*, welk een volkomen oplossing van dezelve geeven zal.

II. In het meer en minder saamengesteld *Kalkwater* (n) van de *Londonsche Apotheek*, is aan te merken, dat de *Guaiacum* en *Saffras* veel vaste lucht bevatten; welke in deeze bereiding, door het *Kalkwater* verbonden wordt; en door dit middel keert de Kalk weder tot den staat van eene logge kalkagtige aarde; en gevolgelyk, indien men eenig vertrouwen mag stellen, in de kragten van levendige Kalk, gelyk men inderdaad in 't algemeen mag doen, dan moet men dezelve in de bereiding daar by doen.

III. De Koeldrank uit *Kamfer* bereid (o) van de *Londonsche Apotheek* kan dus verbeterd worden:

Rp. *Campborae*, ʒi.
Sacchari albiff. ʒi.

Conterantur Saccharum & Campbora, deinde affunde gradatim aquae Calcis Lib. stent duas horas, dein filtra. Dat is: laat de Suiker en Kamfer gestampt worden, giet 'er vervolgens langsaamerhand een pond *Kalkwater* by, laat het twee uren staan, en kleins-het dan. Dus zal 'er voortgebragt worden, niet eene volkomen ontbinding, maar een veel sterker dan de gemeene Koeldrank van *Kamfer*.

IV. En de Koeldrank van *Muskus* (p) dus:

Rp. *Moschi* ʒi.
Sacchari albiffimi ʒi.
Aquae Calcis ʒvi.

Conterantur Moschus & saccharum, dein affunde Aquam Calcis; stent duas horas, dein filtra.

(l) *Vinculum cobraeformis.* (m) *Guaiacum.* (n) *Aqua Calcis.* (o) *Fulepum & Campbora.* (p) *Fulepum & Moscho.*

filtra. Dat is: Laat de Muskus en suiker gestampt worden, daarna kalkwater daar by gegooten; laat het twee uren staan, en kleins het dan.

Het aftreksel van Peruviaanschen Bast (q) kan ook door dergelyke proeve aanmerkelyk verbeterd worden, byzonderlyk wanneer de Bast wordt voorgeschreeven met opzigt tot deszelfs saamentrekkende kragt, als in gezwelagtige en slappe gestellen, om zweeren op te droogen, of zaaddruiping, of Moeder-ontlastingen te stuiten.

℞. Cort. Peruv. ℥ii.
Calcis vivae ℥i.

Conterantur; affunde gradatim aq. Calcis ℥XXX. stent XII horas dein filtra. Dosis sit Coch. VI ter in die. Dat is: Laat het gestampt worden, giet 'er allengs ℥XXX Kalkwater by, laat het twaalf uren staan, en kleins het dan. De gifte zy zes lepels vol, drie-maal daags.

VI. Het aftreksel van Bevergyl (r) kan dus verbeterd worden.

℞. Castorei ℥ii.
Calcis vivae ℥i.

Conteranter Castoreum & Calx viva, affunde Aq. Calcis ℥vi. Fiat Tinctura fortis & elegans; aut addi potest ad gratiam, Aq. Nucis moschatae, deinde Coch. II vel III. exhibenda. Dat is: Laat het Bevergyl en de ongebluschte Kalk klein gevreeven worden, giet 'er ℥vi. Kalkwater by, zoo wordt het een sterk en fraai aftreksel; of men kan 'er, om het aangenaam te maaken, wat Noot-muskaat-water bydoen; daarna tot de gifte van twee of drie lepels vol ingeeven.

Aanmerking.

Deeze Aftreksels, met Kalkwater gemaakt, hebben dit byzonder voordeel, dat de opgeloste lichaa-men niet nedergeploft worden, op het bydoen van wateragtige innengfels, gelyk die doen, welke met geesten van wyn gemaakt worden.

Onder het Artikel der *Mixtuuren*, ontmoet men, in de *Londonsche* Apotheek *Lac Ammoniaci*, waar by met voordeel twee andere bereidingen kunnen gevoegd worden, te weeten: van *Myrrhe* en van *Olibanum*, beide Gom-Harsen, zoo wel als die, welke *Ammoniac-Gom* genoemd wordt; en gevolglyk kan 'er eene Melk van Myrrhe (s) bereid worden, die de geheele zelfstandigheid, en gevolglyk alle de kragten van de Myrrhe heeft, in de gedaante van een vogt; want als Myrrhe met water in een mortier gestampt wordt, komt daar een melkdrank uit voort, die zoo wel de Gom als de Hars der Myrrhe bevat, en die even daarom te verkiezen is boven die, welke met Geest van wyn bereid wordt.

Op dezelfde wyze kan eene Melk van Olibanum (t) bereid worden, dewyl die ook eene Gom-Hars is, welke door vryving met water een melkdrank zal uitleeveren, waar door het onderscheiden is van de *Thus foeminum*, of gemeene Wierook; dewyl deeze laatste

een

(q) *Tinctura Corticis Peruviani.* (r) *Tinctura Castorei.* (s) *Lac Myrrhat.* (t) *Lac Olibani.*

een oprechte Hars van den Pynboom is, die geheel en al in Geest van wyn wordt opgeloft.

By deezen kan men nog voegen een Melkdrank van Gambog (v), welke insgelyks tot den rang der Gomharfen behoort, en welke ik menigmaal in die gedaante heb ingegeeven, in gevallen van Waterzucht, met gedistilleerd water en suiker gevreeven zynde.

Naast aan deezen volgen in de orde der *Londonfche* Apotheek de Artikelen der Syroopen; en wel I. dat van de Syroop van Althaea (x). Hier is de hoeveelheid van den wortel veel te groot in beide Apotheeken, en het kooken veel te lang uitgerekt; want daar beide, de *Londonfche* en de *Edinburgfche*, Apotheeken ordonneeren dat het zoo lang moet kooken, tot dat het water op de helft verminderd is, vindt myn, bovengemelde, ervaren Bewerker, dat een ounce van zeer dun aan schyfjes gefneeden versh gegraven wortel tot een kwart en een half pint water, te weten een veel minder hoeveelheid van den wortel, dan in een van beide de Apotheeken, en geevende het, zoo als hy 't noemt, één kookfel en niet meer, en latende het een geheel nacht staan, en doende den volgenden morgen zoo veel suiker daar by, als noodig is om het de dikte van eene syroop te geeven, (dat zeg ik deeze Syroop) die zal overtreffen, welke door het gewoone lang kooken gemaakt is, in taaheid (de hoedanigheid welke aan dit Geneesmiddel de waarde geeft); dewyl de slymen door het lang kooken veel van hunne taaheid verliezen. Voeg hier by de groote verkwisting van den wortel door de al te groote hoeveelheid in evenredigheid van 't water. Hy erkent inderdaad, dat de Syroop, op zyne wyze gemaakt, eereed is om te schimmelen; dewyl dezelve nothans, als een Geneesmiddel, wegens haare grooter taaheid en meerder slymigheid ver boven de andere te verkiezen is, zoo kan dit voorgekoomen worden door minder te gelyk op eene reis te maaken.

II. In de Syroop van Balsen (y) ordonneert de *Londonfche* Apotheek eene lange kooking van den Balsen in water, welk weinig van den Balsen maar voornaamelyk het suure Zout uittrekt, dewyl het eigen scheivogt (z) voor den Balsen verbeeterde Geest van wyn is; en daarom wordt de Tinctuur, daar mede bereid, in de *Edinburgfche* Apotheek daar by gevoegd tot de gemeene Syroop, en behoudt de kragt van den Balsen geheel en al.

De Althaea Zalf (a) in de *Londonfche* Apotheek is een ander voorbeeld van dwaaling in de saamenstelling; want daar de Olie uit slymen (b) haaren naam van de slymen ontleent, alleen van derzelve innengfels, zoo is op dezelve niet te vertrouwen, als een slymagtig geneesmiddel, noch gevolglyk ook op een van deeze saamenstelsels; dewyl nieuwerproeven en waarneemingen getoond hebben, dat het een tastbaare dwaaling is, slymen in uitgeperfte Olien te ontbinden, op de wyze, die hier ter neer gesteld is, daar niet alleen de wortels en zaaden geordonneerd worden een half uur te kooken, maar ook andermaal te kooken, als 'er de Olie by gedaan is, zelfs tot dat het wateragtig vogt uitgedampt is; want als al het water uitgewaassemd is, vormt het slym zich tot korlagtige, gomagtige deeltjes, welke naderhand met den droesem worden wechgeworpen.

Ik zal deeze Aanmerkingen besluiten, met te zien hoe ver de vermaarde *Elixir Vitrioli* (waarop groot vertrouwen gesteld wordt als een bindmiddel, wegens eene onderfelde ver-

(v) Gambogia. (x) Syrupus ex Althaea. (y) Syrupus balsamicus. (z) Menstruum. (a) Unguentum ex Althaea. (b) Oleum e mucilaginis.

vereeniging van de speceryagtige Oliën met het zuur van Vitriool) mag geoordeeld worden een gevoeglyk mengfel te zyn; het welk de volgende proeven van den bovengemelden Schryver zullen helpen bepaalen.

I. Tot een deel Olie van Vitriool waren vier deelen water gedaan, in plaats van zuivere Olie van Vitriool, in beide Apotheeken.

Dit werdt gegooten op het speceryagtig Aftrefsel (c), met sterken Geest van wyn gemaakt, waarop een groote stremming en nederploffing volgt.

II. Zoete Geest van Vitriool (d) werdt op het speceryagtig Aftrefsel, met proefgeest gemaakt, gegooten, gelyk in het zoet Elixir van Vitriool (e); en daar op volgde hier in ook eene stremming en nederploffing, hoewel veel minder dan in de voorgaande proeve, zoo dat 'er zoo veel van de speceryagtige Olie bleef hangen, dat men het proeven kan.

Uit deeze proeven blykt, dat de vereeniging van de speceryagtige Oliën met Geest van Wyn, verhinderd wordt door het zuur van Vitriool, naar evenredigheid der sterkte van dat zuur, wordende sterker van het ontvlambaare deel (f) aangetrokken; en dit wordt nog nader bevestigd door een verschynfel, dat dikwyls waargenomen is in het zuure Elixir van Vitriool (g) met Olie van Vitriool bereid, te weeten: welke na dat het eenigen tyd gemaakt geweest was, een bezinkfel liet vallen, welk een saamenvoegfel is van het zuur van Vitriool en de speceryagtige Olie, door de sterker aantrekking van het zuur van Vitriool op de speceryagtige Olie, dan die van Geest van Wyn op de speceryagtige Olie.

Aanmerking.

Dit saamenstelsel schynt te gelyken na, en wordt opgehelderd door, het geen in de ingewanden der Aarde voorkomt, in de wording van Amber, Joodenlym, Zwavel; zynde vereenigingen van het zuur van Vitriool en minerale Olie.

Over het geheel blykt dan, dat deeze scheiding van de speceryagtige Olie van den Geest van Wyn, door middel van het zuur in zoo ver het zuure Elixir van Vitriool tot een on-gevoeglyk mengfel maakt, dat het daar door, ten minste met den tyd, niet veel meer doet zyn, dan Olie van Vitriool met Geest van Wyn zoet gemaakt; en zelfs dat, welk met zoet gemaakten Geest bereid wordt, is ook in zekeren trap aan het zelfde ongemak onderworpen, te weeten: eene volgende nederploffing van de speceryagtige Olie.

Dit schynt het Collegie van *Edinburgh* begreepen te hebben, en daarom geordonneerd, dat hun *Elixir Vitrioli acidum* moet bereid worden met een minder gedeelte van het zuur, dan in het *Elixir Vitrioli acidum* van de *Londonsche* Apotheek.

Dewyl de volgende AANMERKINGEN, die eenige verdere Kruidmengkundige dwaalingen aan-

(c) *Tinctura aromatica*. (d) *Spiritus Vitrioli ductis*. (e) *Elixir Vitrioli dulce*. (f) *Phlogiston*. (g) *Elixir Vitrioli acidum*.

aanwyzten, door een ander oordeelkundig en ervaren Bewerker naderhand zyn medege-
deeld; zoo zal ik dezelve hier byvoegen, als waerdig zynde om in acht genomen te wor-
den in het opstellen van eenige volgende Apotheek.

In het MUCILAGO GUMMI TRAGACANTHAE,

Geeft het Collegie van *Edinburgh* een uitgewerkte behandeling op, te weeten: eerst,
de Gom te stampen, en dezelve dan 24 uren in heet water te weeken; welk een onnodige
moeite is: want, behalven dat deeze Gom zeer taai en moeijelyk te stampen is, zal
dezelve in 5 of 6 zes uren volkomen smelten in koud water.

TINCTURA CASTOREI, het Afreksel van Bevergyl,

Wordt geordonneerd met verbeeterden Geest van Wijn te maaken; maar Proefgeest is
een beter scheidvugt, gelyk het Collegie van *London* heeft voorgeschreeven; dewyl het
Bevergyl niet alleen zich overgeeft aan geestagtige, maar ook ten deele aan wateragtige
scheidvugten, en een sterk en fraai kleursel geeft aan kalkwater, gelyk boven is aange-
merkt.

OLEUM MENTHAE ESSENTIALE,

Wezendlyke Olie van Munt,

Is in de *Edinburgsche* Apotheek geordonneerd met het drooge kruid te maaken, sry-
dig met de algemeene en betere gewoonte van het te bereiden van het groene kruid, als
het in zyn grootste volmaaktheid en bloei is, zonder eenige weeking; alhoewel dit laatste
zoo wel in de *Londonsche*, als in de *Edinburgsche* Apotheek voorgeschreeven is. De be-
handeling om den vluggen speceryagtigen Geest (b) te maaken, in beide, de *Londonsche*
en *Edinburgsche*, Apotheeken voorgeschreeven, is zeer veele uitzondering onderworpen;
want, behalven dat de Oliën dikwyls aan vervalsching onderhevig zyn, zullen zy niet vol-
komen opgelost worden in eenigen Geest, waar in het minste gedeelte van slymagtigheid
is; waar van de *Spiritus salis Ammoniaci vinosus*, in de *Edinburgsche* Apotheek, en de
Spiritus salis Ammoniaci dulcis in de *Londonsche* Apotheek, een groot gedeelte bevat: en
gevolgelyk, als de Oliën eerst by den Geest gedaan worden, zelfs ondersteld zynde, dat
ze zuiver zyn, zullen zy melkagtig en naderhand rood worden; en daarom is de oude
praktyk van deezen Geest te maaken de beste, te weeten, den zelven te distilleeren met
een weinig uitgezochte speceryagtige Kruiden, in plaats van derzelve Oliën, die toch al
te dikwyls vervalft zyn.

In de *Syrupus de spina cervina*, heeft het Collegie van *Edinburgh* in 1774. de specery-
agtige als Verbeeteraars overgeslaagen, alhoewel het Collegie van 1735. Olie van Na-
gelen daar by doet; en dat van *London* Kanneel, Gember, en Nootmuschaar.

In het *Electuarium lenitivum*, heeft het Collegie van *Edinburgh* de nuttigste inneng-
fels, als de *Cassia* en de *Tamarinde* uitgelaaten; behoudende alleen de *Zenebladeren*, en
het vleesch van *Pruimen*, welk een onaangenaam geneesmiddel en dat geneegen is om te
giften, uitmaakt.

(b) *Spiritus volatilis aromaticus.*

De *Pilulae Aloëticae* zyn ver van een verbetering te zyn van de *Pilulae Aloëticae* in de Apotheek van 1756. waar inderdaad Zeep met de Aloë vermengd is; maar hier is by de zelve een groote hoeveelheid van het Uittreksel van Gentiaan bygedaan, het welk den klomp des geneesmiddels zonder eenig voordeel vergroot; en het Sal polychrest, gelyk de zoute zelfstandigheden doorgaands doen, maakt een ongepast mengsel in pillen.

Voeg hier by, dat het tegenwoordig Collegie van 1774 de volgende Artikels uitgeschraapt heeft, die in deszelfs Apotheek van 1756, behouden waren, alhoewel in 't algemeen aangenomen, en voor 't meeste gedeelte zeer nuttig, te weeten:

<i>Aqua Calcis simplex & composita,</i>	<i>Oleum Caryophyllorum,</i>
<i>Balsamum Locatilli,</i>	<i>Oleum Corticis Limonum,</i>
<i>Confectio Alkermes,</i>	<i>Oleum Origani,</i>
<i>Conserva Cynobati & Lujulae.</i>	<i>Oxymel scilliticum,</i>
<i>Decoctum album,</i>	<i>Oxymel simplex,</i>
<i>Decoctum pectorale,</i>	<i>Sal Fabarum stipitum,</i>
<i>Elaterium,</i>	<i>Sal Genistae,</i>
<i>Extractum Centaurii minoris,</i>	<i>Unguentum seu Linimentum Arcei,</i>
<i>Loboch ex Amylo,</i>	<i>Unguentum citrinum,</i>
<i>Mel Rosarum,</i>	<i>Flores Sulphuris,</i>
<i>Minium,</i>	<i>Lac Sulphuris.</i>

H O O F D Z A A K E L Y K E H E R H A A L I N G.

En om nu eens hoofdzaakelyk op te tellen wat hier van nieuws is bygedaan, en hoeveel men in de kunst gevorderd is:

De nieuwe GEDISTILLEERDE WATEREN van de volgende Plantgewassen voorgesteld, zyn deze, van

<i>Apium Palustre,</i>	<i>Limonum Cortex,</i>
<i>Calamintha montana,</i>	<i>Marum Syriacum,</i>
<i>Castiae lignae germina,</i>	<i>Nepeta,</i>
<i>Gallium luteum,</i>	<i>Serpyllum,</i>
<i>Hippofelinum,</i>	<i>Tanacetum.</i>

NIEUWE UITTREKSELS, en die nuttig zyn, worden bereid van de volgende Artikels:

<i>Tanacetum,</i>	<i>Hedera terrestris,</i>
<i>Centaurium minus,</i>	<i>Acetosa,</i>
<i>Cynobati fructus,</i>	<i>Lujula.</i>

De volgende verdikte SAPPEN, ROB of CONSERVEN genaamd, en zonder suiker bereid, zullen van groot nut en gebruik zyn in alle Jaarfaizoenen, te weten deeze van,

Roode, witte en zwarte Aalbesiën,	Roode Karfen,
Berberiffen,	Rype Pruimen,
Aardbeziën,	Brummelen,
Rype Peeren,	Moerbeijen,
Bramboozen,	Heidelbeziën,
Rype Kruisbeziën,	Perfiken.

Nieuwlyks voorgestelde nuttige Bereidingen.

Oleum sinapinum per expressionem validiorem.
Sal Rupellense, Sel de Seignette.
Tincturae extemporaneae.

Tinctura Guaiacina,
 Julepum e Camphora,
 Julepum e Moscho,
 Tinctura Corticis Peruviani.
 — Castorei,

Olie van Mosterd, door sterker uitpersing bereid.

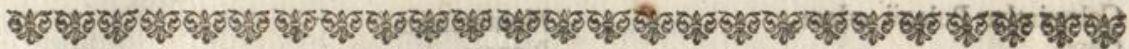
Zout van Rupel, Zout van Seignette.
 Aftrekfels die op staande voet gemaakt worden.

Tinctura Myrrhae,
 Lac Myrrhae,
 — Olibani,
 — Gambogiae.

Daar is nog een andere nuttige Verbeetering, die den Laateren eer aandoet, en niet door stilzwygen moet onderdrukt worden, maar eene plaats waardig is onder de *Preparationes simpliciores* eenvoudiger Bereidingen, of by dezelve kan gevoegd worden, te weten: De Balsems, Harfen, en vetagtige zelfstandigheden mengbaar te maaken met water, door middel van slymen. Dus worden Balsem van Copivi, Peru, Tolu, Campher, Wafch, Gom Guaiacum, en Sperma Ceti door vryving met Arabische Gom of deszelfs slym, ontbindbaar in water; eene manier in sommige gevallen te verkiezen boven de voorgaande praktyk, van dit te doen met den dooier van een Ey, of Geest van Wyn.

III. HOOFDDEEL.

De Rang en der ENKELDE GENEESMIDDELEN en PLANTEN van de Winkels, het zy inlandsche, het zy aangekweekte, volgens derzelver blykbaare Hoedanigheden en Werkingen, welken een genoegzaamen grond uitleeveren, om de plaats van anderen te vervangen.

I. AFDEELING.

I. RANG.

Volgens de blykbaare Hoedanigheden.

AROMATICA. Speceryagtige.

- ANGELICA,
- Ageratum,
- Betonica,
- Carum,
- Caryophyllatae radices,
- Dauci sylvestris semen,
- Foeniculum,
- Hippofelini semen,
- Horminum,
- Hyssopus,
- Imperatoria,
- Lavendulae,
- Lauri folia,
- Levisticum,
- Majorana,
- Marum Syriacum,
- Marum vulgare,
- Origanum,
- Rosmarinus,
- Salvia,
- Satureja,
- Serpyllum,
- Sphondylii semen,
- Tanacetum,
- Thymus verus.

FRAGRANTIA. Welriekende.

- Chaerophyllum.
- Geranium Moschatum,
- Jasmini flores,
- Leucoji lutei flores,
- Liliorum convallium flores,
- Paralyseos flores,
- Rosae,
- Spinae albae flores,
- Tiliae flores,
- Thymus citratus,
- Violae flos,
- Ulmariae flos.

STINKENDE, OF DIE EEN STERKEN REUK HEBBEN.

Alliaria,	Linaria,
Allium,	Lupulus,
Anonis,	Matricaria,
Artemisia,	Marrhubium nigrum;

Ca-

Calamintha Pulegii odore,
 Ceba,
 Cicuta,
 Cotula foetida,
 Cynoglossum,
 Cardiaca,
 Ebulus,
 Galeopsis,
 Geranium Robertinum,
 Hedera terrestris,

Menthastrum,
 Nepeta,
 Peucedanum,
 Porrum,
 Pulegium,
 Ruta,
 Sabina,
 Sambuci folia,
 Scrophularia,
 Stramonium,
 Valeriana.

ACRIA. *Scherpe.*

Allium,
 Arum,
 Cardamine,
 Ceba,
 Chelidonium majus,
 Cochlearia,
 Cotula foetida,
 Dracontium,
 Eruca,
 Erysimum,
 Lili convallii flores,
 Leucojum luteum,
 Laureola,

ACRIA. *Scherpe.*

Lepidium,
 Mezereon,
 Nasturtium aquaticum,
 ——— Hortense,
 Pimpinella saxifraga,
 Perficaria acris,
 Porrum,
 Ptarmica,
 Raphanus ruscianus,
 Ranunculus,
 Sinapi,
 Sedum minus acre,
 Thymalus.

AMARA. *Bittere.*

Abfinthium,
 Carduus benedictus,
 Centaurium minus,
 Cichoreum sylvestre,
 Dentis leonis radices,
 Dipfacus,
 Euphrasia,
 Fumaria,
 Genista,
 Gentianella,

AMARA. *Bittere.*

Glastum,
 Hieracii Radix,
 Leucojum luteum,
 Lupinus,
 Lupulus,
 Perficac mali folia & flores,
 Saponaria,
 Succisa,
 Trifolium palustre,

AMARO-ADSTRINGENTIA. *Bitter-saamen-
 treckende.*

Ligustrum, Veronica mas,
 Verbena, Vinca pervinca,

AMARO-AROMATICA. *Bitter-Speceryagtige.*

Ageratum, Lauri Raccae,
 Chamaemelum, Marrhubium album,
 Chamaedrys, Tanacetum.
 Eupatorium Cannabinum.

ACIDA.

ACIDA. *Zuuren.*

Acetosa,	Cerafa,
Acetofella seu Lujula,	Corni fructus,
Acetosa arvensis lanceolata,	Grossularia,
Berberis,	Lyfimachiae lutea folia,
	Vaccinia palustris.

Acido-Dulcia. *Zuur-Zoute.*

Corni fructus maturus,	Perficæ mali fructus,
Cydoniæ mali fructus maturus,	Pruni vulgaris fructus,
Cynosbati fructus putridus,	Ribesia,
Cerasus nigra,	Rubi fructus maturus Idæi,
Fragariæ fructus,	Sambuci baccae,
Grossulariæ fructus maturus,	Vaccinia nigra,
Mori fructus maturus.	Uvæ passæ majores.

ACIDO-AUSTRIA. *Zuure-wrange.*

Cydoniæ mali fructus immaturus,	Pini folia Juniora,
Grossulariæ fructus immaturus,	Pruni sylvestris fructus,
Malus sylvestris,	Rubi vulgaris fructus immaturus,
Mespeli fructus immaturus,	Vacciniæ nigrae fructus immaturus.
Mori fructus immaturus,	

ADSTRINGENTIA. *Saamentrekkende.*

Alchimilla,	Pentaphyllum,
Aquilegiæ semen,	Phyllitis seu Lingua cervina.]
Argentina,	Pini Cortex,
Bistortæ radix,	Pyrus sylvestris,
Cypressus,	Quercus,
Cynosbati fructus immaturus & spongia,	Rosa rubra,
Equisetum,	Rubi folia,
Filipendula,	Salicis cortex,
Geranium Robertinum,	Sorbi fructus immaturus,
Hypericum,	Tamarisci cortex,
Lyfimachia,	Tormentillæ radix,
Nymphaeæ albae radix,	Umi Cortex.

DULCIA. *Zoete.*

Asparagi radices,	Juglandis nuces,
Avellanae nuces,	Mespili fructus putridus,
Bardanae radices,	Pastinacæ radices,
Betae radices,	Petroselinii radices,
Bellis major,	Pini nuclei,
Bulba-Castani radices,	Pyra,
	H

DUL

DULCIA. Zoete.

Castanea,	Rapum,
Dauci sylvestris radix,	Satyrium,
Fagi glans,	Sifari radix,
Ficus,	Scorzonera recens,
Glycyrrhiza,	Sorbi fructus maturus.

MUCILAGINEA & FARINACEA, *Slymagtige en meelagtige.*

Alcea,	Ficus,
Alfina,	Foenumgraecum,
Althaea,	Fungus sambucinus,
Avena,	Gummi cerasorum,
Borrago,	— Pruni,
Branca urfina,	Hordeum,
Cannabis semen,	Hyacinthi radix,
Cicer,	Lini semen,
Confolida,	Linaria,
Cucumeris semen,	Malva,
Cucurbitae semen,	Melonis semen,
Cydoniorum semen,	Milii semen,
Faba,	Oryza,
Ovi albumen,	Sambuci flores,
— Vitellus,	Satyrii radices,
Papaveris albi semen,	Secale,
Pisum,	Spinae albae fructus,
Plantaginis semen,	Triticum,
Portulaca,	Viscum Miffeltoe,
Pſyllii semen,	Urticae folia & semen.

ACIDORUM ABSORBENTIA. *Zuuren-opfflorpende dingen.*

Bolus Blefenifis,	Lapis calaminaris,
Cancrorum chelae & oculi,	Margaritae,
Corallium rubrum,	Oftreorum testae,
Corallina,	Ovorum testae,
Cornu cervi calcinatum,	Os ſepiae,
Lac Lunae,	Zincum.

11

II. AFDEELING.

II. R A N G.

De Verdeeling der PLANTEN volgens derzelver blykbaare Werkingen.

I. E C C O P R O T I C A. *Middelen, die een zigten Afgang maaken.*

Absinthii succus,	Fumaria majore dosi,
——— larga dosi, in ruime gifte.	Hieracii radix majore dosi,
Allium,	Hordeum,
Becabunga,	Juglandis nuces virides cum exteriori Cor-
Bellis minor cum floribus,	tice,
Beta,	Lactuca,
Bonus Henricus,	Lens,
Borrago,	Lupuli turiones,
Brassica non diu cocta,	Mala dulcia,
Bryoniae turiones,	Mercurialis foemina,
Calendulae folia & flores,	Parietariae succus,
Centaureum minus,	Perficæ mali folia & fructus maturus.
Cepa,	Pisiformis radix primum,
Cerata dulcia,	Polypodii radix,
Cichoreum sylvestre,	Porrum,
Cucurbitae caro,	Pruna,
Dens leonis,	Pyra dulcia,
Dulcamarae stipites,	Sambuci caules teneri, folia juniora gem-
Ebuli turiones,	mae & baccae,
Ficus,	Sorbi fructus maturus,
Filicis maris folia tenera & radix,	Valeriana radix,
Sapo,	Urtica.
Saponaria majore dosi,	
Secale,	
Sinapi,	

II. L E N I T E R P U R G A N T I A. *Zagtelyk vuiszuiverende.*

Alnus nigra baccifera,	Pruni sylvestris flores,
Convolvulus major,	Raponticum,
Cynosbati flores,	Rosa Damascena,
Genistae folia & succus dosi majore,	Sambuci flores recentes & folia,
Lapathi radix, majore dosi,	Spina cervina,
Oxylapathi radix,	Violae folia & flores,
Perficæ mali flores,	

III. PURGANTIA DRASTICA. *Sterk en spoedig werkende middelen.*

Bryoniae radix,
 Cataputia minor,
 Convolvulus maritimus, seu soldanella.
 Digitalis,
 Dracontii radix,
 Dulcamarae folia & succus,
 Ebulus,

Genista majore dosi,
 Iridis omnis radix,
 Laureolae folia & fructus,
 Linum catharticum,
 Mezereon,
 Sambuci cortex interior,
 Spatulae foetidae radix,
 Tithymalus.

E M E T I C A. *Braaking verwekkende middelen.*

Afari folia & radix,
 Digitalis,
 Erigerum,
 Eruca,
 Genista,
 Hederae arboreae baccae,
 Iridis nostratis radice succus,

Iridis palustris radix,
 Mizerei Cortex,
 Narcissi radix,
 Primulae veris radix,
 Raphani hortensis radix,
 — — rustici radix,
 Sedum acre,
 Sinapi.

CAUSTICA & VESICATORIA.

Brand-en blaartrekkende Middelen.

Allium,
 Anemone,
 Ari radix,
 Bryoniae radix, succus recens,
 Cepa,
 Chelidonii majoris succus luteus,
 Dracontium,
 Erucae semen,
 Iberidis radix,
 Laureola,
 Lepidium,

Mezereon,
 Perficaria urens,
 Pimpinella saxifragae radix,
 Ranunculus,
 Raphani rustici radix,
 Sedum acre,
 Sinapi,
 Thymelaea seu Grana Cinidia, Gallicè,
 dat is in 't Fransch, *Garou*.
 Tithymalus.

By deezen behooren nog gevoegd te worden,

SEDATIVA, *bedaaende*, ANODYNA, *pynstillende*, NARCOTICA, *verdoovende*.

(Als zynde tegenstrydig in hunne werkingen tegen de voorgaande, te weeten: de ontlastingen stillende en niet bevorderende).

Cannabis,
 Cicuta,
 Cynoglossum,
 Horminum,
 Hyoscyamus,

Nicotiana,
 Papaver,
 Paralytis,
 Spiritus vini.

Van

Van de verfaameling van eenige Wortels.

HET zal niet onnuttig zyn, voornaamelyk dewyl de laatste *Edinburgsche* Apotheek dit stuk geheel en al met stilzwygen voorbygegaan heeft, hier vervolgens eenige weinige Aanmerkingen te maaken over den rechten tyd om wortels te verfaamelen; dewyl een verzuim van deeze stoffe een middel zou kunnen zyn om dezelve te berooven van 't vertrouwen, dat men stelt in de kragten, die aan dezelve worden toegeschreeven, enkel uit gebrek dat men dezelve niet opgenomen heeft, toen zy in hunne grootste volmaakt-heid waren. Dus zal, volgens den bovengemelden schranderen Apotheeker, de wortel van Kalfsvoet (a), (een innengsel in het saamengesteld poeder van Kalfsvoet (b), een geneesmiddel van groote werking, indien het bereid wordt van deezen wortel, in deszelfs volmaaktsten staat) als dezelve in de Lente gegraven wordt (gelyk, zegt hy, by ons dikwyls geschiedt) zal het zyne scherpheid wel haast verliezen en kragteloos worden; niet wegens de vlugheid zynere deelen, welke by ervaarenheid blykt minder te zyn, dan in de middelen tegen de scheurbuik (c), als mirzwortel en lepelblad; maar wegens den onvolkomen staat, waarin het op dien tyd van 't Jaar gevonden is; want de wortels zyn dan in een slappen verwelkten staat, en tefiens worden er dan nieuwe voortgebragt, welke niet volkomen zyn voor het laatst van den Zomer: want als de steelen verwelken, dat omtrent het einde van Augustus geschiedt, of in het begin van September, zoo worden de nieuwe wortels dik en gezwollen; en als de wortels in dit Jaarfaizoen opgenomen en zorgvuldig gedroogd en bewaard worden, zullen zy hunne scherpheid behouden tot de wederkeering van 't zelfde Jaarfaizoen, zoo als de bovengemelde Persoon my verzeekerd heeft, en uit de natuur van de zaak ook zeer wel te gelooven is.

Om in dit stuk tot eenige zekerheid te koomen, en geleerd hebbende van de Heeren *Grew* en *Ray*, dat de wortel van Kalfsvoet en eenige van de overjaarende planten, gemaakt wordt van de Jaarlyksche afstammingen van den steel, welke allengs in wortel verandert; zoo graafde ik eenen wortel van Kalfsvoet op in Maart, welken ik bevond uit drie verschillende deelen te bestaan, te weten: het eerste, welk naast aan den steel zat, was wit en sappig; zynde de grondbeginfels van een nieuwen wortel, die nog niet volkomen gevormd, en het voortbrengsel was van dat zelfde Jaar; het tweede deel was bruin, en beginnende te schilveren; zynde het voortbrengsel van het voorgaande Jaar; het derde was geheel geschilverd, tot een zeer kleinen klomp vergaan, en gereed om af te vallen, zynde geweest het voortbrengsel van het eerste Jaar; daar 't voortbrengsel van 't tegenwoordige Jaar eerst in 't laatst van den Zomer tot zyne behoorlyke Rypheid komt.

Daar zyn nog twee andere Wortels, welke insgelyks in gevaar zyn om het vertrouwen, dat men aan dezelve verschuldigd is, in hunne kragten te stellen, voor een gedeelte te verliezen, door dat zelfde verzuim van den behoorlyken tyd in 't vergaaderen waar te neemen, te weten: Water Dock-en Valeriaan Wortels.

Wat de eerste betreft; daar van hebben wy niet alleen het gezach van *Miller*, in zyn *Hoveniers Woordenboek*, om de wortels van de Patientie (d) in 't algemeen, nadat de

(a) *Ari radix.* (b) *Pulvis ari compositus.* (c) *Antiscorbutica.* (d) *Lapathum.*

bladeren afgevallen zyn, opteneemen; maar by naauwkeurige oplettendheid hieromtrent geoeffend, is gebleeken, dat de Herfft de beste en rechte tyd daar toe is: want uit vergelyking van zulke wortels, die in de Lente opgenomen waren, met die, welke in den Herfft waren opgenomen, bleek het, dat de eerste veel wateragtiger waren, zoo sterk en zoo vast niet, en meer verminderden in het droogen; en gevolglyk moet de bezorging daar van in het rechte Jaargetyde voordeeliger voor den Apothecker zyn, en hem voorzien van veel sterker en naar hunne inwendige waarde veel beter wortels. Dus moet ook de wortel van Valeriaan in den Herfft opgenomen worden: want die in May opgenomen is, wordt by naauwkeurige vergelyking veel wateragtiger, minder sterk en min stinkende bevonden, dan die in September en October opgenomen is: dus heb ik ook van deezen wortel doen opneemen in July, in Augustus, en in September, en bevond, dat die, welke in July waren opgenomen, uit kleine vezelen bestonden, die in Augustus uit grooter, en die in September uit nog veel grooter.

Eveneens is het geleezen met den wortel van eene der foorten van *Orchis* waar van een vogt gelyk Salep kan gemaakt worden; dezelve wordt best opgenomen, tot dit oogmerk, als het zaad gevormd is, en de steel gereed om te vallen; want dan is de bol tot zyne volkomen rypheid gekoomen, en kan van den ouden, wiens kragt door de voorgaande uitfpruiting verspild is, wel onderkend worden.

De laatst genoemde Schryver meldt ook, als een wel bekende praktyk, dat de rechte tyd om de meeste bollen en bolagtige wortels te verfaamelen, en te bewaaren, het zy tot geneeskundige oogmerken, of tot keukengebruik, is, in 't laatst van den Zomer, of in den Herfft, te weeten: als de steelen en de bladeren afvallen; als Jook, knoflook, uijen, aardappelen, krooten, fuikerwortel, zoethout, Mekrap, en Boksbaard (e): zoo dat de Hovenier, die verkiezen zoude zyne Aardappelen, voor 't gebruik van de tafel, vroeg in den Zomer op te neemen, wanneer de plant in haare volle kragt, maar de wortel in een raauwen en wateragtigen staat is; liever dan tot den Herfft te wagten, wanneer dezelve die meelagtige hoedanigheid verkrygt, waar van deszelfs voortreffelykheid afhangt, geen slegter Huisverzorger zoude zyn, dan die Apothecker, die wortels van Kalfsvoet (f) en de andere hiër boven genoemde, in de Lente of in 't midden van den Zomer wilde opneemen, eer zy tot hunne rypheid gekoomen zyn.

A A N H A N G S E L.

Ik zal hier, om de Weetgierigen nog een weinig te onderhouden, dewyl de leere van de Gifting in de eerste wegen (g) nu in 't algemeen aangenomen is, eene Lyst geeven van verscheide plantgewassen, welke de spysverteerende kragten in zoo verre te leur stellen, dat zy hunne onderscheidende hoedanigheden verre buiten de eerste wegen behouden. Zodanigen zyn

Hippofelinum,
Iridis Florentinae radix,
Juniperi baccae,
Terebinthina è Chio,
 ————— *Argentoratensis,*
 ————— *Laricea;*

Deeze alle worden bevonden een sterken reuk aan de Pis te geeven.

(e) *Tragopogon.* (f) *Ari radix.* (g) *Prinae viae.*

Mas-

Maftik wordt gezegd zich zelven ook in de pis te verraden, door den zelfden terpen-
tynagtigen reuk.

Kool,
Aspargie wortels en spruiten,
Radys, } rykelyk gegeten, geeven ook een ftank
aan de pis.

Anys-Olie wordt in de pis van een zuigend kind gerooken, wanneer de Minne die
gedronken heeft.

Gedroogde Vygen (*b*), rykelyk gegeten, geeven eenen ftank aan het zweet.

Opium, rykelyk ingenomen, geeft eenen reuk aan de pis en aan 't zweet beide.

Uijen geeft zynen reuk over aan de melk van de geenen, die ze eeten, of inneemen.

Look deelt zynen reuk mede aan de melk, aan de uitwaasfemende ftoffe, en aan zwee-
ren en loopende wonden.

Look zonder Look (*i*) geeft zynen reuk aan den adem en het zweet.

Eryfimum geeft aan de melk der geenen, die het gebruiken, den reuk van knoflook.

Prey geeft aan de melk en boter der beesten, die ze eeten, haaren reuk.

Alsem maakt het vleefch der dieren, die het eeten, zeer onaangenaam.

Zwavel maakt de uitwaasfemende ftoffe ftinkende, en verft het zilver in de zakken der
geenen, die denzelven inneemen, met een zwarte kleur.

En de volgende van eene welriekende foorte:

Fraga, Aardbeziën,
Limoenschillen,
Foelie (*k*),
Muskus (*l*),
Olibanum,
Pinxternakelen (*m*). } geeven hunnen reuk aan pis over.

En wilde Thym (*n*) wordt gezegd eenen zoeten geur te geeven aan 't vleefch der die-
ren, die 'er mede gevoed worden.

Voeg hier by

den Pynboom, Schotfche Denneboom ge- } welke beide hunnen reuk aan de melk me-
naamd, dedeelen.
en Anyszaad,

En

(*b*) *Caricae*. (*i*) *Alliaria*. (*k*) *Macis folia*. (*l*) *Muscibus*. (*m*) *Pastinacae radices*. (*n*) *Serpyllum*.

En deeze volgende geeven eene kleur aan de pis, te weeten:

Coccinella, Cochenille,
Lignum Campechianum, Campechehout, } een donker rood.

Curcumae radix, wortel van Kurkema, donker geel.

En in de *Philosophische Transactien*, I. Deel; wordt verhaald, dat Indigo de pis en den room van de melk der Koeijen, die 'er mede gevoed worden, blaauw verft.

Levistici semen, Lavas-zaad verft de pis zwart.

Rhabarber hoog geel.

Rhapontici radix, de wortel van eene groote patientie plant uit *Tbracien*, hoog geel.

Rubiae tinctorum radix, Mekrap, verft de pis en de beenderen der dieren, en de kristallyne en glasagtige vogten der oogen met een roode kleur; en *Etmuller* heeft opgemerkt, dat het zweet, na het gebruik daar van, geel geworden is.

E I N D E.

A N N A

